

แนวทางการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทย
: ศึกษากรณีการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีกฎหมายรับรอง และมี
วัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

GUIDANCE ON ENFORCEMENT OF THE COMPETITION ACT OF THAILAND : CASE STUDY
OF ACTION OF FARMERS GROUPS, COOPERATIVE AND CO-OPERATIVE AND CO-
OPERATIVE SOCIETIES RECOGNIZED BY LAW AND HAVING AS THEIR OBJECT THE
OPERATION OF BUSINESSES FOR THE BENEFIT OF THE OCCUPATION OF FARMERS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของ
ประเทศไทย: ศึกษากรณีการกระทำของกลุ่มเกษตรกร
สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีกฎหมายรับรอง และมี
วัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการ
ประกอบอาชีพของเกษตรกร

โดย

นายวัจน์ธนิศร์ ศรีวิชัย

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ วาทินพงศ์พันธ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ของมหาวิทยาลัยตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....
คณบดีคณะนิติศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ดา ธนิตกุล)

.....
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ วาทินพงศ์พันธ์)

.....
กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์สรวิศ ลิ้มปรั่งซี่)

.....
กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ ดร.กมลวรรณ จิรวินิชย์)

วัจนธนิศร์ ศรีวิชัย : แนวทางการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทย: ศึกษากรณีการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีกฎหมายรับรอง และมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร (GUIDANCE ON ENFORCEMENT OF THE COMPETITION ACT OF THAILAND : CASE STUDY OF ACTION OF FARMERS GROUPS, COOPERATIVE AND CO-OPERATIVE AND CO-OPERATIVE SOCIETIES RECOGNIZED BY LAW AND HAVING AS THEIR OBJECT THE OPERATION OF BUSINESSES FOR THE BENEFIT OF THE OCCUPATION OF FARMERS) อ.ที่ปริกษายานินพนธ์หลัก: ผศ. ดร.วิโรจน์ วาทินพงศ์พันธ์, 427 หน้า.

ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ที่ให้การสนับสนุนการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม และยังเป็นระบบเศรษฐกิจและสังคมแบบระบบคู่ (dual economy) ที่แบ่งเป็น 2 ภาค คือ ภาคทันสมัย (modern sector) เช่น ภาคอุตสาหกรรมที่มีความก้าวหน้า ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ และภาคดั้งเดิม (traditional sector) เช่น ภาคเกษตรกรรมที่มีความล้าหลังและไม่มีประสิทธิภาพ แต่มีความสำคัญต่อประเทศไทย ซึ่งในภาคเกษตรกรรมนั้น รัฐได้จัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถประกอบเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ต้นทุนต่ำและสามารถแข่งขันในตลาดได้ นอกจากนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังได้ให้เสรีภาพแก่เกษตรกรในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ซึ่งรัฐจะทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน คุ้มครอง และสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบสหกรณ์ โดยการสร้างกลไกเพื่อส่งเสริมสหกรณ์แต่ละขนาดให้มีความสามารถในการแข่งขันอย่างเหมาะสม ซึ่งกลไกอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญ คือ การกำหนดให้การกระทำกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรต้องไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ตามบทบัญญัติมาตรา 4(3) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองเกษตรกรให้ได้รับราคาที่เป็นธรรมและมีความสามารถในการแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่นได้อย่างเสรีและเป็นธรรม ตามหลักการของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวยังมีขอบเขตที่ไม่เหมาะสมในการบังคับใช้ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร เนื่องจากอาจทำให้เกิดการตีความว่า การกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรไม่ว่ากรณีใด ๆ ย่อมไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ ยิ่งไปกว่านั้นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอาจอาศัยบทบัญญัตินี้ในการกระทำหรือมีพฤติกรรมที่ขัดกับพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ ทำให้กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร ชุมชนสหกรณ์การเกษตร ผู้ประกอบการเอกชนหรือผู้บริโภคได้รับความเสียหาย อันจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในที่สุด นอกจากนี้ยังไม่อาจสร้างการแข่งขันอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์กับผู้ประกอบการเอกชนได้ หากมิได้มีการกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรไว้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรมีการแก้ไขมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 และออกแนวปฏิบัติเพื่อกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์กับผู้ประกอบการเอกชน และเป็นการสร้างกลไกเพื่อส่งเสริมสหกรณ์แต่ละขนาดให้มีความสามารถในการแข่งขันอย่างเหมาะสมตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ลายมือชื่อนิติศ

ปีการศึกษา 2560

ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาหลัก

5786021434 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: COMPETITION ACT / FARMERS GROUP / AGRICULTURAL COOPERATIVE / AGRICULTURAL COOPERATIVE FEDERATION

WATTHANIT SRIWICHAJ: GUIDANCE ON ENFORCEMENT OF THE COMPETITION ACT OF THAILAND : CASE STUDY OF ACTION OF FARMERS GROUPS, COOPERATIVE AND CO-OPERATIVE AND CO-OPERATIVE SOCIETIES RECOGNIZED BY LAW AND HAVING AS THEIR OBJECT THE OPERATION OF BUSINESSES FOR THE BENEFIT OF THE OCCUPATION OF FARMERS. ADVISOR: ASST. PROF. WIROTE WATINPONGPUN, Ph.D., 427 pp.

Thailand's economic system is liberalism which encourages a free and fair competition, in form of dual economic and social regimes which divided into two sectors :

First, a progressive, modern and efficient industrial sector (modern sector). Second, agricultural sector which is underdeveloped and inefficient, but essential to the country (traditional sector).

The state has provided traditional sector with measures or mechanisms to enable farmers to efficiently carry out agriculture with low and competitive cost. In addition, Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 (2017), guarantees that farmers shall enjoy the liberty to unite and form a farmers group, an agricultural cooperative or an agricultural cooperative federation (the Agricultural Cooperatives) under state's promotion, support, protection and stabilization through mechanisms to promote and ensure appropriate competitiveness for cooperatives of all sizes.

Among other mechanisms, it is regulated that the operation of the Agricultural Cooperatives are not subject to Section 4(3) of the Trade Competition Act B.E. 2017 (the Act) to enable farmers to get fair prices and ability to compete with the other operators freely and fairly in accordance with the principle of liberalism.

However, the scope of such provision of the Act does not appropriate to enforce operations of the Agricultural Cooperatives because it may be interpreted whether all operations of the Agricultural Cooperatives are not subject to the Act.

Moreover, the Agricultural Cooperatives may take advantage of such provision of the Act to carry out an operation or behave in contrary to the Act causing damages to Agricultural Cooperatives, private operators, consumers. Eventually, the economic system will be significantly effected.

Besides, it is impossible to create a free competition to fair and equal between the Agricultural Cooperatives and private operators without appropriate scope of enforcement under section 4(3) to be applied to operations of the Agricultural Cooperatives.

Accordingly, section 4(3) of the Trade Competition Act B.E. 2017 should be amended. Guidelines to define an appropriate scope of enforcement under section 4(3) to the operation of the Agricultural Cooperatives shall be regulated in order to create fair and equitable competition between the Agricultural Cooperatives and private operators, and also to establish mechanisms to promote appropriate ability to compete for cooperatives of all sizes as stipulated in the Constitution for the greatest benefit of Thai economy.

Field of Study: Laws

Academic Year: 2017

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี ด้วยความเมตตาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ วาทินพงศ์พันธ์ ซึ่งกรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและให้ความรู้ คำแนะนำ และให้ข้อคิดต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ และให้โอกาสผู้เขียนได้ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ที่ท่านได้ให้การสนับสนุนแก่ผู้เขียนเสมอมา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบทุกท่าน ซึ่งประกอบไปด้วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ธนิตกุล ที่สละเวลารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านอาจารย์สรวิศ ลิ้มปั้งซี และอาจารย์ ดร.กมลวรรณ จิรวชิษฐ ที่สละเวลารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้แนวคิด คำแนะนำ ตลอดจนตรวจทานเนื้อหาวิทยานิพนธ์ และให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ยิ่งในการค้นคว้าวิจัย จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านคณะกรรมการเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อคุณแม่และญาติพี่น้อง ที่ได้กรุณาส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เขียนได้ศึกษาในสถาบันต่าง ๆ ตลอดจนการเอาใจใส่ ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือและกำลังใจที่ดีตลอดมา ทำให้ผู้เขียนมีความมุ่งมั่นในการศึกษาจนสำเร็จ

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยให้ความช่วยเหลือ เป็นที่ปรึกษาและเป็นกำลังในการเขียนวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิตและเจ้าหน้าที่ห้องสมุดทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า

ท้ายสุดนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ด
สารบัญภาพ	ถ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	3
1.4 วิธีการศึกษาวิจัย	4
1.5 สมมติฐานของการวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย	4
1.7 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	5
บทที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายการแข่งขันทางการค้าในประเทศไทยกับกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตร	7
2.1 แนวความคิดพื้นฐานของสินค้าทางการเกษตรและตลาดสินค้าเกษตร	8
2.1.1 ความสำคัญของสินค้าทางการเกษตร.....	8
2.1.1.1 ความหมายของสินค้า.....	8
2.1.1.2 ลักษณะของสินค้าทางการเกษตร	9
2.1.2 ตลาดสินค้าเกษตร	12
2.1.2.1 ความหมายของตลาด	13
2.1.2.2 ความหมายของการตลาด	14

2.1.2.3	กิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตร.....	15
2.1.2.4	โครงสร้างของตลาดในทางเศรษฐศาสตร์.....	18
2.1.2.5	โครงสร้างตลาดสินค้าเกษตร	22
2.1.2.6	ปัญหาด้านการตลาดสินค้าเกษตรในประเทศไทย	23
2.2	แนวความคิดพื้นฐานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย	25
2.2.1	ความหมายของสถาบันการเกษตร	25
2.2.2	ความหมายของสหกรณ์.....	26
2.2.3	ลักษณะสำคัญของสหกรณ์	27
2.2.4	หลักสหกรณ์สากล	29
2.2.4.1	การเปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยความสมัครใจ (VOLUNTARY AND OPEN MEMBERSHIP).....	30
2.2.4.2	การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย (DEMOCRATIC MEMBER CONTROL).....	31
2.2.4.3	การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก (MEMBER ECONOMIC PARTICIPATION).....	33
2.2.4.4	หลักการว่าด้วยการปกครองตนเองและความเป็นอิสระ (AUTONOMY AND INDEPENDENCE).....	35
2.2.4.5	หลักการว่าด้วยการศึกษา การฝึกอบรม และข่าวสาร (EDUCATION, TRAINING AND INFORMATION)	35
2.2.4.6	หลักการว่าด้วยการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Co-operation among Co-operatives).....	36
2.2.4.7	ความเอื้ออาทรต่อชุมชน (CONCERN FOR COMMUNITY)	37
2.2.5	ประเภทของสหกรณ์.....	37
2.2.5.1	การแบ่งประเภทตามกลุ่มคนที่จะเข้าเป็นสมาชิกหรือผู้ใช้บริการสหกรณ์ เป็นเกณฑ์	38

2.2.5.2 การแบ่งประเภทตามหน้าที่ของสหกรณ์เป็นเกณฑ์	39
2.2.5.3 การแบ่งประเภทสหกรณ์ในประเทศไทย.....	41
2.2.6 กลุ่มเกษตรกร.....	42
2.2.7 โครงสร้างของสหกรณ์การเกษตร.....	43
2.2.7.1 ระดับชาติ.....	43
2.2.7.2 ระดับจังหวัด	44
2.2.7.3 ระดับท้องถิ่น.....	44
2.3 การส่งเสริมสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย	45
2.3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.....	46
2.3.2 แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์.....	48
2.3.3 แผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมสหกรณ์ 5 ปี (พ.ศ. 2560 – 2564).....	49
2.3.4. นโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.....	50
2.3.4.1 นโยบายปี พ.ศ. 2561 ปีแห่งการพัฒนาคน และยกระดับการบริหาร จัดการ (The year of developing human resources and enhancing management capability)	50
2.3.4.2 นโยบายปี พ.ศ. 2562 – พ.ศ. 2564 ปีแห่งการเดินหน้า เร่งเครื่อง สู่ เกษตรกร 4.0 (Marching and Accelerating toward Agriculture 4.0)..	52
2.4 กฎหมายสหกรณ์ในประเทศไทย	52
2.4.1 พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542.....	53
2.4.1.1 หลักเกณฑ์การจัดตั้งสหกรณ์	54
2.4.1.2 ผลของการจดทะเบียนสหกรณ์.....	54
2.4.1.3 องค์กรของสหกรณ์.....	55
2.4.1.4 การดำเนินงานของสหกรณ์	57
2.4.1.5. การควบสหกรณ์เข้ากัน	58

2.4.1.6	ชุมนุมสหกรณ์ (Cooperative Federations).....	59
2.4.1.7	กลุ่มเกษตรกร (Farmers Groups).....	60
2.4.2	พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547.....	60
2.4.2.1	หลักเกณฑ์การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร.....	61
2.4.2.2	ผลของการจดทะเบียนกลุ่มเกษตรกร.....	61
2.4.2.3	องค์กรของกลุ่มเกษตรกร.....	61
2.4.2.4	การดำเนินการของกลุ่มเกษตรกร.....	62
2.4.2.5	การควบกลุ่มเกษตรกร.....	63
2.4.2.6	การเปลี่ยนฐานะกลุ่มเกษตรกรเป็นสหกรณ์.....	63
2.4.2.7	ผลของการจดทะเบียนกลุ่มเกษตรกรเป็นสหกรณ์.....	64
2.5	กฎหมายการแข่งขันทางการค้า.....	64
2.5.1	วัตถุประสงค์ของหลักเกณฑ์การแข่งขัน.....	64
2.5.2	เจตนารมณ์ของบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและ กฎหมายการแข่งขันทางการค้า.....	66
2.5.3	กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทย.....	68
2.5.3.1	แนวความคิด.....	68
2.5.3.2	การควบคุมโครงสร้างและพฤติกรรมการแข่งขันทางธุรกิจตาม พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560.....	70
2.5.3.3	หน่วยงานกำกับดูแล.....	80
2.5.3.4	บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ต่อกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ...	81
2.5.3.5	ปัญหาขอบเขตในการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขัน ทางการค้า พ.ศ. 2560.....	84
2.6	สรุป.....	91

บทที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายการแข่งขันทางการค้าในต่างประเทศ กับการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร.....	93
3.1 กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	93
3.1.1 แนวความคิดของกฎหมายป้องกันการผูกขาด.....	94
3.1.2 การควบคุมโครงสร้างและพฤติกรรมการแข่งขันทางธุรกิจตามกฎหมายป้องกันการผูกขาด.....	96
3.1.2.1 การใช้อำนาจผูกขาด (Monopoly).....	98
3.1.2.2 การรวมกิจการ (Merger and Acquisition).....	99
3.1.2.3 การตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันทางการค้า.....	99
3.1.3 หน่วยงานกำกับดูแล.....	102
3.1.4 บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร.....	104
3.1.4.1 แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายสหกรณ์การเกษตร.....	104
3.1.4.2 ประวัติความเป็นมาและเจตนารมณ์ของบทบัญญัติเพื่อยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร.....	108
3.1.4.3 บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร.....	111
3.1.4.4 ขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร.....	139
3.1.5 สรุป.....	149
3.2 กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป.....	149
3.2.1 แนวความคิดของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า.....	150

3.2.2 การควบคุมพฤติกรรมการแข่งขันทางธุรกิจตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้า	152
3.2.2.1 การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ (Abuse of Dominant Position).....	152
3.2.2.2 การรวมกิจการ (Merger).....	154
3.2.2.3 การควบคุมพฤติกรรมตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขัน (Anti-competitive agreements).....	155
3.2.3 หน่วยงานกำกับดูแล	163
3.2.4 บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของ สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร.....	166
3.2.4.1 แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายสหกรณ์การเกษตร	166
3.2.4.2 ความเป็นมาของบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทาง การค้าต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร	174
3.2.4.3 บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการ กระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร.....	178
3.2.4.4 ขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขัน ทางการค้าต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์ การเกษตร	198
3.2.5 สรุป.....	206
3.3 กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย	207
3.3.1 แนวความคิดของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า.....	208
3.3.2 การควบคุมพฤติกรรมการแข่งขันทางธุรกิจตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้า	209
3.3.2.1 การใช้อำนาจเหนือตลาดในทางที่มิชอบ (Misuse of market power).....	210
3.3.2.2 การรวมกิจการ (Acquisitions).....	211
3.3.2.3 การจำกัดการแข่งขันในแนวนอน.....	212
3.3.2.4 การจำกัดการแข่งขันในแนวตั้ง.....	216

3.3.3	หน่วยงานกำกับดูแล	219
3.3.4	บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อกรกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร	222
3.3.4.1	แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายสหกรณ์การเกษตร	222
3.3.4.2	ความเป็นมาของบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อกรกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร	225
3.3.4.3	บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อกรกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร	226
3.3.4.4	ขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อกรกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร	244
3.3.5	สรุป	258
3.4	กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น	259
3.4.1	แนวความคิดของกฎหมายป้องกันการผูกขาด	260
3.4.2	การควบคุมโครงสร้างและพฤติกรรมการแข่งขันทางธุรกิจตามกฎหมายป้องกันการผูกขาด	262
3.4.2.1	การผูกขาดโดยเอกชน (private monopolization)	262
3.4.2.2	การจำกัดทางการค้าโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร (Unreasonable restraint of trade)	268
3.4.2.3	การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (unfair trade practices)	269
3.4.3	หน่วยงานกำกับดูแล	278
3.4.4	บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อกรกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร	280

3.4.4.1 แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายสหกรณ์การเกษตร	280
3.4.4.2 ความเป็นมาของบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการป้องกันการ ผูกขาดต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุม สหกรณ์การเกษตร.....	283
3.4.4.3 บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อการ	287
3.4.4.4 ขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการป้องกัน....	292
3.4.5 สรุป.....	298
3.5 สรุปขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและ การแข่งขันทางการค้าในต่างประเทศต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตร	299
3.5.1 การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดหรือการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ (Monopolization or Attempt to Monopolization or Abuse of Dominant Position).....	299
3.5.2 การรวมกิจการ (Merger and Acquisition).....	302
3.5.3 การร่วมกันจำกัดการแข่งขันในแนวนอน (Horizontal Restraints).....	304
3.5.4 การร่วมกันจำกัดการแข่งขันในแนวตั้ง (Vertical Restraints).....	309
บทที่ 4 เปรียบเทียบและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์และ ชุมนุมสหกรณ์เกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560.....	314
4.1 ปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสิทธิ ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560.....	314
4.1.1 สภาพปัญหา.....	314
4.1.2 เปรียบเทียบและวิเคราะห์บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการ ผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าในประเทศต่าง ๆ	316
4.1.3 วิเคราะห์แนวทางแก้ไขสภาพปัญหาในมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขัน ทางการค้า พ.ศ. 2560	323

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตในการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560.....	326
4.2.1 ความเป็นมาและสภาพของปัญหา	326
4.2.2 ข้อพิจารณาพฤติกรรมการแข่งขันภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	328
4.2.3 ข้อพิจารณาพฤติกรรมการแข่งขันตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560.....	329
4.2.3.1 พฤติกรรมของผู้มีอำนาจเหนือตลาดตามมาตรา 50.....	330
4.2.3.2 พฤติกรรมเกี่ยวกับการควมรวมกิจการมาตรา 51.....	331
4.2.3.3 พฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันที่ส่งผลร้ายแรงตามมาตรา 54	332
4.2.3.4 พฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันที่ไม่ได้ส่งผลร้ายแรงตามมาตรา 55.....	334
4.2.3.5 พฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า ตามมาตรา 57	335
4.2.4 เปรียบเทียบขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าในประเทศต่าง ๆ	336
4.2.4.1 กรณีการกระทำฝ่ายเดียวและการกระทำร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยตนเอง	336
4.2.4.2 กรณีการกระทำร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกับบุคคลและหรือนิติบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร	352
4.2.5 วิเคราะห์แนวทางแก้ไขขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2560	362
4.2.5.1 วิเคราะห์ตามมาตรา 4(3) และพฤติกรรมการแข่งขันตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560	362

4.2.5.2 วิเคราะห์ตามบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด และการแข่งขันทางการค้าของต่างประเทศ.....	372
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและเสนอแนะ	391
5.1 บทสรุป	391
5.1.1 เงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสิทธิได้รับยกเว้น ตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560	392
5.1.2 ขอบเขตในการบังคับใช้มาตรา 4(3) ตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560	394
5.1.2.1 พฤติกรรมของผู้มีอำนาจเหนือตลาดตามมาตรา 50.....	395
5.1.2.2 พฤติกรรมเกี่ยวกับการควบรวมกิจการมาตรา 51.....	397
5.1.2.3 พฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการ แข่งขันที่ส่งผลร้ายแรงและไม่ร้ายแรงตามมาตรา 54 และ 55.....	399
5.1.2.4 พฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า ตามมาตรา 57.....	400
5.2 ข้อเสนอแนะ	401
5.2.1 การกระทำที่ได้รับยกเว้น	401
5.2.2 การกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้น	402
5.2.2.1 การกระทำอย่างไม่เป็นธรรมหรือไม่มีเหตุผลอันสมควร	403
5.2.2.2 การกระทำที่ก่อให้เกิดการลดหรือการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ	406
รายการอ้างอิง	409
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	427

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการตกลงร่วมกัน	102
ตารางที่ 2 มลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการตรากฎหมายสหกรณ์	106
ตารางที่ 3 กฎหมายสหกรณ์ของประเทศสมาชิก	168
ตารางที่ 4 หลักการสหกรณ์ในกฎหมายสหกรณ์ของประเทศสมาชิก	171
ตารางที่ 5 ขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อ การกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในประเทศออสเตรเลีย	258
ตารางที่ 6 บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า ของประเทศต่างๆต่อกรณีการผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดหรือการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิ ชอบของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร	299
ตารางที่ 7 เปรียบเทียบขอบเขตของบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด และการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆต่อกรณีการผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดหรือการ ใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์ การเกษตร	300
ตารางที่ 8 เปรียบเทียบบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขัน ทางการค้าของประเทศต่างๆต่อกรณีการรวมกิจการของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและ ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร	302
ตารางที่ 9 เปรียบเทียบขอบเขตของบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด และการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆต่อกรณีการรวมกิจการของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร	303
ตารางที่ 10 เปรียบเทียบบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการ แข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆต่อกรณีการจำกัดการแข่งขันในแนวนอนของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร	305
ตารางที่ 11 เปรียบเทียบขอบเขตของบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด และการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆต่อกรณีการจำกัดการแข่งขันในแนวนอนของกลุ่ม เกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร	306

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆต่อกรณีการจำกัดการแข่งขันในแนวตั้งของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร..... 309

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบขอบเขตของบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆต่อกรณีการจำกัดการแข่งขันในแนวตั้งของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร..... 310

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบเงื่อนไขทางโครงสร้างของบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าในประเทศต่าง ๆ กับกฎหมายสหกรณ์ของประเทศไทย และหลักการสหกรณ์สากลตามแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ของ ICA..... 322

สารบัญภาพ

ภาพประกอบที่ 1 กิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรต่าง ๆ 17

ภาพประกอบที่ 2 หลักทั่วไปตามมาตรา 42 แห่ง TFEU 177

ภาพประกอบที่ 3 ข้อยกเว้นของหลักทั่วไปตามมาตรา 42 แห่ง TFEU 178

ภาพประกอบที่ 4 บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป 179

ภาพประกอบที่ 5 การพิจารณาความสอดคล้องระหว่างบทบัญญัติกเว้นกับกฎหมายการแข่งขัน
ทางการค้าของสหภาพยุโรป 191

ภาพประกอบที่ 6 ขั้นตอนการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger
Clearance) 242

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กฎหมายการแข่งขันทางการค้าเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้การประกอบธุรกิจเป็นไปอย่างเสรีและป้องกันมิให้เกิดการกระทำอันไม่เป็นธรรมในการประกอบธุรกิจ¹ โดยนำมาตราทางกฎหมายมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันในตลาดสินค้าและบริการ เพื่อให้ตลาดสินค้าและบริการมีการแข่งขันโดยเสรีและอย่างเป็นธรรมโดยอาศัยกลไกตลาด กฎหมายการแข่งขันทางการค้าจึงเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี

ในประเทศไทย กฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่ใช้บังคับในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ซึ่งมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ควบคุมการแข่งขันทางการค้าตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มีทั้งการควบคุมโครงสร้างตลาดและการควบคุมพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจ โดยกฎหมายฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการควบคุมพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจมิให้ก่อให้เกิดการผูกขาด ลด หรือ จำกัดการแข่งขันในตลาดสินค้าและบริการในหลายลักษณะ ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะการควบคุมพฤติกรรมการแข่งขันทางการค้าได้เป็น 2 ลักษณะ โดยพิจารณาจากผู้เกี่ยวข้องในการกระทำความผิด ได้แก่ การควบคุมพฤติกรรมอันเกิดจากการกระทำฝ่ายเดียว (unilateral conduct) กล่าวคือ การควบคุมพฤติกรรมใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ ตามมาตรา 50 การควบคุมวิธีการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมของผู้ประกอบธุรกิจ ตามมาตรา 57 และการควบคุมพฤติกรรมอันเกิดจากการกระทำร่วมกัน (concert conduct) เช่น การควบคุมพฤติกรรมในการควบรวมกิจการตามมาตรา 51 จนถึงมาตรา 53 การควบคุมพฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือ จำกัด การแข่งขันตามมาตรา 54 จนถึงมาตรา 56 เป็นต้น

โดยทั่วไปแล้วพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายที่มีขอบเขตในการบังคับใช้ที่กว้างขวางและครอบคลุมธุรกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจเกี่ยวกับสินค้าและธุรกิจเกี่ยวกับการบริการ รวมไปถึงธุรกิจเกี่ยวกับการเกษตรกรรม การเงิน พาณิชยกรรม การประกันภัย

¹ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542.

เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในการกระทำและธุรกิจบางประเภทก็ไม่ได้ตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งรัฐเห็นว่าจะมีความจำเป็นต้องยกเว้นไว้ (exemption) โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้อยู่ 4 กรณี อันได้แก่ กรณีที่หนึ่ง ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น กรณีที่สอง รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐเฉพาะในส่วนที่ดำเนินการตามกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ ผลประโยชน์ส่วนรวม หรือจัดให้มีสาธารณูปโภค กรณีที่สาม กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีกฎหมายรับรอง และมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร และ กรณีสุดท้าย คือ ธุรกิจที่มีกฎหมายเฉพาะกำกับดูแลในเรื่องการแข่งขันทางการค้า

ในการยกเว้นการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีกฎหมายรับรอง และมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกรไม่ให้ตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 นั้น มีวัตถุประสงค์มาจากกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์เหล่านี้มักจะขาดอำนาจในการเจรจาต่อรองกับบริษัทหรือองค์กรทางธุรกิจที่มีอำนาจเหนือกว่าในการขายผลผลิตทางการเกษตร หรือการจัดซื้อปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ทำให้เกษตรกรอยู่ในฐานะผู้เสียเปรียบและไม่ได้ได้รับความเป็นธรรม การยกเว้นดังกล่าวจึงเป็นการส่งเสริมให้บรรดากลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ดังกล่าวสามารถร่วมกันกำหนดราคาผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงราคาซื้อหรือปริมาณปัจจัยการผลิตทางการเกษตร อันเป็นการเพิ่มอำนาจต่อรองให้แก่บรรดากลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ดังกล่าวและได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น และยังเป็นส่งเสริมให้เกษตรกรช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรต่าง ๆ ไม่ว่าจะ การผลิต การจัดเก็บรักษา การขนส่ง การแปรรูป การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรผ่านกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ดังกล่าว ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

อย่างไรก็ตาม กรณีตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ยังไม่มีความเหมาะสมในการบังคับใช้เท่าที่ควร เนื่องจากอาจเกิดปัญหาในการตีความได้ว่า การกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์ข้างต้นได้รับยกเว้นไม่ให้เกิดอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ทุกกรณี ทำให้กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์ข้างต้นอาศัยบทบัญญัติดังกล่าวในการดำเนินการที่ขัดต่อวัตถุประสงค์ตามมาตรา 4(3) และเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ทำให้กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์อื่นผู้ประกอบการเอกชน หรือผู้บริโภคได้รับความเสียหาย ยกตัวอย่างเช่น ชุมชนสหกรณ์การเกษตรตกลงร่วมกับผู้ค้าส่งรายหนึ่งเพื่อกำหนดราคาขายปลีกผลผลิตของสมาชิกชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ทำให้คู่แข่งในตลาดของผู้ค้าส่งไม่สามารถขายผลผลิตของตนได้และต้องเลิกสัมกิจการไป เป็นต้น

จากกรณีดังกล่าวจึงต้องมีการกำหนดขอบเขตในการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์ดังกล่าวตามมาตรา 4(3) ให้มีความเหมาะสมมากขึ้น โดยจำเป็นต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์ความสำคัญ หลักเกณฑ์ แนวความคิดทางกฎหมาย และแนวทางการพิจารณาในกฎหมายการแข่งขันทางการค้าในต่างประเทศโดยละเอียด เพื่อใช้เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ ดังกล่าว และเพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ดังกล่าวเป็นไปเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 รวมถึงเป็นการส่งเสริมการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 อีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย
2. ศึกษาและวิเคราะห์ความสำคัญ หลักเกณฑ์ แนวความคิดทางกฎหมายตลอดจนแนวทางการพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตของการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรของต่างประเทศและประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มาตรา 4(3) ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีขอบเขตในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตของการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร โดยทำการศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการในต่างประเทศ ได้แก่ สนธิสัญญากำหนดอำนาจหน้าที่ของสหภาพยุโรป (Treaty on the Functioning of the European Union) กฎหมายการแข่งขันทางการค้าและคุ้มครองผู้บริโภคของออสเตรเลีย (Competition and Consumer Act 2010) กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศ

สหรัฐอเมริกา (Antitrust laws) กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น (Antimonopoly Act) พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ของประเทศไทย รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกรตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่าง ๆ ข้างต้น เพื่อทราบแนวความคิด ตลอดจนวิเคราะห์ความแตกต่าง ข้อดีและข้อเสียเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบังคับใช้กับกฎหมายไทยต่อไป

1.4 วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษารายละเอียดของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้วิธีการวิจัยในรูปแบบวิเคราะห์เอกสาร โดยทำการศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต

1.5 สมมติฐานของการวิจัย

มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้การกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกรไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ในทุกกรณี ซึ่งพฤติกรรมการบางประเภทเข้าข่ายเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าแต่ไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ จึงควรศึกษากฎหมายต่างประเทศเพื่อนำมาเป็นแนวทางการแก้ไขมาตรา 4(3) ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย
2. ทำให้สามารถเข้าใจความสำคัญ หลักเกณฑ์ แนวความคิดทางกฎหมาย ตลอดจนแนวทางการพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตของการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศได้

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มาตรา 4(3) ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยได้

1.7 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เจตนารมณ์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงการกำหนดขอบเขตของการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์เกี่ยวกับอาชีพเกษตรกร ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ซึ่งในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นบทความ ตำราและหนังสือต่าง ๆ ได้มีการเขียนอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตตลาดในกรณีนี้ไว้มากมาย รวมไปถึงการบังคับใช้เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการยุโรปและคำพิพากษาของศาลต่าง ๆ ซึ่งในประเทศไทยยังมิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าว โดยมีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงดังต่อไปนี้

1. ผกาวิรุฬ ผาติเวทย์. “ปัญหาทางกฎหมายของการแบ่งกลุ่มพฤติกรรมการตลาดร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขันและระบบการขออนุญาตตามมาตรา 27 ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542”. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555. ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายในการแบ่งกลุ่มพฤติกรรมการตลาดร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขันและระบบการขออนุญาตตามมาตรา 27 ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 เป็นหลัก โดยเปรียบเทียบกับแนวทางการแบ่งกลุ่มพฤติกรรมการตลาดร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขันและระบบการขออนุญาตในสหภาพยุโรปและประเทศออสเตรเลีย ซึ่งผู้เขียนจะนำหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการตลาดร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขันในสหภาพยุโรปโดยเฉพาะหลักเกณฑ์พฤติกรรมการตลาดร่วมกันจำกัดการแข่งขันของงานวิจัยนี้เพื่อนำมาวิเคราะห์ในเชิงลึกเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ประเทศไทย

2. เสณีย์ พันธุ์ไธ. “ปัญหาการขายพ่วงตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า”. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552. ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการขายพ่วงตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า โดยได้ศึกษาถึงกฎหมายการป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่นตาม Anti-Monopoly Act เกี่ยวกับทฤษฎีว่าด้วยการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Business Practice) เอาไว้ ซึ่งผู้เขียนจะนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวของงานวิจัยนี้เพื่อนำมาวิเคราะห์ในเชิงลึกเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ประเทศไทยต่อไป

3. อนันตพร นคะจัด. “การศึกษาเปรียบเทียบปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินกิจการ อาคารชุดของนิติบุคคลอาคารชุด และของสหกรณ์เคหสถาน ตามพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 และ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542”. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542. งานวิจัยนี้ได้อธิบายถึงความเป็นมา ความหมาย และ แนวคิด รวมถึงหลักการที่เกี่ยวข้องของกฎหมายสหกรณ์ไว้โดยละเอียด ผู้เขียนจึงขอนำงานวิจัยนี้มา ศึกษาวิเคราะห์ในเชิงลึกเพื่อเป็นแนวทางแก่ประเทศไทย

4. กมลนัยน์ ชลประทีน. “มาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับในการแข่งขันระหว่าง รัฐวิสาหกิจกับเอกชนในธุรกิจสายการบินภายในประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555. งานวิจัยนี้ได้อธิบายถึงที่มา เจตนารมณ์ของมาตรา 4 แห่ง พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 รวมถึงประเด็นปัญหาการยกเว้นบริษัท การบินไทย จำกัดซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายงบประมาณไม่ให้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวไว้ โดยละเอียด ผู้เขียนจึงขอนำงานวิจัยนี้มาศึกษาวิเคราะห์เพื่อเทียบเคียงกับประเด็นที่ต้องการศึกษาใน วิทยานิพนธ์เล่มนี้ต่อไป

บทที่ 2

ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายการแข่งขันทางการค้าในประเทศไทยกับกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ในบทนี้จะแบ่งออกเป็น 6 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนแรก แนวความคิดและความสำคัญของสินค้าทางการเกษตรและตลาดสินค้าเกษตร ซึ่งจะอธิบายถึงความสำคัญและลักษณะพิเศษของสินค้าทางการเกษตร รวมไปถึงตลาดสินค้าเกษตรที่มีความแตกต่างไปจากตลาดสินค้าประเภทอื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในด้านการผลิตและการตลาดสินค้าทางการเกษตรอันนำไปสู่การจัดตั้งขบวนการสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย ส่วนที่สอง แนวความคิดพื้นฐานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย จะอธิบายถึงความสำคัญและลักษณะความสำคัญของสหกรณ์ รวมไปถึง “หลักสหกรณ์” ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของสหกรณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้จะได้อธิบายถึงประเภทของสหกรณ์ต่าง ๆ โดยเน้นสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร รวมถึงโครงสร้างของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย ส่วนที่สาม การส่งเสริมสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย จะอธิบายถึงเสรีภาพของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ และหน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมสหกรณ์ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รวมถึงนโยบายต่าง ๆ ของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมสหกรณ์การเกษตร ส่วนที่สี่ กฎหมายที่บังคับใช้แก่สหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย ซึ่งจะอธิบายถึงหลักเกณฑ์และวิธีการที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์การเกษตร และมีความสัมพันธ์กับพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 และ ส่วนที่ห้า แนวความคิดและความสำคัญของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า ซึ่งจะอธิบายถึงภาพรวมเกี่ยวกับแนวความคิดของกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่าง ๆ รวมถึงขอบเขตหรือบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของขบวนการสหกรณ์การเกษตร และจะได้กล่าวถึงแนวความคิดและความสำคัญของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 รวมถึงพิจารณาขอบเขตหรือบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าตามมาตรา 4 ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีกฎหมายรับรองและมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร ซึ่งเป็นประเด็นที่วิทยานิพนธ์เล่มนี้ต้องการศึกษาวิจัยต่อไป และในส่วนสุดท้าย จะได้สรุปถึงภาพรวมของบทนี้

2.1 แนวความคิดพื้นฐานของสินค้าทางการเกษตรและตลาดสินค้าเกษตร

2.1.1 ความสำคัญของสินค้าทางการเกษตร

สินค้าทางการเกษตรนั้นมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจทั้งในด้านการผลิตและด้านการตลาด กล่าวคือ เกษตรกรมีบทบาทสำคัญในการผลิตสินค้าทางการเกษตรเพื่อนำไปขายให้แก่พ่อค้าคนกลางหรือสหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ แล้วพ่อค้าคนกลางหรือสหกรณ์การเกษตรดังกล่าวจะดำเนินกิจกรรมทางการตลาดเพื่อส่งสินค้าทางการเกษตรไปถึงมือผู้บริโภคต่อไป โดยในส่วนแรกจะขออธิบายถึงความหมายของสินค้าก่อน

2.1.1.1 ความหมายของสินค้า

คำว่า “สินค้า” นั้น ได้มีการให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

Cramer and Jensen และ Pride and Ferrell ได้กล่าวไว้ว่า สินค้า คือทุกสิ่งทุกอย่างที่บุคคลได้รับจากการแลกเปลี่ยน ทั้งในลักษณะที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ รวมทั้งอรรถประโยชน์ในทางด้านหน้าที่ สังคม และจิตวิทยาที่เป็นส่วนหนึ่งของสินค้า ดังนั้นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์จึงสามารถเป็นไปได้ทั้งความคิด (idea) บริการ (service) และตัวสินค้า (good) หรือส่วนผสมของทั้งสามอย่างดังกล่าว¹

ส่วนพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้กล่าวไว้ว่า สินค้า หมายถึง สิ่งของที่ซื้อขายกัน²

จากความหมายดังกล่าว จึงพอสรุปได้ว่า สินค้าหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถแลกเปลี่ยนกันได้ ทั้งสิ่งที่จับต้องได้ อันได้แก่ ตัวสินค้า และสิ่งที่จับต้องไม่ได้ อันได้แก่ บริการและความคิดต่าง ๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงความหมายของสินค้าทางการเกษตรแล้ว สินค้าทางการเกษตรจึงหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับการเกษตรที่สามารถแลกเปลี่ยนกันได้ ทั้งสิ่งที่จับต้องได้คือ ผลผลิต

¹ สมคิด ทักษิณาวิสูทธิ์, หลักการตลาดสินค้าเกษตร, (กรุงเทพฯ: ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528), หน้าที่ 12. และ Pride and Ferrell, "Marketing 12e" [Online], [April 25, 2018]. Available from faculty.bus.olemiss.edu/vbush/ppt10.products.ppt

² สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, "พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554" [Online], [1 มีนาคม 2561]. แหล่งที่มา: <http://www.royin.go.th/dictionary/>

ทางการเกษตร เช่น พืชผลจากการเพาะปลูก ปศุสัตว์ และสิ่งที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ บริการทางการเกษตรต่าง ๆ เช่น การแปรรูป การขนส่งและการเก็บรักษา เป็นต้น³

2.1.1.2 ลักษณะของสินค้าทางการเกษตร

เมื่อได้ทราบถึงความหมายของสินค้าทางการเกษตรแล้ว ต่อไปจะขออธิบายถึงลักษณะของสินค้าทางการเกษตร ซึ่งสินค้าทางการเกษตรนั้นมีลักษณะเฉพาะตัวที่มีความแตกต่างไปจากสินค้าชนิดอื่น ๆ จึงทำให้นโยบายทางภาคการเกษตรและการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้ามีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างไปจากภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ โดยลักษณะของสินค้าทางการเกษตรมีรายละเอียดดังต่อไปนี้⁴

ก. มีลักษณะเป็นวัตถุดิบ (Raw material)⁵

โดยทั่วไปแล้วสินค้าทางการเกษตรมีลักษณะที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์หรือบริโภคได้ทันที แต่ต้องนำเข้าสู่กระบวนการแปรรูปเสียก่อน ซึ่งสินค้าทางการเกษตรแต่ละชนิดมีขั้นตอนในการแปรรูปที่แตกต่างกันตามลักษณะความต้องการของผู้บริโภคและระดับเทคโนโลยีในการแปรรูป เช่น ผักและผลไม้ต่าง ๆ มีการคัดคุณภาพซึ่งอาศัยวิธีการแปรรูปที่แทบไม่ได้ทำอะไรกับตัวสินค้าทางการเกษตรเลย ในขณะที่ปศุสัตว์เช่นหมู วัวต้องมีวิธีการแปรรูปที่สลับซับซ้อนให้เป็นเนื้อสัตว์เพื่อนำไปจำหน่ายให้ผู้บริโภคต่อไป ซึ่งลักษณะเฉพาะของการตลาดในด้านการแปรรูปดังกล่าว ทำให้ผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรต้องลงทุนสูงกว่าสินค้าอุตสาหกรรมอื่น ๆ

ข. สามารถเน่าเสียได้ง่าย (Perishable)⁶

สินค้าเกษตรทุกชนิดมีสภาพที่เกิดการเน่าเสียได้ง่าย โดยการเน่าเสียจะเกิดขึ้นซ้ำ

³ สมคิด ทักษิณาวิสุทธิ์, หลักการตลาดสินค้าเกษตร, หน้าที่ 12.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้าที่ 15-18 และ ดำรงค์ศักดิ์ ชัยสนธิ และก่อเกียรติ วิริยะกิจพัฒนา, การตลาดสินค้าเกษตร, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิชิตการพิมพ์, 252-), หน้า 9- 10.

⁵ จิรพร เอี่ยมศรี, การตลาดสินค้าเกษตร, (กรุงเทพฯ: นวกนก, 2528), หน้า 13-14.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

หรือเร็วเพียงใด ขึ้นอยู่กับชนิดของสินค้าเกษตร เช่น ผักและผลไม้จะเน่าเสียภายในระยะเวลาประมาณ 2-3 วันหลังเก็บเกี่ยวซึ่งเก็บรักษาไว้ได้ไม่นาน ในขณะที่ข้าวเปลือกและถั่วต่าง ๆ สามารถเก็บรักษาได้นานกว่า เนื่องจากมีระยะเวลาการเน่าเสียที่ช้ากว่า ดังนั้นสินค้าเกษตรจึงเป็นสินค้าที่ไม่สามารถควบคุมคุณภาพและมาตรฐานสินค้าได้อย่างแน่นอน ทำให้การกำหนดราคาให้สัมพันธ์กับคุณภาพที่แท้จริงของสินค้าเป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการป้องกันความเสียหายจากสภาพการเน่าเสียของสินค้าเกษตรดังกล่าว จึงต้องเก็บเกี่ยวเมื่อครบอายุการเก็บเกี่ยว เพื่อให้สามารถส่งถึงตลาดได้ในเวลาที่เหมาะสมที่สุด โดยการส่งสินค้าเกษตรดังกล่าวต้องอาศัยกิจกรรมทางการตลาดในด้านการขนส่งและการเก็บรักษาที่เหมาะสมกับชนิดของสินค้าเกษตรด้วย เช่น ผักและผลไม้ที่เก็บรักษาไว้ได้ไม่นานต้องเคลื่อนย้ายไปยังตลาดโดยเร็วที่สุด และมีห้องทำความเย็นเพื่อเก็บรักษาผักและผลไม้ได้นานขึ้น ส่วนสินค้าเกษตรอื่น ๆ ที่เก็บรักษาได้นานอาจมีการเก็บรักษาไว้ในคลังสินค้าก่อนระยะเวลาหนึ่ง แล้วจึงจำหน่ายในช่วงเวลาที่ตลาดมีความต้องการมากขึ้น เป็นต้น ซึ่งค่าใช้จ่ายในการขนส่งและการเก็บรักษายังขึ้นอยู่กับสภาพการเน่าเสียของสินค้านั้นอีกด้วย กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายในการขนส่งและการเก็บรักษาสินค้าเกษตรที่ไม่สามารถเก็บไว้ได้นานจะสูงกว่าสินค้าเกษตรที่สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน เพราะต้องขนส่งไปยังตลาดโดยเร็ว รวมถึงต้องใช้เทคโนโลยีในการเก็บรักษาที่มีประสิทธิภาพสูง ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดในด้านการขนส่งและการเก็บรักษาสินค้าเกษตรต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่มากขึ้นและผลกำไรค่าใช้จ่าวดังกล่าวไปให้เกษตรกร โดยการกตราคาสินค้าเกษตรของเกษตรกร

ค. มีลักษณะกินเนื้อที่ (Bulky)⁷

สินค้าเกษตรจะมีลักษณะกินเนื้อที่ กล่าวคือ ลักษณะของสินค้าเกษตรจะมีส่วนที่สามารถใช้ประโยชน์หรือใช้บริโภคได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ส่วนที่เหลืออาจจะไม่สามารถใช้ประโยชน์หรือใช้บริโภคได้ ตัวอย่างเช่น อ้อยมีเพียงส่วนที่เป็นน้ำอ้อยเท่านั้นที่สามารถนำมาผลิตเป็นน้ำตาลได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ การขนส่งและการเก็บรักษา เพราะค่าใช้จ่ายในการขนส่งและการเก็บรักษาส่วนใหญ่คิดตามปริมาตรของสินค้ามากกว่ามูลค่าของสินค้า ประกอบกับสินค้าเกษตรที่มีสภาพเน่าเสียได้ง่าย จึงทำให้ค่าใช้จ่ายในการขนส่งและการเก็บรักษาสินค้าเกษตรค่อนข้างสูง และมีขอบเขตตลาดที่จำกัดอันเนื่องมาจากการขนส่งสินค้าได้ไม่ไกล

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14

ง. มีความผันแปรของปริมาณผลผลิตในแต่ละปี (Annual variability in production)

เนื่องด้วยปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ รวมถึงสภาวะเศรษฐกิจในแต่ละปีมีความไม่แน่นอน จึงส่งผลให้ปริมาณผลผลิตสินค้าเกษตรที่ผลิตได้ในแต่ละปีผันแปรไปตามปัจจัยเหล่านั้นด้วย

จ. การผลิตเป็นไปตามฤดูกาล (Season variability in production)

สินค้าเกษตรส่วนใหญ่ผลิตให้เป็นไปตามฤดูกาล ตัวอย่างเช่น ข้าวในแหล่งชลประทานส่วนใหญ่จะแบ่งออกเป็น 2 ฤดู คือ⁸ ข้าวนาปี โดยจะมีการเก็บเกี่ยวตั้งแต่ประมาณเดือนพฤศจิกายนไปจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ และ ข้าวนาปรัง ที่มีการเก็บเกี่ยวตั้งแต่ประมาณเดือนพฤษภาคมไปจนถึงเดือนกรกฎาคม ซึ่งลักษณะสินค้าเกษตรดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อการตลาดสินค้าเกษตรในด้านการขนส่ง การเก็บรักษาและการแปรรูปเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ในช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยวจะมีปริมาณสินค้าออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการแย่งปัจจัยการตลาดในด้านการขนส่ง การเก็บรักษา และการแปรรูปกันมาก ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในปัจจัยการตลาดดังกล่าวสูงขึ้น ส่วนในช่วงปลายฤดูเก็บเกี่ยว ปริมาณสินค้าที่ออกสู่ตลาดลดลง ความต้องการปัจจัยการตลาดในด้านการขนส่ง การเก็บรักษาและการแปรรูปลดลงตามไปด้วย

ฉ. มีความผันแปรในด้านคุณภาพ (Quality variation)⁹

คุณภาพของสินค้าเกษตรโดยทั่วไปจะผันแปรไปในแต่ละปีและแต่ละฤดูกาล ซึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพของสินค้าเกษตรสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประการใหญ่ ๆ¹⁰ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง สภาพของธรรมชาติ หากสภาพของธรรมชาติเอื้ออำนวยในการผลิต คุณภาพของผลผลิตจะดี แต่ถ้าหากว่าสภาพของธรรมชาติไม่เอื้ออำนวยในการผลิต คุณภาพของผลผลิตก็จะไม่ดี ประการที่สอง พันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ที่ใช้ในการผลิต เช่น สุกรพันธุ์พื้นเมืองจะโตช้าและมีมันมาก

⁸ สำนักงานวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว, "องค์ความรู้เรื่องข้าว" [Online], [25 เมษายน 2561].
แหล่งที่มา: <http://www.ricethailand.go.th/Rkb/varieties/index.php-file=content.php&id=3.htm>

⁹ เอี่ยมศรี, การตลาดสินค้าเกษตร, หน้า 14

¹⁰ สมคิด ทักษิณาวินสุทธิ, หลักการตลาดสินค้าเกษตร, หน้า 16.

ในขณะที่สุกรพันธุ์นำเข้าจะโตเร็วและมีมันน้อย และ ประการสุดท้าย เทคโนโลยีในการผลิตและการเก็บเกี่ยว หากเทคโนโลยีดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูง คุณภาพของสินค้าเกษตรที่ได้รับก็จะมีคุณภาพสูงด้วย

การผันแปรในด้านคุณภาพของสินค้าเกษตรนี้ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพของสินค้าเหล่านี้ ซึ่งในทางปฏิบัติมาตรฐานคุณภาพของสินค้าค่อนข้างมีความยืดหยุ่น กล่าวคือ หากปีใดที่ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดีได้มาก มาตรฐานคุณภาพของสินค้าในปีนั้นจะเข้มงวด ในขณะที่ปีใดที่ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดีได้น้อย ก็จะลดหย่อนกฎเกณฑ์เกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพของสินค้าลง

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการผันแปรในคุณภาพ แต่ผลผลิตเกษตรโดยทั่วไปก็ยังคงมีลักษณะเหมือนกัน (HOMOGENEOUS)¹¹ กล่าวคือ ผู้ซื้อจะพึงพอใจในผลผลิตของเกษตรกรเหมือนกัน และเกษตรกรแต่ละคนจะได้รับราคาเดียวกันสำหรับผลผลิตที่มีคุณภาพอย่างเดียวกัน

ข. สินค้าทางเกษตรแต่ละชนิดมีความเหมาะสมในการผลิตแต่ละท้องถิ่น

กล่าวคือท้องถิ่นที่แต่ละท้องถิ่นมีความเหมาะสมในการผลิตสินค้าทางเกษตรที่แตกต่างกัน สินค้าบางชนิดอาจผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพในท้องถิ่นหนึ่ง แต่ในอีกท้องถิ่นหนึ่งอาจผลิตได้ไม่มีประสิทธิภาพ อันเนื่องมาจากต้องใช้ต้นทุนในการผลิตสูงและยังมีผลกระทบทั้งในด้านปริมาณผลผลิต สีสัน รวมถึงรสชาติของสินค้าอันส่งผลถึงราคาของสินค้าในตลาดด้วย เช่น ส้มบางมด ส้มโอนครปฐม เป็นต้น

เมื่อได้ทราบถึงลักษณะของสินค้าเกษตรแล้ว ต่อไปจะขออธิบายถึงตลาดสินค้าเกษตรซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากตลาดสินค้าอื่น ๆ อันนำมาสู่บทบาทบัญญัติกเว้นในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้า

2.1.2 ตลาดสินค้าเกษตร

ก่อนที่จะอธิบายถึงตลาดสินค้าเกษตร ผู้เขียนขอกล่าวถึงความหมายของตลาดในเบื้องต้นก่อน

¹¹ นราทิพย์ ชูติวงศ์, ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 262.

2.1.2.1 ความหมายของตลาด

คำว่า “ตลาด” ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายดังต่อไปนี้

Kohls and Downey กล่าวว่า ตลาดคือกลุ่มของผู้ซื้อและผู้ขายเสรีที่มาทำการซื้อขายซึ่งกันและกันหรือบริเวณที่อุปสงค์และอุปทานที่มีสภาพคล้ายคลึงกันมาพบกัน¹²

Pride and Ferrell กล่าวว่า ตลาดคือประชากรทั้งหมดซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือองค์กรที่มีความต้องการสินค้า มีความสามารถ ความยินดี และมีอำนาจในการซื้อสินค้านั้น¹³

Philip Kotler กล่าวว่า ตลาดประกอบด้วยจำนวนลูกค้าทั้งหมดที่มีศักยภาพในการมีส่วนร่วมต่อความจำเป็นและความต้องการบางอย่าง ซึ่งอาจจะยินดีและสามารถเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเพื่อความพอใจในสิ่งที่จำเป็นหรือต้องการนั้น¹⁴

William J. Stanton กล่าวว่า ตลาด หมายถึง สถานที่ซึ่งผู้ซื้อและผู้ขายมาพบกัน และทำหน้าที่เพื่อเสนอขายสินค้าและบริการต่าง ๆ และการเปลี่ยนมือกันเป็นเจ้าของสิทธิเกิดขึ้น¹⁵

นอกจากนี้ตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ได้ให้ความหมายของตลาดว่า หมายถึง สภาพการณ์และแรงผลักดันกลุ่มหนึ่งที่กำหนดราคาขึ้น กิจกรรมที่จำเป็นในตลาดก็คือ การที่ผู้ซื้อผู้ขายพบกัน ตกลงราคากันและเปลี่ยนมือกันเป็นเจ้าของ¹⁶

จากความหมายของตลาดดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า ตลาดไม่จำเป็นต้องมีสถานที่ แต่ต้องประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการดังต่อไปนี้ คือ ประการแรก คนที่มีความต้องการได้แก่ผู้ซื้อและผู้ขาย ประการที่สอง ความต้องการและอำนาจซื้อสินค้าหรือบริการของผู้ซื้อ และ ประการสุดท้าย พฤติกรรมในการแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายสินค้าและบริการต่าง ๆ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹² สมคิด ทักษิณาวินิจฉัย, หลักการตลาดสินค้าเกษตร, , หน้า 1-2. และ Richard L. Kohls and W. David Downey, *Marketing of Agricultural Products* (U.S.A: Macmillan Publishing Co., Inc., 1972), p.8-9.

¹³ สมคิด ทักษิณาวินิจฉัย, หลักการตลาดสินค้าเกษตร, หน้า 2-3.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน

¹⁵ เรื่องเดียวกัน และ William J. Stanton, *Fundamentals of Marketing*, 3rd Edition, (U.S.A: McGraw-Hills, Inc., 1971), p. 75-76.

¹⁶ สมคิด ทักษิณาวินิจฉัย, หลักการตลาดสินค้าเกษตร, หน้า 2-3. และ Saqib Shaikh, "Market : Meaning, Definition and Features | Economics" [Online], [April 25, 2018]. Available from: <http://www.economicdiscussion.net/market/market-meaning-definition-and-features-economics/13765>

เมื่อได้ทราบถึงความหมายของตลาดแล้ว ต่อไปจะได้อธิบายถึงความหมายของการตลาด ซึ่งการตลาดเป็นสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการต่าง ๆ ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

2.1.2.2 ความหมายของการตลาด

คำว่า “การตลาด” ได้มีตำราและสถาบันต่าง ๆ ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

Pride and Ferrel กล่าวว่า การตลาด คือ กิจกรรมของบุคคลและองค์กรที่มุ่งอำนวยความสะดวกก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็ว ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา¹⁷

Fletcher กล่าวว่า การตลาด คือ การรวบรวมกิจกรรมใด ๆ ที่สัมพันธ์โดยตรงกับความพอใจที่ผู้บริโภคต้องการ หรือการจับคู่ในสิ่งหน่วยธุรกิจเสนอให้กับความต้องการของลูกค้า¹⁸

Philip Kotler ให้คำนิยามของการตลาด ว่าเป็นกระบวนการทางสังคมและการจัดการ โดยที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้รับในสิ่งที่จำเป็นและต้องการจากการสร้างสรรค์ การเสนอให้ และการแลกเปลี่ยนสินค้าที่มีมูลค่ากับผู้อื่น¹⁹

สมาคมการตลาดของสหรัฐอเมริกา กล่าวว่า การตลาดเป็นผลการดำเนินงานของกิจกรรมทางธุรกิจที่มีผลโดยตรงต่อการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการ จากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคหรือผู้ใช้คนสุดท้าย²⁰

จากความหมายของการตลาดดังกล่าวเหล่านี้ อาจสรุปได้ว่า การตลาดหมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคล กลุ่มบุคคลหรือองค์การเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนหรือเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค

อย่างไรก็ตามความหมายของการตลาดข้างต้นส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับการตลาดสินค้าอุตสาหกรรมเป็นหลัก ในส่วนของการตลาดสินค้าเกษตรได้มีนักวิชาการและองค์กรต่าง ๆ ที่ให้ความหมายไว้เป็นจำนวนมาก ได้แก่²¹

¹⁷ สมคิด ทักษิณาวินสุทธิ์, หลักการตลาดสินค้าเกษตร, หน้า 2-3. และ Ferrell, "Marketing 12e". [Online].

¹⁸ สมคิด ทักษิณาวินสุทธิ์, หลักการตลาดสินค้าเกษตร, หน้า 2-3.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2-3. และ Heidi Cohen, "72 Marketing Definitions" [Online], [April 25, 2018]. Available from: <https://heidicohen.com/marketing-definition/>.

²⁰ เรื่องเดียวกัน.

Richard L. Kohls และ Downey กล่าวว่า การตลาดสินค้าเกษตร หมายถึง การดำเนินงานของกิจกรรมต่าง ๆ ทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายสินค้าหรือบริการจากจุดเริ่มต้นที่ทำการผลิตสินค้าเกษตร จนกระทั่งผลผลิตนั้นถึงผู้บริโภคคนสุดท้าย²²

Geoffrey S. Shepherd. ให้ความหมายของการตลาดสินค้าการเกษตร ว่า เป็นกิจกรรมทั้งหมดซึ่งเริ่มตั้งแต่ผลผลิตทางการเกษตรเคลื่อนย้ายออกจากประตูฟาร์ม และไปสิ้นสุดเมื่อผลผลิตนั้นอยู่บนโต๊ะของผู้บริโภค

Dale C. Dahl และ Jerome W. Hammond กล่าวว่า การตลาดสินค้าเกษตร หมายถึง การดำเนินงานที่ทำให้สินค้าหรือบริการเคลื่อนย้ายจากจุดที่มีการผลิตเบื้องต้น หรือจุดที่มีการผลิตสินค้าทางเกษตรเป็นครั้งแรกไปสู่แหล่งที่มีการบริโภคครั้งสุดท้ายหรือผู้บริโภคคนสุดท้ายซึ่งหมายถึงการผลิตได้สิ้นสุดลงแล้ว การตลาดจึงเริ่มต้น ณ จุดแหล่งผลิตสินค้าที่เคลื่อนย้ายออกไปสู่ผู้บริโภค”

อาจารย์โสภณ ทองปาน กล่าวว่า การตลาดสินค้าเกษตร หมายถึง การให้บริการต่าง ๆ หลังจากจากผู้ผลิต (กสิกร) ขายพืชผลจนกระทั่งผู้บริโภคซื้อ²³

กล่าวโดยสรุปว่า การตลาดสินค้าเกษตร หมายถึง กิจกรรมทางธุรกิจต่าง ๆ ที่ทำให้สินค้าหรือบริการทางการเกษตรต่าง ๆ เคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค โดยการตลาดสินค้าเกษตรมีกิจกรรมทางการตลาดหลายด้าน ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในกิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตร

2.1.2.3 กิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตร

ในการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการทางการเกษตรจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคนั้นต้องอาศัยกิจกรรมทางการตลาด เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับสินค้าและบริการทางการเกษตรตามที่ต้องการ โดยกิจกรรมทางการตลาดสินค้าเกษตรสามารถแบ่งได้เป็น 6 ขั้นตอนดังต่อไปนี้²⁴

²¹ สมคิด ทักษิณาวินสุทธิ์, หลักการตลาดสินค้าเกษตร,

²² Downey, Marketing of Agricultural Products p.9-10

²³ สนิท ปัญญาวงศ์, "รายงานผลการดำเนินงาน เรื่องวิกฤติตลาดพริกกับการแก้ไขปัญหาเชิงบูรณาการที่อำเภอท่าวังผา" [Online], [25 เมษายน 2561]. แหล่งที่มา:

<http://www.research.doae.go.th/webphp/webmaster/fileworkres/13472512780011.pdf>

²⁴ วิริยะกิจพัฒนา, การตลาดสินค้าเกษตร, หน้าที่ 2. และพิทักษ์สิทธิ์ ฉายะภูติ, การตลาดการเกษตร, ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: เกษตรไทย, 2527), หน้า 3.

1. การผลิต (Production)

เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่นำปัจจัยการผลิตไม่ว่าจะเป็นที่ดิน พันธุ์พืช แรงงาน มาปรับใช้กับกรรมวิธีในการผลิตรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลผลิตทางการเกษตร

2. การรวบรวม (Assembly)²⁵

เป็นกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อรวบรวมสินค้าเกษตรที่ได้ทำการเก็บเกี่ยวเรียบร้อยแล้วจากผู้ผลิตหรือเกษตรกร โดยพ่อค้าคนกลาง สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเป็นผู้รวบรวม เพื่อนำสินค้าดังกล่าวไปกระจายให้แก่ผู้ที่มีความต้องการสินค้าดังกล่าว เช่น ผู้แปรรูป ผู้ค้าปลีก และผู้บริโภค หรือในทางกลับกันผู้ที่มีความต้องการสินค้าดังกล่าวเข้าไปซื้อสินค้าจากพ่อค้าคนกลางสหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเอง

3. การแปรรูป (Processing)²⁶

หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่นำเอาสินค้าเกษตรมาผ่านกรรมวิธีทางการผลิตเพื่อให้สินค้าทางการเกษตรเก็บรักษาไว้ได้นานขึ้นและมีมูลค่ามากขึ้น โดยการแปรรูปอาจจะทำให้สินค้าเกษตรมีลักษณะคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การตัดแยกคุณภาพสินค้า การทำความสะอาด หรือทำให้สินค้าเกษตรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจนเป็นสินค้าชนิดใหม่ เช่น การแปรรูปลำไยสดกลายเป็นลำไยกระป๋อง หรือ การนำสุกรมาผ่านกรรมวิธีทางการผลิตเพื่อทำเป็นลูกชิ้นหรือไส้กรอก เป็นต้น

4. การขายส่ง (Wholesaling)

คือ การจำหน่ายสินค้าเกษตรของผู้ที่มีสินค้าเกษตรจำนวนมากหรือผู้ประกอบการรายใหญ่ซึ่งเรียกว่า “ผู้ค้าส่ง” ให้แก่บุคคลที่มีความต้องการสินค้าเกษตรรายย่อยเพื่อนำไปจำหน่ายต่อไปอีกทอดหนึ่ง หรือที่เรียกว่า “ผู้ค้าปลีก”

²⁵ สมคิด ทักษิณาวินิจฉัย, หลักการตลาดสินค้าเกษตร, หน้า 1-6.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-7.

5. การขายปลีก (Retailing)

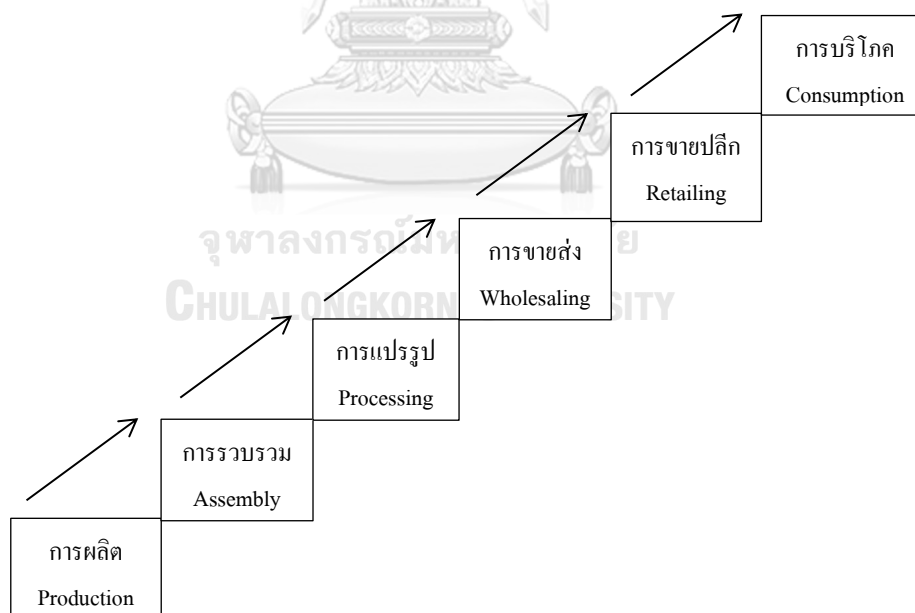
หมายถึง กิจกรรมทางการตลาดที่มีความต่อเนื่องจากการขายส่ง ซึ่งผู้ค้าปลีกได้นำสินค้าเกษตรที่ได้ซื้อขามาจากผู้ค้าส่ง นำมาจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคเพื่อนำไปบริโภคต่อไป เช่น การขายสินค้าเกษตรในตลาด หรือซูเปอร์มาร์เก็ตต่าง ๆ

6. การบริโภค (Consuming)

หมายถึงความต้องการซื้อสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือขนาดของตลาดสินค้าภายในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยหากสินค้าเกษตรใดที่มีการบริโภคเป็นจำนวนมาก ความต้องการสินค้าเกษตรดังกล่าวหรือที่เรียกว่า “อุปสงค์ (Demand)” ก็จะมากตามไปด้วย

กิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรข้างต้นอาจสรุปได้ตามภาพประกอบดังต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 1 กิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรต่าง ๆ

ที่มา : หนังสือเรื่อง การตลาดสินค้าเกษตร โดยผู้แต่งคือนายดำรงศักดิ์ ชัยสนิทธิ และนายก่อเกียรติ วิริยะกิจพัฒนา เป็นผู้แต่ง²⁷

²⁷ วิริยะกิจพัฒนา, การตลาดสินค้าเกษตร, หน้าที่ 2.

อย่างไรก็ตาม กิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรอาจจะมีขั้นตอนที่แตกต่างกันไปตามชนิดของสินค้าเกษตร โดยไม่จำเป็นต้องมีกิจกรรมทางการตลาดครบทั้ง 6 ขั้นตอนข้างต้น เช่น ผลไม้ต่าง ๆ เมื่อมีการเก็บเกี่ยวเสร็จเรียบร้อยแล้ว อาจรวบรวมนำออกขายส่งหรือขายปลีก โดยไม่จำเป็นต้องผ่านการแปรรูป เป็นต้น

เมื่อได้ทราบถึงกิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรในด้านต่าง ๆ แล้ว ในส่วนต่อไปจะขอกล่าวถึงโครงสร้างของตลาดในทางเศรษฐศาสตร์เพื่อที่จะนำไปใช้พิจารณาถึงโครงสร้างของตลาดสินค้าเกษตรอันจะนำไปสู่การบัญญัติบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ในกรณีการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีกฎหมายรับรองและมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกรต่อไป

2.1.2.4 โครงสร้างของตลาดในทางเศรษฐศาสตร์

การขายสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ย่อมต้องมีการแข่งขันเกิดขึ้น รวมทั้งสินค้าและบริการทางการเกษตรด้วย โดยการแข่งขันในแต่ละตลาดย่อมมีลักษณะโครงสร้างที่แตกต่างกันซึ่งส่งผลถึงกลไกในด้านราคาในตลาด การเข้าการออกตลาด รวมถึงการวางนโยบายของรัฐบาลในแต่ละตลาดด้วย โดยโครงสร้างของตลาดทางเศรษฐศาสตร์สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทคือ ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ กับตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์

ก. ตลาดแข่งขันโดยสมบูรณ์ (Perfectly competitive market)

ตลาดแข่งขันโดยสมบูรณ์ หมายถึง ตลาดที่มีจำนวนผู้ผลิตหรือผู้ขายเป็นจำนวนมาก ทำให้การกระทำของผู้ผลิตหรือผู้ขายรายหนึ่งรายใดไม่มีอิทธิพลในด้านราคา ประกอบกับลักษณะสินค้าในตลาดที่ใกล้เคียงกันมากหรือเหมือนกันจนแทบไม่มีความแตกต่างของสินค้า ส่งผลให้ไม่มีผู้ผลิตหรือผู้ขายรายใดสามารถกำหนดราคาของสินค้าในตลาดได้ เนื่องจากราคาเป็นไปตามกลไกตลาด ทั้งผู้ผลิตหรือผู้ขายจึงตกอยู่ในฐานะผู้ยอมรับราคาของตลาด (Price taker) นอกจากนี้ลักษณะของสินค้าที่ใกล้เคียงกันยังส่งผลให้สินค้าภายในตลาดสามารถทดแทนกันได้ จึงทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายสามารถเคลื่อนย้ายทรัพยากรการผลิตสินค้าอย่างหนึ่งไปยังการผลิตสินค้าอีกอย่างหนึ่งได้

อย่างเสรี และด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายสามารถเข้าหรือออกจากตลาดได้อย่างเสรี ประกอบกับผู้ผลิตหรือผู้ขายมีความรู้และรับทราบข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะเรื่องราคาเป็นอย่างดี²⁸

ข. ตลาดแข่งขันโดยไม่สมบูรณ์ (Imperfectly competitive market)

หมายถึงตลาดที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายมีอำนาจในการกำหนดราคาหรือปริมาณของสินค้าที่ซื้อขายโดยขึ้นอยู่กับความไม่สมบูรณ์ของตลาดว่ามีอย่างน้อยเพียงใด โดยตลาดแข่งขันโดยไม่สมบูรณ์สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้²⁹

1. ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic competitive market)³⁰

โครงสร้างตลาดนี้มีลักษณะบางอย่างที่คล้ายกับตลาดแข่งขันโดยสมบูรณ์ คือ มีจำนวนผู้ผลิตหรือผู้ขายเป็นจำนวนมากและผู้ผลิตหรือผู้ขายสามารถเข้าหรือออกจากตลาดได้ง่าย แต่มีสิ่งที่แตกต่างจากตลาดสมบูรณ์ในสาระสำคัญ คือ สินค้าของผู้ผลิตหรือผู้ขายแต่ละรายมีความแตกต่างกันในลักษณะของสินค้าหรือความรู้สึกของผู้บริโภค โดยผู้บริโภคยินดีที่จะซื้อสินค้าดังกล่าวมากขึ้นตามความแตกต่างของสินค้าดังกล่าวที่เกิดจากการโฆษณา หรือการตอกย้ำสัญลักษณ์ของสินค้า ยกตัวอย่างเช่น ยี่ห้อของสินค้า เป็นต้น ทำให้สินค้าในโครงสร้างตลาดนี้ไม่สามารถทดแทนกันได้โดยสมบูรณ์นัก ส่งผลให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายมีอำนาจในการควบคุมราคาและปริมาณสินค้าอยู่บ้าง ผู้ผลิตหรือผู้ขายจึงไม่ได้อยู่ในฐานะผู้ยอมรับราคา (Price taker)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

²⁸ สุธีร์ ศุภนิติย์, หลักการและกฎเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 20-21.

²⁹ ศักดา ธนิตกุล, คำอธิบายและกรณีศึกษาพระราชบัญญัติแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน, 2553), หน้า 42-49 และสุธีร์ ศุภนิติย์, หลักการและกฎเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542, หน้า 21-22.

³⁰ ชุตินวงศ์, ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค, หน้า 335-337.

2. ตลาดแข่งขันที่มีผู้ขายหรือผู้ซื้อน้อยราย (Oligopoly market)³¹

เป็นโครงสร้างตลาดที่มีผู้ผลิต ผู้ขาย หรือผู้ซื้อจำนวนไม่กี่รายในตลาดโดยผู้ผลิต ผู้ขายหรือผู้ซื้อแต่ละรายต่างมีอิทธิพลต่อการผลิตและราคาในตลาดได้ จึงทำให้ผู้ผลิต ผู้ขายหรือผู้ซื้อรายใหม่เข้าสู่ตลาดรูปแบบนี้ได้ยากเนื่องมาจากอุปสรรคจากการกีดกันของผู้ผลิต ผู้ขายหรือผู้ซื้อเดิมในตลาด โดยสินค้าที่ซื้อขายในตลาดอาจจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันก็ได้ซึ่งสินค้าดังกล่าวสามารถทดแทนกันได้ ในส่วนของการแข่งขันในโครงสร้างตลาดนี้ ผู้ผลิต ผู้ขายหรือผู้ซื้อจะเน้นกลยุทธ์ในด้านที่ไม่ใช่ราคา เช่น การโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้า หรือการส่งเสริมการขาย เป็นต้น โดยผู้ผลิต ผู้ขายหรือผู้ซื้อจะพยายามลดต้นทุนการผลิตและปรับปรุงสินค้าให้มีคุณภาพดีขึ้นในด้านกลยุทธ์ทางราคาสินค้า ผู้ผลิต ผู้ขายหรือผู้ซื้อจะพยายามหลีกเลี่ยงเพราะอาจมีผลกระทบต่อผู้ผลิต ผู้ขายหรือผู้ซื้อรายอื่น ยกตัวอย่างเช่น หากผู้ผลิต ผู้ขายหรือผู้ซื้อรายหนึ่งเพิ่มราคาสินค้าของตนให้สูงกว่าราคาตลาด ผู้บริโภคก็จะหันไปซื้อสินค้าของผู้ที่มีราคาถูกกว่า ทำให้ผู้ผลิต ผู้ขายหรือผู้ซื้อรายนั้นมีรายได้จากสินค้าของตนน้อยลง จึงต้องลดปริมาณการผลิต ในทางกลับกัน หากผู้ผลิต ผู้ขายหรือผู้ซื้อรายนั้นลดราคาสินค้าของตนลง ผู้ผลิต ผู้ขายหรือผู้ซื้อรายอื่นก็จะปรับลดราคาลงเพื่อป้องกันไม่ให้ยอดขายลดลง ส่งผลให้ผู้ผลิต ผู้ขายหรือผู้ซื้อรายนั้นมีรายได้จากสินค้าลดลงและต้องลดปริมาณการผลิตตามไปด้วย

3. ตลาดผูกขาด (Monopoly market)³²

ตลาดผูกขาด เป็น โครงสร้างตลาดที่มีผู้ผลิตหรือผู้ขายรายเดียว จึงทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายรายนั้นมีอำนาจผูกขาด (Monopolist) ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต ส่งผลให้สามารถกำหนดราคาสินค้าหรือปริมาณสินค้าเพื่อผูกขาดในตลาดได้ด้วยตัวเอง หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะในการกำหนดราคา (Price maker) นอกจากนี้ สินค้าจะมีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใคร (Differentiate product) ไม่สามารถหาสินค้าอย่างอื่นมาทดแทนกันได้ จึงทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ผลิตดังกล่าวสามารถสร้างอุปสรรคเพื่อกีดกันผู้ผลิตหรือผู้ขายรายใหม่ไม่ให้เข้าสู่ตลาดได้ (barrier to entry) เพราะการเข้าสู่ตลาดในลักษณะนี้ได้ ผู้ผลิตหรือผู้ขายรายใหม่ต้องมีต้นทุนในการผลิตค่อนข้างสูง

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 346-347.

³² ประพันธ์ เสวตนนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย, หลักเศรษฐศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 95.

โดยการมีอำนาจผูกขาดในตลาดข้างต้น ตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เชื่อว่า จะทำให้กลไกตลาดไม่ทำงานหรือตลาดล้มเหลว (market failure) ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอยู่ 3 กรณีได้แก่ ผลกระทบต่อผู้บริโภค ผลกระทบต่อผู้ผลิต และผลกระทบต่อสังคม³³

กรณีแรก ผลกระทบต่อผู้บริโภค กล่าวคือ ในกรณีที่มีการแข่งขันระหว่างผู้ผลิต จะทำให้ผู้บริโภคได้รับประโยชน์จากการแข่งขันดังกล่าว ตัวอย่างเช่น ผู้ผลิตแข่งขันในด้านราคาเพื่อช่วงชิงตลาด ก็จะทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อสินค้าและบริการได้ในราคาที่ เป็นธรรมและ เป็นไปตามรายได้และรสนิยมของตนเอง หรือการแข่งขันทำให้ผู้ผลิตแต่ละรายต้องปรับปรุงคุณภาพ สินค้าและบริการของตน รวมถึงเสนอสินค้าและบริการใหม่ ๆ เข้าสู่ตลาด เพื่อให้สินค้าและบริการ ของตนเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค เป็นต้น แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่ตลาดมีการผูกขาดหรือมีการแข่งขัน น้อยราย สิ่งเหล่านี้จะมีน้อยมากหรือแทบไม่มีเลย ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ให้ข้อสรุปว่า การผูกขาด เป็นตัวการทำให้ประโยชน์ส่วนเกินที่ผู้บริโภคควรได้รับขาดหายไป

กรณีที่สอง ผลกระทบต่อผู้ผลิต กล่าวคือ ในทางเศรษฐศาสตร์ถือว่าการแข่งขันจะทำให้ผู้ผลิตที่มีประสิทธิภาพเท่านั้นที่จะสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ในระยะยาว ผู้ผลิตรายใดที่มีต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยสูงกว่าคู่แข่งก็ต้องออกจากการแข่งขันไปโดยกระบวนการทำงาน ของกลไกตลาด ซึ่งการแข่งขันดังกล่าวสามารถสร้างความเป็นธรรมระหว่างผู้ผลิตด้วยกันเอง และยัง เปิดโอกาสให้ผู้ผลิตรายใหม่ได้เข้ามาแข่งขันในตลาด แต่การผูกขาดนั้นทำให้ผู้ผลิตที่มีอำนาจการผูกขาดในตลาดย่อมได้เปรียบจากการแข่งขัน และอาจใช้อำนาจดังกล่าวไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ทำให้ เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ผลิตและทำให้ผู้ผลิตบางรายต้องออกจากตลาดไป นอกจากนี้ยังเป็นการกีดกันไม่ให้ผู้ผลิตรายใหม่เข้ามาในตลาดด้วย

กรณีสุดท้าย ผลกระทบต่อสังคม ได้แก่ การใช้ทรัพยากรอย่างไม่มี ประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากการที่ผู้ผลิตที่มีอำนาจผูกขาดใช้อำนาจดังกล่าวตามอำเภอใจ การทำให้ ประโยชน์ส่วนเกินของผู้บริโภคตกไปเป็นของผู้มีอำนาจผูกขาด และยังส่งผลให้ประสิทธิภาพในการ ผลิตอันเกิดจากการแข่งขันสูญหายไป

จากผลกระทบทั้งสามกรณีข้างต้น จึงทำให้รัฐต้องเข้ามาแทรกแซงเข้า แทรกแซงตลาด โดยวิธีการหนึ่งที่มีความสำคัญมาก คือ การตรากฎหมายแข่งขันทางการค้าเพื่อ ควบคุมการมีอำนาจผูกขาด

เมื่อได้ทราบถึงโครงสร้างตลาดทางเศรษฐศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ แล้ว จะ ขออธิบายถึงโครงสร้างตลาดสินค้าเกษตรต่อไป

³³ ศักดา ธนิตกุล, คำอธิบายและกรณีศึกษาพระราชบัญญัติแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542, หน้า 50-51.

2.1.2.5 โครงสร้างตลาดสินค้าเกษตร

โครงสร้างตลาดสินค้าเกษตรในประเทศไทยมีลักษณะโครงสร้างตลาดหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นตลาดแข่งขันผูกขาด ตลาดแข่งขันผู้ขายน้อยราย และตลาดแข่งขันโดยสมบูรณ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นอยู่ในส่วนใดของกิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตร โดยวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะโครงสร้างตลาดสินค้าเกษตรในความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรซึ่งมีฐานะเป็นผู้ผลิตและผู้ขายสินค้าเกษตรกับผู้รวบรวมหรือผู้ค้าส่งซึ่งรับซื้อสินค้าเกษตรจากเกษตรกรเท่านั้น โดยเริ่มจากโครงสร้างตลาดในส่วนของเกษตรกรก่อน เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างตลาดทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับตลาดแข่งขันโดยสมบูรณ์³⁴ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. เกษตรกรส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ผลิตขนาดเล็กจำนวนมาก
2. ปริมาณสินค้าเกษตรของเกษตรกรแต่ละรายมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบปริมาณสินค้าเกษตรทั้งหมด ซึ่งสืบเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตขนาดเล็กจำนวนมาก ประกอบกับ
3. สินค้าเกษตรของเกษตรกรแต่ละรายมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันมากหรือเหมือนกันจนสามารถทดแทนกันได้ จึงทำให้เกษตรกรแต่ละรายไม่สามารถกำหนดราคาสินค้าของตนได้ โดยต้องยอมรับราคาสินค้าตามที่ตลาดกำหนดหรืออยู่ในฐานะผู้ยอมรับราคา (Price taker)
4. เกษตรกรรายใหม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้ง่ายและโดยเสรี เพราะสินค้าเกษตรมีลักษณะที่สามารถทดแทนกันได้ จึงทำให้เกษตรกรสามารถเคลื่อนย้ายทรัพยากรการผลิตจากสินค้าเกษตรอย่างหนึ่งไปยังสินค้าเกษตรอีกอย่างหนึ่งได้ง่าย

ในส่วนโครงสร้างตลาดของผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรนอกจากผู้ผลิต ไม่ว่าจะเป็นผู้รวบรวม ผู้แปรรูป ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีกซึ่งมักจะเป็นพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อสินค้าเกษตรจากเกษตรกร ในตลาดระดับท้องถิ่นของประเทศไทยจะมีลักษณะโครงสร้างตลาดที่ใกล้เคียงกับตลาดผู้ซื้อน้อยราย³⁵ เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

³⁴ สมคิด ทักษิณาวินิจฉัย, หลักการตลาดสินค้าเกษตร, หน้า 169.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 173.

1. ผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรเหล่านี้ในแต่ละท้องถิ่นมักจะมีเพียงไม่กี่ราย โดยมักจะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรรายใหญ่ที่เป็นคู่ค้าที่เกษตรกรติดต่อกันเป็นประจำและไว้นับถือเชื่อใจว่าจะได้ราคาสินค้าเกษตรที่เหมาะสม

2. การแข่งขันของผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรในตลาดนี้ จะหลีกเลี่ยงการใช้กลยุทธ์ในด้านราคา และเน้นกลยุทธ์ในด้านที่ไม่ใช่ราคา ได้แก่ การส่งเสริมในด้านปัจจัยการผลิตหรือการเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกร ตัวอย่างเช่น การให้สินเชื่อแก่เกษตรกร เป็นต้น

3. ผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรรายใหม่ไม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้ง่าย สืบเนื่องมาจากการใช้กลยุทธ์ในด้านที่ไม่ใช่ราคาข้างต้นที่ผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรมักสร้างข้อผูกพันให้เกษตรกรต้องขายสินค้าให้แก่ตนเพียงผู้เดียว ทำให้ผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรรายใหม่ถูกกีดกันให้ไม่ได้รับสินค้าเกษตรที่เพียงพอที่จะดำเนินกิจกรรมทางการตลาดอื่น ๆ ต่อไป

เมื่อได้ทราบถึงความสำคัญของตลาดสินค้าเกษตรแล้ว ในส่วนต่อไปจะกล่าวถึงปัญหาในด้านการตลาดสินค้าเกษตรในประเทศไทยที่มีความสำคัญ อันจะนำไปสู่วิธีการแก้ไขปัญห โดยวิธีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรต่อไป

2.1.2.6 ปัญหาด้านการตลาดสินค้าเกษตรในประเทศไทย

ปัญหาด้านการตลาดสินค้าเกษตรในประเทศไทยนับเป็นสิ่งที่มีความผลกระทบต่อเกษตรกรไทยอย่างยาวนาน โดยมีสาเหตุที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานทางการตลาด และประการที่สอง ลักษณะของอุปสงค์ในสินค้าเกษตรรายละเอียดดังต่อไปนี้³⁶

ก. สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานในการดำเนินการด้านการตลาด³⁷

สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานในการดำเนินการด้านการตลาด หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้กิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรต่าง ๆ ที่กล่าวไปแล้วข้างต้นสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ตัวอย่างเช่น ยานพาหนะในการขนส่ง คลังสินค้า มาตรฐานคุณภาพ

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้าที่ 223.

³⁷ วิริยะกิจพัฒนา, การตลาดสินค้าเกษตร, หน้า 45-51 และ พิทักษ์สิทธิ์ ฉายะภูติ, การตลาดการเกษตร, หน้า 80-83.

สินค้าและข่าวสารทางการตลาด เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้กิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรมีประสิทธิภาพมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านขอบเขตของตลาดที่กว้างขึ้น ต้นทุนการตลาดที่ต่ำลง รวมถึงการเพิ่มการแข่งขันของกิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรด้วย แต่ภาคเกษตรกรรมของประเทศไทยในปัจจุบันยังประสบปัญหาทางการตลาดที่ว่า ท้องที่ต่าง ๆ ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานดังกล่าวไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร ทำให้กิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ยกตัวอย่างเช่น ผู้ขนส่งสินค้าเกษตรในแต่ละท้องที่มีเพียงไม่กี่ราย ซึ่งผู้ขนส่งทุกรายมักจะตกลงกำหนดค่าขนส่งเหมือนกันหรือที่เรียกว่า “ฮั้วราคา” ซึ่งมีราคาที่ค่อนข้างสูง ทำให้เกษตรกรต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าเกษตรที่สูงและไม่สามารถขนส่งสินค้าเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ข. ลักษณะของอุปสงค์ในสินค้าเกษตร

อุปสงค์ในสินค้าเกษตรมีความยืดหยุ่นน้อย เนื่องจากอุปสงค์ในสินค้าเกษตรจะเน้นในด้านคุณภาพมากกว่าด้านปริมาณ โดยอุปสงค์ดังกล่าวมีอยู่ 2 ลักษณะคือ³⁸ ลักษณะที่หนึ่ง อุปสงค์สืบเนื่อง ซึ่งเป็นอุปสงค์ที่มีได้นำสินค้าเกษตรไปใช้เพื่อการบริโภค แต่นำไปดำเนินกิจกรรมการตลาดด้านอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น การรับซื้อสินค้าเกษตรเพื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีกะระบุชนิดและคุณภาพมาตรฐานของสินค้าเกษตรที่จะนำไปแปรรูปอย่างเฉพาะเจาะจง และ ลักษณะที่สอง อุปสงค์เพื่อการบริโภคหรืออุปสงค์ขั้นปฐม โดยลักษณะการบริโภคขึ้นอยู่กับรสนิยมและรายได้ของแต่ละคน

อุปสงค์ในสินค้าเกษตรในลักษณะทั้งสองข้างต้น ส่งผลให้การนำสินค้าเกษตรอื่นมาใช้ทดแทนนั้นเป็นไปได้ยาก รวมทั้งทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านราคาอย่างรุนแรงซึ่งเป็นปัญหาด้านการตลาดสินค้าเกษตรอย่างหนึ่ง เพราะอุปสงค์ในสินค้าเกษตรมีความยืดหยุ่นน้อย แต่อุปทานของสินค้าเกษตรมีจำนวนที่ไม่แน่นอนแตกต่างกันไปในแต่ละปี

จากปัญหาทางการตลาดข้างต้น ทำให้เกษตรกรไม่มีอำนาจเพียงพอที่จะเจรจาต่อรองในการซื้อขายสินค้าเกษตรโดยเฉพาะในด้านราคากับผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาด ไม่ว่าจะเป็นผู้รวบรวม ผู้แปรรูป ผู้ค้าส่ง ประกอบกับโครงสร้างตลาดของผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดดังกล่าวมีลักษณะเป็นตลาดผู้ซื้อแบบน้อยรายตามที่กล่าวไปในข้อ 2.1.2.5 โดยทุกรายมีการกำหนดราคาไปในทิศทางที่เหมือนกันหรือที่เรียกว่า “ฮั้วราคา” เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาในเรื่องอำนาจในการเจรจาต่อรองดังกล่าว จึงได้มีการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรขึ้นมา เพื่อให้เกษตรกรรายย่อยทั้งหลาย

³⁸ วิริยะกิจพัฒนา, การตลาดสินค้าเกษตร, หน้า 19 และ สมคิด ทักษิณาวิสุทธิ์, หลักการตลาดสินค้าเกษตร, หน้า 4-12.

กระทำการร่วมกันเพื่อเพิ่มอำนาจในการเจรจาต่อรองกับผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาด อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรส่วนรวม

2.2 แนวความคิดพื้นฐานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

การจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรนับว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาด้านการตลาดของสินค้าเกษตรในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากในอดีตการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรไม่ว่าจะเป็น การรวบรวม การแปรรูป การค้าส่งย่อมต้องอาศัยพ่อค้าคนกลางหรือผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรที่มีความได้เปรียบกว่าเกษตรกรอื่นเนื่องมาจากสาเหตุที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ทำให้เกษตรกรไม่มีอำนาจที่จะสามารถเจรจาต่อรองราคาสินค้าเกษตรของตนกับพ่อค้าคนกลางหรือผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดได้ แต่การจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรเป็นการรวมกันของเกษตรกรทั้งหลายเพื่อจัดตั้งองค์การในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของสินค้าเกษตรร่วมกัน ทำให้เกษตรกรทั้งหลายมีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลางหรือผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดมากขึ้น โดยในส่วนนี้จะขออธิบายถึงแนวความคิดพื้นฐานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

2.2.1 ความหมายของสถาบันการเกษตร

สถาบันการเกษตร หมายถึง กลุ่มหรือองค์การธุรกิจที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อดำเนินธุรกิจ ให้บริการหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรในการประกอบอาชีพ โดยมีการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร กลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือสมาคมชลประทานราษฎร์ เป็นต้น แต่ที่สำคัญคือกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร³⁹

จากความหมายข้างต้น แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรซึ่งเป็นสหกรณ์การเกษตรอย่างหนึ่ง รวมถึงกลุ่มเกษตรกรต่างเป็นสถาบันการเกษตรเหมือนกัน โดยก่อนที่จะกล่าวถึงสหกรณ์การเกษตร ผู้เขียนจะขออธิบายถึงความหมายของสหกรณ์และประเภทของสหกรณ์ เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงสหกรณ์การเกษตรได้ดียิ่งขึ้น

³⁹ ประดิษฐ์ มัชฌิมา, สังคมวิทยาชนบทและการสหกรณ์, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523), หน้า 114.

2.2.2 ความหมายของสหกรณ์

ความหมายของสหกรณ์นั้นอาจให้คำจำกัดความได้หลายแบบ ทั้งที่เป็นความหมายอย่างแคบหรือความหมายอย่างกว้างขึ้นอยู่กับว่าจะเน้นลักษณะใดของสหกรณ์เป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม การให้ความหมายของสหกรณ์ต้องมีเนื้อหาสาระสำคัญตามแนวความคิดการสหกรณ์โดยทั่วไปว่า สหกรณ์เป็นการรวมตัวกันของประชาชน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของตนให้สูงขึ้น

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ได้บัญญัติความหมายของคำว่า “สหกรณ์” ว่า “สหกรณ์ หมายถึง คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้”

จากความหมายของสหกรณ์ดังกล่าวจะเห็นว่าสอดคล้องกับแนวความคิดของการสหกรณ์โดยทั่วไป

นอกจากนี้ องค์การสัมพันธภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (The International Co-operative Alliance: ICA) ได้กำหนดนิยามความหมายของสหกรณ์ไว้ตามแนวความคิดดังกล่าวเช่นกัน ไว้ว่า⁴⁰

“A co-operative is an autonomous association of persons united voluntarily to meet their common economic, social, and cultural needs and aspirations through a jointly-owned and democratically-controlled enterprise”

โดยแปลเป็นภาษาไทยว่า

“สหกรณ์เป็นองค์การอิสระของบุคคลซึ่งรวมตัวกันด้วยความสมัครใจเพื่อสนองความต้องการและจุดหมายร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการดำเนินวิสาหกิจที่เป็นเจ้าของร่วมกันและควบคุมตามแนวทางประชาธิปไตย”⁴¹

⁴⁰ International Co-operative Alliance, "Co-Operative Identity, Values & Principles" [Online], [April 25, 2018]. Available from: <https://ica.coop/en/whats-co-op/co-operative-identity-values-principles>

⁴¹ หนังสือวันสหกรณ์แห่งชาติปี 2538, ฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี สหกรณ์ไทย เทิดไว้เหนือเกล้า, (ศิลปะสนองการพิมพ์), หน้า 102.

เมื่อได้ทราบถึงความหมายของสหกรณ์แล้ว ในลำดับต่อไป จะได้พิจารณาว่าองค์กรใดที่มีลักษณะเป็นสหกรณ์บ้าง โดยพิจารณาตามลักษณะสำคัญของสหกรณ์

2.2.3 ลักษณะสำคัญของสหกรณ์

ในการพิจารณาว่าองค์กรใดบ้างเป็นสหกรณ์นั้น ต้องพิจารณาถึงลักษณะสำคัญของสหกรณ์ ซึ่งเป็นโครงสร้างของสหกรณ์ก่อน โดยนักสหกรณ์และองค์การทางสหกรณ์ต่าง ๆ ได้กล่าวถึงลักษณะของสำคัญของสหกรณ์ไว้ดังต่อไปนี้

นักสหกรณ์คนแรกคือ มุงค์เนอร์ ได้แบ่งลักษณะสำคัญของสหกรณ์ออกเป็น 4 ประการ⁴²

1. กลุ่มบุคคล ซึ่งอย่างน้อยต้องมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง
2. มีพลังจูงใจในการช่วยตนเองและเป็นแรงผลักดันในการปฏิบัติงานร่วมกัน
3. การก่อตั้งวิสาหกิจที่เป็นเจ้าของและจัดการร่วมกัน เป็นมรรควิธีเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน
4. วัตถุประสงค์ของวิสาหกิจร่วมกัน คือ การส่งเสริมสมาชิก

คนต่อมาคือ อับราฮัม เสน ได้แบ่งลักษณะสำคัญของสหกรณ์ออกเป็น 7 ประการ⁴³

1. วิสาหกิจสหกรณ์เป็นกิจกรรมร้านค้า
2. วิสาหกิจสหกรณ์เป็นวิสาหกิจที่ไม่แสวงหากำไร
3. วิสาหกิจสหกรณ์เป็นเจ้าของโดยสมาชิกผู้ใช้ประโยชน์
4. สหกรณ์ตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ร่วมกัน และความต้องการทางเศรษฐกิจ
5. สหกรณ์เน้นการควบคุมโดยสมาชิก
6. วิสาหกิจสหกรณ์เป็นวิสาหกิจสมัครใจ
7. สหกรณ์รับรองหลักการเป็นไปตามส่วน

อีกคนหนึ่งคือ เลดลอร์ ได้อธิบายว่าสหกรณ์ทุกรูปแบบต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้⁴⁴

⁴² นุกูล กรยีนยงค์, "หลักและวิธีการสหกรณ์" [Online], [18 กุมภาพันธ์ 2559]. แหล่งที่มา: www.eco.ku.ac.th/prinprac/Prinpract2554.pdf

⁴³ เรื่องเดียวกัน.

1. สหกรณ์ประกอบด้วยกลุ่มคนที่ร่วมมือกันทำกิจกรรมบางอย่าง ซึ่งหากต่างคนต่างทำจะไม่สามารถทำได้ดีเท่าร่วมมือกันทำ

2. สหกรณ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บริการบางอย่างที่จำเป็น หรือต้องการในชีวิตของประชาชน

3. การดำเนินงานของสหกรณ์ยึดหลักการช่วยเหลือตนเอง กล่าวคือ ประชาชนรวมกันเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง

4. การทำธุรกิจของสหกรณ์ เกิดจากแรงจูงใจที่จะให้บริการมิใช่ความมุ่งหมายในการหากำไร

นอกจากนี้ คำนิยามขององค์การสัมพันธ์ภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (The International Co-operative Alliance: ICA) ยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะของสหกรณ์ดังต่อไปนี้⁴⁵

1. สหกรณ์ต้องเป็นอิสระจากรัฐ และองค์การธุรกิจอื่น

2. เป็นการรวมกันของบุคคล ไม่ว่าจะ เป็น บุคคลธรรมดา บริษัท หรือสหกรณ์ด้วยตนเอง

3. บุคคลเหล่านั้นมารวมกันด้วยความสมัครใจ

4. การรวมกันของบุคคลเพื่อสนองความต้องการและความมุ่งหมายร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

5. สหกรณ์เป็น วิสาหกิจที่เป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตามแนวทางประชาธิปไตย

จากความเห็นของนักสหกรณ์รวมถึงองค์การทางสหกรณ์ข้างต้นแล้วอาจสรุปลักษณะสำคัญของสหกรณ์ได้ดังต่อไปนี้⁴⁶

1. สหกรณ์ เป็นกิจกรรมของกลุ่มคนที่มารวมตัวกันเพื่อกิจกรรมบางอย่าง

2. เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มุ่งแก้ไขปัญหาปากท้องของตนเองเป็นประการสำคัญ

3. การรวมตัวกันกระทำโดยความสมัครใจ และให้ความเสมอภาคแก่ทุกคน

4. หลักการสำคัญในการดำเนินกิจกรรม อยู่ที่การพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกัน หรืออีกนัยหนึ่ง คือการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

5. เป็นการรวมตัวกันที่ยั่งยืน ไม่ใช่เพียงชั่วคราว

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน และ A.F. Laidlaw, "The Cooperative Sector" [Online], [April 25, 2018]. Available from: <http://www.uwcc.wisc.edu/info/laidlaw.html>

⁴⁵ กรียนยงค์, "หลักและวิธีการสหกรณ์". [Online].

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน.

เมื่อได้ทราบถึงความหมายและลักษณะสำคัญของสหกรณ์แล้ว ต่อไปจะขออธิบายถึงประเภทของสหกรณ์

2.2.4 หลักสหกรณ์สากล

ในการดำเนินงานของสหกรณ์ไม่ว่าประเภทใดก็ตาม ต้องมีหลักปฏิบัติที่สหกรณ์ทุกประเภทต้องปฏิบัติตาม ซึ่งหลักปฏิบัติดังกล่าวเรียกว่า “หลักสหกรณ์” อันเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะความเป็นสหกรณ์ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เป็นหลักการที่ใช้ในการพิจารณาความเป็นสหกรณ์ในเบื้องต้น โดยหลักสหกรณ์แห่งแรกของโลก ได้แก่ หลักสหกรณ์รอชเดล (The Rochdale Practices) ถือกำเนิดขึ้นจากสมาคมของผู้นำอันเที่ยงธรรมแห่งเมืองรอชเดล (The Rochdale Society of Equitable)⁴⁷ ซึ่งประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้านสหกรณ์ตามโครงการของสมาคมที่มีชื่อว่า “The Rochdale Programme หรือ Law the First⁴⁸” และถือเป็นหลักสหกรณ์ทั่วไปที่สามารถนำไปใช้กับสหกรณ์ได้ทุกประเภทตั้งแต่ในอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน โดยหลักสหกรณ์รอชเดลประกอบไปด้วยข้อปฏิบัติทั้งหมด 7 ประการดังต่อไปนี้⁴⁹

1. การเปิดรับสมาชิกทั่วไป (Open Membership)
2. การควบคุมแบบประชาธิปไตย (Democratic Control)
3. การเฉลี่ยคืนส่วนเกินตามส่วนแห่งการซื้อ (Distribution of Surplus in Proportion to Trade)
4. การจ่ายดอกเบี้ยแก่เงินทุนในอัตราจำกัด (Payment of Limited Interest on Capital)
5. การเป็นกลางทางการเมืองและศาสนา (Political and Religious Neutrality)
6. การทำการค้าด้วยเงินสด (Cash Trading)
7. การส่งเสริมการศึกษา (Promotion of Education)

⁴⁷ Brett Fairbairn, "The Meaning of Rochdale, the Rochdale Pioneer and the Co-Operative Principles" [Online], [April 25, 2018]. Available from: <http://usaskstudies.coop/documents/occasional-papers/Meaning%20of%20Rochdale.pdf>

⁴⁸ G. D. H. Cole A.W. Filson, British Working Class Movements: Select Documents, (Springer, 2015),

⁴⁹ กรียีนยงค์, "หลักและวิธีการสหกรณ์". [Online]. และ Co-operative Heritage Trust, "The Rochdale Principles" [Online], [April 25, 2018]. Available from: <https://www.rochdalepioneersmuseum.coop/about-us/the-rochdale-principles/>

อย่างไรก็ตาม หลักสหกรณ์ของร็อคเดลกี้ได้มีการปรับปรุงโดยสัมพันธ์ภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (ICA) ให้เป็นหลักสหกรณ์สากล เพื่อให้สหกรณ์ต่าง ๆ นำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยประกาศอยู่ในแถลงการณ์ที่เรียกว่า “แถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ (The Statement of Cooperative Identity)” ซึ่งสามารถแยกพิจารณาหลักสหกรณ์สากลได้เป็น 7 ประการได้แก่⁵⁰

2.2.4.1 การเปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยความสมัครใจ (VOLUNTARY AND OPEN MEMBERSHIP)

ตามแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ได้อธิบายถึงหลักสหกรณ์ในข้อนี้ว่า⁵¹

“สหกรณ์เป็นองค์กรแห่งความสมัครใจที่เปิดรับบุคคลทั้งหลาย ที่สามารถใช้บริการของสหกรณ์ และเต็มใจรับผิดชอบในฐานะสมาชิก เข้าเป็นสมาชิก โดยปราศจากการกีดกันทางเพศ สังคม เชื้อชาติ การเมือง หรือศาสนา * ”

จากคำอธิบายดังกล่าวสามารถแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้⁵²

1.) จากคำกล่าวที่ว่า “สหกรณ์เป็นองค์กรแห่งความสมัครใจ” แสดงความสำคัญพื้นฐานของการสหกรณ์ที่ว่า บุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ตามมีสิทธิเลือกว่าจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหกรณ์ใดสหกรณ์หนึ่งหรือไม่ โดยสหกรณ์ไม่มีสิทธิไปบังคับให้บุคคลดังกล่าวเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์

⁵⁰ กรียีนยงค์, "หลักและวิธีการสหกรณ์". [Online]. และ ICA, "Co-Operative Identity, Values & Principles" [Online], [April 25, 2018]. Available from: https://ccednet-rcdec.ca/files/ccednet/W-269_Women_In_Co-ops.pdf

⁵¹ กรียีนยงค์, "หลักและวิธีการสหกรณ์". [Online].

* “Co-operatives are voluntary organizations, open to all persons able to use their services and willing to accept the responsibilities of membership, without gender, social, racial, political or religious discrimination.” อ้างอิงจาก "Statement on the Co-Operative Identity", [Online], [April 25, 2018]. Available from: https://ccednet-rcdec.ca/files/ccednet/W-269_Women_In_Co-ops.pdf

⁵² "หลักและวิธีการสหกรณ์". [Online].

2.) เนื้อหาในส่วนต่อมาคือข้อความที่ว่า “เปิดรับบุคคลทั้งหลายที่สามารถใช้บริการของสหกรณ์ และเต็มใจรับผิดชอบในฐานะสมาชิก เข้าเป็นสมาชิก โดยปราศจากการกีดกันทางเพศ สังคม เชื้อชาติ การเมือง หรือศาสนา” ซึ่งข้อความในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นถึงหลักสหกรณ์ของรอตเทิล ส่วนของการเปิดรับสมาชิกทั่วไป (Open Membership) ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของสหกรณ์ โดยข้อความที่ว่า “...เปิดรับบุคคลทั้งหลายที่สามารถใช้บริการของสหกรณ์...” หมายถึงสหกรณ์มีวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างที่ทำให้บริการแก่สมาชิกได้เพียงเฉพาะกลุ่ม เช่น สหกรณ์การเกษตรสามารถให้บริการแก่ผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรเท่านั้น

ในข้อความต่อมาคือ “...และเต็มใจรับผิดชอบในฐานะสมาชิก...” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า สมาชิกมีพันธะที่ต้องปฏิบัติต่อสหกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการเข้าร่วมประชุมใหญ่ของสหกรณ์ สิทธิในการออกเสียง สิทธิในการใช้บริการของสหกรณ์ รวมถึงหน้าที่ในการสนับสนุนในกรณีที่สหกรณ์มีความจำเป็นต้องเพิ่มเงินทุน โดยพันธะเหล่านี้ต้องเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของสมาชิกและสหกรณ์

และในข้อความสุดท้ายที่ว่า “...โดยปราศจากการกีดกันทางเพศ สังคม เชื้อชาติ การเมือง หรือศาสนา...” แสดงให้เห็นว่า การรับบุคคลใดบุคคลหนึ่งเข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์ สหกรณ์จะใช้เวลาแตกต่างในเรื่องเพศ สังคม เชื้อชาติ ลัทธิการเมือง หรือการนับถือศาสนาของบุคคลนั้นมาเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณารับเข้ามาเป็นสมาชิกไม่ได้ เพราะเรื่องเหล่านี้ถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละบุคคลไป

2.2.4.2 การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย (DEMOCRATIC MEMBER CONTROL)

ในแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ได้ให้คำอธิบายถึงหลักสหกรณ์ในข้อนี้ว่า⁵³

“สหกรณ์เป็นองค์การประชาธิปไตยที่ควบคุมโดยมวลสมาชิก ผู้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ บุรุษและสตรีผู้ที่ได้รับการเลือกเป็นผู้แทนสมาชิกต้อง

⁵³ เรื่องเดียวกัน.

รับผิดชอบต่อมวลสมาชิก ในสหกรณ์ชั้นปฐม สมาชิกมีสิทธิในการออกเสียงเท่าเทียมกัน (สมาชิกหนึ่งคนหนึ่งเสียง) สำหรับสหกรณ์ในระดับอื่นให้ดำเนินไปตามแนวทางประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน* ”

จากคำอธิบายดังกล่าวสามารถแยกพิจารณาข้อความแต่ละส่วนได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อความที่ว่า “สหกรณ์เป็นองค์การประชาธิปไตยที่ควบคุมโดยมวลสมาชิกผู้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ...” สะท้อนให้เห็นว่า สหกรณ์นั้นเป็นองค์การของสมาชิกโดยสมาชิกและเพื่อสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย ซึ่งสมาชิกทั้งหลายจะเป็นผู้ตัดสินใจในขั้นสุดท้ายของการดำเนินงานของสหกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบายของสหกรณ์ไปในแนวทางต่าง ๆ หรือการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของสหกรณ์ โดยการตัดสินใจต่าง ๆ ของสมาชิกสหกรณ์จะกระทำผ่านที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์

ข้อความข้างต้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับข้อความที่ว่า “...บุรุษและสตรีผู้ที่ได้รับ การเลือกเป็นผู้แทนสมาชิกต้องรับผิดชอบต่อมวลสมาชิก...” เพราะเมื่อสหกรณ์เป็นองค์การของสมาชิกสหกรณ์ทั้งปวงแล้ว ผู้แทนของสหกรณ์ที่สมาชิกได้ร่วมกันเลือกมาให้บริหารงานสหกรณ์แทนสมาชิกทั้งหลาย ก็ต้องบริหารงานสหกรณ์อย่างซื่อสัตย์และคำนึงถึงประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกเป็นสำคัญ

2. ข้อความในส่วนถัดมาที่ว่า “...ในสหกรณ์ชั้นปฐม สมาชิกมีสิทธิในการออกเสียงเท่าเทียมกัน (สมาชิกหนึ่งคนหนึ่งเสียง) สำหรับสหกรณ์ในระดับอื่นให้ดำเนินไปตามแนวทางประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน...” ข้อความในส่วนนี้ได้อธิบายถึงการตัดสินใจของสมาชิกในการดำเนินงานของสหกรณ์จะอยู่ในรูปแบบการลงคะแนนออกเสียงของสมาชิก โดยแยกพิจารณาออกเป็น 2 กรณี ได้แก่ กรณีที่หนึ่ง สหกรณ์ชั้นปฐมหรือสหกรณ์ขนาดเล็กที่มีสมาชิกไม่มากนัก จะใช้หลักหนึ่งคนต่อหนึ่งเสียง (One Man One Vote) กล่าวคือสมาชิกคนหนึ่งสามารถออกเสียงได้เพียง 1 เสียงเท่านั้น โดยไม่คำนึงว่าสมาชิกคนนั้นจะมีหุ้นของสหกรณ์อยู่เป็นจำนวนเท่าใด ส่วน กรณีที่สอง สหกรณ์ชั้นมัธยม (ได้แก่ชุมนุมสหกรณ์ระดับจังหวัด) และสหกรณ์ขั้นตติยะ (ได้แก่ชุมนุมสหกรณ์ระดับชาติ) จะไม่ใช้หลักหนึ่งคนต่อหนึ่งเสียง (One Man One Vote) แต่จะระบบการออกเสียงตามส่วน โดยอาจพิจารณาจากผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง ขนาดของสมาชิกภาพ (จำนวนสมาชิกของแต่ละสหกรณ์ที่เข้า

* “Co-operatives are democratic organizations controlled by their members, who actively participate in setting their policies and making decisions. Men and women serving as elected representatives are accountable to the membership. In primary co-operatives, members have equal voting rights (one member, one vote), and co-operatives at other levels are also organized in a democratic manner” อ้างอิงจาก "Statement on the Co-Operative Identity". [Online].

เป็นสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์) และข้อตกลงระหว่างสหกรณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยระบบการออกเสียงเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

2.2.4.3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก (MEMBER ECONOMIC PARTICIPATION)

หลักสหกรณ์ในส่วนนี้ ตามแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ได้อธิบายไว้ว่า⁵⁴

“สมาชิกสหกรณ์พึงมีความเที่ยงธรรมในการให้และควบคุมการใช้เงินทุนสหกรณ์ตามแนวทางประชาธิปไตย ทนของสหกรณ์อย่างน้อยส่วนหนึ่งต้องเป็นทรัพย์สินส่วนรวมของสหกรณ์ สมาชิกจะได้รับผลตอบแทนสำหรับเงินทุนตามเงื่อนไขแห่งสมาชิกภาพในอัตราจำกัด (ถ้ามี) มวลสมาชิกเป็นผู้จัดสรรผลประโยชน์ส่วนเกิน เพื่อจุดมุ่งหมายประการใดประการหนึ่งหรือทั้งหมด จากดังต่อไปนี้ คือ เพื่อการพัฒนาสหกรณ์ของตนโดยจัดให้เป็นทุนของสหกรณ์ซึ่งส่วนหนึ่งของทุนนี้ต้องไม่นำมาแบ่งปันกัน เพื่อเป็นผลประโยชน์แก่สมาชิกตามส่วนของปริมาณธุรกิจที่ทำกับสหกรณ์ และเพื่อสนับสนุนกิจกรรมอื่นใดที่มวลสมาชิกเห็นชอบ* ”

จากคำอธิบายดังกล่าวสามารถแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1.) จากข้อความที่ว่า “สมาชิกสหกรณ์พึงมีความเที่ยงธรรมในการให้และควบคุมการใช้เงินทุนสหกรณ์ตามแนวทางประชาธิปไตย...” แสดงให้เห็นว่า สมาชิกสหกรณ์มีหน้าที่ต้อง

⁵⁴ "หลักและวิธีการสหกรณ์". [Online].

* “Members contribute equitably to an democratically control the capital of their co-operative. At least part of that capital is usually the common property of the co-operative. Members usually receive limited compensation, if any, on capital subscribed as a condition of membership. Members allocate surpluses for any of the following purposes: a) Developing their co-operative, possibly by setting up reserves, part of which at least would be indivisible. b) Benefiting members in proportion to their transactions with the co-operative. c) Supporting other activities approved by the membership.” อ้างอิงจาก "Statement on the Co-Operative Identity". [Online].

ปฏิบัติเกี่ยวกับเงินทุนของสหกรณ์อย่างเที่ยงธรรมอยู่ 2 ประการด้วยกันคือ หน้าที่ในการให้เงินทุนแก่สหกรณ์ และหน้าที่ในการควบคุมการใช้เงินทุนของสหกรณ์

ประการแรก หน้าที่ในการให้เงินทุนแก่สหกรณ์ สมาชิกสามารถให้เงินทุนแก่สหกรณ์ได้ทั้งหมด 3 วิธี ได้แก่ วิธีแรก การลงทุนในหุ้นขั้นต่ำของสหกรณ์โดยอาจจะได้รับผลตอบแทนจากการถือหุ้นดังกล่าวหรือไม่ก็ได้ ซึ่งวิธีนี้จะทำให้สมาชิกสหกรณ์ได้สิทธิในการเป็นเจ้าของหุ้น สิทธิออกเสียงในการดำเนินงานของสหกรณ์และสิทธิในการใช้บริการจากสหกรณ์ วิธีที่สอง จัดสรรเงินทุนสำรองที่ได้รับมาจากกำไร (หรือที่เรียกว่า “ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ”) ในการดำเนินงานของสหกรณ์ เพื่อใช้ในการสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ และ วิธีที่สาม ให้เงินทุนแก่สหกรณ์เพิ่มเติม ในกรณีที่สหกรณ์มีความต้องการในการดำเนินงานของสหกรณ์เพิ่มขึ้น โดยวิธีการให้เงินทุนแก่สหกรณ์วิธีนี้สหกรณ์จะมีผลประโยชน์อย่างอื่นเพิ่มเติมให้แก่สมาชิก ซึ่งทั้งสามวิธีข้างต้นสหกรณ์สามารถกำหนดผลตอบแทนให้แก่สมาชิกทั้งหลายได้ในอัตราจำกัด

ประการที่สอง หน้าที่ในการควบคุมการใช้เงินทุนของสหกรณ์ โดยหน้าที่ดังกล่าวสามารถพิจารณาได้เป็น 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่หนึ่ง การพิจารณาร่วมกันระหว่างสมาชิกว่าจะตัดสินใจนำเงินทุนดังกล่าวไปใช้ในกิจการใด และแนวทางที่สอง พิจารณาจากการเป็นสมาชิกเป็นเจ้าของร่วมกันในเงินทุนของสหกรณ์

2.) จากคำกล่าวที่ว่า “...มวลสมาชิกเป็นผู้จัดสรรผลประโยชน์ส่วนเกินเพื่อจุดมุ่งหมายประการใดประการหนึ่งหรือทั้งหมด จากตั้งต่อไปนี้ คือ เพื่อการพัฒนาสหกรณ์ของตน โดยจัดให้เป็นทุนของสหกรณ์ซึ่งส่วนหนึ่งของทุนนี้ต้องไม่นำมาแบ่งปันกัน เพื่อเป็นผลประโยชน์แก่สมาชิกตามส่วนของปริมาณธุรกิจที่ทำกับสหกรณ์ และเพื่อสนับสนุนกิจกรรมอื่นใดที่มวลสมาชิกเห็นชอบ” หมายความว่า เมื่อสหกรณ์ดำเนินงานให้มีผลกำไร (หรือที่เรียกว่า “ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ”) เกิดขึ้นแล้ว ผลกำไรดังกล่าวย่อมเป็นของสมาชิกทุกคนในสหกรณ์ ดังนั้นสมาชิกต้องร่วมกันจัดสรรกำไรดังกล่าว เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็เงินทุนของสหกรณ์ หรือนำไปเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกทุกคนตามปริมาณบริการที่สมาชิกแต่ละคนใช้บริการจากสหกรณ์ หรือกิจการอื่นใด ๆ ที่สมาชิกทั้งปวงตกลงร่วมกัน

2.2.4.4 หลักการว่าด้วยการปกครองตนเองและความเป็นอิสระ (AUTONOMY AND INDEPENDENCE)

ในแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ได้อธิบายหลักการดังกล่าวไว้ดังนี้⁵⁵

“สหกรณ์เป็นองค์การที่พึ่งพาและปกครองตนเอง โดยการควบคุมของสมาชิกในกรณีที่สหกรณ์จำเป็นต้องมีข้อตกลงหรือผูกพันกับองค์การอื่น ๆ รวมถึง องค์การของรัฐหรือต้องแสวงหาทุนจากแหล่งภายนอก สหกรณ์ต้องกระทำภายใต้เงื่อนไขอันเป็นที่มั่นใจได้ว่า มวลสมาชิกจะยังคงไว้ซึ่งอำนาจในการควบคุมตามแนวทางประชาธิปไตย และยังคงความเป็นอิสระของสหกรณ์* ”

คำอธิบายดังกล่าวมีสาเหตุมาจากสหกรณ์ทั่วโลกในปัจจุบันมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหน่วยงานเอกชนและภาครัฐ โดยเฉพาะภาครัฐ เพราะภาครัฐจะเป็นผู้กำหนดแนวทางด้านกฎหมายระบบภาษีอากรและนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมให้สหกรณ์ต้องดำเนินการปฏิบัติตามสิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนดาบสองคม ซึ่งมีทั้งสิทธิประโยชน์และภัยคุกคามแก่สหกรณ์ ดังนั้นโดยทั่วไปแล้วสหกรณ์ควรจะต้องพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญและรักษาไว้ซึ่งอิสระในการดำเนินงานของสหกรณ์

2.2.4.5 หลักการว่าด้วยการศึกษา การฝึกอบรม และข่าวสาร (EDUCATION, TRAINING AND INFORMATION)

จากคำแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ได้อธิบายหลักการดังกล่าวไว้ดังนี้⁵⁶

“สหกรณ์พึงให้การศึกษาและการฝึกอบรมแก่มวลสมาชิก ผู้แทนจากการเลือกตั้ง ผู้จัดการ พนักงาน เพื่อบุคคลเหล่านี้สามารถมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาสหกรณ์ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

⁵⁵ "หลักและวิธีการสหกรณ์". [Online].

* “Co-operatives are autonomous, self help organizations controlled by their members. If they enter into agreements with other organizations, including governments, or raise capital from external sources, they do so on terms that ensure democratic control by their members and maintain the co-operative identity.” อ้างอิงจาก "Statement on the Co-Operative Identity". [Online].

⁵⁶ "หลักและวิธีการสหกรณ์". [Online].

และสามารถให้ข่าวสารแก่สาธารณชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เยาวชน และบรรดาผู้นำทางความคิด ในเรื่องคุณลักษณะและคุณประโยชน์ของสหกรณ์ได้* ”

จากข้อความดังกล่าวคำว่า “การให้การศึกษา” หมายถึง การปลูกฝังให้บุคคลภายในสหกรณ์ไม่ว่าจะเป็นสมาชิก ผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้ง ผู้จัดการ และพนักงานเข้าใจแนวความคิดและวิธีการทางสหกรณ์อย่างถ่องแท้ ในส่วนของ “การฝึกอบรม” หมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ ของสหกรณ์เพื่อให้บุคคลของสหกรณ์ข้างต้นมีทักษะและความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงานของสหกรณ์ให้เกิดประสิทธิภาพ นอกจากนี้สหกรณ์ยังสามารถเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข่าวสารให้แก่ประชาชนทุกคนเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับการสหกรณ์

2.2.4.6 หลักการว่าด้วยการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Co-operation among Co-operatives)

ตามคำแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ได้อธิบายหลักการดังกล่าวไว้ดังนี้⁵⁷

“สหกรณ์สามารถให้บริการแก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ขบวนการสหกรณ์ได้ โดยการประสานความร่วมมือกันในระดับท้องถิ่นระดับชาติระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ* ”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

* “Co-operatives provide education and training for their members, elected representatives, managers and employees so that they can contribute effectively to the development of their co-operatives. They inform the general public- particularly young people and opinion leaders- about the nature and benefits of co-operation.” อ้างอิงจาก "Statement on the Co-Operative Identity". [Online].

⁵⁷ "หลักและวิธีการสหกรณ์". [Online].

* “Co-operatives serve their members most effectively and strengthen the co-operative movement by working together through local, national, regional and international structures.” อ้างอิงจาก "Statement on the Co-Operative Identity". [Online].

จากคำอธิบายดังกล่าว หมายความว่า การที่สหกรณ์ต่าง ๆ จะเข้าถึงศักยภาพสูงสุดของขบวนการสหกรณ์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในเจรจาต่อรองกับทั้งภาครัฐและเอกชน และเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สูงสุดของสหกรณ์ทั้งหลายรวมถึงสมาชิกสหกรณ์ สหกรณ์ต้องประสานความร่วมมือกัน

2.2.4.7 ความเอื้ออาทรต่อชุมชน (CONCERN FOR COMMUNITY)

ในหลักสหกรณ์ข้อนี้ คำแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ได้อธิบายหลักการดังกล่าวไว้ดังนี้⁵⁸

“สหกรณ์พึงดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน ตามนโยบายที่มวลสมาชิกให้ความเห็นชอบ*”

จากคำอธิบายดังกล่าวหมายความว่า สหกรณ์มีหน้าที่ต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เป็นไปตามความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์โดยสมาชิกสหกรณ์

เมื่อทราบถึงหลักสหกรณ์ซึ่งเป็นหลักการที่ใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์แล้ว จะขอกกล่าวถึงประเภทของสหกรณ์ต่อไป

2.2.5 ประเภทของสหกรณ์

เพื่อให้เกิดเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการดำเนินงานของสหกรณ์ จำเป็นต้องศึกษาวิธีการจัดประเภทสหกรณ์ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งประเภทของสหกรณ์มีอยู่หลายหลักเกณฑ์ ซึ่งในการแบ่งประเภทของสหกรณ์จะใช้เพียงหลักเกณฑ์เดียวหรือหลายหลักเกณฑ์ก็ได้ แต่โดยทั่วไปมีหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งอย่างชัดเจนและเป็นที่ยอมรับอยู่ 2 หลักเกณฑ์ได้แก่ การแบ่งประเภทตาม

⁵⁸ "หลักและวิธีการสหกรณ์". [Online].

* “Co-operatives work for the sustainable development of their communities through policies approved by their members.” อ้างอิงจาก "Statement on the Co-Operative Identity". [Online].

กลุ่มคนที่เข้าเป็นสมาชิกหรือผู้ใช้บริการสหกรณ์เป็นเกณฑ์ และการแบ่งประเภทตามหน้าที่ของสหกรณ์เป็นเกณฑ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้⁵⁹

2.2.5.1 การแบ่งประเภทตามกลุ่มคนที่เข้าเป็นสมาชิกหรือผู้ใช้บริการสหกรณ์เป็นเกณฑ์

เป็นวิธีการแบ่งประเภทสหกรณ์ โดยพิจารณาจากผู้ที่เข้าใช้บริการสหกรณ์หรือผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์เป็นหลัก หากสมาชิกของสหกรณ์เป็นคนกลุ่มเดียวกัน ก็ถือว่าเป็นสหกรณ์ประเภทเดียวกัน โดยไม่ได้พิจารณาถึงกิจกรรมของสหกรณ์ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ โดยสามารถจำแนกสหกรณ์ได้เป็น 5 ประเภท ดังต่อไปนี้⁶⁰

ก. สหกรณ์ผู้ผลิต (Producers Cooperatives)

เป็นสหกรณ์ที่สมาชิกของสหกรณ์ทำหน้าที่ผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ หรือที่เรียกว่า “ผู้ผลิต” โดยสหกรณ์จะมีหน้าที่ให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกในการผลิตของสมาชิก ได้แก่ การให้สินเชื่อ การหาปัจจัยการผลิต การให้ความรู้แก่สมาชิกในด้านการตลาด เป็นต้น สหกรณ์ประเภทนี้ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร เป็นต้น

ข. สหกรณ์ผู้บริโภค (Consumers Cooperatives)

เป็นสหกรณ์ที่มีสมาชิกเป็น “ผู้บริโภค” ซึ่งเป็นผู้ที่ได้อุปโภคหรือบริโภคสินค้าหรือบริการเพื่อตนเอง โดยมีใช้นำสินค้าหรือบริการเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าหรือบริการอีก เช่น ร้านสหกรณ์และสหกรณ์ออมทรัพย์

⁵⁹ "หลักและวิธีการสหกรณ์". [Online]..

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน และ Martin A Abrahamsen, Cooperative Business Enterprise, (New York: McGraw-Hill Book Company 1976), p. 21-42.

ค. สหกรณ์คนงาน (Workers Cooperative)

สหกรณ์ประเภทนี้ เป็นสหกรณ์ที่มีสมาชิกเป็นผู้ที่ทำงานอยู่ในสหกรณ์ ได้แก่ “คนงาน” หรือ “ลูกจ้าง” โดยสหกรณ์จะมอบหมายงานให้แก่สมาชิก และจ่ายค่าตอบแทนในการตอบแทนให้แก่สมาชิก โดยสมาชิกในสหกรณ์นี้จะมีอยู่หลายระดับ เช่น ระดับผู้บริหารกับระดับผู้ใช้แรงงาน

ง. สหกรณ์ชาวประมง (Fishermen Cooperative)

เป็นสหกรณ์ที่มีสมาชิกเป็น “ผู้ประกอบการอาชีพในการทำประมง” ไม่ว่าจะจับสัตว์น้ำตามธรรมชาติหรือประกอบกิจการผลิตและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยสหกรณ์จะให้บริการทุกเรื่องที่สมาชิกต้องการเกี่ยวกับการประมง

จ. สหกรณ์ของนักธุรกิจ (Businessmen Cooperative)

สหกรณ์ประเภทนี้เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของ “พ่อค้านักธุรกิจ” ที่ต้องการจัดให้มีบริการตามความต้องการร่วมกัน และเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของตนเอง เช่น สหกรณ์ประกันภัยสหกรณ์การขนส่ง เป็นต้น

2.2.5.2 การแบ่งประเภทตามหน้าที่ของสหกรณ์เป็นเกณฑ์

เป็นการแบ่งประเภทสมาชิก โดยพิจารณาจาก “หน้าที่” หรือ “กิจกรรม” ที่สหกรณ์ให้บริการแก่สมาชิกว่า ให้บริการแก่สมาชิกในด้านใด โดยไม่คำนึงว่าคุณลักษณะและคุณสมบัติของสมาชิก หากสหกรณ์ทำหน้าที่อย่างเดียวกัน ก็ย่อมถือว่าสหกรณ์นั้นเป็นสหกรณ์ประเภทเดียวกัน แม้สมาชิกในสหกรณ์จะมีคุณลักษณะและคุณสมบัติต่างกันโดยสิ้นเชิง โดยสามารถแบ่งประเภทสหกรณ์ได้ทั้งหมด 5 ประเภทดังต่อไปนี้⁶¹

⁶¹ กรียินยงค์, "หลักและวิธีการสหกรณ์". [Online]. และ Marvin A Schaars, Cooperatives, Principles and Practices 2nd Edition (Madison, Wis.: University of Wisconsin-Extension, 1971), p.49.

ก. สหกรณ์การผลิต (Production Cooperatives)

หมายถึงสหกรณ์ที่มีหน้าที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิตสินค้าหรือบริการ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างรายได้หรือเพิ่มผลผลิตมากขึ้น โดยสมาชิกของสหกรณ์เป็นผู้ผลิต และเป็นเจ้าของร่วมกันในผลิตผลที่ผลิตได้

ข. สหกรณ์การแปรรูป (Processing Cooperatives)

เป็นสหกรณ์ที่มีหน้าที่ให้บริการแปรรูปสินค้าแก่สมาชิกเท่านั้น โดยมีการใช้เครื่องมือเครื่องจักรและหรือโรงงานสำหรับการแปรรูปสินค้าร่วมกันระหว่างสมาชิกของสหกรณ์ และสินค้าทั้งก่อนการแปรรูปและหลังการแปรรูปเป็นของสมาชิกของสหกรณ์ โดยสหกรณ์จะเก็บค่าบริการในการแปรรูปจากสมาชิก แต่หากสหกรณ์มีการให้บริการแปรรูปสินค้าและจำหน่ายสินค้านั้นด้วย สหกรณ์นั้นจะเป็นสหกรณ์การตลาด

ค. สหกรณ์การตลาด (Marketing Cooperatives)

สหกรณ์ประเภทนี้เป็นสหกรณ์ที่มีหน้าที่ให้บริการแก่สมาชิกในด้านการตลาด โดยสหกรณ์จะดำเนินการรวบรวมผลผลิตที่สมาชิกของสหกรณ์ผลิตได้เพื่อไปจัดจำหน่ายในตลาด รวมทั้งดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการจำหน่ายผลผลิตของสมาชิกของสหกรณ์ เช่น การคัดเลือกคุณภาพสินค้า การบรรจุสินค้า และการแปรรูปสินค้า แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงการให้บริการในการจัดซื้อสินค้า เนื่องจากอยู่ในขอบเขตหน้าที่ของสหกรณ์การซื้อ

ง. สหกรณ์การซื้อ (Purchasing Cooperatives)

เป็นสหกรณ์ที่มีหน้าที่ในการจัดหาและจัดซื้อสินค้าและบริการ หรือปัจจัยในการผลิตที่สมาชิกของสหกรณ์ต้องการในราคาที่เป็นธรรม และมีคุณภาพดีมาขายให้แก่สมาชิกของสหกรณ์ โดยสหกรณ์การซื้อสามารถแยกได้เป็นอีก 2 ประเภท คือ สหกรณ์จัดซื้อสินค้าผู้ผลิต และสหกรณ์จัดซื้อสินค้าผู้บริโภค หรือที่เรียกว่า “สหกรณ์ร้านค้า”

จ. สหกรณ์การบริการ (Service Cooperatives)

เป็นสหกรณ์ที่มีหน้าที่ในการให้บริการด้านอื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ในสหกรณ์ การผลิต สหกรณ์การแปรรูป สหกรณ์การตลาด และสหกรณ์การซื้อ โดยจะให้บริการอย่างใดอย่างหนึ่งแก่สมาชิก เช่น บริการด้านการเงิน การประกันภัย การขนส่ง เป็นต้น

2.2.5.3 การแบ่งประเภทสหกรณ์ในประเทศไทย

สำหรับประเภทของสหกรณ์ในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 33 วรรค 3 บัญญัติไว้ว่า “ประเภทของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียนกำหนดโดยกฎกระทรวง” ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการออกกฎกระทรวงที่มีชื่อว่า “กฎกระทรวงกำหนดประเภทของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน พ.ศ. 2548⁶²” โดยกำหนดประเภทของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียนไว้ทั้งหมด 7 ประเภท ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนียน โดยจะขอกกล่าวถึงรายละเอียดของประเภทสหกรณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมเท่านั้น ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม

ก. สหกรณ์การเกษตร

คือสหกรณ์ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกร โดยทำหน้าที่ทั้งด้านการผลิตทางการเกษตรและด้านการตลาดทางการเกษตร โดยในด้านการผลิตทางการเกษตรได้แก่ การจัดหาทุนหรือการจัดหาวัสดุและเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตทางการเกษตรให้แก่เกษตรกร ส่วนในด้านการตลาดทางการเกษตรนั้น ได้แก่ การรวบรวมสินค้าเกษตรที่เกษตรกรผลิตได้นำมาจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งจากหน้าที่ทั้งสองดังกล่าวของสหกรณ์การเกษตรนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าสหกรณ์การเกษตรเป็นสหกรณ์

⁶² กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, "กฎกระทรวง กำหนดประเภทของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน พ.ศ.2548 ลงวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2548" [Online], [25 เมษายน 2561]. แหล่งที่มา: https://www.cad.go.th/cadweb_client/ewt_dl_link.php?nid=4514

แบบเอนกประสงค์ เพราะสหกรณ์การเกษตรไม่ได้ทำการผลิตทางการเกษตรเพียงอย่างเดียว แต่มีหน้าที่ในด้านการตลาดทางการเกษตรด้วย⁶³

ข. สหกรณ์ประมง

เป็นสหกรณ์ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันระหว่างผู้ประกอบการอาชีพประมง โดยสหกรณ์ประมงมีลักษณะคล้ายกับสหกรณ์การเกษตร คือทำหน้าที่ทั้งด้านการผลิตทางการเกษตรและด้านการตลาดทางการเกษตร โดยหน้าที่ด้านการผลิตทางการเกษตร ได้แก่ การจัดหาเงินทุนหรือการจัดหาวัสดุและเครื่องมือที่ใช้ในการประมงมาให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพประมง ในส่วนของหน้าที่ด้านการตลาดทางการเกษตร คือการรวบรวมสินค้าจากการประมงของผู้ประกอบการอาชีพประมงจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค ดังนั้นสหกรณ์ประมงจึงมีลักษณะเป็นสหกรณ์แบบเอนกประสงค์เช่นเดียวกัน⁶⁴

ค. สหกรณ์นิคม

สหกรณ์ประเภทนี้เป็นสหกรณ์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินหรือมีที่ดินไม่เพียงพอในการทำเกษตร โดยสหกรณ์นิคมมีหน้าที่ในการจัดหาทุนและปัจจัยการผลิตทางการเกษตรต่าง ๆ อำนวยความสะดวกและจัดสรรที่ดินให้แก่เกษตรกร⁶⁵

ในส่วนต่อไปจะขออธิบายถึงกลุ่มเกษตรกร

2.2.6 กลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกรนับเป็นสถาบันเกษตรกรอีกอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อเกษตรกรที่ยังไม่พร้อมจะรวมตัวกันจดทะเบียนเป็นสหกรณ์การเกษตร แต่ต้องการที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเกษตรกรในด้านการผลิตและด้านการตลาดของสินค้าเกษตร

⁶³ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, "ประเภทสหกรณ์" [Online], [18 กุมภาพันธ์ 2559]. แหล่งที่มา: <http://www.cpd.go.th/cpdth2560/index.php/component/k2/item/185>

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน.

คำว่า “กลุ่มเกษตรกร” ได้มีการให้ความหมายไว้ว่า “เป็นกลุ่มผู้มีอาชีพทางเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน ประมง เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงผึ้ง เลี้ยงไหม เลี้ยงครั่ง เพาะเห็ด เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพการเกษตร และยังไม่อาจรวมกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ได้”⁶⁶

ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับสหกรณ์การเกษตร จะขออธิบายต่อไปในส่วนโครงสร้างของสหกรณ์การเกษตร

2.2.7 โครงสร้างของสหกรณ์การเกษตร

โครงสร้างของสหกรณ์การเกษตรในประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะสามารถแยกพิจารณาออกได้เป็น 3 ระดับได้แก่ระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น โดยในประเทศไทยได้ใช้โครงสร้างดังกล่าวเช่นเดียวกันดังต่อไปนี้⁶⁷

2.2.7.1 ระดับชาติ

องค์กรสหกรณ์ในระดับชาติ มีอยู่ 2 องค์กร ได้แก่ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งชาติ

ก. สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย

เป็นองค์กรสหกรณ์สูงสุดและเป็นองค์กรที่ประสานงานระหว่างขบวนการสหกรณ์การเกษตรทั้งหมด โดยชุมนุมสหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์การเกษตรต่างก็เป็นสมาชิกของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยทั้งสิ้น

สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยจะให้ความสำคัญในการทำหน้าที่ทางด้านวิชาการและการให้คำแนะนำแก่สมาชิกเป็นสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิก การจัดฝึกอบรมบุคลากรของสมาชิกและการประชุมสัมมนาหรือประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแนวความคิดของสหกรณ์

⁶⁶ พัทธ์สิทธิ์ ฉายะภูติ, การตลาดการเกษตร, หน้า 128.

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน.

ข. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งชาติ (ชสภช.)

เป็นองค์กรสหกรณ์การเกษตรที่มีความสำคัญในการดำเนินการด้านการตลาดสินค้าเกษตร โดยมีชุมนุมสหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์การเกษตรทั้งหมดในประเทศไทยเป็นสมาชิก ซึ่งชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งชาติมีบทบาทที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ การรวบรวมสินค้าเกษตรจากชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดเพื่อจำหน่าย การจัดหาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้หรือปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ให้แก่เกษตรกรโดยผ่านสหกรณ์การเกษตร การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านการตลาดสินค้าเกษตร ไม่ว่าจะเป็นโรงงานแปรรูปสินค้าเกษตร คลังสินค้าสำหรับการจัดเก็บสินค้าเกษตร การประกันภัยทางการเกษตรและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างอื่น และการให้คำแนะนำด้านการจัดการสหกรณ์การเกษตรในทุกด้าน

2.2.7.2 ระดับจังหวัด

องค์กรสหกรณ์การเกษตรในระดับจังหวัด ได้แก่ ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัด ซึ่งกระจายตัวอยู่ในทุกจังหวัดของประเทศไทย และมีสหกรณ์การเกษตรทั้งหมดในจังหวัดนั้นเป็นสมาชิก โดยชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดจะทำหน้าที่ให้บริการแก่สมาชิกเหมือนกับชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งชาติ ตัวอย่างเช่น การรวบรวมสินค้าทางการเกษตรจากสหกรณ์การเกษตรที่เป็นสมาชิกเพื่อการจำหน่าย การจัดหาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้หรือปัจจัยการผลิตอื่น ๆ เป็นต้น

2.2.7.3 ระดับท้องถิ่น

องค์กรสหกรณ์การเกษตรในระดับท้องถิ่น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 องค์กร ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร

ก. สหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตรนั้นได้อธิบายไปแล้วในการแบ่งประเภทสหกรณ์ในประเทศไทย

ข้อ 2.2.2.3

ข. กลุ่มเกษตรกร

สหกรณ์การเกษตรแต่ละแห่งจะประกอบไปด้วยกลุ่มเกษตรกรหลายแห่งรวมตัวกันอยู่ ซึ่งกลุ่มเกษตรกรมีเกษตรกรในท้องถิ่นของตนเป็นสมาชิก หน้าที่ของกลุ่มเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับสหกรณ์การเกษตรหลายประการ ได้แก่ รวบรวมความต้องการด้านปัจจัยการผลิตของเกษตรกรสมาชิกเพื่อส่งให้แก่สหกรณ์การเกษตร การรวบรวมสินค้าเกษตรของสมาชิกให้แก่สหกรณ์การเกษตร การช่วยสหกรณ์การเกษตรเตรียมวงเงินกู้รวมถึงการตัดสินใจให้เงินกู้แก่สมาชิก

2.3 การส่งเสริมสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรมีความสำคัญต่อเกษตรกร ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ประเทศไทย และยังเป็นแรงผลักดันที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยจากสถิติจำนวนกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย พบว่า มีสหกรณ์การเกษตรที่ยังดำเนินการอยู่จำนวนทั้งหมด 3,498 แห่ง ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ยังดำเนินการอยู่จำนวนทั้งหมด 96 แห่ง⁶⁸ ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรที่ยังดำเนินการอยู่มีจำนวนทั้งหมด 4,044 แห่ง⁶⁹ อย่างไรก็ตาม กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรก็ยังประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการจัดการ ยกตัวอย่างเช่น ความไม่พร้อมในการจัดตั้งที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน โดยเฉพาะในเรื่องบุคลากรและความรู้ในการจัดการ การขาดข้อมูลและสารสนเทศในการจัดการรวมถึงการนำไปใช้ ความไม่พร้อมในการแข่งขันกับภาคเอกชนที่มีความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรได้ดีกว่า และการขาดการบริการที่ครบวงจร เนื่องจากขาดเครือข่ายหรือความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น⁷⁰ ดังนั้น รัฐจึงต้องมีการส่งเสริมสหกรณ์การเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ข้างต้น โดยผู้เขียนจะขออธิบายถึงบทบาทผู้ปฏิบัติในรัฐธรรมนูญ

⁶⁸ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมสหกรณ์, "จำนวนกลุ่มเกษตรกรและสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในประเทศไทย ณ 31 ธันวาคม 2560" [Online], [6 กุมภาพันธ์ 2561]. แหล่งที่มา: <https://drive.google.com/file/d/16E-ltztiaVR2TPilhrmHN3zAUPJnYK12/view>

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน.

⁷⁰ ประสพชัย พสุนนท์, "ปัญหาการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย : ทฤษฎีฐานรากจากข้าราชการของกรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (Operational Problems of Agricultural Cooperatives in Thailand : A Grounded Theory Developed from Government Officials in Cooperative Promotion Department and Cooperative Auditing Department)," วารสารศรีนครินทร์ วิจัยและพัฒนาศาสตร์และสังคมศาสตร์, (13 มกราคม — มิถุนายน 2558): หน้า 94.

แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และนโยบายสำคัญต่างๆ เฉพาะที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริม สหกรณ์การเกษตร ซึ่งจะนำมาวิเคราะห์ขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มาตรา 4(3) ต่อไป

2.3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับ เกษตรกรและสหกรณ์ ไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หมวด 6 แนวนโยบายของ รัฐ และหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ กล่าวคือ เกษตรกรทุกคนมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ดังเช่นอาชีพอื่น ๆ ซึ่งรัฐธรรมนูญได้รับรองเสรีภาพในการประกอบอาชีพไว้ในหมวด 3 สิทธิและ เสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 40 ซึ่งบัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกันหรือจัดการกีดกันหรือการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบการประกอบ อาชีพเพียงพอที่จำเป็นหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น

การตรากฎหมายเพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพตามวรรคสอง ต้องไม่มีลักษณะเป็น การเลือกปฏิบัติหรือก้าวกายการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา”

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญในการประกอบอาชีพของเกษตรกร กล่าวคือ เกษตรกรส่วนใหญ่ มักขาดความรู้ที่ถูกต้องในการเพาะปลูก ประกอบต้องใช้ต้นทุนในการผลิตค่อนข้างสูง เนื่องจากปัจจัย ในการผลิตต่าง ๆ ต้องซื้อจากพ่อค้าคนกลางที่มีเพียงไม่กี่รายภายในท้องที่การเกษตรของตน ส่งผลให้ พ่อค้าคนกลางต่างร่วมกันกำหนดราคาปัจจัยดังกล่าวได้โดยง่ายและปัจจัยเหล่านั้นอาจไม่มีคุณภาพ ทำให้ปริมาณและคุณภาพของผลผลิตของเกษตรกรไม่เป็นไปตามที่ควร และยังส่งผลให้เกษตรกรต่าง ถูกกดราคาของผลผลิตที่ตนเองได้จากการขายให้แก่พ่อค้าคนกลางดังกล่าว ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงได้ให้อำนาจแก่รัฐในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้โดยบัญญัติอยู่ในหมวด 6 แนวนโยบายของรัฐ มาตรา 73 ว่า

“รัฐพึงจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่ช่วยให้เกษตรกรประกอบเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพสูง มีความปลอดภัย โดยใช้ต้นทุนต่ำและสามารถแข่งขันในตลาดได้ และพึงช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากไร้ให้มีที่ทำกินโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่นใด”

โดยหนึ่งในกลไกที่รัฐช่วยเกษตรกรให้สามารถประกอบเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพสูง โดยใช้ต้นทุนต่ำ และสามารถแข่งขันในตลาดได้ นั่นก็คือการให้อำนาจเกษตรกรสามารถรวมกันจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ได้ ซึ่งเป็นเสรีภาพประเภทหนึ่งที่รัฐได้ให้การรับรองไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 42 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชน หรือหมู่คณะอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อการป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด”

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดหน้าที่ให้รัฐต้องส่งเสริมระบบสหกรณ์ โดยสร้างกลไกเพื่อส่งเสริมให้สหกรณ์มีความสามารถในการแข่งขันได้อย่างเหมาะสมผ่านทางมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 และการปฏิรูปประเทศ ดังที่บัญญัติอยู่ในหมวด 6 แนวนโยบายของรัฐ มาตรา 75 วรรค 3 ว่า

“รัฐพึงส่งเสริม สนับสนุน คุ้มครอง และสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ และกิจการวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดกลางของประชาชนและชุมชน”

และหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 ฉ. ด้านเศรษฐกิจ (4) ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“สร้างกลไกเพื่อส่งเสริมสหกรณ์และผู้ประกอบการแต่ละขนาดให้มีความสามารถในการแข่งขันอย่างเหมาะสม และส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสร้างกลไกเพิ่มโอกาสในการทำงานและการประกอบอาชีพของประชาชน”

โดยการปฏิรูปประเทศในด้านสหกรณ์ ได้มีการกำหนดอยู่ในแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์

2.3.2 แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์

แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์เริ่มต้นมาจากมติคณะรัฐมนตรีที่มีเห็นชอบให้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยให้ทุกส่วนราชการจัดทำแผนงานในภารกิจหลักของหน่วยงานระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) เพื่อมุ่งเน้นไปสู่ประเทศไทย 4.0 ภายในช่วงแผนยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าว และเป็นไปในทิศทางเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่มุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม มุ่งสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับภาคการเกษตรของประเทศไทยภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการเกษตร⁷¹ ด้วยเหตุผลดังกล่าว กรมส่งเสริมสหกรณ์* ภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงต้องดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ได้กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ไว้เป็น 4 ช่วง คือ⁷²

ปี 2560-2564 เป็นองค์กรที่มุ่งเน้นพัฒนาส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดี และพัฒนาขีดความสามารถของสหกรณ์ ด้วยระบบบริหารจัดการคุณภาพ บุคลากรมืออาชีพ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

ปี 2565-2569 เป็นองค์กรที่นำระบบบริหารจัดการสมัยใหม่ เทคโนโลยี และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้สหกรณ์มีความสามารถทางการแข่งขันและมีภาพลักษณ์ที่ดี

ปี 2570-2574 เป็นองค์กรที่ยกระดับความสามารถของขบวนการสหกรณ์ให้สามารถกำกับ

⁷¹ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, "แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ 20 ปี พ.ศ. 2560 - 2579" [Online], [6 กุมภาพันธ์ 2561]. แหล่งที่มา: http://www1.cpd.go.th/ewt_dl_link.php?nid=4092

* เป็นหน่วยงานภาครัฐอยู่ภายใต้กลุ่มภารกิจด้านการส่งเสริมและพัฒนาาระบบสหกรณ์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมเผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์ ให้แก่บุคลากรสหกรณ์กลุ่มเกษตรกรและประชาชนทั่วไป ส่งเสริมสนับสนุนคุ้มครองและพัฒนาาระบบสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็ง

⁷² เรื่องเดียวกัน.

และพึ่งพาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ปี 2575-2579 เป็นองค์กรที่รักษาความสมดุลของสหกรณ์ให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและสังคมในระดับฐานรากของประเทศ ที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

โดยเป้าหมายข้างต้นอาศัยยุทธศาสตร์ทั้งหมด 8 ประการ ดังต่อไปนี้⁷³

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาความเข้มแข็งของสหกรณ์
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรให้มีความเป็นมืออาชีพด้านการสหกรณ์
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างภาพลักษณ์องค์กร
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของสหกรณ์
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการ และการกำกับดูแล
- ยุทธศาสตร์ที่ 6 สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนรักษาเสถียรภาพของสหกรณ์
- ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาระบบคุณภาพมาตรฐานสากล
- ยุทธศาสตร์ที่ 8 การสร้างความยั่งยืนด้วยหลักธรรมาภิบาลและภูมิปัญญาสหกรณ์

นอกจากนี้เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนและการดำเนินงานที่ชัดเจนของแผนยุทธศาสตร์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์จึงได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมสหกรณ์ 5 ปี แรก (พ.ศ. 2560 - 2564) ขึ้น

2.3.3 แผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมสหกรณ์ 5 ปี (พ.ศ. 2560 – 2564)

เป็นแผนปฏิบัติการที่จัดทำขึ้นโดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ เพื่อขยายผลการกำหนดกรอบแนวทางพัฒนาและสร้างความมั่นคงให้แก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรตามแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) เพื่อยกระดับขีดความสามารถในด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่จะช่วยในการบริหารจัดการ การผลิต การแปรรูป การบริการ และการตลาด ให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง⁷⁴ โดยแผนปฏิบัติการดังกล่าวได้ขยายความยุทธศาสตร์ทั้ง 8 ตามที่ได้

⁷³ เรื่องเดียวกัน.

⁷⁴ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, "แผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมสหกรณ์ 5 ปี พ.ศ. 2560 – 2564" [Online], [6 กุมภาพันธ์ 2561]. แหล่งที่มา: <http://www.cpdh.go.th/cpdth2560/index.php/component/k2/384>

กล่าวไป ซึ่งมียุทธศาสตร์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรอยู่ 2 ประการคือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาความเข้มแข็งของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร และยุทธศาสตร์ที่ 4 การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดนโยบายขับเคลื่อนที่สำคัญไว้

2.3.4. นโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายขับเคลื่อนที่สำคัญที่กำหนดโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรียกว่า “Smart Agricultural Curve” โดยกำหนดนโยบายไว้เป็น 2 กรณีคือ⁷⁵ นโยบายปี พ.ศ. 2561 และนโยบายปี พ.ศ. 2562 – พ.ศ. 2564

2.3.4.1 นโยบายปี พ.ศ. 2561 ปีแห่งการพัฒนาคน และยกระดับการบริหารจัดการ (The year of developing human resources and enhancing management capability)

ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายในปีไว้ 4 ประการ ได้แก่⁷⁶

ก. สร้างความเข้มแข็งของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

วัตถุประสงค์นี้มีเป้าหมายเพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจสนองตอบความต้องการของสมาชิกได้ทุกมิติ มีเครือข่ายเชื่อมโยงกับภาคเอกชน นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ และให้สมาชิกมีรายได้ ลดค่าใช้จ่าย มีเงินออม และลดภาระหนี้สิน โดยการพัฒนาศักยภาพของสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรให้เป็นองค์กรหลักระดับอำเภอ และเป็นศูนย์กลางในการให้บริการสมาชิกและเกษตรกรในการขายปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ แหล่งรวบรวมผลผลิตเกษตรกรจากสมาชิก ศูนย์การเรียนรู้ด้านการสหกรณ์และศูนย์กลางเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือ⁷⁷

⁷⁵ "Smart Agricultural Curve" [Online], [6 กุมภาพันธ์ 2561]. แหล่งที่มา: web.cpd.go.th/cttc2/images/file_pdf/Smart_Agri_Curve_2561.pdf

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน.

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน

ข. ส่งเสริมสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรให้มีบทบาทขับเคลื่อนนโยบายรัฐ

วัตถุประสงค์นี้มีเป้าหมายให้สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรมีบทบาทในการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตร ส่งผลในการเพิ่มรายได้และลดต้นทุนการผลิตให้กับเกษตรกรสมาชิก โดยมีโครงการที่สำคัญ อันได้แก่ สหกรณ์รวบรวมผลผลิตหรือแปรรูป ตลาดสินค้าเกษตร เช่น ตลาดเกษตรกรของสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร (Co-op Market^{*}) และตลาดกลางสินค้าเกษตร^{**}

ค. ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานสินค้า และสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า

วัตถุประสงค์นี้มีเป้าหมาย เพื่อให้ผลิตผลเกษตรของสมาชิกได้รับการยกระดับคุณภาพให้มีมาตรฐาน และเพิ่มมูลค่าจากการแปรรูปและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ รวมถึงให้เกษตรกรมีช่องทางการจำหน่ายสินค้าการเกษตรมากขึ้นและยั่งยืน ผ่านการขับเคลื่อน เช่น ให้เกษตรกรโคนมสมาชิกได้รับการยกระดับมาตรฐานฟาร์ม เป็นต้น⁷⁸

ง. พัฒนาคมน

วัตถุประสงค์นี้มีเป้าหมาย เพื่อให้บุคลากรของกรมเป็นที่ยอมรับของสหกรณ์กลุ่มเกษตรกรและสมาชิก ผ่านการขับเคลื่อน เช่น พัฒนาทักษะนายทะเบียนสหกรณ์และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ เป็นต้น⁷⁹

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

* เป็นสถานที่จำหน่ายสินค้า ที่สหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรจัดตั้งขึ้น เพื่อรวบรวมผลผลิต และจัดหาสินค้ามาจำหน่ายให้แก่สมาชิก หรือให้เกษตรกรนำผลผลิตมาจำหน่ายแก่ผู้บริโภคโดยตรง เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างเกษตรกรกับตลาดหรือ ผู้ซื้อ โดยสหกรณ์เป็นผู้อำนวยความสะดวกด้านการจัดการให้กับเกษตรกรในสถานที่ และตามช่วงเวลาที่กำหนด

** เป็นสถานที่นับพบเพื่อการซื้อขายสินค้าเกษตรกรที่มีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมาก เข้ามาทำการซื้อขายโดยตรง ด้วยวิธีการตกลงราคาหรือประมูลราคากันอย่างเปิดเผย ภายใต้ราคาที่เป็นธรรมด้วยการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ คลังเก็บรักษาสินค้า อุปกรณ์ชั่ง ตวง วัด และคัดเกรดสินค้าที่ได้มาตรฐาน รวมถึงบริการด้านข้อมูลข่าวสารทางการตลาด เพื่อประกอบการซื้อขายในตลาดกลางสินค้าเกษตร

⁷⁸ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, "Smart Agricultural Curve". [Online].

⁷⁹ เรื่องเดียวกัน

2.3.4.2 นโยบายปี พ.ศ. 2562 – พ.ศ. 2564 ปีแห่งการเดินหน้า เร่งเครื่อง สู่ เกษตรกร 4.0 (Marching and Accelerating toward Agriculture 4.0)

มีเป้าหมายที่สำคัญ 4 ประการได้แก่⁸⁰

1. ลดช่องว่างระหว่างเกษตร 1.0 เกษตร 2.0 เกษตร 3.0 เกษตร 4.0
2. เกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้น
3. เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรมีความเข้มแข็ง พึ่งพาตัวเองได้และมีความมั่นคง
4. การบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตร และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

จะเห็นได้ว่า กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรมีความสำคัญต่อเกษตรกรเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการผลิต และด้านการตลาดสินค้าเกษตร ดังนั้น เพื่อให้สถาบันการเกษตรเหล่านี้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ นับตั้งแต่การจัดตั้ง ไปจนการเลิกกิจการ จึงต้องกฎหมายกำกับดูแลสถาบันการเกษตรดังกล่าว

2.4 กฎหมายสหกรณ์ในประเทศไทย

กฎหมายสหกรณ์ของประเทศไทยในช่วงแรก ยังไม่มีหลักเกณฑ์หรือบทบัญญัติในการคุ้มครองสหกรณ์ไว้โดยเฉพาะ แต่ได้มีการตราพระราชบัญญัติสมาคมเพิ่มเติม พ.ศ. 2459⁸¹ เพื่อใช้บังคับกับสหกรณ์เป็นการชั่วคราว จนกระทั่งการทดลองสหกรณ์ประสบความสำเร็จพอสมควรแล้ว จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2471⁸² และได้ยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมเพิ่มเติม พ.ศ. 2459 ไป ซึ่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2471 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2476 และ พ.ศ. 2477

⁸⁰ เรื่องเดียวกัน

⁸¹ คลังสารสนเทศของสถาบันนิติบัญญัติ, "พระราชบัญญัติสมาคมเพิ่มเติม พ.ศ. 2459" [Online], [25 เมษายน 2561]. แหล่งที่มา: dl.parliament.go.th/handle/lirt/16356

⁸² กรมส่งเสริมสหกรณ์, "พระราชบัญญัติสหกรณ์ พุทธศักราช 2471" [Online], [25 เมษายน 2561]. แหล่งที่มา: e-service.cpd.go.th/elib/pdf_file/1004_2471.pdf

ในเวลาต่อมา รัฐบาลได้ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ขึ้นใหม่เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของสหกรณ์ให้ดีขึ้น โดยตราพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511⁸³ ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2511 โดยพระราชบัญญัติสหกรณ์ฉบับนี้ได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมในส่วนที่ 8 ว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 140 (พ.ศ. 2515) และ ฉบับที่ 141 (พ.ศ. 2515) นอกจากนี้ยังมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 247 (พ.ศ. 2515) และพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2524

ต่อมาเมื่อสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ทำให้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 ที่บังคับใช้อยู่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันและก่อให้เกิดอุปสรรคในการพัฒนาระบบสหกรณ์ของไทย ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538 มาตรา 80 ได้บัญญัติไว้ว่า “ รัฐพึงส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองระบบสหกรณ์ ” และในหมวดว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐมาตรา 84 มีบัญญัติกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐ กล่าวคือ “ รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุนและคุ้มครองระบบสหกรณ์ ” จากบทบัญญัติดังกล่าวจึงทำให้เกิดการปรับปรุงกฎหมายสหกรณ์โดยตราพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542⁸⁴ ซึ่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ให้ผู้ประกอบการเพาะปลูกและผู้ประกอบการอื่น ๆ ที่มีกำลังทรัพย์น้อย แต่มีความต้องการเดียวกัน สามารถจัดตั้งสหกรณ์ เพื่อให้เกิดการประหยัดทรัพยากรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการช่วยเหลือตัวเอง⁸⁵

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการทั้งหมดเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นหลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งสหกรณ์ การดำเนินงานต่าง ๆ การเลิกสหกรณ์ และการควบสหกรณ์ กับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดรายละเอียดของหลักเกณฑ์และวิธีการทั้งหมดเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกร ซึ่งผู้เขียนจะขออธิบายเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษาเท่านั้น

2.4.1 พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 สามารถแยกพิจารณาได้ ดังต่อไปนี้

⁸³ "พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511" [Online], [25 เมษายน 2561]. แหล่งที่มา: e-service.cpd.go.th/elib/pdf_file/1001_2511.pdf

⁸⁴ ปรีชา สุวรรณทัต และ ทรงพล พนาวงค์, คำอธิบายกฎหมายสหกรณ์ พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ.2542, (กรุงเทพฯ: บริษัท จามจุรี โปรดักส์ จำกัด, 2555),

⁸⁵ กรมส่งเสริมสหกรณ์, "พระราชบัญญัติสหกรณ์ พุทธศักราช 2471". [Online].

2.4.1.1 หลักเกณฑ์การจัดตั้งสหกรณ์

ตามมาตรา 33 ได้บัญญัติไว้ว่า

“สหกรณ์จะตั้งขึ้นได้โดยการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ และต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิกโดยวิธีช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์ และต้อง

- (1) มีกิจการร่วมกันตามประเภทของสหกรณ์ที่ขอจดทะเบียน
 - (2) มีสมาชิกเป็นบุคคลธรรมดาและบรรลุนิติภาวะ
 - (3) มีทุนซึ่งแบ่งเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่าๆ กัน และสมาชิกแต่ละคนจะต้องถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ไม่เกินหนึ่งในห้าของหุ้นที่ชำระแล้วทั้งหมด
 - (4) มีสมาชิกซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในข้อบังคับภายใต้บทบัญญัติมาตรา 43
- (7) ประเภทของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียนให้กำหนดโดยกฎกระทรวง”

บทบัญญัติข้างต้นเป็นหลักเกณฑ์ขั้นต่ำในการขอจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์ และประเภทของสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นก็ต้องมีลักษณะที่ถูกต้องตามความมุ่งหมายและบุคคลธรรมดาที่เป็นสมาชิกก็ต้องบรรลุนิติภาวะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สำหรับการถือหุ้นของสมาชิกกฎหมายเพียงแต่กำหนดให้แต่ละคนถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้นแต่ ทั้งนี้ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของหุ้นที่ชำระแล้วทั้งหมด เพราะว่าตามหลักสหกรณ์ถือว่าสหกรณ์เป็นองค์กรของผู้มีกำลังทรัพย์น้อยมา รวมกันโดยมิได้หวัง ประโยชน์จากการลงทุนถือหุ้นในสหกรณ์จึงต้องมีการกำหนดจำนวนในการถือหุ้นสูงสุดเอาไว้ โดยการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรต้องเป็นไปตามประเภทของสหกรณ์ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงดังที่กล่าวไปแล้วในข้อ 2.2.2.4⁸⁶

2.4.1.2 ผลของการจดทะเบียนสหกรณ์

ตามมาตรา 37⁸⁷ ได้กล่าวถึงผลของการจดทะเบียนสหกรณ์ไว้ 2 ประการ คือ⁸⁸

⁸⁶ ปรีชา สุวรรณทัต และ ทรงพล พนาวงค์, คำอธิบายกฎหมายสหกรณ์ พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ.2542, หน้า 24.

⁸⁷ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 37

ก. สหกรณ์เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย

กล่าวคือ สหกรณ์ย่อมมีฐานะเป็นบุคคลที่แยกต่างหากออกจากสมาชิกผู้ถือหุ้น และย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายสหกรณ์ภายในขอบเขตของวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ รวมถึงมีอำนาจในการถือครองทรัพย์สิน การก่อหนี้ การฟ้องคดี และการกระทำต่างๆที่จำเป็นแก่การดำเนินงานตามความมุ่งหมายของการจัดตั้งสหกรณ์ โดยมีคณะกรรมการดำเนินการเป็นผู้กระทำการแทนสหกรณ์

ข. สิทธิของคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์และสมาชิกแรกตั้ง

โดยกฎหมายสหกรณ์ได้บัญญัติให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่และสิทธิเช่นเดียวกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จนกว่าจะมีการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ตามมาตรา 40 และส่วนผู้ที่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อของผู้ที่จะเป็นสมาชิกตามมาตรา 34(3) เป็นสมาชิกสหกรณ์ตั้งแต่วันที่นายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนสหกรณ์และได้ชำระค่าหุ้นตามจำนวนที่จะถือครบถ้วนแล้ว

2.4.1.3 องค์กรของสหกรณ์

โครงสร้างในการดำเนินงานของสหกรณ์โดยทั่วไป จะประกอบไปด้วยองค์กรของสหกรณ์ อันได้แก่ ที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ และผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์⁸⁹ โดยผู้เขียนจะขออธิบายเฉพาะที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ และคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์

“เมื่อนายทะเบียนสหกรณ์พิจารณาแล้วเห็นว่า สหกรณ์ตามที่ขอลดทะเบียน มีวัตถุประสงค์ตามมาตรา 33 คำขอจดทะเบียนมีเอกสารครบถ้วนถูกต้องตามมาตรา 35 และการจัดตั้งสหกรณ์ตามที่ขอลดทะเบียนจะไม่เสียหายแก่ระบบสหกรณ์ให้นายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนและออกใบสำคัญรับจดทะเบียนให้แก่สหกรณ์นั้น

ให้สหกรณ์ที่ได้จดทะเบียนแล้วมีฐานะเป็นนิติบุคคล”

⁸⁸ ปรีชา สุวรรณทัต และ ทรงพล พนawangศ์, คำอธิบายกฎหมายสหกรณ์ พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ.2542,

⁸⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 35

ก. ที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์

เป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดในการบริหารงานของสหกรณ์ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกที่มาร่วมประชุมกันตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในข้อบังคับ โดยการพิจารณาเรื่องใดๆก็ตามต้องถือเอามติเสียงส่วนใหญ่เป็นหลัก⁹⁰ โดยการลงคะแนนเสียงของสมาชิกเป็นไปตามมาตรา 59 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“สมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมใหญ่ให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้ ให้ถือเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกซึ่งมาประชุม

- (1) การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ
- (2) การควบสหกรณ์
- (3) การแยกสหกรณ์
- (4) การเลิกสหกรณ์
- (5) การอื่นใดที่ข้อบังคับกำหนดให้ใช้เสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของ

จำนวนสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกซึ่งมาประชุม”

ข. คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์

หมายถึง คณะบุคคลผู้ได้รับเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ เพื่อทำหน้าที่บริหารงานสหกรณ์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับซึ่งตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์⁹¹ โดยคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสหกรณ์ทั้งปวงให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ ข้อบังคับ มติที่ประชุมใหญ่ ระเบียบของสหกรณ์ และในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานของสหกรณ์และสมาชิก⁹²

⁹⁰ เรื่องเดียวกัน.

⁹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 38.

⁹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 42

2.4.1.4 การดำเนินงานของสหกรณ์

การดำเนินงานของสหกรณ์ ต้องอยู่ภายใต้มาตรา 46 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ให้สหกรณ์มีอำนาจกระทำการ ดังต่อไปนี้ได้

- (1) ดำเนินธุรกิจ การผลิต การค้า การบริการ และอุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ของสมาชิก
- (2) ให้สวัสดิการหรือการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัว
- (3) ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่สมาชิก
- (4) ขอหรือรับความช่วยเหลือทางวิชาการจากราชการ หน่วยงานของต่างประเทศหรือบุคคลอื่นใด
- (5) รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำจากสมาชิกหรือสหกรณ์อื่นได้ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์
- (6) ให้กู้ ให้สินเชื่อ ให้ยืม ให้เช่า ให้เช่าซื้อ โอน รับ จำนองหรือจำนำ ซึ่งทรัพย์สินแก่สมาชิกหรือของสมาชิก
- (7) จัดให้ได้มา ซื้อ ถูกรวมสิทธิ์หรือทรัพย์สิน ครอบครอง กู้ ยืม เช่า เช่าซื้อ รับโอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ จำนองหรือจำนำ ขายหรือจำหน่ายด้วยวิธีอื่นใดซึ่งทรัพย์สิน
- (8) ให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงินได้ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์
- (9) ดำเนินกิจการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับ หรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์”

จากบทบัญญัติข้างต้นได้กำหนดให้สหกรณ์มีอำนาจกระทำการได้ตามความมุ่งหมายของการจัดตั้ง ซึ่งอำนาจนี้มีทั้งส่วนที่กระทำกับสมาชิก กระทำกับสหกรณ์ด้วยกันและกระทำกับบุคคลภายนอกเพื่อประโยชน์ของสมาชิกหรือ เพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้⁹³

การกระทำกับสมาชิก ได้แก่ ดำเนินธุรกิจ การผลิต การค้า การบริการ และอุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ของสมาชิก รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์ซื้อประเภทประจำจากสมาชิก ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ ให้กู้ ให้สินเชื่อ ให้ยืม ให้เช่า

⁹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 48-49.

ให้เข้าซื้อโอน รับจ้างหรือรับจํานำซึ่งทรัพย์สินแก่สมาชิกหรือของสมาชิก ให้สวัสดิการหรือการปกครองตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัวและให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่สมาชิก

การกระทำกับสหกรณ์อื่น ได้แก่ รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำจากสหกรณ์อื่นและให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมได้ โดยระเบียบรับฝากเงินหรือให้กู้เงินต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

การกระทำกับบุคคลภายนอกทั่วไป ได้แก่ ดำเนินธุรกิจ การผลิต การค้า การบริการ และการอุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ของสมาชิกจัดให้ได้มา ซื้อ ถูกรวมสิทธิ์หรือทรัพย์สินสิทธิครอบครอง กู้ยืม เช่า เช่าซื้อ รับโอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเข้าซื้อจ้างหรือจํานำ ขายหรือจําหน่ายด้วยวิธีอื่นใดซึ่งทรัพย์สินและขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการจากทางราชการ หน่วยงานของต่างประเทศหรือบุคคลอื่นใด

นอกจากนี้ตามมาตรา 46(9) ยังกำหนดให้สหกรณ์มีอำนาจดำเนินการอย่างอื่นที่เกี่ยวกับการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ ไม่ว่าจะกระทำนี้จะเกี่ยวข้องกับสมาชิกสหกรณ์อื่นหรือบุคคลภายนอกก็ตาม

2.4.1.5. การควบสหกรณ์เข้ากัน

การควบสหกรณ์เข้ากัน หมายถึงการรวมสหกรณ์ตั้งแต่ 2 สหกรณ์ขึ้นไปเข้าเป็นสหกรณ์เดียวกันที่มีขนาดใหญ่ขึ้น โดยไม่ต้องเลิกและชำระบัญชีสหกรณ์เดิมที่ควบเข้ากัน⁹⁴ โดย มาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการควบกันไว้ดังต่อไปนี้⁹⁵

1. สหกรณ์ตั้งแต่ 2 สหกรณ์ ขึ้นไป อาจควบกันได้ โดยจะเป็นสหกรณ์ประเภทเดียวกันหรือต่างประเภทกันก็ได้
2. ต้องมีมติของที่ประชุมใหญ่ของแต่ละสหกรณ์ที่ควบ ซึ่งมีมติของที่ประชุมใหญ่ให้ถือเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกซึ่งมาประชุม (มาตรา 59(2))
3. ต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

เมื่อนายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนสหกรณ์ที่เข้าควบกันแล้ว ให้นายทะเบียนสหกรณ์ถอนชื่อสหกรณ์เดิมที่ได้เข้าควบกันออกจากทะเบียน และให้ผู้แทนของสหกรณ์ที่ควบเข้ากันมีอำนาจหน้าที่และสิทธิเช่นเดียวกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จนกว่าจะมีการเลือกตั้ง

⁹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

⁹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 77.

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ตามมาตรา 40 (มาตรา 94) นอกจากนี้ สหกรณ์ใหม่ย่อมได้รับไปทั้งทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของสหกรณ์เดิมที่ได้ควบเข้ากันทั้งสิ้น (มาตรา 95)

2.4.1.6 ชุมนุมสหกรณ์ (Cooperative Federations)

ชุมนุมสหกรณ์ คือ สหกรณ์รูปแบบหนึ่งซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยสหกรณ์ชั้นปฐม หรือสหกรณ์ท้องถิ่นตามจำนวนที่กฎหมายว่าด้วยสหกรณ์กำหนด⁹⁶ โดยพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับชุมนุมสหกรณ์ดังต่อไปนี้

ก. หลักเกณฑ์การจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์

ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ดังต่อไปนี้⁹⁷

- 1.) ต้องมีสหกรณ์ตั้งแต่ 5 สหกรณ์ขึ้นไป (มาตรา 101 วรรคแรก)
- 2.) ต้องเป็นสหกรณ์ประเภทเดียวกันหรือประกอบธุรกิจการผลิต การค้า อุตสาหกรรมหรือบริการอย่างเดียวกัน โดยแบ่งฐานะของชุมนุมสหกรณ์ออกเป็น 2 ระดับคือ
 - 2.1) ระดับภูมิภาค ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่บรรดาสหกรณ์ในภูมิภาค และ
 - 2.2) ระดับประเทศ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่บรรดาสหกรณ์ทั่วประเทศ
- 3.) ต้องมีมติของที่ประชุมใหญ่ของแต่ละสหกรณ์เห็นชอบ (มาตรา 102) โดยการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด

ข. ผลของการจดทะเบียนชุมนุมสหกรณ์

ตามมาตรา 105 บัญญัติให้ชุมนุมสหกรณ์ที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นสหกรณ์มีสภาพเป็นนิติบุคคลแยกออกจากสมาชิก และสามารถดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ

⁹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 83.

⁹⁷ เรื่องเดียวกัน.

รวมทั้งมีอำนาจกระทำการตามมาตรา 46 ที่ได้กล่าวไปแล้วในข้อ 4. และตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง โดยมีคณะกรรมการดำเนินการของชุมนุมสหกรณ์เป็นผู้ดำเนินการ และเป็นผู้แทนของชุมนุมสหกรณ์ในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ มาตรา 50 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมนุมสหกรณ์ถือเป็นสหกรณ์รูปแบบหนึ่ง ดังนั้นกฎหมายจึงให้นำบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับสหกรณ์มาใช้บังคับโดยอนุโลม กล่าวคือ ในหมวด 3 ว่าด้วยสหกรณ์ หมวด 4 ว่าด้วยการชำระบัญชีหมวด 5 ว่าด้วยการควบสหกรณ์เข้ากัน และหมวด 6 ว่าด้วยการแยกสหกรณ์ ซึ่งการนำบทบัญญัตินี้ดังกล่าวข้างต้นมาใช้ต้องบังคับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของชุมนุมสหกรณ์⁹⁸

2.4.1.7 กลุ่มเกษตรกร (Farmers Groups)

ตามมาตรา 119 บัญญัติไว้ว่า

“ในกรณีที่คณะบุคคลผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่ยังไม่อาจรวมกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ตามพระราชบัญญัตินี้ได้ จะจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรขึ้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกาก็ได้

พระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกร การกำกับกลุ่มเกษตรกร การเลิกกลุ่มเกษตรกร และการควบกลุ่มเกษตรกรเข้ากัน ทั้งนี้ตามความเหมาะสมแก่ประเภทของกลุ่มเกษตรกรด้วย”

จากมาตรา 119 จะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกร ตั้งแต่การจัดตั้งจนถึงการเลิกหรือการควบกลุ่มเกษตรกรได้กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาซึ่งออกตามความในมาตรา 119 อันได้แก่ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547

2.4.2 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547

ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 สามารถแยกพิจารณาได้ ดังต่อไปนี้

⁹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 84-85.

2.4.2.1 หลักเกณฑ์การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร

ในมาตรา 5 ได้บัญญัติว่า

“บุคคลผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักจำนวนไม่น้อยกว่าสามสิบคนและมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอาจร่วมกันจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรตามพระราชกฤษฎีกานี้ได้

สมาชิกต้องเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว และมีกิจการหรือภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่ที่กลุ่มเกษตรกรนั้นดำเนินการอยู่”

2.4.2.2 ผลของการจดทะเบียนกลุ่มเกษตรกร

ตามมาตรา 120 พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กำหนดให้กลุ่มเกษตรกรที่จดทะเบียนถูกต้องตามพระราชกฤษฎีกาแล้ว มีฐานะเป็นนิติบุคคลโดยมีลักษณะเช่นเดียวกับการเป็นนิติบุคคลของสหกรณ์ตามมาตรา 37 กล่าวคือ กลุ่มเกษตรกรย่อมมีสิทธิหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์และตามข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกร โดยมีคณะกรรมการดำเนินการกลุ่มเกษตรกรเป็นผู้กระทำการแทนเกษตรกร⁹⁹

2.4.2.3 องค์กรของกลุ่มเกษตรกร

โครงสร้างในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร จะประกอบไปด้วยองค์กรของกลุ่มเกษตรกรที่สำคัญ คือ ที่ประชุมใหญ่ของกลุ่มเกษตรกร และคณะกรรมการดำเนินการกลุ่มเกษตรกร

ก. ที่ประชุมใหญ่ของกลุ่มเกษตรกร

เป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดในการบริหารงานของกลุ่มเกษตรกรซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกที่มาร่วมประชุมกันตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในข้อบังคับ โดยการลงคะแนนเสียงของสมาชิกตามมาตรา 20 กำหนดให้สมาชิกคนหนึ่งมีสิทธิลงคะแนนเพียงหนึ่งเสียง แม้ว่าจะถือหุ้นจำนวนเท่าใด

⁹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 128.

ก็ตาม โดยการวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมใหญ่ให้ถือตามเสียงข้างมาก หากคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มอีกหนึ่งเสียงเพื่อเป็นเสียงชี้ขาด เว้นแต่กรณีต่อไปนี้ ให้ถือคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม คือ¹⁰⁰

- 1.) การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ
- 2.) การควบกลุ่มเกษตรกร
- 3.) การเลิกกลุ่มเกษตรกร
- 4.) การอื่นใดที่ข้อบังคับกำหนดให้ถือคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองใน

สามของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม

ข. คณะกรรมการดำเนินการกลุ่มเกษตรกร

คณะกรรมการดำเนินการกลุ่มเกษตรกร มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของกลุ่มเกษตรกรทั้งปวงให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกา ข้อบังคับ มติที่ประชุมใหญ่ ระเบียบของกลุ่มเกษตรกรและในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรและสมาชิก

2.4.2.4 การดำเนินการของกลุ่มเกษตรกร

ในมาตรา 10 บัญญัติว่า

“กลุ่มเกษตรกรมีอำนาจปฏิบัติการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- (1) ดำเนินการผลิต การค้า การบริการ และดำเนินการธุรกิจอื่นๆ เพื่อประโยชน์ของสมาชิก
 - (2) จัดให้มีสวัสดิการหรือการสงเคราะห์แก่สมาชิกและครอบครัว
 - (3) ให้บริการต่างๆแก่สมาชิกโดยเรียกหรือไม่เรียกค่าตอบแทน
 - (4) ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่สมาชิก
 - (5) ร่วมทุนในการประกอบกิจการกับกลุ่มเกษตรกร
 - (6) รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำจากสมาชิกหรือกลุ่มเกษตรกร
- อื่นตามระเบียบที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

¹⁰⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 138.

(7) ให้กู้ ให้สินเชื่อ ให้ยืม ให้เช่า ให้เช่าซื้อ โอน รับจ้างหรือรับจําหน่ายซึ่งทรัพย์สิน แก่สมาชิกหรือของสมาชิก

(8) จัดให้ได้มา ซื้อ ถูกรวมสิทธิ์หรือทรัพย์สิน ครบครอง กู้ ยืม เช่า เช่าซื้อ รับ โอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ จ้างหรือจําหน่าย ขายหรือจําหน่ายด้วยวิธีอื่นใดซึ่งทรัพย์สิน

(9) กระทำกิจการอื่นใดที่เกี่ยวกับหรือเกี่ยวเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ของกลุ่มเกษตรกรโดยได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

การดำเนินกิจการตาม (5) (7) และ (8) จะต้องจำกัดอยู่ในวงเงินที่นายทะเบียนกลุ่ม เกษตรกรประจำจังหวัดเห็นชอบ”

2.4.2.5 การควบกลุ่มเกษตรกร

ในมาตรา 36 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า กลุ่มเกษตรกรตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไปสามารถ ควบกันเป็นกลุ่มเกษตรกรเดียวกันได้ โดยมติที่ประชุมใหญ่ของแต่ละกลุ่ม และต้องได้รับความ เห็นชอบจากนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัด

เมื่อนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดรับจดทะเบียนแล้ว นายทะเบียนกลุ่ม เกษตรกรประจำจังหวัดก็จะถอนชื่อกลุ่มเกษตรกรเดิมที่ควบเข้ากันนั้นออกจากทะเบียน และให้ผู้แทน กลุ่มเกษตรกรที่เข้าควบกันนั้น มีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบเช่นเดียวกับคณะกรรมการจนกว่า จะมีการเลือกตั้งคณะกรรมการขึ้นใหม่ ทั้งนี้ ตามมาตรา 40 นอกจากนี้ ในมาตรา 41 ได้กำหนดให้ กลุ่มเกษตรกรใหม่ยังรับไปทั้งทรัพย์สิน สิทธิ หนี้สิน และความรับผิดชอบของกลุ่มเกษตรกรเดิมที่เข้า ควบกัน¹⁰¹

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

2.4.2.6 การเปลี่ยนฐานะกลุ่มเกษตรกรเป็นสหกรณ์

กลุ่มเกษตรกรสามารถแปรสภาพเป็นสหกรณ์ได้ เมื่อมีความพร้อมที่จะจดทะเบียน เป็นสหกรณ์ตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ส่วนวิธีในการดำเนินการนั้น กลุ่มเกษตรกรต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่สมาชิก เพื่อลงมติเห็นชอบให้เปลี่ยนฐานะเป็นสหกรณ์ โดยมติของที่ประชุมใหญ่นั้นต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม และเมื่อ

¹⁰¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 144.

นายทะเบียนสหกรณ์พิจารณาเห็นว่า ข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกรมีรายการถูกต้องตามมาตรา 43 แล้ว นายทะเบียนสหกรณ์ก็จะรับจดทะเบียนและดำเนินการตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ต่อไป¹⁰²

2.4.2.7 ผลของการจดทะเบียนกลุ่มเกษตรกรเป็นสหกรณ์

เมื่อนายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนกลุ่มเกษตรกรเป็นสหกรณ์แล้วมีผลตามมาตรา 123 ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ คือ¹⁰³

1. ให้คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรมีฐานะเป็นคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ จนกว่าจะมีคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ซึ่งที่ประชุมใหญ่ได้เลือกตั้งขึ้นใหม่
2. สหกรณ์ที่จดทะเบียนดังกล่าวข้างต้น ย่อมได้ไปทั้งทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิและความรับผิดชอบของกลุ่มเกษตรกรเดิม

กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรมีความสำคัญต่อเกษตรกรเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านการตลาดสินค้าเกษตร ซึ่งการตลาดสินค้าเกษตรดังกล่าวย่อมต้องมีการแข่งขันระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยกันเอง หรือการแข่งขันกับผู้ประกอบการเอกชนทั้งที่เป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ดังนั้นในส่วนต่อไปจึงขอกล่าวถึงกฎหมายการแข่งขันทางการค้าซึ่งมีความสัมพันธ์กับการดำเนินกิจกรรมของสหกรณ์การเกษตรเป็นอย่างมาก

2.5 กฎหมายการแข่งขันทางการค้า

ก่อนที่จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสหกรณ์การเกษตรกับกฎหมายการแข่งขันทางการค้า ผู้เขียนขออธิบายถึงแนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายการแข่งขันทางการค้าและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายการแข่งขันการค้ามากขึ้น

2.5.1 วัตถุประสงค์ของหลักเกณฑ์การแข่งขัน

วัตถุประสงค์ของหลักเกณฑ์การแข่งขันในทุกประเทศ คือ การรักษาระดับการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการทั้งในตลาดสินค้าและบริการ กล่าวคือ หากมีการแข่งขันจะทำให้ผู้ประกอบการ

¹⁰² เรื่องเดียวกัน, หน้า 132.

¹⁰³ เรื่องเดียวกัน.

ทั้งหลายต่างพัฒนาและบริการของตนให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยพยายามประหยัดต้นทุน เพื่อให้สามารถกำหนดราคาที่ต่ำกว่าผู้ประกอบการรายอื่น และเป็นการดึงดูดให้ผู้บริโภคหันมาสนใจสินค้าของตน ในขณะที่เดียวกันผู้บริโภคก็มีอิสระในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ และได้รับสินค้าและบริการนั้นในราคาในตลาดที่เป็นธรรมและมีคุณภาพ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การแข่งขันนั้นก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้บริโภคและทำให้ระบบเศรษฐกิจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หลักเกณฑ์การแข่งขันได้แก่¹⁰⁴

1. คุ้มครองผู้บริโภคจากการใช้อำนาจเหนือตลาดในทางที่มีชอบ
2. ส่งเสริมให้ระบบเศรษฐกิจดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ส่งเสริมการค้าและความร่วมมือภายในสหภาพเศรษฐกิจหรือเขตการค้าเสรี
4. ส่งเสริมเสรีภาพในระบบเศรษฐกิจ การดำเนินการของภาคเอกชน การลดกฎเกณฑ์อันเป็นอุปสรรคทางการค้า การลงทุน
5. ส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งการพัฒนาของตลาดเศรษฐกิจ
6. สร้างความเชื่อมั่นว่าการดำเนินการค้าจะเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม
7. ปกป้องคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและการแข่งขันในเชิงอุตสาหกรรมและการจ้างงาน
8. ลดกฎเกณฑ์ที่มีลักษณะเป็นการแทรกแซงระบบเศรษฐกิจตลาดเสรี
9. ปกป้องคุ้มครองโอกาสของวิสาหกิจที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง

อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์การแข่งขันข้างต้นก็ไม่ใช่ว่าเหตุผลเดียวที่รัฐบาลของประเทศต่างๆ บังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า เนื่องจากกฎหมายการแข่งขันของแต่ละประเทศตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าต่างๆ มากมาย ที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สถาบันต่าง ๆ และปัจจัยอื่นที่ไม่อาจเพิกเฉยได้ ยกตัวอย่างเช่น กฎป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา มุ่งเน้นการปกป้องวิสาหกิจขนาดเล็กและระบบเศรษฐกิจในแต่ละมลรัฐ ในขณะที่กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป มุ่งเน้นในเรื่องการรวมตัวกันของตลาดหรือเศรษฐกิจและป้องกันอำนาจเหนือตลาดของผู้ประกอบการรายใหญ่ เป็นต้น¹⁰⁵ ดังนั้น

¹⁰⁴ วราภา วรพิชโยทัย, "นโยบายการแข่งขันภายในกรอบขององค์การการค้าโลก : ศึกษากรณี คดีฟูจิกโด้" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 18-19.

¹⁰⁵ R.Shyam Khemani, "Application of Competition Law : Exemptions and Exception" [Online], [February 18, 2016]. Available from: unctad.org/en/Docs/ditccclpmisc25_en.pdf

วัตถุประสงค์ในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของแต่ละประเทศ จึงแตกต่างกันไปตามเป้าหมายทางสังคมและเศรษฐกิจของตน

นอกจากนี้วัตถุประสงค์ข้างต้นแล้ว กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้ายังต้องเผชิญหน้ากับนโยบายของรัฐบาลที่แตกต่างกันไป ซึ่งโดยทั่วไปวัตถุประสงค์ของนโยบายรัฐบาล อาจส่งเสริมหรือขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าก็ได้ ยกตัวอย่างเช่น การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การค้าระหว่างประเทศ การลงทุน และนโยบายการพัฒนาประเทศ เป็นต้น¹⁰⁶ จากวัตถุประสงค์ของนโยบายของรัฐบาลที่แตกต่างกัน จึงนำมาสู่การตรา บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและกฎหมายแข่งขันทางการค้า

2.5.2 เจตนารมณ์ของบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและกฎหมายแข่งขันทางการค้า

จากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (United Nations Conference on Trade and Development : UNCTAD) ในภาพรวมกฎหมายป้องกันการผูกขาดและกฎหมายแข่งขันทางการค้าของประเทศต่าง ๆ รวมถึงพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560¹⁰⁷ พบว่า บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและกฎหมายแข่งขันทางการค้ามีความคล้ายกันมากกว่าความแตกต่าง โดยเฉพาะในด้านแรงงาน เกษตรกรรม และการขนส่ง¹⁰⁸ โดยบางประเทศจะมีการตราบทบัญญัติกเว้นไว้ โดยการกำหนดภาคอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมไว้เป็นการเฉพาะ ดังเช่น Capper-Volstead Act ของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ในบางประเทศนั้น แม้ว่าจะไม่ได้มีการตราบทบัญญัติกเว้นไว้อย่างชัดเจน แต่ก็มีการกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและกฎหมายแข่งขันทางการค้า ผ่านการหลักเกณฑ์การวิเคราะห์เศรษฐกิจ (economic analysis) เป็นรายกรณีไป ดังเช่น มาตรา 101(3) ของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า (TFEU) ของสหภาพยุโรป ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวต่อไป¹⁰⁹

กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่โดยทั่วไปได้รับอนุญาตหรือสมควรได้รับยกเว้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ได้แก่¹¹⁰

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Ibid.

1. บทบัญญัติกเว้นที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสมดุลในอำนาจการเจรจาต่อรองหรืออำนาจทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกัน
2. บทบัญญัติกเว้นที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านข้อมูล ต้นทุนทางธุรกรรม และการกระทำร่วมกัน
3. บทบัญญัติกเว้นที่ลดความเสี่ยงและความไม่แน่นอน
4. ภาคเศรษฐกิจพิเศษและความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์

โดยบทบัญญัติกเว้นที่เกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตรที่วิสาหกิจขนาดเล็กนี้ต้องการศึกษา จะอยู่ในภาคการเกษตรกรรม ผลิตภัณฑ์นม การประมงและการป่าไม้ ในบทบัญญัติกเว้นที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสมดุลในอำนาจการเจรจาต่อรองหรืออำนาจทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกัน วัตถุประสงค์ของบทบัญญัติกเว้นของทุกประเทศในภาคนี้ มีจุดประสงค์เพื่อช่วยรับประกันว่าเกษตรกร ชาวประมง คนงานป่าไม้จะได้รับราคาที่เป็นธรรมและคงที่สำหรับผลผลิตและแรงงานของตน โดยสาเหตุของการตราบทบัญญัติกเว้น เนื่องมาจากสภาพโดยทั่วไปของกิจกรรมตามธรรมชาติ อันได้แก่ การผลิตและการเก็บเกี่ยว และวัตถุประสงค์ทางสังคมในการรับรองชุมชนการเกษตร การประมงและการป่าไม้ที่มีความก้าวหน้า นอกจากนี้ยังรวมไปถึงกรณีที่เกษตรกร ชาวประมงและคนงานป่าไม้อยู่ในฐานะที่เสียเปรียบในการเจรจาต่อรองกับบริษัทแปรรูปขนาดใหญ่ในภาคนี้ ซึ่งบทบัญญัติกเว้นต่อสหกรณ์ในภาคนี้จำเป็นเป็นมาตรการที่ถูกต้อง เนื่องจากสหกรณ์ ทำให้สมาชิกสามารถเจรจาต่อรองด้านราคาของสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งยังทำให้สมาชิกได้ร่วมมือกันในการแปรรูป การขนส่ง การจัดเก็บ การวัดมาตรฐาน และการตลาดเพื่อแสวงหาการดำเนินการร่วมกันและประสิทธิภาพที่ไม่อาจได้รับการดำเนินการอย่างปัจเจกชน¹¹¹

อย่างไรก็ตามการประชุมของ UNCTAD ยังได้กล่าวต่อไปว่า สหกรณ์แห่งหนึ่งยังคงมีลักษณะเป็นหน่วยธุรกิจ และต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า หากสหกรณ์นั้นร่วมกับสหกรณ์อื่น ๆ และบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกเพื่อจำกัดการค้า และหรือผูกขาดตลาด¹¹² ในส่วนนี้ แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์นั้นมีฐานะเป็นผู้ประกอบการเช่นเดียวกับองค์กรทางธุรกิจอื่น ๆ และอาจตกอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าได้ หากกระทำการจำกัดการแข่งขัน และหรือผูกขาดตลาดร่วมกับสหกรณ์หรือผู้ประกอบการรายอื่น หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า สหกรณ์นั้นไม่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการ

¹¹¹ Ibid.

¹¹² Ibid.

ผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นขอบเขตของการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งศึกษาถึงกรณีบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ในมาตรา 4(3) ซึ่งยกเว้นไม่ให้นำพระราชบัญญัติฉบับนี้มาใช้บังคับแก่การกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีกฎหมายรับรอง และมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร อย่างไรก็ตามมาตรา 4(3) ไม่ได้มีการกำหนดขอบเขตของการยกเว้นไว้อย่างชัดเจนว่า การกระทำของสถาบันการเกษตรข้างต้นในกรณีใดบ้างที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) นี้ ทำให้อาจตีความได้ว่า การกระทำของสถาบันการเกษตรดังกล่าวได้รับยกเว้นทุกกรณี ทั้งที่ ในความเป็นจริง หากสถาบันการเกษตรเหล่านี้ตกลงร่วมกันกับผู้ประกอบการเอกชน เพื่อจำกัดการแข่งขันหรือใช้อำนาจเหนือตลาดโดยไม่ชอบ จนทำให้ผู้ประกอบการรายอื่นต้องออกจากตลาด หรือทำให้ผู้บริโภคต้องซื้อสินค้าในราคาที่สูงเกินควร การกระทำดังกล่าวย่อมขัดต่อหลักการแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ดังนั้น จึงควรพิจารณาว่า การกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ข้างต้นในกรณีใดบ้างที่ไม่ควรได้รับยกเว้นตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยพิจารณาควบคู่ไปกับหลักการแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรม เพื่อพิจารณาปรับปรุงหลักเกณฑ์ในมาตรา 4(3) ให้มีความเหมาะสมกับระบบกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ในปัจจุบันต่อไป โดยจะขอกล่าวถึง

2.5.3 กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทย

2.5.3.1 แนวความคิด

ในอดีตกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทย มีกฎหมายว่าด้วยการกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด ซึ่งมีมาตรการในการควบคุมการกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาดอยู่ในฉบับเดียวกัน ในเวลาต่อมา ได้มีการบัญญัติแยกกฎหมายสองส่วนนี้ออกจากกัน โดยในส่วนของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการผูกขาดทางการค้า ได้แก่ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ต่อมา กฎหมายฉบับนี้ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการผูกขาดทางการค้าของประเทศไทยที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยให้นำบรรดาบทกฎหมาย ประกาศ หลักเกณฑ์ หรือระเบียบที่ออกตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้

บังคับ ให้มีผลใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวง ประกาศ หรือระเบียบ ที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ¹¹³

โดยพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าข้างต้น ได้ใช้ระบบการควบคุมพฤติกรรม ของผู้มีอำนาจเหนือตลาดในการควบคุมการผูกขาด ซึ่งเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทาง การค้าดังกล่าว คือ การส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ป้องกันการผูกขาดทางการค้า และการจำกัดการแข่งขัน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพ (Efficiency) ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง จำกัด

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มีเป้าหมายและเจตนารมณ์¹¹⁴ ดังต่อไปนี้

1. เป้าหมายในการส่งเสริมการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมในตลาดสินค้าและ ตลาดบริการ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพ (efficiency) ในการใช้ทรัพยากรของระบบเศรษฐกิจแบบ อาศัยกลไกตลาดของประเทศไทย ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทาง การค้าประเทศอื่น ๆ เกือบทั้งหมดมีส่วนร่วม

2. เป้าหมายในการไม่ให้มีการกระจุกตัวของอำนาจเศรษฐกิจ (deconcentration of economic power) ซึ่งเป็นเป้าหมายของกฎหมาย Sherman Act ในปี ค.ศ.1890 ของ สหรัฐอเมริกาซึ่งประเทศไทยได้นำมาเป็นต้นแบบในการร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า ซึ่ง ในสหรัฐอเมริกาช่วงนั้น ประชาชนหวาดระแวงและหวั่นเกรงว่า เมื่อบริษัทมีขนาดใหญ่มากและมีการ กระจุกตัวของอำนาจทางเศรษฐกิจ จะทำให้บริษัทขนาดใหญ่สามารถมีอิทธิพลเหนือกระบวนการ ทางการเมืองของประเทศได้

3. เป้าหมายในการปกป้องวิสาหกิจขนาดกลางและวิสาหกิจขนาดย่อม ให้มีโอกาส เข้าสู่ตลาดและแข่งขันอย่างเป็นธรรม (protection of market access and a fair opportunity to compete on the merits) ได้แก่ บทบัญญัติของกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทาง

¹¹³ มาตรา 92 พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

¹¹⁴ ศักดา ธนิตกุล และ คณะ, รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาวิจัยเรื่องการปรับปรุงกลไกการบังคับ ใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542 (Institutional Design of Tcc/Otcc to Improve Its Function of Competition Law Enforcement), (กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), หน้า 33-38.

การค้าของประเทศญี่ปุ่น ที่ไม่ใช่บังคับกับกฎหมายว่าด้วยการร่วมกันต่อรองของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม¹¹⁵

ตัวอย่างจะเห็นได้จาก ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า ได้กำหนดไม่ให้นำพระราชบัญญัติดังกล่าวไปใช้บังคับแก่การกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือ ชุมนุมสหกรณ์ ซึ่งมีกฎหมายรับรอง ซึ่งสะท้อนเป้าหมายอีกประการหนึ่งของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 คือ ปกป้องคุ้มครองเกษตรกรซึ่งจะได้ศึกษาต่อไปในเรื่องขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้า

4. ส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีทางเลือกมากขึ้นในแง่ของราคา คุณภาพการบริการ (the promotion of consumer choice, considering price, quality and service) ซึ่งกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศแคนาดาระบุถึงเป้าหมายดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน

5. ส่งเสริมและปกป้องอุตสาหกรรมเป้าหมายตามนโยบายอุตสาหกรรม

เมื่อเราได้ทราบถึงแนวความคิดของกฎหมายการแข่งขันทางการค้าแล้ว ในส่วนต่อไปจะขออธิบายถึงการควบคุมโครงสร้างและพฤติกรรมการแข่งขันตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

2.5.3.2 การควบคุมโครงสร้างและพฤติกรรมการแข่งขันทางธุรกิจตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

หมวด 3 การป้องกันการผูกขาดและการค้าที่ไม่เป็นธรรม ตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 สามารถแยกพิจารณาการควบคุมการแข่งขันตามพฤติกรรมได้ ดังนี้

ก. พฤติกรรมของผู้มีอำนาจเหนือตลาดตามมาตรา 50

มาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า บัญญัติไว้ว่า

“ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดกระทำการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

¹¹⁵ The Small and Medium Business Organization law, อ้างถึงใน Matsushita หน้า 92 ซึ่งอนุญาตให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรวมตัวกันซื้อหรือขายสินค้าได้.

- (1) กำหนดหรือรักษาระดับราคาซื้อหรือขายสินค้าหรือค่าบริการอย่างไม่เป็นธรรม
- (2) กำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่ไม่เป็นธรรมให้ผู้ประกอบธุรกิจอื่นซึ่งเป็นลูกค้าของตนต้องจำกัดการบริการ การผลิต การซื้อหรือการจำหน่ายสินค้า หรือต้องจำกัดโอกาสในการเลือกซื้อหรือขายสินค้า การได้รับหรือให้บริการ หรือในการจัดหาสินค้าจากผู้ประกอบธุรกิจอื่น
- (3) ระบุ งด หรือจำกัดการบริการ การผลิต การซื้อ การจำหน่าย การส่งมอบ การนำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ทำลายหรือทำให้เสียหายซึ่งสินค้า ทั้งนี้เพื่อลดปริมาณให้ต่ำกว่าความต้องการของตลาด
- (4) แทรกแซงการประกอบธุรกิจของผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร”

จากบทบัญญัติข้างต้น เมื่อพิจารณาประกอบกับแนวปฏิบัติตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542¹¹⁶ ว่าด้วยการใช้อำนาจเหนือตลาดในทางมิชอบเดิมซึ่งมีลักษณะบทบัญญัติที่คล้ายกับมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 แล้วสามารถแบ่งแยกองค์ประกอบของความผิดได้เป็น 2 องค์ประกอบคือ¹¹⁷

1. เป็นผู้ประกอบธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาด

คำว่า “ผู้มีอำนาจเหนือตลาด หมายถึง ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งที่อยู่ในตลาดสินค้าและบริการที่มีความสามารถที่จะกำหนดราคาสินค้าและค่าบริการโดยอิสระและ

¹¹⁶ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 มาตรา 25

“ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดกระทำการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดหรือรักษาระดับราคาซื้อหรือขายสินค้าหรือค่าบริการอย่างไม่เป็นธรรม
- (2) กำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่เป็นการบังคับโดยตรงหรือโดยทางอ้อมอย่างไม่เป็นธรรม ให้ผู้ประกอบธุรกิจอื่นซึ่งเป็นลูกค้าของตนต้องจำกัดการบริการ การผลิต การซื้อหรือการจำหน่ายสินค้า หรือต้องจำกัดโอกาสในการเลือกซื้อหรือขายสินค้า การได้รับหรือให้บริการ หรือในการจัดหาสินค้าจากผู้ประกอบธุรกิจอื่น
- (3) ระบุ งด หรือจำกัดการบริการ การผลิต การซื้อ การจำหน่าย การส่งมอบการนำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ทำลายหรือทำให้เสียหายซึ่งสินค้าเพื่อลดปริมาณให้ต่ำกว่าความต้องการของตลาด
- (4) แทรกแซงการประกอบธุรกิจของผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร”

¹¹⁷ สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า, "แนวปฏิบัติตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542 ว่าด้วยการใช้อำนาจเหนือตลาดในทางมิชอบ" [Online], [18 กุมภาพันธ์ 2559]. แหล่งที่มา: otcc.dit.go.th/wp-content/.../07/Guidelines-under-Section-25.pdf

ปราศจากความกดดันจากการแข่งขันในตลาด”¹¹⁸ นอกจากนี้ยังสามารถกำหนดเงื่อนไขในด้านอื่น ๆ ที่มีใช้ราคาได้อีกด้วย¹¹⁹ ซึ่งบัญญัติอยู่ในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า¹²⁰ โดยพิจารณาว่าผู้ใดเป็นผู้ประกอบธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาด จะใช้ส่วนแบ่งในตลาดที่เกี่ยวข้องและยอดเงินขายมาเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณา โดยได้มีหลักการกำหนดตัวผู้ประกอบธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาดไว้ในประกาศของคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า อันได้แก่ ประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด ซึ่งในข้อ 1 ได้บัญญัติไว้ว่า

“ให้ผู้ประกอบธุรกิจที่มีส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขาย ดังต่อไปนี้เป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด

(1) ผู้ประกอบธุรกิจรายใดรายหนึ่ง ในตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่งหรือบริการใดบริการหนึ่งที่มีส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมาตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป และมียอดเงินขายในปีที่ผ่านมาตั้งแต่ 1,000 ล้านบาทขึ้นไป หรือ

(2) ผู้ประกอบธุรกิจสามรายแรก ในตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่งหรือบริการใดบริการหนึ่งที่มีส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมารวมกันตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป และมียอดเงินขายในปีที่ผ่านมาตั้งแต่ 1,000 ล้านบาทขึ้นไป

¹¹⁸ สุธีร์ ศุภนิติย์, หลักการและกฎเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542, หน้า 41.

¹¹⁹ ผู้เชี่ยวชาญของธนาคารโลก, หลักเกณฑ์การใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า มาตรา 25-29 ซึ่งสำนักงานส่งเสริมการแข่งขันทางการค้า กรมการค้าภายใน แปลมาจาก Guideline of Trade Competition Act for Section 25, 26, 27 and 29, (นนทบุรี: สำนักงานส่งเสริมการแข่งขันทางการค้า, 2540), หน้า 3.

¹²⁰ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มาตรา 5

“ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด” หมายความว่า ผู้ประกอบธุรกิจรายหนึ่งหรือหลายรายในตลาดใดตลาดหนึ่ง ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขายเกินกว่าเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดโดยให้นำปัจจัยสภาพการแข่งขันของตลาดอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง แล้วแต่กรณี มาประกอบการพิจารณา ทั้งนี้ให้คณะกรรมการพิจารณาทบทวนเกณฑ์ส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขายอย่างน้อยหนึ่งครั้งภายในระยะเวลาสามปี นับแต่วันออกประกาศ

การนับส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขายของผู้ประกอบธุรกิจรายหนึ่งซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดให้นับรวมส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขายในตลาดใดตลาดหนึ่งของบรรดาผู้ประกอบธุรกิจที่มีความสัมพันธ์กันทางนโยบายหรืออำนาจสั่งการตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดด้วย และให้ถือว่าบรรดาผู้ประกอบธุรกิจที่มีส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขายดังกล่าวเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด

ความในวรรคหนึ่ง (2) มิให้ใช้บังคับกับผู้ประกอบธุรกิจรายใดรายหนึ่งที่มี ส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมาต่ำกว่าร้อยละ 10 หรือยอดเงินขายในปีที่ผ่านมาต่ำกว่า 1,000 ล้านบาท”

2. มีการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติตามมาตรา 50(1) – (4)

พฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่มีเหตุผลอันสมควร ตามที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 50(1) – (4) ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับมาตรา 25(1) –(4) แห่งพระราชบัญญัติ การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542

ข. พฤติกรรมเกี่ยวกับการควบรวมกิจการมาตรา 51

ในมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติไว้ว่า

“ผู้ประกอบธุรกิจที่กระทำการรวมธุรกิจอันอาจก่อให้เกิดการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดใดตลาดหนึ่งซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ต้องแจ้งผลการรวมธุรกิจต่อคณะกรรมการภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รวมธุรกิจ

ผู้ประกอบธุรกิจที่จะกระทำการรวมธุรกิจอันอาจก่อให้เกิดการผูกขาดหรือการเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ

ประกาศตามวรรคหนึ่ง ให้ระบุว่ามีส่วนแบ่งตลาด ยอดเงินขาย จำนวนทุน จำนวนหุ้น หรือจำนวนสินทรัพย์ไม่น้อยกว่าจำนวนเท่าใด ไว้ด้วย

การรวมธุรกิจให้หมายความรวมถึง

(1) การที่ผู้ผลิตรวมกับผู้ผลิต ผู้จำหน่ายรวมกับผู้จำหน่าย ผู้ผลิตรวมกับผู้จำหน่าย หรือผู้บริกรวมกับผู้บริกร อันจะมีผลให้สถานะของธุรกิจหนึ่งคงอยู่และอีกธุรกิจหนึ่งสิ้นสุดลงหรือเกิดเป็นธุรกิจใหม่ขึ้น

(2) การเข้าซื้อสินทรัพย์ทั้งหมดหรือบางส่วนของธุรกิจอื่นเพื่อควบคุมนโยบายการบริหารธุรกิจการอำนวยความสะดวก หรือการจัดการตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(3) การเข้าซื้อหุ้นทั้งหมดหรือบางส่วนของธุรกิจอื่น ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อควบคุมนโยบายการบริหารธุรกิจ การอำนวยความสะดวก หรือการจัดการตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

การแจ้งผลการรวมธุรกิจตามวรรคหนึ่ง และการขออนุญาตและการอนุญาตการรวมธุรกิจตามวรรคสองให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

บทบัญญัติตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง มิให้ใช้บังคับกับการรวมธุรกิจเพื่อปรับโครงสร้างภายในของผู้ประกอบธุรกิจที่มีความสัมพันธ์กันทางนโยบายหรืออำนาจสั่งการตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด”

การควบรวมกิจการที่จะเป็นความผิดตามมาตรานี้ต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. มีการควบรวมกิจการระหว่างผู้ประกอบธุรกิจ

คือ ต้องมีการควบรวมกิจการของผู้ประกอบธุรกิจตั้งแต่ 2 รายขึ้นไป โดยลักษณะของการควบรวมกิจการ ไม่ว่าจะเป็นการควบรวมกิจการแบบแนวนอน (horizontal merger) ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจที่อยู่ในระดับเดียวกันในตลาดสินค้าและบริการเดียวกัน การควบรวมกิจการในแนวตั้ง (vertical merger) เป็นการรวมกิจการระหว่างผู้ประกอบธุรกิจที่อยู่ต่างระดับกันในตลาดเดียวกัน หรือการควบรวมกิจการแบบหลากหลาย (conglomerate merger) เป็นการรวมกิจการระหว่างผู้ประกอบธุรกิจที่อยู่ในตลาดที่แตกต่างกันโดยไม่มี ความเกี่ยวข้องกันเลย โดยไม่จำกัดวิธีการรวมกิจการ ไม่ว่าจะเป็นการโอนกิจการ (Merger) เช่น บริษัท A โอนทรัพย์สินและหนี้สินทั้งหมดภายในบริษัทให้แก่บริษัท B และเมื่อทำการโอนเรียบร้อยแล้ว บริษัท A ก็ดำเนินการเลิกกิจการไป การควบรวมกิจการ (Consolidation หรือ Amalgamation) เช่น บริษัท A และบริษัท B ต่างโอนสินทรัพย์และหนี้สินของตนให้แก่บริษัท C แล้วทั้งบริษัท A และบริษัท B ดำเนินการเลิกกิจการของตน ซึ่งจะแตกต่างจากการโอนกิจการเพราะการโอนกิจการไม่ได้ทำให้เกิดองค์กรธุรกิจใหม่ขึ้น หรือการซื้อกิจการ (Acquisition) ทั้งกรณีการซื้อสินทรัพย์อย่างเดียวหรือการซื้อสินทรัพย์สุทธิ โดยไม่ได้การซื้อหุ้นของกิจการและการซื้อหุ้นเพื่อเข้าควบคุมและบริหารกิจการนั้นหรือเรียกอีกอย่างว่า “Takeover”

2. ผลของการรวมธุรกิจอาจก่อให้เกิดการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ การผูกขาดหรือการเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาด

การรวมธุรกิจที่อาจก่อให้เกิดการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ ต้องมีการแจ้งผลการรวมธุรกิจต่อคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า โดยมาตรา 51 วรรค 1 กำหนดให้หลักเกณฑ์การลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญเป็นไปตามประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีออกประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าในเรื่องนี้

ในส่วนของการรวมธุรกิจที่อาจก่อให้เกิดการผูกขาดหรือการเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดตามประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด ผู้ประกอบการที่ตกลงจะรวมธุรกิจยังไม่สามารถรวมธุรกิจได้จนกว่าจะได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า ตามมาตรา 51 วรรค 2 โดยคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าจะพิจารณาอนุญาตโดยคำนึงความจำเป็นตามควรทางธุรกิจ ประโยชน์ต่อการส่งเสริมการประกอบธุรกิจ การไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจอย่างร้ายแรง และการไม่กระทบต่อประโยชน์สำคัญอันควรมีควรได้ของผู้บริโภคส่วนรวม ตามมาตรา 52 วรรค 2 ซึ่งในแนวทางปฏิบัติการตกลงร่วมกันทางธุรกิจตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ที่มีการพิจารณาอนุญาตการตกลงร่วมกันทางธุรกิจโดยอาศัยหลักเกณฑ์เรื่องความจำเป็นตามควรทางธุรกิจ เป็นประโยชน์ต่อการเสริมการประกอบธุรกิจ ไม่เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจอย่างร้ายแรง และไม่กระทบประโยชน์สำคัญอันควรมีควรได้ของผู้บริโภคส่วนรวมเหมือนกับมาตรา 52 วรรค 2 ได้ยกตัวอย่างกรณีการอนุญาต เช่น มีนวัตกรรมใหม่ที่เพิ่มคุณค่าหรือคุณภาพในตัวสินค้าและบริการ เกิดการประหยัดต่อขนาด ที่ช่วยลดต้นทุนที่เหมือนกัน ผู้บริโภคได้รับประโยชน์มีทางเลือกมากขึ้น ได้รับการตอบสนองอย่างรวดเร็ว รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เพื่อการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูง ช่วยส่งผลดีต่อเศรษฐกิจ และเกิดประโยชน์แก่ผู้บริโภค¹²¹

ค. พฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันที่ส่งผลร้ายแรงตามมาตรา 54

ในมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติไว้ว่า

“ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจใดร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจอื่นที่แข่งขันในตลาดเดียวกันกระทำการใด ๆ อันเป็นการผูกขาด หรือลดการแข่งขัน หรือจำกัดการแข่งขันในตลาดนั้นในลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) กำหนดราคาซื้อหรือราคาขายหรือเงื่อนไขทางการค้าใด ๆ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมที่ส่งผลต่อราคาสินค้าหรือบริการ

¹²¹ สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า, "แนวปฏิบัติการตกลงร่วมกันทางธุรกิจตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542" [Online], [18 กุมภาพันธ์ 2559]. แหล่งที่มา: <http://otcc.dit.go.th/pdf/Guidelines27.pdf.pdf>

(2) จำกัดปริมาณของสินค้าหรือบริการที่ผู้ประกอบการแต่ละรายจะผลิต ซื้อ จำหน่ายหรือบริการตามที่ตกลงกัน

(3) กำหนดข้อตกลงหรือเงื่อนไขในลักษณะสมรู้กัน เพื่อให้ฝ่ายหนึ่งได้รับการประมูล หรือประกวดราคาสินค้าหรือบริการ หรือเพื่อมิให้ฝ่ายหนึ่งเข้าแข่งขันราคาในการประมูลหรือประกวดราคาสินค้าหรือบริการ

(4) กำหนดแบ่งท้องที่ที่ผู้ประกอบการแต่ละรายจะจำหน่าย หรือลดการจำหน่าย หรือซื้อสินค้าหรือบริการได้ในท้องที่นั้น หรือกำหนดผู้ซื้อหรือผู้ขายที่ผู้ประกอบการแต่ละรายจะจำหน่ายหรือซื้อสินค้าหรือบริการได้ โดยผู้ประกอบการอื่นจะไม่ซื้อหรือจำหน่ายหรือซื้อสินค้าหรือบริการนั้น

บทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับกับการกระทำระหว่างผู้ประกอบการที่มีความสัมพันธ์กันทางนโยบายหรืออำนาจสั่งการตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด”

จากบทบัญญัติข้างต้นจะเห็นว่าการตกลงตามมาตรา 55 ต้องเป็นการตกลงร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้แข่งขันกันหรือเป็นการตกลงร่วมกันในแนวนอน (Horizontal) อันมีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันที่ส่งผลอย่างร้ายแรงและเป็นความผิดในตัวเอง (Per Se) ซึ่งการตกลงตามมาตรา 55 นี้ไม่มีข้อยกเว้นดังเช่นการตกลงตามมาตรา 54 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป ในส่วนของคำว่า “การผูกขาด” “การลดการแข่งขัน” และ “การจำกัดการแข่งขัน” เมื่อพิจารณาจากแนวทางปฏิบัติการตกลงร่วมกันทางธุรกิจตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ซึ่งมีการกำหนดหลักการพิจารณาผลกระทบที่มีต่อตลาดในกรณี “การผูกขาด” “การลดการแข่งขัน” และ “การจำกัดการแข่งขัน” ซึ่งคล้ายกับมาตรา 54 สามารถแยกอธิบายได้ดังต่อไปนี้¹²²

การผูกขาด หมายถึง สถานการณ์ที่ผู้ตกลงร่วมกันมีอำนาจในการกำหนดบางสิ่งของ ทั้งตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่ง หรือบริการใดบริการหนึ่ง เช่น กำหนดราคาซื้อหรือราคาขายในตลาดได้ จำกัดหรือควบคุมปริมาณที่ซื้อหรือขายในตลาดได้ กำหนดพื้นที่และหรือกำหนดลูกค้าที่จะซื้อหรือขายในตลาดได้ กำหนดเงื่อนไขทางการค้าที่ทำให้ผู้ตกลงร่วมกันได้รับผลประโยชน์ตามที่ตกลงกัน เพื่อให้ได้กำไรหรือผลตอบแทนเท่าเดิมหรือสูงกว่าที่เคยได้รับในช่วงที่ตลาดมีการแข่งขัน

การลดการแข่งขัน หมายถึง สถานการณ์ที่ผู้ประกอบการตั้งแต่สองรายขึ้นไปตกลงร่วมกัน มีผลทำให้ผู้ซื้อ หรือผู้ขายมีทางเลือกในการซื้อหรือขายหรือทำธุรกรรมด้วยลดลง เมื่อเทียบกับช่วงเวลาก่อนการตกลงร่วมกัน เช่น ทำให้รายการหรือปริมาณสินค้าหรือบริการที่ออกสู่ตลาดลดลง

¹²² เรื่องเดียวกัน

ทำให้จำนวนผู้ขายหรือผู้ซื้อในแต่ละพื้นที่ตลาด หรือตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่ง หรือบริการใดบริการหนึ่งลดลง

การจำกัดการแข่งขัน หมายถึง สถานการณ์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจตั้งแต่สองรายขึ้นไปตกลงร่วมกัน มีผลทำให้ผู้ประกอบการรายอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกไม่สามารถแข่งขัน หรือเข้าสู่ตลาดได้ เช่น ทำให้คู่แข่งไม่สามารถประกอบธุรกิจได้ตามปกติหรือมียอดขายลดลง ทำให้ผู้ประกอบการรายใหม่เข้าสู่ตลาดได้ยาก หรือไม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้

ง. พฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันที่ไม่ได้ส่งผลร้ายแรงตามมาตรา 55

ในมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติไว้ว่า

“ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจใดร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจอื่นกระทำการใด ๆ อันเป็นการผูกขาด หรือลดการแข่งขัน หรือจำกัดการแข่งขันในตลาดใดตลาดหนึ่งในลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดเงื่อนไขตามที่ระบุไว้ในมาตรา 55 (1) (2) หรือ (4) ระหว่างผู้ประกอบการที่มีคู่แข่งกันในตลาดเดียวกัน
- (2) ลดคุณภาพของสินค้าหรือบริการให้ต่ำกว่าที่เคยผลิตจำหน่ายหรือให้บริการ
- (3) แต่งตั้งหรือมอบหมายให้บุคคลใดแต่ผู้เดียวเป็นผู้จำหน่ายสินค้าหรือให้บริการอย่างเดียวกันหรือประเภทเดียวกัน
- (4) กำหนดเงื่อนไขหรือวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการซื้อหรือการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการเพื่อให้ปฏิบัติตามที่ตกลงกัน
- (5) ความตกลงร่วมกันในลักษณะอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด”

จากบทบัญญัติข้างต้นจะเห็นว่า การตกลงตามมาตรา 55 นี้ จะเป็นการตกลงร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้แข่งขันกันหรือเป็นการตกลงร่วมกันในแนวนอน (Horizontal) หรือการตกลงร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการซึ่งไม่ได้เป็นผู้แข่งขันกันหรือเป็นการตกลงร่วมกันในแนวตั้ง (Vertical) ก็ได้ ซึ่งการตกลงดังกล่าวมีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันที่ไม่ได้ส่งผลอย่างร้ายแรงและไม่ได้เป็นความผิดในตัวเอง โดยการตกลงตามมาตรา 55 นี้ อาจได้รับยกเว้นไม่ให้ความผิดได้หากเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 56 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าซึ่งบัญญัติว่า

“บทบัญญัติมาตรา 55 มิให้ใช้บังคับกับกรณีดังต่อไปนี้

- (1) การกระทำความผิดระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจที่มีความสัมพันธ์กันทางนโยบายหรืออำนาจสั่งการตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด
 - (2) การตกลงร่วมกันในธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาการผลิต การจัดจำหน่ายสินค้าและการส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าทางเทคนิคหรือเศรษฐกิจ
 - (3) การตกลงร่วมกันในรูปแบบธุรกิจที่มีสัญญาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจในต่างระดับกัน โดยฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ให้ใช้สิทธิในสินค้าหรือบริการ เครื่องหมายการค้า วิธีการดำเนินธุรกิจ หรือการสนับสนุนการประกอบธุรกิจ และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับสิทธิซึ่งมีหน้าที่ชำระค่าสิทธิ ค่าธรรมเนียม หรือให้ผลตอบแทนอื่นใดตามที่ระบุในสัญญา
 - (4) ลักษณะข้อตกลงหรือรูปแบบธุรกิจตามที่กำหนดในกฎกระทรวงตามคำแนะนำของคณะกรรมการ
- การตกลงร่วมกันตามวรรคหนึ่ง (2) และ (3) ต้องไม่สร้างข้อจำกัดที่เกินกว่าความจำเป็นในการบรรลุประโยชน์ข้างต้น และไม่ก่อให้เกิดอำนาจผูกขาด หรือจำกัดการแข่งขันในตลาดนั้นอย่างมีนัยสำคัญโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้บริโภคด้วย”

จ. พฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า ตามมาตรา 57

ตามมาตรา 57 ได้บัญญัติว่า

“ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจกระทำการใด ๆ อันเป็นผลให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการธุรกิจรายอื่นในลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) กีดกันการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจรายอื่นอย่างไม่เป็นธรรม
- (2) ใช้อำนาจตลาดหรืออำนาจต่อรองที่เหนือกว่าอย่างไม่เป็นธรรม
- (3) กำหนดเงื่อนไขทางการค้าอันเป็นการจำกัดหรือขัดขวางการประกอบธุรกิจของผู้อื่นอย่างไม่เป็นธรรม
- (4) กระทำการในลักษณะอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด”

ตามมาตรา 57 นี้เมื่อได้พิจารณาประกอบกับแนวปฏิบัติพฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็น

ธรรมตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542¹²³ พบว่า สามารถแยกพิจารณาองค์ประกอบความผิดได้เป็น 3 องค์ประกอบเช่นเดียวกับมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 คือ องค์ประกอบแรก เป็นการกระทำระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจด้วยกันเท่านั้น ซึ่งหมายความว่า การกระทำดังกล่าวต้องเป็นการกระทำระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจด้วยกัน องค์ประกอบที่สอง มีลักษณะของการกระทำที่ไม่เป็นธรรม องค์ประกอบที่สาม การกระทำนั้น ส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการรายอื่นในลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ตามมาตรา 57(1) – (4) ซึ่งอาจเรียกอีกอย่างว่าเป็น “พฤติกรรมการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Trade Practices)” ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาและสภาพแวดล้อมของการแข่งขัน และเมื่อพิจารณาจากมาตรา 57 ประกอบกับแนวปฏิบัติตามมาตรา 29 ข้างต้นโดยละเอียด สามารถแยกเป็นรายอนุมาตราได้ดังต่อไปนี้

1.) มาตรา 57(1) เป็นการกีดกันการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายอื่นอย่างไม่เป็นธรรม ตัวอย่างเช่น การกำหนดหรือรักษาระดับราคาซื้อ/หรือค่าบริการอย่างไม่เป็นธรรม อันได้แก่ การกำหนดราคาจำหน่ายเพื่อกำจัดคู่แข่ง (Predatory Pricing) การกำหนดราคาที่แตกต่างกัน (Price discrimination) เป็นต้น

2.) มาตรา 57(2) เป็นการใช้อำนาจตลาดหรืออำนาจต่อรองที่เหนือกว่าอย่างไม่เป็นธรรม ยกตัวอย่างเช่น การใช้อำนาจต่อรองที่เหนือกว่าในการเอาเปรียบผู้อื่น บังคับหรือชักจูงลูกค้าให้ประกอบธุรกิจกับตน หรือกำหนดข้อเรียกร้องใด ๆ โดยไม่มีเหตุอันสมควร ทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้ประกอบการรายอื่น

3.) มาตรา 57(3) เป็นการกำหนดเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจที่เป็นการจำกัดทางเลือกในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายอื่น ยกตัวอย่างเช่น การทำข้อตกลงจำกัดสิทธิเฉพาะ ได้แก่ การจำกัดสิทธิให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน (Exclusivity dealing) การจำกัดสิทธิเฉพาะด้านอาณาเขต (Exclusivity Territories) หรือการบังคับขายพ่วง (Tie-in sales) หรือการกำหนดราคาขายต่อ (Resale Price Maintenance) เป็นต้น

4.) มาตรา 57(4) เป็นการกระทำที่คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าประกาศว่าการกระทำใดที่มีลักษณะเป็นพฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมเพิ่มเติมในอนาคต โดยการกระทำนั้นอาจเป็นการกระทำที่มีใช่เป็นวิสัยทางการค้าปกติ และส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการรายอื่น

¹²³ "แนวปฏิบัติพฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542" [Online], [18 กุมภาพันธ์ 2559]. แหล่งที่มา: otcc.dit.go.th/wp-content/.../07/Guidelines-under-Section-26.pdf

เมื่อได้ทราบการควบคุมโครงสร้างและพฤติกรรมการแข่งขันตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ในส่วนต่อไปจะขออธิบายองค์การที่บังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้

2.5.3.3 หน่วยงานกำกับดูแล

หน่วยงานกำกับดูแลการแข่งขันให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 สามารถแบ่งได้เป็น 3 หน่วยงานหลัก ได้แก่ คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และศาลปกครอง

1.) คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า (Office of Trade Competition Commission : OTCC) (ต่อไปนี้จะเรียกว่า “คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า”) เป็นหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายหลักของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 โดยมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 17¹²⁴ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาการใช้อำนาจได้เป็น 3 ประเภท คือ¹²⁵

¹²⁴ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มาตรา 17 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

“(1) เสนอแนะต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัตินี้
(2) ออกระเบียบหรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
(3) กำกับดูแลการประกอบธุรกิจและกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้มีการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรีและเป็นธรรม

(4) พิจารณาเรื่องร้องเรียนและสอบสวนการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้
(5) พิจารณาวินิจฉัยคำร้องขอตามมาตรา 59
(6) วางระเบียบการสืบสวนและสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวน
(7) ประกาศแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
(8) ดำเนินคดีอาญาตามผู้เสียหายร้องทุกข์ตามมาตรา 78
(9) พิจารณากำหนดโทษปรับทางปกครองตามมาตรา 80 มาตรา 81 มาตรา 82 และมาตรา 82 รวมทั้งฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

(10) เชิญบุคคลหนึ่งบุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบาย คำแนะนำหรือความเห็น
(11) เสนอความเห็นและเสนอแนะต่อรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ

ด้านการแข่งขันทางการค้า

(12) ให้คำแนะนำแก่หน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ หรือคำสั่งที่เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันทางการค้า ทำให้เกิดการกีดกัน จำกัดการแข่งขัน หรือลดการแข่งขันทางการค้าอันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบการ

(13) กำหนดแผน กลยุทธ์ และแนวทางการบริหารงานของสำนักงาน

อำนาจบริหาร (administrative power) ได้แก่ การพิจารณาเรื่องร้องเรียนและสอบสวนการกระทำ ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และดำเนินคดีอาญาตามที่มีผู้เสียหายร้องทุกข์ตามมาตรา 78 อำนาจ กึ่งนิติบัญญัติ (quasi-legislative power) ได้แก่ ออกระเบียบหรือประกาศ เพื่อปฏิบัติการตาม พระราชบัญญัตินี้ กำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้มีการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรีและเป็นธรรม และ ออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กร การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน และการดำเนินงานอื่นของสำนักงาน และอำนาจกึ่งตุลาการ (quasi-judicial power) ได้แก่ มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ประกอบธุรกิจระงับ หยุด หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงการกระทำที่ฝ่าฝืน ต่อพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้

2.) ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (Central Intellectual Property and International Trade Court) เป็นศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีอาญา และ คดีเรียกค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

3.) ศาลปกครอง (Administrative Court) เป็นศาลที่มีเขตอำนาจในการรับฟ้องคดี ของผู้ประกอบการที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า ในกรณีการขอ อนุญาตรวมกิจการหรือคำสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจระงับ หยุด หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงการกระทำที่ฝ่าฝืน ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ รวมถึงคดีของคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าเพื่อบังคับชำระค่าปรับ เมื่อได้ทราบถึงหน่วยงานกำกับดูแลแล้ว ในส่วนต่อไป จะขออธิบายถึงขอบเขตการ บังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ อันได้แก่ มาตรา 4 โดยจะอธิบายถึงความเป็นมาของมาตรา 4 ก่อน

2.5.3.4 บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า

พ.ศ. 2560 ต่อกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

CHULALONGKORN UNIVERSITY

(14) ออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กร การบริหารงานบุคคลการงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน และการดำเนินงานอื่นของสำนักงาน

(15) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ บรรดาระเบียบหรือ ประกาศที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้”

¹²⁵ ศักดา ธนิตกุล, คำอธิบายและกรณีศึกษาพระราชบัญญัติแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542, หน้า 285-286.

ก. ความเป็นมาของมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

ขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้รับอิทธิพลทางความคิดเกี่ยวกับขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศเกาหลีใต้ (The Monopoly Regulation and Fair Trade Act : MRFTA) โดย MRFTA ได้รับอิทธิพลทางความคิดดังกล่าวมาจากกฎหมายป้องกันการผูกขาด (Antimonopoly law : AML) ซึ่งแม้ว่าขอบเขตการบังคับใช้ AML จะได้รับอิทธิพลของกฎหมายป้องกันการผูกขาด (Antitrust Laws) ของประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ก็ได้มีการเพิ่มเติมข้อยกเว้นหลายประการที่มีความเหมาะสม เพื่อให้เข้ากับบริบทของประเทศญี่ปุ่น¹²⁶ โดยขอบเขตการบังคับใช้ AML คือ นโยบายการแข่งขัน (competition policy) ของรัฐ ซึ่งจะมีความหมายและขอบเขตที่กว้างกว่ากฎหมายป้องกันการผูกขาด เพราะนโยบายการแข่งขัน รวมไปถึงนโยบายทางการค้า นโยบายเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจ นโยบายเกี่ยวกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม¹²⁷ ในส่วนของระบบเศรษฐกิจโดยเฉพาะภาคเกษตรกรรมนั้น ทั้งประเทศไทย ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ต่างเป็นระบบคู่ (dual economy) หรือ ระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์¹²⁸ เหมือนกัน กล่าวคือ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มี 2 ลักษณะประกอบกัน ซึ่งเกิดจากสาขาการผลิตต่างๆ มีความทันสมัยไม่เท่ากัน โดยแบ่งระบบเศรษฐกิจและสังคมเป็น 2 ภาค คือ ภาคดั้งเดิม (traditional sector) เช่น ภาคเกษตรกรรม ที่มีความล้าหลังและไม่มีประสิทธิภาพแต่มีความสำคัญต่อประเทศ และภาคทันสมัย (modern sector) เช่นภาคอุตสาหกรรมที่มีความก้าวหน้า ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มาตรา 4 ได้รับอิทธิพลมาจากขอบเขตการบังคับใช้ AML ผ่านทางกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศเกาหลีใต้¹²⁹

¹²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 238-239.

¹²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 241.

¹²⁸ ส่วนนโยบายการออมและการลงทุนในภาพรวม สำนักนโยบายการออมและการลงทุน, "ศัพท์น่ารู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจ" [Online], [6 กุมภาพันธ์ 2561]. แหล่งที่มา: <http://www.fpo.go.th/S-i/Source/word/Word.php?Language=Thai&BeginRec=1047&NumRecShow=8&sort=3&search=>

¹²⁹ ศักดา ธนิตกุล, คำอธิบายและกรณีศึกษาพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542, หน้า 241 และ 252.

ข. วัตถุประสงค์ของมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าในข้อ 2.5.1 ว่า บทบัญญัติยกเว้นหรือขบเซตการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของแต่ละประเทศ แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า และนโยบายของรัฐบาลของแต่ละประเทศ ซึ่งในส่วนของประเทศไทยนั้น พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มาตรา 4 ได้บัญญัติไว้ว่า

“พระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ใช่บังคับแก่การกระทำของธุรกิจดังต่อไปนี้

- (1) ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น
- (2) รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ทั้งนี้ เฉพาะในส่วนที่ดำเนินการตามกฎหมายหรือมติของคณะรัฐมนตรีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ ผลประโยชน์ร่วมกัน หรือจัดให้มีสาธารณูปโภค
- (3) กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีกฎหมายรับรอง และมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร
- (4) ธุรกิจที่มีกฎหมายเฉพาะกำกับดูแลในเรื่องการแข่งขันทางการค้า”

จากบทบัญญัติข้างต้นในส่วนของมาตรา 4(3) มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองเกษตรกร ให้ได้รับราคาที่เป็นธรรมและมีความสามารถในการแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่นได้อย่างเสรีและเป็นธรรม¹³⁰ เนื่องจาก ภาคเกษตรกรรมมีความล้าหลังและไม่มีประสิทธิภาพ เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ผลิตในภาคอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ ประกอบกับเกษตรกรมักจะอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบในการเจรจาต่อรองซื้อขายผลผลิตหรือปัจจัยการผลิตกับผู้ประกอบการรายใหญ่ โดยเฉพาะพ่อค้าคนกลาง ดังนั้น จึงต้องมีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ขึ้นมาตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ประกอบพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 เพื่อให้เกษตรกรมีอำนาจในการเจรจาต่อรองด้านราคาของผลผลิตและปัจจัยการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

¹³⁰ R.Shyam Khemani (LECG, Europe), Application of Competition Law : Exemptions and Exception [Online], [February 18, 2016]. Available from unctad.org/en/Docs/ditccclpmisc25_en.pdf และ United States Department of Agriculture, Antitrust Status Of Farmer Cooperatives : The Story Of The Capper-Volstead Act [Online], [February 18, 2016]. Available from <http://www.uwcc.wisc.edu/pdf/CIR59.pdf>.

รวมทั้งยังทำให้สมาชิกได้ร่วมมือกันในการแปรรูป การขนส่ง การจัดเก็บ การวัดมาตรฐาน และการตลาด เพื่อแสวงหาการดำเนินการร่วมกันและประสิทธิภาพ¹³¹ และยังเป็น การเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรให้สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการเอกชนอื่นๆ ในตลาดได้อย่างอย่างเสรีและเป็นธรรม ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า และเป็นไปตามเจตนารมณ์ในการส่งเสริมเกษตรกรและสหกรณ์ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 73 มาตรา 75 วรรค 3 และมาตรา 258 ฉ. ด้านเศรษฐกิจ (4) โดยคำว่า “สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีกฎหมายรับรอง และมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร” หมายถึง สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ตามความหมายของสหกรณ์การเกษตรที่ได้กล่าวไปในข้อ 2.2.5

2.5.3.5 ปัญหาขอบเขตในการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

แม้ว่ามาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 จะกำหนดให้การกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรไม่ตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ แต่เมื่อพิจารณาจากมาตรา 4(3) แล้วอาจก่อให้เกิดการตีความได้ว่า การกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรไม่ว่ากรณีใดก็ตาม ได้รับยกเว้นไม่ให้อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอาจดำเนินการขัดต่อหลักการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมตามวัตถุประสงค์ของมาตรา 4(3) และหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรตามเจตนารมณ์ของกฎหมายสหกรณ์ไทย อันอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอื่นๆ ผู้ประกอบการเอกชน และผู้บริโภค และส่งผลอย่างร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจได้

ยกตัวอย่างเช่น สหกรณ์การเกษตร A และสหกรณ์การเกษตร B ตกลงฮั้วราคาส้มของสมาชิกของตนที่จะจำหน่าย ให้มีราคาต่ำกว่าในท้องตลาด เพื่อกำจัดผู้ประกอบการเอกชน C ซึ่งประกอบธุรกิจจำหน่ายส้มและเป็นคู่แข่งกันของทั้งสองสหกรณ์ให้ออกจากตลาด ทำให้ผู้ประกอบการเอกชน C ไม่สามารถแบกรับต้นทุนในการผลิตส้ม รวมถึงกำหนดราคาสู้กับสหกรณ์ทั้งสองได้ และ

¹³¹ Ibid.

ออกจากตลาดไป ซึ่งหากพิจารณาตามมาตรา 4(3) แม้ว่าสหกรณ์การเกษตรทั้งสองจะตกลงฮั้วราคา โดยมีเจตนาเพื่อกำจัดผู้ประกอบการซึ่งคู่แข่งซึ่งขัดต่อหลักการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมตามวัตถุประสงค์ของมาตรา 4(3) และหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกร ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายสหกรณ์ ไทย แต่ก็ยังได้รับยกเว้นไม่ให้ความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ หรือในกรณีสหกรณ์การเกษตร A กับผู้ประกอบการเอกชน C ซึ่งทั้งคู่เป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ตกลงกำหนดราคาสัมที่ขายให้แก่ผู้บริโภคในราคาที่สูงกว่าราคาตลาด เพื่อแสวงหากำไรเกินควร โดยกรณีผู้ประกอบการเอกชน C มีความผิดตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า ในขณะที่สหกรณ์การเกษตร A ได้รับยกเว้นไม่ให้ความผิด ทั้งที่สหกรณ์การเกษตร A ใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ เป็นต้น

นอกจากนี้ กรณีตัวอย่างในประเทศญี่ปุ่นซึ่งประเทศไทยได้รับอิทธิพลในข้อยกเว้นของกฎหมายแข่งขันทางการค้าดังกล่าวมา ได้มีคำตัดสินของคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าของประเทศญี่ปุ่นตัดสินไว้คดี Snowbrand¹³² โดยในคดีนี้มีข้อเท็จจริงว่า บริษัท Snowbrand และบริษัท Hokkaido Butter เป็นบริษัทที่ประกอบกิจการผลิตและจำหน่ายนมและผลิตภัณฑ์นมรายใหญ่ของจังหวัดฮอกไกโดของประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดรวมกันถึงร้อยละ 70 ของตลาดการรับซื้อนมจากเกษตรกรเลี้ยงวัวนมในจังหวัดฮอกไกโด โดยทั้งสองบริษัทได้ตกลงร่วมมือกับธนาคารสหกรณ์กลาง (Norinchukin) และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรชื่อว่า Hokushinren ให้ Norinchukin ปลอมสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำให้แก่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์การเกษตร Hokushinren โดยมีเงื่อนไขว่า เกษตรกรต้องจำหน่ายนมวัวที่ผลิตได้ให้แก่บริษัท Snowbrand และบริษัท Hokkaido Butter เท่านั้น จะจำหน่ายให้แก่คู่แข่งรายอื่นของทั้งสองบริษัทไม่ได้ โดยการปลอมสินเชื่อดังกล่าวจะมีชุมนุมสหกรณ์การเกษตร Hokushinren เป็นผู้ค้าประกันให้เกษตรกรโดย Hokushinren ได้มีเงื่อนไขเช่นเดียวกับ Norinchukin ที่เกษตรกรต้องปฏิบัติตาม นอกจากนี้ทั้งสองบริษัท Norinchukin และชุมนุมสหกรณ์การเกษตร Hokushinren ยังได้ตกลงร่วมกันอีกว่าจะปลอมสินเชื่อจำนวนมากให้แก่ท้องที่ที่มีการแข่งขันในการจำหน่ายนมวัวที่สูง และปลอมสินเชื่อในท้องที่ที่มีการแข่งขันในการจำหน่ายนมวัวที่น้อย ซึ่งการตกลงร่วมกันดังกล่าวสร้างความเสียหายให้แก่บริษัทคู่แข่งของทั้งสองบริษัทเป็นจำนวนมาก โดยท้ายที่สุดคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าแห่งประเทศญี่ปุ่น (Japan Fair Trade Commission หรือ JFTC) ได้ตัดสินในคดีนี้ ให้ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร Hokushinren มีความผิดในกรณีที่ว่าฝ่าฝืนเรื่องการปฏิบัติทางการค้าโดยไม่เป็นธรรม (unfair trade practice)

¹³² Shinketsushu, Volume 8 (1956) : 20.

จากข้อพิจารณาข้างต้น จึงทำให้การบังคับใช้มาตรา 4(3) ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรไม่มีความเหมาะสม เพราะอาจก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคและเป็นธรรมระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกับผู้ประกอบการเอกชนต่าง ๆ ในการแข่งขันภายในตลาดที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากผู้ประกอบการเอกชนต้องตกอยู่ภายใต้การบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดก็ตาม ในขณะที่กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรได้รับการยกเว้นไม่ให้เกิดอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ทุกกรณี ไม่ว่าจะกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติฉบับนี้ในกรณีใด อันเป็นการปฏิบัติที่แตกต่างกันซึ่งเป็นการขัดต่อทั้งหลักการส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ และหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 รวมไปถึงเจตนารมณ์ในการส่งเสริมเกษตรกรและสหกรณ์ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อีกด้วย

ดังนั้นจึงควรมีการกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรให้มีความเหมาะสมมากขึ้น โดยพิจารณาถึงหลักการส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ หลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 รวมไปถึงเจตนารมณ์ในการส่งเสริมเกษตรกรและสหกรณ์ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยผู้เขียนจะขอศึกษาตามพฤติกรรมการแข่งขันทางการค้าในพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ดังต่อไปนี้

ก. พฤติกรรมของผู้มีอำนาจเหนือตลาดตามมาตรา 50

จากองค์ประกอบ 2 ประการที่ได้กล่าวไปในข้อ 2.5.3.2 ในส่วนของการคำนวณส่วนแบ่งตลาดตามข้อ 1.1 เริ่มจากการพิจารณาในเบื้องต้นว่า การคำนวณส่วนแบ่งตลาดนั้นคำนวณจากตลาดใด โดยอาศัยวิธีการพิจารณาตลาดที่เกี่ยวข้อง (relevant market) โดยส่วนใหญ่จะพิจารณาจากตลาดสินค้า (product market) ซึ่งจากการศึกษาส่วนแบ่งตลาดนม ยู.เอช.ที กลุ่มนมทั่วไป (จืด หวาน และช็อคโกแลต) จากรายงานประจำปี 2559 ขององค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) พบว่า สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ซึ่งเป็นเจ้าของตราสินค้าหนองโพ มีส่วนแบ่งตลาดเพียงร้อยละ 7 จากส่วนแบ่งตลาดทั้งหมด¹³³ ซึ่งเมื่อ

¹³³ องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย, "รายงานประจำปี 2559" [Online], [18 กุมภาพันธ์ 2559]. แหล่งที่มา: www.dpo.go.th/wp-content/uploads/2017/03/รายงานประจำปี2016.pdf

เปรียบเทียบกับประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด พบว่า โคนมหนองโพราชบุรีมีส่วนแบ่งตลาดไม่เกินกว่าที่ประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้ากำหนด จึงไม่เป็นผู้ประกอบธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาดตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า นอกจากนี้ ในส่วนของพฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือตลาดของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ก็ยังไม่เคยมีเรื่องร้องเรียนมายังคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า ซึ่งเหตุผลอาจจะมาจากการกระทำของสถาบันการเกษตรดังกล่าวได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาในส่วนของขอบเขตหรือบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกาในกรณีการกระทำของสถาบันการเกษตรดังกล่าว (Capper-Volstead Act) ได้มีพิพากษาของศาลสูงสุดในคดี Maryland & Virginia Milk Producers¹³⁴ โดยสรุปว่า Maryland & Virginia ซึ่งเป็นสหกรณ์นมที่ขายนมให้แก่ผู้ซื้อใน Washington โดยมีส่วนแบ่งในตลาดถึงร้อยละ 86 ของนมที่ขายใน Washington ใช้อำนาจในหนี้เงินกู้บังคับให้เจ้าของฟาร์มนมอื่นๆซื้อนมจากสหกรณ์ เป็นการผูกขาดซึ่งมีความผิดตามมาตรา 2 Sherman Act โดยไม่ได้รับยกเว้นตาม Capper-Volstead Act ซึ่งคดีดังกล่าวน่าจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเพื่อวางแนวทางในการกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) ในกรณีตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า มาตรา 50 โดยเฉพาะหากกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรของประเทศไทยมีความแข็งแกร่งมากขึ้น จนสามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการเอกชน และกลายมาเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดตามประกาศของคณะกรรมการได้ในอนาคต โดยจะได้ศึกษาต่อไปในบทที่ 3

ข. พฤติกรรมเกี่ยวกับการควมรวมกิจการมาตรา 51

จากการศึกษาการรวมธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร พบว่า ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ให้อำนาจสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรสามารถควมรวมกิจการ (Amalgamation) ระหว่างกันได้ตามหลักเกณฑ์ใน

¹³⁴ United States v. Maryland & Virginia Milk Producers Ass'n, 167 F. Supp. 45(D.C. D.C. 1958), *rev'd*, 362 U.S. 458 (1960); 167 F. Supp. 799(D.C. D.C. 1958), *aff'd*, 362 U.S. 458 (1960); 168 F. Supp. 880 (D.C. D.C. 1959), *aff'd*, 362 U.S. 458 (1960).

หมวด 5 การควบสหกรณ์เข้ากัน โดยเฉพาะมาตรา 90¹³⁵ ส่วนกลุ่มเกษตรกรสามารถควบรวม (Amalgamation) ระหว่างกันได้ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 119¹³⁶ ประกอบหมวด 5 การควบกลุ่มเกษตรกร ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 แต่พระราชบัญญัติสหกรณ์ไม่ได้บัญญัติถึงกรณีที่มีการรวมธุรกิจระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกับผู้ประกอบการเอกชนไว้แต่อย่างใด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การรวมธุรกิจของสถาบันการเกษตรดังกล่าวสามารถกระทำได้ระหว่างสถาบันการเกษตรด้วยกันเองเท่านั้น

ในส่วนกรณีตามมาตรา 51 จากองค์ประกอบทั้งสองที่ได้กล่าวไปในข้อ 2.5.3.2 เมื่อพิจารณาส่วนแบ่งตลาดนม ยู.เอช.ที ของสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) จากรายงานประจำปี พ.ศ. 2559 ขององค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) กับประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด พบว่า หากสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรีตกลงควบรวมธุรกิจกับสหกรณ์การเกษตร ย่อมมีส่วนแบ่งตลาดไม่เกินกว่าที่ประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้ากำหนด จึงไม่เป็นผู้ประกอบธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาด ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า อย่างไรก็ตาม ก็มีข้อน่าพิจารณา โดยหากสมมติจากข้อเท็จจริงข้างต้นว่า สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรีตกลงเข้าควบรวมกับชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอื่น ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือตลาด การรวมกิจการดังกล่าวก็อาจก่อให้เกิดการเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดตามมาตรา 51 ซึ่งต้องขออนุญาตจากคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าหรือไม่ ซึ่งในส่วนของพฤติกรรมการตามมาตรา 51 ของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ยังไม่เคยมีเรื่องร้องเรียนมายัง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹³⁵ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 90

“สหกรณ์ตั้งแต่สองสหกรณ์อาจควบเข้ากันเป็นสหกรณ์เดียวได้ โดยมีมติแห่งที่ประชุมใหญ่ของแต่ละสหกรณ์ และต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

ในการขอความเห็นชอบของนายทะเบียนสหกรณ์ให้ส่งสำเนารายงานการประชุมใหญ่ของสหกรณ์ที่ลงมติให้ควบเข้ากันไปด้วย”

¹³⁶ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 119

“ในกรณีที่คณะบุคคลผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่ยังไม่อาจรวมกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ตามพระราชบัญญัตินี้ได้ จะจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรขึ้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกาก็ได้

พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวให้กำหนดการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกร การกำกับกลุ่มเกษตรกร การเลิกกลุ่มเกษตรกร และการควบกลุ่มเกษตรกรเข้ากัน ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมแก่ประเภทของกลุ่มเกษตรกรด้วย”

คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า ซึ่งเหตุผลอาจจะมาจากการกระทำของสถาบันการเกษตรดังกล่าวได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาในส่วนของขอบเขตหรือบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกาในกรณีการกระทำของสถาบันการเกษตรดังกล่าว (Capper-Volstead Act) ได้มีพิพากษาของศาลสูงสุดในคดี Maryland & Virginia Milk Producers¹³⁷ โดยสรุปว่า Maryland & Virginia ซึ่งเป็นสหกรณ์นมที่ขายนมให้แก่ผู้ซื้อใน Washington โดยมีส่วนแบ่งในตลาดถึงร้อยละ 86 ของนมที่ขายใน Washington ตกลงซื้อสินทรัพย์จากบริษัท Embassy Dairy ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 50 ในตลาดนมดังกล่าวที่ซื้อนมจากเกษตรกรนมรายอื่นที่ไม่ได้ขายนมผ่าน Maryland & Virginia โดยได้ร่วมกันกำหนดข้อตกลงว่า เจ้าของบริษัท Embassy Dairy เดิม ต้องไม่แข่งขันกับสหกรณ์ในการซื้อนมใน Washington เป็นเวลา 10 ปีและต้องสนับสนุนให้เกษตรกรนมเดิมที่ขายนมให้แก่บริษัท Embassy Dairy ต้องเข้ามาเป็นสมาชิกของสหกรณ์ เป็นการซื้อกิจการที่มีแนวโน้มจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดนมของ Washington อันเป็นความผิดตามมาตรา 7 แห่ง Clayton Act โดยไม่ได้รับยกเว้นตาม Capper-Volstead Act ซึ่งคดีดังกล่าวน่าจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเพื่อวางแนวทางในการกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) ในกรณีตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า มาตรา 51 โดยจะได้ศึกษาต่อไปในบทที่ 3

ค. พฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันที่ส่งผลร้ายแรงตามมาตรา 54

ในส่วนของพฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันตามมาตรา 54 นี้ ไม่ว่าจะกรณีการตกลงระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยกันหรือการตกลงกับผู้ประกอบการเอกชน ยังไม่เคยมีเรื่องร้องเรียนต่อคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เพราะการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 แต่จากการศึกษาขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย (Competition and Consumer Act มาตรา 88) ได้มีคำตัดสินของคณะกรรมการการแข่งขันทาง

¹³⁷ United States v. Maryland & Virginia Milk Producers Ass'n, 167F. Supp. 45(D.C. D.C. 1958), *rev'd*, 362 U.S. 458 (1960); 167 F. Supp. 799(D.C. D.C. 1958), *aff'd*, 362 U.S. 458 (1960); 168F. Supp. 880 (D.C. D.C. 1959), *aff'd*, 362 U.S. 458 (1960).

การค้าและคุ้มครองผู้บริโภค (ACCC) ในคดี Dairy Farmers Milk Co-operative Limited¹³⁸ ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุญาตให้ทำสัญญาจัดจำหน่ายนม (Milk Supply Agreement : MSA) ซึ่งได้ระบุถึงนโยบายในการซื้อขายนมต่างตอบแทนและข้อตกลงด้านราคาต่างตอบแทนที่ใช้บังคับกับสัญญาหลายฉบับที่ทำกันระหว่าง สหกรณ์การเกษตร Australian Cooperative Foods Limited (ACF) กับสหกรณ์การเกษตร Dairy Farmers Milk Co-operative Limited (DFMC) ไว้ ซึ่งจะได้ศึกษาต่อไปในบทที่ 3

ง. พฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันที่ไม่ได้ส่งผลร้ายแรงตามมาตรา 55

ในส่วนของพฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันตามมาตรา 55 ไม่ว่าจะกรณีการตกลงระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยกันหรือการตกลงกับผู้ประกอบการเอกชน ยังไม่เคยมีเรื่องร้องเรียนต่อคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เพราะการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 แต่จากการศึกษาขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกาในกรณีนี้ (Capper-Volstead Act) ได้มีคำตัดสินในคดี Borden¹³⁹ โดยสรุปว่า กรณีที่สหกรณ์การเกษตรตกลงร่วมกันกับบริษัทเพื่อจำกัดราคาขายปลีกย่อมเป็นความผิดตามมาตรา 1 แห่งกฎหมาย Sherman Act โดยไม่ได้รับยกเว้นตาม Capper-Volstead Act ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า โดยจะได้ศึกษาต่อไปในบทที่ 3

¹³⁸ Australian Competition and Consumer, "Dairy Farmers Milk Co-Operative Limited & Ors - Authorisation - A91089" [Online], [February 18,2016]. Available from: <http://registers.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/829411/fromItemId/401858>

¹³⁹ JUSTIA US Supreme Court, "United States V. Borden Co. 308 U.S. 188 (1939)" [Online], [February 18, 2016]. Available from: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/308/188/>

จ. พฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า ตามมาตรา 57

ในเรื่องของพฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมทางการค้าของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ยังไม่เคยมีเรื่องร้องเรียนต่อคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เช่นเดียวกับกรณีอื่น ๆ โดยอาจจะมีสาเหตุมาจากการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรนั้น ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 แต่จากการศึกษาขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่นในกรณีนี้ (Antimonopoly Law (AML) มาตรา 22) ได้มีคำตัดสินในคดี Snowbrand¹⁴⁰ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในข้อ 2.5.3.5 โดยสรุปว่า กรณีบริษัท Snowbrand และบริษัท Hokkaido Butter ซึ่งเป็นบริษัทที่ประกอบกิจการผลิตและจำหน่ายนมและผลิตภัณฑ์นมรายใหญ่ของจังหวัดฮอกไกโด ตกหลวมมือกับธนาคารสหกรณ์กลาง (Norinchukin) และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรชื่อว่า “Hokushinren” ให้ Norinchukin ปลอมสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำให้แก่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์การเกษตร Hokushinren โดยมีเงื่อนไขเพื่อสร้างความเสียหายให้แก่บริษัทคู่แข่งของทั้งสองบริษัท การกระทำของชุมนุมสหกรณ์การเกษตร Hokushinren นั้นมีความผิดในกรณีที่ว่าฝ่าฝืนเรื่องการปฏิบัติทางการค้าโดยไม่เป็นธรรม (unfair trade practice) โดยไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 22 แห่ง AML ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าในกรณีนี้ โดยจะได้ศึกษาต่อไปในบทที่ 3

2.6 สรุป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคเกษตรกรรมนั้นมีความสำคัญต่อประเทศไทยเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม เกษตรกรในประเทศไทยยังคงประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิต เช่น ความไม่แน่นอนของสภาพอากาศ ความเหมาะสมในการเพาะปลูกของท้องที่ที่แตกต่างกัน ลักษณะสินค้าที่เน่าเสียง่ายหรือด้านการตลาด เช่น ต้นทุนในการขนส่งและการจัดเก็บรักษาที่สูง การกดราคาผลผลิตจากพ่อค้าคนกลาง และการแข่งขันกับผู้ประกอบธุรกิจรายใหญ่ที่มีความสามารถในการแข่งขันสูงในตลาดเดียวกัน เป็นต้น ดังนั้นรัฐจึงต้องเข้ามาช่วยเหลือเกษตรกรทั้งหลาย โดยการให้เสรีภาพเกษตรกรในการรวมตัวกันจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 และยัง

¹⁴⁰ Shinketsushu, Volume 8 (1956) : 20.

ส่งเสริมให้สถาบันการเกษตรเหล่านี้สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการอื่น ๆ ในตลาดได้อย่างเท่าเทียม และเหมาะสม เพื่อให้เกษตรกรสมาชิกได้รับประโยชน์สูงสุด ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมสหกรณ์ นโยบายของกระทรวงการเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้ยกเว้นการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรไม่ให้ตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้

อย่างไรก็ตาม ขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่มีสิทธิได้รับยกเว้นไม่ให้เกิดอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ยังไม่มีความเหมาะสม ทำให้สถาบันการเกษตรเหล่านี้อาจอาศัยอำนาจตามมาตราดังกล่าวในการกระทำการอันขัดต่อทั้งเจตนารมณ์ของทั้งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสถาบันการเกษตรกรข้างต้น ผู้ประกอบการรายอื่น ผู้บริโภค รวมถึงระบบเศรษฐกิจได้ ซึ่งแตกต่างจากบทบัญญัติยกเว้นในกรณีดังกล่าวของต่างประเทศที่มีการกำหนดขอบเขตการบังคับใช้แก่การกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรไว้อย่างเป็นรูปธรรมและเหมาะสม ผู้เขียนจึงเห็นว่า การศึกษาความสำคัญ หลักเกณฑ์ แนวความคิดทางกฎหมาย และแนวทางการพิจารณาของกฎหมายต่างประเทศนั้นจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมากำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

บทที่ 3

ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายการแข่งขันทางการค้าในต่างประเทศ กับการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ในบทนี้จะอธิบายถึงแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าประเทศที่ต้องการศึกษา อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ออสเตรเลียและญี่ปุ่น รวมถึงองค์กรผู้บังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า และในส่วนตัวมาจะได้ อธิบายถึง บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรของแต่ละประเทศ ข้างต้น รวมถึงการศึกษาขอบเขตในการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าในแต่ละประเทศ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตของ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

3.1 กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่สองถัดจากประเทศแคนาดาที่มีตรากฎหมายป้องกันการผูกขาด โดยกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกามีชื่อรวมเรียกว่า “Antitrust laws¹” ซึ่งกฎหมายป้องกันการผูกขาดดังกล่าวนี้เป็นกฎหมายป้องกันการผูกขาดที่มีประสิทธิภาพอย่างมากจนกลายเป็นต้นแบบที่ประเทศอื่น ๆ ได้นำมาเป็นแบบอย่างในการตรากฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า ไม่ว่าจะเป็น ประเทศอังกฤษ ประเทศออสเตรเลีย หรือแม้กระทั่งประเทศญี่ปุ่น ซึ่งประเทศไทยได้นำบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้ามาปรับใช้ผ่านทางกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศเกาหลีใต้

¹ สุธีร์ ศุภนิตย์, หลักการและกฎเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542, หน้า 4.

3.1.1 แนวความคิดของกฎหมายป้องกันการผูกขาด

ประเทศสหรัฐอเมริกาจัดว่าเป็นประเทศผู้นำในการใช้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีทุนนิยม เนื่องจากมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก รวมทั้งยังเปิดโอกาสให้นักลงทุนหรือผู้ประกอบการในประเทศต่าง ๆ สามารถเข้ามาลงทุนหรือประกอบธุรกิจในตลาดได้อย่างเสรี จึงทำให้การแข่งขันทางการค้าภายในตลาดของประเทศสหรัฐอเมริกาอัตราที่สูงมากและยังมีแนวโน้มที่ผู้ประกอบการต่าง ๆ อาจจะถูกผูกขาดทางการค้าหรือรวมตัวกันจำกัดการค้า อันจะส่งผลกระทบต่อประชาชนได้ ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องเข้ามาแทรกแซงโดยการออกกฎหมายป้องกันการผูกขาดเพื่อควบคุมการกระทำดังกล่าว ซึ่งเป็นการควบคุมทั้งโครงสร้างตลาดและพฤติกรรมของผู้ประกอบการภายในตลาด²

กฎหมายป้องกันการผูกขาดหรือ Antitrust laws มีกฎหมายที่สำคัญอยู่ 3 ฉบับได้แก่ Sherman Act Clayton Act และ The Federal Trade Commission Act (FTC Act)³

Sherman Act ถือได้ว่าเป็นแม่แบบของกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา⁴ วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้คือการคุ้มครองผู้ประกอบการรายย่อยและผู้บริโภคจากการกระทำการผูกขาด และการรวมกันจำกัดการแข่งขันทางการค้า โดยมุ่งที่จะทำลายการผูกขาดและการรวมกันจำกัดการแข่งขันทางการค้าดังกล่าว⁵ เพื่อให้มีการแข่งขันทางการค้าอย่างเป็นธรรม และส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรี และยังเปิดโอกาสให้เอกชนสามารถบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดโดยสามารถเรียกค่าเสียหายจากผู้ประกอบการที่กระทำความผิดได้ 3 เท่าจากความเสียหายที่ตนเองได้รับซึ่งสิทธิดังกล่าวบัญญัติอยู่ในมาตรา 7 ของ Sherman Act อย่างไรก็ตาม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

² ศักดา ธนิตกุล, คำอธิบายและกรณีศึกษาพระราชบัญญัติแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542, หน้า 63.

³ Federal Trade Commission, "The Antitrust Laws" [Online], [April 25, 2018]. Available from: <https://www.ftc.gov/tips-advice/competition-guidance/guide-antitrust-laws/antitrust-laws>

⁴ William Kolasky, "Senator John Sherman and the Origin of Antitrust" [Online], [April 25, 2018]. Available from: https://www.wilmerhale.com/uploadedFiles/WilmerHale_Shared_Content/Files/Editorial/Publication/Origins%20of%20Antitrust.pdf

⁵ เรื่องเดียวกัน และ R.Shyam Khemani (LECG, Europe), Application of Competition Law : Exemptions and Exception [Online], [February 18, 2016]. Available from unctad.org/en/Docs/ditcclpmisc25_en.pdf

กฎหมายฉบับนี้มีบทบัญญัติที่กว้างขวางและคลุมเครือเป็นอย่างมาก⁶ เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่ห้ามการกระทำที่เป็นการผูกขาดและการรวมกันจำกัดการแข่งขันทางการค้าทุกรูปแบบ จึงทำให้มีปัญหาในการบังคับใช้ Sherman Act ดังนั้นจึงได้มีการตรากฎหมายออกมาอีก 2 ฉบับได้แก่ Clayton Act และ FTC Act เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้ Sherman Act มากขึ้น

ทั้ง Clayton Act และ FTC Act ต่างมีวัตถุประสงค์ที่ค่อนข้างชัดเจน คือ การคุ้มครองผู้ประกอบการธุรกิจรายย่อยจากพฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมหรือพฤติกรรมกีดกันทางธุรกิจ (exclusionary practices)⁷ โดย Clayton Act มีบทบัญญัติที่กำหนดการจำกัดการผูกขาดหรือการรวมกันจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่ชัดเจน ตัวอย่างเช่น บทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามกำหนดราคาโดยการเลือกปฏิบัติ (Price Discrimination) หรือบทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามทำข้อตกลงทางการค้าเฉพาะราย (Exclusive Dealing Contract) โดย Clayton Act ได้ให้สิทธิแก่เอกชนในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดเช่นเดียวกับ Sherman Act แต่จะมีความแตกต่างกันตรงที่ Clayton Act ไม่มีบทกำหนดโทษทางอาญา คงมีแต่บทบัญญัติที่ให้สิทธิเรียกร้องและการดำเนินคดีในทางแพ่ง ซึ่งต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงยุติธรรม (Department of Justice) เสียก่อน

ในส่วนของ FTC Act นอกจากวัตถุประสงค์ที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดตั้งองค์การบริหารเพื่อให้สามารถบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁸ อีกด้วย โดยการจัดตั้งคณะกรรมการการค้าสหพันธรัฐ (Federal Trade Commission : FTC) ขึ้นมาเพื่อบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด รวมไปถึงการกำหนดบทบัญญัติในการควบคุมวิธีการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมของผู้ประกอบธุรกิจเพื่อตรวจจับการกระทำผิดทุกกรณีที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม (catch-all provision) ด้วย

เมื่อได้ทราบถึงแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายป้องกันการผูกขาดแล้ว ในส่วนต่อไปจะขออธิบายถึงองค์การที่บังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการ และขั้นตอนในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดดังกล่าวมากขึ้น

⁶ Ernest Gellhorn, Kovacic, William E and Calkins, Stephen, Antitrust Law and Economics, (USA: Thomson west, 2004), p. 34.

⁷ ศักดา ธนิตกุล, คำอธิบายและกรณีศึกษาพระราชบัญญัติแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542, หน้า 18.

⁸ กมลนัยน์ ชลประทีน, "มาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับในการแข่งขันระหว่างรัฐวิสาหกิจกับเอกชนในธุรกิจสายการบินภายในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), หน้า 109.

3.1.2 การควบคุมโครงสร้างและพฤติกรรมการแข่งขันทางธุรกิจตามกฎหมายป้องกันการผูกขาด

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าระบบการควบคุมการแข่งขันตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา จะควบคุมทั้งพฤติกรรมของผู้ประกอบการและโครงสร้างตลาด โดยกฎหมายการแข่งขันป้องกันการผูกขาดที่เป็นแม่บทได้แก่ Sherman Act ซึ่งบัญญัติมาตราที่สำคัญไว้ 2 มาตรา ได้แก่ มาตรา 1⁹ และมาตรา 2¹⁰

“มาตรา 1 บรรดาสัญญาหรือการรวมตัวกันหรือการสมคบกันไม่ว่าในรูปใดเพื่อจำกัดการค้าหรือการพาณิชย์ระหว่างรัฐ ถือว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย บรรดาบุคคลที่ทำสัญญา รวมตัวกันหรือสมคบกันในลักษณะอันมิชอบด้วยกฎหมายข้างต้น ถือว่ามีความผิด โดยอาจต้องโทษปรับไม่เกิน สิบล้านเหรียญสหรัฐกรณีนิติบุคคล และไม่เกินสามแสนห้าหมื่นเหรียญสหรัฐกรณีบุคคลธรรมดา หรือจำคุกไม่เกินสามปีหรือทั้งจำทั้งปรับแล้วแต่ศาลเห็นสมควร”¹¹

⁹ Sherman Act Section 1

“Every contract, combination in the form of trust or otherwise, or conspiracy, in restraint of trade or commerce among the several States, or with foreign nations, is declared to be illegal. Every person who shall make any contract or engage in any combination or conspiracy hereby declared to be illegal shall be deemed guilty of a felony, and, on conviction thereof, shall be punished by fine not exceeding \$10,000,000 if a corporation, or, if any other person, \$350,000, or by imprisonment not exceeding three years, or by both said punishments, in the discretion of the court.”

¹⁰ Sherman Act Section 2

“Every person who shall monopolize, or attempt to monopolize, or combine or conspire with any other person or persons, to monopolize any part of the trade or commerce among the several States, or with foreign nations, shall be deemed guilty of a felony, and, on conviction thereof, shall be punished by fine not exceeding \$10,000,000 if a corporation, or, if any other person, \$350,000, or by imprisonment not exceeding three years, or by both said punishments, in the discretion of the court.”

¹¹ สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/ โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่อกกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพาณิชย์, 2542), หน้า 2-1 ถึง 2-2.

“มาตรา 2 บุคคลใดกระทำหรือพยายามกระทำการผูกขาด หรือรวมตัวกันหรือสมคบกันกับบุคคลอื่นใดเพื่อผูกขาดทางการค้าหรือการพาณิชย์ระหว่างรัฐ ถือว่ามีความผิด โดยอาจต้องโทษปรับไม่เกินสิบห้าพันเหรียญสหรัฐกรณีนิติบุคคล และไม่เกินสามแสนห้าหมื่นเหรียญกรณีบุคคลธรรมดาหรือจำคุกไม่เกินสามปีหรือทั้งจำทั้งปรับแล้วแต่ศาลเห็นสมควร”¹²

โดยมาตรา 1 ของ Sherman Act จะเน้นเรื่องการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการจำกัดทางการค้าโดยมิชอบ ในขณะที่มาตรา 2 ของ Sherman Act จะเน้นการสร้างอำนาจผูกขาดหรือการใช้อำนาจผูกขาดโดยมิชอบ อย่างไรก็ตามบทบัญญัติทั้งสองมาตราเป็นบทบัญญัติคลุมเครือและค่อนข้างกว้าง ดังนั้นจึงต้องพิจารณา Clayton Act ประกอบ โดย Clayton Act ได้บัญญัติพฤติกรรมที่มีความผิดตามกฎหมาย 4 ประการได้แก่¹³ ประการแรก มาตรา 2 ได้บัญญัติถึงการเลือกปฏิบัติด้านราคา (price discrimination) ยกตัวอย่างเช่น การขายสินค้าในราคาต่างกันแก่ผู้ซื้อที่อยู่ในสถานะเดียวกัน ประการที่สอง มาตรา 3 ได้บัญญัติถึงการบังคับให้ติดต่อธุรกิจเฉพาะกับตน (exclusive dealings) เช่น การที่ผู้ขายระบุนำผู้ซื้อติดต่อค้าขายกับคู่แข่งของผู้ขาย ประการที่สาม มาตรา 7 บัญญัติถึงการควบกิจการ ยกตัวอย่างเช่น การเข้าซื้อกิจการของคู่แข่ง และ ประการสุดท้าย มาตรา 8 การรวมอำนาจบริหารจัดการ (interlocking directorates) โดยการกระทำทั้งสี่ประการนี้จะมีความผิดก็ต่อเมื่อ ผลของการกระทำดังกล่าวเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantially to lessen competition) หรือมีแนวโน้มเป็นการสร้างการผูกขาดในการค้าใดการค้าหนึ่ง¹⁴

นอกจากกฎหมายสองฉบับข้างต้นยังมี Federal Trade Commission Act (FTC Act) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจคณะกรรมการการค้าสหพันธ์ (FTC) พิจารณาออกคำสั่งหยุดหรือระงับการกระทำของหน่วยธุรกิจที่ใช้วิธีการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม โดยในมาตรา 5 ได้กำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจกระทำการโดยวิธีการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมอันจะส่งผลต่อการพาณิชย์ภายในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งแม้ว่า FTC จะไม่ได้บังคับใช้ Sherman Act โดยตรง แต่ก็ถือว่าพฤติกรรมที่เป็นความผิดตาม Sherman Act นั้นเป็นพฤติกรรมที่เป็นความผิดตาม FTC Act ด้วย อย่างไรก็ตามมาตรา 5 แห่ง FTC Act จะตีความแคบกว่าการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Business Practices) ของกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น¹⁵

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 2-2.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2-4 ถึง 2-5.

¹⁴ Gellhorn, *Antitrust Law and Economics*, p. 35.

¹⁵ Mitsuo Matsushita, *International Trade and Competition Law in Japan*, 4th, (New York: Oxford University Press, 1993), p.81.

ระบบการควบคุมการแข่งขันของประเทศสหรัฐอเมริกา สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 3 กรณี ได้แก่ การใช้อำนาจผูกขาด (Monopoly) การรวมกิจการ (Merger and Acquisition) การตกลงร่วมกันจำกัดทางการค้า และการเลือกปฏิบัติด้านราคา (Price Discrimination) แต่จะขออธิบายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรได้แก่ การใช้อำนาจผูกขาด (Monopoly) การรวมกิจการ (Merger and Acquisition) การตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันทางการค้า

3.1.2.1 การใช้อำนาจผูกขาด (Monopoly)

การใช้อำนาจผูกขาดนั้นเป็นความผิดตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act ซึ่งศาลได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การผูกขาด” ไว้ในคดีที่สำคัญ 2 คดี ได้แก่ คดีแรก United States V. E.I. du Pont de Nemours & Co.¹⁶ การผูกขาด หมายถึง กรณีที่บุคคลมีสิทธิแต่ผู้เดียวในการกระทำหรือการจัดการในสิ่งใด ๆ เพื่อจำกัดหรือขัดขวางบุคคลอื่นในการประกอบการค้าโดยชอบด้วยกฎหมายและอำนาจในการผูกขาด หมายถึงอำนาจในการควบคุมราคาหรือการจัดการแข่งขัน (Monopoly power is the power to control prices or exclude competition) และในคดี Times – Picayune Pub. Co. V. United States¹⁷ เห็นว่า หากในตลาดสินค้าชนิดหนึ่งถูกควบคุมโดยกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มหนึ่งโดยสินค้าอื่นไม่สามารถเข้ามาทดแทนได้ (Substitutes) ถือได้ว่าการผูกขาดขึ้นแล้ว เพราะการแข่งขันภายในตลาดสินค้าหนึ่งสินค้าใดต้องสามารถทดแทนกันได้

นอกจากนี้ ในคดี Grinnell¹⁸ ศาลสูงสุดได้กำหนดองค์ประกอบความผิดตามมาตรา นี้ออกเป็น 2 องค์ประกอบด้วยกัน คือ องค์ประกอบที่หนึ่ง การเป็นเจ้าของอำนาจผูกขาดในขอบเขตตลาดใดตลาดหนึ่งโดยอำนาจผูกขาดคืออำนาจในการควบคุมราคาหรือการจัดการแข่งขัน และ องค์ประกอบที่สอง การได้รับหรือการรักษาอำนาจผูกขาดโดยไม่ได้เกิดจากการเจริญเติบโตหรือ

¹⁶ JUSTIA US Supreme Court, "United States V. E.I. Du Pont De Nemours & Co. : United States Supreme Court, 351 U.S. 377(1956)" [Online], [February 18, 2016]. Available from: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/351/377/case.html>

¹⁷ JUSTIA US Supreme Court, Times – Picayune Pub. Co. V. United States, 345 U.S. 594, 612. [Online], [February 18,2016]. Available from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/345/594/case.html>.

¹⁸ JUSTIA US Supreme Court, "United States V. Grinnell Corp. 384 U.S. 563 (1966) " [Online], [February 18, 2016]. Available from: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/384/563/>

การพัฒนาอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากสินค้าที่เหนือกว่าคู่แข่ง ความสามารถทางธุรกิจ โอกาสทางประวัติศาสตร์¹⁹ ซึ่งภายหลังจากคดีนี้ ศาลก็ได้นำ 2 องค์ประกอบข้างต้นมาพิจารณาความผิดขององค์กรธุรกิจตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act ในคดีอื่น ๆ

3.1.2.2 การรวมกิจการ (Merger and Acquisition)

การรวมกิจการที่เป็นการสร้างอำนาจผูกขาด ย่อมมีความผิดทั้งกฎหมาย Sherman Act มาตรา 1 และมาตรา 2 และกฎหมาย Clayton Act มาตรา 7 โดยสามารถจำแนกการรวมกิจการได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ *ประเภทแรก* การรวมกิจการในแนวนอน (Horizontal Mergers) *ประเภทที่สอง* การรวมกิจการในแนวตั้ง (Vertical Mergers) โดยการพิจารณาเกี่ยวกับการรวมกิจการภายหลังจากมีคำตัดสินในคดี United States V. Columbia Steel Co.²⁰ สามารถสรุปได้ว่า มาตรา 1 และมาตรา 2 แห่ง Sherman Act กำหนดห้ามเฉพาะการรวมธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างอำนาจผูกขาด และยังมีผลตามมาตรา 7 แห่ง Clayton Act ซึ่งใช้เฉพาะการรวมกิจการซึ่งเป็นการลดการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการซึ่งเป็นคู่แข่งกันเท่านั้น

3.1.2.3 การตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันทางการค้า

การตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันทางการค้าสามารถจำแนกได้ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันในแนวนอน (Horizontal Restraints) และการตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันในแนวตั้ง (Vertical Restraints)

ก. การตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันในแนวนอน (Horizontal Restraints)

เป็นการตกลงร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้แข่งขันกันภายในตลาดซึ่งนำไปสู่การผูกขาด ที่อาจเป็นความผิดได้ตามมาตรา 1 และมาตรา 2 แห่ง Sherman Act กล่าวคือ มาตรา 1 กำหนดห้ามการตกลงร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการที่ส่งผลเป็นการจำกัดการค้าอย่างไม่มี

¹⁹ Ibid.

²⁰ JUSTIA US Supreme Court, "United States V. Columbia Steel Co., 334 U.S. 495 (1948)"

[Online], [April 25, 2018]. Available from:

<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/334/495/case.html>

เหตุอันสมควร ซึ่งจะเน้นเรื่องการรวมกลุ่ม (Cartel) ที่มีผลเป็นการจำกัดปริมาณผลผลิต การกำหนดราคาหรือการจัดการแข่งขัน ส่วนมาตรา 2 นั้นกำหนดห้ามการตกลงร่วมกันที่จะส่งผลให้เกิดการผูกขาดหรือการพยายามที่จะผูกขาดซึ่งจะเน้นในเรื่อง การตกลงร่วมกันเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct)

รูปแบบของการตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันในแนวนอน ได้แก่ การตั้งกิจการร่วมค้า (Joint Venture) การกำหนดราคา (Price Fixing) การแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านราคา (Price Dissemination) การแบ่งตลาดและกลุ่มลูกค้า (Market and Customer Allocations) และการร่วมกันปฏิเสธที่จะไม่ทำธุรกิจ (Group Boycotts and Concerted Refusal to Deal)²¹

ข. การตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันในแนวตั้ง (Vertical Restraints)

เป็นกรณีที่มีการตกลงร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งไม่ได้เป็นคู่แข่งกันภายในตลาดโดยผู้ประกอบการอีกฝ่ายอาจเป็นผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าในขั้นต้นก่อนหรือหลังการผลิตของตน อาจเป็นความผิดได้ตามมาตรา 3 แห่ง Clayton Act และมาตรา 1 และมาตรา 2 แห่ง Sherman Act กล่าวคือ มาตรา 3 ห้ามการตกลงร่วมกันทำข้อตกลงอันเป็นการจำกัดสิทธิเฉพาะที่ส่งผลเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญหรือมีแนวโน้มจะนำไปสู่การผูกขาด ในส่วนของมาตรา 1 กำหนดห้ามการตกลงร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการที่ส่งผลเป็นการจำกัดการค้าอย่างไม่มีเหตุอันสมควรซึ่งจะเน้นเรื่องการรวมกลุ่ม (Cartel) ที่มีผลเป็นการจำกัดปริมาณผลผลิต การกำหนดราคาหรือการจัดการแข่งขัน ในขณะที่มาตรา 2 นั้นกำหนดห้ามการตกลงร่วมกันที่จะส่งผลให้เกิดการผูกขาดหรือการพยายามที่จะผูกขาดซึ่งจะเน้นในเรื่อง การตกลงร่วมกันเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct)

รูปแบบของการตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันในแนวตั้ง สามารถจำแนกได้เป็น 2 กรณี ได้แก่²² กรณีแรก ข้อจำกัดในการจำหน่ายสินค้ายี่ห้อเดียวกัน (Intrabrand Distributional

²¹ MHRD, "Horizontal Agreements in Us and Eu" [Online], [April 25, 2018]. Available from: http://epgp.inflibnet.ac.in/epgpdata/uploads/epgp_content/law/03._competition_law/12._horizontal_agreements_in_us_and_eu_/et/5653_et_12et.pdf

²² J. Thomas Rosch, "Developments in the Law of Vertical Restraints : 2012" [Online], [April 25, 2018]. Available from: https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/public_statements/developments-law-vertical-restraints-2012/120507verticalrestraints.pdf

Restraints) ได้แก่ การกำหนดราคาขายปลีก (Resale Price Maintenance) การแบ่งตลาดและกลุ่มลูกค้า (Market and Customer Allocations) และ กรณีที่สอง ข้อจำกัดเพื่อมิให้สินค้าต่างยี่ห้อขายได้ (Interbrand Vertical Foreclosure) ได้แก่ ข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน (Exclusive Dealing) การขายพ่วง (Tie-in sale)

โดยการพิจารณาการตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันทางการค้าทั้งในแนวนอนและแนวตั้งตามมาตรา 1 แห่งกฎหมาย Sherman Act นั้น กรณีที่จะถือว่าข้อตกลง ความร่วมมือกันหรือการสมคบคิดกันระหว่างบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลเป็นความผิดตามมาตรา 1 แห่ง Sherman Act ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ข้อตกลง ความร่วมมือกันหรือการสมคบคิดกันของบุคคลเหล่านั้นไม่ได้เกิดจากการสำคัญผิด หรือเกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เกิดขึ้นจากความสมัครใจและมีเจตนาจำกัดการแข่งขันทางการค้าหรือการพาณิชย์โดยไม่มีเหตุอันสมควร ซึ่งอาศัยหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ในกรณีนี้อยู่ 2 หลักเกณฑ์ด้วยกันคือ หลักความรับผิดชอบในตัวเอง (Per Se Rule) และหลักของเหตุผล (Rule of Reason) โดย Per Se Rule จะถือว่าหากมีข้อตกลง ความร่วมมือกัน หรือการสมคบคิดกันในลักษณะนี้เกิดขึ้นจะเป็นความผิดตามมาตรา 1 แห่งกฎหมาย Sherman Act ทันที โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าข้อตกลงนั้นมีลักษณะเป็นการส่งเสริมการแข่งขันทางการค้ามากกว่าการเป็นปฏิปักษ์ต่อการแข่งขันทางการค้าหรือไม่ เพราะข้อตกลงเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะสร้างความเสียหายให้แก่การแข่งขันทางการค้าและผู้บริโภคเป็นอย่างมาก

ในส่วนของหลัก Rule of Reason นั้นไม่ถือว่าข้อตกลง ความร่วมมือกัน หรือการสมคบคิดกันเป็นความผิดตามมาตรา 1 แห่งกฎหมาย Sherman Act โดยทันที แต่ต้องพิสูจน์เปรียบเทียบระหว่างผลกระทบต่อสาธารณะ (public detriment) กับผลประโยชน์สาธารณะ (public interest) ก่อน หากมีผลกระทบต่อสาธารณะมากกว่า ข้อตกลง ความร่วมมือกัน หรือการสมคบคิดนั้นย่อมเป็นความผิดตามมาตรา 1 แห่ง Sherman Act ความร่วมมือที่ต้องอาศัยหลักเหตุผล อาทิเช่น ความร่วมมือในแนวนอน ได้แก่ กิจการร่วมค้า (Joint Ventures) ส่วนความร่วมมือในแนวตั้ง ได้แก่ ข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน (Exclusive dealing) การกำหนดท้องที่การขาย (Exclusive territories) การกำหนดตัวลูกค้า (Customer restrictions) เป็นต้น²³ ซึ่งจากทั้งสองหลักเกณฑ์ข้างต้นสามารถสรุปพฤติกรรมการตกลงร่วมกันได้ตามตารางดังต่อไปนี้

²³ Godfrey & Kahn and Kevin J. O'Conner, "Basic Antitrust Rules of Thumb" [Online], [April 20, 2016]. Available from: <http://www.law.columbia.edu/sites/default/files/microsites/attorneys-general/files/Basic%20Antitrust%20Rules%20of%20Thumb.pdf>

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการตกลงร่วมกัน

	HORIZONTAL	VERTICAL
PER SE	<ul style="list-style-type: none"> - Price fixing - Bid rigging - Market allocation - Customer allocation - Group boycotts targeting a competitor 	<ul style="list-style-type: none"> - Resale Price Maintenance
Rule of Reason	<ul style="list-style-type: none"> - Joint Ventures 	<ul style="list-style-type: none"> - Exclusive dealing - Exclusive territories - Customer restrictions

ที่มา : สื่ออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง Basic Antitrust Rules of Thumb โดยผู้แต่งคือ Godfrey & Kahn and Kevin J. O'Conner²⁴

ระบบการควบคุมตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดทั้งหมดข้างต้นบังคับใช้ประเภทธุรกิจและอุตสาหกรรมทุกประเภท อย่างไรก็ตาม ในภาคการเกษตรกรรม ทางรัฐบาลได้บัญญัติข้อยกเว้นในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดให้แก่ขบวนการสหกรณ์การเกษตร ซึ่งมีความสำคัญต่อเกษตรกรภายในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก ซึ่งจะได้กล่าวถึงบทบัญญัติเพื่อยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อขบวนการสหกรณ์การเกษตรต่อไป

3.1.3 หน่วยงานกำกับดูแล

หน่วยงานกำกับดูแลการแข่งขันให้เป็นไปตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 3 หน่วยงานหลัก ได้แก่

1.) แผนกป้องกันการผูกขาดโดยกระทรวงยุติธรรม (Antitrust Division of Department of Justice) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี รวมถึงปกป้องการแข่งขันทางการค้าทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ²⁵ บทบาทหน้าที่ของแผนกป้องกันการผูกขาดในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดทั้ง Sherman Act และ

²⁴ Ibid.

²⁵ Kovaleff and Theodore P, The Antitrust Impulse: An Economic, Historical, and Legal Analysis, (Armonk, New York: M.E. Sharpe, 1994), p 279.

Clayton Act โดยการดำเนินคดีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ซึ่งในส่วนของ การดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดนั้น แผนกป้องกันการผูกขาดนั้นว่าเป็นองค์กรเดียวที่สามารถกระทำได้ในกรณีที่เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อการแข่งขันภายในตลาด²⁶ โดยแผนกป้องกันการผูกขาดมีอำนาจในการจัดตั้งคณะลูกขุน (jury) เพื่อพิจารณาข้อเท็จจริง รวมถึงมีอำนาจในการออกหมายเรียกพยานเอกสารหรือพยานบุคคลต่าง ๆ ได้ ในส่วนคดีแพ่งนั้น แผนกป้องกันการผูกขาดอาจดำเนินคดีโดยเพื่อให้ได้รับความคุ้มครองในกรณีความผิดที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตหรือเพื่อเยียวยาความเสียหายอันเกิดขึ้นต่อการแข่งขันทางการค้าก็ได้²⁷

2.) คณะกรรมการการการค้าสหพันธ์ (Federal Trade Commission : FTC) เป็นหน่วยงานของรัฐบาลกลาง (Federal Government) ที่มีอำนาจดำเนินการในทางแพ่ง โดยการสืบสวนสอบสวนข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายป้องกันการผูกขาด (Antitrust laws) การพิจารณาหรือวินิจฉัยตัดสินคดี และมีคำสั่งให้ระงับหรือหยุดการกระทำดังกล่าว²⁸ อย่างไรก็ตามคำสั่งดังกล่าวอาจถูกตรวจสอบความชอบด้วยคำสั่งดังกล่าวโดยศาล ซึ่งอำนาจดังกล่าวนี้จะคล้ายกับบทบาทหน้าที่ของแผนกป้องกันการผูกขาด²⁹ ดังนั้นในการดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาด ทั้งคณะกรรมการการการค้าสหพันธ์และแผนกป้องกันการผูกขาดต้องแจ้งเรื่องให้แกกันและกันทราบ เพื่อไม่ให้เกิดการดำเนินการซ้ำซ้อนกัน

3.) ศาล (Court) เป็นหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่พิจารณาและตัดสินคดีและข้อพิพาทต่าง ๆ ที่แผนกป้องกันการผูกขาด หรือคณะกรรมการการการค้าสหพันธ์นำมาดำเนินคดี นอกจากนี้ยังรวมถึงกรณีที่เอกชนบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดด้วยตนเอง โดยการเรียกร้องค่าเสียหายเป็นจำนวนสามเท่าของความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำด้วย ซึ่งบทบาทของศาลมีความสำคัญต่อระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นระบบกฎหมายแบบ Common law ซึ่งศาลจะเป็นผู้สรรค์สร้างหลักเกณฑ์และวางแนวทางในการพิจารณาคดีต่าง ๆ (Judge Made

²⁶ Sullivan and Lawrence Anthony, Hand Book of the Law of Antitrust, (St.Paul,minn: West, 1977), p 768.

²⁷ สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/ โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่อกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, หน้า 2-22 และ 2-23.

²⁸ ไชยยศ เหมรัชตะ, คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยการกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาดทางการค้า, (สน: 2537), หน้า 56.

²⁹ สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/ โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่อกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, , หน้า 2-22.

Laws) โดยคดีที่เกิดขึ้นภายหลังหากมีข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เหมือนคดีแรก ศาลอาจตัดสินไปในแนวทางเดียวกันได้³⁰

นอกจากองค์กรผู้บังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดข้างต้นแล้ว ในส่วนของการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อขบวนการสหกรณ์การเกษตรนั้น ยังมีอีกหนึ่งองค์กรที่สำคัญ ได้แก่ กระทรวงการเกษตรซึ่งเป็นกระทรวงของรัฐบาลกลางแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร (Secretary of Agriculture) เป็นผู้บังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อขบวนการสหกรณ์การเกษตรตามมาตรา 2 แห่ง Capper-Volstead Act ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป

เมื่อได้ทราบถึงหน่วยงานกำกับดูแลแล้ว ในส่วนต่อไปจะกล่าวถึงบทบาทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

3.1.4 บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ก่อนที่จะอธิบายถึงบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร จะกล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายสหกรณ์การเกษตรในประเทศสหรัฐอเมริกา

3.1.4.1 แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตรเริ่มต้นมาจากปัญหาในภาคการเกษตรที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก สภาพของอุตสาหกรรมการเกษตรโดยทั่วไปมีขนาดเล็กและกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ และ ประการที่สอง เกษตรกรขาดความสามารถในการเจรจาต่อรองกับพ่อค้าคนกลางที่มีอำนาจในการดำเนินกิจการแปรรูปและการตลาดสินค้าเกษตร ซึ่งจากปัญหาทั้งสองประการทำให้เกษตรกรตกเป็นเหยื่อของพ่อค้าคนกลางได้โดยง่าย ตามคำกล่าวของ Baumer และคณะว่า³¹

³⁰ Goetz et al., *Antitrust Law: Interpretation and Implementation*, 2nd, (Newark, N.J: Lexisnexis, 2002), p13.

³¹ Arie Reich, "The Agricultural Exemption in Antitrust Law : A Comparative Look at the Political Economy of Market Regulation" [Online], [February 18,2016]. Available from: <http://www.tilj.org/content/journal/42/num3/Reich843.pdf>

“ระยะห่างทางด้านกายภาพและเศรษฐกิจระหว่างเกษตรกรและผู้บริโภคกว้างขึ้น การขาดข้อมูลในด้านอุปสงค์และอุปทานที่สมบูรณ์ ทำให้เกษตรกรเกิดความยากลำบากในการคาดการณ์ตลาดให้แม่นยำ ก่อนที่จะตัดสินใจในการผลิตสินค้าในฤดูเก็บเกี่ยวต่อไป ประกอบกับสินค้าเกษตรโดยทั่วไปที่สามารถเน่าเสียได้ง่าย การขาดความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตรเป็นระยะเวลานาน และการขาดการคมนาคมที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกษตรกรจำเป็นต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง ซึ่งบ่อยครั้งพ่อค้าคนกลางได้กดราคาผลผลิตทางการเกษตรและข่มขู่เกษตรกรว่าจะไม่ซื้อผักหรือนมที่มีแนวโน้มจะเน่าเสีย ทำให้เกษตรกรจำต้องยอมปฏิบัติตาม” ซึ่งแสดงให้เห็นทั้งปัญหาทั้งในด้านการผลิตสินค้าเกษตรและด้านการตลาดสินค้าเกษตรในประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น และเป็นการเพิ่มอำนาจให้แก่เกษตรกรในการเจรจาต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง จึงได้ให้อำนาจเกษตรกรในการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรเพื่อดำเนินกิจการการขนส่งและการตลาดสินค้าทางการเกษตรทดแทนพ่อค้าคนกลางได้ ซึ่งสหกรณ์การเกษตรนี้เองที่จะทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้มากขึ้น เพื่อลดระยะห่างทางด้านกายภาพและด้านเศรษฐกิจระหว่างกัน

สหกรณ์การเกษตรแห่งแรกของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ถูกจัดตั้งขึ้นภายหลังสงครามกลางเมือง (Civil War) ซึ่งมีชื่อสหกรณ์ว่า “Grange” โดยนำหลักการสหกรณ์ (cooperative principles) หรือที่เรียกว่า “หลักการรอชเดล (Rochdale Principles)” ซึ่งเป็นแนวทางที่สหกรณ์ยึดถือปฏิบัติเพื่อให้คุณค่าของสหกรณ์เกิดผลเป็นรูปธรรมมาใช้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำจัดพ่อค้าคนกลางและปรับปรุงเงื่อนไขทางการเกษตรซึ่งต่อมาก็ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรอีกเป็นจำนวนมาก³²

กฎหมายสหกรณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น มีเพียงบางมลรัฐเท่านั้นที่มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับสหกรณ์ซึ่งปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

³² Center for Cooperatives, "Cooperatives in the U.S." [Online], [April 25, 2018]. Available from: <http://www.uwcc.wisc.edu/whatisacoop/History/>

ตารางที่ 2 มลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการตรากฎหมายสหกรณ์

มลรัฐ	กฎหมาย
Alaska	<u>Alaska Cooperative Corporations Act</u>
Arkansas	<u>Arkansas Cooperative Associations Statute</u>
California	<u>California Cooperative Corporation Law</u>
Colorado	<u>Colorado Cooperative Act</u>
Florida	<u>Florida Agricultural Cooperative Marketing Associations Act</u>
Georgia	<u>Georgia Cooperative Marketing Act</u>
Illinois	<u>Illinois Cooperative Act</u>
Iowa	<u>Iowa Cooperative Associations Law</u>
Missouri	<u>Missouri Cooperative Companies Act</u>
Montana	<u>Montana Cooperative Associations Statute</u>
New York	<u>New York General Cooperative Statute</u>
Ohio	<u>Ohio Cooperative Law</u>
Oklahoma	<u>Oklahoma Cooperative Marketing Association Act</u>
Oregon	<u>Oregon's General Cooperative Statutes</u>
South Dakota	<u>South Dakota Cooperative Associations Act</u>
Virginia	<u>Virginia Agricultural Cooperative Associations Statute</u> <u>Virginia Cooperative Associations Generally</u>
West Virginia	<u>West Virginia Cooperative Associations Law</u>
Wisconsin	<u>Wisconsin Cooperative Associations Act</u> <u>Wisconsin General Cooperative Statute</u>

ที่มา : สื่ออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง Cooperative Statues by State โดย NCBA CLUSA³³

³³ National Cooperative Business Association, "Clusa International. Cooperative Statutes by State" [Online], [February 18, 2016]. Available from: <http://ncba.coop/our-work/cooperative-statute#>

ซึ่งกฎหมายสหกรณ์ในมลรัฐต่าง ๆ ข้างต้น บางมลรัฐไม่ได้มีการจำแนกบทบัญญัติตามแต่ละประเภทของสหกรณ์ ในขณะที่ บางมลรัฐได้มีการจำแนกประเภทของสหกรณ์ซึ่ง รวมถึงสหกรณ์การเกษตรด้วย ยกตัวอย่างเช่น มลรัฐ New York มลรัฐ Florida มลรัฐ Virginia และมลรัฐ Montana เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาบทบัญญัติเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตรของมลรัฐเหล่านี้ไม่ได้มีการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกร ดังเช่นในพระราชบัญญัติสหกรณ์ของประเทศไทย โดยกฎหมายสหกรณ์ข้างต้นสามารถสรุปแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้คือ

1.) คำนิยามของคำว่า “สินค้าทางการเกษตร (agricultural product)” สามารถสรุปได้ว่า หมายถึงผลผลิตจากการทำสวน การประมง การเก็บของป่าไม้ โคนม ปศุสัตว์ สัตว์ปีก หรืออย่างอื่น

2.) คำนิยามของคำว่า “สหกรณ์การเกษตร (Agricultural Cooperative Association)” สามารถสรุปได้ว่า หมายถึง นิติบุคคลไม่ว่าจะมีทุนหรือไม่ก็ตามดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกโดยปฏิบัติตามเงื่อนไข 3 ประการได้แก่ หลักการหนึ่งคนต่อหนึ่งเสียง (One Man One Vote) หลักการจ่ายเงินปันผลไม่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด และหลักการสินค้าทางการเกษตรของผู้ที่เป็นสมาชิกที่กระทำผ่านสหกรณ์ต้องมีจำนวนมากกว่าสินค้าทางการเกษตรของผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสหกรณ์ โดยกฎหมายสหกรณ์ในบางมลรัฐอาจมีเงื่อนไขอื่นเพิ่มเติม

3.) สหกรณ์สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับได้แก่ ชุมนุมสหกรณ์ (federation of cooperative) และสหกรณ์ (cooperative)

4.) ในกรณีที่ประสงค์จะจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร ต้องมีบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ร่วมกันจัดตั้ง ส่วนกรณีชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ต้องมีสหกรณ์การเกษตรตั้งแต่ 2 สหกรณ์ขึ้นไป ร่วมกันจัดตั้ง

5.) บุคคลที่สามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร ได้แก่ ผู้ผลิตทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดา สมาคม หรือบริษัทที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายและได้รับการยอมรับให้เป็นสมาชิกจากสหกรณ์การเกษตร

6.) กฎหมายสหกรณ์ในบางมลรัฐสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ต่าง ๆ สามารถควรรวมกิจการกันโดยวิธี Merger หรือ Consolidation ยกตัวอย่างเช่นบทบัญญัติ Alaska Cooperative Corporations Act ของมลรัฐ Alaska และบทบัญญัติ Oregon's General Cooperative Statutes ของมลรัฐ Oregon โดยต้องอาศัยมติพิเศษจากที่ประชุมและได้รับอนุมัติจากหน่วยงานที่กำกับดูแล ซึ่งการควรรวมกิจการนี้แตกต่างจากพระราชบัญญัติสหกรณ์ของไทย เนื่องจากให้อำนาจสหกรณ์สามารถควรรวมกับผู้ประกอบการเอกชนได้

จากหลักกฎหมายสหกรณ์ข้างต้น ก่อให้เกิดเป็นเงื่อนไขทางโครงสร้างของสหกรณ์

การเกษตรรวมถึงชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่มีสิทธิได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

3.1.4.2 ประวัติความเป็นมาและเจตนารมณ์ของบทบัญญัติเพื่อยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ในปี ค.ศ. 1890 มีการประกาศใช้ Sherman Act ทำให้สหกรณ์การเกษตรต้องเผชิญหน้ากับการถูกผู้ประกอบการเอกชนฟ้องร้องเป็นคดีป้องกันการผูกขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่สหกรณ์การเกษตรกำหนดราคา และดำเนินการตลาดผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกร่วมกัน ถูกมองว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้า (restraint of trade) ซึ่งต่อมาในคดี In Georgia Fruit Exchange v. Turnipseed ศาลได้ตัดสินว่า วัตถุประสงค์ของสหกรณ์ในการยกระดับราคาสินค้าให้ดีขึ้น เพื่อประโยชน์แก่สมาชิกของสหกรณ์ เป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่มีเหตุอันสมควร จากคำตัดสินในคดีนี้ ส่งผลให้เกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรได้เรียกร้องให้รัฐบาลออกบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดขึ้น โดยวุฒิสภาได้ยอมรับว่า สถานะของสหกรณ์การเกษตรนั้นเหมือนกับสหภาพแรงงานที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก โดยมีความจำเป็นต้องทำให้แรงงานซึ่งเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงาน และเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรอยู่ในฐานะที่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม³⁴ จึงต้องมีการให้อำนาจแก่ทั้งสององค์กรในการแข่งขันภายในตลาด โดยการตราบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดขึ้น คือ มาตรา 6 แห่ง Clayton Act ซึ่งบทบัญญัตินี้ นับเป็นบทบัญญัติแรกในประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดข้อยกเว้นในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและสหภาพแรงงานที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยบัญญัติไว้ว่า “แรงงานมนุษย์ไม่ใช่สินค้าหรือสิ่งของแห่งการพาณิชย์ ไม่มีบทบัญญัติใดในกฎหมายป้องกันการผูกขาดที่ต้องถูกตีความเพื่อห้ามการมีอยู่และการดำเนินงานขององค์กรแรงงาน องค์กรเพื่อการเกษตร หรือองค์กรเพื่อการทำสวนทำไร่ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และไม่มีหุ้นทุนหรือดำเนินการเพื่อ

³⁴ Irma Gouws and ThandiLamprecht, "Competition Law and Agricultural Co-Operatives: Can International Developments Show the Way Forward for South Africa?" [Online], [February 18, 2016]. Available from: <http://www.compcom.co.za/wp-content/uploads/2014/09/COMPETITION-LAW-AND-AGRICULTURAL-CO-OPERATIVES-INTERNATIONAL-DEVELOPMENTS-I-Gouws-T-Lamprecht-FIN.pdf>

แสวงหากำไร หรือเพื่อห้ามหรือจำกัดสมาชิกรายบุคคลขององค์กรทั้งหลายดังกล่าวจากการกระทำตามกฎหมายเพื่อให้บรรลุ (lawfully carrying out) วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ตามกฎหมาย (legitimate objects) และองค์กรดังกล่าวหรือสมาชิกภายในองค์กรนั้น ต้องไม่ให้ถือว่าหรือถูกตีความว่ากระทำกร่วมมือกันหรือสมคบคิดกันโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในการจำกัดการแข่งขันทางการค้าภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาด”³⁵ โดยสหกรณ์การเกษตรที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 6 แห่ง Clayton Act ต้องเป็นสหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือร่วมกัน และไม่มีหุ้นทุนหรือดำเนินการเพื่อแสวงหากำไร โดยกระทำการตามกฎหมายเพื่อให้บรรลุ (lawfully carrying out) วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ตามกฎหมาย (legitimate objects)

อย่างไรก็ดี มาตรา 6 ยังไม่มีความคลุมเครือ เนื่องจากมาตราดังกล่าวได้กำหนดให้ยกเว้น “การมีอยู่ (existence) และการดำเนินการ (operation) ขององค์กรการเกษตร” โดยการดำเนินการต้องเป็นการกระทำตามกฎหมายเพื่อให้บรรลุ (lawfully carrying out) วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ตามกฎหมาย (legitimate objects) ซึ่งในมาตรานี้ไม่ได้อธิบายว่า วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ตามกฎหมาย (legitimate objects) ได้แก่กรณีใดบ้าง ดังนั้น เพื่อสร้างความชัดเจนในบทบัญญัติดังกล่าว รัฐบาลจึงได้ออกกฎหมายอีกฉบับเรียกว่า “Capper-Volstead Act” เพื่อขยายความในประเด็นดังกล่าว โดยกฎหมายฉบับนี้นับว่าเป็น กฎบัตรที่สำคัญของสหกรณ์ (Magna Carta of the cooperative)³⁶ โดยเป็นกฎหมายที่ให้หลักประกันแก่เกษตรกรว่า หากเกษตรกรร่วมกันจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรรวมถึงชุมนุมสหกรณ์การเกษตรโดยปฏิบัติตามเงื่อนไข และดำเนินกิจกรรมทางการตลาดต่าง ๆ ร่วมกันภายใต้ Capper-Volstead Act จะถือว่าการกระทำนั้นไม่เป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และกฎหมายฉบับนี้ยังได้อธิบายถึงความหมายของวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ตามกฎหมาย (legitimate objects) ตามมาตรา 6 แห่ง Clayton Act ว่า เป็นการดำเนิน

³⁵ Clayton Act Section 6

“The labor of a human being is not a commodity or article of commerce. Nothing contained in the antitrust laws shall be construed to forbid the existence and operation of labor, agricultural, or horticultural organizations, instituted for the purposes of mutual help, and not having capital stock or conducted for profit, or to forbid or restrain individual members of such organizations from lawfully carrying out the legitimate objects thereof; nor shall such organizations, or the members thereof, be held or construed to be illegal combinations or conspiracies in restraint of trade, under the antitrust laws.”

³⁶ Analee Heath Leach, The Almighty Railroad And The Almighty Wal-Mart: Exploring The Continued Importance Of The Capper-Volstead Act To The American Farmer And The Agricultural Marketplace (2010) 32 Hamline J.Pub. L.&Pol’y 261 at 274.

กิจกรรมในการแปรรูป (processing) การจัดเตรียมสำหรับตลาด (preparing for market) การจัดการ (handling) และการตลาด (marketing) ผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรสมาชิก เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (mutual help)

นอกจากนี้กฎหมายฉบับนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในสภาพของช้อยกเว้นของ สหกรณ์ตามมาตรา 6 แห่ง Clayton Act ทั้งหมด 3 ประการ ได้แก่³⁷ ประการแรก มาตรา 6 แห่ง Clayton Act จะอ้างถึงองค์การทางการเกษตรที่ไม่มีหุ้นทุน (capital stock) เท่านั้น ในขณะที่ Capper-Volstead Act ได้ครอบคลุมถึงสมาคม บริษัทหรือนิติบุคคลอื่น ๆ โดยจะมีหุ้นทุนหรือไม่ก็ได้ ซึ่งในส่วนนี้เอง ทำให้เกษตรกรสามารถรวมตัวกันในรูปนิติบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเกษตรกรตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ได้ ประการที่สอง Clayton Act จะใช้ข้อความไปในเชิงลบ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า กฎหมายป้องกันการผูกขาดต้องไม่ใช่บังคับกับการกระทำของสหกรณ์ที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ Capper-Volstead Act มาตรา 1 ได้ใช้ถ้อยคำว่า “เกษตรกรอาจรวมกันกระทำการเพื่อวัตถุประสงค์ในการแปรรูป การเตรียมการตลาด การจัดการและการตลาดผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรอาจมีตัวแทนด้านการตลาดร่วมกันและอาจทำสัญญาที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านั้น” และ ประการสุดท้าย มาตรา 6 แห่ง Clayton Act ไม่ได้เสนอบริการพิจารณาทางเลือกเพื่อบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด แต่ใน Capper-Volstead Act ได้กำหนดขั้นตอนในการบังคับทางปกครอง ให้กระทรวงการเกษตรสามารถประเมินการกระทำของสหกรณ์เกษตรกรว่ามีผลทำให้ราคาสูงขึ้นเกินควรหรือไม่ ซึ่งเป็นการป้องกันการกระทำของสหกรณ์การเกษตรที่อาศัยบทบัญญัติยกเว้นใน Capper-Volstead Act เพื่อกระทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการแข่งขันทางการค้า (anticompetitive conduct)

ในส่วนเจตนารมณ์ของ Capper-Volstead Act ได้มีการตีความไว้ในคดี National Broiler Marketing Association³⁸ โดยผู้พิพากษา Blackmun ซึ่งได้กล่าวไว้ 2 ประการได้แก่³⁹ ประการแรก Capper-Volstead Act อนุญาตให้สหกรณ์การเกษตรสามารถระดมทุนเพื่อใช้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดโดยไม่

³⁷ United States Department of Agriculture, "Antitrust Status of Farmer Cooperatives : The Story of the Capper-Volstead Act" [Online], [February 18, 2016]. Available from: <http://www.uwcc.wisc.edu/pdf/CIR59.pdf>

³⁸ Casemine, "National Broiler Marketing Assn. V. U.S" [Online], [April 20, 2016]. Available from: <https://www.casemine.com/judgement/us/5914c579add7b049347d466e>

³⁹ United States Department of Agriculture, Antitrust Status Of Farmer Cooperatives : The Story Of The Capper-Volstead Act [Online], [February 18, 2016]. Available from: <http://www.uwcc.wisc.edu/pdf/CIR59.pdf>

ขัดต่อกฎหมายป้องกันการผูกขาด เนื่องจาก บทบัญญัติในมาตรา 6 แห่ง Clayton Act ยกเว้นไม่ทำให้บังคับกฎหมายป้องกันการผูกขาดกับสหกรณ์การเกษตรที่ไม่มีหุ้นหรือดำเนินกิจการโดยไม่แสวงหากำไรเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงสหกรณ์การเกษตรต้องตอบสนองความต้องการของสมาชิกโดยการให้บริการทางการเกษตรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขนส่งหรือการเก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตร รวมไปถึงการบริหารจัดการและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่จำเป็นเพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพสูงและสามารถแข่งขันในตลาดสินค้าเกษตรได้ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องใช้เงินทุนเป็นจำนวนมาก

ประการที่สอง กฎหมายฉบับนี้อ่อนุญาตให้เกษตรกรสามารถร่วมมือกันในสหกรณ์การเกษตรเพื่อสนับสนุนความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจและดำเนินกิจการให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ในตลาดสินค้าเกษตร รวมถึงเพิ่มอำนาจสหกรณ์การเกษตรให้เท่าเทียมกับพ่อค้าคนกลางที่ดำเนินกิจกรรมทางการตลาด เนื่องจากเกษตรกรอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบในตลาดสินค้าเกษตร เนื่องจากเกษตรกรต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนต่าง ๆ ทั้งในด้านการผลิตสินค้าเกษตร รวมไปถึงความผันผวนภายในตลาดสินค้าเกษตร และต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมราคาผลผลิตและเงื่อนไขในการขายผลผลิตโดยพ่อค้าคนกลาง

โดยในส่วนต่อไปจะขออธิบายถึงบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อกรกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

3.1.4.3 บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อกรกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ก. Capper Volstead Act

เป็นกฎหมายเพื่อยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อกรกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ซึ่งประกอบไปด้วยบทบัญญัติทั้งหมด 2 มาตรา ได้แก่ มาตรา 1 ซึ่งกำหนดให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรได้รับยกเว้นจากการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด หากปฏิบัติตามเงื่อนไขตามมาตรานี้ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป ส่วนมาตรา 2 ได้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร (Secretary of Agriculture) กำกับดูแลไม่ให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรใช้อำนาจผูกขาดหรือจำกัดการแข่งขัน ทำให้ราคาสินค้าเกษตรเพิ่มสูงขึ้นเกินสมควร (unduly enhance the prices)

ในกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในมาตราต่าง ๆ ไว้ ดังต่อไปนี้

1. มาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act

ในมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act เป็นเงื่อนไขทางด้านโครงสร้างของสหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร และนิติบุคคลอื่นๆ มีสิทธิได้รับยกเว้นจากการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด หากปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วน ซึ่งมาตรานี้ได้บัญญัติไว้ว่า

“บุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ดำเนินการด้านการผลิตสินค้าทางการเกษตร ได้แก่ เกษตรกร ชาวไร่ เจ้าของฟาร์มปศุสัตว์ เจ้าของฟาร์มนม หรือผู้ปลูกถั่วหรือผลไม้อาจกระทำการร่วมกันในรูปแบบสมาคม บริษัทหรือรูปแบบอื่นใดไม่ว่าจะมีหุ้นทุนหรือไม่ เพื่อดำเนินการร่วมกันในการแปรรูป การจัดเตรียมสำหรับตลาด การจัดการ และการตลาดสินค้าดังกล่าวของบุคคลเหล่านั้นในการพาณิชย์ระหว่างมลรัฐและระหว่างประเทศ สมาคมดังกล่าวทั้งหลายอาจมีตัวแทนทางการตลาดร่วมกัน และสมาคมทั้งหลายกับสมาชิกของสมาคมอาจทำสัญญาและข้อตกลงที่มีความจำเป็นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว อย่างไรก็ตามสมาคมทั้งหลายต้องดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกทุกคนซึ่งเป็นผู้ผลิต และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองดังต่อไปนี้

ลำดับที่หนึ่ง สมาชิกของสมาคมทุกคนต้องไม่มีสิทธิลงคะแนนมากกว่าหนึ่งเสียงเนื่องจากจำนวนหุ้นหรือทุนของสมาชิกที่สมาชิกคนนั้นเป็นเจ้าของ หรือ

ลำดับที่สอง สมาคมต้องไม่จ่ายเงินปันผลจากหุ้นหรือทุนของสมาชิกเกินกว่าร้อยละ 8 ต่อปี

และในทุกกรณีต้องปฏิบัติตามดังต่อไปนี้

ลำดับที่สาม สมาคมต้องไม่ทำการซื้อขายสินค้าของบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกของสมาคมมากกว่าสินค้าที่ถูกดำเนินการโดยบุคคลผู้เป็นสมาชิก⁴⁰”

⁴⁰ Capper-Volstead Act Section 1

“persons engaged in the production of agricultural products as farmers, planters, ranchmen, dairymen, nut or fruit growers may act together in associations, corporate or otherwise, with or without capital stock, in collectively processing, preparing for market, handling, and marketing in interstate and foreign commerce, such products of persons so engaged. Such associations may have marketing agencies in common; and such associations and their members may make the necessary contracts and agreements to effect such purposes: Provided, however, That such associations are operated for the mutual benefit of the members thereof, as such producers, and conform to one or both of the following requirements:

จากบทบัญญัติข้างต้น จะเห็นว่ากฎหมายฉบับนี้ไม่ได้กล่าวไว้โดยชัดแจ้งว่า ให้เกษตรกรต้องจัดตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรได้ แต่ถึงกระนั้นการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรก็ถือว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับเงื่อนไขตามกฎหมายฉบับนี้⁴¹ เพราะกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดถึงโครงสร้างที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นสหกรณ์ที่แท้จริง นอกจากนี้ ผู้เขียนยังมีความเห็นว่า เกษตรกรยังสามารถรวมตัวกันในรูปแบบขององค์กรที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับกลุ่มเกษตรกร ตามกฎหมายสหกรณ์ของประเทศไทยได้ เนื่องจากเงื่อนไขตามมาตรานี้มีหลักเกณฑ์ที่คล้ายคลึงกับเงื่อนไขของกลุ่มเกษตรกรตามกฎหมายสหกรณ์ของประเทศไทยได้แก่ เป็นการรวมตัวของเกษตรกรเพื่อจัดตั้งนิติบุคคล ในการดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกทุกคนซึ่งเป็นผู้ผลิต อย่างไรก็ตาม Capper-Volstead Act มาตรา 1 ใช้ถ้อยคำที่ค่อนข้างกว้าง และไม่มีการให้คำนิยามถ้อยคำดังกล่าว จึงเป็นหน้าที่ของศาลในการตีความถ้อยคำ และกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ (Judge-made-law)

จากการพิจารณาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act สามารถแยกพิจารณาเงื่อนไขทางโครงสร้างของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่จะได้รับยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด ดังต่อไปนี้

1.1 รูปแบบในการรวมกันของผู้ผลิตสินค้าทางการเกษตร

บุคคลที่ดำเนินการผลิตสินค้าทางการเกษตรสามารถรวมตัวกันจัดตั้งเป็นนิติบุคคลได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบสมาคม ห้างหุ้นส่วน บริษัทหรือนิติบุคคลอื่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

First. That no member of the association is allowed more than one vote because of the amount of stock or membership capital he may own therein, or,

Second. That the association does not pay dividends on stock or membership capital in excess of 8 per centum per annum.

And in any case to the following:

Third. That the association shall not deal in the products of nonmembers to an amount greater in value than such as are handled by it for members.”

⁴¹ Yael Kachel and Israel Finkelshtain, "The Agricultural Exemption from Antitrust Regulation : A License for Cartel or a Necessary Evil for Cooperation?" [Online], [February 18, 2016]. Available from:

https://www.researchgate.net/publication/228591350_The_Agricultural_Exemption_from_Antitrust_Regulation_A_License_for_Cartel_or_a_Necessary_Evil_for_Cooperation

ใด โดยนิติบุคคลดังกล่าวจะมีหุ้นทุนหรือไม่ก็ได้ แต่รูปแบบที่ได้รับความนิยมจะอยู่ในรูปแบบสมาคม สหกรณ์ อย่างไรก็ตามอาจมีรวมตัวกันในรูปแบบของนิติบุคคลอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบกิจกรรมทางการเกษตรได้ ซึ่งอาจจะมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเกษตรกรตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ประกอบพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 ได้ ซึ่งจากเงื่อนไขข้อนี้ได้กำหนด

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า จากมาตราดังกล่าวข้างต้นได้

กำหนดถ้อยคำว่าคุณคที่มีสิทธิเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสมาคมสหกรณ์ตาม Capper-Volstead Act ไว้ 2 กรณี คือ “บุคคล (Person)” และ “ผู้ผลิต (Producer)” ซึ่งถ้อยคำทั้งสองนี้ได้มีการให้คำนิยามไว้ ดังนั้นศาลจึงได้ตีความถ้อยคำทั้งสองไว้ในคำพิพากษา ดังต่อไปนี้

คำว่า “บุคคล (Person)” ศาลได้แยกพิจารณาออกเป็น 2

ประเด็น คือ ประเด็นแรก คำว่า “บุคคล” หมายถึงบุคคลธรรมดาเพียงอย่างเดียวหรือรวมไปถึงนิติบุคคลตามกฎหมายทุกรูปแบบ และ ประเด็นที่สอง คำว่า “เกษตรกร(farmers) ชาวไร่ (planters) เจ้าของฟาร์มปศุสัตว์ (ranchmen) เจ้าของฟาร์มนม (dairymen) หรือผู้ปลูกถั่วหรือผลไม้ (nut or fruit growers)” ในมาตราดังกล่าวจำกัดเฉพาะบุคคลที่เพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์โดยแท้จริงและได้รับรายได้ส่วนใหญ่มาจากการทำการเกษตรหรือไม่ โดยทั้งสองประเด็นนี้ ได้มีการตีความไว้ในคดี Maryland & Virginia Milk Producers Association⁴² ว่า บุคคลที่เป็นสมาชิกของสมาคมสหกรณ์ อาจจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของฟาร์มหรือผู้บริหารฟาร์มก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องทำงานในฟาร์มด้วยตนเอง อาจมีการว่าจ้างลูกจ้างมาทำงานในฟาร์มได้และไม่จำเป็นต้องได้รับรายได้ส่วนใหญ่มาจากการทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว⁴³ นอกจากนี้ศาลยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า บุคคลที่จะเป็นสมาชิกของสมาคมสหกรณ์การเกษตรภายใต้ความคุ้มครองของ Capper-Volstead Act ได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียงหรือมีอำนาจกำหนดนโยบายในการดำเนินงานของสมาคมสหกรณ์ดังกล่าว ซึ่งปรากฏอยู่ในคดี National Dairy Herd Association⁴⁴

ในส่วนของคำว่า “ผู้ผลิต (Producer)” นั้นได้มีการวางหลักไว้ใน

⁴² JUSTIA US Supreme Court, "United States V. Maryland & Virginia Milk Pro. Ass'n, 167 F. Supp. 45 (D.D.C. 1958)" [Online], [February 18, 2016]. Available from: <https://law.justia.com/cases/federal/districtcourts/FSupp/167/45/1633022/>

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Court Listener, "Agritronics Corp. V. National Dairy Herd Ass'n, 914 F. Supp. 814 (1996)" [Online], [April 20, 2016]. Available from: <https://www.courtlistener.com/opinion/2130684/agritronics-corp-v-national-dairy-herd-assn/>

คดี Sunkist Growers, Inc.⁴⁵ ซึ่งศาลสูงสุดได้ตัดสินว่า Capper-Volstead Act เป็นบทยกเว้นกฎหมายทั่วไป คือ กฎหมายป้องกันการผูกขาด ดังนั้นจึงต้องตีความกฎหมายดังกล่าวโดยเคร่งครัด ดังนั้นตามกฎหมายฉบับนี้ หากมีบุคคลใดที่ไม่ใช่ผู้ดำเนินการผลิตทางการเกษตรหรือผู้ผลิต แล้วเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์นั้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตาม Capper-Volstead Act

โดยคำว่า “ผู้ผลิตทางการเกษตร” หมายถึง บุคคลที่ดำเนินธุรกิจทางการเกษตร เช่น การเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์⁴⁶ ซึ่ง ศาลได้มีการตีความไว้ในคดีต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก เริ่มจากการตีความความสัมพันธ์ระหว่างผู้เช่าที่ดินซึ่งเป็นเกษตรกรกับผู้ให้เช่าซึ่งเป็นเจ้าของที่ดิน ในส่วนของผู้เช่า ย่อมเป็นผู้ผลิตทางการเกษตร ส่วนของผู้ให้เช่า จะต้องพิจารณาลักษณะของค่าเช่าที่ผู้ให้เช่าได้รับว่า มีลักษณะอย่างไร หากค่าเช่านั้นเป็นส่วนแบ่งของผลผลิตทางการเกษตรหรือรายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตร ผู้ให้เช่าย่อมเป็นผู้ผลิตทางการเกษตร แต่ถ้าหากค่าเช่านั้นเป็นค่าเช่าจากที่ดินตามปกติ ผู้ให้เช่าย่อมไม่ถือว่าเป็นผู้ผลิตทางการเกษตร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ผู้ให้เช่านั้นมีความเกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าทางการเกษตรหรือไม่ หากไม่มีความเกี่ยวข้องใด ๆ เลยย่อมมีลักษณะเป็นผู้ลงทุนมากกว่าเกษตรกร⁴⁷

จากประเด็นข้างต้น ต้องพิจารณาเป็นพิเศษในกรณีที่บุคคลดังกล่าวเป็นนิติบุคคลที่ดำเนินการหีบห่อผลผลิตทางการเกษตรเพื่อขนส่ง (packing) หรือการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร (processing) ต้องการเป็นสมาชิกของสมาคมสหกรณ์ โดยต้องพิจารณาว่าการดำเนินหีบห่อเพื่อการขนส่งหรือการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรของนิติบุคคลนั้นมีการดำเนินการผลิต (production) ร่วมด้วยหรือไม่ หากนิติบุคคลดำเนินการหีบห่อเพื่อการขนส่งหรือการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพียงอย่างเดียว นิติบุคคลนั้นย่อมไม่เป็นผู้ผลิตทางการเกษตร และถ้าเข้าไปเป็นสมาชิกภายในสมาคมสหกรณ์การเกษตรใด สมาคมสหกรณ์นั้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตาม Capper-Volstead Act ดังที่ปรากฏอยู่ในคดี Case-Swayne และคดี Nation Broiler

⁴⁵ JUSTIA US Supreme Court, "Case-Swayne Co., Inc. V. Sunkist Growers, Inc. 389 U.S. 384 (1967)" [Online], [February 16, 2016]. Available from: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/389/384/>

⁴⁶ United States Department of Agriculture and Agricultural Cooperative Service, "Managing, Cooperative Antitrust Risk" [Online], [May 23, 2016]. Available from: <https://www.rd.usda.gov/files/cir38.pdf>

⁴⁷ Ibid.

Marketing Association⁴⁸ ในส่วนของนิติบุคคลที่ดำเนินดำเนินการหีบห่อเพื่อการขนส่งหรือการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรรวมไปกับการใช้ทรัพยากรส่วนใหญ่ในการดำเนินการผลิตผลผลิตทางการเกษตร นิติบุคคลนั้นย่อมถือเป็นผู้ผลิตทางการเกษตร ทั้งนี้ตามที่ศาลได้ตัดสินไว้ในคดี Case-Swayne⁴⁹ แต่ถ้าในกรณีที่นิติบุคคลที่ดำเนินการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรนั้นลงทุนในการผลิตทางการเกษตรไม่มากนัก ในคดี Central California Lettuce Producers Cooperative⁵⁰ ได้ตัดสินว่า สมาคมสหกรณ์การเกษตรจะได้รับความคุ้มครองตาม Capper-Volstead Act ก็ต่อเมื่อสมาคมสหกรณ์ได้รับนิติบุคคลดังกล่าวเข้ามา โดยกำหนดหน้าที่ให้นิติบุคคลนั้นดำเนินการผลิตทางการเกษตรเพื่อขายผลผลิตผ่านสมาคมสหกรณ์เท่านั้น

นอกจากข้อสังเกตข้างต้นแล้ว ยังมีข้อสังเกตอีกกรณีที่ว่า มาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ไม่ได้กำหนดให้เกษตรกรสามารถรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตรได้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังกำหนดให้สหกรณ์การเกษตรซึ่งตามมาตราดังกล่าวกำหนดให้ สมาคม (association) สหกรณ์หลาย ๆ สหกรณ์สามารถตั้งตัวแทนด้านการตลาดร่วมกันได้ (marketing agency in common) โดยตัวแทนด้านการตลาดนี้อาจมีเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ อย่างไรก็ตามคำว่า “สมาคม (association)” และตัวแทนด้านการตลาดร่วมกันได้ (marketing agency in common) ไม่ได้มีการให้คำจำกัดความไว้ จึงทำให้เกิดข้อพิจารณาในประการที่สำคัญ 2 กรณี ดังต่อไปนี้

กรณีแรก โครงสร้างภายในของสหกรณ์การเกษตรที่ซับซ้อน

ในเรื่องนี้ มีคำตัดสินในคดีที่สำคัญคือ คดี Sunkist Growers⁵¹ โดย Sunkist ซึ่งเป็นชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ ค.ศ.1900 ก่อนกฎหมาย Capper-Volstead บังคับใช้ ได้จัดตั้งสหกรณ์การเกษตรขึ้นมาอีก 2 สหกรณ์ได้แก่ Exchange Lemon ซึ่งเป็นสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินกิจการในด้านการพัฒนาและการตลาดผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากมะนาว และ Exchange Orange ซึ่งเป็นสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินกิจการในด้านการพัฒนาและการตลาดผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากส้ม ต่อมา

⁴⁸ JUSTIA US Supreme Court, Case-Swayne Co., Inc. v. Sunkist Growers, Inc. 389 U.S. 384 (1967) [Online], [February 16, 2016]. Available from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/389/384>

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Northern California Supermarkets v. Central California Lettuce Producers Cooperative, 413 F.Supp.984 (N.D.Cal.1976).aff'd, 580 F.2d 369 (9th Cir.1978).

⁵¹ JUSTIA US Supreme Court, "Sunkist Growers, Inc. V. Winckler & Smith 370 U.S. 19 (1962)" [Online], [February 16, 2016]. Available from: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/370/19/case.html>

ได้มีการปรับโครงสร้างของ Exchange Orange ให้เป็นสหกรณ์ที่มี Sunkist เป็นเจ้าของ (a wholly owned subsidiary) โดยเปลี่ยนแปลงกิจการสหกรณ์ให้ดำเนินการอำนวยความสะดวกในการแปรรูปผลผลิตให้แก่สมาชิกทั้ง Exchange Lemon และ Exchange Orange โดยการทำหน้าที่การตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปจากส้ม Sunkist ได้มีการจัดตั้งแผนกการขายขึ้นมาโดยเฉพาะขึ้นมาใน Sunkist

ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 Sunkist และสหกรณ์การเกษตรทั้งสอง ได้ร่วมทำสัญญากับบริษัทผู้ดำเนินการแปรรูปและทำการตลาดผลิตภัณฑ์จากมะนาวและส้มรวมถึงน้ำผลไม้กระป๋องให้แก่บริษัท Treesweet บริษัท Silzle บริษัท Winckler & Smith และบริษัท Case-Swayne ซึ่งในเวลานั้นสมาชิกผู้ผลิตของ Sunkist ปลูกส้มเป็นจำนวนร้อยละ 70 ของส้มที่ปลูกในแคลิฟอร์เนีย ต่อมาในค.ศ.1951 ส้มที่ถูกส่งมายัง Exchange Orange มีมากเกินไปความสามารถในการผลิต และได้นำส่วนเกินของผลผลิตไปยัง Exchange Lemon เพื่อแปรรูปเป็นน้ำส้ม ในขณะที่ส่วนที่เหลือถูกขายให้แก่ Treesweet และ Silzle โดยที่ Case-Swayne และ Winckler & Smith ต้องหาส้มเพื่อแปรรูปเป็นน้ำส้มจากแหล่งอื่นที่ไม่ใช่ Sunkist แต่ Winckler & Smith ก็ยังไม่สามารถผลิตน้ำส้มเพื่อทำการตลาดได้อย่างเพียงพอจึงทำให้ Winckler & Smith กลายเป็นบุคคลล้มละลาย

ต่อมาเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของบริษัท Winckler & Smith ได้ฟ้องร้อง Sunkist และสหกรณ์ทั้งสอง รวมทั้งบริษัท Treesweet และบริษัท Silzle เป็นจำเลยในคดีป้องกันการผูกขาดเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจำนวน 3 เท่า โดยมีข้อหา 2 ประการ คือ ข้อหาแรก Sunkist และสหกรณ์ทั้งสอง รวมทั้งบริษัท Treesweet และบริษัท Silzle ร่วมกันจำกัดการแข่งขันเพื่อกำจัดบริษัท Winckler & Smith ตามมาตรา 1 แห่ง Sherman Act และข้อหาที่สอง Sunkist และสหกรณ์ทั้งสองกระทำการร่วมกันเพื่อผูกขาดตลาดผลิตภัณฑ์น้ำส้ม และใช้อำนาจผูกขาดดังกล่าวกำจัดบริษัท Winckler & Smith ตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act

เมื่อศาลสูงสุดพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ แล้วได้ตัดสินคดีนี้ว่า มาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ได้อนุญาตให้เกษตรกรทั้งหลายสามารถร่วมกันในการดำเนินการแปรรูป จัดเตรียมเพื่อตลาด และการตลาดสินค้าทางการเกษตรร่วมกันได้ การที่ Sunkist และสหกรณ์ทั้งสองมีสมาชิกร่วมกัน 12,000 คนย่อมถือว่าทั้งสามสหกรณ์ต่างเป็นสหกรณ์เดียวกันที่สามารถ แม้ว่าจะมีการจัดตั้งสหกรณ์แยกออกจากกันถึง 3 สหกรณ์ซึ่งเป็นคนละนิติบุคคลกันดำเนินการแปรรูป จัดเตรียมเพื่อตลาด และการตลาดสินค้าทางการเกษตรร่วมกันได้ โดยไม่ผิดกฎหมายป้องกันการผูกขาด ซึ่งคำตัดสินดังกล่าว ทำให้ข้อกล่าวหาที่ว่า Sunkist และสหกรณ์ทั้งสอง รวมทั้งบริษัท Treesweet และบริษัท Silzle ร่วมกันจำกัดการแข่งขันเพื่อกำจัดบริษัท Winckler & Smith ตามมาตรา 1 แห่ง Sherman Act ไม่จำเป็นต้องพิจารณา คำตัดสินในคดีนี้ ได้กลายมาเป็นแนวทางในการพิจารณาตัดสินในคดีอื่น ๆ ซึ่งคดีที่ตัดสินไปในแนวทางเดียวกับคดี Sunkist ได้แก่คดี United

Egg Producer⁵² ซึ่งตัดสินว่าสหกรณ์การเกษตรจำนวน 5 สหกรณ์ที่เป็นสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์ United Egg Producer ซึ่งดำเนินกิจการด้านการตลาดผลผลิตไข่เป็นสหกรณ์ที่ได้รับความคุ้มครองตาม Capper-Volstead Act รวมถึงคดี Hudson⁵³

กรณีที่สอง การร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์ ในบางครั้งสหกรณ์การเกษตรอาจเลือกที่จะเป็นอิสระจากสหกรณ์การเกษตรอื่น แต่ยังคงทำงานร่วมกันอยู่ หรืออาจร่วมกันว่าจ้างตัวแทนซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเพื่อดำเนินงานของสหกรณ์ร่วมกัน ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้รับการยกเว้นไม่ใช้บังคับกฎหมายป้องกันการผูกขาดตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act เนื่องจากเป็นกรณีที่มีตัวแทนด้านการตลาดร่วมกัน (marketing agent in common) แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อพิจารณาเกี่ยวกับกลยุทธ์ดังกล่าวในประการที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก สหกรณ์การเกษตรสองแห่งที่เป็นคู่แข่งกันจำเป็นต้องตั้งตัวแทนดังกล่าวอย่างเป็นทางการหรือไม่ และประการที่สอง หากสหกรณ์การเกษตรทั้งสองเพียงแค่แบ่งปันข้อมูลและปรึกษาเกี่ยวกับกับเรื่องราคารวมถึงเงื่อนไขในการขายสินค้าทางการเกษตรระหว่างกัน กรณีดังกล่าวกระทำได้หรือไม่

ในประการแรก ศาลได้มีคำตัดสินไว้ในคดี Treasure Valley⁵⁴ ซึ่งศาลอุทธรณ์ได้ตัดสินไว้ว่า ตัวแทนอิสระนั้นไม่มีความจำเป็น สำหรับสหกรณ์การเกษตรในการกระทำร่วมกันเพื่อทำการตลาดสินค้าทางการเกษตรของสมาชิก โดยศาลให้เหตุผลว่า ถ้ามาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act อนุญาตให้ตัวแทนด้านการตลาดร่วมกันแยกเป็นอิสระจากสหกรณ์การเกษตรทั้งหลาย แสดงว่าสหกรณ์การเกษตรทั้งหลายเหล่านั้น อาจกระทำการร่วมกันในด้านการตลาดและทำสัญญาที่มีความจำเป็นต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมายอันได้แก่ การแปรรูป การจัดเตรียมสำหรับตลาด การจัดการ ได้โดยปราศจากตัวแทนด้านการตลาดร่วมกัน ถ้าการกระทำของตัวแทนดังกล่าวชอบด้วยกฎหมาย การกระทำของตัวการก็ชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน

⁵² JUSTIA US Supreme Court [Online]. Available from <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/312/319/1468795/>. "United Egg Producers V. Bauer International Corp., 312 F. Supp. 319 (S.D.N.Y. 1970)" [Online], [February 16, 2016]. Available from: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/312/319/1468795/>

⁵³ JUSTIA US Supreme Court, "Hudson's Bay Co. Fur Sales Inc. V. American Legend Co-Op., 651 F. Supp. 819 (D.N.J. 1986)" [Online], [February 16, 2016]. Available from: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/651/819/2306533/>

⁵⁴ Treasure Valley Potato Bargaining Ass'n v. Ore-Ida Foods, Inc., 497 F.2d 203,214 (9th Cir. 1974), *aff'g*, 1973-1 Trade Cases (CCH) 74,315 (D.C. Id. 1971), *cert. denied*, 419 U.S. 999 (1974).

ซึ่งจากคำตัดสินในคดีย่อมแสดงให้เห็นว่า สหกรณ์การเกษตรสองแห่งที่เป็นคู่แข่งกันไม่จำเป็นต้องตั้งตัวแทนด้านการตลาดร่วมกันอย่างเป็นทางการแต่อย่างใด

ส่วนประการที่สอง ได้มีคำตัดสินที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้ในคดี Maryland⁵⁵ ซึ่งเป็นคดีป้องกันการผูกขาดที่ฟ้องสหกรณ์นมสองแห่งว่าดำเนินการสมคบกันกำหนดราคานมที่ขายให้แก่ผู้จัดจำหน่ายที่จำหน่ายให้ Fortmeade ซึ่งเป็นกองทัพทหารในมลรัฐ Maryland โดยทางฝั่งรัฐบาลซึ่งเป็นโจทก์ในคดีนี้ กล่าวอ้างว่า แม้ว่าสมาชิกภายในสหกรณ์เดียวกันจะสามารถกำหนดราคาสินค้าทางการเกษตรร่วมกันได้ แต่ในกรณีที่เป็นสหกรณ์สองแห่งซึ่งเป็นคู่แข่งกันนั้น ไม่สามารถทำข้อตกลงในการกำหนดราคาร่วมกันได้เพราะเป็นการกระทำอันฝ่าฝืนต่อกฎหมายป้องกันการผูกขาด

ในคดีเรื่องนี้ ศาลได้ตัดสินให้สหกรณ์นมทั้งสองแห่งเป็นฝ่ายชนะ โดยอาศัยมาตรา 6 แห่ง Clayton Act ที่ให้อิสระสหกรณ์การเกษตรทั้งหลายในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยไม่มีคามผิดตามกฎหมายป้องกันการผูกขาด ตราบเท่าที่สหกรณ์การเกษตรเหล่านั้นไม่ได้ร่วมมือกับบุคคลซึ่งไม่ได้อยู่ภายใต้ Clayton Act และแม้ว่าเกษตรกรจะรวมตัวอยู่ในสหกรณ์การเกษตรเดียวกันหรือแยกจากกันคนละสหกรณ์การเกษตร รวมถึงกิจกรรมร่วมกันนั้น จะเป็นกิจกรรมภายในสหกรณ์การเกษตรเดียวกันหรือตั้งแต่สองสหกรณ์การเกษตรขึ้นไป การร่วมมือกันดังกล่าวก็ไม่ถือว่าเป็นกรณีที่ร่วมกันจำกัดการแข่งขันอันไม่ชอบด้วยกฎหมายของสหกรณ์การเกษตร

นอกจากนี้ ในคดี California Tomato Growers Ass'n

ศาลแขวงมลรัฐแคลิฟอร์เนียยังได้ตัดสินไปในแนวทางเดียวกัน โดยวางหลักว่า "ผู้ผลิตทางการเกษตรอาจร่วมกันภายในสหกรณ์เดียวกัน หรืออาจร่วมกันโดยชอบด้วยกฎหมายผ่านสหกรณ์หลายสหกรณ์ ซึ่งการตกลงราคาร่วมกันเป็นวัตถุประสงค์โดยชอบด้วยกฎหมายของ Capper-Volstead Act และสหกรณ์การเกษตรตั้งแต่ 2 องค์กรขึ้นไป อาจกระทำการร่วมกันเพื่อส่งเสริมกิจกรรมโดยชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวได้ โดยไม่มีคามผิดตามมาตรา 1 แห่ง Sherman Act นอกจากนี้ Capper-Volstead Act ยังได้ยกเว้นการร่วมมือกันหรือการสมคบระหว่าง สหกรณ์การเกษตรหลายแห่งเพื่อการผูกขาดจากความผิดตามมาตรา 2 แห่งกฎหมาย Sherman Act ด้วย โดยสหกรณ์เพียงแห่งเดียวหรือสหกรณ์ตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไป อาจได้รับอำนาจผูกขาดโดยชอบด้วยกฎหมายตราบเท่าที่สหกรณ์

⁵⁵ Casetext, "United States V. Maryland Cooperative Milk Pro., (D.D.C. 1956)" [Online], [February 17, 2016]. Available from: <https://casetext.com/case/united-states-v-maryland-cooperative-milk-pro>

เหล่านั้นไม่มีพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct)⁵⁶” โดยพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่งจะได้กล่าวต่อไป

1.2 นิติบุคคลต้องดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก

เงื่อนไขในข้อนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นสหกรณ์อย่างแท้จริง โดยการดำเนินงานต่าง ๆ ของสหกรณ์การเกษตร ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก ซึ่งเป็นผู้ผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก หากเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ผลิตทางการเกษตร ไม่สามารถจัดตั้งนิติบุคคลตามมาตรา 1 ได้ ยกตัวอย่างเช่น ผู้สร้างถนนไม่สามารถปลูกมะเขือเทศตามทางริมถนนและจัดตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตรเพื่อทำการฮั้วประมูลในสัญญาก่อสร้างถนนได้⁵⁷

1.3 นิติบุคคลต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการร่วมกันในการแปรรูป (processing) การจัดเตรียมสำหรับตลาด (preparing for market) การจัดการ (handling) และการตลาด (marketing) สินค้าทางการเกษตรของสมาชิกในการพาณิชย์ระหว่างมลรัฐและระหว่างประเทศ

เงื่อนไขข้อนี้ เป็นลักษณะกิจกรรมที่สำคัญที่สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรทำหน้าที่ให้บริการแก่สมาชิก ซึ่งถ้าหากสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรดำเนินการกิจกรรมร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการแปรรูป (processing) การจัดเตรียมสำหรับตลาด (preparing for market) การจัดการ (handling) หรือการตลาด (marketing) สินค้าทางการเกษตรของสมาชิกอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมากกว่านั้นในระหว่างมลรัฐตั้งแต่ 2 มลรัฐขึ้นไป หรือระหว่างประเทศตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไป ย่อมถือว่าปฏิบัติตามเงื่อนไขในส่วนนี้แล้ว นอกจากนี้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรสามารถทำสัญญาหรือข้อตกลงที่จำเป็นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันข้างต้นกับสมาชิกของตนได้ โดยสัญญาหรือข้อตกลง

⁵⁶ "Gvf Cannery, Inc. V. Calif. Tomato Growers Ass'n (N.D.Cal.1981)" [Online], [February 17, 2016]. Available from: <https://casetext.com/case/gvf-cannery-inc-v-calif-tomato-growers-assn>

⁵⁷ United States Department of Agriculture, Antitrust Status Of Farmer Cooperatives : The Story Of The Capper-Volstead Act [Online], [February 18, 2016]. Available from: <http://www.uwcc.wisc.edu/pdf/CIR59.pdf>

ดังกล่าว ไม่ให้ถือว่าเป็นการจำกัดการแข่งขันตามมาตรา 1 แห่ง Sherman Act⁵⁸ แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติมักจะมีปัญหาในเรื่องของการตีความกิจกรรมเกี่ยวกับการตลาด (Market) สินค้าทางการเกษตรของสมาชิก ซึ่งศาลได้มีการตีความกำหนดขอบเขตของคำว่า “การตลาด”(Marketing)”ไว้ อย่างกว้างขวาง ซึ่งแยกพิจารณาได้เป็น 3 กรณีดังต่อไปนี้

กรณีแรก กรณีที่สหกรณ์การเกษตรได้รับกรรมสิทธิ์ในผลผลิตของสมาชิกแล้วนำมาแปรรูปเพื่อขายต่อ ศาลได้ตัดสินว่า เป็นการดำเนินการแปรรูป (processing) และการตลาด (marketing) ตาม Capper-Volstead Act มาตรา 1 ตัวอย่างเช่น คดี United States v. Hinote⁵⁹ ซึ่งตัดสินไว้ว่า เกษตรกรที่จัดตั้งสหกรณ์ Delta Pride เพื่อแปรรูปและขายปลาของตนเอง และได้กำไรจากการขายปลา ถ้าคดีนี้ไม่มีสิ่งอื่นใดนอกเหนือไปจากการกระทำร่วมกันของสมาชิก สหกรณ์ในการแปรรูปและการทำการตลาดปลาของตน ก็ย่อมได้รับความคุ้มครองตาม Fisherman’s Collective Marketing Act ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีความใกล้เคียงกับ Capper-Volstead Act ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

กรณีที่สอง กิจกรรมในการเจรจาต่อรองและการกำหนดราคา (Bargaining and Price Setting) นั้นถือว่าเป็น การดำเนินกิจกรรมทางการตลาดที่ได้รับการยกเว้น จากกฎหมายป้องกันการผูกขาดตาม Capper-Volstead Act มาตรา 1 โดยคดีแรกที่ได้พิจารณาถึง สถานะของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินกิจกรรมดังกล่าวได้แก่ คดี Treasure Valley⁶⁰

ข้อเท็จจริงในคดีนี้มีอยู่ว่า สหกรณ์การเกษตร Malheur Potato Bargaining และสหกรณ์การเกษตร Treasure Valley Potato Bargaining ซึ่งเป็นสหกรณ์การเกษตร ทั้งสอง มีสมาชิกเป็นผู้ปลูกมันฝรั่งได้เจรจาต่อรองเกี่ยวกับราคาและเงื่อนไขในการขายสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกกับผู้ประกอบกิจการแปรรูป 2 รายได้แก่ Ore-Ida Foods และ JR.Simplot Co. เพื่อส่งมันฝรั่งของสมาชิกไปยังโรงงานที่ตั้งอยู่ในมลรัฐ Ontario มลรัฐ Oregon มลรัฐ Caldwell และมลรัฐ Idaho โดย Malheur ได้เจรจาต่อรองและเข้าทำข้อตกลงกับ Ore-Ida Foods ส่วน Treasure Valley เจรจาต่อรองและเข้าทำข้อตกลงกับ JR.Simplot Co. แต่ทั้งสองสหกรณ์การเกษตรต่างรับรองสถานะของข้อตกลงซึ่งแต่ละฝ่ายได้ทำไว้กับผู้ประกอบกิจการแปรรูปของตน ดังกล่าว ต่อมา Ore-Ida Foods และ JR.Simplot Co. ได้ฟ้องว่า การเจรจาต่อรองเกี่ยวกับราคาและ

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ United States v. Hinote, 823 F. Supp. 1350, 1345 n.8 (S.D. Miss.1993).

⁶⁰ Treasure Valley Potato Bargaining Ass’n v. Ore-Ida Foods, Inc.,1973-1 Trade Cases (CCH) 74,315 (D.C. Id. 1971), *aff’d*, 497 F.2d 203, 214 (9th Cir. 1974), cert. denied, 419 U.S. 999 (1974).

เงื่อนไขในการขายสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกของทั้ง Treasure Valley และ Malheur เป็นการสมคบกันในการจำกัดการแข่งขันตามมาตรา 1 แห่ง Sherman Act และเป็นการพยายามผูกขาดตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act

โดยการพิจารณาคดีของศาลได้นำ Capper-Volstead Act มาปรับใช้กับกรณีการกระทำดังกล่าวของสหกรณ์การเกษตร แต่โจทก์ต่อสู้ว่า สหกรณ์การเกษตรทั้งสองไม่ได้ขาย (selling) ผลผลิตอย่างแท้จริงและไม่ได้ดำเนินการจัดเตรียมเพื่อตลาด (preparing for market) การจัดการ (handling) หรือการตลาด (marketing) สินค้าทางการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 1 ของ Capper-Volstead Act จึงไม่ได้รับการยกเว้นตาม Capper-Volstead Act

ศาลได้ตัดสินว่า แม้ว่าสหกรณ์การเกษตรทั้งสองจะไม่ได้ดำเนินการจัดเตรียมเพื่อตลาด การจัดการ หรือขายสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์ แต่การดำเนินกิจกรรมเจรจาต่อรองของสหกรณ์ทั้งสองก็อยู่ภายใต้การดำเนินการด้านการตลาด โดยศาลเห็นว่าคำว่า “การตลาด (marketing)” มีความหมายกว้างกว่าคำว่า “การขาย (selling)” โดยคำนิยามทั่วไปของคำว่า “การตลาด หมายถึง วิธีการทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการโอนกรรมสิทธิ์และการเคลื่อนย้ายสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค รวมไปถึง การซื้อ การขาย การเก็บรักษา การขนส่ง การรับรองมาตรฐาน การให้บริการทางการเงิน และการจัดเตรียมข้อมูลของตลาด (supplying market information) ด้วย” ซึ่งในการเจรจาต่อรองของสหกรณ์การเกษตรต้องอาศัยข้อมูลตลาดอุปทาน ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมของ Treasure Valley และ Malheur จึงถือเป็นการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดที่ได้รับการยกเว้นตาม Capper-Volstead Act แล้ว

นอกจากนี้ สหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้ดำเนินการเจรจาต่อรองราคาหรือเงื่อนไขการขายสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกกับผู้ซื้อ รวมถึงไม่เคยจัดการหรือขายสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกเลย แต่สหกรณ์การเกษตรจะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการให้สมาชิกทั้งหลายมาแบ่งปันข้อมูลของผลผลิต ข้อมูลการขายผลผลิตโดยกำหนดราคาต่ำสุดและราคาสูงสุด การทำหน้าที่ดังกล่าวย่อมถือเป็นการตลาดตามมาตรา 1 ของกฎหมาย Capper-Volstead แล้ว ดังที่ได้มีคำตัดสินในคดี Central California Lettuce⁶¹

กรณีที่สาม กรณีสหกรณ์การเกษตรที่ให้บริการอำนวยความสะดวกให้แก่การตลาดสินค้าเกษตรของสมาชิกเพียงอย่างเดียว ก็ถือว่าเป็นการดำเนินกิจกรรม

⁶¹ Northern California Supermarkets v. Central California Lettuce Producers Cooperative, 413 F. Supp. 984 (N.D. Cal. 1976), *aff'd per curiam*, 580 F.2d 369 (1978), *cert. denied*, 439 U.S. 1090 (1979).

การตลาด ตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act แล้ว ดังที่ปรากฏอยู่ในคดี National Dairy Herd Ass'n⁶² ซึ่งศาลตัดสินว่า Dairy Herd Improvement Associations (DHIA) ซึ่งเป็นสหกรณ์ที่ดำเนินการทดสอบลักษณะทางกายภาพและลักษณะทางด้านการผลิตของวัวนมของสมาชิกสหกรณ์ และเตรียมรายงานผลการทดสอบดังกล่าว เพื่อช่วยให้สมาชิกรายงานไปใช้เพิ่มมูลค่าของวัวนมเพื่อขายให้แก่ผู้ที่จะนำวัวนมไปผลิตนมต่อไป เป็นยอมเป็นการดำเนินการด้านการตลาดตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act แล้ว

1.4 หลักหนึ่งคนหนึ่งเสียง (One Man One Vote) หรือการจำกัดเงินปันผลไม่เกินร้อยละ 8 ต่อปี (8 Percent Limit on Dividends)

บทบัญญัตินี้เป็นอีกหนึ่งเงื่อนไขที่ช่วยส่งเสริมให้สหกรณ์ดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิก โดยมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันไม่ให้กลุ่มบุคคลใดเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากสหกรณ์ ซึ่งกำหนดไว้เป็น 2 เงื่อนไข ได้แก่ เงื่อนไขแรก สมาชิกทุกคนภายในสหกรณ์การเกษตรต้องมีสิทธิออกเสียงในการดำเนินกิจกรรมของสหกรณ์ไม่เกิน 1 เสียงต่อ 1 คนโดยไม่คำนึงว่าสมาชิกแต่ละคนจะถือหุ้นมากน้อยเพียงใดหรือลงทุนในสหกรณ์มากน้อยเพียงใด เงื่อนไขที่สอง คือ สหกรณ์การเกษตรต้องจ่ายเงินปันผลให้แก่สมาชิกทุกคนไม่เกินร้อยละ 8 ต่อปี ซึ่งเงื่อนไขนี้เพื่อความเป็นอิสระของสหกรณ์ในการระดมทุน โดยสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์จะปฏิบัติตามเงื่อนไขใดเพียงเงื่อนไขหนึ่งหรือทั้งสองเงื่อนไขก็ได้ ย่อมได้การยกเว้นจากกฎหมายป้องกันการผูกขาดตาม Capper-Volstead Act แล้ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.5 ผลผลิตส่วนใหญ่ที่ซื้อขายต้องเป็นของสมาชิกสหกรณ์

เงื่อนไขข้อนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันเกษตรกรที่มีฐานะอยู่แล้วรวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร และกระทำการอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่มีผลกระทบต่อตลาดมีนัยสำคัญ โดยได้กำหนดเงื่อนไขให้สหกรณ์การเกษตรทุกแห่งต้องซื้อขายผลผลิตจากบุคคลที่เป็นสมาชิกมากกว่าผลผลิตจากบุคคลที่ไม่ได้เป็นสมาชิก โดยผลผลิตจากบุคคลที่เป็นสมาชิก หมายถึงผลผลิตทางผู้ผลิตทางการเกษตรซึ่งเป็นสมาชิกผลิตเอง

⁶² Agritronics Corp v. National Dairy Herd Ass'n, 1994-2 Trade-Cases (CCH) 70,758 at 73, 198 (N.D. N.Y. 1994).

2. ขอบเขตของมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act

โดยทั่วไปแล้ว Capper-Volstead Act จะยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันผูกขาด (Antitrust Laws) ต่อการกระทำของเกษตรกรทั้งหลาย ก็ต่อเมื่อ เกษตรกรทั้งหลายรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรหรือนิติบุคคลอื่นๆ ตามเงื่อนไขในมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act และดำเนินธุรกิจของนิติบุคคลเหล่านั้นในทางการค้าปกติเท่านั้น ซึ่งศาลสูงสุดได้กล่าวถึง หลักทั่วไปของ Capper-Volstead ว่าต้องการให้เกษตรกรที่รวมตัวอยู่ในรูปสหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร และนิติบุคคลอื่นๆ ตามเงื่อนไขในมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ได้รับประโยชน์และความรับผิดชอบในการแข่งขันเหมือนดั่งนักธุรกิจที่รวมตัวกันอยู่ในรูปของบริษัท⁶³ อย่างไรก็ตาม ศาลได้กล่าวถึงเจตนารมณ์ของสภาครองเกรสในกฎหมายฉบับนี้ว่า กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้ให้อำนาจแก่นิติบุคคลทั้งหลายข้างต้น อย่างไม่มีขอบเขตในการจำกัดการแข่งขันหรือได้รับอำนาจผูกขาดมา โดยการทำลายผู้ผลิตอิสระ ผู้ดำเนินการแปรรูปหรือผู้ติดต่อค้าขายรายอื่น แต่ต้องมีเจตนาทำให้ธุรกิจของสหกรณ์ของตนสำเร็จลุล่วงโดยอาศัยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย⁶⁴ ซึ่งหลายปีที่ผ่านมา ศาลได้ตัดสินไว้อย่างแน่ชัดแล้วว่าพฤติกรรมของสหกรณ์การเกษตรในรูปแบบใดบ้างที่ไม่ได้รับการยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดตาม Capper-Volstead Act โดยพฤติกรรมดังกล่าวอาจไม่ใช่ความผิดในตัวเอง (Per Se) ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาด แต่หากถูกกล่าวหาในลักษณะดังกล่าว ศาลต้องพิจารณาคดีโดยใช้หลักเกณฑ์เดียวกับพฤติกรรมขององค์กรธุรกิจที่ไม่ใช่สหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรหรือนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act

โดยพฤติกรรมของสหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรหรือนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า “สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตาม Capper-Volstead Act”) ที่ไม่ได้รับการยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดตามกฎหมาย Capper-Volstead นั้น ศาลได้มีคำพิพากษาไว้ โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2

⁶³ JUSTIA US Supreme Court, Milk Producers Assn. v. United States 362 U.S. 458 (1960) [Online], [February 18, 2016]. Available from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/362/458/case.html>.

⁶⁴ 362 U.S. at 466-467. *And*, Marketing Assistance Plan v. Associated Milk Producer, Inc., 338 F. Supp. 1019,1023 (S.D. Tex. 1972).

ประเภทคือ⁶⁵ ประเภทที่หนึ่ง การสมคบหรือร่วมมือกับบุคคลที่ไม่ได้รับการยกเว้นตาม Capper-Volstead Act เพื่อกระทำการกิจกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายการแข่งขันทางการค้า และ ประเภทที่สอง คือ พฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการแข่งขัน (anticompetitive activity) ที่ไม่สามารถให้เหตุผลทางธุรกิจได้ หรือพฤติกรรมที่มีวัตถุประสงค์ “เพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory)” ซึ่งคำตัดสินเหล่านี้จะเป็นการกำหนดขอบเขตของการบังคับใช้มาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act

2.1 การสมคบหรือร่วมมือกับบุคคลที่ไม่ได้รับการยกเว้นตาม Capper-Volstead Act เพื่อกระทำการกิจกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายการแข่งขันทางการค้า

ในส่วนนี้จะสามารถแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ การร่วมมือกับบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ผลิต และการรวมกิจการกับนิติบุคคลที่ไม่ใช่สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตาม Capper-Volstead Act

2.1.1 การร่วมมือกับบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ผลิต (Collaborating with Nonproducers)

กฎเกณฑ์ที่สำคัญของการยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act ตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act คือ นิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act ควรหลีกเลี่ยงการดำเนินกิจกรรมที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายป้องกันการผูกขาดกับบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ผลิตที่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมาย Capper-Volstead ซึ่งกฎเกณฑ์นี้เกิดจากการวางหลักในคดีที่สำคัญ 3 คดี ได้แก่ คดี Borden⁶⁶ ซึ่งวางหลักไว้ว่า กฎหมาย Capper-Volstead และกฎหมายอื่น ๆ ที่ยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร จะไม่ครอบคลุมถึงกรณีที่สมคบกันจำกัดการแข่งขัน พยายามใช้อำนาจผูกขาด หรือการกระทำอื่นใดที่ฝ่าฝืนกฎหมาย Sherman Act และกฎหมายป้องกันการผูกขาดอื่น ๆ กับบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ผลิตที่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมาย Capper-

⁶⁵ United States Department of Agriculture, Antitrust Status Of Farmer Cooperatives : The Story Of The Capper-Volstead Act [Online], [February 18, 2016]. Available from: <http://www.uwcc.wisc.edu/pdf/CIR59.pdf>

⁶⁶ JUSTIA US Supreme Court, United States v. Borden Co. 308 U.S. 188 (1939) [Online], [February 18, 2016]. Available from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/308/188/>

Volstead ซึ่งในคดีนี้ได้ตัดสินว่า กรณีที่สหกรณ์การเกษตรตกลงร่วมกันกับลูกค้าเพื่อจำกัดราคาขายปลีกย่อมเป็นความผิดตามมาตรา 1 แห่งกฎหมาย Sherman Act

คดีถัดมา คือ คดี Nation Broiler Marketing

Association⁶⁷ ซึ่งวางหลักไว้ว่า กฎหมาย Capper-Volstead และกฎหมายอื่น ๆ ที่จำกัดการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดสำหรับผู้ผลิตทางการเกษตร จะคุ้มครองสมาคมทั้งหลายที่มีสมาชิกเป็นผู้ผลิตโดยสุจริตเท่านั้น อย่างไรก็ตามกฎเกณฑ์ดังกล่าวไม่ได้หมายความว่า สัญญาและข้อตกลงในทุกกรณีกับบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ผลิตตามกฎหมาย Capper-Volstead จะทำให้สหกรณ์การเกษตรตกอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาด แต่ต้องเป็นข้อตกลงที่จะถูกพิสูจน์ภายใต้หลักแห่งเหตุผล (Rule of reason) กับหลักความผิดในตัวเอง (Per Se) ว่าเป็นข้อตกลงระหว่างบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ผลิตเท่านั้น

ส่วนอีกหนึ่งคดี ได้แก่ คดี North Texas Producers⁶⁸

โดยมีข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า Young ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการผลิตและจัดจำหน่ายนมได้เข้ามาทำสัญญาซื้อขายนมกับ North Texas Producers Association ซึ่งเป็นสหกรณ์ที่ดำเนินกิจการการตลาดนมให้แก่ผู้จัดจำหน่ายในพื้นที่ Dallas ร้อยละ 85 ของนมที่ขายในพื้นที่ Dallas โดย Young ได้ทำการขายปลีกให้แก่ผู้บริโภค ในราคาต่ำกว่าราคาของผู้จัดจำหน่ายนมในเมือง Dallas ขาย ซึ่งเมื่อผู้จัดจำหน่ายดังกล่าวทราบถึงการขายปลีกของ Dallas ก็ได้ขึ้นราคานมและให้ North Texas Producers Association ปฏิเสธที่จะส่งนมตามสัญญาให้แก่ Young ทำให้ Young มาฟ้อง North Texas Producers Association และผู้จัดจำหน่ายอื่น ๆ ในข้อหาสมคบกันจำกัดการแข่งขันและผูกขาดตลาดนมใน Dallas โดยการปฏิเสธที่จะขายนมให้เขา ซึ่งศาลอุทธรณ์ในคดีนี้ ตัดสินว่า North Texas Producers Association ดำเนินกิจกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการแข่งขันทางการค้ากับองค์กรธุรกิจที่ไม่ใช่ผู้ผลิตที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย Capper-Volstead ดังนั้น North Texas Producers Association จึงมีความผิดตามกฎหมายป้องกันการผูกขาด

⁶⁷ JUSTIA US Supreme Court, National Broiler Marketing Assn. v. United States 436 U.S. 816 (1978) [Online], [February 18, 2016]. Available from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/436/816/case.html>

⁶⁸ North Texas Producers Association v. Young, 308 F.2d 235 (5th Cir.1962), cert. denied, 372 U.S. 929 (1963).

2.1.2 การรวมกิจการกับองค์กรธุรกิจที่ไม่ใช่สหกรณ์ การเกษตร (Consolidating with Non-cooperative Firms)

กฎหมายป้องกันการผูกขาดที่บังคับใช้กรณีการควบรวมกิจการ (mergers) และการซื้อกิจการ (acquisitions) คือมาตรา 7 แห่ง Clayton Act โดยมาตรานี้ห้ามองค์กรธุรกิจหนึ่งดำเนินกิจการทางพาณิชย์จากการซื้อหุ้นหรือสินทรัพย์บางส่วนหรือทั้งหมดขององค์กรธุรกิจอื่นโดยมีผลเป็นการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantially to lessen competition) หรือมีแนวโน้มที่จะสร้างอำนาจผูกขาด (tend to create a monopoly)

การบังคับใช้บทบัญญัติข้างต้นต่อกรณีที่สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตาม Capper-Volstead Act ซื้อกิจการขององค์กรธุรกิจที่ไม่ใช่สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตาม Capper-Volstead Act ได้มีคำพิพากษาของศาลในคดี Maryland & Virginia Milk Producers⁶⁹

ในคดีนี้ มีข้อเท็จจริงอยู่ว่า Maryland & Virginia (ต่อไปจะเรียกว่า “Maryland”) เป็นสหกรณ์นมที่ขายนมให้แก่ผู้ซื้อใน Washington โดยมีส่วนแบ่งในตลาดก่อนซื้อกิจการร้อยละ 86 ของนมที่ขายใน Washington โดยผู้ซื้อนมจำนวน 8 ใน 12 รายในตลาดซื้อนมจาก Maryland ยกเว้นบริษัท Embassy Dairy (ต่อไปจะเรียกว่า “Embassy”) ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 50 ในตลาดนมดังกล่าวที่ซื้อนมจากเกษตรกรนมรายอื่นที่ไม่ได้ขายนมผ่าน Maryland ต่อมาในปี ค.ศ. 1954 บริษัท Embassy ได้ขายสินทรัพย์ให้แก่ Maryland ซึ่งหลังจากนั้นบริษัท Embassy ได้ออกจากตลาดไป โดย Maryland ยังคงดำเนินกิจการขายปลีกของบริษัท Embassy ต่อไป ส่งผลให้เกษตรกรนมที่ขายนมให้แก่บริษัท Embassy ไม่สามารถขายนมให้ผู้ซื้อรายอื่นได้ หากไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของ Maryland และเริ่มหันไปขายนมในตลาดมลรัฐ Baltimore ส่งผลให้ส่วนแบ่งตลาดใน Washington ของ Maryland เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด

รัฐบาลกลางฟ้อง Maryland เป็น 3 ข้อหา คือ ข้อหาแรก Maryland ใช้อำนาจผูกขาดหรือพยายามใช้อำนาจผูกขาดในตลาดนม Washington ตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act ข้อหาที่สอง Maryland กระทำการสมคบกับบริษัท Embassy จำกัดการแข่งขันในตลาดนมตามมาตรา 1 และมาตรา 3 แห่ง Sherman Act และ ข้อหาสุดท้าย คือ

⁶⁹ United States v. Maryland & Virginia Milk Producers Ass’n, 167F. Supp. 45(D.C. D.C. 1958), *rev’d*, 362 U.S. 458 (1960); 167 F. Supp. 799(D.C. D.C. 1958), *aff’d*, 362 U.S. 458 (1960); 168F. Supp. 880 (D.C. D.C. 1959), *aff’d*, 362 U.S. 458 (1960).

Maryland เข้าซื้อสินทรัพย์ทั้งหมดของบริษัท Embassy โดยจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ และสร้างอำนาจผูกขาดตามมาตรา 7 แห่ง Clayton Act

ศาลสูงสุดในคดีนี้ได้ตัดสินให้รัฐบาลกลางเป็นฝ่ายชนะคดี ทั้ง 3 ข้อกล่าวหา โดยใน ข้อหาแรก ศาลได้อธิบายว่าพฤติกรรมของสหกรณ์ ที่กระทำการรบกวนการขนส่งทางรถบรรทุก การกระทำที่เกษตรกรกรมที่ไม่ใช่สมาชิกสหกรณ์ปฏิเสธไม่ทำธุรกิจกับเจ้าของธุรกิจนมเพื่อชักจูงให้ซื้อนมจากสหกรณ์ หรือการใช้อำนาจในหนี้เงินกู้บังคับให้เจ้าของฟาร์มนมอื่น ๆ ซื้อนมจากสหกรณ์ ถือว่าเป็น พฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้อยู่นอกเหนือวัตถุประสงค์โดยชอบด้วยกฎหมาย (legitimate objects) ของสหกรณ์ การเกษตร ซึ่งถ้าพิสูจน์ได้ว่า การมีพฤติกรรมดังกล่าวย่อมมีความผิดตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act ซึ่งการกระทำของ Maryland ทำให้รวบรวมส่วนแบ่งตลาดในการขายนมในตลาด Washington เข้ามาอยู่ในมือของตนเอง โดยเกษตรกรกรมที่ไม่ใช่สมาชิกของตนเองไม่สามารถขายนมให้แก่ผู้ซื้อได้อันเป็นการกำจัดคู่แข่งของ Maryland ย่อมถือว่าเป็นพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) เพื่อใช้อำนาจผูกขาดตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act ในส่วน ข้อหาที่สอง ศาลให้เหตุผลว่า สัญญาการขายสินทรัพย์ระหว่าง Maryland และบริษัท Embassy ได้กำหนดข้อตกลงว่า เจ้าของบริษัท Embassy เดิม ต้องไม่แข่งขันกับสหกรณ์ในการซื้อนมใน Washington เป็นเวลา 10 ปี และต้องสนับสนุนให้เกษตรกรกรมเดิมที่ขายนมให้แก่บริษัท Embassy ต้องเข้ามาเป็นสมาชิกของสหกรณ์ ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวมีลักษณะที่ขัดขวางการแข่งขันในการขายนม และการซื้อนมจากผู้ผลิตคนอื่น ๆ เป็นการจำกัดการแข่งขันที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 1 และมาตรา 3 แห่ง Sherman Act และ ข้อหาสุดท้าย การซื้อกิจการข้างต้นมีแนวโน้มจำกัดการแข่งขันในตลาดนมของ Washington โดยอ้างอิงเหตุผลตามสองข้อหาข้างต้น และศาลสูงสุดยังกล่าวต่อไปว่า ในมาตรา 7 แห่ง Clayton Act ไม่ได้ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ในการอนุมัติในเรื่องซื้อกิจการของสหกรณ์การเกษตรที่จะทำให้สหกรณ์การเกษตรได้รับยกเว้นจากกฎหมายป้องกันการผูกขาด

นอกจากนี้แล้วศาลสูงสุดยังได้ปฏิเสธข้อต่อสู้ของ

Maryland ที่ว่า การซื้อกิจการของตนได้รับยกเว้นตาม Capper-Volstead Act เนื่องจากเป็นการทำข้อตกลงหรือข้อสัญญาในการดำเนินการแปรรูป การจัดการ การตลาดสินค้าของสมาชิกโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยศาลให้เหตุผลว่า สัญญาการซื้อกิจการจากองค์กรธุรกิจที่ไม่ใช่สหกรณ์เพื่อใช้ในทางธุรกิจเท่านั้นที่ได้รับการยกเว้นตาม Capper-Volstead Act แต่ถ้าหากการซื้อกิจการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อจำกัดและระงับคู่แข่งและการแข่งขัน Capper-Volstead Act ก็ย่อมไม่บังคับใช้กับการซื้อกิจการดังกล่าว

ดังนั้นจากคดีนี้ศาลจึงสรุปได้ว่า การร่วมมือกันทางธุรกิจระหว่างสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตาม Capper-Volstead Act กับองค์กรธุรกิจที่ไม่ใช่สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตาม Capper-Volstead Act เพื่อลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญและหรือก่อให้เกิดอำนาจผูกขาด สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเหล่านั้นต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาด⁷⁰

หลังจากคดีดังกล่าวข้างต้น ก็ได้มีคดีต่อมาที่ตัดสินไปในแนวทางเดียวกันได้แก่คดี Bergjans Farm Dairy⁷¹ และคดี Rice Growers Association⁷²

2.2 พฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct)

ศาลมักจะพิจารณาพฤติกรรมที่ปราศจากวัตถุประสงค์ทางธุรกิจที่สมควรและมีเจตนาจำกัดการแข่งขันหรือระงับการแข่งขันเพียงร่วมกัน⁷³ ไม่ว่าจะกรณีใดก็ตาม ว่าเป็นพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory) โดยสามารถแบ่งพฤติกรรมได้เป็น 6 กรณีดังต่อไปนี้

2.2.1 การข่มขู่และการบีบบังคับไม่ว่ากรณีใด ๆ ให้ผู้ผลิตเข้าร่วมหรืออย่างน้อยที่สุดปฏิบัติตามราคาและกฎระเบียบอื่น ๆ ที่กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกำหนดไว้

ปรากฏอยู่ในคดี Gulf Coast Shrimpers

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁷⁰ United States Department of Agriculture, Antitrust Status Of Farmer Cooperatives : The Story Of The Capper-Volstead Act [Online], [February 18, 2016]. Available from: <http://www.uwcc.wisc.edu/pdf/CIR59.pdf>

⁷¹ Bergjans Farm Dairy v. Sanitary Milk Producers, 241 F. Supp. 476, 486 (E.D. Mo. 1965), *aff'd*, 368 F.2d 679 (8th Cir.1966).

⁷² United States v. Rice Growers Association of California, 1986-2 Trade Cases (CCH) 67,287 at 61,459, n.5 (E.D. Cal. 1986).

⁷³ Maryland & Virginia Milk Producers v. United States, 362 U.S. 458, 468 (1960). *See, e.g.*, Gulf Coast Shrimpers and Oystermans Association v. United States, 236 F. 2d 658, 665 (5th Cir. 1956).

&OystermansAss'n v. United States⁷⁴ ซึ่งรัฐบาลกลางได้ฟ้อง Gulf Coast Shrimpers & Oystermans Association ซึ่งเป็นสหกรณ์การประมงโดยมีชาวประมงที่จับกุ้งและหอยนางรมที่ประกอบกิจการทำเรือในมลรัฐ Mississippi เป็นสมาชิก โดยมีข้อเท็จจริงและคำตัดสินดังต่อไปนี้

ข้อเท็จจริงในคดี สหกรณ์ได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ สมคบกันในการกำหนดราคาซึ่งฝ่าฝืนมาตรา 1 แห่ง Sherman Act ซึ่งในระหว่างพิจารณาคดีของ ศาลอุทธรณ์ ฝ่ายรัฐบาลกลางได้แสดงพยานหลักฐานสำคัญว่า Gulf Coast Shrimpers & Oystermans Association ใช้กลยุทธ์ที่บีบบังคับเพื่อกีดกันไม่ให้บุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกของสหกรณ์ สามารถเข้าถึงการติดต่อกับผู้ประกอบการแปรรูปปลาในมลรัฐ Mississippi ได้

คำตัดสินของศาล การที่ Gulf Coast Shrimpers & Oystermans ให้อินุญาตหรือให้สัตยาบันการประท้วงของสมาชิกสหกรณ์เพื่อกีดกันบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกหรือชาวประมงที่อยู่นอกเขตมลรัฐ Mississippi ไม่ให้ทำการจับปลาในแม่น้ำ Mississippi หรือ ขายปลาให้ผู้ซื้อขายบริเวณท่าเรือ รวมถึงให้สมาชิกของสหกรณ์ปฏิเสธที่จะทำธุรกิจกับผู้ซื้อขายที่ ฝ่าฝืนในกรณีข้างต้น และยังบีบบังคับให้ชาวประมงที่ไม่ใช่สมาชิกของสหกรณ์เข้าร่วมเป็นสมาชิกและ ปฏิบัติตามตารางราคาของสหกรณ์ ซึ่งจากข้อเท็จจริงข้างต้น เป็นพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่งชั้น (predatory conduct) ซึ่งอยู่นอกขอบข่ายที่จะได้รับยกเว้นไม่บังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด ตาม Fisherman's Collective Marketing Act เพราะเป็นการขับไล่บุคคลทุกคนที่ไม่ซื้อขายตาม ราคาที่สหกรณ์กำหนดไว้ (เทียบได้กับ Capper-Volstead Act)

2.2.2 พฤติกรรมในลักษณะ “Secondary Boycotts”

ยกตัวอย่างเช่น การกีดกันให้บุคคลที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของ สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ห้ามทำธุรกิจกับคู่ค้า เพื่อบีบบังคับให้คู่ค้าดังกล่าว ปฏิบัติตามราคาและข้อตกลงทางการค้าอื่น ๆ ที่ สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร กำหนด ดังที่ปรากฏอยู่ในคดี United States v. King⁷⁵

ข้อเท็จจริงในคดี คณะกรรมการบริหารของสหกรณ์ การเกษตรซึ่งดำเนินกิจการขนส่งมันฝรั่งชื่อว่า Aroostock Potato Shippers Association (APSA) ได้พิจารณาให้บุคคลบางกลุ่มที่ผลิต รับประทานหรือดำเนินการค้าขายเกี่ยวกับมันฝรั่งในมลรัฐ Maine เป็น

⁷⁴ Gulf Coast Shrimpers and Oystermans Association v. United States, 236 F. 2d 658 (5th Cir. 1956).cert. denied, 352 U.S. 927 (1956).

⁷⁵ United States v. King, 229 F. 276 (D.C. Mass. 1915); 250 F. 908 (D.C. Mass. 1916).

บุคคลไม่พึงปรารถนาโดยจัดทำเป็นบัญชีดำ (Blacklist) และห้ามไม่ให้สมาชิกของสหกรณ์ดังกล่าวทำธุรกิจกับบุคคลกลุ่มนั้น นอกจากนี้ ยังได้ส่งบัญชีดำดังกล่าวให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจอื่น ๆ ภายในตลาดมันฝรั่งในมลรัฐ Maine พร้อมกับแจ้งว่า หากผู้ประกอบการรายใดฝ่าฝืนติดต่อทำธุรกิจกับกลุ่มที่ติดบัญชีดำอยู่ ผู้ประกอบการรายนั้นก็จะต้องถูกขึ้นบัญชีดำดังกล่าวด้วย

คำตัดสินของศาล สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรอาจ

ตกลงกันไม่ทำธุรกิจกับผู้ประกอบการรายใดโดยตรง หรือที่เรียกว่า “การปฏิเสธไม่ทำธุรกิจกับบุคคลอื่นโดยตรง (direct boycotting)” ก็ได้ แต่ไม่สามารถบีบบังคับให้ผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ในตลาดเดียวกันไม่ทำธุรกิจกับผู้ประกอบการรายนั้นหรือที่เรียกว่า “การปฏิเสธไม่ทำธุรกิจกับบุคคลอื่นโดยอ้อม (secondary boycotting)” ได้เพราะการกระทำดังกล่าวไม่มีเหตุผลทางธุรกิจใด ๆ ที่สหกรณ์การเกษตรจะไปบังคับบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกของตนไม่ทำธุรกิจกับบุคคลอื่น ดังนั้นการกระทำดังกล่าวของ APSA จึงเป็นพฤติกรรมที่ขัดคู่แข่งชั้น

2.2.3 การซ่อนเร้นการปั่นราคา (manipulation of price) ที่ผู้ซื้อชำระให้ โดยการให้ส่วนลดโดยลับ (secret rebates) เพื่อตัดราคาคู่แข่ง

ปรากฏอยู่ในคดี *Bergjans Farm Dairy v. Sanitary Milk Producers*⁷⁶

ข้อเท็จจริงในคดี Sanitary Milk ซึ่งดำเนินธุรกิจเป็นสหกรณ์เพื่อการเจรจาต่อรองกับผู้ซื้อในการขายนมของสมาชิกสหกรณ์ โดยครอบคลุมส่วนแบ่งตลาดน้ำนมดิบร้อยละ 60 ของเมือง St. Louis ได้เข้าไปซื้อโรงงานนม และเริ่มขายนมของสมาชิกสหกรณ์ให้แก่ผู้ซื้อ โดยได้ลดราคาขายส่งนมในช่วงแรก ต่อมาเมื่อราคาดังกล่าวเป็นที่ยอมรับแก่ผู้ซื้อในตลาดแล้ว Sanitary Milk ก็ได้ปรับขึ้นราคาให้ใกล้เคียงกับราคาเดิมก่อนปรับลดรวมทั้งได้จัดเตรียมส่วนลดเงินสดลับ (secret cash rebates) ให้แก่ผู้ซื้อของสหกรณ์และเพื่อเป็นการปกปิดการกระทำดังกล่าว นอกจากนี้ Sanitary Milk ยังได้ซื้อกิจการจากบริษัทที่ดำเนินกิจการแปรรูปเพื่อตอบสนองต่อราคานมของ Sanitary Milk ทำให้เกษตรกรนมที่ไม่ใช่สมาชิกของ Sanitary Milk และขายนมให้แก่บริษัทแปรรูปดังกล่าว ไม่สามารถขายนมของตนเองได้

คำตัดสินของศาล การจัดตั้งและดำเนินธุรกิจแปรรูปของ

⁷⁶ *Bergjans Farm Dairy v. Sanitary Milk Producers*, 241 F.Supp.476 (E.D. Mo. 1965), *aff'd*, 368 F.2d 679 (8th Cir. 1966).

Sanitary Milk มีเจตนาที่ต้องการขจัดคู่แข่งชั้นออกจากตลาด โดยลักษณะการกระทำที่ให้ผู้ซื้อเงินสดลับให้แก่ผู้ซื้อซึ่งเป็นลูกค้าของสหกรณ์ ย่อมถือว่าสหกรณ์ดำเนินการสมคบกับผู้ซื้อเพื่อกำหนดราคาขายส่งของนมอันไม่ได้รับยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดตาม Capper-Volstead Act แล้ว

2.2.4 การประทุ้งผู้ค้าปลีกที่ซื้อสินค้าทางการเกษตรจากผู้แปรรูปที่ไม่ได้รับซื้อผลผลิตจากสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร เพื่อบังคับให้ผู้ค้าปลีกซื้อสินค้าทางการเกษตรจากผู้แปรรูปที่รับซื้อผลผลิตจากสมาชิกของ สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเท่านั้น

ปรากฏอยู่ในคดี Otto Milk Company v. United Dairy Farmers⁷⁷

ข้อเท็จจริงในคดี United Dairy Farmers (UDF) ซึ่งเป็นสหกรณ์การตลาดนมโดยจัดตั้งขึ้นโดยสมาชิกเกษตรกรซึ่งได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกของสหกรณ์ Dairymen's Co-operative Sales Association (DCSA) ได้มีการประท้วงต่อร้านค้าซึ่งซื้อนมจากบริษัทขายนมที่มีชื่อว่า Otto Milk โดย Otto ได้ซื้อน้ำนมดิบมาจาก DCSA โดยสมาชิกของ UDF บอกกับร้านค้าว่าจะเลิกประท้วงก็ต่อเมื่อร้านค้าหยุดการซื้อและการขายผลิตภัณฑ์ของ Otto Milk โดยหาผลิตภัณฑ์จากแหล่งอื่นมาแทน นอกจากนี้สมาชิกสหกรณ์ UDF จะยังคงไปประท้วงร้านค้าอื่นที่ยังคงซื้อขายกับ Otto อยู่ บริษัท Otto จึงได้ฟ้อง UDF ว่าสมคบกันจำกัดการแข่งขันทางการค้าตามมาตรา 1 และใช้อำนาจผูกขาดตลาดตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act ซึ่งทางฝ่าย UDF ได้ยกข้อต่อสู้ว่า การประท้วงของสหกรณ์เกิดขึ้นในมลรัฐเดียวคือ Pennsylvania ไม่ใช่ระหว่างมลรัฐตั้งแต่ 2 มลรัฐขึ้นไป

คำตัดสินของศาล การบังคับใช้ Sherman Act รวมถึงการทำธุรกิจในรัฐใดรัฐหนึ่ง แต่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อมลรัฐตั้งแต่ 2 มลรัฐขึ้นไปด้วย⁷⁸ ดังนั้นกรณีของบริษัท Otto ได้ซื้อน้ำนมดิบและขายนมในมลรัฐอื่นนอกจาก Pennsylvania และมี

⁷⁷ JUSTIA US Supreme Court, "Otto Milk Co. V. United Dairy Farmers Cooperative Ass'n, 261 F. Supp. 381 (W.D. Pa. 1966)" [Online], [February 16, 2016]. Available from: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/261/381/1674915/>

ยอดขายลดลงอันเนื่องมาจากการประท้วงของ UDF จึงถือได้ว่ามีผลกระทบระหว่างมลรัฐตั้งแต่ 2 มลรัฐขึ้นไปแล้ว

นอกจากนี้ UDF ยังได้ยกข้ออ้างว่าตกได้รับยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดตามมาตรา 6 แห่ง Clayton Act และมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ซึ่งศาลได้ตัดสินว่า ผู้ประท้วงของ UDF ต้องการที่จะหยุดลูกค้าไม่ให้ไปใช้บริการร้านค้าและยังบังคับให้ร้านค้าหยุดซื้อนมจาก Otto ดังนั้นการประท้วงดังกล่าว จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อกำจัด DCSA ซึ่งขายน้ำมันดิบให้แก่ Otto ออกจากการแข่งขันภายในตลาดสำหรับ UDF ซึ่งการปฏิเสธห้ามทำธุรกิจ (boycotting) ดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจผูกขาดตลาดตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act นอกจากนี้ ยังพบว่าการสมคบกันโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายระหว่าง UDF กับร้านค้าต่าง ๆ เพื่อหยุดการทำธุรกิจกับ Otto เป็นการจำกัดการแข่งขันตามมาตรา 1 แห่ง Sherman Act โดยศาลให้เหตุผลว่า การสมคบกันไม่จำเป็นต้องมีข้อตกลงที่ชัดเจน เพียงแค่มีการยอมรับแผนการอันไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ถือว่าเป็นความผิดแล้ว นอกจากนี้ผู้ที่ถูกบังคับโดยการใช้อำนาจทางเศรษฐกิจในการข่มขู่หรือกดดันให้ผู้อื่นเข้าร่วมแผนการดังกล่าวของสหกรณ์ ก็ถือว่าเป็นผู้สมคบร่วมกัน (co-conspirator) แล้ว โดยต่อมา UDF ได้อุทธรณ์คำตัดสินดังกล่าว แต่ศาลอุทธรณ์ก็ได้พิพากษายืนตามศาลสหพันธรัฐกลาง

คำตัดสินในคดีนี้จึงสรุปได้ว่า การประท้วงและการข่มขู่ของสหกรณ์การเกษตรต่อบุคคลอื่นซึ่งติดต่อค้าขายกับผู้แข่งขันเพื่อห้ามไม่ให้บุคคลทำธุรกิจกับผู้แข่งขันของตน ย่อมถือว่าสหกรณ์มีพฤติกรรมขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) ซึ่งไม่ได้รับการยกเว้นตาม Capper-Volstead Act

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY

2.2.5 การรบกวนการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรไปยังโรงงานของผู้แปรรูปที่ไม่ประสงค์จะทำธุรกิจกับสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ดังที่ปรากฏอยู่ในคดี อีกคดีหนึ่ง คือ คดี North Texas Producers Ass'n v. Metzger Dairies⁷⁹

⁷⁸ United States Department of Agriculture, Antitrust Status Of Farmer Cooperatives : The Story Of The Capper-Volstead Act [Online], [February 16, 2016]. Available from: <http://www.uwcc.wisc.edu/pdf/CIR59.pdf>

⁷⁹ North Texas Producers Ass'n v. Metzger Dairies, 348 F.2d 189 (5th Cir. 1965), cert. denied, 382 U.S. 977 (1966).

ข้อเท็จจริงในคดี North Texas Producers Association ซึ่งเป็นสหกรณ์ผู้ผลิตนมและชาวนมที่สมาชิกสหกรณ์ผลิตได้ โดยมีส่วนแบ่งในการขายนมเป็นร้อยละ 90 ในตลาดเมือง Dallas และ Ft.Worth ซึ่งตั้งอยู่ในมลรัฐ Texas ได้ขึ้นราคานมสูงกว่าคำสั่งทางการตลาดนม (marketing order) ที่สหพันธรัฐกำหนดราคาขั้นต่ำไว้ โดยกำหนดให้ผู้ซื้อนมที่ไม่ต้องการซื้อในราคาที่สหกรณ์กำหนดไว้ต้องแจ้งให้สหกรณ์ทราบก่อน โดยบริษัทผู้ดำเนินกิจการในการแปรรูปนม 4 บริษัทได้หันมมาจากแหล่งอื่นและขอระงับการเป็นลูกค้ากับสหกรณ์ แต่สหกรณ์ก็ยังคงขายนมของสมาชิกกับผู้ดำเนินกิจการในการแปรรูปนมทุกรายยกเว้นบริษัท Metzger ซึ่งสหกรณ์กำลังมีข้อพิพาทด้วย โดยบริษัท Metzger เป็นบริษัทผู้ซื้อนมรายใหญ่จากบุคคลในเมือง Dallas และ Ft.Worth ที่ไม่ใช่สมาชิกของสหกรณ์นม North Texas และยังใช้บริการบริษัทรถบรรทุกอิสระ 2 บริษัทในการขนส่งนมไปยังโรงงานของตน ซึ่งสหกรณ์นม North Texas ได้ยื่นข้อเสนอต่อบริษัท Metzger ที่จะขายนมให้ โดยมีเงื่อนไข 2 ประการว่า ประการที่หนึ่ง บริษัท Metzger ต้องไม่ซื้อนมจากบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากสหกรณ์ก่อน และ ประการที่สอง นมของสมาชิกสหกรณ์ต้องถูกขนส่งไปยังโรงงานของบริษัท Metzger โดยใช้ยานพาหนะที่สหกรณ์นม North Texas เป็นเจ้าของหรือเช่ามา ซึ่งบริษัท Metzger ได้ปฏิเสธข้อเสนอดังกล่าว สหกรณ์นม North Texas จึงได้มีจดหมายแจ้งแก่สมาชิกให้ขอร้องไม่ให้นำนมขายของชำในเมืองดังกล่าวซื้อนมจากบริษัท Metzger

คำตัดสินของศาล กรณีที่สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์รบกวนการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรไปยังโรงงานของผู้แปรรูปที่ไม่ประสงค์จะทำธุรกิจกับสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร และกระตุ้นให้ร้านขายของชำปฏิเสธที่จะสนับสนุนการขายนมของบริษัท Metzger โดยไม่ทำธุรกิจด้วยถือได้ว่าเป็นการใช้อำนาจผูกขาดซึ่งมีความผิดตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act

2.2.6 การปล่อยเงินกู้ให้แก่ลูกค้าและใช้อำนาจจากเงินกู้ดังกล่าวบังคับให้ลูกค้าต้องยอมรับราคาและเงื่อนไขทางการค้าอื่น ๆ ที่กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกำหนด

ปรากฏอยู่ในคดี United States v. Maryland & Virginia Milk Producers Association⁸⁰

⁸⁰ United States v. Maryland & Virginia Milk Producers Ass'n, 362 U.S. 458 (1960), *rev'g*, 167 F. Supp.45 (D.C. D.C. 1958).

ข้อเท็จจริงในคดี Maryland & Virginia Milk

Producers Association (Maryland) ซึ่งเป็นสหกรณ์จำหน่ายนมมีพฤติกรรม 3 กรณี ได้แก่ กรณีแรก การพยายามเข้าแทรกแซงการขนส่งทางรถบรรทุกไปยังผู้ขายที่ไม่ได้ซื้อนมจากสหกรณ์นม Maryland กรณีที่สอง การโน้มน้าวโรงงานนมให้เคลื่อนย้ายนมของบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกของ Maryland ไปยังตลาดอื่น และ กรณีสุดท้าย การข่มขู่จะเรียกเก็บเงินกู้ที่ให้แก่โรงงานนมถ้าโรงงานนมไม่ซื้อในปริมาณที่ Maryland กำหนด

คำตัดสินของศาล ศาลได้กล่าวว่า ผลของมาตรา 6 แห่ง Clayton Act คือเกษตรกรทั้งหลายที่กระทำการร่วมกันในรูปแบบสหกรณ์จะไม่ถูกจำกัดจากการดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มาตรานี้ไม่ได้สนับสนุนให้สหกรณ์ใช้อิสรระอย่างเต็มที่ในการดำเนินการตามวิธีซึ่งเป็นการกำจัดคู่แข่งชั้นทางการค้าโดยอำเภอใจ⁸¹ ซึ่งพฤติกรรมทั้งสามกรณีอยู่นอกขอบเขตของวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมาย (legitimate objects) ของมาตรา 6 แห่ง Clayton Act ย่อมถือว่า Maryland ผ่าฝืนกฎหมายป้องกันผูกขาด

3. มาตรา 2 แห่ง Capper-Volstead Act

แม้ว่ามาตรา 1 Capper-Volstead Act จะให้การยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อพฤติกรรมการใช้อำนาจผูกขาดหรือจำกัดการแข่งขันของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตาม Capper-Volstead Act เพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกก็ตาม แต่สภาคองเกรสก็ได้จัดเตรียมกลไกอย่างหนึ่ง เพื่อป้องกันไม่ให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตาม Capper-Volstead Act นั้น ใช้ผูกขาดไปในทางที่เสียหายแก่ผู้บริโภค โดยบัญญัติอยู่ในมาตรา 2 Capper-Volstead Act⁸² เพื่อป้องกันไม่ให้สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรดังกล่าวใช้อำนาจผูกขาดหรือกระทำการจำกัดการค้าและใช้อำนาจเหนือตลาด (market power) ในการเพิ่มราคาสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกที่จะนำออกขายให้สูงเกินสมควร (unduly enhance the prices)⁸³

⁸¹ 362 U.S. at 465-466.

⁸² 7 U.S.C. § 292.

⁸³ United States Department of Agriculture, Antitrust Status Of Farmer Cooperatives : The Story Of The Capper-Volstead Act [Online], [February 16, 2016]. Available from: <http://www.uwcc.wisc.edu/pdf/CIR59.pdf>

ในมาตรา 2 ได้กำหนดถึงกระบวนการในการพิจารณาการกระทำของ สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรข้างต้นทำให้เกิดการเพิ่มราคาสินค้าที่สูงเกินสมควร โดยเริ่มจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร (Secretary of Agriculture) มีเหตุควรเชื่อว่า สหกรณ์การเกษตรแห่งใดใช้อำนาจผูกขาดหรือจำกัดการแข่งขัน เพื่อเพิ่มราคาสินค้าทางการเกษตรให้สูงเกินสมควร ทางรัฐมนตรีก็จะออกคำสั่งที่ระบุถึงเหตุผลของคำสั่งดังกล่าว และจดหมายแจ้งรับฟัง สหกรณ์ให้แสดงเหตุว่า ทำไมรัฐมนตรีจึงไม่ควรออกคำสั่งให้สหกรณ์ระงับการกระทำดังกล่าว

หลังจากรับฟังสหกรณ์แล้ว รัฐมนตรียังเชื่อว่า สหกรณ์การเกษตรนั้นใช้อำนาจผูกขาดหรือจำกัดการค้าระหว่างมลรัฐหรือระหว่างประเทศเพื่อเพิ่มราคาสินค้าทางการเกษตรใด ๆ ให้สูงขึ้นเกินสมควร ทางรัฐมนตรีจะออกคำสั่ง โดยอ้างอิงข้อเท็จจริงที่มีการพิจารณา และห้ามหรือยับยั้งไม่ให้สหกรณ์การเกษตรใช้อำนาจผูกขาดหรือจำกัดการแข่งขัน โดยถ้าหากสหกรณ์นั้นไม่ปฏิบัติตามคำสั่งภายใน 30 วัน ทางรัฐมนตรีต้องยื่นสำเนาคำสั่งที่มีการรับรองสำเนาแล้ว รวมถึงสำเนาบันทีกต่าง ๆ ในประเด็นของคดีที่มีการรับรองสำเนาแล้วต่อศาลแขวงแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้นมีสำนักงานใหญ่ในการประกอบธุรกิจตั้งอยู่ โดยศาลมีคำสั่งยื่นตาม แก๊ซ หรือระงับคำสั่งดังกล่าวของรัฐมนตรี รวมทั้งมีอำนาจออกคำสั่งห้ามสหกรณ์เป็นการชั่วคราวในระหว่างที่พิจารณาคดี โดยกระทรวงยุติธรรม (Department of Justice) จะทำหน้าที่รับผิดชอบในการบังคับใช้คำสั่งที่ศาลได้พิจารณาคัดสินแล้ว

โดยทั่วไปแล้ว คำว่า “อย่างไม่สมควร (unduly)” กับ “อย่างไม่สมเหตุสมผล (unreasonably)” มีความหมายเหมือนกัน ฉะนั้นราคาที่เพิ่มขึ้นอย่างไม่สมควร เมื่อราคานั้นไม่สมเหตุสมผลหรือมากเกินไปภายใต้สถานการณ์นั้น โดยอาจกล่าวได้ว่า ราคาใดราคาหนึ่งจะผิดกฎหมาย ก็ต่อเมื่อราคานั้นกลายเป็นราคาที่ไม่สมเหตุสมผล ซึ่งประเด็นที่ยุ้งยากที่สุดในการพิจารณามาตรานี้คือ การค้นหามาตรฐานที่ถูกต้องในการพิจารณาว่าเมื่อใดที่ราคานั้นเพิ่มสูงขึ้นเกินสมควร (unduly enhanced) ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ยังเป็นเพียงข้อถกเถียงในทางวิชาการ โดยยังไม่เคยมีคำตัดสินของหน่วยงานทางปกครองหรือศาลแต่อย่างใด

นอกจากนี้ยังมีข้อพิจารณาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ อำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรตามมาตรา 2 แห่งกฎหมาย Capper-Volstead มีขอบเขตเพียงใด ซึ่งในประเด็นนี้ได้มีคำตัดสินอยู่ในคดี Sunkist Growers⁸⁴ ซึ่งคณะกรรมการการค้าสหพันธ์ (FTC) ได้กล่าวหาว่าสหกรณ์การเกษตร Sunkist Growers กระทำการปฏิบัติทางการค้าไม่เป็นธรรม ตาม

⁸⁴ JUSTIA US Supreme Court, Sunkist Growers, Inc. v. FTC, 464 F. Supp. 302 (C.D. Cal. 1979) [Online], [February 16, 2016]. Available from <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/464/302/1520259/>

มาตรา 5 ของกฎหมาย Federal Trade Commission โดย Sunkist Growers ได้อ้างว่า Capper-Volstead Act ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรแต่เพียงผู้เดียว ในการพิจารณากิจกรรมใด ๆ ของสหกรณ์การเกษตรที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการแข่งขัน (anticompetitive activity) มิใช่คณะกรรมการการค้าแห่งสหพันธรัฐ

ศาลในคดีนี้ได้ตัดสินว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรมีอำนาจในการพิจารณาข้อกล่าวหาใด ๆ ที่เกี่ยวกับการเพิ่มราคาที่สูงเกินสมควรเท่านั้น ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีนี้เป็นข้อกล่าวหาว่า สหกรณ์การเกษตร Sunkist Growers มีพฤติกรรมใช้อำนาจผูกขาดโดยมีเจตนาขัดขวางการเข้ามาของผู้แข่งขันรายใหม่และการลดจำนวนผู้แข่งขันภายในตลาด ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเพิ่มราคาที่สูงเกินสมควร ดังนั้นข้อกล่าวหาดังกล่าวจึงไม่อยู่ในขอบเขตอำนาจการพิจารณาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร แต่อยู่ในขอบเขตของคณะกรรมการการค้าแห่งสหพันธรัฐ

ข. บทบัญญัติกเว้นอื่น ๆ

นอกจาก Capper-Volstead Act แล้ว ยังมีบทบัญญัติกเว้นอื่นๆ แก่กรณีสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรดังต่อไปนี้⁸⁵

1. Cooperative Marketing Act⁸⁶

ในมาตรา 5 ของ Cooperative Marketing Act ได้อนุญาตให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง ระหว่างเกษตรกรกับสหกรณ์การเกษตร ระหว่างสหกรณ์การเกษตรด้วยกันเองซึ่งเป็นสมาชิกในชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเดียวกัน และระหว่างสหกรณ์การเกษตรกับตัวแทนทางการตลาดร่วมกันที่สหกรณ์การเกษตรทั้งหลายได้แต่งตั้งขึ้นมา

⁸⁵ United States Department of Agriculture, Antitrust Status Of Farmer Cooperatives : The Story Of The Capper-Volstead Act [Online], [February 16, 2016]. Available from: <http://www.uwcc.wisc.edu/pdf/CIR59.pdf>

⁸⁶ Legal Information Institute, "7 U.S. Code Chapter 18 - Cooperative Marketing" [Online], [April 25, 2018]. Available from: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/7/chapter-18>

2. Fisherman's Collective Marketing Act

กฎหมายฉบับนี้ได้บังคับใช้ในปี ค.ศ.1934 ซึ่งให้ความคุ้มครองแก่ผู้ประกอบการอาชีพประมงเช่นเดียวกับเกษตรกรตาม Capper-Volstead Act แต่กฎหมายฉบับนี้มีความแตกต่างจาก Capper-Volstead Act อยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก Capper-Volstead Act จะใช้บังคับกับผู้ผลิตทางการเกษตรเท่านั้น แต่ Fisherman's Collective Marketing Act จะใช้บังคับกับผู้ประกอบอาชีพประมง ได้แก่ ชาวประมงที่จับ สะสม หรือเพาะเลี้ยงผลผลิตทางทะเล หรือเจ้าของฟาร์มของผลผลิตทางทะเล ที่ดำเนินการร่วมกันในการจับ การผลิต การเตรียมการตลาด การแปรรูป การจัดการ และการตลาดผลผลิตดังกล่าว ประการที่สอง การบังคับใช้ Fisherman's Collective Marketing Act อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ (Secretary of Commerce) ในขณะที่การบังคับใช้ Capper-Volstead Act อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการเกษตร (Secretary of Agriculture) ในส่วนความสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ที่มีต่อสหกรณ์การเกษตร คือ⁸⁷ คำตัดสินของศาลและคำบังคับทางปกครองตามกฎหมายฉบับนี้ สามารถนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการตีความและบังคับใช้ในคดีตามกฎหมาย Capper-Volstead Act ได้ เนื่องจากกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ให้ความคุ้มครองแก่กลุ่มผู้อยู่ภายใต้กฎหมายแต่ละฉบับค่อนข้างเหมือนกัน

3. Robinson Patman Act⁸⁸

เป็นกฎหมายป้องกันการผูกขาดฉบับที่กำหนดห้ามการเลือกปฏิบัติด้านราคา และเน้นคุ้มครองธุรกิจขนาดเล็กอันได้แก่สหกรณ์การเกษตรจากธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาด ซึ่งกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้เงินเฉลี่ยคืน (patronage refund) ที่สหกรณ์จ่ายให้แก่สมาชิกไม่เป็นการเลือกปฏิบัติด้านราคา นอกจากนี้พฤติกรรมของสหกรณ์การเกษตรบางอย่างอาจอยู่ภายใต้บังคับของ

⁸⁷ United States Department of Agriculture, Antitrust Status Of Farmer Cooperatives : The Story Of The Capper-Volstead Act [Online], [February 16, 2016]. Available from: <http://www.uwcc.wisc.edu/pdf/CIR59.pdf>

⁸⁸ American Bar Association, "The Robinson-Patman Act" [Online], [April 25, 2018]. Available from: https://www.americanbar.org/groups/young_lawyers/publications/the_101_201_practice_series/robinson_patman_act.html

กฎหมายฉบับนี้ ตัวอย่างเช่น การทำข้อตกลงระหว่างสหกรณ์การเกษตรกับบุคคลภายนอก อันได้แก่ การให้ส่วนลดแก่ลูกค้าเฉพาะราย กรณีดังกล่าวย่อมมีความผิดตาม Robinson Patman Act ได้

เมื่อได้ทราบถึงบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด ต่อการกระทำของขบวนการสหกรณ์การเกษตรแล้ว ในส่วนต่อไปจะขอกกล่าวถึงขอบเขตของ บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อการกระทำของ สหกรณ์การเกษตรและ ชุมชุมสหกรณ์การเกษตร

3.1.4.4 ขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะศึกษาขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดในส่วนของ Capper-Volstead Act เป็นหลัก เนื่องจากเป็นบทบัญญัติกเว้นที่มีความสำคัญ และได้รับความจากศาลในคดีต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก และมีการศึกษา บทบัญญัติกเว้นอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง อันได้แก่ Fisherman's Collective Marketing Act ด้วย ซึ่งจะแยกพิจารณาตามการควบคุมพฤติกรรมในการแข่งขันทางธุรกิจตามกฎหมายป้องกันการผูกขาด 3 กรณี ดังต่อไปนี้

ก. การใช้อำนาจผูกขาด (Monopoly)

ในกรณีนี้มีข้อพิจารณาว่า มาตรา 1 แห่งกฎหมาย Capper-Volstead กำหนดให้ ผู้ผลิตทางการเกษตรสามารถกระทำการร่วมกันในรูปแบบสมาคม(สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร) ในการแปรรูป การจัดเตรียมสำหรับตลาด การจัดการ และการตลาดในการค้าระหว่างหลายมลรัฐหรือระหว่างประเทศได้โดยไม่มีการจำกัดขอบเขตอำนาจตลาด จึงทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างหลักเกณฑ์ในคดี Grinnell ที่กำหนดให้การพยายามสร้างอำนาจผูกขาดโดยเจตนาเป็น ซึ่งในกรณีนี้ ได้มีคำตัดสินของศาลในประเด็นนี้ต่าง ๆ มากมาย ดังต่อไปนี้

1.) คดี Case-Swayne v. Sunkist Growers⁸⁹

เป็นคดีแรกที่น่าเอาหลักเกณฑ์ในคดี Grinnell มาบังคับใช้กับสหกรณ์การเกษตร

ข้อเท็จจริงในคดี สหกรณ์การเกษตร Sunkist มีอำนาจผูกขาดในตลาดผลไม้ และยังใช้อำนาจผูกขาดนั้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อกำจัดบริษัท Case-Swayne ออกจากตลาดดังกล่าว

คำตัดสินของศาล Sunkist มีความผิดตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act โดยศาลได้วางหลักไว้ว่า กฎหมาย Capper-Volstead จะไม่ยกเว้นสหกรณ์การเกษตรจากการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด อันได้แก่ มาตรา 2 แห่ง Sherman Act หากเป็นกรณีที่สหกรณ์การเกษตรใช้อำนาจผูกขาดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (wrongful) โดยต่อมาในคดี California Tomato Growers⁹⁰ ได้มีการขยายความคำว่า “ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (wrongful)” ว่า หมายถึง การขจัดคู่แข่งขึ้นออกจากตลาด (predatory)

2.) คดี Fairdale Farms v. Yankee Milk⁹¹

ข้อเท็จจริงในคดี มีการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่มีชื่อว่า Regional Cooperative Marketing Agency (RMCA) ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการขายนมของสมาชิก และมีสหกรณ์การเกษตร Yankee Milk เป็นสมาชิกด้วย โดย RMCA ได้ขึ้นราคานมสูงกว่าราคาขั้นต่ำที่ระเบียบตลาดนม (milk market order) กำหนดไว้ในพื้นที่ที่ RCMA ขายนมและเรียกเก็บราคานมจากผู้ซื้อตามราคาดังกล่าว ต่อมาบริษัท Fairdale Farms ซึ่งดำเนินกิจการในการผลิต การค้าและการแปรรูปนม ซึ่งเคยซื้อนมส่วนใหญ่ที่ใช้ในการแปรรูปจากสหกรณ์การเกษตร Yankee Milk ได้

⁸⁹ Case-Swayne v. Sunkist Growers, 369 F.2d 449 (9th Cir.1966).

⁹⁰ GVF Cannery v. California Tomato Growers Ass'n, 511 F. Supp.711, 714-715 (N.D. Cal. 1981).

⁹¹ League, "Fairdale Farms V. Yankee Milk, Inc." [Online], [February 17, 2016]. Available from: <https://www.leagle.com/decision/19801672635f2d103711492>

ปฏิเสธรที่จะจ่ายส่วนต่างของราคา RCMA เก็บเพิ่มจากระเบียบและไม่ซื้อนมจากสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร Yankee Milk อีกต่อไป

ต่อมาในค.ศ. 1976 บริษัท Fairdale ได้ฟ้องคดีป้องกันการผูกขาดต่อ Yankee Milk และ RCMA โดยอ้างว่าการกำหนดราคาของ Yankee Milk และ RCMA เป็นการสมคบกันจำกัดการแข่งขันตามมาตรา 1 แห่ง Sherman Act และ Yankee Milk และ RCMA ยังพยายามผูกขาดตลาดน้ำนมดิบตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act

คำตัดสินของศาล ตัดสินให้จำเลยเป็นฝ่ายชนะ โดยศาลยอมรับว่าสหกรณ์การเกษตร Yankee Milk สามารถมีอำนาจผูกขาดได้ โดยกล่าวว่ากฎหมาย Capper-Volstead ให้สิทธิแก่เกษตรกรในการกระทำการร่วมกันภายในสหกรณ์เพื่อมีอำนาจผูกขาด โดยไม่ได้จำกัดขอบเขตของอำนาจดังกล่าว และยอมรับว่าสหกรณ์การเกษตรอาจเติบโตตามอำนาจผูกขาดรวมทั้งต้องมีความระมัดระวังในการใช้อำนาจดังกล่าวไปในทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

นอกจากนี้ศาลยังได้ตั้งข้อสังเกตว่า สภาครองเกรสซึ่งบังคับใช้กฎหมาย Capper-Volstead ไม่ได้มีเจตนาห้ามการเติบโตตามธรรมชาติและด้วยความสมัครใจของสหกรณ์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการเป็นตัวแทนของเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ศาลอุทธรณ์ยังได้พยายามประนีประนอมกฎหมาย Capper-Volstead กับคดี Grinnell โดยให้เหตุผลว่า การบังคับใช้กฎหมาย Capper-Volstead ก็เพื่อป้องกันการบังคับใช้องค์ประกอบที่ 2 อย่างเต็มที่ต่อสหกรณ์การเกษตร โดยกฎหมายฉบับนี้อุญาตให้จัดตั้งสหกรณ์การเกษตรได้โดยไม่จำกัดขนาด

ดังนั้นการจัดตั้ง การเติบโตและการดำเนินการของสหกรณ์การเกษตรที่แข็งแกร่งย่อมเป็นการได้รับและรักษาไว้ซึ่งอำนาจผูกขาดโดยเป็นผลมาจากสินค้าที่เหนือกว่าคู่แข่งความสามารถในการตัดสินใจทางธุรกิจ และโอกาสทางประวัติศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ และศาลได้สรุปว่าคดี Grinnell ไม่บังคับใช้กับอำนาจผูกขาดที่เป็นผลมาจากการจัดตั้ง การเติบโตและการดำเนินการของสหกรณ์การเกษตรข้างต้น แต่จะบังคับใช้กับการได้รับอำนาจดังกล่าวมาโดยการตกลงร่วมกับบุคคลอื่นที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย Capper-Volstead หรือมีพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) เท่านั้น

ในคดีนี้ศาลเห็นว่าสหกรณ์การเกษตร Yankee Milk และ RCMA ไม่มีพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง แม้จะมีการกำหนดราคานมของสมาชิกที่สูงกว่าราคาขั้นต่ำของระเบียบตลาดและเรียกเก็บราคาดังกล่าวจากบริษัท Fairdale Farms หรือการปฏิเสธรที่จะขายนมให้แก่บริษัท Fairdale Farms หากบริษัทไม่ยอมชำระราคาตามที่สหกรณ์กำหนดและผู้ซื้อคนอื่นในตลาดจ่ายให้แก่สหกรณ์

3.) คดี *Kinnett Dairies v. Dairymen, Inc.*⁹²

ข้อเท็จจริงในคดี บริษัท Kinnett Dairies (Kinnett) ซึ่งประกอบธุรกิจขายนมได้ซื้อขายนมกับสหกรณ์นมที่มีชื่อว่า GMPCA และบริษัท Kinnett ได้ขนส่งนมจากผู้ผลิตทั้งที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์รวมถึงผู้ผลิตอิสระไปยังโรงงานของบริษัท Kinnett เอง โดยที่ทั้งสองฝ่ายได้รับประโยชน์และเป็นการสร้างงานให้แก่แรงงานและผู้รับเหมาในฟาร์ม จนต่อมา ค.ศ. 1970 ทางสหกรณ์ GMPCA แจ้งบริษัท Kinnett ให้หยุดการขนส่งนมของสมาชิกของสหกรณ์ตนเพราะสหกรณ์เกรงว่านมของสมาชิกจะไปปะปนกับนมของผู้ผลิตที่ไม่ใช่สมาชิกสหกรณ์ในถังบรรจุเดียวกัน รวมถึงกรณีที่พนักงานของบริษัท Kinnett ได้พูดโน้มน้าวให้สมาชิกของ GMPCA ออกจากการเป็นสมาชิก

ในปีเดียวกันนั้นเอง GMPCA ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกับชุมนุมสหกรณ์นมแห่งหนึ่งซึ่งมีชื่อว่า Dairymen, Inc. (DI) โดย DI ได้เลิกสัญญากับผู้ขนส่งทุกคนที่พยายามโน้มน้าวให้สมาชิกของ GMPCA ออกจากการเป็นสมาชิก นอกจากนี้ DI ยังได้ขอให้ลูกค้าซึ่งซื้อขายนมจาก DI ยอมรับราคานมที่เพิ่มขึ้น เพื่อช่วยรักษารายได้ของสมาชิกของตน ซึ่งลูกค้าทั้งหมดยอมรับเงื่อนไขนี้เว้นแต่บริษัท Kinnett ซึ่งได้แจ้งไปยัง DI ว่าจะยอมรับเงื่อนไขดังกล่าวถ้า DI รับรองว่าราคาที่เพิ่มขึ้นมาทั้งหมดจะถูกผลักภาระไปให้แก่ผู้ผลิตทั้งหลาย โดย DI ได้พิจารณาเงื่อนไขดังกล่าวแล้วจึงแจ้งปฏิเสธไปยังบริษัท Kinnett และหยุดส่งนมให้แก่ Kinnett

Kinnett ฟ้อง DI เป็น 2 ข้อหาได้แก่ ข้อหาแรก DI เข้าร่วมทำสัญญาหลายฉบับกับสหกรณ์อื่น ๆ เพื่อกักตุนจำนวนนมส่วนเกินและรักษาระดับราคาที่จะเรียกให้บริษัท Kinnett ชำระราคาที่สูงเกินจริงซึ่งเป็นการจำกัดการแข่งขันตามมาตรา 1 แห่ง Sherman Act และข้อหาที่สอง DI ดำเนินธุรกิจเพื่อผูกขาดตลาดนมภายในมลรัฐ Georgia

คำตัดสินของศาล ข้อหาแรก ศาลได้อ้างอิงคดี *Fairdale Farms* โดยยอมรับว่า เกษตรกรทั้งหลายรวมถึงเกษตรกรนมอิสระที่จะกระทำกรร่วมกันตามที่เห็นสมควรและได้รับอำนาจผูกขาด โดยผู้พิพากษา Bootle ได้วางแนวทางที่สหกรณ์สามารถจำกัดการแข่งขันได้ 6 ประการด้วยกัน⁹³ ได้แก่ ประการแรก สหกรณ์อาจเปิดรับจำนวนสมาชิกเกษตรกรได้โดยไม่จำกัดจำนวน แม้ว่าการผลิตของสมาชิกดังกล่าวทำให้เกิดอำนาจเหนือตลาดในผลผลิตที่สมาชิกผลิต โดยผู้พิพากษา Bootle ตัดสินว่า อำนาจตลาดที่ได้รับหรือขยายใหญ่ขึ้นโดยเกษตรกรผ่านทางสหกรณ์การเกษตรไม่เพียงแต่ถูกยอมรับโดย Capper-Volstead Act เท่านั้น แต่ถูกสนับสนุนด้วย ประการที่

⁹² *Kinnett Dairies v. Dairymen, Inc.*, 512 F. Supp. 608 (M.D. Ga.1981), *aff'd*, 715 F.2d 520 (8th Cir. 1983), *cert. denied*, 465 U.S. 1051 (1984).

⁹³ 512 F. Supp. at 632.

สอง สหกรณ์ในฐานะตัวแทนของสมาชิกเกษตรกรอาจทำหน้าที่ที่จำเป็นทั้งหมดเพื่อดำเนินกิจการแปรรูป การจัดเตรียมสำหรับตลาด การจัดการและการตลาดสินค้าของสมาชิก รวมไปถึงการรวบรวม การทดสอบ การขนส่ง การแปรรูปและการขายด้วย ประการที่สาม สหกรณ์อาจกำหนดราคาของผลผลิตสมาชิกที่จะขายโดยหาราคาที่ดีที่สุดและอาจใช้อำนาจตลาดเพื่อบริหารตลาดที่สมาชิกของสหกรณ์ผลิตร่วมกัน ประการที่สี่ สหกรณ์ที่ไม่มีอำนาจผูกขาดอาจปฏิเสธที่จะขายผลผลิตให้แก่บุคคลใดก็ได้ ส่วนสหกรณ์ที่มีอำนาจผูกขาดไม่อาจปฏิเสธที่จะขายให้แก่บุคคลซึ่งยื่นข้อเสนอในการซื้อที่มีเหตุเหมาะสม แต่สามารถปฏิเสธที่จะขายผลผลิตให้แก่บุคคลใดที่ไม่ยอมรับข้อเสนอที่เป็นธรรมและมีเหตุเหมาะสมได้ ประการที่ห้า สหกรณ์อาจจัดสรรปันส่วนขอบเขตพื้นที่ระหว่างสมาชิกได้ และประการสุดท้าย สหกรณ์หนึ่งอาจตกลงกับสหกรณ์อื่นในเรื่องราคาสินค้าของสมาชิกและจัดสรรปันส่วนพื้นที่การขายและกลุ่มลูกค้าระหว่างกันได้ ถ้าเป็นไปได้เพื่อวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมายของเกษตรกร

นอกจากนี้พฤติกรรมที่ยอมให้สหกรณ์ได้รับความคุ้มครองตาม Capper-Volstead Act รวมไปถึง 5 กรณีดังต่อไปนี้⁹⁴ ได้แก่ การทำงานร่วมกับสหกรณ์อื่น ๆ เพื่อกำหนดราคาและจัดเตรียมผลผลิต การเรียกเก็บราคาที่สูงกว่าขั้นต่ำที่รัฐบาลกลางกำหนด การเข้าควบคุมวิธีการขนส่งที่ดำเนินการโดย Kinnett การข่มขู่ว่าจะหยุดจัดเตรียมผลผลิตให้แก่ลูกค้าที่เริ่มซื้อสินค้าจากคู่แข่ง และเข้าทำสัญญาการจัดเตรียมสินค้าที่ซื้อขาย

ซึ่งศาลได้พิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำในส่วนสัญญาที่จัดเตรียมนมของสมาชิกที่ผลิตได้ของ DI ไม่พบพฤติกรรมที่เป็นการขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) เนื่องจาก DI ได้พยายามแก้ไขสัญญาของบริษัท Kinnett ให้เหมือนกับคำรายอื่นของ DI แล้ว ส่วนประเด็นเรื่องการปรับขึ้นราคานั้นเหมาะสมหรือไม่เป็นประเด็นในเรื่องกฎหมายว่าด้วยสัญญา ไม่ใช่พฤติกรรมที่เป็นการขจัดคู่แข่งที่ฝ่าฝืนกฎหมายป้องกันการผูกขาด

ในส่วนของข้อหาที่สองว่ากรณีของบริษัท Kinnett เชิญชวนให้สมาชิกของ GMPCA ออกจากการเป็นสมาชิก ย่อมแสดงให้เห็นว่าอำนาจผูกขาดของสหกรณ์ค่อย ๆ ลดลงไปเป็นอย่างมาก ทำให้ DI ไม่มีอำนาจตลาดเพียงพอที่จะผูกขาดตลาดสินค้านมตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act ทั้งนี้อ้างอิงจากคดี Fairdale Farms

จากคดีทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปได้เป็น 2 กรณีดังต่อไปนี้

⁹⁴ 512 F. Supp. at 633.

1. กรณีการใช้อำนาจผูกฝ่ายเดียวหรือร่วมกับสหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร หรือนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act อื่น ๆ

โดยหลักแล้วในมาตรา 1 แห่งกฎหมาย Capper-Volstead Act ได้กำหนดให้สหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร หรือนิติบุคคลแห่งใดแห่งหนึ่งรวมถึงสหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร หรือนิติบุคคลอื่น ๆ ในการใช้อำนาจผูกขาด ที่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตราดังกล่าวซึ่งอธิบายไปแล้วในข้อ 3.1.4.3 ย่อมได้รับการยกเว้นไม่ให้ความผิดตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act ไม่ว่าองค์กรเหล่านี้จะได้รับอำนาจเหนือตลาดมากเพียงใดก็ตาม

ดังนั้นการจัดตั้งและดำเนินการของสถาบันการเกษตรดังกล่าว จึงเป็นการได้รับและรักษาไว้ซึ่งอำนาจเหนือตลาดโดยเป็นผลมาจากสินค้าที่เหนือกว่าคู่แข่ง ความสามารถในการตัดสินใจทางธุรกิจ และโอกาสทางประวัติศาสตร์ที่และขาดลักษณะองค์ประกอบอันเป็นความผิดตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act ทั้งนี้ตามคำตัดสินของศาลอุทธรณ์ในคดี คดี Fairdale Farms v. Yankee Milk

อย่างไรก็ตาม หากการใช้อำนาจผูกขาดข้างต้นเป็นการกระทำในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งใน 2 กรณี ดังต่อไปนี้ การใช้อำนาจผูกขาดดังกล่าวย่อมไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper Volstead Act และอาจมีความผิดตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act ได้แก่ กรณีแรก การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ (wrongful) หรือเป็นพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่งชั้น (predatory conduct) ซึ่งเป็นการได้รับและรักษาไว้ซึ่งอำนาจผูกขาดที่ไม่ได้เป็นผลมาจากสินค้าที่เหนือกว่าคู่แข่ง ความสามารถในการตัดสินใจทางธุรกิจ และโอกาสทางประวัติศาสตร์ ดังที่ปรากฏในคดี Case-Swayne และคดี California Tomato Growers

กรณีที่สอง มาตรา 2 แห่งกฎหมาย Capper-Volstead ในกรณีที่เป็นการใช้อำนาจผูกขาด ในการเพิ่มราคาสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกที่จะนำออกขายให้สูงเกินสมควร (unduly enhance the prices)

2. กรณีการใช้อำนาจผูกขาดร่วมกับบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ผลิตทางการเกษตรตาม Capper-Volstead Act

ในคดี Borden และคดี Nation Broiler Marketing Association สามารถสรุปได้ว่า สหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร หรือนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act แห่งใดแห่งหนึ่งหรือหลายแห่ง มีพฤติกรรมการใช้อำนาจผูกขาดร่วมกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ผลิตทางการเกษตรที่ได้รับการยกเว้นภายใต้กฎหมาย Capper-Volstead การใช้อำนาจ

ผู้ขาดดังกล่าว ย่อมไม่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และอาจมีความผิดตามมาตรา 2 แห่ง Sherman Act

ข. การรวมกิจการ (Merger and Acquisition)

ตามที่ได้ศึกษาไปในข้อ 3.1.4.1 ว่า ภาพรวมของกฎหมายสหกรณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้อำนาจสหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์สามารถรวมกิจการด้วยวิธี Merger และ Consolidation กับสหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ด้วยกัน หรือกับผู้ประกอบการเอกชนก็ได้ ดังนั้นในกรณีนี้จึงสามารถสรุปได้เป็น 2 กรณี ดังต่อไปนี้

1. กรณีการรวมกิจการระหว่างสหกรณ์การเกษตร ชุมชนสหกรณ์การเกษตร หรือนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act ด้วยกันเอง

กฎหมายสหกรณ์ในบางมลรัฐได้ให้อำนาจสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรสามารถรวมกิจการกันได้ ยกตัวอย่างเช่น Oregon's General Cooperative Statutes แห่งมลรัฐ Oregon และ Alaska Cooperative Corporations Act แห่งมลรัฐ Alaska อีกทั้งยังเป็นไปตามเจตนารมณ์อย่างหนึ่งของ Capper-Volstead Act ที่ต้องการให้เกษตรกรทั้งหลายสามารถร่วมมือกันในสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจและเพิ่มอำนาจการเจรจาต่อรองของเกษตรกรให้เท่าเทียมกับพ่อค้าคนกลางในตลาดสินค้าเกษตร ซึ่งรวมถึงกรณีนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act ด้วย

ดังนั้น เมื่อสหกรณ์การเกษตร ชุมชนสหกรณ์การเกษตร หรือนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act และได้ตกลงรวมกิจการระหว่างกัน การรวมกิจการดังกล่าวก็ถือว่าเป็นรวมกิจการที่ได้รับการยกเว้นตาม Capper-Volstead Act โดยไม่มีความผิดตาม Sherman Act และ Clayton Act

อย่างไรก็ตาม หากการรวมกิจการข้างต้น เป็นการกระทำในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งใน 2 กรณี ดังต่อไปนี้ การรวมกิจการดังกล่าวย่อมไม่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper Volstead Act และอาจมีความผิดตาม Sherman Act และ Clayton Act ได้แก่ กรณีแรก เป็นพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) และ กรณีที่สอง มาตรา 2 แห่งกฎหมาย Capper-Volstead ในกรณีที่เป็นการจำกัดการแข่งขัน ในการเพิ่มราคาสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกที่จะนำออกขายให้สูงเกินสมควร (unduly enhance the prices)

2. กรณีการรวมกิจการระหว่างสหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์

การเกษตร หรือนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act กับองค์กรทางธุรกิจอื่นไม่ใช่สหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร หรือนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act

ในคดี Maryland & Virginia Milk Producers ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า การรวมกิจการระหว่างสหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร หรือนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act กับองค์กรธุรกิจอื่นที่ไม่ใช่สหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรหรือนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act ย่อมไม่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา 1 กฎหมาย Capper-Volstead และอาจมีความผิดตาม Sherman Act และ Clayton Act

ค. การตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขัน

เนื่องจากการตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันทางการค้า ประกอบไปด้วยการตกลงระหว่างผู้ประกอบการซึ่งเป็นคู่แข่งในตลาดสินค้าและบริการเดียวกัน หรือการตกลงในแนวนอน (Horizontal) กับข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการซึ่งไม่ได้เป็นคู่แข่งในตลาดสินค้าและบริการเดียวกัน หรือการตกลงในแนวตั้ง (Vertical) ดังนั้นในส่วนของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร จึงต้องแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี ดังต่อไปนี้

1. กรณีการจำกัดการแข่งขันในแนวนอน (Horizontal)

ได้แก่ การกำหนดราคา (Price Fixing) การแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านราคา (Price Dissemination) การแบ่งตลาดและกลุ่มลูกค้า (Market and Customer Allocations) และการร่วมกันปฏิเสธที่จะไม่ทำธุรกิจ (Group Boycotts and Concerted Refusal to Deal) โดยแยกได้เป็น 2 กรณีย่อย คือ

1.1 การจำกัดการแข่งขันในแนวนอนระหว่าง สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร หรือนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act

หากสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร นิติบุคคลต่างๆ ที่ตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันนั้น ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act โดยหลัก การตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันดังกล่าวย่อมได้รับการยกเว้นตามมาตรา 1

แห่ง Capper-Volstead Act และไม่มีคามผิดตาม Sherman Act เนื่องจากเป็นกิจกรรมเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองให้แก่เกษตรกรในการกำหนดราคาซื้อหรือปริมาณปัจจัยการผลิตและผลผลิตทางการเกษตรต่อพ่อค้าคนกลางอันเป็นกิจกรรมโดยชอบด้วยกฎหมายของกฎหมาย Capper-Volstead ได้ตามที่ปรากฏอยู่ในคดี Fairdale Farms v. Yankee Milk และคดี Kinnett Dairies v. Dairymen, Inc.

อย่างไรก็ตาม หากการตกลงร่วมกันข้างต้น เป็นการกระทำในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งใน 2 กรณี ดังต่อไปนี้ การตกลงร่วมกันดังกล่าวย่อมไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper Volstead Act และอาจมีความผิดตาม Sherman Act ได้แก่ กรณีแรก เป็นพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) และ กรณีที่สอง มาตรา 2 แห่งกฎหมาย Capper-Volstead ในกรณีที่เป็นการจำกัดการแข่งขัน ในการเพิ่มราคาสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกที่จะนำออกขายให้สูงเกินสมควร (unduly enhance the prices)

1.2 การจำกัดการแข่งขันในแนวนอนระหว่างสหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร หรือนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act กับบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ผลิตตาม Capper-Volstead Act

ในคดี Borden และคดี Nation Broiler Marketing Association ได้วางหลักเกณฑ์ว่า สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร หรือนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act แห่งใดแห่งหนึ่งหรือหลายแห่ง จะร่วมกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ผลิตทางการเกษตรภายใต้กฎหมาย Capper-Volstead เพื่อจำกัดการแข่งขัน การตกลงดังกล่าวย่อมไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 1 Capper-Volstead Act และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และอาจมีความผิดตาม Sherman Act

2. กรณีการจำกัดการแข่งขันในแนวตั้ง (Vertical)

ได้แก่ พฤติกรรมที่จำกัดในการจำหน่ายสินค้าให้ห้อยเดียวกัน (Intrabrand Distributional Restraints) เช่น การกำหนดราคาขายปลีก (Resale Price Maintenance) การแบ่งตลาดและกลุ่มลูกค้า (Market and Customer Allocations) และ พฤติกรรมที่จำกัดเพื่อมิให้สินค้าต่างยี่ห้อขายได้ (Interbrand Vertical Foreclosure) เช่น ข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน (Exclusive Dealing) การขายพ่วง (Tie-in sale) โดยแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณีย่อย ได้แก่

2.1 การจำกัดการแข่งขันในดิ่งระหว่าง สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร หรือนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act กับสมาชิกของตน

ตามที่บัญญัติอยู่ในมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ว่า สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร นิติบุคคลต่างๆ ตาม Capper-Volstead Act สามารถทำสัญญาหรือข้อตกลงที่จำเป็นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันข้างต้น กับสมาชิกของตนได้ โดยหากสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร นิติบุคคลต่างๆ นั้น ปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act สัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าว ย่อมได้รับ ยกเว้นตามมาตรา 1 และไม่เป็นการจำกัดการแข่งขันตามมาตรา 1 แห่ง Sherman Act

อย่างไรก็ตาม หากการตกลงร่วมกันข้างต้น เป็นการกระทำใน ลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งใน 2 กรณี ดังต่อไปนี้ การตกลงร่วมกันดังกล่าวย่อมไม่ได้รับยกเว้นตาม มาตรา 1 แห่ง Capper Volstead Act และอาจมีความผิดตาม Sherman Act ได้แก่ กรณีแรก เป็น พฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) ดังที่ปรากฏในคดี Gulf Coast Shrimpers & Oystermans Ass'n v. United States และ กรณีที่สอง มาตรา 2 แห่งกฎหมาย Capper-Volstead ในกรณีที่เป็นจำกัดการแข่งขัน ในการเพิ่มราคาสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกที่จะนำ ออกขายให้สูงเกินสมควร (unduly enhance the prices)

2.2 การจำกัดการแข่งขันในแนวดิ่งระหว่างสหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร หรือนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act กับบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ผลิตตาม Capper-Volstead Act

ในคดี Borden และคดี Nation Broiler Marketing Association ได้วางหลักเกณฑ์ว่า สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร หรือนิติบุคคลตาม Capper-Volstead Act แห่งใดแห่งหนึ่งหรือหลายแห่ง จะร่วมกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ผลิตทางการเกษตรภายใต้ กฎหมาย Capper-Volstead เพื่อจำกัดการแข่งขัน การตกลงดังกล่าวย่อมไม่ได้รับยกเว้นตาม มาตรา 1 Capper-Volstead Act และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และอาจมีความผิดตาม Sherman Act ดังที่ปรากฏในคดี United States v. King และคดี Bergjans Farm Dairy v. Sanitary Milk Producers

3.1.5 สรุป

โดยสรุปแล้ว ขอบเขตของบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะ Capper-Volstead Act ซึ่งเป็นบทบัญญัติกเว้นหลักในกรณีสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร สามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ

กรณีแรก พฤติกรรมของสหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร นิติบุคคลที่ใกล้เคียงกับสถาบันเกษตรทั้งสองแห่งใดแห่งหนึ่ง หรือร่วมกันกับสมาชิกของตน สหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร หรือนิติบุคคลดังกล่าวอื่น โดยหลักการแล้ว หากสหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร นิติบุคคลเหล่านี้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 1 แห่ง Capper Volstead Act พฤติกรรมข้างต้นย่อมได้รับยกเว้นตามมาตรา 1 และไม่มีคามผิดตามกฎหมายป้องกันการผูกขาด (Antitrust laws) อย่างไรก็ตามหากพฤติกรรมนั้น มีลักษณะเป็นพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) หรือทำให้ราคาสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกที่จะนำออกขายเพิ่มสูงขึ้นเกินสมควร (unduly enhance the prices) พฤติกรรมเหล่านั้นย่อมไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper Volstead Act และอาจมีความผิดตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดได้ ไม่ว่าจะเป็น Sherman Act Clayton Act หรือ FTC Act

กรณีที่สอง พฤติกรรมของสหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร นิติบุคคลที่ใกล้เคียงกับสถาบันเกษตรทั้งสอง กระทำร่วมกันกับบุคคลที่ไม่ได้รับการยกเว้นตาม Capper Volstead Act พฤติกรรมดังกล่าวย่อมไม่ได้รับยกเว้นตาม Capper Volstead Act และอาจมีความผิดตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดได้

3.2 กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป

กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรปหรือที่เรียกว่า “นโยบายการแข่งขันทางการค้า (Competition Policy)” เป็นกฎหมายการแข่งขันทางการค้าอีกประเทศหนึ่งที่มีความเป็นมาอย่างยาวนาน รวมถึงประสบการณ์ในการบังคับใช้และการตีความกฎหมายฉบับนี้ อย่างมีประสิทธิภาพ จนถือได้ว่ากฎหมายการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้เป็นต้นแบบที่สำคัญที่หลายประเทศนำไปปรับใช้บังคับ ดังนั้นจึงขอนำกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรปมาพิจารณาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยต่อไป

3.2.1 แนวความคิดของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า

โดยหลักแล้ว กฎหมายของสหภาพยุโรปตั้งอยู่บนหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศ เนื่องจากเป็นการรวมตัวกันภายใต้การทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งการทำงานของสหภาพยุโรปโดยปกติ ต้องมีการออกกฎหมายของสหภาพที่นอกเหนือจากในสนธิสัญญาที่ได้จัดทำขึ้น โดยอาศัยอำนาจตามสนธิสัญญาดังกล่าว เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสนธิสัญญา

ในส่วนของนโยบายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป จะอยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของประชาคมยุโรป (EC) ซึ่งประกอบไปด้วยคณะกรรมการยุโรป (European Commission) คณะมนตรียุโรป (European Council) รัฐสภายุโรป (European Parliament) และศาลยุติธรรมยุโรป (European Court of Justice) โดยมีคณะกรรมการยุโรปเป็นองค์กรที่สำคัญในการบังคับใช้นโยบายการแข่งขันทางการค้า ซึ่งนโยบายการแข่งขันทางการค้า โดยหลักแล้วจะมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองการแข่งขันในตลาดให้มีการแข่งขันกันอย่างเสรี นอกจากนี้แล้วยังรวมไปถึงวัตถุประสงค์อื่น ๆ ดังต่อไปนี้⁹⁵

1. การคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer protection) เป็นปัจจัยสำคัญของกฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้บริโภค ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบในปลายทางการแข่งขัน

2. การคุ้มครองการจัดสรรปันส่วน (Redistribution) กล่าวคือการจัดการมีอำนาจทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการรายบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจผูกขาดหรือมีการกระจุกตัวของทรัพยากรและจัดสรรปันส่วนความมั่งคั่งให้แก่ผู้ประกอบการรายอื่น เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีสามารถดำรงอยู่ได้

3. การปกป้องผู้แข่งขัน (Protecting competitors) นโยบายการแข่งขันทางการค้ามีผลใช้บังคับเพื่อปกป้องผู้ประกอบการรายย่อยจากการใช้อำนาจของผู้ประกอบการที่มีอำนาจมากกว่า เพื่อเป็นหลักประกันให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อยว่าจะสามารถประสบความสำเร็จในธุรกิจได้

4. หลักการตลาดเดียว (Single Market imperative) ความสำคัญของการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหภาพยุโรปคือการรวมตัวกันเป็นตลาดเดียวกัน ซึ่งจะเป็นการกำจัดอุปสรรคทางด้านภาษีและ การแข่งขันทางการค้าต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเคลื่อนย้ายคน ทุน สินค้าและบริการได้อย่างเสรี รวมถึงให้โอกาสผู้ประกอบการสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงขยายกิจการจากตลาดภายในประเทศสู่ตลาดของประชาคมได้

⁹⁵ Richard Whish, Competition Law, 5th, (London: LexisNexis, 2003), p.2.

นโยบายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรปที่สำคัญ ปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาว่าด้วยการกำหนดอำนาจหน้าที่ของสหภาพยุโรป (Treaty on the Functioning of the European Union: TFEU) และ Merger Regulations* โดยแยกพิจารณาการควบคุมพฤติกรรมของผู้ประกอบการเป็น 4 กรณีดังต่อไปนี้คือ กรณีที่หนึ่ง การทำความตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขัน (Cartel) ตามมาตรา 101 TFEU** กรณีที่สอง การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ (Abuse of Dominant Position) ตามมาตรา 102 TFEU*** กรณีที่สาม การควบคุมการรวมกิจการ (Mergers) ตาม Merger Regulations และ กรณีสุดท้าย การควบคุมการช่วยเหลือของภาครัฐ (State Aid)

ในส่วนของการทำงานของนโยบายการแข่งขันทางการค้าของประชาคมยุโรป นอกจากการบังคับใช้นโยบายการแข่งขันทางการค้าข้างต้นแล้ว ประชาคมยุโรปยังสามารถออกกฎหมายของสหภาพ เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของนโยบายการแข่งขันทางการค้าได้ โดยกฎหมายของสหภาพที่สามารถบัญญัติได้จะมีฐานะเป็นกฎหมายอนุบัญญัติ (Secondary Community Law หรือ Acts of Community Institutions) ได้แก่⁹⁶ ระเบียบ(Regulations) คำสั่ง (Directive) คำตัดสิน (Decisions) คำแนะนำ (Recommendations) และความเห็น (Opinions) โดยกฎหมายอนุบัญญัติที่มีความสำคัญ ได้แก่ ระเบียบ และคำสั่ง

ระเบียบ (Regulation) นั้น เมื่อมีการบัญญัติระเบียบออกมาแล้ว ตัวระเบียบจะกลายเป็นกฎหมายที่มีผลผูกพันต่อรัฐสมาชิกให้ต้องปฏิบัติตามทันทีที่มีผลบังคับใช้ ในส่วนของคำสั่ง (Directive) จะมีผลผูกพันเฉพาะในส่วนของผลสำเร็จที่ระบุไว้ และภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยรัฐสมาชิกจะต้องเป็นผู้ดำเนินการตรากฎหมายภายในของรัฐสมาชิก โดยรูปแบบและวิธีการตามกฎหมายภายในของตนเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งของสหภาพ โดยในส่วนการบังคับใช้นโยบายการ

CHULALONGKORN UNIVERSITY

* ได้แก่ Regulation No.17 of the Council of 6 February 1962, First Regulation Implementing Article 85 and 86 of the Treaty ซึ่งถูกแก้ไขครั้งสุดท้ายโดย Council Regulation (EC) No.139,2004 of 20 January 2004 on the Control of Concentrations between Undertakings (The EC Merger Regulation (ECMR).

** เดิมคือมาตรา 81 ของสนธิสัญญาประชาคมยุโรป (EC Treaty) และมาตรา 85 ของสนธิสัญญาประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (EEC Treaty).

*** เดิมคือมาตรา 82 ของสนธิสัญญาประชาคมยุโรป (EC Treaty) และมาตรา 86 ของสนธิสัญญาประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (EEC Treaty).

⁹⁶ สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/ โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่อกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, หน้า 3-5.

แข่งขันทางการค้าต่อภาคเกษตรกรรมก็ได้มีการออกคำสั่งที่สำคัญหลายกรณี ได้แก่ Regulation (EC) No.1234/2007 ซึ่งมีการจัดตั้งมีการจัดตั้งองค์กรเพื่อการตลาดสินค้าเกษตรร่วมกัน และ Regulation (EU) No.1308/2013 ซึ่งได้กำหนดถึงบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรซึ่งจะได้ทำการศึกษาต่อไป

3.2.2 การควบคุมพฤติกรรมกรรมการแข่งขันทางธุรกิจตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้า

ระบบการควบคุมการแข่งขันของสหภาพยุโรปมีลักษณะเป็นการควบคุมพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาดหรืออำนาจผูกขาด (Control Conduct) กล่าวคือการมีอำนาจเหนือตลาด (market power) หรืออำนาจผูกขาด (monopoly power) ไม่ถือเป็นความผิดในตัวเองตามหลัก per se rule แต่จะเป็นความผิดก็ต่อเมื่อมีการใช้อำนาจดังกล่าวไปในทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁹⁷ พฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาดหรืออำนาจผูกขาดรวมถึงกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ถูกควบคุมมีดังต่อไปนี้

3.2.2.1 การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ (Abuse of Dominant Position)

ในมาตรา 102 แห่ง TFEU⁹⁸ การใช้อำนาจเหนือตลาดขององค์กรทางธุรกิจที่จะเป็นความผิดตามมาตรา⁹⁷ นี้ ต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 2 ประการได้แก่

⁹⁷ สุธีร์ ศุภินิตย์ and คณะ, รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนากฎหมายแข่งขันทางการค้าในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2536), หน้า 174.

⁹⁸ TFEU Article 102

“Any abuse by one or more undertakings of a dominant position within the internal market or in a substantial part of it shall be prohibited as incompatible with the internal market in so far as it may affect trade between Member States.

Such abuse may, in particular, consist in:

(a) directly or indirectly imposing unfair purchase or selling prices or other unfair trading conditions;

(b) limiting production, markets or technical development to the prejudice of consumers;

(c) applying dissimilar conditions to equivalent transactions with other trading parties, thereby placing them at a competitive disadvantage;

ก. เป็นองค์กรทางธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาด (dominant position)

องค์กรทางธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาด อาจจะเป็นองค์กรทางธุรกิจเพียงรายเดียว หรือกลุ่มขององค์กรทางธุรกิจตั้งแต่สองรายขึ้นไป ซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดอยู่ในตลาดร่วมหรือส่วนใด ส่วนหนึ่งของตลาดร่วม ซึ่งการมีอำนาจเหนือตลาดยังไม่ถือว่าเป็นความผิดในตัวเองตามหลัก Per se rule และมาตรา 102 แห่ง TFEU โดยการมีอำนาจเหนือตลาด (dominance) จะมีความหมายที่ กว้างกว่าอำนาจผูกขาดและการควบคุมอำนาจเหนือตลาดจะมุ่งควบคุมพฤติกรรม ในขณะที่การมีอำนาจผูกขาดต้องใช้การวิเคราะห์ตลาดและการวิเคราะห์ในทางเศรษฐศาสตร์⁹⁹

อย่างไรก็ตามมาตรา 102 แห่ง TFEU ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าองค์กรทาง ธุรกิจต้องมีอำนาจเพียงใด จึงจะถือว่าเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาด (dominant position) ตามมาตรา 102 ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีคำตัดสินของคณะกรรมการยุโรป และศาลยุโรปที่สำคัญ 2 คดี คือ คดีแรก ได้แก่คดี Continental Can และคดี Hoffmann-La Roche¹⁰⁰ ซึ่งสรุปได้ว่า การมีอำนาจเหนือตลาด (dominant position) ต้องประกอบไปด้วยความสามารถขององค์กรทางธุรกิจอยู่ 2 ประการคือ ประการที่หนึ่ง ความสามารถในการป้องกันไม่ให้เกิดการแข่งขันอย่างมีประสิทธิภาพภายในตลาดที่ เกี่ยวข้อง หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าเป็นการกำจัดคู่แข่งขององค์กรทางธุรกิจนั่นเองจากตลาดที่ เกี่ยวข้อง และประการที่สอง ความสามารถในการดำเนินการได้อย่างอิสระขององค์กรทางธุรกิจโดยไม่ คำนึงถึงคู่แข่งอื่น ลูกค้าหรือผู้บริโภค ซึ่งใช้เกณฑ์การพิจารณาส่วนแบ่งภายในตลาดที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงปัจจัยอื่น ๆ ประกอบกัน เช่น อุปสรรคการเข้าสู่ตลาด เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

(d) making the conclusion of contracts subject to acceptance by the other parties of supplementary obligations which, by their nature or according to commercial usage, have no connection with the subject of such contracts.”

⁹⁹ Yun, Mikyung, “Policies to improve monopolistic/oligopolistic market structure”, presentation for Indonesia workshop March 2002, Korea Institute for International Economic Policy, pp.3-4.

¹⁰⁰ Case 85/76 [1979] Hoffmann-La Roche & Co. AG v. Commission [1978] E.C.R. 461; [1979] 3 C.M.L.R. 211.

ข. ได้มาหรือรักษาอำนาจโดยการกีดกันคู่แข่งหรือมีพฤติกรรมเบียดเบียนยิ่งกว่าการแข่งขันที่เป็นธรรม

การที่องค์กรทางธุรกิจมีอำนาจเหนือตลาดไม่ว่าจะเป็นส่วนแบ่งตลาดมากน้อยเพียงใด ยังไม่ถือว่าเป็นความผิดในตัวเองตามหลัก per se rule แต่ถ้าหากองค์กรทางธุรกิจนั้นได้ใช้อำนาจเหนือตลาดที่ตนมีอยู่ไปในทางที่มีขอบ (abuse of dominant position) ทำให้เกิดความเสียหายแก่การแข่งขันภายในตลาดและผู้บริโภค ก็ย่อมถือว่าการใช้อำนาจเหนือตลาดดังกล่าวมีความผิดตามมาตรา 102 แห่ง TFEU ซึ่งการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ (abuse) สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน¹⁰¹

1.) พฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่ผู้มีอำนาจเหนือตลาดตั้งราคาสินค้าหรือบริการที่สูงเกินไปหรือไม่เป็นธรรม (unfair) ทำให้ผู้บริโภคต้องใช้จ่ายในราคาสูงขึ้นโดยอาจได้รับสินค้าหรือบริการที่คุณภาพไม่ดี

2.) พฤติกรรมที่เป็นการต่อต้านการแข่งขัน หมายถึงกรณีที่องค์กรทางธุรกิจรายเดียวกระทำการหรือองค์กรทางธุรกิจหลายรายร่วมกันกระทำการเพื่อกำจัดคู่แข่งหรือการรวมกิจการระหว่างองค์กรทางธุรกิจ ยกตัวอย่างการใช้อำนาจเหนือตลาดที่พบแพร่หลายในสหภาพยุโรป ได้แก่ การตัดราคา (predatory pricing) การเลือกปฏิบัติด้านราคา (price discrimination) การให้ส่วนลด (fidelity rebates and similar practices) การปฏิเสธไม่จำหน่ายสินค้าให้ (refusal to supply) เป็นต้น

3.2.2.2 การรวมกิจการ (Merger)

การควบคุมการรวมกิจการอยู่ภายใต้ระเบียบที่มีชื่อว่า Merger Regulation (Council Regulation No.4064/89) โดยระเบียบฉบับนี้ได้มีการแก้ไขล่าสุดในปีค.ศ.2004 โดยระเบียบที่เรียกว่า “Merger Regulation (Council Regulation No.139/2004)¹⁰²” เพื่อให้เงื่อนไขและการบังคับใช้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยสามารถแยกพิจารณาระเบียบฉบับดังกล่าวได้แก่ 2

¹⁰¹ Niels, Gunnar and Kate, Adriaan ten, “Introduction : antitrust in the U.S. and the E.U.-comverging or diverging paths?”, *The Antitrust Bullentin*49, 1: 15.

¹⁰² EUR-Lex, "Council Regulation (Ec) No.139/2004 of 20 January 2004 on the Control of Concentrations between Undertakings (the Ec Merger Regulation (Ecmr))" [Online], [April 20, 2016]. Available from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32010R0330>.

ส่วนได้แก่ ขอบเขตการควบคุมการรวมกิจการ และกระบวนการในการควบคุมการควบรวมกิจการ¹⁰³ โดยผู้เขียนจะกล่าวถึงเฉพาะขอบเขตการควบคุมการรวมกิจการ

เนื่องจากพฤติกรรมในกรณีนี้ไม่ได้อยู่ในบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้ TFEU ในกรณีสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป จึงขออธิบายองค์ประกอบในการควบคุมการรวมกิจการตาม Merger Regulation อย่างคร่าวๆ ซึ่งต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญครบ 3 ประการได้แก่ ประการแรก ต้องเป็นการรวมกิจการที่ทำให้เกิดการกระจุกตัว (concentrate) ตามมาตรา 3 ของ Merger Regulation ประการที่สอง การรวมกิจการที่ทำให้เกิดการกระจุกตัวต้องเป็นการรวมกิจการที่มีแง่มุมของประชาคม (Community Dimension) ตามมาตรา 1(2) แห่ง Merger Regulation และ ประการสุดท้าย การรวมกิจการต้องผ่านการทดสอบความสอดคล้องกับตลาดร่วมตาม Substantive Criteria ตามมาตรา 2 แห่ง Merger Regulation

3.2.2.3 การควบคุมพฤติกรรมการตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขัน (Anti-competitive agreements)

บทบัญญัติในมาตรา 101 แห่ง TFEU¹⁰⁴ สรุปได้ว่า

¹⁰³ จักรกฤษณ์ ควรวจน์, "มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการควบบริษัทของประชาคมเศรษฐกิจยุโรป," วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช, มิถุนายน 2535: หน้า 100-101.

¹⁰⁴ TFEU Article 101

"1. The following shall be prohibited as incompatible with the internal market : all agreements between undertakings. Decisions by associations of undertakings and concerted practices which may affect trade between Member States and which have as their object or effect the prevention, restriction or distortion of competition within the internal market, and in particular those which:

- (a) directly or indirectly fix purchase or selling prices or any other trading conditions;
- (b) limit or control production, markets, technical development, or investment;
- (c) share markets or sources of supply;
- (d) apply dissimilar conditions to equivalent transactions with other trading parties, thereby placing them at a competitive disadvantage;
- (e) make the conclusion of contracts subject to acceptance by the other parties of supplementary obligations which, by their nature or according to commercial usage, have no connection with the subject of such contracts

“ข้อตกลงระหว่างองค์กรทางธุรกิจ การตัดสินใจของสมาคมขององค์กรทางธุรกิจ หรือการกระทำร่วมกันใด ๆ ที่อาจกระทบต่อการค้าระหว่างรัฐสมาชิก และมีวัตถุประสงค์หรือมีผล เป็นการขัดขวาง จำกัด หรือ บิดเบือนการแข่งขันภายในตลาดสหภาพยุโรป ย่อมเป็นการต้องห้าม”

ก. องค์ประกอบความผิด

เมื่อพิจารณาจากมาตรา 101 แห่ง TFEU แล้วจะเห็นได้ว่าการกระทำร่วมกัน ระหว่างองค์กรทางธุรกิจ (Undertakings) ใดจะเป็นความผิดตามมาตรา 101 นี้ ต้องประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ข้อตกลงระหว่างองค์กรทางธุรกิจ การตัดสินใจของสมาคมขององค์กรทางธุรกิจ หรือการกระทำร่วมกันใด ๆ

พฤติกรรมขององค์กรธุรกิจที่มาตรา 101 แห่ง TFEU มุ่งควบคุม ได้แก่ พฤติกรรมที่เป็นความร่วมมือกันระหว่างองค์กรทางธุรกิจ (between undertakings) โดยความร่วมมือดังกล่าวจะเป็นความผิดได้ ก็ต่อเมื่อมีองค์กรทางธุรกิจตั้งแต่สองรายขึ้นไปในการร่วมกันกระทำ

2. Any agreements or decisions prohibited pursuant to this Article shall be automatically void.

3. The provisions of paragraph 1 may, however, be declared inapplicable in the case of:

- any agreement or category of agreements between undertakings,
- any decision or category of decisions by associations of undertakings,

- any concerted practice or category of concerted practices, which contributes to improving the production or distribution of goods or to promoting technical or economic progress, while allowing consumers a fair share of the resulting benefit, and which does not:

(a) impose on the undertakings concerned restrictions which are not indispensable to the attainment of these objectives;

(b) afford such undertakings the possibility of eliminating competition in respect of a substantial part of the products in question.”

ความผิด ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นจากความร่วมมือในแนวนอน (horizontal) หรือความร่วมมือในแนวตั้ง (vertical) อัน ก็ได้

โดยคำว่า “องค์กรทางธุรกิจ (Undertaking)” โดยกฎหมายดังกล่าวมิได้มีการนิยามไว้เป็นการเฉพาะใน TFEU แต่ได้มีการตีความและให้ความหมายอย่างกว้างขวาง ผ่านแนวคำพิพากษาของศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป (Court of Justice of European Union) ในคดี Hofner and Elser v. Macrotron ว่า องค์กรทางธุรกิจ (undertaking) คือ ผู้ใดก็ตามที่ประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (economic activity) โดยไม่ต้องคำนึงถึงสถานะทางกฎหมายขององค์กรทางธุรกิจดังกล่าวว่าเป็นอย่างไร¹⁰⁵ โดยคำว่า “กิจกรรมทางเศรษฐกิจ (economic activity)” หมายถึง การซื้อขายสินค้าหรือบริการในตลาดที่อย่างน้อยโดยหลักการสามารถดำเนินการโดยเอกชนเพื่อแสวงหากำไร¹⁰⁶ อย่างไรก็ตามในกรณีลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานไม่ถือว่าเป็นองค์กรทางธุรกิจตามความหมายของมาตรา 101 เนื่องจากลูกจ้างไม่จำเป็นต้องแบกรับภาระความเสี่ยงทางการเงินของธุรกิจ และต้องทำงานภายใต้คำสั่งของนายจ้างเท่านั้น¹⁰⁷

ในส่วนของคำว่า “ข้อตกลง (Agreement)” ตามมาตรานี้ หมายถึง ข้อตกลงไม่ว่าจะเป็นด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ว่าจะเป็นการหรือไม่เป็นการ หากเป็นข้อตกลงที่มีลักษณะเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าก็ถือว่าเป็นความผิด

ในส่วนของคำว่า “สมาคมขององค์กรทางธุรกิจ (Association of undertakings)” ได้มีการให้คำนิยามไว้ในคดี Wouters v. Alegemene Raad van de Nederlandse Order van Advocaten¹⁰⁸ ว่า หมายถึง กลุ่มขององค์กรทางธุรกิจ ซึ่งประกอบธุรกิจประเภทเดียวกันที่รับผิดชอบในการเป็นตัวแทน และมีหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันของสมาคมและองค์กรทางธุรกิจที่เป็นสมาชิก โดยสมาคมขององค์กรทางธุรกิจนี้มีได้หมายความถึงสมาคม (association) เพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงองค์กรวิชาชีพ ตลอดจนสมาคมต่าง ๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีสภาพบุคคลตามกฎหมาย โดยสมาคมองค์กรทางธุรกิจตามมาตรา 101 ไม่จำเป็นต้องมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่หากมีการตกลงร่วมกัน เพื่อจำกัดการแข่งขันเกิดขึ้นระหว่างองค์กรทางธุรกิจที่เป็นสมาชิกภายในสมาคม การตัดสินใจของสมาคมขององค์กรทางธุรกิจก็ย่อมถือว่าเป็น

¹⁰⁵ Hofner and Elser v. Macrotron, Case C-41/90, ECR I-1979 (1991).

¹⁰⁶ Alison Jones and Brenda Surfin, *Eu Competition Law: Texts, Cases, and Materials*, 4th, (Oxford: Oxford University Press, 2011), p.124-125.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Wouters v. Alegemene Raad van de Nederlandse Order van Advocaten, Case C-309/99, ECR I-557 (2002).

ความผิดได้ ยกตัวอย่างการตัดสินใจของสมาคมขององค์กรทางธุรกิจที่เป็นความผิด เช่น มติที่ประชุมระเบียบข้อบังคับของสมาคม (Constitution) หรือข้อแนะนำ (Recommendation) เป็นต้น

ส่วนคำว่า “การกระทำร่วมกัน (Concerted practices)” หมายถึงการกระทำใด ๆ ก็ตาม ที่ไม่ได้อยู่ในความหมายของคำว่า “ข้อตกลง หรือ การตัดสินใจของสมาคม” ก็อาจเป็นความผิดได้ โดยการกระทำร่วมกันนี้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมถึงการกระทำในรูปแบบต่าง ๆ ขององค์กรทางธุรกิจ โดยการกระทำร่วมกันดังกล่าวต้องถูกนำมาปฏิบัติหรือใช้ให้เกิดผลขึ้นจริงในตลาดด้วยจึงจะเป็นความผิด

2. มีวัตถุประสงค์หรือมีผลเป็นการขัดขวาง จำกัด หรือบิดเบือนการแข่งขันในตลาดสหภาพยุโรป และอาจกระทบต่อการค้าระหว่างรัฐสมาชิก

ความร่วมมือระหว่างองค์กรทางธุรกิจทั้งสามรูปแบบที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเป็นความผิดตามมาตรา 101 แห่ง TFEU ต้องมีลักษณะที่เป็นความร่วมมือกันโดยมีวัตถุประสงค์หรือมีผลเป็นการขัดขวาง จำกัด หรือบิดเบือนการแข่งขันในตลาดสหภาพยุโรป (object or effect of the prevention, restriction or distortion of competition) และอาจกระทบต่อการค้าระหว่างรัฐสมาชิก โดยแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี ดังต่อไปนี้

2.1 มีวัตถุประสงค์หรือมีผลเป็นการขัดขวาง จำกัด หรือบิดเบือนการแข่งขันในตลาดสหภาพยุโรป

ในกรณีที่ความร่วมมือขององค์กรทางธุรกิจมีจุดมุ่งหมายหรือมีวัตถุประสงค์(object) เป็นการขัดขวาง จำกัด หรือบิดเบือนการแข่งขัน ความร่วมมือดังกล่าวนั้นย่อมเข้าลักษณะความร่วมมือที่อาจเป็นความผิดตามมาตรา 101 แห่ง TFEU ได้โดยไม่ต้องมีการตรวจสอบผลกระทบ (effect) ที่เกิดขึ้นต่อการแข่งขันอีก ทั้งนี้ ตามแนวทางคำพิพากษาของศาลในคดี Consten and Grundig¹⁰⁹ อย่างไรก็ตามหากความร่วมมือนั้นไม่สามารถค้นหาได้ว่า มีวัตถุประสงค์(object) อันเป็นการขัดขวาง จำกัด หรือบิดเบือนการแข่งขัน ความร่วมมือดังกล่าวหรือไม่ ก็ต้องมาพิจารณาว่า ความร่วมมือนั้นมีผลกระทบ (effect) ต่อการแข่งขันหรือไม่

การมีผลกระทบ (effect) ต่อการแข่งขันของข้อตกลง การตัดสินใจของสมาคมขององค์กรทางธุรกิจ หรือการกระทำร่วมกันขององค์กรทางธุรกิจต้องเป็น

¹⁰⁹ Consten and Grundig, Case 56 and 58/64, ECR 299 (1996).

ผลกระทบต่อการแข่งขันที่ถึงขนาด (appreciable effect)¹¹⁰ กล่าวคือ ในกรณีเป็นความตกลงขององค์กรทางธุรกิจรายย่อยในตลาดที่ไม่ได้มีความสำคัญต่อตลาดสหภาพยุโรปหรือต่อการแข่งขันทางการค้า

ในเรื่องดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมาธิการได้ออกประกาศ คณะกรรมาธิการเรื่องข้อตกลงที่มีความสำคัญน้อยซึ่งไม่เป็นการจำกัดการแข่งขันอย่างถึงขนาดตามมาตรา 101 (1) แห่ง TFEU (Commission Notice on agreements of minor importance which do not appreciably restrict competition under Article 101(1) of the Treaty on the Functioning of the European Union (De Minimis Notice) เพื่อใช้เป็นแนวทางให้แก่ศาล และหน่วยงานกำกับดูแลของรัฐสมาชิกในการพิจารณาความมีผลกระทบต่อการแข่งขันทางการค้าของการตกลงร่วมกันตามมาตรา 101 (1) แห่ง TFEU

2.2 ผลกระทบต่อการค้าระหว่างรัฐสมาชิก

ต้องผลกระทบที่เกิดขึ้นกับรัฐสมาชิก (member states) ตั้งแต่ 2 รัฐขึ้นไป หากเป็นกรณีที่ผลกระทบของข้อตกลง การตัดสินใจของสมาคมขององค์กรทางธุรกิจ และการกระทำร่วมกันดังกล่าวเกิดขึ้นภายในรัฐสมาชิกเพียงรัฐเดียว ก็ย่อมไม่เป็นความผิดตามมาตรา 101 แห่ง TFEU โดยผลกระทบดังกล่าวจะเกิดขึ้นต่อรัฐสมาชิกทั้งหมดหรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งของรัฐก็ได้ ทั้งนี้ในการพิจารณาผลกระทบข้างต้นได้มีการออกประกาศคณะกรรมาธิการเรื่องข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบต่อการค้าตามมาตรา 81 และมาตรา 82 แห่งสนธิสัญญาประชาคมยุโรป* (Commission Notice – Guidelines on the effect on trade concept contained in Article 81 and 82 of the Treaty¹¹¹) เพื่อนำมาพิจารณาในเรื่องผลกระทบต่อการค้า

¹¹⁰ Volk v. Vervaecke, Case 5/69, ECR 295, 302 (1969).

* ปัจจุบันคือมาตรา 101 และ 102 แห่ง TFEU.

¹¹¹ EUR-Lex, "Guidelines on the Effect on Trade Concept Contained in Articles 81 and 82 of the Treaty [2004] OjC 108/81" [Online], [April 20, 2016]. Available from: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:101:0081:0096:EN:PDF>

ข. ลักษณะความตกลงที่เป็นการจำกัดการแข่งขัน

ความตกลงที่เป็นการจำกัดการแข่งขันที่เป็นความผิดตามมาตรา 101 แห่ง TFEU สามารถแยกพิจารณาลักษณะของความตกลงดังกล่าวได้เป็น 2 ประเภทคือ ความตกลงที่เป็นการจำกัดการแข่งขันในแนวนอน (Horizontal) กับความตกลงที่เป็นการจำกัดการแข่งขันในแนวตั้ง (Vertical)

ความตกลงที่เป็นการจำกัดการแข่งขันในแนวนอนได้แก่ การตกลงร่วมกันเพื่อกำหนดราคา (price fixing) การตกลงร่วมกันเพื่อแบ่งเขตตลาด (market sharing) การตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดปริมาณการผลิตและการจำกัดการผลิตในรูปแบบต่าง ๆ (Quotas and other restriction on production) การฮั้วประมูล (Collusive Tendering) การตกลงร่วมกันเพื่อกำหนดเงื่อนไขและข้อกำหนดต่าง ๆ (Agreements relating to terms and conditions) การตกลงร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล (Information agreements) และการตกลงร่วมกันเพื่อกำหนดข้อจำกัดในการโฆษณา (Advertising restriction)

ในส่วนของความตกลงที่เป็นการจำกัดการแข่งขันในแนวตั้งที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อการแข่งขันได้แก่ การแข่งขันภายในตราสินค้าเดียวกัน (Intra-brand competition) การจำกัดการจัดจำหน่าย (Limited distribution) การกำหนดราคาขายปลีก (Resale price maintenance) และการจัดหาเฉพาะ (Exclusive Supply)

ค. ผลของมาตรา 101 แห่ง TFEU

หากข้อตกลง การตัดสินใจร่วมกันของสมาคมขององค์กรทางธุรกิจ หรือการกระทำร่วมกันขององค์กรทางธุรกิจใดมีลักษณะที่เข้าข่ายเป็นความผิดตามมาตรา 101 (1) แห่ง TFEU ตามมาตรา 101(2) แห่ง TFEU ให้ถือว่าการกระทำเหล่านั้นมีผลเป็นโมฆะโดยอัตโนมัติ¹¹² ส่งผลให้การกระทำเหล่านั้นไม่สามารถบังคับใช้ได้ (Unenforceable)

ง. ข้อยกเว้นของการตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขัน

แม้ว่าข้อตกลง การตัดสินใจของสมาคมขององค์กรทางธุรกิจ หรือการกระทำร่วมกันที่เข้าลักษณะตามมาตรา 101 (1) แห่ง TFEU จะเป็นความผิด แต่อย่างไรก็ตาม การตกลงร่วมกัน

¹¹² Alison Jones and Brenda Sufrin, *EC Competition Law: Text Cases and Materials*, p.813.

เหล่านี้ อาจได้รับการยกเว้นให้มีผลสมบูรณ์ หากเข้าเงื่อนไขตามที่ระบุไว้มาตรา 101(3) แห่ง TFEU โดยประกอบไปด้วยเงื่อนไข 4 ข้อ ดังต่อไปนี้

(1) ความตกลงดังกล่าวถูกจัดทำขึ้นเพื่อปรับปรุงการผลิตหรือการจัดจำหน่ายสินค้า (improving production or distribution) หรือเพื่อเป็นการส่งเสริมความก้าวหน้าทางเทคนิคหรือทางเศรษฐกิจ (promoting technical or economic progress)

(2) ความตกลงดังกล่าวต้องก่อให้เกิดผลประโยชน์ตามสมควรต่อผู้บริโภค

(3) ความตกลงดังกล่าวต้องไม่เป็นการวางข้อจำกัดที่ไม่จำเป็นในการทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กล่าวมา

(4) ความตกลงดังกล่าวต้องไม่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำการนั้นสามารถกระทำการอันเป็นการขจัดการแข่งขันในส่วนของสินค้าที่เกี่ยวข้องได้

โดยองค์การทางธุรกิจที่ต้องการได้รับการยกเว้นตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU ต้องพิสูจน์ให้ครบทั้ง 4 ประการ ทั้งนี้ตามข้อ 2 ของ Council Regulation 1/2003¹¹³ ประกอบแนวปฏิบัติที่มีชื่อว่า “Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty” และแนวปฏิบัติ “Guidelines on the applicability of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to horizontal co-operation agreements” ในกรณีที่เป็นการจัดทำการแข่งขันในแนวนอน หรือแนวปฏิบัติ “Guidelines on Vertical Restraints” ในกรณีที่เป็นการจัดทำการแข่งขันในแนวตั้ง

ภาระการพิสูจน์ตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU มีลำดับการพิจารณาดังต่อไปนี้ คือ ประการแรก องค์ประกอบ (1) ซึ่งองค์ประกอบนี้จะแสดงให้เห็นถึงการกระทำที่เป็นประโยชน์ เป็นข้อเท็จจริงที่กำหนดอย่างกว้างขวาง โดยอนุญาตให้สามารถกระทำการนั้นได้ แม้ว่าความเป็นจริงแล้ว ข้อตกลงนั้นจะเป็นการจัดทำการแข่งขันก็ตาม¹¹⁴ ทั้งนี้ประโยชน์ที่เกิดจากข้อตกลงนั้นต้องมีน้ำหนักมากกว่าความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น โดย Commission จะไม่อนุญาตข้อตกลงที่ทำให้เกิดการพัฒนาดังแต่ผลกระทบของข้อตกลงเป็นการจัดทำการแข่งขันที่ไม่ได้สัดส่วนในตลาด¹¹⁵ โดยเป้าหมายขององค์ประกอบข้อนี้ มีขึ้นเพื่อกำหนดประเภทของการกระทำที่มีประสิทธิภาพที่นำไปสู่การพิจารณา

¹¹³ EUR-Lex, Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty (Text with EEA relevance) [Online], [April 20, 2016]. Available from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32003R0001>

¹¹⁴ Alison Jones and Brenda Sufrin, *EC Competition Law: Text Cases and Materials*, p. 242.

¹¹⁵ Richard Whish, *Competition Law*, p.117.

องค์ประกอบข้อ (2) และ (3) ซึ่งวัตถุประสงค์ คือ เพื่อที่จะสืบหาประโยชน์ที่เกิดจากข้อตกลง และ แสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่เป็นการส่งเสริมการแข่งขัน¹¹⁶

ประการที่สอง องค์ประกอบ (3) ซึ่งต้องพิจารณาก่อนองค์ประกอบ (2) เนื่องจาก องค์ประกอบ (2) คือ การก่อให้เกิดประโยชน์ตามสมควรแก่ผู้บริโภค ซึ่งจะไม่สามารถพิจารณาได้เลย หากการจำกัดการแข่งขันในข้อตกลงนั้นไม่ใช้การกระทำที่ขาดไม่ได้¹¹⁷ โดยในการพิจารณา องค์ประกอบข้อนี้ จะต้องใช้หลักการ 2 เรื่องในการพิจารณา ได้แก่ หลักการแรก คือ ข้อตกลงที่เป็น การจำกัดการแข่งขันจะต้องมีความจำเป็นสำหรับการบรรลุถึงควมมีประสิทธิภาพ และ หลักการที่ สอง คือ การจำกัดการแข่งขันเฉพาะบุคคลที่เกิดจากข้อตกลงนี้จะต้องมีความจำเป็นสำหรับการบรรลุ ถึงควมมีประสิทธิภาพเช่นกัน ทั้งนี้ ปัจจัยหลักที่ใช้ในการพิจารณา คือ ข้อตกลงจำกัดการแข่งขัน และการจำกัดการแข่งขันเฉพาะบุคคล สามารถทำให้เกิดการกระทำที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการไม่มี การจำกัดการแข่งขันหรือไม่ และที่สำคัญ คือ การพิจารณาว่า ควมมีประสิทธิภาพได้เกิดขึ้นภายใต้ ข้อตกลงนี้หรือไม่¹¹⁸

ประการที่สาม องค์ประกอบ (2) แนวความคิดตามองค์ประกอบข้อนี้ แสดงให้เห็น ว่า จะต้องมีการส่งผ่านผลประโยชน์ เพื่อเป็นการตอบแทนความเสียหายของผู้บริโภคที่เกิดจาก ผลกระทบ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมจากการจำกัดการแข่งขันที่อยู่ภายใต้มาตรา 101(1) แห่ง TFEU จึงจะได้รับยกเว้นตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU ทั้งนี้ ผลกระทบด้านบวกของข้อตกลงจะต้องสร้าง ความสมดุล และชดใช้ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับจึงจะเข้าช้อยกเว้น¹¹⁹ โดยคำว่า “ผู้บริโภค” ใน ที่นี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะผู้บริโภคสุดท้ายเท่านั้น แต่มีความหมายกว้างโดยครอบคลุมถึง บุคคลที่ ได้รับสินค้าในทอดใดก็ตามของกระบวนการจัดจำหน่าย ไม่ว่าจะนำมาเพิ่มมูลค่าหรือนำสินค้านั้นมา ใช้สำหรับวัตถุประสงค์ใดก็ตาม¹²⁰ ในส่วนของคำว่า “ประโยชน์” ก็มีความหมายไม่จำกัดเฉพาะการ ลดลงของราคาขาย แต่ยังรวมไปถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจในรูปแบบอื่นที่ผู้บริโภคจะได้รับ

¹¹⁶ European Commission, "Guidelines on the Application of Article 81(3) of the Treaty" [Online], [April 20, 2016]. Available from:

ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/handbook_vol_1.pdf

¹¹⁷ Alison Jones and Brenda Sufrin, *EC Competition Law: Text Cases and Materials*, p. 243.

¹¹⁸ European Commission, Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty [Online]. [April 20, 2016], Available from

ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/handbook_vol_1.pdf.

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ D.G.Goyder, *EC Competition Law*, p.158.

ยกตัวอย่างเช่น การเพิ่มขึ้นของจำนวนหรือคุณภาพของสถานที่จำหน่ายสินค้า การรับประกันสินค้าที่ดีขึ้น การให้บริการที่มีคุณภาพ หรือระบบการจัดจำหน่ายที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น¹²¹

ประการสุดท้าย องค์ประกอบ (4) ในองค์ประกอบข้อนี้เกี่ยวข้องกับผลกระทบภายนอกของข้อตกลง และต้องมีวิเคราะห์ตลาดทั้งตลาดสินค้าที่เกี่ยวข้องและตลาดทางภูมิศาสตร์ รวมไปถึงส่วนแบ่งตลาดในสินค้านั้น ๆ โดยการพิจารณาว่าจะเป็นการแข่งขันที่ถูกจำกัดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับระดับของการแข่งขันที่มีอยู่ก่อนที่จะมีข้อตกลงเกิดขึ้น และขึ้นอยู่กับผลกระทบของการจำกัดการแข่งขันนั้นด้วย ตัวอย่างเช่น การลดลงของการแข่งขันที่เกิดขึ้นจากข้อตกลงที่กระทำขึ้นนั้น หากการลดลงของการแข่งขันยิ่งมาก ความเป็นไปได้ที่การแข่งขันจะถูกจำกัดออกไปยิ่งมีเพิ่มขึ้น¹²²

อย่างไรก็ตาม หากข้อตกลงดังกล่าวมีลักษณะหรือประเภทที่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่ม (Block exemption) การกระทำดังกล่าวก็ไม่จำเป็นต้องมีภาระการพิสูจน์ที่ต้องพิสูจน์เงื่อนไขตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU โดยจะได้รับการยกเว้นจากการบังคับใช้มาตรา 101(1) แห่ง TFEU ก็ต่อเมื่อพิสูจน์ให้ข้อตกลงของตนเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์ของบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มตามแต่ละกรณี อย่างไรก็ตาม คณะกรรมาธิการยุโรป (Commission) สามารถเพิกถอนความคุ้มครองดังกล่าวได้หากปรากฏว่าข้อตกลงดังกล่าวไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์ของบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่ม ซึ่งในส่วนของสหกรณ์การเกษตรได้มีบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มตาม Commission Regulation (EU) No.1218/2010¹²³ หรือที่เรียกว่า “Specialisation Block Exemption Regulation” (SBER) เป็นกฎเกณฑ์ของบทบัญญัติยกเว้นเกี่ยวกับข้อตกลงเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

3.2.3 หน่วยงานกำกับดูแล

ในส่วนของนโยบายการแข่งขันหรือกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรปนั้น หน่วยงานที่มีส่วนสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้า สามารถแบ่งออกได้เป็น 2

¹²¹ Ibid.

¹²² European Commission, Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty [Online], [April 20, 2016]. Available from ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/handbook_vol_1.pdf

¹²³ EUR-Lex, "Commission Regulation (Eu) No.1218/2010 of 14 December 2010 on the Application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to Certain Categories of Specialization Agreements" [Online], [April 20, 2016]. Available from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32010R1218>

ระดับ ได้แก่ ระดับประเทศสมาชิก จะมีองค์กรกำกับการแข่งขันของประเทศสมาชิก (National Competition Authority: NCA) เป็นผู้บังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าในประเทศของตน และระดับภูมิภาค ซึ่งจะมีประชาคมยุโรปเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป และเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายการแข่งขันทางการค้าดังกล่าว

ประชาคมยุโรปได้จัดตั้งหน่วยงานเพื่อดำเนินการตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้า โดยมีหน่วยงานที่สำคัญอยู่ 4 หน่วยงานได้แก่ คณะมนตรี (Council) คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) รัฐสภายุโรป (European Parliament) และศาลยุติธรรมยุโรป (European Court of Justice)¹²⁴ โดยจะขออธิบายถึงองค์กรทั้งสองระดับ ดังต่อไปนี้

1.) องค์กรกำกับการแข่งขันของประเทศสมาชิก (National Competition Authority) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นในแต่ละประเทศที่เป็นรัฐสมาชิกของสหภาพยุโรป โดยมีอำนาจในการบังคับใช้และตีความกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศตน นอกจากนี้ยังให้ความร่วมมือระหว่างรัฐสมาชิกเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการดำเนินคดีการแข่งขันทางการค้าภายใต้เครือข่ายที่มีชื่อเรียกว่า “European Competition Network (ECN)”¹²⁵

2.) คณะมนตรียุโรป (Council) ทำหน้าที่ในการสร้างนโยบายทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปของรัฐสมาชิกให้มีความสอดคล้องกัน โดยการออกกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุนโยบายดังกล่าว ได้แก่ การออกกฎหมายอนุบัญญัติ โดยพิจารณาร่วมกับรัฐสภายุโรป เช่น Regulation และ Directive เพื่อเพิ่มเติมกฎหมายการแข่งขันทางการค้าทั้งในส่วนที่เป็นสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติ และการออกข้อยกเว้นแบบกลุ่ม (Block Exemption) ยกเว้นข้อตกลงและการรวมกิจการในบางกรณี เพื่อไม่ให้ตกอยู่ภายใต้กฎหมายการแข่งขันทางการค้า¹²⁶

3.) คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสูงสุดในการบังคับใช้นโยบายการแข่งขันทางการค้าหรือกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป เพราะเป็นผู้ที่มีอำนาจริเริ่มคดี (Initiate) ตรวจสอบ/ไต่สวน (Investigate) และออกคำตัดสิน

¹²⁴ สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/ โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่อกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, หน้า 3-73 – หน้า 3-75.

¹²⁵ ผกาวิรี ชาติเวทย์, “ปัญหาทางกฎหมายของการแบ่งกลุ่มพฤติกรรมกรรมการตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขันและระบบการขออนุญาตตามมาตรา 27 ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542” (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), หน้า 37.

¹²⁶ สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/ โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่อกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, หน้า 3-73.

(Adjudicate)¹²⁷ อันอาจกล่าวได้ว่าการดำเนินคดีแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรปของ คณะกรรมาธิการ สามารถดำเนินคดีได้ตามคำร้องของรัฐสมาชิก องค์การทางธุรกิจ และปัจเจกชนที่มี ผลประโยชน์เกี่ยวข้องแล้ว และดำเนินคดีแข่งขันทางการค้าด้วยตนเอง หากพบกรณีที่ต้องสงสัย โดยการดำเนินคดีดังกล่าวจะมอบหมายให้ Directorate-General Competition บังคับใช้กฎหมายการ แข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรปต่าง ๆ¹²⁸ ไม่ว่าจะเป็น มาตรา 101 และ 102 แห่ง TFEU หรือ Merger Regulation นอกจากนี้คณะกรรมาธิการยุโรปยังมีอำนาจในการเสนอร่างอนุบัญญัติ อันได้แก่ Regulation และ Directive เพื่อให้คณะมนตรียุโรปพิจารณาร่วมกับรัฐสมาชิกยุโรปและ ประกาศให้กฎหมายอนุบัญญัติเหล่านั้นให้มีผลใช้บังคับ

4.) รัฐสภายุโรป (European Parliament) โดยทั่วไปแล้วอำนาจของรัฐสภายุโรปไม่มี ผลกระทบโดยตรงต่อบทกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป เนื่องจากรัฐสภายุโรปมีเพียงอำนาจควบคุมและสอดส่องการทำงานของคณะกรรมาธิการยุโรป โดยการพิจารณารายงานประจำปีในการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการยุโรป และตั้งข้อสังเกต (observations) ในนโยบายการแข่งขันเท่านั้น¹²⁹ อย่างไรก็ตามรัฐสภายุโรปก็ยังมีอำนาจควบคุม คณะกรรมาธิการยุโรป โดยการตั้งกระทู้ถามและกำหนดให้คณะกรรมาธิการยุโรปต้องตอบกระทู้ ดังกล่าวรวมถึงจัดพิมพ์รายงานถามตอบกระทู้ลงใน Official Journal of the European Union¹³⁰

5.) ศาลยุติธรรมยุโรป (European Court of Justice) เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญ ในการบังคับใช้และตีความกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรปเป็นอย่างมาก เนื่องจาก ศาลยุติธรรมยุโรปมีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้า ให้มีการตีความและปรับใช้ กับคดีได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของประชาคมยุโรป

ในส่วนของภาคเกษตรกรรมนั้น หน่วยงานที่มีความสำคัญเกี่ยวกับนโยบายหรือกฎหมายการ แข่งขันทางการค้าในภาคนี้ ประกอบไปด้วยกระบวนการ 2 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง การกำหนดขอบเขตการใช้บังคับกฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อภาคการเกษตรกรรม ซึ่งในส่วนนี้ คณะมนตรียุโรปและรัฐสภายุโรปจะร่วมกันพิจารณาว่า กฎหมายการแข่งขันทางการค้ามีขอบเขตใน

¹²⁷ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, "ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายแข่งขันทางการค้าของสหภาพ ยุโรป" [Online], [25 เมษายน 2561]. แหล่งที่มา: http://www.dtn.go.th/images/EU_121054_1.pdf

¹²⁸ สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแข่งขันทางการค้าของ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่กรรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, หน้า 3-73.

¹²⁹ เรื่องเดียวกัน.

¹³⁰ อภิญา เลื่อนฉวี, กฎหมายสหภาพยุโรป, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), หน้า 66.

การบังคับใช้ต่อภาคการเกษตรกรรมเพียงใด ในส่วนที่สอง การบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อภาคการเกษตรกรรม ซึ่งจะมีคณะกรรมการยุโรปเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่สำคัญที่สุด โดยการออกคำตัดสินในคดีต่าง ๆ โดยอยู่ภายใต้การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของศาลยุติธรรมยุโรปซึ่งมีอำนาจในการยื่นตาม แก้ไข หรือยกเลิกคำสั่งของคณะกรรมการยุโรป

3.2.4 บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

3.2.4.1 แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายสหกรณ์การเกษตร

การจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรในสหภาพยุโรปนั้นมีความคล้ายคลึงกับประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ในอดีตเกษตรกรทั้งหลายต้องประสบปัญหาการดำรงชีวิตในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความไม่แน่นอนในการผลิตอันเนื่องมาจากสภาพอากาศ ความผันผวนของอุปสงค์ในสินค้าทางการเกษตร สภาพที่ดิน ฟาร์มและสิ่งอำนวยความสะดวกที่กระจุกกระจายในท้องที่ต่าง ๆ การเจรจาต่อรองเพื่อซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตรหรือขายสินค้าให้แก่พ่อค้าคนกลางซึ่งอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบกว่า ด้วยเหตุเหล่านี้จึงทำให้เกษตรกรต้องหันมาร่วมมือกัน โดยจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านการผลิต การจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ การจัดเก็บรักษา การจัดจำหน่าย การตลาดสินค้าทางการเกษตรเพื่อให้มีอำนาจต่อรองมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาไม่พบบทบัญญัติกฎหมายในประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปที่กำหนดว่าสหกรณ์การเกษตรต้องจัดตั้งเป็นองค์กรทางธุรกิจในรูปแบบใด หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า องค์กรทางธุรกิจในรูปแบบใดที่จะถือว่าเป็นสหกรณ์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของสหภาพยุโรป ซึ่งในเรื่องนี้ Dunn ได้พัฒนาหลักพื้นฐานในการให้คำจำกัดของสหกรณ์ รวมถึงองค์กรผู้ผลิต (producer organization) ไว้ 3 ประการได้แก่¹³¹ ประการแรก หลักผู้ใช้บริการ-เจ้าของ (User-Owner Principle) โดยผู้ที่เป็นเจ้าของและจัดหาทุนให้แก่สหกรณ์ย่อมเป็นผู้ให้บริการสหกรณ์ ประการที่สอง หลักผู้ใช้บริการ-การควบคุม (User-Control Principle) โดยผู้ที่ควบคุมสหกรณ์ย่อมเป็นผู้ให้บริการสหกรณ์ และ ประการสุดท้าย หลักผู้ใช้บริการ-ผลประโยชน์ (User-

¹³¹ Jos Bijman et al, "Support for Farmers' cooperatives" [Online], [April 20, 2016].

Benefits Principle) หมายถึงวัตถุประสงค์อย่างเดียวของสหกรณ์คือการจัดเตรียมและจัดสรรปันส่วนผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกตามการใช้บริการของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งนอกจากหลักสามประการดังกล่าวแล้วยังต้องพิจารณาประกอบกับการหลักการสหกรณ์อื่น ๆ เช่น การเปิดรับสมาชิก หลักหนึ่งคนหนึ่งเสียง (One Man One Vote) หลักการให้ผลตอบแทนแก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่ทำกับสหกรณ์ โดยการพิจารณาว่าองค์กรธุรกิจใดเป็นสหกรณ์หรือองค์กรผู้ผลิตตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้า นั้น คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) ต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป

โดยสรุปแล้วจึงอาจกล่าวได้ว่า สหกรณ์นั้นหมายถึง ธุรกิจที่ถูกควบคุมและเป็นเจ้าของโดยผู้ให้บริการซึ่งผลประโยชน์ของสหกรณ์ได้รับหรือถูกจัดสรรปันส่วนตามการใช้บริการ¹³² โดยหลักการต่าง ๆ เหล่านี้ได้ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายสหกรณ์ของประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรปบางประเทศ ซึ่งจากการศึกษาแล้วพบว่ากฎหมายสหกรณ์การเกษตรในสหภาพยุโรปสามารถแยกพิจารณาเป็นกรณีต่าง ๆ ได้ ดังต่อไปนี้¹³³

- 1.) ประเทศสมาชิกส่วนใหญ่มีการตรากฎหมายสหกรณ์ไว้เป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตามมีเพียงบางประเทศเท่านั้นที่มีการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตรไว้
- 2.) รูปแบบตามกฎหมายของสหกรณ์มักจะอยู่ในรูปของสหกรณ์จำกัดความรับผิด (limited liability) หรือไม่จำกัดความรับผิด (unlimited liability) นอกจากนี้ยังสามารถอยู่ในรูปแบบของกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Economic interest grouping) หรือบริษัทร่วมหุ้น (joint stock company) อีกด้วย
- 3.) จำนวนสมาชิกสหกรณ์ขั้นต่ำ ในกฎหมายสหกรณ์ของหลายประเทศสมาชิกไม่ได้มีการกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตามกฎหมายสหกรณ์ของประเทศสมาชิกโดยทั่วไปกำหนดให้สหกรณ์หนึ่งต้องมีสมาชิก 1 คนหรือ 3 คน
- 4.) ทุนหรือหุ้นขั้นต่ำของสหกรณ์ สามารถสรุปได้ว่าประเทศสมาชิกไม่ได้มีการกำหนดไว้อย่างแน่นอน แต่ในประเทศส่วนใหญ่ที่มีการกำหนดทุนขั้นต่ำนั้นจะเฉลี่ยอยู่ที่ไม่เกินกว่า 1,000 ยูโร
- 5.) ประเภทของสหกรณ์ ประกอบไปด้วย สหกรณ์ ชุมชุมสหกรณ์ (association of cooperatives) และสหภาพของสหกรณ์ (union of cooperatives) อย่างไรก็ตามมีเพียงไม่กี่

¹³² Ibid.

¹³³ COGECA, "European-Agri Cooperatives. Development of Agricultural Cooperatives in the Eu 2014" [Online], [April 20, 2016]. Available from: zadruga.coop/upload.../development-of-agricultural-cooperatives-in-the-eu_2014.pdf

ประเทศที่กำหนดถึงบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดตั้งและบทบาทหน้าที่ของชุมนุมสหกรณ์หรือสหภาพของสหกรณ์ไว้ในกฎหมายสหกรณ์การเกษตร

6.) หลักการสหกรณ์ ในประเทศสมาชิกส่วนใหญ่กฎหมายสหกรณ์ไม่ได้มีการกำหนดถึงหลักการสหกรณ์ไว้เป็นการเฉพาะ จะมีเพียงบางประเทศสมาชิกที่มีการกำหนดหลักการสหกรณ์อันได้แก่ หลักหนึ่งคนต่อหนึ่งเสียง (One Man One Vote) ไว้

7.) กฎหมายสหกรณ์ในบางประเทศสมาชิก ได้ให้อำนาจสหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ รวมถึงสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรสามารถควรวรรวมกิจการกันได้ ยกตัวอย่างเช่น Cooperatives Societies Act XXX of 2001. ของประเทศมอลตา และกฎหมายสหกรณ์ของประเทศบัลแกเรีย

นอกจากนี้ ใน TFEU ยังได้มีการให้คำนิยามของคำว่า “สินค้าทางการเกษตร (Agricultural products)” ไว้ในมาตรา 38 แห่ง TFEU ว่า สินค้าทางการเกษตรหมายถึงสินค้าที่มาจากการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง หรือการผลิตในขั้นตอนการแปรรูปขั้นต้น อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่ากฎหมายสหกรณ์ของประเทศสมาชิกข้างต้นไม่ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกรดังเช่นในพระราชบัญญัติสหกรณ์ของประเทศไทยแต่อย่างใด

จากประเด็นทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปรายละเอียดกฎหมายสหกรณ์ของประเทศสมาชิกต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 กฎหมายสหกรณ์ของประเทศสมาชิก

Country	National cooperative law	Legal framework
Belgium	Cooperative society with limited liability (Law of July, 20 1991) ; Cooperative society with unlimited liability (Law of May, 7 1999); Economic interest grouping ('Econimisch Samenwerkingsverband' / 'Groupement d'interet economique') (Law of July, 17 1989)	Minimum number of members : 3 for cooperative society with limited or unlimited liability ; For economic interest groupings : no min. number required. Minimum capital : cooperative societies with limited liability : € 18.550 ; Cooperative societies with unlimited liability and for economic interest groupings: not required.
Bulgaria	National cooperative law	No mandatory requirements

Czech Republic	90/2012 : Law on commercial companies and cooperatives (Business Corporations Act)	Minimum number of members : 3 No other mandatory requirements
Denmark	None	No other mandatory requirements
Germany	Law on Cooperatives (Genossenschaftsgesetz (GenG)).	Minimum number of members : 3 No other mandatory requirements
Estonia	The Law of Commercial Association Feb 1 st ,2012	The legal form of a cooperative is commercial association (most frequently private limited company). Minimum number of members : 5. Minimum capital 2556 EUR.
Ireland	Industrial and Provident Societies Acts (1893-2005), which apply mainly to cooperative societies.	Minimum number of members : 8; One ordinary, one euro share
Greece	Law 4015/2011 effective as modified, Law 2810/2000 effective as modified.	Minimum number of members : 10; minimum capital 10.000 EUR
Spain	Law 27/1999 of 16 th July on Cooperatives; Cooperativ legislation in Spain falls under the jurisdiction of civil law, not commercial law Its basis is Article 129.2 of the current Spanish Constitution	If the Cooperative is a first-degree cooperative, it must have 3 members (Article 8, Law 27/1999). If the Cooperative is a second-degree cooperative, it must have 2 cooperatives (Article 8 and 77, Law 27/1999). No minimum capital required.
France	Law of 10 th September 1947 on the status of cooperatives; book V, heading II of the rural and maritime fishing code	Minimum number of members: 7, No set minimum capital, but there is a membership share (minimum €1.50).
Croatia	Law of cooperatives (NN 34/11, 125/13; 76/14)	Minimum number of members: 7; Minimum capital 1000 kunas (130 euro)
Italy	Italian Civil Code	Minimum number of members 9- cooperative can be founded by three members, if they are natural persons. No other mandatory provisions
Cyprus	Cooperative Societies Law (1985-2003)	No mandatory provisions

Latvia	None	Minimum capital 2000 Ls (approx.. 2845 €). No other mandatory provisions
Lithuania	Law on Cooperative Companies	Minimum number of members : 5.
Luxemburg	None	None
Hungary	Law X/2006 on Cooperatives (General Co-operative Act)- November 2011; the Lax CXLI on the agricultural cooperative business shares (2000).	None
Malta	Cooperatives Societies Act XXX of 2001.	Minimum number of members: 5, capital 100,000 EUR
Netherlands	National cooperative law	None
Austria	Commercial Code (Unternehmensgesetzbuch (UGB) ; Law on Cooperatives (Genossenschaftsgesetz (GenG); Cooperative Auditing Law (Genossenschaftsrevisionsgesetz (GenRevG)	No expressed provisions required by law
Poland	Act from 15 th September 2000a Commercial Companies Law	Minimum number of members : at least 10 people or 3 legal entities, for agricultural production cooperatives at least 5 people. Minimum capital : At least on share, its value defined by the general assembly
Portugal	Cooperative Code (Law No 51/96, of 7 th September); Decree-Law No 355/99, of 20 th August; Commercial Companies Code – Decree-Law No 262/86, of 2 nd September.	Minimum nuber of members : 5. Minimum capital 5,000.00 EUR
Romania	Law no.566/2004 on agricultural cooperatives	Minimum of members : 5, Capital- 1 st degree cooperatives 114 EUR, 2 nd degree cooperatives 2.275 EUR

Slovenia	Cooperatives (2 nd Consolidated version, Official Journal of RS, No.97/2009)	Minimum of members : 3, No other mandatory provisions.
Slovakia	None	Minimum of members : 5 (but if there are at least 2 legal entities the minimum of 5 is not necessary). Minimum capital 1250 EUR
Finland	Cooperatives Act. January 1 st 2014	Minimum of members : 1. Not minimum capital required.
Sweden	Swedish cooperative law.	Minimum 3 Members. Minimum 1 SEK of capital
United Kingdom	None	No mandatory provisions.

ที่มา : รายงานเรื่อง European-Agri Cooperatives. Development of Agricultural Cooperatives in the Eu 2014 จัดทำโดย COGECA¹³⁴

ตารางที่ 4 หลักการสหกรณ์ในกฎหมายสหกรณ์ของประเทศสมาชิก

Country	National cooperative law	Legal framework
Belgium	“one man one vote” is not mandatory but in principle followed by 66% of existing cooperatives.	Two tier system generally : Board of Director (BoD), the Generall Assembly (GA), sometimes an additional board of supervisors is installed.
Bulgaria	None	None
Czech Republic	The rule of “one man one vote” is respected.	The two tier system is permitted.
Denmark	The rule of “one man one vote” is generally respected.	Variable.

¹³⁴ Ibid.

Germany	Both one-man one-vote or proportional representation are possible and must be laid down in the statutes by the members.	In principle, the cooperative must have a board and a supervisory board;
Estonia	“one man one vote”	The Board of Directors (BoD) is the main decision-making body of the cooperative.
Ireland	No expressed provisions required by law	No expressed provisions required by law
Greece	“one man one vote”	Three mandatory bodies are required the general assembly, the board of directors and the supervising board.
Spain	“one man one vote”	Two tier system, composed by General assembly and the board.
France	“one man one vote”	The most widespread system comprises an elected management board with a president and a director.
Croatia	“one man one vote”	Two tier system: cooperative bodies are: assembly, supervisory board, manager.
Italy	“one man one vote”	3 different systems are allowed (traditional, one tier or two tier system)
Cyprus	“one man one vote”	Two mandatory bodies: (a) The Annual General Assembly of all members and (b) the executive Committee elected among members.
Latvia	“one man one vote”	At the moment, cooperatives are mostly working according to the regulations of the Cooperative Societies Law.
Lithuania	“one man one vote”	The bodies foreseen are: meeting of members, the board and the head of the administration.
Luxemburg	None	None

Hungary	None	None
Malta	None	None
Netherlands	None	Two tier system with a General assembly and a Board of Directors.
Austria	“one man one vote” if no other provisions exist in the statutes	Once a specific size is reached, a supervisory board becomes mandatory and thus a dual system becomes mandatory. In cooperatives the have fewer than 40 permanent employees, the statutes can stipulate that there be a supervisory board.
Poland	“one man one vote”	None
Portugal	“one man one vote”	“Classic” system : general assembly/management (administration)/supervisory board- Cooperative Code
Romania	“one man one vote”	Two tier system: the General Assembly and the Administrative Board.
Slovenia	“one man one vote”	One tier system with a General Assembly
Slovakia	Distribution of votes among members is fully proportional and depends on the amount of membership contribution.	3 mandatory bodies: general assembly (assembly of all members); board of directors (if a coop is small, it means it has less than 50 members; the Statutes can stipulate that there will be only one director); control committee
Finland	One-man One-vote and proportional representation are both possible	One or two tier system are both possible, at least one tier (board) is mandatory.
Sweden	Both one-man one-vote and proportional representation.	One tier system.
United Kingdom	“one man one vote”	None

ที่มา : รายงานเรื่อง European-Agri Cooperatives. Development of Agricultural Cooperatives in the Eu 2014 จัดทำโดย COGECA¹³⁵

3.2.4.2 ความเป็นมาของบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ความเป็นมาของบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าในสหภาพยุโรปนั้น มีความคล้ายคลึงกับบทบัญญัติยกเว้นในประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ การบริหารงานของสหกรณ์การเกษตร อาจตกอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายการแข่งขันทางการค้าอันได้แก่ มาตรา 101 แห่ง TFEU เนื่องจากเกษตรกรแต่ละคนถือว่าเป็นองค์กรทางธุรกิจ (undertaking) ที่สามารถดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ นั่นคือ การผลิตและจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรของตนได้ เมื่อเกษตรกรทั้งหลายต่างมารวมตัวกันเป็นสหกรณ์ เพื่อกำหนดราคาหรือเงื่อนไขต่าง ๆ เกี่ยวกับการขายผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเหมือนกันย่อมทำให้เกิดการจำกัดการแข่งขันทางการค้าได้ ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรขึ้น¹³⁶

นอกจากการกำหนดบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ข้างต้นในภาคเกษตรกรรมแล้ว ในปีค.ศ.1962 สหภาพยุโรปยังได้มีการจัดตั้งองค์กรตลาดร่วมกัน (Common Market Organisation) สำหรับสินค้าทางการเกษตรเพื่อให้ประเทศสมาชิกสามารถดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรร่วมกันได้ โดยแบ่งองค์กรตลาดร่วมตามชนิดของสินค้าทางการเกษตรทั้งหมด 6 ชนิดได้แก่ ธัญพืช เนื้อหมู ไช้ เนื้อสัตว์ปีก ผักผลไม้ และไวน์ นอกจากนี้ยังได้มีการจัดตั้งนโยบายทางการเกษตรที่มีความสำคัญ ซึ่งเรียกว่า “นโยบายการเกษตรร่วมกัน (Common Agricultural Policy : CAP)” เพื่อพัฒนาในด้านการผลิตและการตลาดผลผลิตทางการเกษตร รวมไปถึงเป็นหลักประกันให้แก่เกษตรกรในด้านรายได้ และผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลผลิตทางการเกษตรต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม โดยนโยบายการเกษตรร่วมกันได้มีการปฏิรูปให้เข้ากับ

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ DG Competition, "The Interface between Eu Competition Policy and the Common Agriculture Policy (Cap) : Competition Rules Applicable to Cooperation Agreements between Farmers in the Dairy Sector" [Online], [April 20, 2016]. Available from: http://ec.europa.eu/competition/sectors/agriculture/working_paper_dairy.pdf

สถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ ซึ่งได้มีการปฏิรูปครั้งล่าสุดได้แก่ นโยบายการเกษตรร่วมกันสู่ศ.ศ.2020 (CAP towards 2020) เพื่อตอบสนองเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สภาพอากาศและเทคโนโลยีในปัจจุบันอันนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP) ได้บัญญัติอยู่ในมาตรา 39 แห่ง TFEU¹³⁷ ซึ่งมีทั้งหมด 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. เพิ่มความสามารถในด้านการผลิตทางการเกษตร โดยการสนับสนุนความก้าวหน้าทางเทคนิค การรับประกันการพัฒนาในด้านการผลิตทางการเกษตร และการใช้ปัจจัยทางการผลิต โดยเฉพาะแรงงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. รับประกันมาตรฐานการครองชีพของประชาคมทางการเกษตรอย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะการเพิ่มรายได้ต่อหัวให้แก่บุคคลที่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม

3. สร้างความมีเสถียรภาพให้แก่ตลาด

4. รับประกันความพร้อมใช้ประโยชน์ของสินค้า และ

5. รับประกันว่าสินค้าจะถึงมือผู้บริโภคในราคาที่สมเหตุสมผล

ในส่วนของกฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อภาคการเกษตรกรรมนั้น ในสหภาพยุโรปจะมีความแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกา โดยสหภาพยุโรปจะให้ความสำคัญกับนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP) เป็นสำคัญ เนื่องจากเห็นว่า กฎหมายการแข่งขันทางการค้าโดยเฉพาะมาตรา 101 แห่ง TFEU ไม่ควรเป็นอุปสรรคในความร่วมมือระหว่างเกษตรกร แต่ควรเป็นเครื่องมือที่ช่วยปรับปรุงการผลิต และโครงสร้างด้านการตลาดของเกษตรกร รวมทั้งเสริมสร้างอำนาจในการเจรจาต่อรองของเกษตรกรให้มีความเท่าเทียมกับผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดภายในตลาด

¹³⁷ TFEU Article 39

“1. The objectives of the common agricultural policy shall be:

(a) to increase agricultural productivity by promoting technical progress and by ensuring the rational development of agricultural production and the optimum utilisation of the factors of production, in particular labour;

(b) thus to ensure a fair standard of living for the agricultural community, in particular by increasing the individual earnings of persons engaged in agriculture;

(c) to stabilise markets;

(d) to assure the availability of supplies;

(e) to ensure that supplies reach consumers at reasonable prices.”

สินค้าทางการเกษตร¹³⁸ ดังนั้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าในภาคการเกษตรกรรม จึงต้องถือว่านโยบายการเกษตรร่วมมีฐานะที่เหนือกว่ากฎหมายการแข่งขันทางการค้า ดังที่ปรากฏอยู่ในคดี Germany v. EU Council¹³⁹ ซึ่งทำให้ในภาคการเกษตรกรรมจึงได้มีการกำหนดบทบัญญัติ ยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้า (TFEU)

บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้ต่อภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะการกระทำของ สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร เกิดขึ้นครั้งแรกในปีค.ศ.1926 โดยในมาตรา 36 ของ สนธิสัญญาประชาคมยุโรป (EC Treaty) (ปัจจุบันคือมาตรา 42 แห่ง TFEU) ได้ให้อำนาจแก่ คณะมนตรียุโรปเป็นผู้กำหนดขอบเขตการบังคับใช้ TFEU อันได้แก่ มาตรา 101 ถึง 106 แห่ง TFEU ต่อภาคเกษตรกรรม (ในปัจจุบันต้องกำหนดร่วมกันโดยคณะมนตรียุโรปและรัฐสภายุโรป) ภายใต้ ขอบเขตและกระบวนการ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP) โดยคณะมนตรียุโรปได้ออกระเบียบเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อสินค้าทาง การเกษตรฉบับแรกที่มีชื่อว่า “Council Regulation 26/1962”

ต่อมาคณะมนตรียุโรปได้มีการยกเลิก Council Regulation 26/1962 และออก ระเบียบใหม่ 2 ฉบับ¹⁴⁰ ได้แก่ Council Regulation (EC) No.1234/2007 ซึ่งรู้จักกันในชื่อ “Single Common Market Organisation Regulation” หรือที่เรียกว่า “Single CMO Regulation” โดยกำหนดให้มีการตั้งองค์การตลาดร่วมกัน (Common Market Organisation) ของ สินค้าทางการเกษตรบางประเภทที่กำหนดอยู่ในภาคผนวก 1 (Annex I) ของ TFEU* และ Council Regulation (EC) No.1184/2007 ซึ่งเป็นระเบียบที่มีผลเป็นการยกเลิก Council Regulation 26/1962 และจะมีผลบังคับใช้กับสินค้าทางการเกษตรที่กำหนดไว้ในภาคผนวก 1 ของ TFEU ที่ Single CMO Regulation ไม่ครอบคลุมถึง ต่อมาในปีค.ศ. 2013 ได้มีการออกระเบียบร่วมกัน ระหว่างรัฐสภายุโรปกับคณะมนตรียุโรปเรียกว่า “Regulation No.1308/2013” หรือเป็นที่รู้จักใน

¹³⁸ Ibid.

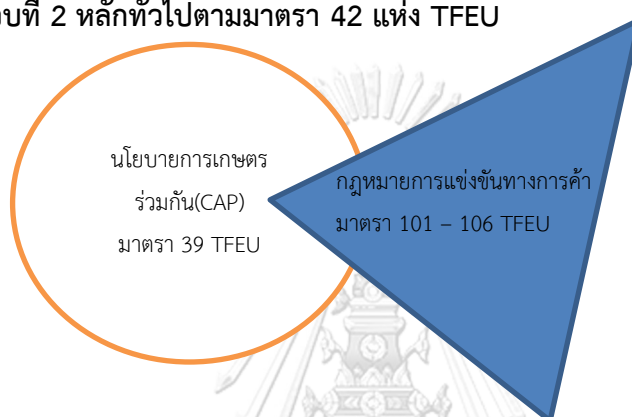
¹³⁹ Case C-280/93, Germany v. EU Council, 1994 E.C.R. I-04973.

¹⁴⁰ Irma Gouws and ThandiLamprecht, Competition Law and Agricultural Co-operatives: Can International Developments Show The Way Forward for South Africa? [Online], [February 18, 2016]. Available from <http://www.compcom.co.za/wp-content/uploads/2014/09/COMPETITION-LAW-AND-AGRICULTURAL-CO-OPERATIVES-INTERNATIONAL-DEVELOPMENTS-I-Gouws-T-Lamprecht-FIN.pdf>

* สินค้าการเกษตรในระเบียบนี้ได้แก่ ธัญพืช ข้าว น้ำตาล อาหารสัตว์ชนิดแห้ง เมล็ดพันธุ์ น้ำมันมะกอก และต้น โอลีฟ ปอ กัญชา ผักผลไม้สดและแปรรูป กล้วย ไวน์ พืชมีชีวิต และผลิตภัณฑ์ไม้ดอก วัตถุดิบยาสูบ เนื้อวัว และเนื้อลูกวัว นมและผลิตภัณฑ์จากนม เนื้อหมู เนื้อแพะ เนื้อแกะ ไข่ เนื้อสัตว์ปีก และผลิตภัณฑ์อื่นๆ.

“Single CMO Regulation” ฉบับใหม่ซึ่งระเบียบดังกล่าวได้ยกเลิก Council Regulation (EC) No.1234/2007 และนำบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าในภาคเกษตรกรรมต่าง ๆ ที่บังคับใช้อยู่มารวมในระเบียบฉบับนี้ โดย Single CMO Regulation ฉบับนี้มีผลบังคับใช้กับสินค้าทางการเกษตรทุกชนิดที่กำหนดไว้ในภาคผนวก 1 ของ TFEU และกำหนดให้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าอันได้แก่ มาตรา 101 – 106 บังคับใช้ในการผลิตและการขายสินค้าเกษตรทุกชนิด ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นเป็นภาพประกอบได้ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 2 หลักทั่วไปตามมาตรา 42 แห่ง TFEU

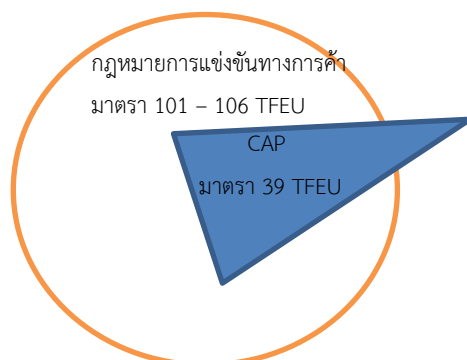

ที่มา : งานนำเสนอเรื่อง Agriculture and Competition Law จัดทำโดย Catherine Del Cont. และคณะ¹⁴¹

อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าในภาคเกษตรกรรมได้กำหนดข้อยกเว้นในบางประการ ในข้อตกลงที่เป็นการจำกัดการแข่งขันตามมาตรา 101 แห่ง TFEU ซึ่งกำหนดอยู่ในมาตราต่าง ๆ ของ Single CMO Regulation ซึ่งข้อยกเว้นข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการกระทำขององค์กรทางธุรกิจในการเกษตรกรรมที่จะได้รับยกเว้น ต้องตกอยู่ภายใต้ข้อตกลงที่เป็นการจำกัดการแข่งขันตามมาตรา 101 แห่ง TFEU หรือเป็นการกระทำที่เป็นการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบตามมาตรา 102 แห่ง TFEU เท่านั้น หากเป็นการรวมกิจการโดยมีผลกระทบต่อการแข่งขันตาม Merger Regulation ย่อมต้องเป็นไปตาม Merger Regulation เหมือนธุรกิจภาคอื่น ๆ โดยไม่มีข้อยกเว้นประการใด ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นเป็นภาพประกอบได้ดังต่อไปนี้

¹⁴¹ Catherine Del Cont et al, "Agriculture and Competition Law" [Online], [April 20, 2016]. Available from: http://www.unitus.it/public/contenuti/ExJSite/Prof_%20Del%20Cont%20

ภาพประกอบที่ 3 ข้อยกเว้นของหลักทั่วไปตามมาตรา 42 แห่ง TFEU

ที่มา : งานนำเสนอเรื่อง Agriculture and Competition Law จัดทำโดย Catherine Del Cont. และคณะ¹⁴²

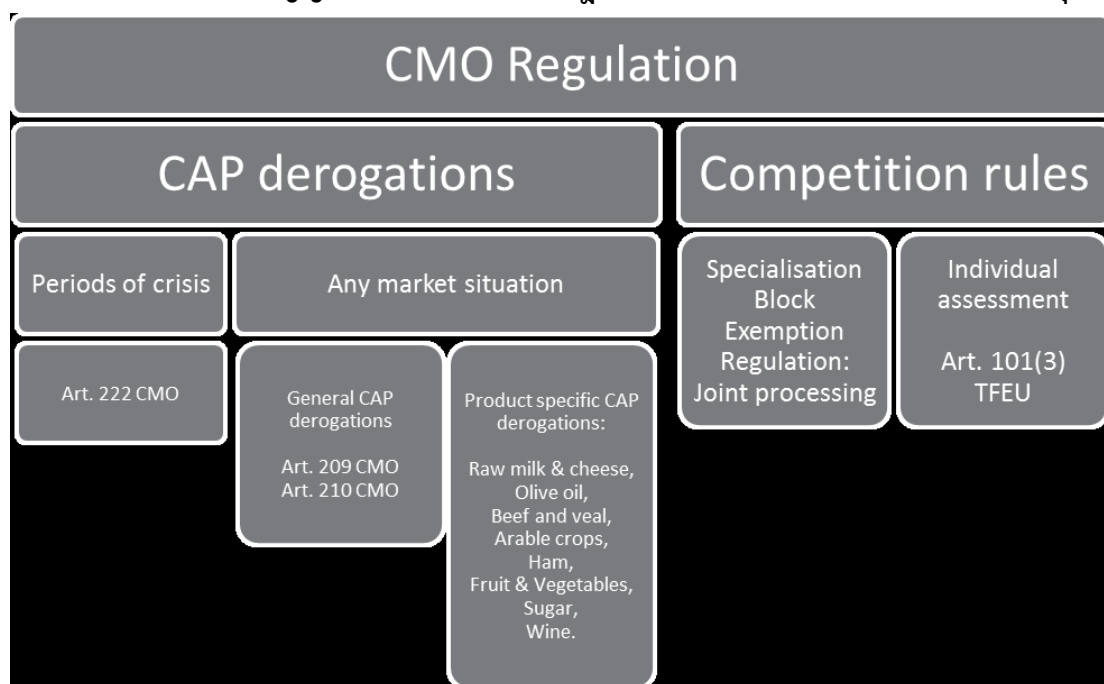
3.2.4.3 บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่มีต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในสหภาพยุโรป มีความแตกต่างไปจากประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดของสหรัฐมักจะอยู่ในรูปแบบของบทบัญญัติพิเศษ บทบัญญัติกฎหมายรวมถึงคำพิพากษาต่าง ในขณะที่บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรปมักจะเป็นการกระทำทางปกครอง (administrative actions) อันได้แก่ Regulation และ Directive ต่าง ๆ ซึ่งมีกำหนดระยะเวลาและคณะกรรมการ (Commission) มีอำนาจตรวจสอบและแก้ไขได้¹⁴³ โดยสามารถแบ่งบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้า (TFEU) ได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ บทบัญญัติกเว้นตามระเบียบ Single CMO Regulation กับ บทบัญญัติกเว้นภายใต้ TFEU ดังแผนภาพดังต่อไปนี้

¹⁴² Ibid.

¹⁴³ R.Shyam Khemani (LECG, Europe), Application of Competition Law : Exemptions and Exception [Online]. Available from unctad.org/en/Docs/ditccclpmisc25_en.pdf. [February 18, 2016]

ภาพประกอบที่ 4 บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป

ที่มา : สื่ออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง An overview of European competition rules applying in the agricultural sector จัดทำโดย DG COMP¹⁴⁴

จากแผนภาพดังกล่าวขอแยกอธิบายดังต่อไปนี้

ก. บทบัญญัติยกเว้นตามระเบียบ Single CMO Regulation

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในระเบียบชื่อว่า “Regulation No.1308/2013 หรือ Single CMO Regulation” ประกอบไปด้วยมาตราทั้งหมด 232 มาตรา และมีความสลับซับซ้อนเป็นอย่างมาก ซึ่งในส่วนของที่เกี่ยวข้องกับ TFEU จะปรากฏอยู่ในส่วนที่ 2 และส่วนที่ 4 ของ Single CMO Regulation

ในส่วนที่ 2 เป็นเรื่องของการจัดตั้งองค์กรผู้ผลิต (Producer Organizations : POs) และสมาคมขององค์กรผู้ผลิต (Association of Producer Organizations : APOs) (ซึ่งต่อไปจะเรียกรวมกันว่า “Producer Organizations (POs)”) โดย POs เป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้น โดยความ

¹⁴⁴ DG COMP, An overview of European competition rules applying in the agricultural sector [Online]. [April 25, 2016], Available from http://ec.europa.eu/competition/sectors/agriculture/overview_european_competition_rules_agricultural_sector.pdf

สมัครใจของผู้ผลิตสินค้าทางการเกษตร เพื่อการรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร การปรับปรุง การตลาดสินค้าทางการเกษตร การปรับต้นทุนการผลิตให้มีความเหมาะสม และการค้นคว้าวิจัย อันเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญในนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP) โดย POs ที่มีสิทธิได้รับการยกเว้น บังคับใช้ TFEU ในบางประการ ต้องได้รับการยอมรับจากประเทศสมาชิก (Member States) ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 154 แห่ง Single CMO Regulation¹⁴⁵ และองค์กรที่จะถูกยอมรับต้องมีฐานะเป็นนิติบุคคลหรือเป็นส่วนหนึ่งของนิติบุคคล ซึ่งจะเรียก POs ที่ได้รับการยอมรับจากประเทศสมาชิกว่า “Recognised POs” โดยสหกรณ์การเกษตรนั้นโดยทั่วไปถือว่าเป็น PO ในทางพฤตินัย (de facto a PO) ซึ่งหากสหกรณ์การเกษตรมีฐานะเป็นนิติบุคคล อาจได้รับการยอมรับจากประเทศสมาชิกให้เป็น Recognised POs ได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ POs ต่าง ๆ สามารถรวมกันในรูปแบบสมาคมที่มีชื่อว่า APOs ได้โดย APOs มีสิทธิได้รับการยกเว้นการบังคับใช้ TFEU ในบางประการ เช่นเดียวกับ POs โดยได้รับการยอมรับจากประเทศสมาชิก

ในส่วนที่ 4 นั้นได้จัดเตรียมข้อยกเว้นโดยทั่วไป (general derogations) และข้อยกเว้นเฉพาะ (specific derogations) ในการบังคับใช้ TFEU ในภาคเกษตรกรรม โดยข้อยกเว้นในส่วนนี้ สามารถแยกพิจารณาตามสถานการณ์ของตลาดสินค้าทางการเกษตร ได้เป็น 2 กรณี ได้แก่¹⁴⁶

1. ช่วงระยะเวลาวิกฤต (Periods of crisis)

ข้อยกเว้นการบังคับใช้ TFEU ในช่วงนี้ได้กำหนดไว้ในมาตรา 222 แห่ง Single CMO Regulation ซึ่งวางหลักไว้ว่า ในช่วงเวลาที่ตลาดเกิดความไม่สมดุลอย่างรุนแรง (severe imbalance) คณะกรรมาธิการยุโรปอาจบังคับใช้กฎหมายเพิ่มเติม เพื่อไม่ให้มาตรา 101(1) แห่ง TFEU ไม่ใช้บังคับแก่ข้อตกลงหรือคำตัดสินของ POs APOs และ IBOs ที่ได้รับการยอมรับในภาคการเกษตรกรรมที่กำหนดไว้ใน Single CMO Regulation ประกอบกับข้อตกลงหรือคำตัดสิน

¹⁴⁵ European Commission, "Recognition of Producer Organisations" [Online], [April 25, 2016]. Available from: https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/producer-interbranch-organisations/documents/recognition-producer-organisations_en.pdf

¹⁴⁶ DG COMP, An overview of European competition rules applying in the agricultural sector [Online], [April 25, 2016]. Available from http://ec.europa.eu/competition/sectors/agriculture/overview_european_competition_rules_agricultural_sector.pdf

ดังกล่าวต้องไม่ทำลายวิธีการที่เหมาะสมของตลาดร่วม (proper functioning of the internal market) โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการเพื่อสร้างเสถียรภาพในภาคการเกษตรกรรมนั้น รวมถึงข้อตกลงหรือคำตัดสินดังกล่าวต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่าในกรณีดังต่อไปนี้

1. การถอนสินค้าออกจากตลาด หรือการจัดจำหน่ายสินค้าโดยอิสระ (market withdrawal or free distribution of their products)
2. การแปรรูปและการแปรรูป (transformation and processing)
3. การเก็บรักษาโดยผู้ประกอบการเอกชน (storage by private operators)
4. มาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมร่วมกัน (joint promotion measures)
5. ข้อตกลงต่าง ๆ เกี่ยวกับความต้องการในด้านคุณภาพ (agreements on quality requirements)
6. การซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการต่อสู้กับการแพร่กระจายของศัตรูพืชและโรคระบาดในสัตว์และพืชภายในสหภาพหรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นเพื่อแก้ไขผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติภายในสหภาพร่วมกัน (joint purchasing of inputs necessary to combat the spread of pests and diseases in animals and plants in the Union or of inputs necessary to address the effects of natural disasters in the Unions)
7. การวางแผนการผลิตชั่วคราวซึ่งพิจารณาลักษณะเฉพาะของวัฏจักรการผลิต (temporary planning of production taking into account the specific nature of the production cycle)

โดยคณะกรรมการธิการยุโรปต้องกำหนดขอบเขตการบังคับใช้ TFEU และกำหนดระยะเวลาให้ข้อตกลงและคำตัดสินข้างต้นมีผลบังคับใช้ 6 เดือน ตัวอย่างของการบังคับใช้มาตรา 222 นี้ปรากฏอยู่ในภาคการเกษตรประเภทนม ซึ่งได้คณะกรรมการธิการยุโรปได้มีการออกระเบียบที่มีชื่อว่า “Commission Implementing Regulation 2016/559”¹⁴⁷ เพื่ออนุญาตให้ POs APOs และ IBOs ที่ได้รับการยอมรับสามารถทำข้อตกลงและคำตัดสินในการวางแผนการผลิตนมและผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากนมในช่วงที่ตลาดนมมีความไม่สมดุลอย่างรุนแรงได้ นอกจากนี้ยังได้ออก

¹⁴⁷ EUR-Lex, "Commission Implementing Regulation (Eu) 2016/559 of 11 April 2016 Authorising Agreements and Decisions on the Planning of Production in the Milk and Milk Products Sector" [Online], [April 25, 2016]. Available from: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0559>

ระเบียบที่มีชื่อว่า “Commission Implementing Regulation 2016/558”¹⁴⁸ เพื่อนำหลักเกณฑ์ใน Commission Implementing Regulation 2016/559 มาใช้โดยอนุโลมกับสหกรณ์และองค์กรผู้ผลิตในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องในสินค้าประเภทนมและผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากนมอีกด้วย

2. ช่วงระยะเวลาปกติ

เป็นช่วงระยะเวลาที่นอกเหนือไปจากช่วงระยะเวลาวิกฤตดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งบทบัญญัติยกเว้นในช่วงนี้ถือว่าเป็นบทบัญญัติยกเว้นที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยในมาตรา 206 แห่ง Single CMO Regulation ได้วางหลักว่า TFEU มาตรา 101-106 ใช้บังคับกับการผลิตและการค้าสินค้าทางการเกษตรทุกชนิด เว้นแต่ในกรณีที่ระบุไว้ใน Single CMO Regulation (save otherwise provided in the CMO Regulation) ซึ่งจากมาตราดังกล่าวกรณีที่ระบุไว้ใน Single CMO Regulation สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณีคือบทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไปกับบทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกรณี

2.1 บทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไป (General derogations)

เป็นบทบัญญัติยกเว้นที่บัญญัติอยู่ในมาตรา 207-210 ของ Single CMO Regulation ซึ่งบทบัญญัติเหล่านี้เป็นอิสระจากข้อยกเว้นอื่น บทบัญญัติยกเว้นในกรณีนี้มีมาตราที่สำคัญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ได้แก่ มาตรา 209

ในมาตรา 209 ได้กำหนดให้มาตรา 101(1) แห่ง TFEU ยกเว้นไม่บังคับใช้แก่ ข้อตกลง (agreement) คำตัดสิน (decision) และการกระทำร่วมกัน (concerted practice) เกี่ยวกับการผลิตหรือการค้าสินค้าทางการเกษตรใน 2 กรณีได้แก่ กรณีแรก มาตรา 209 ส่วนแรก ได้แก่ ข้อตกลง คำตัดสินและการกระทำร่วมกันภายใต้มาตรา 206 แห่ง Single CMO Regulation ไม่ว่าจะเป็นข้อตกลง คำตัดสินและการกระทำร่วมกันในแนวนอน (Horizontal) หรือแนวตั้ง (Vertical) ที่มีความจำเป็น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP) ตามมาตรา 39 แห่ง TFEU โดยศาลยุติธรรมยุโรปได้วางแนวทางในการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นใน

¹⁴⁸ "Commission Implementing Regulation (Eu) 2016/558 of 11 April 2016 Authorising Agreements and Decisions of Cooperatives and Other Forms of Producer Organisations in the Milk and Milk Products Sector on the Planning of Production" [Online], [April 25, 2016]. Available from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32016R0558>

กรณีนี้ว่า ข้อตกลงจำกัดสินและการกระทำร่วมกันดังกล่าวต้องมีความจำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้งหมดของนโยบายการเกษตรร่วมกัน หากขาดวัตถุประสงค์ข้อใดข้อหนึ่งไป บทบัญญัติยกเว้นตามมาตรานี้ก็จะไม่สามารถบังคับใช้ได้¹⁴⁹ ในกรณีที่วัตถุประสงค์แต่ละข้อแยกออกจากกัน คณะกรรมาธิการยุโรปมีหน้าที่ต้องประเมินประนีประนอมวัตถุประสงค์ทุกข้อเพื่อให้สามารถบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นตามมาตรานี้ได้¹⁵⁰

ส่วน กรณีที่สอง อยู่ในมาตรา 209 ส่วนท้าย ได้แก่ ข้อตกลง

จำกัดสิน และการกระทำร่วมกันของเกษตรกร (farmers) สมาคมเกษตรกร (farmers' association) สมาคมของสมาคมเกษตรกร (association of farmers' association) POs ที่ถูกยอมรับตามมาตรา 152 แห่ง Single CMO Regulation และ APOs ที่ถูกยอมรับตามมาตรา 156 แห่ง Single CMO Regulation เกี่ยวกับกิจกรรมการผลิตหรือการค้าสินค้าทางการเกษตร หรือกิจกรรมในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกันเพื่อการจัดเก็บ (storage) การดูแล (treatment) และการแปรรูป (processing) สินค้าทางการเกษตร ที่ไม่ทำให้วัตถุประสงค์ของนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP) ตามมาตรา 39 แห่ง TFEU เสียหาย โดยเกษตรกรที่รวมตัวกันดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ทั้งในการผลิต การค้าสินค้าทางการเกษตรหรือการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกัน โดยปกติมักจะรวมตัวกันในรูปแบบสหกรณ์การเกษตร (agricultural cooperative) ซึ่งแม้มาตรานี้จะไม่ได้กล่าวถึงการรวมตัวกันในรูปแบบสหกรณ์การเกษตรโดยตรง แต่ก็อาจตีความรวมถึงสหกรณ์การเกษตรได้¹⁵¹ โดยคำว่า “สมาคมเกษตรกร (farmers' association)” หมายถึงสหกรณ์การเกษตร ส่วน สมาคมของสมาคมเกษตรกร (association of farmers' association) นั้นหมายถึงชุมนุมสหกรณ์การเกษตร¹⁵² นอกจากการรวมตัวกันในรูปแบบของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแล้ว เกษตรกรรายย่อยทั้งหลายยังสามารถทำข้อตกลงหรือกระทำการร่วมกันในการผลิต การค้าสินค้าทาง

¹⁴⁹ คำตัดสินในคดี Frubo, 71/74, EU:C:1975:61 ; คำตัดสินเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคมในคดี Florimex, T-70/92 และ T-71/92, EU:T:1997:69 ; คำตัดสินในคดี Oude Luttikhuis, EU:C:1995:434, คำตัดสินในวันที่ 13 ธันวาคม 2006 ในคดี FNCBV v Commission, T-217/03 และ T-245/03, EU:T:2006:391.

¹⁵⁰ Commission Decision of 20 December 2004 relating to a proceeding under Article 81(1) of the EC Treaty (Case COMP/C.38.238/B.2) Raw Tobacco Spain.

¹⁵¹ Yael Kachel and Israel Finkelshain, The Agricultural Exemption from Antitrust Regulation : A License for Cartel or a Necessary Evil for Cooperation? [Online], [February 18, 2016]. Available from: https://www.researchgate.net/publication/228591350_The_Agricultural_Exemption_from_Antitrust_Regulation_A_License_for_Cartel_or_a_Necessary_Evil_for_Cooperation.

¹⁵² Ibid.

การเกษตรหรือการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก โดยได้รับการยกเว้นจากการบังคับใช้ TFEU ได้ หากข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันดังกล่าวไม่ทำให้วัตถุประสงค์ของนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP) ตามมาตรา 39 แห่ง TFEU นั้นเสียหาย ซึ่งการรวมตัวกันข้างต้นมักจะอยู่ในรูปของการรวมตัวกันในแนวนอน (Horizontal)

อย่างไรก็ตาม ทั้งสองกรณีข้างต้นต้องไม่นำไปสู่ข้อผูกพันในการเรียกราคาเหมือนกัน (obligation to an charge identical price) หรือเป็นการทำลายการแข่งขัน (competition is excluded) ซึ่งในส่วนข้อผูกพันในการเรียกราคาเหมือนกันหมายถึงการกำหนดราคาร่วมกัน (price fixing) ห้ามเฉพาะข้อตกลง คำตัดสินและการกระทำร่วมกันที่มีลักษณะที่เป็นการขายร่วมกัน (joint sales) เท่านั้น เพราะการขายร่วมกันจะนำไปสู่การกำหนดราคาสินค้าของผู้ผลิตทางการเกษตรรายย่อย ในราคาที่เหมือนกันอันเป็นข้อผูกพันในการเรียกราคาเหมือนกัน และในส่วนข้อผูกพันในการเรียกราคาเหมือนกันนี้เอง ทำให้บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้ TFEU ในภาคเกษตรกรรมในสหภาพยุโรป แตกต่างไปจากบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดในภาคเกษตรกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากบทบัญญัติยกเว้นในส่วนนี้ของสหภาพยุโรปห้ามสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกำหนดราคาร่วมกันโดยเด็ดขาด ในขณะที่บทบัญญัติยกเว้นของประเทศสหรัฐอเมริกา สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรสามารถร่วมกันกำหนดราคาร่วมกันได้ ตราบใดที่ไม่มีการกระทำเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) การเพิ่มราคาสินค้าเกินสมควร หรือกระทำการร่วมกับองค์กรทางธุรกิจอื่นที่ไม่ได้อยู่ภายใต้ความคุ้มครองในบทบัญญัติยกเว้น Capper-Volstead Act

ในการบังคับใช้บทบัญญัติตามมาตรานี้ ไม่จำเป็นต้องมีคำตัดสินจากคณะกรรมการยุโรปหรือองค์การการแข่งขันแห่งชาติ (NCAs) ก่อนว่าเป็นการทำลายการแข่งขันหรือไม่ โดยเกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกรต่าง ๆ ข้างต้นสามารถประเมินด้วยตนเอง (self-assessment) ว่า ข้อตกลง คำตัดสิน และการกระทำร่วมกันของตนมีสิทธิได้รับข้อยกเว้นหรือไม่ อย่างไรก็ตามหากมีการร้องเรียนไปยังคณะกรรมการยุโรปหรือองค์การการแข่งขันแห่งชาติเพื่อให้บังคับใช้มาตรา 101(1) แห่ง TFEU ภาระการพิสูจน์ในเรื่องนี้จะแบ่งออกเป็น 2 กรณีได้แก่ กรณีที่หนึ่ง ภาระการพิสูจน์ในเรื่องข้อตกลง คำตัดสินหรือการกระทำร่วมกันนั้นเข้าลักษณะตามมาตรา 101(1) แห่ง TFEU หรือไม่ ในประเด็นนี้ฝ่ายที่กล่าวอ้างว่าเข้าลักษณะมาตรา 101(1) แห่ง TFEU เป็นผู้พิสูจน์ ส่วน กรณีที่สอง ภาระการพิสูจน์ในเรื่องบทบัญญัติยกเว้นตามมาตรา 209 แห่ง Single CMO Regulation ให้ตกเป็นภาระของเกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกรในการพิสูจน์ว่าเข้าเงื่อนไขตามมาตรา 209 หรือไม่

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทาง

การค้าและคดีต่าง ๆ แทบจะไม่ปรากฏการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นตามมาตรา 209 นี้ จึงทำให้ไม่อาจทราบขอบเขตของการบังคับใช้มาตราดังกล่าวได้อย่างชัดเจน มีเพียงตัวอย่างคำตัดสินของคณะกรรมการการยุโรป ใน 3 กรณีดังต่อไปนี้ ที่การกระทำที่ตามมาตรา 209 นี้ไม่อาจได้รับยกเว้นตามมาตรา 209 ส่วนท้ายของ Single CMO Regulation ได้แก่

1.) ข้อตกลงที่พืพาทกระทำร่วมกับบุคคลภายนอก (third parties) หรือสมาคมการค้า (trade association) ซึ่งไม่ใช่เกษตรกร สหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร Recognised PO ตามมาตรา 152 แห่ง Single CMO Regulation และ Recognised APO ตามมาตรา 156 แห่ง Single CMO Regulation มาเข้าร่วมในข้อตกลงพืพาท ข้อตกลงดังกล่าวย่อมไม่ได้รับยกเว้นตามคำตัดสินของคณะกรรมการการยุโรป เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 1986 ในคดี Meldoc case¹⁵³

ข้อเท็จจริงในคดี โดยพิจารณาข้อตกลงในแนวนอน (horizontal) ระหว่างสหกรณ์การเกษตรนมสี่แห่งกับบริษัท ML ซึ่งเป็นผู้ประกอบการเอกชนแห่งหนึ่งที่ไม่ใช่สหกรณ์การเกษตร โดยเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับระบบกำหนดโควตา การให้คำปรึกษาในด้านราคาและกลไกในการจำกัดการนำเข้าภายในประเทศเนเธอร์แลนด์จากประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป

คำตัดสิน คณะกรรมการการยุโรปได้ตัดสินว่า ข้อตกลงข้างต้นมีผู้ประกอบการเอกชน ซึ่งไม่ใช่สหกรณ์การเกษตรเข้าร่วม ดังนั้นข้อตกลงดังกล่าวย่อมไม่ได้รับการยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้นในส่วนที่สามมาตรา 2(1) แห่ง Regulation No.26/1962 (ปัจจุบันคือมาตรา 209 ส่วนที่สองแห่ง Single CMO Regulation)

นอกจากนี้ในคดี Milchforderungsfonds¹⁵⁴ ก็ยังได้วินิจฉัยไปในแนวทางเดียวกันว่า ข้อตกลงในการบริหารกองทุนเอกชน เพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมคุณภาพและการขายนมและผลิตภัณฑ์จากนมระหว่างสมาคมของสมาคมการค้าของเกษตรกรหลายแห่ง (associations of farmers trade associations) เพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจร่วมกันของสมาชิกสมาคม ย่อมไม่อาจถือว่าสมาคมนั้นเป็นชุมนุมสหกรณ์การเกษตรซึ่งดำเนินกิจกรรมทางการค้าในนามของสมาชิกในด้านการผลิตและการขายสินค้าทางการเกษตร หรือใช้สิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกันในการเก็บรักษา การจัดการหรือการแปรรูปสินค้าทางการเกษตรภายใต้ส่วนที่สามมาตรา 2(1) แห่ง Regulation No.26/1962 (ปัจจุบันคือมาตรา 209 ส่วนที่สองแห่ง Single CMO Regulation)

¹⁵³ Commission Decision of 26 November 1986, Case IV/31.204, Meldoc, OJ L 348, 10.12.1986.

¹⁵⁴ Commission Decision of 7 December 1984, Case IV/28.930, Milchforderungsfonds, OJ L 35, 7.2.1985.

2. กรณีการจำกัดการแข่งขันที่พิพาทซึ่งแม้จะเกิดจากคำตัดสินของสหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งภายหลังจากที่ทำสัญญากับบุคคลภายนอกที่เข้ามาอยู่ภายใต้การจำกัดการแข่งขันดังกล่าว คณะกรรมาธิการยุโรปได้มีคำตัดสินไม่ให้นำบทบัญญัติกเว้นมาใช้ในกรณีนี้ ดังที่ปรากฏอยู่ในคดี BloemenveilingenAalsmeer¹⁵⁵

ในคดีนี้เป็นการพิจารณาความสอดคล้องกันระหว่างกฎการประมูล (auction rules) และค่าธรรมเนียมที่ถูกกำหนดโดยสหกรณ์การเกษตรของโรงงานและผู้ปลูกดอกไม้ โดยในคำตัดสินได้แถลงว่า บทบัญญัติกเว้นในส่วนที่สามตามมาตรา 2(1) แห่ง Regulation No.26/1962 (ปัจจุบันคือมาตรา 209 ส่วนที่สองแห่ง Single CMO Regulation) บังคับใช้เฉพาะข้อตกลงระหว่างเกษตรกรและหรือสหกรณ์การเกษตรด้วยกันเท่านั้น ดังนั้นแม้ว่ากฎการประมูลและอัตราค่าธรรมเนียมดังกล่าวเป็นมติของสหกรณ์การเกษตร แต่การจำกัดการแข่งขันนี้เกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงที่ผู้ค้าส่งหลายรายได้ทำสัญญาให้ตนอยู่ภายใต้กฎและอัตราค่าธรรมเนียมเหล่านี้ ดังนั้นข้อตกลงดังกล่าวจึงเป็นข้อตกลงระหว่างสหกรณ์การเกษตรกับผู้ค้าส่ง ไม่ใช่ข้อตกลงระหว่างเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรด้วยกัน

3. ข้อตกลงที่พิพาทเกี่ยวกับเรื่องราคา ไม่ให้นำบทบัญญัติกเว้นมาใช้บังคับ ซึ่งในคำพิพากษาของศาลยุติธรรมยุโรปในคดี Oude Luttikhuis¹⁵⁶ ได้ตัดสินว่า บทบัญญัติกเว้นในส่วนที่สามตาม2(1) แห่ง Regulation No.26/1962 (ปัจจุบันคือมาตรา 209 ส่วนที่สองแห่ง Single CMO Regulation) ได้กำหนดเงื่อนไขที่ต้องปฏิบัติตาม 3 ประการคือ ประการแรก ข้อตกลงที่พิพาทต้องเกี่ยวข้องกับสหกรณ์การเกษตรภายในประเทศสมาชิกประเทศเดียว ประการที่สอง ข้อตกลงนั้นต้องไม่ได้ครอบคลุมถึงราคา แต่ต้องเกี่ยวกับการผลิตหรือการขายสินค้าทางการเกษตร หรือการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกันในการเก็บรักษา การจัดการ และการแปรรูปสินค้าทางการเกษตร และ ประการสุดท้าย ต้องเป็นข้อตกลงที่ไม่ทำลายการแข่งขัน หรือทำให้วัตถุประสงค์ตามนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP) เสียหาย

นอกจากนี้ คำตัดสินของคณะกรรมาธิการยุโรปในคดี French

¹⁵⁵ Commission Decision of 26 July 1988, Case IV/31.379, BloemenveilingenAalsmeer, OJ. L 262, 22.9.1988.

¹⁵⁶ Judgement of 12 December 1996, Case C-399/93, H.G. Oude Luttikhuis, [1995] ECR I-04515.

beef¹⁵⁷ ก็ได้วินิจฉัยไปในแนวทางเดียวกัน โดยไม่นำบทบัญญัติยกเว้นมาใช้บังคับแก่ข้อตกลงในการกำหนดราคาซื้อขั้นต่ำระหว่างชุมนุมสหกรณ์การเกษตรหลายแห่งกับสหพันธ์ผู้ประกอบการฆ่าสัตว์ เนื่องจากข้อตกลงดังกล่าวเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เกษตรกร คือสหพันธ์ผู้ประกอบการฆ่าสัตว์ และข้อตกลงดังกล่าวยังกำหนดหน้าที่ในการเรียกราคาที่เหมือนกัน (an obligation to charge identical prices) ซึ่งเป็นข้อตกลงที่ครอบคลุมด้านราคาด้วย ซึ่งข้อตกลงที่เกี่ยวกับราคานี้เองที่มีความแตกต่างจากบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะบทบัญญัติยกเว้นของประเทศสหรัฐอเมริกาอนุญาตให้มีการทำข้อตกลงระหว่างสหกรณ์การเกษตรในด้านราคาได้ แต่ในบทบัญญัติยกเว้นของสหภาพยุโรปได้ห้ามข้อตกลงในลักษณะดังกล่าวรวมถึงมีการกำหนดบทลงโทษตามกฎหมายด้วย

นอกจากยังมีคดี Belgian endive ที่มีความสำคัญในการกำหนดขอบเขตการกระทำของ PO และ APO ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

2.2 บทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกรณี (Specific derogations)

ใน Single CMO Regulation ได้กำหนดบทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกรณีในแนวนอน (horizontal) โดยอนุญาตให้องค์กรผู้ผลิต (PO) และสมาคมของผู้ผลิต (APO) สามารถทำการเจรจาต่อรองในการซื้อขายเกี่ยวกับสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกกับผู้ดำเนินกิจการอื่น ๆ อันได้แก่ ผู้แปรรูป ผู้ค้าส่ง หรือผู้ค้าปลีกได้ โดยสามารถพิจารณาแยกเป็นภาคการเกษตรประเภทที่สำคัญได้ 3 กรณี ได้แก่ ภาคการเกษตรประเภทนม (Dairy sector) ภาคการเกษตรประเภทน้ำมันโอลีฟ เนื้อวัวและเนื้อลูกวัว และธัญพืชจากการเพาะปลูก (Olive oil beef and veal and arable crops sector) ภาคการเกษตรประเภทผักและผลไม้ (Fruit and Vegetable sector)

2.2.1 ภาคการเกษตรประเภทนม (Dairy sector)

บทบัญญัติยกเว้นในภาคนี้ได้บัญญัติอยู่ในมาตรา 149 แห่ง Single CMO Regulation ได้อนุญาตให้ Recognised PO และ Recognised APO ในอุตสาหกรรมนมสามารถจัดหาร่วมกัน และกำหนดราคาร่วมกันภายใต้เงื่อนไขที่เรียกว่า “Milk

¹⁵⁷ Commission Decision of 2 April 2003, Case COMP/C.38.279/F3, French beef, OJ L 209, 19.08.2003.

package”¹⁵⁸ ซึ่งอนุญาตให้ Recognised PO และ Recognised APO สามารถเจรจาข้อตกลงของสัญญา ร่วมกับกับผู้ดำเนินกิจการตลาดต่าง ๆ เช่น ผู้แปรรูป โดยปริมาณนมที่ Recognised PO และ Recognised APO สามารถเจรจาต่อรองได้นั้นถูกจำกัดไม่เกินร้อยละ 3.5 ของการผลิตทั้งหมดในสหภาพยุโรป และไม่เกินร้อยละ 33 ของการผลิตในประเทศสมาชิกที่มีความเกี่ยวข้องในการเจรจาต่อรองนั้น สำหรับ Recognised PO และ Recognised APO ในประเทศสมาชิกที่มีการผลิตไม่เกิน 500,000 ตัน ถูกกำหนดให้เจรจาต่อรองในปริมาณไม่เกินร้อยละ 45 ของการผลิตของประเทศสมาชิกนั้น¹⁵⁹ และ Recognised PO และ Recognised APO ต้องแจ้ง(notifications) ปริมาณน้ำมันดิบที่มีการเจรจาต่อรองดังกล่าวให้องค์กรที่มีอำนาจ (competent authorities) ของประเทศสมาชิกทราบด้วย โดยน้ำมันดิบภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้ ไม่รวมถึงหน้าที่ในการขนส่งที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสหกรณ์ตามข้อบังคับของสหกรณ์รวมถึงกฎระเบียบและคำตัดสินอันเกิดจากข้อบังคับของสหกรณ์

2.2.2 ภาคการเกษตรประเภทน้ำมันโอลีฟ เนื้อวัวและเนื้อลูกวัว และธัญพืชจากการเพาะปลูก (Olive oil, beef and veal and arable crops sector)

บทบัญญัติยกเว้นในภาคนี้เป็นบทบัญญัติที่อนุญาตให้ PO รวมถึง APO สามารถเจรจาทำสัญญา เพื่อจัดหาสินค้าทางการเกษตรประเภทน้ำมันโอลีฟ เนื้อวัวและเนื้อลูกวัว และธัญพืชจากการเพาะปลูก รวมไปถึงการดำเนินกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น กิจกรรมการขายร่วมกัน (joint sales) กิจกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกัน (collective bargaining) โดยไม่ตกอยู่ภายใต้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าตามมาตรา 101 และมาตรา 102 แห่ง TFEU โดยบัญญัติอยู่ในมาตรา 169, 170 และ 171 ของ Single CMO Regulation ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้แก่อำนาจในการเจรจาต่อรองของผู้ผลิตในภาคการเกษตรประเภทน้ำมันโอลีฟ เนื้อวัว และเนื้อลูกวัว และธัญพืชจากการเพาะปลูกต่อผู้ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดอื่น ๆ อันจะนำไปสู่การรับประกันมาตรฐานการครองชีพที่เป็นธรรมสำหรับผู้ผลิต และการพัฒนาการผลิต อันเป็น

¹⁵⁸ EUR-Lex, "Regulation (Eu) No 261/2012 of the European Parliament and of the Council of 14 March 2012 Amending Council Regulation (Ec) No 1234/2007 as Regards Contractual Relations in the Milk and Milk Products Sector" [Online], [April 26, 2016]. Available from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32012R0261>

¹⁵⁹ European Commission, "The "Milk Package"" [Online], [April 26, 2016]. Available from: https://ec.europa.eu/agriculture/milk/milk-package_en

วัตถุประสงค์ของนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP) ตามมาตรา 39 แห่ง TFEU โดยการสร้างประสิทธิภาพที่สำคัญผ่านกิจกรรมที่ผสมผสานกันอยู่ใน PO และ APO เนื่องจากกิจกรรมของ PO และ APO เหล่านี้สามารถสนับสนุนการบรรลุวัตถุประสงค์ของ CAP ได้ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ ได้แก่ การรวบรวมผลผลิตของสมาชิก และการกระจายสินค้าของสมาชิกภายในตลาดโดย PO และ APO ต้องทำให้สำเร็จลุล่วงตามกลยุทธ์ในเชิงพาณิชย์ (commercialisation strategy) อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโดยปกติ PO และ APO จะกระทำในนามสมาชิก โดยการเจรจาต่อรองและเข้าทำสัญญาจัดหาสินค้า (supply contracts) อันประกอบไปด้วยข้อตกลงเกี่ยวกับราคา ปริมาณและอาจรวมถึงข้อตกลงอื่น ๆ อันได้แก่ คุณภาพของสินค้า ระยะเวลาของสัญญา ข้อตกลงในการเลิกสัญญา รายละเอียดเกี่ยวกับระยะเวลาการชำระเงิน และข้อตกลงในกรณีที่เกิดเหตุสุดวิสัย เป็นต้น

ในมาตรา 169 170 และ 171 วางหลักที่เหมือนกันว่า “PO ในภาคการเกษตรทั้งสามภาคที่ได้รับการยอมรับตามมาตรา 152(1) แห่ง Single CMO Regulation (รวมไปถึงการยอมรับ APO ตามมาตรา 156 แห่ง Single CMO Regulation) และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมากกว่านั้นในการรวบรวมผลผลิตของสมาชิก การกระจายสินค้าที่สมาชิกผลิตขึ้นให้แก่ตลาดและการปรับต้นทุนการผลิตให้เหมาะสม อาจเจรจาต่อรองในนามสมาชิกเกี่ยวกับการผลิตส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือทั้งหมดของสมาชิก สัญญาเพื่อการจัดหาสินค้าทั้งสามภาคอยู่ภายใต้คำนิยามที่กำหนดอยู่ในมาตรานั้น”¹⁶⁰ ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า บังคับใช้กับกรณีกิจกรรมในด้านการเจรจาทำสัญญาและกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องของ PO และ APO ในนามสมาชิกเท่านั้น ไม่รวมถึงองค์กรการเกษตรอื่น ๆ โดยเพื่อให้ได้รับยกเว้นการบังคับใช้มาตรา 101 และมาตรา 102 แห่ง TFEU ตามมาตรา 169- 171 แห่ง Single CMO Regulation PO และ APO ต้องประเมินตนเอง (self-assess) ให้เป็นไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้¹⁶¹

1. ต้องเป็น Recognised PO ตามมาตรา 152(1) แห่ง Single CMO Regulation หรือเป็น Recognised APO ตามมาตรา 156(1) แห่ง Single CMO Regulation
2. ต้องกระทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมากกว่านั้น ในการรวบรวมผลผลิตของสมาชิก (concentrating supply) การกระจายสินค้าที่

¹⁶⁰ 169(1) 170(1) 171(1) แห่ง Single CMO Regulation

¹⁶¹ EUR-Lex, "Guidelines on the Application of the Specific Rules Set out in Articles 169, 170 and 171 of the Cmo Regulation for the Olive Oil, Beef and Veal and Arable Crops Sectors" [Online], [April 20, 2016]. Available from: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52015XC1222\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52015XC1222(01))

สมาชิกผลิตขึ้นให้แก่ตลาด (placing on the market of the products produced by members) และการปรับต้นทุนการผลิตให้เหมาะสม (optimizing production costs)

3. กิจกรรมที่ผสมผสานกันทั้งหลาย (ได้แก่ การจัดจำหน่ายร่วมกัน การส่งเสริมร่วมกัน การบริหารการควบคุมคุณภาพร่วมกัน การใช้เครื่องมือเครื่องใช้หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการเก็บรักษาพร้อมกัน) ต้องนำไปสู่ประสิทธิภาพที่สำคัญ เพราะกิจกรรมของ POs และ APOs ทั้งหมดสนับสนุนการบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP)

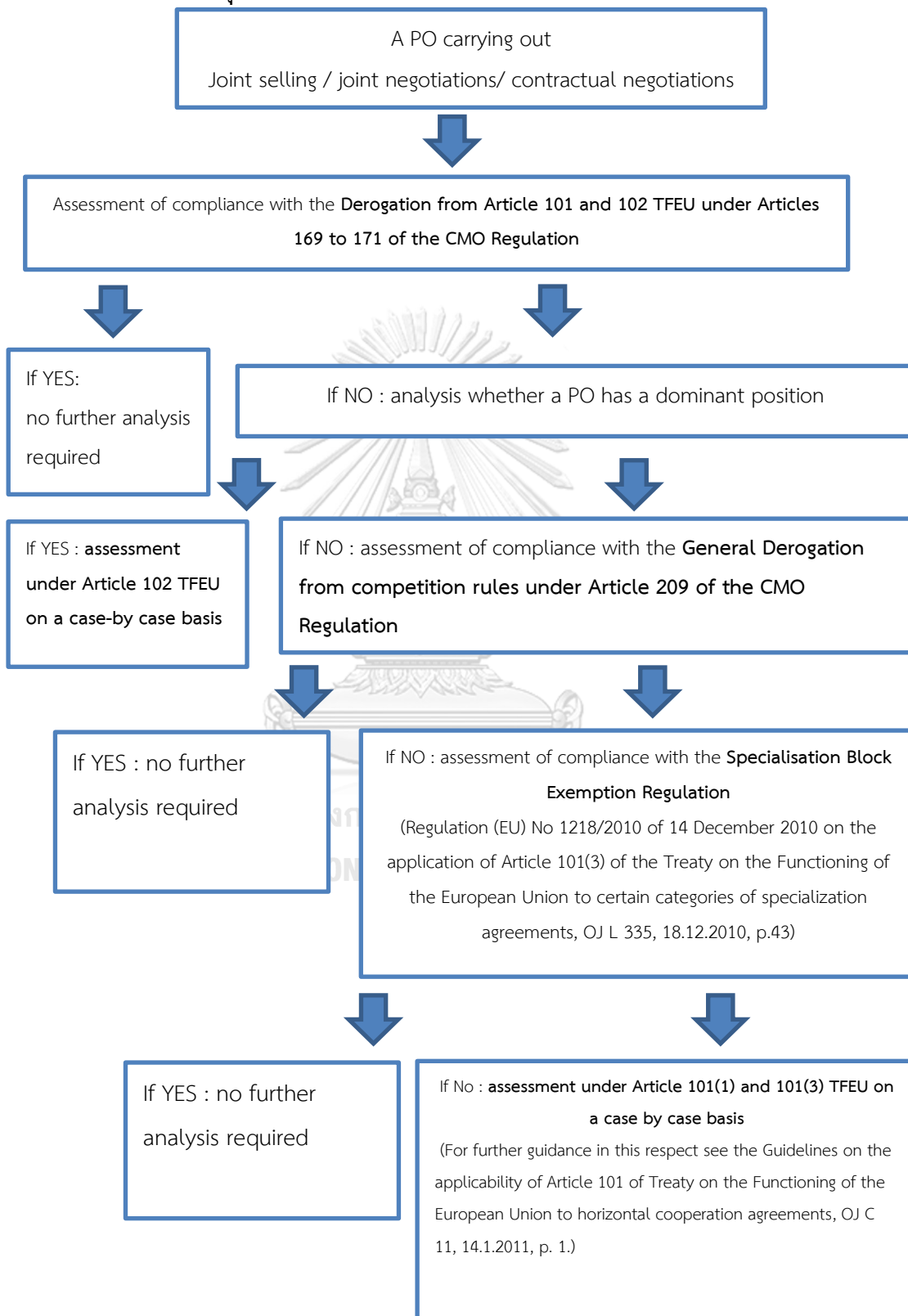
4. จำนวนของสินค้าทางการเกษตรที่มีการเจรจาต่อรองกันโดย PO แห่งหนึ่งต้องไม่เกินร้อยละ 20 ของตลาดที่เกี่ยวข้องในกรณีสินค้าจำพวกน้ำมันโอลีฟ และต้องไม่เกินร้อยละ 15 ของการผลิตโดยรวมภายในประเทศในกรณีสินค้าจำพวกธัญพืชจากการเพาะปลูกและเนื้อวัวและเนื้อลูกวัว

5. ผู้ผลิตทั้งหลายไม่สามารถเป็นสมาชิกของ PO ที่ทำหน้าที่เจรจาทำสัญญาจัดหาในนามของผู้ผลิตได้มากกว่าหนึ่งแห่ง

6. PO ต้องแจ้งปริมาณสินค้าที่อยู่ภายใต้การเจรจาต่อรองไปยังองค์กรที่มีอำนาจ (competent authorities) ของประเทศสมาชิก

ซึ่งหลักเกณฑ์ วิธีการและตัวอย่างในการประเมินตนเองนั้น คณะกรรมาธิการได้กำหนดไว้ในแนวทางปฏิบัติที่เรียกว่า “Guidelines on the application of the specific rules set out in Articles 169, 170 and 171 of the CMO Regulation for the olive oil, beef and veal and arable crops sectors” ซึ่งหากข้อตกลง คำตัดสิน หรือการกระทำร่วมกันเกี่ยวกับสินค้าทางการเกษตรประเภทนี้ของ PO หรือ APO ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขข้างต้นก็จะไม่อยู่ภายใต้บทบัญญัติยกเว้นในส่วนนี้ อย่างไรก็ตามข้อตกลง คำตัดสิน หรือการกระทำร่วมกันดังกล่าวยังไม่อาจถือได้ว่าฝ่าฝืนกฎหมายการแข่งขันทางการค้าในมาตรา 101 และมาตรา 102 แห่ง TFEU โดยต้องพิจารณาถึงบทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไป และบทบัญญัติยกเว้นตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าตามมาตรา 101(3) ของ TFEU รวมถึงแนวทางปฏิบัติ (Guideline) ที่มีความเกี่ยวข้องกับบทบัญญัติยกเว้นต่อไปโดยมีขั้นตอนในการพิจารณาตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 5 การพิจารณาความสอดคล้องระหว่างทฤษฎีติดยกเว้นกับกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป

ที่มา : Guidelines on the Application of the Specific Rules Set out in Articles 169, 170 and 171 of the Cmo Regulation for the Olive Oil, Beef and Veal and Arable Crops Sectors¹⁶²

2.2.3 ภาคการเกษตรประเภทผลไม้และผัก (Fruit and Vegetable sector)

มาตรา 33 (3) (f) แห่ง Single CMO อนุญาตให้ Recognised PO รวมถึง Recognised APO สามารถนำเอาผลิตผลของสมาชิกออกจากตลาดได้

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติ ยกเว้นการบังคับใช้ TFEU ทั้งบทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไป (general derogations) และบทบัญญัติ ยกเว้นเฉพาะกรณี (specific derogations) ต่อการกระทำของ PO รวมถึง APO ยังมีคำตัดสินที่สำคัญของศาลยุติธรรมยุโรป ได้แก่ คดี Belgian endive¹⁶³

ข้อเท็จจริงในคดี เป็นการกระทำของเกษตรกรผู้ผลิตในประเทศฝรั่งเศสที่ปลูกพืชชนิดหนึ่งที่ใช้ในการทำสลัดเรียกว่า “endive” โดยทำเป็นข้อตกลงระหว่าง PO APO กลุ่มคนและผู้ประกอบการเอกชน ซึ่งกำหนดราคาของ endive ขั้นต่ำ และปริมาณของ endive ที่จะจำหน่ายร่วมกันให้แก่ตลาดร่วมกัน รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลในเชิงกลยุทธ์ร่วมกัน ซึ่งองค์กรด้านการแข่งขันของประเทศฝรั่งเศส (French Competition Authority: FCA) ได้ตัดสินลงโทษปรับผู้ที่เข้าร่วมในข้อตกลงดังกล่าว เนื่องจากฝ่าฝืน TFEU ซึ่งต่อมาศาลอุทธรณ์ของประเทศฝรั่งเศส ได้พิพากษายกเลิกคำตัดสินดังกล่าวของ FCA โดยอาศัยเหตุผลว่า TFEU ไม่บังคับใช้ต่อกลไกในด้านราคาที่กระทำโดยผู้ผลิต endive อย่างไรก็ตาม การตัดสินคดีของศาลอุทธรณ์ก็ยังไม่มีความชัดเจนว่ากลไกในด้านราคาดังกล่าวได้รับการอนุญาต โดยอาศัยบทบัญญัติยกเว้นในกรณีทั่วไปหรือบทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกรณีหรือกฎหมายการแข่งขันทางการค้าภายในประเทศที่บังคับใช้ในเวลานั้น จึงทำให้คณะกรรมการยุโรปเข้ามาแทรกแซงในกระบวนการพิจารณาก่อนศาลสูงสุดของประเทศฝรั่งเศส (Court of Cassation) จะพิจารณาคำตัดสิน โดยโต้แย้งคำตัดสินของศาลอุทธรณ์ว่า บทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไปไม่สามารถบังคับใช้ได้ เพราะกลไกราคาในข้อตกลงดังกล่าวไม่มีความจำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ CAP และกลไกดังกล่าวยังเกี่ยวข้องกับราคาด้วย นอกจากนี้ในการบังคับใช้

¹⁶² Ibid, p.13.

¹⁶³ Case C-671/15

บทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไปเดิม กำหนดให้ข้อตกลงดังกล่าวต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการยุโรปก่อน แต่ในคดีเรื่องนี้ข้อตกลงดังกล่าวไม่เคยได้รับอนุมัติเลย และข้อตกลงดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ได้รับอนุญาตเฉพาะกรณีที่จะขยายขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกรณีไปใช้บังคับโดยเทียบเคียง ดังนั้นคณะกรรมการยุโรปจึงเห็นว่าการกำหนดราคาขั้นต่ำดังกล่าวไม่ได้อยู่ในอำนาจที่ PO ทั้งหลายจะสามารถกระทำได้

ศาลสูงสุดของประเทศฝรั่งเศสจึงขอให้ศาลยุติธรรมยุโรปพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง TFEU กับนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP) ใน 2 ประเด็นได้แก่ ประเด็นแรก ข้อตกลงและการกระทำร่วมกันที่มีความผิดตามมาตรา 101(1) แห่ง TFEU ถ้าเชื่อมโยงถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของ PO ภายใต้องค์กตรตลาดร่วมกันตาม CAP สามารถได้รับอนุญาตได้หรือไม่ แม้ข้อตกลงและการกระทำร่วมกันดังกล่าว จะไม่อยู่ภายใต้บทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไปตาม Single CMO Regulation เดิมที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น และถ้าข้อตกลงและการกระทำร่วมกันดังกล่าวสามารถได้รับอนุญาตได้ ประเด็นที่สอง PO เหล่านั้นสามารถกำหนดราคาขั้นต่ำหรือร่วมมือในด้านปริมาณของ endive ที่จะจัดจำหน่ายภายในตลาด หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงกลยุทธ์โดยมีวัตถุประสงค์ของ CAP ในการรักษาความมีเสถียรภาพของราคาผู้ผลิตและปรับการผลิตให้เหมาะสมกับอุปสงค์ได้หรือไม่

คำพิพากษาของศาลยุติธรรมยุโรป มีความเห็นในประเด็นทั้งสองว่า¹⁶⁴ PO และ APO มีหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อปรับการผลิตให้เหมาะสมกับอุปสงค์ การลดต้นทุนในการผลิต และการทำให้ราคาของผู้ผลิตมีเสถียรภาพ PO และ APO จึงมีบทบาทในการทำการตลาดสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกและจัดการประชุม เพื่อกระทำการร่วมกันเพื่อให้เป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบดังกล่าว โดยไม่ตกอยู่ภายใต้ TFEU ซึ่งข้อตกลงและการกระทำร่วมกันต้องเกิดขึ้นภายใน PO หรือ APO แห่งใดแห่งหนึ่ง เพื่อการบริหารจัดการการผลิตและการตลาดสินค้าของสมาชิกเท่านั้น เนื่องจากเป็นการกระทำโดยหน่วยธุรกิจเดียวและเป็นการกระทำภายใน(internal) ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับการกระทำภายในผู้ประกอบการเอกชน

อย่างไรก็ตาม หากเป็นข้อตกลงและการกระทำร่วมกันระหว่างองค์กรที่เป็นอิสระต่างหากจากกัน เช่น ข้อตกลงและการกระทำร่วมกันระหว่าง PO หรือ APO หลายแห่งด้วยตนเอง หรือระหว่าง PO หรือ APO กับผู้ดำเนินกิจการอย่างอื่นในตลาดสินค้า

¹⁶⁴ CURIA, "Infocuria-Case-Law of the Court of Justice" [Online], [April 27, 2016].

Available from:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&dclid=196626&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=812640>

เกษตร ข้อตกลงและการกระทำดังกล่าว ย่อมตกอยู่ภายใต้ TFEU ดังนั้นการพิจารณาข้อตกลงและการกระทำร่วมกันระหว่าง PO APO กลุ่มคนและผู้ประกอบการเอกชนในคดีนี้สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 3 กรณี

กรณีแรก การร่วมกันกำหนดราคาขั้นต่ำของ endive เห็นว่า เป็นข้อตกลงที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการแข่งขัน ซึ่งตกอยู่ภายใต้มาตรา 101(1) แห่ง TFEU ไม่ว่าจะการกระทำดังกล่าวจะเกิดขึ้นระหว่าง PO หรือ APO หลายแห่งที่ต่างกัน หรือภายใน PO หรือ APO แห่งหนึ่งแห่งใด เนื่องจากการกระทำดังกล่าวไม่ได้จำเป็นอย่างเคร่งครัด สำหรับการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ PO หรือ APO ได้รับมอบหมายในการปฏิบัติตามบทบัญญัติของสหภาพยุโรป และการกระทำดังกล่าวยังส่งผลให้ปริมาณการแข่งขันในตลาดสินค้าเกษตรลดลงด้วย

กรณีที่สอง การร่วมกันกำหนดปริมาณของ endive ที่จะวางจำหน่ายในตลาด กรณีนี้หากเป็นการกระทำภายใน PO หรือ APO แห่งใดแห่งหนึ่ง ในด้านการผลิตตามกฎหมายของสหภาพยุโรป ย่อมถือว่ามีเจตนาควบคุมการผลิต เพื่อรักษาราคาของสินค้าให้มีเสถียรภาพ และได้รับยกเว้นจากการบังคับใช้ TFEU อย่างไรก็ตาม หากเป็นการกระทำร่วมกันระหว่าง PO หรือ APO หลายแห่ง เพื่อจำกัดและควบคุมปริมาณสินค้าที่วางในตลาด รวมถึงการจำกัดการผลิตเป็นเวลานานดังเช่นในคดีนี้ ย่อมถือว่าเป็นข้อตกลงที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการแข่งขันซึ่งตกอยู่ภายใต้มาตรา 101(1) แห่ง TFEU

กรณีสุดท้าย การแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงกลยุทธ์ เห็นว่า หน้าที่ที่มอบหมายให้แก่ PO หรือ APO รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงกลยุทธ์ภายใน PO หรือ APO ด้วย ซึ่งโดยปกติ TFEU จะไม่บังคับใช้กับการแลกเปลี่ยนข้อมูลในลักษณะดังกล่าว แต่ถ้าหากการแลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นการสื่อสารในด้านราคาระหว่าง PO หรือ APO หลายแห่ง และนิติบุคคลที่เป็นคู่แข่งอื่น ๆ ดังที่ปรากฏในคดีนี้ ย่อมไม่อาจถือว่าการแลกเปลี่ยนดังกล่าวเป็นหน้าที่ที่มอบหมายให้แก่ PO หรือ APO หลายแห่งได้และการแลกเปลี่ยนดังกล่าวย่อมถือว่าเป็นข้อตกลงที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการแข่งขันซึ่งตกอยู่ภายใต้มาตรา 101(1) แห่ง TFEU

ข. บทบัญญัติยกเว้นภายใต้ TFEU

ในกรณีที่ข้อตกลงจำกัดสิน หรือการกระทำของเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ซึ่งอยู่ภายใต้มาตรา 101(1) แห่ง TFEU ไม่ได้อยู่ภายใต้เงื่อนไขของบทบัญญัติยกเว้นตามระเบียบ Single CMO Regulation ทั้งในกรณีบทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไปและบทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกรณี ต้องพิจารณาต่อไปว่าข้อตกลง จำกัดสินหรือการกระทำดังกล่าวอยู่ภายใต้บทบัญญัติยกเว้นตาม TFEU มาตรา 101(3) หรือไม่ โดยบทบัญญัติยกเว้นในส่วนนี้สามารถ

แบ่งได้เป็น 2 กรณีด้วยกัน ได้แก่ บทบัญญัติยกเว้นรายกรณี และบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มเฉพาะพิเศษ

1. บทบัญญัติยกเว้นรายกรณี (Individual assessment)

บทบัญญัติยกเว้นในส่วนนี้ได้อธิบายไปแล้วในส่วนของการยกเว้นของการตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขันในการควบคุมพฤติกรรมการตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU ในข้อ 3.2.2.1 อย่างไรก็ตาม หากข้อตกลง คำตัดสินหรือการกระทำร่วมกันที่อยู่ภายใต้มาตรา 101(1) แห่ง TFEU เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มเฉพาะพิเศษ ข้อตกลง คำตัดสิน หรือการกระทำร่วมกันนั้นอาจได้รับยกเว้นตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU โดยไม่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติยกเว้นรายกรณีนี้

2. บทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มเกี่ยวกับข้อตกลงเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญพิเศษ (Specialisation Block Exemption Regulation : SBER)

ตาม Commission Regulation (EU) No.1218/2010¹⁶⁵ หรือที่เรียกว่า “Specialisation Block Exemption Regulation (SBER)” ได้วางหลักไว้ว่า ภายใต้มาตรา 101(3) แห่ง TFEU ห้ามไม่ให้มาตรา 101(1) แห่ง TFEU ใช้บังคับกับข้อตกลง คำตัดสินหรือการกระทำร่วมกันขององค์กรทางธุรกิจที่มีลักษณะเป็น “ข้อตกลงเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญพิเศษ (specialisation agreements)” ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อตกลงในการผลิต (รวมไปถึงคำตัดสินหรือการกระทำร่วมกัน) และเป็นข้อตกลงในแนวนอน (horizontal)¹⁶⁶ ซึ่งในมาตรา 1 ของ Commission Regulation ฉบับนี้ได้ให้คำนิยามคำว่า “ข้อตกลงเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญพิเศษ” ว่า ข้อตกลงเกี่ยวกับความ

¹⁶⁵ EUR-Lex, Commission Regulation (EU) No.1218/2010 of 14 December 2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to certain categories of specialization agreements [Online], [April 20, 2016]. Available from : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32010R1218>

¹⁶⁶ Slaughter and May, "The Eu Competition Rules on Horizontal Agreements" [Online], [April 20, 2016]. Available from: <https://www.slaughterandmay.com/media/64578/the-eu-competition-rules-on-horizontal-agreements.pdf>

เชี่ยวชาญพิเศษฝ่ายเดียว (unilateral specialisation agreement)* ข้อตกลงเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญพิเศษต่างตอบแทน (reciprocal specialisation agreement)** และข้อตกลงในการผลิตร่วมกัน (joint production agreement)*** และข้อตกลงเฉพาะทางเหล่านี้ คู่สัญญาต้องมีหน้าที่ในการซื้อสินค้าจากคู่สัญญาในข้อตกลงดังกล่าว (exclusive purchase obligation) หรือจัดหาสินค้าให้แก่คู่สัญญาในข้อตกลงดังกล่าว (exclusive supply obligation) เท่านั้น ซึ่งโดยปกติแล้วข้อตกลงเฉพาะทางในด้านการผลิตเหล่านี้ มักจะมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการผลิตหรือการจัดจำหน่ายสินค้า หากคู่สัญญามีความสามารถ สินทรัพย์หรือกิจกรรมเพิ่มเติม เพราะคู่สัญญาสามารถมุ่งความสนใจไปยังการผลิตสินค้าที่แน่นอน และทำให้เกิดการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงจัดเตรียมสินค้าได้ในราคาที่ถูกกว่าอันเป็นการเสริมสร้างการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ และยังทำให้ผู้บริโภคได้รับส่วนแบ่งจากประโยชน์ดังกล่าวอย่างเป็นธรรมด้วย¹⁶⁷

ในส่วนของภาคการเกษตรกร ข้อตกลงเฉพาะทางดังกล่าว หมายถึง กิจกรรมร่วมกันในการผลิต การรวบรวม (collecting) การแปรรูป (processing) หรือการแปรสภาพ (transforming) สินค้าทางการเกษตร¹⁶⁸ ในส่วนของข้อตกลงเฉพาะทางของ POs ทางการเกษตรนั้น

* มาตรา 1 แห่ง Commission Regulation (EU) No.1218/2010 ให้คำนิยามของ unilateral specialisation agreement ว่าเป็น ข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาสองฝ่ายซึ่งอยู่ในตลาดสินค้าเดียวกัน โดยคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งตกลงที่จะหยุดการผลิตสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งหมดหรือบางส่วน และตกลงจะซื้อสินค้านั้นจากคู่สัญญาฝ่ายอื่นที่ตกลงที่จะผลิตและจัดหาสินค้านั้น.

** มาตรา 1 แห่ง Commission Regulation (EU) No.1218/2010 ให้คำนิยามของ reciprocal specialisation agreement ว่าเป็น ข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปซึ่งอยู่ในตลาดสินค้าเดียวกัน โดยคู่สัญญาเหล่านี้ตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปตกลงที่จะหยุดการผลิตสินค้าที่แตกต่างกันทั้งหมดหรือบางส่วน และตกลงจะซื้อสินค้านั้นจากคู่สัญญาฝ่ายอื่นที่ตกลงที่จะผลิตและจัดหาสินค้านั้นเป็นการตอบแทน

*** มาตรา 1 แห่ง Commission Regulation (EU) No.1218/2010 ให้คำนิยามของ joint production agreement ว่าเป็น ข้อตกลงซึ่งคู่สัญญาตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปตกลงผลิตสินค้านั้นร่วมกัน

¹⁶⁷ EUR-Lex, Commission Regulation (EU) No.1218/2010 of 14 December 2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to certain categories of specialization agreements [Online], [April 20, 2016]. Available from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32010R1218>

¹⁶⁸ EUR-Lex, Guidelines on the application of the specific rules set out in Articles 169, 170 and 171 of the CMO Regulation for the olive oil, beef and veal and arable crops sectors [Online], [April 20, 2016]. Available from [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52015XC1222\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52015XC1222(01))

ยัง รวมไปถึงการแปรรูปหรือการแปรสภาพวัตถุดิบทางการเกษตรไปเป็นผลิตภัณฑ์อย่างอื่นโดยมีการร่วมทุนกัน (joint-ventures) เพื่อการผลิตวัตถุดิบทางการเกษตรด้วย

ลักษณะของข้อตกลงเฉพาะทางที่ได้รับความคุ้มครองตาม SBER ภายใต้ มาตรา 101(3) แห่ง TFEU ไม่ให้นำมาตรา 101(1) แห่ง TFEU แก่ข้อตกลงดังกล่าวต้องมี 2 เงื่อนไขต่อไปนี้อย่างครบถ้วน เพื่อเป็นการรับรองความคุ้มกันการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ และเพื่อจัดเตรียมความคุ้มกันทางกฎหมายที่เพียงพอให้แก่องค์กรทางธุรกิจที่ตกลงทำข้อตกลงดังกล่าวซึ่งมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้¹⁶⁹

1. ส่วนแบ่งตลาดรวมของคู่สัญญาทั้งหมดต้องไม่เกินร้อยละ 20 ของตลาดที่เกี่ยวข้อง(relevant market)¹⁷⁰ ซึ่งตลาดที่เกี่ยวข้องในภาคการเกษตรคือ ตลาดภายในประเทศสมาชิกประเทศใดประเทศหนึ่ง ตัวอย่างเช่น ข้อตกลงที่ทำภายในสหกรณ์การเกษตรผู้แปรรูป หรือระหว่างสหกรณ์การเกษตรผู้แปรรูปกับผู้ซื้อเกี่ยวกับปริมาณหรือราคาของผักและผลไม้แปรรูปที่ โดยสหกรณ์การเกษตรผู้แปรรูปนั้นมีส่วนแบ่งตลาดน้อยกว่าร้อยละ 20 ของตลาดขายส่งภายในประเทศสำหรับผักผลไม้แปรรูป ข้อตกลงนั้นย่อมตกอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ข้อนี้ ซึ่งองค์ประกอบข้อนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการสันนิษฐานว่าข้อตกลงดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะเช่น การประหยัดต่อขนาด (economics of scale) การประหยัดต่อขอบเขต (economics of scope) และการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตให้ดีขึ้นมากกว่าผลเสียที่จะเกิดต่อสาธารณะ¹⁷¹

2. ข้อตกลงเฉพาะทางต้องไม่มีลักษณะการกระทำที่เป็นการจำกัดการแข่งขันอย่างร้ายแรง (hard-core restriction) อันได้แก่ การฮั้วราคา (fixing prices) การจำกัดปริมาณสินค้าหรือการขาย (limitation of output or sales) และการแบ่งพื้นที่ตลาดหรือกลุ่มลูกค้า (allocation of markets or customers) เว้นแต่ ในกรณีที่มีการตกลงกันกำหนดราคาที่เรียกเก็บจากลูกค้าคนสุดท้ายภายใต้การจัดจำหน่ายร่วมกัน (Fixing of prices charged to immediate customers in the context of joint distribution)¹⁷² และกรณีที่มีการจำกัดปริมาณสินค้าหรือการขาย ที่กำหนดความสามารถและปริมาณการผลิตภายใต้ข้อตกลงการผลิตร่วมกัน (Setting of

¹⁶⁹ Ibid.

¹⁷⁰ มาตรา 3 แห่ง Commission Regulation (EU) No.1218/2010.

¹⁷¹ EUR-Lex, Commission Regulation (EU) No.1218/2010 of 14 December 2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to certain categories of specialization agreements [Online], [April 20, 2016]. Available from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32010R1218>.

¹⁷² มาตรา 4(a) แห่ง Commission Regulation (EU) No.1218/2010

capacity and production of volume in the context of a joint production agreement)¹⁷³ และกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการขายภายใต้การจัดจำหน่ายร่วมกัน (Setting of sales targets in the context of joint distribution)¹⁷⁴ โดยองค์ประกอบข้อนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการจำกัดการแข่งขันอย่างร้ายแรงที่ไม่จำเป็นในการสร้างผลประโยชน์สาธารณะจากข้อตกลงดังกล่าว¹⁷⁵

ซึ่งถ้าหากข้อตกลง คำตัดสินหรือการกระทำของเกษตรกรหรือองค์กรทางการเกษตรซึ่งรวมถึงสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ไม่เข้าเงื่อนไขทั้งสองดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะข้อตกลง คำตัดสินหรือการกระทำดังกล่าวที่มีลักษณะเป็นการขายสินค้าทางการเกษตรร่วมกัน (joint sales) เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีกิจกรรมทางการตลาดอื่น ๆ ย่อมไม่อยู่ภายใต้บทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกลุ่มตาม SBER

เมื่อได้ทราบถึงบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแล้ว ในส่วนต่อไปจะขออธิบายถึงขอบเขตในการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรรวมถึงคำตัดสินของคณะกรรมการยุโรปและคำพิพากษาของศาลยุติธรรมยุโรปที่มีประเด็นเกี่ยวกับบทบัญญัติยกเว้นที่มีส่วนสำคัญเพื่อพิจารณาประกอบขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นต่อไป

3.2.4.4 ขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะขออธิบายถึงขอบเขตในการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้ TFEU ต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ซึ่งรวมถึงสหกรณ์การเกษตรที่มีลักษณะเป็น Recognised PO หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่มีลักษณะเป็น Recognised APO เฉพาะส่วนที่สำคัญ สามารถแยกตามการควบคุมพฤติกรรมการแข่งขันทางการค้าได้เป็น 3 กรณีได้แก่ การควบคุมพฤติกรรมตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขัน (Anti-competitive

¹⁷³ มาตรา 4(b)(i) แห่ง Commission Regulation (EU) No.1218/2010

¹⁷⁴ มาตรา 4(b)(ii) แห่ง Commission Regulation (EU) No.1218/2010

¹⁷⁵ EUR-Lex, Commission Regulation (EU) No.1218/2010 of 14 December 2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to certain categories of specialization agreements [Online], [April 20, 2016]. Available from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32010R1218>

agreements) การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ (Abuse of Dominant Position) และการรวมกิจการ (Merger)

ก. การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ (Abuse of Dominant Position)

สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี คือ

1. กรณีที่สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่มีสถานะเป็น Recognised PO หรือ Recognised APO

มาตรา 206 แห่ง Single CMO Regulation ได้วางหลักไว้ว่า มาตรา 101-106 แห่ง TFEU ให้นำมาใช้บังคับกับการผลิตและการค้าสินค้าทางการเกษตรทุกชนิด เว้นแต่ในกรณีที่ระบุไว้ใน Single CMO Regulation (save otherwise provided in the CMO Regulation) ซึ่งกรณีที่ระบุไว้ใน Single CMO Regulation นั้นเป็นบทบัญญัติยกเว้น โดยในกรณีนี้คือ บทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกรณี (Specific derogations)

บทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกรณีในภาคการเกษตรประเภทน้ำมันโอลีฟ เนื้อวัว และเนื้อลูกวัว และธัญพืชจากการเพาะปลูกซึ่งกำหนดให้ยกเว้นการบังคับใช้มาตรา 102 แห่ง TFEU แก่กิจกรรมการขายร่วมกัน (joint sales) และการเจรจาต่อรองร่วมกัน (joint negotiations) ระหว่างเกษตรกร ซึ่งปรากฏอยู่ในมาตรา 169-171 แห่ง Single CMO Regulation โดยถ้าหาก Recognised PO หรือ Recognised APO ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 169-171 ตามที่ได้กล่าวไปแล้วในข้อ 3.2.4.3 กิจกรรมการขายร่วมกันและการเจรจาต่อรองร่วมกันของ Recognised PO และ Recognised APO ได้รับการยกเว้นตามมาตรา 169-171 แล้วแต่กรณี และกิจกรรมเหล่านั้นไม่ถือว่าเป็นการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบตามมาตรา 102 แห่ง TFEU

อย่างไรก็ตาม ในคดี Belgian endive ได้วางหลักไว้ว่า กิจกรรมข้างต้นต้องกระทำภายใน Recognised PO หรือ Recognised APO แห่งใดแห่งหนึ่งเท่านั้น หากกิจกรรมดังกล่าวมีลักษณะเป็นการกำหนดราคา หรือกระทำร่วมกันระหว่าง Recognised PO หรือ Recognised APO หลายแห่ง หรือระหว่าง Recognised PO หรือ Recognised APO กับองค์กรทางธุรกิจที่ไม่ได้เป็น Recognised PO หรือ Recognised APO ย่อมไม่ได้รับการยกเว้นตาม 169-171

2. กรณีที่สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้มีสถานะเป็น Recognised PO หรือ Recognised APO

ในระเบียบ Single CMO Regulation ไม่ได้มีการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้บังคับมาตรา 102 แห่ง TFEU ไว้ดังเช่น กรณีที่สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่มีสถานะเป็น Recognised PO หรือ Recognised APO ดังนั้นกิจกรรมใดๆ ที่กระทำโดยสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้มีสถานะเป็น Recognised PO หรือ Recognised APO จึงต้องตกอยู่ภายใต้มาตรา 102 แห่ง TFEU โดยไม่มีบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้มาตรา 102 แห่ง TFEU แต่อย่างใด

ข. การรวมกิจการ (Merger)

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า Single CMO Regulation ได้กำหนดบทบัญญัติยกเว้นไว้เฉพาะในกรณีข้อตกลง คำตัดสินและการกระทำร่วมกันของสหกรณ์การเกษตร ชุมชนสหกรณ์การเกษตร Recognised PO หรือ Recognised APO ต่างๆ ที่เป็นการจำกัดการแข่งขันตามมาตรา 101 แห่ง TFEU หรือกรณีที่ Recognised PO หรือ Recognised APO ใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบตามมาตรา 102 แห่ง TFEU เท่านั้น ดังนั้นการรวมกิจการระหว่างสหกรณ์การเกษตร ชุมชนสหกรณ์การเกษตร Recognised PO หรือ Recognised APO มีผลกระทบต่อการแข่งขันตาม Merger Regulation ย่อมต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติเหล่านั้นตามแต่กรณีเหมือนธุรกิจ在其他อื่น ๆ โดยไม่มีบทบัญญัติยกเว้นแต่ประการใด

ค. การควบคุมพฤติกรรมการตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขัน (Anti-competitive agreements)

โดยหลักแล้วศาลยุติธรรมยุโรปให้การยอมรับอย่างชัดเจนว่า สหกรณ์การเกษตรมีส่วนช่วยส่งเสริมการแข่งขัน และไม่ให้นำมาตรา 101(1) แห่ง TFEU ใช้บังคับแก่ข้อตกลงที่สนับสนุนการปรับปรุงการแข่งขันภายในตลาด ตราบเท่าที่ข้อตกลงนั้นมีความจำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการแข่งขันดังกล่าว ยกตัวอย่างเช่น คดี Oude Luttikis¹⁷⁶ ซึ่งกล่าวไว้ว่า การบริหารองค์กรทางธุรกิจในรูปแบบสหกรณ์โดยตัวมันเองแล้วไม่ได้สร้างพฤติกรรมอันเป็นอุปสรรคต่อการ

¹⁷⁶ Case C-399/93, Oude Luttikhuis EU:C:1995:434.

แข่งขัน ซึ่งตามที่ที่ปรึกษาทางกฎหมายของศาลยุติธรรมยุโรปได้ให้ความเห็นไว้ว่าองค์กรทางกฎหมายในรูปแบบนี้ได้รับการสนับสนุนทั้งผู้บัญญัติกฎหมายภายในประเทศและองค์กรต่าง ๆ ของสหภาพยุโรปเพราะสหกรณ์ส่งเสริมความทันสมัยและการใช้เหตุผลภายในภาคการเกษตรกรรม นอกจากนี้ ศาลยุติธรรมยุโรปยังเน้นประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสหกรณ์ในคดี Florimex¹⁷⁷ ว่าการรวบรวมผลผลิตโดยสหกรณ์ จะช่วยปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมด้านการตลาด โดยทำให้ผู้ผลิตรายย่อยจำนวนมากสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางเศรษฐกิจได้อย่างกว้างขวางกว่าในท้องถิ่นอันเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรา 39 แห่ง TFEU หรือนโยบายทางเศรษฐกิจร่วมกัน (CAP)

อย่างไรก็ตาม ต้องพิจารณาต่อไปว่า ข้อตกลงดังกล่าวข้างต้นของสหกรณ์การเกษตรไม่ว่าจะเป็นระหว่างองค์กรทางธุรกิจที่เป็นคู่แข่งกันหรือข้อตกลงในแนวนอน (horizontal) หรือระหว่างองค์กรทางธุรกิจที่ไม่ได้เป็นคู่แข่งกันหรือข้อตกลงในแนวตั้ง (vertical) นั้น มีลักษณะเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าเกิดขึ้นตามมาตรา 101(1) แห่ง TFEU หรือไม่ โดยสามารถแบ่งวิธีการพิจารณาได้เป็น 2 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนแรก การพิจารณาข้อตกลงนั้นมีวัตถุประสงค์ (object) เป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าหรือไม่ ซึ่งโดยทั่วไปได้แก่ การตกลงราคาร่วมกัน (price-fixing) การจำกัดปริมาณสินค้า (limiting output) การแบ่งตลาดหรือกลุ่มลูกค้า (sharing markets or customers)

หากไม่มีวัตถุประสงค์เป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้า ต้องพิจารณาต่อไปในขั้นตอนที่สอง ว่า ข้อตกลงนั้นมีผลกระทบอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าหรือไม่ ซึ่งถ้าพิจารณาตามขั้นตอนดังกล่าวแล้ว ปรากฏว่า ข้อตกลงนั้นมีผลกระทบอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าหรือมีวัตถุประสงค์เป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าแล้วแต่กรณี ข้อตกลงนั้นย่อมเข้าข่าย ยังไม่อาจถือได้ว่าข้อตกลงดังกล่าวฝ่าฝืนมาตรา 101(1) แห่ง TFEU แต่ต้องนำข้อตกลงดังกล่าวไปพิจารณากับเงื่อนไขในบทบัญญัติยกเว้นในส่วนนี้ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาข้อยกเว้นได้เป็น 2 กรณี คือ บทบัญญัติยกเว้นตามระเบียบ Single CMO Regulation กับ บทบัญญัติยกเว้นภายใต้ TFEU

1. บทบัญญัติยกเว้นตามระเบียบ Single CMO Regulation

มาตรา 206 แห่ง Single CMO Regulation ได้วางหลักไว้ว่า มาตรา 101-106 แห่ง TFEU ให้นำมาใช้บังคับกับการผลิตและการค้าสินค้าทางการเกษตรทุกชนิด เว้นแต่ในกรณีที่ระบุไว้ใน Single CMO Regulation (save otherwise provided in the CMO Regulation) ซึ่ง

¹⁷⁷ Case T-70/92 and T-71/92, Florimex, EU:T:1997:69.

กรณีทีระบุไว้ใน Single CMO Regulation นั้นเป็นบทบัญญัติยกเว้น โดยสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณีคือ บทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกรณี (Specific derogations) กับบทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไป (general derogations)

1.1 บทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกรณี (Specific derogations)

บทบัญญัติยกเว้นที่สำคัญ ได้แก่ ภาคการเกษตรประเภทยาง และประเภทยางน้ำมันโอเลฟิน เนื้อวัวและเนื้อลูกวัว และธัญพืชจากการเพาะปลูก ซึ่งโดยหลักแล้ว บทบัญญัติยกเว้นเหล่านี้อนุญาตให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ที่มีสถานะเป็น Recognised PO และ Recognised APO สามารถเจรจาทำข้อตกลง คำตัดสินหรือกระทำการร่วมกันในแนวนอน (horizontal) เพื่อจัดหาสินค้าทางการเกษตรได้ รวมไปถึงการดำเนินกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น การขายร่วมกัน (joint sales) การเจรจาร่วมกัน (collective bargaining) โดยไม่ตกอยู่ภายใต้มาตรา 101 แห่ง TFEU หากการกระทำเหล่านั้นเป็นการกระทำภายใน Recognised PO หรือ Recognised APO แห่งใดแห่งหนึ่งเท่านั้น เนื่องจาก Recognised PO หรือ Recognised APO มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารด้านการผลิตและการตลาดสินค้าทางการเกษตรของสมาชิก และจัดการประชุมเพื่อกระทำการร่วมกันเพื่อปรับการผลิตให้เหมาะสมกับอุปสงค์ การลดต้นทุนในการผลิตและการทำให้ราคาสินค้าของผู้ผลิตมีเสถียรภาพ ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP) ตามมาตรา 39 แห่ง TFEU

อย่างไรก็ตาม ในคดี Belgian endive ได้วางหลักไว้ว่า หากการกระทำข้างต้นของ Recognised PO หรือ Recognised APO มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ย่อมไม่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้นในกรณีนี้ ได้แก่

1.) การฮั้วราคา (Price Fixing) ไม่ว่าจะกรณีใดก็ตาม เนื่องจาก การกระทำดังกล่าวไม่ได้จำเป็นอย่างเคร่งครัดสำหรับการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ Recognised PO หรือ Recognised APO ได้รับมอบหมายในการปฏิบัติตามบทบัญญัติของสหภาพยุโรป และการกระทำดังกล่าวยังส่งผลให้ปริมาณการแข่งขันในตลาดสินค้าเกษตรลดลงด้วย

2.) การร่วมกันกำหนดปริมาณสินค้า ที่จะวางจำหน่ายในตลาดระหว่าง Recognised PO หรือ Recognised APO หลายแห่ง หรือกับองค์กรธุรกิจอื่นที่ไม่ใช่ Recognised PO หรือ Recognised APO เนื่องจากไม่อาจถือว่าเป็นหน้าที่ที่มอบหมายให้แก่ PO หรือ APO

3.) การแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงกลยุทธ์ระหว่าง Recognised PO หรือ Recognised APO หลายแห่ง หรือกับองค์กรธุรกิจอื่นที่ไม่ใช่ Recognised PO หรือ Recognised APO เนื่องจากไม่อาจถือว่าเป็นหน้าที่ที่มอบหมายให้แก่ PO หรือ APO

อย่างไรก็ตามต้องพิจารณาต่อไปว่าข้อตกลงดังกล่าวข้างต้นของ สหกรณ์การเกษตรมีลักษณะเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าเกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นตามมาตรา 101(1) แห่ง TFEU หรือไม่ โดยสามารถแบ่งวิธีการพิจารณาได้เป็น 2 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนแรก การพิจารณาข้อตกลงนั้นมีวัตถุประสงค์ (object) เป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้า หรือไม่ ซึ่งโดยทั่วไปได้แก่ การตกลงราคาร่วมกัน (price-fixing) การจำกัดปริมาณสินค้า (limiting output) การแบ่งตลาดหรือกลุ่มลูกค้า (sharing markets or customers) ในส่วนข้อตกลงอื่น ๆ นั้นหากไม่มี วัตถุประสงค์เป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้า ต้องพิจารณาต่อไปในขั้นตอนที่สอง ว่าข้อตกลงนั้นมีผลกระทบอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าหรือไม่ ซึ่งถ้าพิจารณาตามขั้นตอนดังกล่าวแล้ว ปรากฏว่าข้อตกลงนั้นมีผลกระทบอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าหรือมีวัตถุประสงค์เป็นการ จำกัดการแข่งขันทางการค้าแล้วแต่กรณี ยังไม่อาจถือได้ว่าข้อตกลงดังกล่าวฝ่าฝืนมาตรา 101(1) แห่ง TFEU แต่ต้องนำข้อตกลงดังกล่าวไปพิจารณากับบทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไป

1.2 บทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไป (general derogations)

การพิจารณาข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันของสหกรณ์

การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตามบทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไป ในมาตรา 209 แห่ง Single CMO Regulation นี้ต้องพิจารณาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง พิจารณาว่าข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันในแนวนอน (Horizontal) หรือ ข้อตกลงในแนวตั้ง (Vertical) นั้นมีความจำเป็นต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ในนโยบายการเกษตร ร่วมกัน (CAP) และไม่นำไปสู่ข้อผูกพันในการเรียกราคาเหมือนกัน (obligation to an charge identical price) หรือเป็นการทำลายการแข่งขัน (competition is excluded) หรือไม่ ซึ่งในมาตรา 39 แห่ง TFEU ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของ CAP ไว้ 5 ข้อดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

โดยศาลยุติธรรมยุโรปได้วางแนวทางในการบังคับใช้บทบัญญัติ ยกเว้นในกรณีนี้ว่า ข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันนั้น ต้องมีความจำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทุก ข้อของนโยบายการเกษตรร่วมกัน จึงจะได้รับการยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้นนี้ หากขาด วัตถุประสงค์ข้อใดข้อหนึ่งไป บทบัญญัติยกเว้นตามมาตรานี้ก็จะไม่สามารถบังคับใช้ได้ โดยในกรณีที่ วัตถุประสงค์แต่ละข้อแยกออกจากกัน คณะกรรมาธิการยุโรปมีหน้าที่ต้องประเมินว่าวัตถุประสงค์ ทุกข้อเพื่อให้สามารถบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นตามมาตรานี้ได้

ในส่วนที่สอง ต้องพิจารณาว่าข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันข้างต้น เป็นข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันของเกษตรกร (farmers) สมาคมเกษตรกร (farmers' association) สมาคมของสมาคมเกษตรกร (association of farmers' association) Recognised POs ตามมาตรา 152 แห่ง Single CMO Regulation และ Recognised APOs ตามมาตรา 156 แห่ง Single CMO Regulation ที่ไม่ทำให้วัตถุประสงค์ของนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP) ตามมาตรา 39 แห่ง TFEU เสียหาย และข้อตกลงดังกล่าวไม่นำไปสู่ข้อผูกพันในการเรียกราคาเหมือนกัน (obligation to an charge identical price) หรือเป็นการทำลายการแข่งขัน (competition is excluded) หรือไม่ หากข้อตกลงหรือการกระทำนั้นมีเงื่อนไขเหล่านี้ครบถ้วน ย่อมได้รับการยกเว้นจากบทบัญญัติยกเว้นในส่วนนี้

อย่างไรก็ตาม มีตัวอย่างคำตัดสินของคณะกรรมการสิทธิการยุโรป ที่ข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันข้างต้นไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 209 ส่วนท้ายของ Single CMO Regulation โดยแบ่งได้เป็น 3 กรณี คือ

1.) ข้อตกลงที่พินาศกระทำร่วมกับบุคคลภายนอก (third parties) หรือสมาคมการค้า (trade association) ซึ่งไม่ใช่เกษตรกร สหกรณ์การเกษตร ชุมชุมสหกรณ์การเกษตร Recognised PO ตามมาตรา 152 แห่ง Single CMO Regulation และ Recognised APO ตามมาตรา 156 แห่ง Single CMO Regulation ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในคดี Meldoc case และคดี Milchforderungsfonds

2.) กรณีการจำกัดการแข่งขันที่พินาศซึ่งแม้จะเกิดจากคำตัดสินของสหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งภายหลังจากที่ทำสัญญากับบุคคลภายนอกที่เข้ามาอยู่ภายใต้การจำกัดการแข่งขันดังกล่าว คณะกรรมาธิการยุโรปได้มีคำตัดสินไม่ให้นำบทบัญญัติยกเว้นมาใช้ในกรณีนี้ ดังที่ปรากฏอยู่ในคดี BloemenveilingenAalsmeer ที่ได้กล่าวไป

3.) ข้อตกลงที่พินาศเกี่ยวกับเรื่องราคา ในคดี Oude Luttikhuis

ซึ่งถ้าหากข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมชุมสหกรณ์การเกษตร ไม่เข้าหลักเกณฑ์ในบทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไป ก็ต้องพิจารณาต่อไปว่า ข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันดังกล่าว สามารถได้รับประโยชน์จากบทบัญญัติยกเว้นภายใต้ TFEU

2. บทบัญญัติยกเว้นภายใต้ TFEU

สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณีได้แก่ บทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มเกี่ยวกับข้อตกลงเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญพิเศษ (SBER) และบทบัญญัติยกเว้นรายกรณี (Individual exemption) โดยจะพิจารณาข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตามเงื่อนไขของบทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกลุ่มพิเศษก่อน หากไม่เข้าเงื่อนไข ต้องพิจารณาตามเงื่อนไขของบทบัญญัติยกเว้นรายกรณีต่อไป

2.1 บทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มเกี่ยวกับข้อตกลงเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญพิเศษ (SBER)

บทบัญญัติยกเว้นในส่วนนี้ จะบังคับใช้เฉพาะกรณีที่เป็นข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันในการผลิต (โดยรวมกิจกรรมการรวบรวม การแปรรูป และการแปรรสภาพสินค้าทางการเกษตร) เท่านั้น โดยข้อตกลงหรือการกระทำดังกล่าวระหว่างสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยตนเอง ถือว่าเป็นข้อตกลงเฉพาะทาง ตาม SBER ซึ่งหากพิจารณาได้ว่าข้อตกลงในการผลิตของสหกรณ์การเกษตรเป็นไปตามเงื่อนไขภายในบทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกลุ่มพิเศษ กล่าวคือ คู่สัญญาในข้อตกลงดังกล่าวมีส่วนแบ่งตลาดร่วมกันไม่เกินร้อยละ 20 ของตลาดที่เกี่ยวข้องและไม่มีลักษณะการกระทำที่เป็นการจำกัดการแข่งขันอย่างร้ายแรง (hard-core restriction) ตามที่ได้กล่าวไปในข้อ 3.2.4.3 ข้อตกลงหรือการกระทำดังกล่าวระหว่างสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยตนเอง หรือระหว่างสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกับผู้ซื้อสินค้าจากสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตามปริมาณและราคารันนั้น ย่อมไม่เป็นการจำกัดการแข่งขันตามมาตรา 101(1) แห่ง TFEU อย่างไรก็ตามหากข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของ SBER ต้องพิจารณาตามบทบัญญัติยกเว้นรายกรณี (Individual exemption) ต่อไป

2.2 บทบัญญัติยกเว้นรายกรณี (Individual exemption)

บทบัญญัติยกเว้นนี้ ใช้บังคับกับข้อตกลง คำตัดสิน หรือการกระทำร่วมกันในทุกกรณีที่เข้าข่ายมาตรา 101(1) แห่ง TFEU โดยในส่วนของข้อตกลง คำตัดสิน หรือการกระทำร่วมกันของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร มักจะเป็นข้อตกลง คำตัดสิน หรือการกระทำร่วมกันที่กระทำภายในสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร หรือระหว่าง

สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยกันเอง ที่ดำเนินกิจกรรมขายร่วมกัน (joint sales) เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีกิจกรรมอย่างอื่นประกอบ หรือข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันที่ไม่เข้าเงื่อนไขของบทบัญญัติยกเว้นใด ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไปว่า ข้อตกลงในการผลิตดังกล่าวปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในระเบียบ Council Regulation 1/2003 ประกอบแนวปฏิบัติที่มีชื่อว่า “Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty” และแนวปฏิบัติ “Guidelines on the applicability of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to horizontal co-operation agreements” หรือไม่ ถ้าข้อตกลงดังกล่าวเป็นไปตามระเบียบเหล่านี้ย่อมถือว่าข้อตกลงดังกล่าวไม่ฝ่าฝืนมาตรา 101(1) แห่ง TFEU แต่ถ้าข้อตกลงนั้นไม่เป็นไปตามระเบียบดังกล่าว ข้อตกลงนั้นย่อมมีความผิดตาม มาตรา 101(1) แห่ง TFEU ทั้งนี้เงื่อนไขและหลักเกณฑ์ในการพิจารณาได้กล่าวมาแล้วในข้อ 3.2.2.1

3.2.5 สรุป

โดยสรุปแล้ว บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้ TFEU ในภาคเกษตรกรรม จะให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการควบคุมพฤติกรรมการตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขัน (Anti-competitive agreements) ทั้งในแนวนอน (Horizontal) และแนวตั้ง (Vertical) ตามมาตรา 101(1) แห่ง TFEU เป็นอย่างมาก โดยพฤติกรรมดังกล่าวมีการกำหนดบทบัญญัติยกเว้นไว้เป็นอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบไปด้วยบทบัญญัติยกเว้น 4 ประการและแยกได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ กรณีแรก บทบัญญัติยกเว้นตาม Single CMO Regulation ซึ่งพฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่จะได้รับยกเว้น ต้องสอดคล้องกับนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP) อันได้แก่ บทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกรณี (Specific derogations) และบทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไป (general derogations) ตามมาตรา 209 แห่ง Single CMO Regulation กับ กรณีที่สอง บทบัญญัติยกเว้นภายใต้ TFEU อันได้แก่ บทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มเกี่ยวกับข้อตกลงเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญพิเศษ (SBER) ตาม และบทบัญญัติยกเว้นรายกรณี (Individual exemption) ตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU

โดยสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ที่มีสถานะเป็น Recognised PO และ Recognised APO สามารถตกลงร่วมกันและได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้นทั้ง 4 ประการ หากเข้าหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในแต่ละบทบัญญัติยกเว้น ส่วนสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้มีสถานะเป็นองค์กรข้างต้น สามารถตกลงร่วมกันภายใต้บทบัญญัติยกเว้น 3 ประการ คือ บทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไป (general derogations) ตามมาตรา 209 แห่ง Single CMO Regulation SBER และบทบัญญัติยกเว้นรายกรณี (Individual exemption) โดยบทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไปในปัจจุบัน ยังไม่มีขอบเขตในการบังคับใช้อย่างชัดเจน ว่า ครอบคลุมการตกลง

ร่วมกันของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรมาน้อยเพียงใด แต่ในส่วนของ SBER และมาตรา 101(3) แห่ง TFEU ค่อนข้างจะมีความสำคัญต่อการตกลงร่วมกันของสหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตร โดยเฉพาะ SBER ที่บังคับใช้กับข้อตกลงในการผลิต รวมถึงการรวบรวม การแปรรูป และการแปรรูป ซึ่งเป็นข้อตกลงที่มักจะเกิดขึ้นในสหกรณ์การเกษตรและชุมนุม สหกรณ์การเกษตร ส่วนสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินกิจกรรมการขาย ร่วมกัน (joint sales) ของผลผลิตของสมาชิกเพียงอย่างเดียว สามารถยื่นขออนุญาตตามหลักเกณฑ์ ใน Council Regulation 1/2003 ประกอบแนวปฏิบัติที่มีชื่อว่า “Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty และมาตรา 101(3) แห่ง TFEU โดยหลักเกณฑ์ใน SBER และ มาตรา 101(3) แห่ง TFEU จะใช้หลักเกณฑ์การวิเคราะห์เศรษฐกิจ (economic analysis) เพื่อให้ เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งถ้าหากความตกลงร่วมกันดังกล่าวนี้เป็นไปเพื่อประสิทธิภาพทาง เศรษฐกิจ ความตกลงร่วมกันนั้นก็ได้รับยกเว้น

ส่วนกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดนั้น มาตรา 206 แห่ง Single CMO Regulation กำหนดให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่มีสถานะเป็น Recognised PO และ Recognised APO สามารถได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกรณี ตามมาตรา 169-171 แห่ง Single CMO Regulation ประกอบ Guidelines on the application of the specific rules set out in Articles 169, 170 and 171 of the CMO Regulation for the olive oil, beef and veal and arable crops sectors แล้วแต่กรณี อย่างไรก็ตาม กรณีสหกรณ์การเกษตรและชุมนุม สหกรณ์การเกษตรที่ไม่มีสถานะเป็นองค์กรข้างต้น มาตรา 206 ไม่ได้มีการกำหนดบทบัญญัติยกเว้น ไว้เช่นเดียวกับกรณีการรวมกิจการ ดังนั้น หากสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ดังกล่าวกระทำความผิดในขอบข่ายของมาตรา 102 แห่ง TFEU หรือ Merger Regulation ย่อมต้อง ตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติเหล่านั้น โดยไม่มีบทบัญญัติยกเว้นการกระทำผิดในทุกกรณี

3.3 กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย

กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลียนับว่าเป็นกฎหมายการแข่งขันที่มี พัฒนาการตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างมาก รวมถึงมีประสบการณ์ในการบังคับใช้มาอย่าง ยาวนาน จนถือได้ว่าเป็นกฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่มีประสิทธิภาพอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพล ที่สำคัญต่อกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทย ในเรื่องระบบการอนุญาตต่อการกระทำ ร่วมกันอันเป็นการจำกัดการแข่งขัน ดังนั้นการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของ ประเทศออสเตรเลียนับกับกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

3.3.1 แนวความคิดของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า

กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลียฉบับแรก เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1906 คือ Australian Industries Preservation Act ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา คือ Sherman Act 1890 แต่กฎหมายการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้มีปัญหาในการบังคับใช้ เนื่องจากกฎหมายฉบับดังกล่าวให้ความสำคัญกับการป้องกันมิให้มีการจำกัดการแข่งขันทางการค้าโดยเด็ดขาด ทำให้ผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในประเทศออสเตรเลียได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ต่อมาในปี ค.ศ. 1965 จึงได้ประกาศใช้กฎหมายที่มีชื่อว่า “Trade Practices Act (TPA)” ซึ่งกฎหมายการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ ได้มีการปรับเปลี่ยนให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยใช้วิธีการแก้ไขปัญหาการผูกขาดตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศอังกฤษ ซึ่งมีเจตนาารมณ์ในการรักษาการแข่งขันทางการค้าและการพาณิชย์กรรมในประเทศออสเตรเลียโดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่¹⁷⁸

1. เพื่อทำให้เกิดการแข่งขันที่เข้มแข็งของหน่วยธุรกิจเอกชนหลายระดับในการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้าอุตสาหกรรมและสินค้าสำหรับผู้บริโภคและบริการ
2. เพื่อทำให้สถานะของผู้บริโภคมีความเข้มแข็งขึ้นต่อผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่าย เพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคและเพื่อประโยชน์ต่อกระบวนการแข่งขัน อันทำให้ผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายสามารถทำการแข่งขันในด้านราคาและคุณภาพได้มากขึ้น

นอกจากนี้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ ยังได้วางระบบการขออนุญาต (Authorisation) เป็นครั้งแรก โดยมีจุดประสงค์เพื่อควบคุมผลกระทบอันเกิดจากการจำกัดการแข่งขันเป็นรายกรณีไป โดยได้นำหลักประโยชน์สาธารณะ (Public benefit) มาใช้ในการพิจารณาประกอบการอนุญาต โดยหากปรากฏว่า การจำกัดการแข่งขันในกรณีใดที่มีผลประโยชน์ต่อสาธารณะมากกว่าผลเสียอันเกิดขึ้นแก่สาธารณะ การจำกัดการแข่งขันกรณีนั้นก็สามารรถได้รับการอนุญาตให้กระทำได้ ซึ่งระบบการขออนุญาตนี้มีสาเหตุมาจาก 2 ประการดังต่อไปนี้¹⁷⁹ ประการแรก การให้สัมปทานแก่ธุรกิจขนาดใหญ่กรณีพิเศษ (Concession granted to the big business lobby) และประการที่สอง นักนิติศาสตร์ในสมัยนั้นสามารถเล็งเห็นแล้วว่าพฤติกรรมกรรมการจำกัดการแข่งขันในบางครั้งเป็นสิ่งที่สมเหตุสมผลที่ควรอนุญาตให้กระทำได้ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป อย่างไรก็ตามกฎหมายฉบับนี้ก็ยังมีประสบปัญหาในการบังคับใช้ เนื่องจากกระบวนการพิจารณามีความยุ่งยาก ลำช้าและมี

¹⁷⁸ S g corones, Competition Law in Australia, 4th, (Sydney: Lawbook, 2006), p. 85.

¹⁷⁹ Fels Ao et al., "Authorisation : Is It Still Relevant to Australian Competition," Competition & Consumer Law Journal 11, October 2003: 20.

ค่าใช้จ่ายที่สูง รวมทั้งศาลมองว่ากฎหมายฉบับนี้ขัดต่อรัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลีย จึงได้มีการออกกฎหมายฉบับหนึ่งในปี ค.ศ.1971 ซึ่งมีชื่อว่า “Restrictive Trade Practices” แต่เนื่องจากหลักการคล้ายกับ TPA ข้างต้น จึงทำให้การบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ไม่ประสบความสำเร็จ ต่อมาได้มีการประกาศใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่สำคัญได้แก่ Trade Practices Act 1974 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่มีอยู่ รวมถึงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลียด้วย

ต่อมาในปีค.ศ. 2010 ได้มีการประกาศใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าฉบับใหม่ คือ Competition and Consumer Act 2010 (CCA) และได้ยกเลิกการบังคับใช้ Trade Practices Act 1974 โดยกฎหมายฉบับนี้มีเจตนารมณ์เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถแข่งขันกันได้อย่างเสรีและเป็นธรรมโดยไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับควบคุมของผู้ประกอบการรายอื่น รวมถึงเพื่อให้ผู้ประกอบการปฏิบัติต่อผู้บริโภคอย่างเป็นธรรมด้วย ซึ่ง CCA ได้มีการรวบรวมกฎหมายการแข่งขันทางการค้าและกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคไว้ในฉบับเดียวกัน รวมถึงมีการกำหนดกฎระเบียบในการกำกับดูแลอุตสาหกรรมบางประเภท ได้แก่ การบินระหว่างประเทศและการโทรคมนาคม ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของกฎหมายการแข่งขันออสเตรเลีย เนื่องจากประเทศอื่นจะบัญญัติกฎหมายเหล่านี้ไว้แยกต่างหากจากกัน นอกจากนี้ CCA ยังเป็นกฎหมายที่บังคับใช้กับทุกกิจกรรมของผู้ประกอบการและทุกภาคอุตสาหกรรม ไม่เว้นแม้แต่การกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

เมื่อได้ทราบถึงแนวความคิดของกฎหมายการแข่งขันทางการค้าแล้ว ในส่วนต่อไปจะขออธิบายถึงการควบคุมพฤติกรรมการแข่งขันทางธุรกิจตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้า

3.3.2 การควบคุมพฤติกรรมการแข่งขันทางธุรกิจตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้า

ระบบการควบคุมพฤติกรรมการแข่งขันตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลียเป็นระบบการควบคุมพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องในตลาด (Conduct Control) โดยพฤติกรรมที่กระทำผิดโดยหลักจะเป็น พฤติกรรมจำกัดการแข่งขัน (Anti-competitive practices) ซึ่งบัญญัติอยู่ในหมวด 4 แห่ง Competition and Consumer Act 2010 (CCA) โดยสามารถแยกพิจารณาพฤติกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์

การเกษตรในประเทศออสเตรเลียได้เป็น 7 ประการ ได้แก่¹⁸⁰ ประการแรก การตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขัน (Cartel) ประการที่สอง การตกลงในลักษณะต่าง ๆ ของผู้ประกอบการอันเป็นการจำกัดการแข่งขัน ประการที่สาม การกระทำของบุคคลหนึ่งร่วมกับอีกบุคคลหนึ่งในการกีดกันบุคคลที่สาม (Secondary boycott) ประการที่สี่ การใช้อำนาจเหนือตลาดในทางมิชอบ (Misuse of market power) ประการที่ห้า การรวมกิจการ (Acquisitions) ประการที่หก ข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน (Exclusive dealings) และ ประการสุดท้าย การกำหนดราคาขายปลีก (Resale price maintenance) โดยผู้เขียนจะขอแยกพิจารณาเป็น 4 กรณี ได้แก่ การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ (Misuse of market power) การรวมกิจการ (Acquisitions) การจำกัดการแข่งขันในอน และ การจำกัดการแข่งขันในดิ่ง อย่างไรก็ตามกรณีการตกลงในลักษณะต่าง ๆ ของผู้ประกอบการอันเป็นการจำกัดการแข่งขัน และการกระทำของบุคคลหนึ่งร่วมกับอีกบุคคลหนึ่งในการกีดกันบุคคลที่สาม (Secondary Boycott) ควบคุมทั้งกรณีการจำกัดการแข่งขันในแนวนอนและแนวตั้ง

3.3.2.1 การใช้อำนาจเหนือตลาดในทางมิชอบ (Misuse of market power)

ในมาตรา 46(1)¹⁸¹ การกระทำใดที่จะถือว่าเป็นการใช้อำนาจเหนือตลาดในทางที่

¹⁸⁰ Addisons Kathryn Edghill Partner, "Co-Operatives and the Trade Practices Act and Update" [Online], [May 25, 2016]. Available from: <http://coopsnsw.coop/wpcontent/uploads/2015/11/TPA.pdf>

¹⁸¹ Competition and Consumer Act Section 46(1)

"A corporation that has a substantial degree of power in a market must not engage in conduct that has the purpose, or has or is likely to have the effect, of substantially lessening competition in:

(a) that market; or

(b) any other market in which that corporation, or a body corporate that is related to that corporation:

(i) supplies goods or services, or is likely to supply goods or services; or

(ii) supplies goods or services, or is likely to supply goods or services, indirectly through one or more other persons; or

(c) any other market in which that corporation, or a body corporate that is related to that corporation:

(i) acquires goods or services, or is likely to acquire goods or services; or

(ii) acquires goods or services, or is likely to acquire goods or services, indirectly

มิชอบ ต้องประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบได้แก่¹⁸² องค์ประกอบแรก ระดับอำนาจเหนือตลาด องค์ประกอบที่สอง การแสวงหาประโยชน์จากอำนาจเหนือตลาดนั้น และองค์ประกอบสุดท้าย มีวัตถุประสงค์หรือมีผลกระทบหรืออาจมีผลกระทบเป็นการลดการแข่งขันภายในตลาดใดตลาดหนึ่ง อย่างมีนัยสำคัญ

โดยการกระทำทุกกรณีตามมาตรา 46 ต้องพิจารณาลำดับแรกว่า ผู้ประกอบการรายนั้นมีอำนาจเหนือตลาดหรือไม่ ซึ่งโดยหลักแล้วอำนาจเหนือตลาดเป็นอิสระจากข้อจำกัดในการกำหนดราคาหรือข้อจำกัดในการตัดสินใจ โดยผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้เข้าแข่งขันหรืออาจเป็นผู้เข้าแข่งขันรายอื่นหรือผู้บริโภค เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ผู้ประกอบการรายใดมีอำนาจเหนือตลาด ต้องพิจารณาต่อไปในองค์ประกอบที่สองว่า ผู้ประกอบการรายนั้นมีการกระทำที่มีความสัมพันธ์กับอำนาจเหนือตลาดหรือไม่ โดยต้องพิจารณาผลกระทบของการกระทำที่จะเกิดขึ้นต่อผู้บริโภคมิใช่ผู้แข่งขันเพียงอย่างเดียว เนื่องจากการแข่งขันช่วยสร้างสวัสดิการของผู้บริโภคที่ดีขึ้น และหากปรากฏว่า การกระทำดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับอำนาจเหนือตลาด ต้องพิจารณาในองค์ประกอบข้อสุดท้ายว่า มีวัตถุประสงค์หรือมีผลกระทบหรืออาจมีผลกระทบเป็นการลดการแข่งขันภายในตลาดใดตลาดหนึ่งอย่างมีนัยสำคัญ (Substantially lessen competition) โดยในส่วนองค์ประกอบข้อนี้จะได้ อธิบายต่อไป

3.3.2.2 การรวมกิจการ (Acquisitions)

ในมาตรา 50¹⁸³ การรวมกิจการใดที่จะมีความผิดตามมาตรา 50 นั้นต้องมี องค์ประกอบโดยแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณีคือ กรณีแรก มาตรา 50(1) ต้องมีองค์ประกอบ 3

through one or more other persons.”

¹⁸² S g corones, *Competition Law in Australia*, p.381.

¹⁸³ Competition and Consumer Act Section 50

“(1) A corporation must not directly or indirectly:

- (a) acquire shares in the capital of a body corporate; or
- (b) acquire any assets of a person;

if the acquisition would have the effect, or be likely to have the effect, of substantially lessening competition in any market.

(2) A person must not directly or indirectly:

- (a) acquire shares in the capital of a corporation; or
- (b) acquire any assets of a corporation;

ประการได้แก่ ประการแรก เป็นผู้ประกอบการรายหนึ่งรายใด ประการที่สอง ได้รับหุ้นหรือสินทรัพย์
 ในนิติบุคคลหนึ่งนิติบุคคลใดทั้งทางตรงหรือทางอ้อม และ ประการสุดท้าย มีผลกระทบหรืออาจมี
 ผลกระทบเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาด

ส่วน กรณีที่สอง มาตรา 50(2) ต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการได้แก่ ประการแรก
 เป็นบุคคลหนึ่งบุคคลใด ประการที่สอง ได้รับหุ้นหรือสินทรัพย์ในผู้ประกอบการรายหนึ่งรายใดทั้ง
 ทางตรงหรือทางอ้อม และ ประการสุดท้าย มีผลกระทบหรืออาจมีผลกระทบเป็นการลดการแข่งขัน
 อย่างมีนัยสำคัญในตลาด

3.3.2.3 การจำกัดการแข่งขันในแนวนอน

สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 3 กรณี ได้แก่

ก. การตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขัน (Cartel)

การตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขันทางการค้าปรากฏอยู่ในมาตรา 45AD¹⁸⁴ ใน
 หมวดที่ 4 ของกฎหมาย CCA กำหนดให้ผู้ที่กระทำความผิดต้องรับผิดชอบทั้งในทางแพ่งและทาง

if the acquisition would have the effect, or be likely to have the effect, of substantially
 lessening competition in any market.”

¹⁸⁴ Competition and Consumer Act Section 45AD

“(1) For the purposes of this Act, a provision of a contract, arrangement or
 understanding is a **cartel provision** if:

(a) either of the following conditions is satisfied in relation to the provision:

(i) the purpose/effect condition set out in subsection (2);

(ii) the purpose condition set out in subsection (3); and

(b) the competition condition set out in subsection (4) is satisfied in relation to the
 provision.

Purpose/effect condition

(2) The purpose/effect condition is satisfied if the provision has the purpose, or has or
 is likely to have the effect, of directly or indirectly:

(a) fixing, controlling or maintaining; or

(b) providing for the fixing, controlling or maintaining of; the price for, or a discount, allowance, rebate or credit in relation to:

(c) goods or services supplied, or likely to be supplied, by any or all of the parties to the contract, arrangement or understanding; or

(d) goods or services acquired, or likely to be acquired, by any or all of the parties to the contract, arrangement or understanding; or

(e) goods or services re-supplied, or likely to be re-supplied, by persons or classes of persons to whom those goods or services were supplied by any or all of the parties to the contract, arrangement or understanding; or

(f) goods or services likely to be re-supplied by persons or classes of persons to whom those goods or services are likely to be supplied by any or all of the parties to the contract, arrangement or understanding.

Purpose condition

(3) The purpose condition is satisfied if the provision has the purpose of directly or indirectly:

(a) preventing, restricting or limiting:

(i) the production, or likely production, of goods by any or all of the parties to the contract, arrangement or understanding; or

(ii) the capacity, or likely capacity, of any or all of the parties to the contract, arrangement or understanding to supply services; or

(iii) the supply, or likely supply, of goods or services to persons or classes of persons by any or all of the parties to the contract, arrangement or understanding; or

(iv) the acquisition, or likely acquisition, of goods or services from persons or classes of persons by any or all of the parties to the contract, arrangement or understanding; or

(b) allocating between any or all of the parties to the contract, arrangement or understanding:

(i) the persons or classes of persons who have acquired, or who are likely to acquire, goods or services from any or all of the parties to the contract, arrangement or understanding; or

(ii) the persons or classes of persons who have supplied, or who are likely to supply, goods or services to any or all of the parties to the contract, arrangement or understanding; or

(iii) the geographical areas in which goods or services are supplied, or likely to be supplied, by any or all of the parties to the contract, arrangement or understanding; or

อาญา โดยลักษณะการตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขันในมาตรานี้ สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 4 กรณี ได้แก่¹⁸⁵ การร่วมกันจำกัดการแข่งขัน การจำกัดปริมาณในการผลิต การแบ่งกลุ่มลูกค้า กลุ่มผู้จัดหา หรือตลาด และการกระทำร่วมกันในการประมูลราคา

ข. การตกลงในลักษณะต่าง ๆ ของผู้ประกอบการอื่นเป็นการจำกัดการแข่งขัน

ในมาตรา 45¹⁸⁶ แห่งกฎหมาย CCA ได้กำหนดห้ามทำสัญญา การดำเนินการร่วมกัน หรือความเข้าใจระหว่างกัน ทั้งในแนวนอน (Horizontal) และในแนวตั้ง (Vertical)¹⁸⁷ ที่อาจจะลดการแข่งขันภายในตลาดอย่างมีนัยสำคัญ (substantially lessen competition)

-
- (iv) the geographical areas in which goods or services are acquired, or likely to be acquired, by any or all of the parties to the contract, arrangement or understanding; or
- (c) ensuring that in the event of a request for bids in relation to the supply or acquisition of goods or services:
- (i) one or more parties to the contract, arrangement or understanding bid, but one or more other parties do not; or
- (ii) 2 or more parties to the contract, arrangement or understanding bid, but at least 2 of them do so on the basis that one of those bids is more likely to be successful than the others; or
- (iii) 2 or more parties to the contract, arrangement or understanding bid, but not all of those parties proceed with their bids until the suspension or finalisation of the request for bids process; or
- (iv) 2 or more parties to the contract, arrangement or understanding bid and proceed with their bids, but at least 2 of them proceed with their bids on the basis that one of those bids is more likely to be successful than the others; or
- (v) 2 or more parties to the contract, arrangement or understanding bid, but a material component of at least one of those bids is worked out in accordance with the contract, arrangement or understanding.”

¹⁸⁵ Australian Competition Law, "Australian Competition Law Overview" [Online], [May 25,2016]. Available from: <http://www.australiancompetitionlaw.org/overview.html>

¹⁸⁶ Competition and Consumer Act Section 45

“A corporation must not:

- (a) make a contract or arrangement, or arrive at an understanding, if a provision of the proposed contract, arrangement or understanding has the purpose, or would have or be likely to

โดยทั่วไปปัจจัยที่ศาลใช้ในการพิจารณาตัดสิน มีดังต่อไปนี้¹⁸⁸ ประการแรก ความหมายของตลาด ในการพิจารณาการกระทำใดมีผลกระทบต่อตลาดหรือไม่นั้นจำเป็นต้องพิจารณาความหมายของคำว่า “ตลาด” ก่อน ซึ่งตลาดประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการได้แก่ 1.) สินค้า คือ ขอบเขตของสินค้าหรือบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าซึ่งสัมพันธ์กับราคาที่เปลี่ยนแปลงไปในตลาด 2.) ภูมิศาสตร์ ได้แก่ พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่มีการซื้อขายสินค้ากัน 3.) ระดับการดำเนินธุรกิจ คือ ระดับตลาดที่องค์กรทางธุรกิจมีการแข่งขันกัน และ 4.) เวลา ซึ่งพิจารณาความเป็นไปได้ในการแทนที่

ประการที่สอง ข้อตกลงนั้นมีผลกระทบเป็นการลดการแข่งขันภายในตลาดอย่างมีนัยสำคัญ ผลกระทบที่จะถือว่ามีนัยสำคัญต้องมีความสำคัญและมีน้ำหนักอย่างมากต่อขนาดของตลาด

ค. การกระทำของบุคคลหนึ่งร่วมกับอีกบุคคลหนึ่งในการกีดกันบุคคลที่สาม
(Secondary boycott)

ในมาตรา 45D¹⁸⁹ ห้ามมิให้ผู้ประกอบทั้งหลายตกลงกัน ไม่ว่าจะเป็นในแนวนอน (Horizontal) หรือแนวตั้ง (Vertical) อันเป็นการกีดกันหรือขัดขวางในการประกอบธุรกิจของบุคคลที่สาม ซึ่งมีลักษณะเป็น Secondary Boycott

have the effect, of substantially lessening competition; or

(b) give effect to a provision of a contract, arrangement or understanding, if that provision has the purpose, or has or is likely to have the effect, of substantially lessening competition; or

(c) engage with one or more persons in a concerted practice that has the purpose, or has or is likely to have the effect, of substantially lessening competition.”

¹⁸⁷ Australian Competition Law, "Anti-Competitive Agreements and Concerted Practices" [Online], [May 25, 2016]. Available from:

<http://www.australiancompetitionlaw.org/law/agreements/index.html>

¹⁸⁸ Australian Competition & Consumer Commission, "Anti-Competitive Conduct" [Online], [May 25, 2016]. Available from: <https://www.accc.gov.au/business/anti-competitive-behaviour/anti-competitive-conduct>

¹⁸⁹ Competition and Consumer Act Section 45D

3.3.2.4 การจำกัดการแข่งขันในแนวดิ่ง

สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 4 กรณี ได้แก่

ก. การตกลงในลักษณะต่าง ๆ ของผู้ประกอบการธุรกิจอันเป็นการจำกัดการแข่งขัน

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วในการจำกัดการแข่งขันในแนวนอน

ข. การกระทำของบุคคลหนึ่งร่วมกับอีกบุคคลหนึ่งในการกีดกันบุคคลที่สาม
(Secondary boycott)

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วในการจำกัดการแข่งขันในแนวนอน

“(1) In the circumstances specified in subsection (3) or (4), a person must not, in concert with a second person, engage in conduct:

(a) that hinders or prevents:

(i) a third person supplying goods or services to a fourth person (who is not an employer of the first person or the second person); or

(ii) a third person acquiring goods or services from a fourth person (who is not an employer of the first person or the second person); and

(b) that is engaged in for the purpose, and would have or be likely to have the effect, of causing substantial loss or damage to the business of the fourth person.

(2) A person is taken to engage in conduct for a purpose mentioned in subsection (1) if the person engages in the conduct for purposes that include that purpose.

(3) Subsection (1) applies if the fourth person is a corporation.

(4) Subsection (1) also applies if:

(a) the third person is a corporation and the fourth person is not a corporation; and

(b) the conduct would have or be likely to have the effect of causing substantial loss or damage to the business of the third person.”

ค. ข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน (Exclusive dealings)

มาตรา 47 แห่งกฎหมาย CCA¹⁹⁰ ได้กำหนดห้ามผู้ประกอบการทั้งหลายตกลงกัน กำหนดเงื่อนไขในการจำกัดเสรีภาพของอีกฝ่ายในการเลือกทำธุรกิจกับบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นการห้ามมิให้ผู้จัดจำหน่ายซื้อสินค้าหรือบริการจากคู่แข่ง การบังคับให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องซื้อสินค้าอีกชนิดหนึ่ง พ่วงจากตนหรือการขายพ่วง (Tying) การบังคับให้อีกฝ่ายต้องซื้อสินค้าอีกชนิดหนึ่งจากผู้ประกอบการรายอื่น (Third Line Forcing) อันเป็นข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน (Exclusive dealings) ซึ่งข้อตกลงเหล่านี้มีผลเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ โดยข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน

¹⁹⁰ Competition and Consumer Act , Section 47

“(1) Subject to this section, a corporation shall not, in trade or commerce, engage in the practice of exclusive dealing.

(2) A corporation engages in the practice of exclusive dealing if the corporation:

- (a) supplies, or offers to supply, goods or services;
- (b) supplies, or offers to supply, goods or services at a particular price; or
- (c) gives or allows, or offers to give or allow, a discount, allowance, rebate or credit in relation to the supply or proposed supply of goods or services by the corporation; on the condition that the person to whom the corporation supplies, or offers or proposes to supply, the goods or services or, if that person is a body corporate, a body corporate related to that body corporate:
 - (d) will not, or will not except to a limited extent, acquire goods or services, or goods or services of a particular kind or description, directly or indirectly from a competitor of the corporation or from a competitor of a body corporate related to the corporation;
 - (e) will not, or will not except to a limited extent, re-supply goods or services, or goods or services of a particular kind or description, acquired directly or indirectly from a competitor of the corporation or from a competitor of a body corporate related to the corporation; or
 - (f) in the case where the corporation supplies or would supply goods or services, will not re-supply the goods or services to any person, or will not, or will not except to a limited extent, re-supply the goods or services:
 - (i) to particular persons or classes of persons or to persons other than particular persons or classes of persons; or
 - (ii) in particular places or classes of places or in places other than particular places or classes of places.”

สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ได้แก่ ข้อตกลงที่มีลักษณะเป็น Third Line Forcing และ ข้อตกลงที่ไม่มีลักษณะที่เป็น Third Line Forcing

ข้อตกลงใดจะมีลักษณะเป็นความผิดตามมาตรา 47 แห่ง CCA ได้นั้นต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ¹⁹¹ ประการแรก ข้อตกลงนั้นต้องมีลักษณะเป็นข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน ประการที่สอง ข้อตกลงนั้น ต้องมีวัตถุประสงค์หรือมีผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะมีผลกระทบเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ และ ประการสุดท้าย ข้อตกลงนั้นเป็นข้อตกลงทางการค้าหรือทางการพาณิชย์

ง. การกำหนดราคาขายปลีก (Resale price maintenance)

ตามมาตรา 48 แห่ง CCA¹⁹² ได้กำหนดห้ามไม่ให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำการอันเป็นการกำหนดราคาขายปลีก โดยการกระทำที่มีลักษณะเป็นการกำหนดราคาขายปลีกได้มีบัญญัติอยู่ในมาตรา 96(3)(a)-(f) ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 6 กรณีได้แก่

(1) ผู้จัดจำหน่ายที่ทำให้บุคคลที่สองทราบว่าผู้จัดจำหน่ายจะไม่จัดจำหน่ายสินค้าให้แก่บุคคลที่สอง หากบุคคลที่สองไม่ตกลงขายสินค้านั้นในราคาที่ต่ำกว่าราคาที่ยุจัดจำหน่ายกำหนดไว้โดยเฉพาะ

(2) ผู้จัดจำหน่ายชักจูงหรือพยายามชักจูงห้ามไม่ให้บุคคลที่สองขายสินค้าที่จัดจำหน่ายโดยผู้จัดจำหน่ายหรือบุคคลที่สามที่ได้รับสินค้าจากผู้จัดจำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่าราคาที่ยุจัดจำหน่ายกำหนดไว้โดยเฉพาะ

(3) ผู้จัดจำหน่ายเข้าทำสัญญา หรือเสนอเข้าทำสัญญาในการจัดจำหน่ายสินค้าเพื่อจัดจำหน่ายสินค้าให้แก่บุคคลที่สองโดยมีข้อตกลงที่บุคคลที่สองจะไม่ขายสินค้าในราคาที่ต่ำกว่าราคาที่ยุจัดจำหน่ายกำหนดไว้โดยเฉพาะ

¹⁹¹ S g corones, *Competition Law in Australia*, p.490.

¹⁹² Competition and Consumer Act , Section 48

“(1) A corporation or other person shall not engage in the practice of resale price maintenance.

(2) Subsection (1) does not apply to a corporation or other person engaging in conduct that constitutes the practice of resale price maintenance if:

(a) the corporation or other person has given the Commission a notice under subsection 93(1) describing the conduct; and

(b) the notice is in force under section 93.”

(4) ผู้จัดจำหน่ายระดับการจัดการสินค้าให้แก่บุคคลที่สามเนื่องจากบุคคลที่สองไม่ได้ตกลงที่จะปฏิบัติตามข้อ (1) หรือขายหรือมีแนวโน้มว่าจะขายสินค้าจากผู้จัดจำหน่ายหรือบุคคลที่สามที่ได้รับสินค้าจากผู้จัดจำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่าราคาจากผู้จัดจำหน่ายกำหนดไว้โดยเฉพาะซึ่งเป็นราคาที่ต่ำกว่าราคาที่ยินยอมที่จะไม่ถูกขาย

(5) ผู้จัดจำหน่ายระดับการจัดการสินค้าแก่บุคคลที่สองด้วยเหตุผลเพราะบุคคลที่สามที่ได้รับสินค้าจากผู้จัดจำหน่ายไม่ยินยอมที่จะไม่ขายสินค้านั้นในราคาที่ต่ำกว่าราคาที่กำหนดโดยผู้จัดจำหน่ายโดยเฉพาะ หรือขายหรือมีแนวโน้มว่าจะขายสินค้าจากผู้จัดจำหน่ายที่ได้รับสินค้าจากผู้จัดจำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่าราคาจากผู้จัดจำหน่ายกำหนดไว้โดยเฉพาะซึ่งเป็นราคาที่ต่ำกว่าราคาที่ยินยอมที่จะไม่ถูกขาย

(6) ผู้จัดจำหน่ายใช้คำแถลงการณ์ด้านราคาที่น่าเชื่อถือโดยบุคคลที่สองแก่บุคคลที่สองซึ่งเป็นราคาที่ต่ำกว่าราคาที่ยินยอมที่จะไม่ถูกขาย

โดยหากข้อตกลงใดมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งใน 6 กรณีนี้ย่อมถือว่าเป็นการกำหนดราคาขายปลีกอันต้องห้ามตามมาตรา 48 แห่ง CCA

เมื่อได้ทราบถึงการควบคุมพฤติกรรมการแข่งขันทางธุรกิจตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลียแล้ว ในส่วนต่อไปจะขอกล่าวถึงองค์การในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าโดยทั่วไปรวมถึงในภาคการเกษตรที่มีความสำคัญต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วย

3.3.3 หน่วยงานกำกับดูแล

หน่วยงานกำกับดูแลการแข่งขันให้เป็นที่ไปตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลียประกอบไปด้วย 4 องค์การด้วยกัน ได้แก่¹⁹³ (1) สภาที่ปรึกษาควบคุมการแข่งขันทางการค้าแห่งชาติ (National Competition Council) (2) คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าและคุ้มครองผู้บริโภคแห่งประเทศออสเตรเลีย (Australian Competition and Consumer Commission) (3) องค์คณะพิจารณาการแข่งขันทางการค้าแห่งประเทศออสเตรเลีย (Australian Competition Tribunal) และ (4) ศาลสหพันธรัฐประเทศออสเตรเลีย (Federal Court of Australia) นอกจากนี้ในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าในภาคการเกษตรกรรมยังมีอีก

¹⁹³ สุเมธ นาควโรดม, "การขออนุญาตกระทำการจำกัดการแข่งขัน : ศึกษากรณีการทำมิให้ผู้ทำธุรกิจกับคู่แข่งในอุตสาหกรรมยานยนต์" (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 114.

หนึ่งองค์กรที่สำคัญ ได้แก่ หน่วยงานทางการเกษตร (Agriculture Unit) โดยแต่ละองค์กรมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. สภาที่ปรึกษาควบคุมการแข่งขันทางการค้าแห่งชาติ (National Competition Council : NCC) เป็นหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยเหลือรัฐบาลประเทศออสเตรเลียให้สามารถดำเนินงานตามแผนงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามนโยบายการแข่งขันทางการค้าแห่งชาติ (National Competition Policy) รวมถึงประเมินความก้าวหน้าและให้คำแนะนำเพื่อพัฒนาปรับปรุงกฎหมายการแข่งขันทางการค้า นอกจากนี้ยังได้ศึกษาและดำเนินงานขององค์กรเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการแข่งขันทางการค้าแห่งชาติอีกด้วย¹⁹⁴

2. คณะกรรมาธิการการแข่งขันทางการค้าและคุ้มครองผู้บริโภคแห่งประเทศออสเตรเลีย (Australian Competition and Consumer Commission: ACCC) นับเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญอย่างมากในการบังคับใช้ CCA โดย ACCC มีหน้าที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่¹⁹⁵ ประการแรก การดำเนินการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดตาม CCA ต่อศาล ประการที่สอง การพิจารณาและออกคำสั่งอนุญาต ให้ผู้ประกอบการกระทำการอันเป็นการจำกัดการแข่งขัน (Authorisation) ประการที่สาม การพิจารณาออกคำสั่งยกเลิก หรือเพิกถอนการจำกัดการแข่งขันทางการค้า โดยการแจ้ง (Notification) ของผู้ประกอบการ โดย ACCC จะมีอำนาจในการสืบสวน สอบสวนและดำเนินคดี เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน รวมทั้งมีอำนาจในการออกคำสั่งอนุญาตหรือเพิกถอนการจำกัดการแข่งขัน เพื่อคุ้มครองทั้งผู้บริโภคและการกระทำระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเอง ประการสุดท้าย ออกบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่ม (Class exemptions)

ในส่วนของภาคการเกษตรกรรมนั้นจะมีกรรมาธิการชื่อว่า Mick Keogh ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านการเกษตรซึ่งจะทำงานร่วมกันหน่วยงานทางการเกษตร (Agriculture Unit) และช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของ ACCC เพื่อส่งเสริมการค้าอย่างเป็นธรรมและเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่การแข่งขันในภาคเกษตรกรรม¹⁹⁶

3. หน่วยงานทางการเกษตร (Agriculture Unit) เป็นหน่วยงานย่อยที่ถูกจัดตั้ง

¹⁹⁴ National Competition Council, "About Us" [Online], [April 25, 2018]. Available from: http://ncc.gov.au/about/about_us

¹⁹⁵ Fels and Allan, The Future of Competition Law, (School of Government December 2003), p 3-4.

¹⁹⁶ ACCC, "Agriculture" [Online], [February 18, 2016]. Available from: <https://www.accc.gov.au/about-us/information-for/agriculture>

ขึ้นภายในสำนักงานของ ACCC เพื่อพิจารณาในเรื่องการแข่งขันและการค้าที่ไม่เป็นธรรมในภาคเกษตรกรรม และปรับปรุงการบังคับใช้และปฏิบัติตาม CCA ในส่วนของภาคการเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอยู่ 3 ประการได้แก่¹⁹⁷ ประการแรก การระบุหรือสอบสวนประเด็นในภาคเกษตรกรรมที่อาจจะเข้าข่ายเป็นความผิดตาม CCA ประการที่สอง ช่วยเหลือหน่วยงานอื่น ๆ ภายในสำนักงาน ACCC เกี่ยวกับการตรวจสอบการรวมกิจการในภาคการเกษตรตามระบบอนุญาตรวมกิจการและการขออนุญาตเจรจาต่อรองร่วมกันตามระบบอนุญาตต่าง ๆ ประการที่สาม เสริมสร้างความตระหนักถึงกฎเกณฑ์ในการควบคุมพฤติกรรม การเจรจาต่อรองร่วมกัน และกระบวนการในการให้คำปรึกษาของ ACCC และประการสุดท้าย การศึกษาตลาดเฉพาะเจาะจงเพื่อสร้างความเข้าใจในการแข่งขันทางการค้าในภาคเกษตรกรรมรวมถึงแนวทางในการเกิดผลกระทบต่อภาคการเกษตร

4. องค์คณะพิจารณาการแข่งขันทางการค้าแห่งประเทศออสเตรเลีย

(Australian Competition Tribunal) เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการพิจารณาอุทธรณ์คำตัดสินของ ACCC เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความชอบด้วยกฎหมายของคำตัดสินดังกล่าว โดยองค์กรนี้อาจริเริ่มใช้อำนาจในการสืบสวนและสอบสวนคำตัดสินดังกล่าวด้วยตนเองได้ โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 หลักเกณฑ์ได้แก่¹⁹⁸ ประการแรก พิจารณาว่าการกระทำดังกล่าวมีผลกระทบต่อการแข่งขันทางการค้าหรือไม่ และประการที่สอง พิจารณาว่าการกระทำนั้นก่อให้เกิดผลประโยชน์มากกว่าการมีผลกระทบต่อการแข่งขันหรือไม่ อย่างไร

5. ศาลสหพันธรัฐประเทศออสเตรเลีย (Federal Court of Australia) เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญในการบังคับใช้ CCA อีกองค์กรหนึ่ง โดยทำหน้าที่พิจารณาและตัดสินคดีของ ACCC ได้โดยตรง รวมถึงเป็นองค์กรเดียวที่มีอำนาจในการกำหนดโทษและมาตรการบังคับต่าง ๆ ในคดีที่อยู่ภายใต้ ACCC ซึ่งในการลงโทษหรือใช้มาตรการใด ๆ เพื่อบังคับแก่ผู้กระทำความผิดตามคำตัดสินของ ACCC นั้น¹⁹⁹ ACCC จะต้องยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อขอให้มีคำสั่งลงโทษหรือใช้มาตรการใด ๆ ก่อนจึงจะสามารถบังคับให้เป็นไปตามคำตัดสินดังกล่าวได้

เมื่อได้ทราบถึงหน่วยงานแล้ว ต่อไปจะกล่าวถึงบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้ CCA ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรภายใต้ CCA

¹⁹⁷ Ibid.

¹⁹⁸ Daniel Clough, "Law and Economic of Vertical Restraints in Australia," Melbourne University Law Review volume 25 no.3 December 2001: 3.

¹⁹⁹ Bill and Hellmann Reid, Wolfgang, "Overview of Australian Antitrust Law " [Online], [April 25,2018]. Available from: www.globalcompetitionreview.com/apar/aus_overview.cfm

3.3.4 บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

3.3.4.1 แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตรนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อภาคชนบทของประเทศออสเตรเลีย ในการช่วยเหลือผู้ผลิตทางการเกษตร ในการแปรรูปและการตลาดผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งสหกรณ์การเกษตรแห่งแรกในประเทศออสเตรเลียมีชื่อว่า “South Coast and West Camden Co-operative Company”²⁰⁰ โดยมีการจัดตั้งในปี ค.ศ. 1880 ในภาคอุตสาหกรรมนมของรัฐ New South Wales โดยสหกรณ์การเกษตรดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อกำจัดพ่อค้าคนกลางและปรับปรุงผลตอบแทน เพื่อเกษตรกรเช่นเดียวกับสหกรณ์การเกษตรในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศออสเตรเลียนั้นไม่ได้มีการกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตรไว้เป็นการเฉพาะ แต่จะอยู่ในรูปแบบของกฎหมายเกี่ยวกับสหกรณ์ ซึ่งไม่ได้มีการบัญญัติถึงคำนิยามของสหกรณ์การเกษตร หรือสินค้าทางการเกษตร (agricultural products) ไว้แต่อย่างใด โดยกฎหมายสหกรณ์ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันได้แก่ Co-operatives (Adoption of National Law) Bill 2012²⁰¹ โดยผูกพันรัฐอื่นต้องบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ หรือกฎหมายที่สอดคล้องกับกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเป็นธรรม สนับสนุนหลักการสหกรณ์และจัดเตรียมแนวปฏิบัติในการดำเนินการสำหรับสหกรณ์²⁰² นอกจากนี้รัฐสภาของรัฐ New South Wales ยังได้มีการออกระเบียบที่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

²⁰⁰ Australian Bureau of Statistics, "The History of Co-Operatives in Australia" [Online], [April 25, 2018]. Available from <http://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/Lookup/by%20Subject/1301.0~2012~Main%20Features~The%20history%20of%20co-operatives%20in%20Australia~288>

²⁰¹ NSW legislation, "Co-Operatives (Adoption of National Law) Bill 2012" [Online], [April 25, 2018]. Available from: <https://www.legislation.nsw.gov.au/bills/94e2b495-7b05-4989-f0abd88fc3025180>

²⁰² RDA Mid North Coast for the Co-operatives Federation of New South Wales, "Co-Operatives in Australia a Manual" [Online], [May 25, 2016]. Available from: www.rdamnc.org.au/wp-content/uploads/Coop_Manual_FINAL.pdf

มีชื่อว่า “Co-operatives National Regulation 2012²⁰³” เพื่อสนับสนุน Co-operatives (Adoption of National Law) Biil 2012 ในการควบคุมสหกรณ์อีกด้วย

จากการศึกษา Co-operatives (Adoption of National Law) Biil 2012 ประกอบกับ Co-operatives National Regulation 2012 (CNR) สามารถแยกพิจารณาเป็นรายประเด็นได้ดังต่อไปนี้ ได้แก่

1.) คำนิยามของคำว่า “สหกรณ์” ในมาตรา 4 แห่ง Co-operatives National Law (CNL) ใน Appendix ของ Co-operatives (Adoption of National Law) Biil 2012 นั้นได้กำหนดไว้ว่า สหกรณ์หมายถึงนิติบุคคลที่จดทะเบียนภายใต้กฎหมายฉบับนี้และปรับใช้ CNL ของรัฐ New South Wales รวมไปถึงชุมนุมสหกรณ์* (Co-operative group) ด้วย

2.) หลักการสหกรณ์ ลักษณะเฉพาะของกฎหมายสหกรณ์ของประเทศออสเตรเลียที่แตกต่างไปจากกฎหมายสหกรณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปอีกประการหนึ่ง คือ มีการกำหนดหลักการสหกรณ์ซึ่งมีต้นแบบมาจากหลักการรอชเดลลงไปในกฎหมายสหกรณ์ซึ่งจะปรากฏอยู่ในมาตรา 10 ว่าด้วยหลักการของสหกรณ์ (Co-operative principle) แห่งกฎหมาย CNL

3.) ขนาดของสหกรณ์ กฎหมายสหกรณ์ของประเทศออสเตรเลีย (CNL) มีลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งที่แตกต่างไปกฎหมายสหกรณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป คือ มีการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับขนาดของสหกรณ์ซึ่งตามกฎหมาย CNL สามารถแบ่งขนาดของสหกรณ์ได้เป็น 2 ประเภทได้แก่ สหกรณ์ขนาดเล็ก (small co-operative) กับ สหกรณ์ขนาดใหญ่ (large co-operative) โดยคำนิยามของสหกรณ์ทั้งสองปรากฏอยู่ในมาตรา 4 แห่งกฎหมาย CNL

สหกรณ์ขนาดใหญ่ (large co-operative) หมายถึง สหกรณ์ที่ไม่ใช่สหกรณ์ขนาดเล็ก ในส่วนของสหกรณ์ขนาดเล็ก (small co-operative) นั้นหมายถึง สหกรณ์ที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมาย CNL โดยใน CNL บัญญัติว่า สหกรณ์ขนาดเล็ก หมายถึง สหกรณ์ขนาดเล็กซึ่งในปัจุบันประมาณหนึ่งมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ประการแรก มีลักษณะดังต่อไปนี้อย่างน้อย 2 ข้อได้แก่ ข้อแรก มีรายได้รวมของสหกรณ์และนิติบุคคลอื่นที่สหกรณ์ควบคุมอยู่ (ถ้ามี) ไม่เกิน 8 ล้าน AUD ข้อที่สอง มีมูลค่าสินทรัพย์รวมทั้งหมดและนิติบุคคลที่ควบคุมอยู่ (ถ้ามี) ไม่เกิน 4 ล้าน AUD เมื่อสิ้นปีงบประมาณนั้น และข้อที่สาม สหกรณ์และนิติบุคคลที่ควบคุมอยู่ (ถ้ามี) ต้องมีลูกจ้างไม่เกิน 30 คนเมื่อสิ้นปีงบประมาณ ส่วน ประการที่สอง คือสหกรณ์ที่ถูกประกาศภายใต้ระเบียบ CNL ให้เป็นสหกรณ์ขนาดเล็กในปัจุบันประมาณนั้น

²⁰³ NSW legislation, "Co-Operatives National Regulations" [Online], [April 25, 2018].

Available from <https://www.legislation.nsw.gov.au/#/view/regulation/2013/601/sch7>

* ชุมนุมสหกรณ์ตามกฎหมายสหกรณ์ของออสเตรเลียจะใช้คำว่า “Co-operative group”.

4.) ประเภทของสหกรณ์ สหกรณ์สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทได้แก่ สหกรณ์และ
 ชุมชนสหกรณ์ (Co-operative group)

5.) การจัดตั้งสหกรณ์หรือชุมชนสหกรณ์ ตามมาตรา 22 แห่งกฎหมาย CNL ได้
 กำหนดให้กรณีการจัดตั้งสหกรณ์ ต้องมีบุคคลไม่น้อยกว่า 5 คนหรืออาจจะน้อยกว่านั้นในกรณีที่ได้รับ
 อนุมัติจากนายทะเบียน (Registrar) ในส่วนการจัดตั้งชุมชนสหกรณ์ ต้องมีสหกรณ์ไม่น้อยกว่า 2
 สหกรณ์ที่มีคุณสมบัติที่จะเป็นสมาชิกของชุมชนสหกรณ์

6.) สมาชิกของสหกรณ์หรือชุมชนสหกรณ์ ในมาตรา 145 แห่งกฎหมาย CNL ได้
 กำหนดนิยามของ “สมาชิกที่ยังใช้บริการอยู่ (Active member)” ว่าเป็นสมาชิกที่ต้องปฏิบัติตาม
 เงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง อันได้แก่ ประการแรก ใช้บริการหรือสนับสนุนกิจกรรม หรือดำเนิน
 ความสัมพันธ์หรือทำข้อตกลงกับสหกรณ์ เพื่อดำเนินกิจกรรมของสหกรณ์ภายในขอบเขตที่ข้อบังคับ
 ของสหกรณ์กำหนดไว้ หรือ ประการที่สอง ดำเนินความสัมพันธ์หรือทำข้อตกลงกับสหกรณ์เพื่อ
 ดำเนินกิจกรรมของสหกรณ์ตามที่ระเบียบ CNR กำหนด

ในส่วนของบุคคลที่มีสิทธิเข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์ แยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี
 ได้แก่ กรณีสหกรณ์ ได้กำหนดอยู่ในมาตรา 110 ของกฎหมาย CNL ว่าบุคคลที่มีสิทธิเข้ามาเป็น
 สมาชิกสหกรณ์ ได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้ ประการแรก บุคคลผู้ลงนามในคำขอจัดตั้งสหกรณ์ ประการที่
 สอง บุคคลอื่นที่ได้รับการยอมรับให้เป็นสมาชิกตามข้อบังคับของสหกรณ์ ประการที่สาม บริษัทที่มี
 คุณสมบัติในการเป็นสมาชิกสหกรณ์ ถ้าสหกรณ์นั้นไม่ได้รับรู้ว่าบริษัทนั้นถูกตัดสิทธิจากการเป็น
 สมาชิก ส่วนอีกกรณีหนึ่งได้แก่ กรณีชุมชนสหกรณ์ ได้กำหนดอยู่ในมาตรา 4 ของกฎหมาย CNL ว่า
 บุคคลที่มีสิทธิเข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์ ได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้ ได้แก่ ประการแรก สหกรณ์ที่ร่วมกัน
 จัดตั้งชุมชนสหกรณ์ ประการที่สอง สหกรณ์อื่นที่ได้รับการยอมรับให้เป็นสมาชิกตามข้อบังคับของ
 ชุมชนสหกรณ์ และ ประการที่สาม บริษัทหรือนิติบุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมายอื่นซึ่งได้รับการ
 ยอมรับให้เข้ามาเป็นสมาชิกตามข้อบังคับของชุมชนสหกรณ์

7.) ในส่วนที่ 4.3 ของบทที่ 4 แห่ง Co-operatives (Adoption of National Law)
 Bill 2012 ได้ให้อำนาจสหกรณ์และชุมชนสหกรณ์รวมถึงสหกรณ์การเกษตรและชุมชนสหกรณ์
 การเกษตรสามารถควบรวมกิจการ (mergers) หรือโอนกิจการ (transfers of engagements) ได้
 โดยอาศัยมติพิเศษจากที่ประชุมและได้รับอนุมัติจากหน่วยงานที่กำกับดูแล

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า กฎหมายสหกรณ์ของประเทศออสเตรเลียข้างต้น
 ไม่ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกรดังเช่นในพระราชบัญญัติสหกรณ์ของประเทศไทยแต่
 อย่างไม่

3.3.4.2 ความเป็นมาของบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

การบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย (CCA) ต่อเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรนั้น มีความแตกต่างจากกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกาและกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรปอย่างมาก เนื่องจาก CCA ไม่ได้มีการกำหนดบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้ CCA ต่อการกระทำของเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่มีลักษณะเป็นการจำกัดการแข่งขัน (anti-competitive conduct) ไว้เป็นการเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตามการกระทำดังกล่าวของเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร สามารถได้รับพิจารณายกเว้นเป็นรายกรณีไปจาก ACCC ได้ดังเช่นกิจกรรมในภาคอุตสาหกรรมของผู้ประกอบการเอกชนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำดังกล่าวของเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจะเป็นการกระทำโดยลำพัง การตกลงร่วมกันระหว่างกันเอง หรือการตกลงร่วมกันกับผู้ประกอบการเอกชนที่ไม่ใช่เกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ภายใต้ระบบการอนุญาต (Authorisation)²⁰⁴ ระบบการมีหนังสือแจ้ง (Notification) และระบบการยกเว้นแบบกลุ่ม (Class Exemption) ซึ่งถ้าหาก ACCC เห็นสมควรตามหลักเกณฑ์ในแต่ละระบบ การกระทำดังกล่าวของเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรย่อมได้รับยกเว้นจากการบังคับใช้ CCA

นอกจากนี้ในกรณีที่สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกระทำการรวมกิจการกับผู้ประกอบการรายอื่น อาจมีความเสี่ยงที่การรวมกิจการนั้น อาจมีผลเป็นการลดการแข่งขันทางการค้าอย่างมีนัยสำคัญอันฝ่าฝืนต่อกฎหมาย CCA ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดให้การรวมกิจการที่อาจจะมีผลประโยชน์ต่อสาธารณะมากกว่าการลดการแข่งขันทางการค้า สามารถขออนุญาตรวมกิจการเพื่อไม่ให้เกิดความผิดตามกฎหมาย CCA ได้โดยการขออนุญาตในการรวมกิจการสามารถกระทำได้ 2 รูปแบบได้แก่ ระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) การขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance)

ความเป็นมาของระบบอนุญาตและระบบการแจ้งนั้นเนื่องจาก CCA มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการแข่งขันกันระหว่างผู้ประกอบการ อันจะนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้บริโภค อย่างไรก็ตามในกรณีที่เกิดภาวะตลาดล้มเหลว (market failure)

²⁰⁴ Jos Bijman et al, Support for Farmers' Cooperatives [Online], [April 20, 2016]. Available from https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/external-studies/2012/support-farmers-coop/fulltext_en.pdf.

การส่งเสริมการแข่งขันอาจจะไม่ได้ทำให้เกิดผลดีแก่ผู้บริโภค ในสภาวะดังกล่าวผู้ประกอบการจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการจำกัดการแข่งขัน เพื่อสร้างประโยชน์อันดีแก่ผู้บริโภคและสังคม โดย CCA ได้มีการกำหนดให้มีระบบอนุญาต (Authorisation) และระบบการมีหนังสือแจ้ง (Notification) ในกรณีดังกล่าว เพื่อให้ผู้ประกอบการที่ประสงค์จะได้รับความคุ้มครองไม่ให้เกิดการกระทำอันเป็นการจำกัดการแข่งขันของตนอยู่ภายใต้ความผิดตาม CCA ได้ยื่นคำขอต่อ ACCC ซึ่งผู้ประกอบการต้องสามารถพิสูจน์ให้ได้ว่า การจำกัดการแข่งขันดังกล่าวจะเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ (public benefit) มากกว่าส่งผลเสียต่อสาธารณะ (public detriment) หรือไม่ เพื่อให้ ACCC พิจารณาว่าการกระทำอันเป็นการจำกัดการแข่งขันนั้นควรอนุญาตหรือไม่ ซึ่งถ้าหากว่า ได้รับอนุญาต การกระทำนั้นก็จะต้องตกอยู่ภายใต้ความผิดตาม CCA²⁰⁵ แต่ถ้าหากการกระทำดังกล่าวไม่ได้รับอนุญาต การกระทำนั้นก็ย่อมต้องตกอยู่ภายใต้ความผิดตาม CCA

3.3.4.3 บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

การกระทำอันเป็นการจำกัดการแข่งขันของผู้ประกอบการในทุกภาคที่จะได้รับอนุญาตจาก ACCC ไม่ว่าจะเป็นระบบการอนุญาต (Authorisation) ระบบการมีหนังสือแจ้ง (Notification) ระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) หรือระบบการยกเว้นแบบกลุ่ม (Class Exemption) ผู้ประกอบการมีหน้าที่พิสูจน์หลัก ๆ 2 ประการ ได้แก่ การกระทำดังกล่าวที่ไม่มีวัตถุประสงค์หรือไม่มีผลกระทบหรือมีแนวโน้มว่าจะไม่มีผลกระทบในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantially lessen competition) และหรือ การกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อสาธารณะ (public benefit) มากกว่าผลเสียต่อสาธารณะ (public detriment) ภาระการพิสูจน์ดังกล่าวเป็นการนำทฤษฎีประโยชน์สาธารณะ (public benefit) มาใช้กับการพิจารณาอนุญาตตาม ACCC โดยจะขออธิบายถึงหลักเกณฑ์ในการประเมินการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantially lessen competition) และทฤษฎีผลประโยชน์สาธารณะ (public benefit)

การประเมินการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ มีพื้นฐานมาจากการแข่งขันซึ่งเป็นสถานการณ์ของการแข่งขันกันระหว่างผู้ประกอบการ ทั้งในด้านราคา บริการ เทคโนโลยีและคุณภาพ ผู้ที่อยู่ในตลาดต้องถูกจำกัดร่วมกันทั้งในด้านราคา ผลผลิตและการตัดสินใจทางธุรกิจในขอบเขตของกิจกรรมของผู้ที่อยู่ในตลาดอื่น หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ยังมีการแข่งขันในตลาดมากเท่าไร

²⁰⁵ S g corones, *Competition Law in Australia*, p.174.

อำนาจในตลาดของผู้ที่อยู่ในตลาดก็จะน้อยลง²⁰⁶ ดังนั้น CCA จึงต้องมีการกำหนดบทบัญญัติเพื่อป้องกันพฤติกรรมที่มีวัตถุประสงค์ หรือมีผลกระทบ หรือมีแนวโน้มที่จะมีผลกระทบเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไป ACCC จะพิจารณาว่า พฤติกรรมใดเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ ก็ต่อเมื่อพฤติกรรมนั้นสร้างอำนาจเหนือตลาดอย่างมีนัยสำคัญและถาวร โดยปัจจัยที่ใช้พิจารณาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากพฤติกรรม ไม่ว่าจะเป็นการรวมกิจการหรือไม่ก็ตาม จะอาศัยปัจจัยที่คล้ายกันซึ่งบัญญัติอยู่ในมาตรา 50(3) แห่ง CCA อันได้แก่ ส่วนแบ่งตลาดของผู้ยื่นคำขอและผู้ประกอบการอื่นในตลาด ระดับการกระจุกตัวในตลาด ระดับอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด ความสามารถในการแทนที่ของสินค้าหรือบริการ เป็นต้น โดย ACCC จะพิจารณาเป็นรายกรณีไป²⁰⁷

ทฤษฎีผลประโยชน์สาธารณะ (public benefit) มีพัฒนาการมาจากการพิจารณาเกี่ยวกับการจำกัดการแข่งขันทางการค้าของกลุ่มประเทศที่มีกฎหมายในระบบ Common law โดยแต่เดิมกลุ่มประเทศเหล่านี้จะใช้ทฤษฎีที่เรียกว่า “Restraint of trade doctrine” โดยพิจารณาว่าการกระทำอันเป็นการจำกัดการแข่งขันใด เป็นการกระทำโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร (Unreasonable) การกระทำดังกล่าวย่อมมีความผิด โดยการพิจารณาว่าการกระทำใดมีเหตุผลอันสมควรหรือไม่ ต้องพิจารณาจากปัจจัยอยู่ 2 ประการ ได้แก่²⁰⁸ ประการแรก การกระทำอันเป็นการจำกัดการแข่งขันนั้นเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของคู่สัญญาที่ตกลงกันหรือไม่ (Interest of the parties) และ ประการที่สอง การกระทำอันเป็นการจำกัดการแข่งขันนั้นก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะหรือไม่ (Public interest) ซึ่งการพิจารณาคดีแต่เดิมเห็นว่าการจำกัดการแข่งขันทางการค้าเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ดังนั้นการตัดสินคดีจึงให้ความสำคัญไปยังเสรีภาพส่วนบุคคล (individual liberty) และความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาของคู่สัญญา (sancity of contracts) ซึ่งเป็นประโยชน์ของคู่สัญญาที่ตกลงกันในประการแรก มากกว่าประโยชน์ต่อสาธารณะในประการหลัง แต่ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้กฎหมาย Trade Practices Act 1974 (ปัจจุบันคือ Competition and Consumer Act 2010) ในปีค.ศ.1974 ได้มีการบัญญัติคำว่า “ประโยชน์สาธารณะ (public benefit)” ขึ้น เพื่อใช้ในการพิจารณาอนุญาตการกระทำอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้า

²⁰⁶ Australian Competition & Consumer Commission, "Merger Authorisation Guidelines" [Online], [May 25, 2016]. Available from: https://www.accc.gov.au/system/files/Merger%20Authorisation%20Guidelines%202017_0.pdf

²⁰⁷ Ibid.

²⁰⁸ J.D. Heydon, Trade Practices Law : Restrictive Trade Practices Deceptive Conduct and Consumer Protection, (Sydney: Law Book Co., 1978), p.2.

ซึ่งการพิจารณาคดีของศาลตั้งแต่นั้น ได้เริ่มให้ความสำคัญถึงทฤษฎีประโยชน์สาธารณะมากขึ้นและได้พัฒนาทฤษฎีดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน

ในการพิจารณาตามทฤษฎีประโยชน์สาธารณะสุทธิ (Net Public Benefit) ACCC จะอนุญาต ก็ต่อเมื่อผลประโยชน์สาธารณะที่อาจเกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่ขออนุญาตมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะที่อาจเกิดขึ้นจากพฤติกรรมนั้น ซึ่งตาม CCA ไม่ได้มีการให้คำนิยามศัพท์คำว่า “ประโยชน์สาธารณะ (Public Benefits)” และ “ผลเสียต่อสาธารณะ (Public detriments)” ไว้ แต่จากการพิจารณาคดีหลายเรื่อง²⁰⁹ ได้มีการให้ความหมายของคำว่า “ประโยชน์สาธารณะ” ซึ่งเป็นหลักสำคัญที่นำมาใช้ในการพิจารณาคดีเรื่องอื่นๆ ซึ่งสรุปได้ว่า “ประโยชน์สาธารณะ หมายถึงสิ่งใด ๆ ก็ตามที่มีคุณค่าต่อชุมชน หรือการส่งเสริมใด ๆ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสังคม โดยพิจารณาจากความสำเร็จทางด้านประสิทธิภาพและความก้าวหน้า” * กล่าวคือ การประเมินถึงประสิทธิภาพและความก้าวหน้าต้องเป็นไปตามความต้องการทั้งหมดของสังคม เช่น การใช้ทรัพยากรของสังคมให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เป็นต้น ซึ่งพิจารณาในทางเศรษฐศาสตร์ ว่า ประสิทธิภาพเป็นแนวความคิดหนึ่งที่อยู่รวมอยู่ใน “ความก้าวหน้า” และประสิทธิภาพนั้นถูกกล่าวถึงโดยทั่วไปให้รวมถึงประสิทธิภาพในการจัดสรร (allocative efficiency) ประสิทธิภาพในการผลิต (production efficiency) และประสิทธิภาพในเชิงพลวัต (dynamic efficiency)²¹⁰

อย่างไรก็ตาม ใน CCA ไม่ได้จำกัดขอบเขตของประโยชน์สาธารณะที่ ACCC จะใช้พิจารณา เพื่อแก้ไขสภาวะตลาดล้มเหลว (market failure) หรือปรับปรุงประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (economic efficiency) ไว้อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม ประสพการณ์ของ ACCC ประโยชน์สาธารณะส่วนใหญ่ได้รับการยอมรับโดย ACCC (รวมถึงผลประโยชน์ทางสังคมและหรือทางสิ่งแวดล้อม) เป็นการแก้ไขประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ผ่านการแก้ไขต้นเหตุของสภาวะตลาดล้มเหลว

²⁰⁹ คดี Re 7-Eleven (1994), ATPR 41-357 at [42,777], คดี Queensland Co-operative Milling Association Ltd (1976), ATPR 40-012, at 17,242 และคดี VFF Chicken meat Grower’s Boy Authorisation (2006) AcompT 9 at [75].

* “... anything of value to the community generally, any contribution to the aims pursued by the society including as one of its principal elements (in the context of trade practices Guidelines for Authorisation of Conduct (non-merger) November 2017 41 legislation) the achievement of the economic goals of efficiency and progress”

²¹⁰ Australian Competition & Consumer Commission, "Guidelines for Authorisation of Conduct (Non-Merger)" [Online], [May 25, 2016]. Available from: <https://www.accc.gov.au/system/files/Guidelines%20for%20authorisation%20of%20Conduct%20%28non-merger%29.pdf>

(market failure) หรือความไม่สมบูรณ์ของตลาด (market imperfection) ยกตัวอย่างเช่น การลดต้นทุนทางธุรกรรม การแก้ไขการกระทำเชิงลบ (externality) การลดความไม่สมส่วนของข้อมูล การประหยัดต่อขนาด (economics of scale) ประหยัดต่อขอบเขต (economics of scope) และหรือ ประหยัดต่อความหนาแน่น (economics of density) ฯลฯ เป็นต้น²¹¹

ในส่วนของคำว่า “ผลเสียต่อสาธารณะ” ได้มีการให้คำนิยามในคดี Re 7-Eleven Stores Pty Limited²¹² ว่า “...การบกพร่องใดๆต่อชุมชนโดยทั่วไป ความชั่วร้ายหรืออันตรายใดๆต่อเป้าหมายของสังคมรวมถึงองค์ประกอบหลักอย่างหนึ่งในการบรรลุเป้าหมายของประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ...”^{*} ซึ่งในการพิจารณาผลเสียต่อสาธารณะ ACCC จะพิจารณาทุกผลเสียต่อสาธารณะที่อาจเกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่ยื่นขออนุญาต ในบางกรณีอาจพิจารณาไปถึงผลเสียที่เกิดขึ้นภายนอกพฤติกรรมนั้น ยกตัวอย่างเช่น การเพิ่มขึ้นของมลพิษ หรือ การลดความปลอดภัยและสุขภาพของประชาชน แต่กรณีส่วนใหญ่ผลเสียที่สามารถระบุได้จะเป็นผลเสียจากการจำกัดการแข่งขันซึ่ง ACCC จะใช้แนวทางในการพิจารณาผลกระทบต่อการแข่งขันที่อาจเกิดขึ้นซึ่งไม่ต้องมีนัยยะสำคัญ²¹³

ต่อไปจะกล่าวถึงรายละเอียดของระบบการอนุญาต ระบบการมีหนังสือแจ้งระบบการขออนุญาตรวมกิจการ ระบบการยกเว้นแบบกลุ่ม

ก. ระบบอนุญาต (Authorisation)

ตามมาตรา 88 แห่ง CCA ได้กำหนดให้อำนาจแก่ ACCC ในการพิจารณาอนุญาต การกระทำอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่บัญญัติอยู่ในส่วนที่ 4 ของ CCA ซึ่งสามารถสรุปการกระทำดังกล่าวได้เป็น 6 กรณีได้แก่²¹⁴ การตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขัน (Cartel) กรณีสัญญา การดำเนินการร่วมกัน และการทำความเข้าใจระหว่างผู้ประกอบการที่มีลักษณะเป็นการลด

²¹¹ Ibid.

²¹² Re 7-Eleven Stores Pty Limited (1994), ATPR 41-357 at [page 42] 42,683.

^{*} “...Any impairment to the community generally, any harm or damage to the aims pursued by the society including as one of its principal elements the achievement of the goal of economic efficiency...”

²⁰⁴ Australian Competition & Consumer Commission. Guidelines for Authorisation of Conduct (non-merger) [Online], [May 25, 2016]. Available from <https://www.accc.gov.au/system/files/Guidelines%20for%20authorisation%20of%20Conduct%2028non-merger%29.pdf>

²¹⁴ Ibid.

การแข่งขันทางการค้าอย่างมีนัยสำคัญ การกระทำของบุคคลหนึ่งร่วมกับอีกบุคคลหนึ่งในการกีดกันบุคคลที่สาม (Secondary boycott) การใช้อำนาจเหนือตลาดในทางที่มิชอบ (Misuse of market power) ข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน (Exclusive dealings) และการกำหนดราคาขายปลีก (Resale price maintenance)

โดยปกติการกระทำต่าง ๆ ข้างต้นอาจมีความผิดตาม CCA อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการทั้งหลายที่มีการกระทำดังกล่าวอาจหลีกเลี่ยงความผิดตามกฎหมาย CCA ได้ โดยการยื่นคำขออนุญาตต่อ ACCC เพื่อให้ ACCC พิจารณาว่าการกระทำอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าสามารถอนุญาตให้กระทำได้หรือไม่ ซึ่งถ้าหาก ACCC อนุญาตให้กระทำได้ การกระทำดังกล่าวของผู้ประกอบการก็ย่อมได้รับยกเว้นไม่ให้เป็นความผิดตาม CCA โดยการได้รับยกเว้นตามระบบอนุญาตดังกล่าว จะมีผลก็ต่อเมื่อ ACCC ได้มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอตกลงแล้ว อย่างไรก็ตาม ACCC มีอำนาจออกคำสั่งอนุญาต เฉพาะการกระทำที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตเท่านั้น จะออกคำสั่งอนุญาตย้อนหลังในการกระทำที่ได้เกิดขึ้นไปแล้วไม่ได้ โดยการหลักเกณฑ์และวิธีการในการขออนุญาตเป็นไปตามแนวปฏิบัติที่มีชื่อว่า “Guideline for Authorisation of Conduct (non-merger)”²¹⁵ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การอนุญาตชั่วคราว (Interim Authorisation)

ในกรณีที่ผู้ประกอบการจะยื่นคำขออนุญาต โดยประสงค์ที่จะได้รับอนุญาตก่อน ผู้ประกอบการอาจยื่นคำขออนุญาตชั่วคราวไปพร้อมกันกับการยื่นคำขออนุญาตให้แก่ ACCC ได้ ซึ่ง ACCC จะพิจารณามีคำสั่งอนุญาตชั่วคราวเฉพาะในสถานการณ์พิเศษเท่านั้น โดยการอนุญาตชั่วคราวดังกล่าว จะอนุญาตให้ผู้ประกอบการที่ยื่นคำขอสามารถกระทำการร่วมกันอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่ได้ยื่นคำขออนุญาต เหมือนกับว่าคำขออนุญาตดังกล่าวได้รับการอนุมัติแล้ว ก่อนที่ ACCC จะมีการออกคำตัดสิน (a final decision)

2. กระบวนการในการอนุญาต

เริ่มจากผู้ประกอบการที่เข้าทำข้อตกลงหรือกระทำการร่วมกันอันเป็นการจำกัดการแข่งขัน ได้จัดทำคำขออนุญาตตามที่กำหนดไว้ในแนวทางปฏิบัติดังกล่าว และยื่นต่อ ACCC เมื่อ ACCC ได้รับคำขออนุญาตจากผู้ประกอบการแล้ว ACCC ก็จะเชิญผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาแสดง

²¹⁵ Ibid.

ความคิดเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจาต่อคำขออนุญาตดังกล่าว หลังจากนั้นก็จะมีการนัดประชุมระหว่างผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ยื่นคำขออนุญาตกับผู้มีส่วนได้เสีย โดยให้ผู้ยื่นคำขออนุญาตสามารถอภิปรายในส่วนของความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียได้ หลังจากที่มีการรับฟังความเห็นต่าง ๆ แล้ว ACCC ก็จะร่างคำตัดสิน (draft determination) และเปิดโอกาสให้ผู้ยื่นคำขออนุญาตและผู้มีส่วนได้เสียมีโอกาสในการอภิปรายเกี่ยวกับร่างคำตัดสินดังกล่าวโดยอาจจะอภิปรายเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการประชุมทางโทรศัพท์ และเมื่อ ACCC ได้รับฟังการอภิปรายและรวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากทุกฝ่ายแล้ว ACCC ก็จะพิจารณาและออกคำตัดสิน (final determination) ซึ่งมีแนวทางของคำตัดสินทั้งหมด 3 แนวทางได้แก่ การอนุญาต การอนุญาตอย่างมีเงื่อนไข และการไม่อนุญาต

3. ระยะเวลาในการพิจารณาอนุญาต

ACCC จะใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคำขออนุญาตของผู้ประกอบการรายหนึ่งไม่เกิน 6 เดือนนับแต่วันที่ได้รับคำขออนุญาตครบถ้วน²¹⁶ โดยระยะเวลาดังกล่าวไม่ใช่บังคับกับกรณีการยื่นคำขอเพิกถอน (revocation) การเพิกถอนและการสับเปลี่ยน (revocation and substitution)

4. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุญาต

ในการพิจารณาอนุญาตการกระทำอันเป็นการจำกัดการแข่งขัน โดยทั่วไป ACCC จะใช้หลักผลประโยชน์สุทธิ (net public benefit)²¹⁷ โดยพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างประโยชน์สาธารณะ (public benefit) กับผลเสียต่อสาธารณะ (public detriment) อันเกิดจากการกระทำดังกล่าวว่า ผลประโยชน์สาธารณะที่ได้รับจากการกระทำนั้นมีน้ำหนักมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะหรือไม่ หากผลประโยชน์สาธารณะมีน้ำหนักมากกว่า ACCC จะอนุญาตให้ผู้ประกอบการสามารถกระทำการได้ แต่ถ้าหากผลเสียต่อสาธารณะมีน้ำหนักมากกว่า ACCC ก็จะไม่อนุญาตให้กระทำการดังกล่าว อย่างไรก็ตามในกฎหมาย CCA สามารถแบ่งประเภทหลักเกณฑ์ในการพิจารณา

²¹⁶ Ibid.

²¹⁷ S g corones, *Competition Law in Australia*, p.179.

อนุญาตการกระทำอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าตามลักษณะของการกระทำได้ 2 ประเภท ได้แก่²¹⁸

ประเภทแรก การกระทำอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่เป็น ความผิดในตัวเอง (Per Se) ได้แก่กรณีสัญญา การดำเนินการร่วมกัน และการทำความเข้าใจระหว่าง ผู้ประกอบการที่มีลักษณะเป็นการตกลงร่วมกัน (Cartel) การกระทำของบุคคลหนึ่งร่วมกับอีกบุคคล หนึ่งในการกีดกันบุคคลที่สาม (Secondary boycott) การกำหนดราคาขายปลีก (Resale price maintenance) ACCC จะพิจารณาอนุญาตให้กระทำการดังกล่าวได้ก็ต่อเมื่อผู้ประกอบการพิสูจน์ให้เห็นว่า ข้อตกลงหรือการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะอัน เกิดจากการลดการแข่งขันทางการค้าจากข้อตกลงหรือการกระทำดังกล่าว²¹⁹ และ

ประเภทที่สอง การกระทำอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่ได้ เป็นความผิดในตัวเอง ได้แก่ กรณีสัญญา การดำเนินการร่วมกัน และการทำความเข้าใจระหว่าง ผู้ประกอบการที่มีลักษณะเป็นการลดการแข่งขันทางการค้าอย่างมีนัยสำคัญ การใช้อำนาจเหนือตลาด ในทางที่มีขอบ (Misuse of market power) ข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน (Exclusive Dealing) ACCC จะพิจารณาอนุญาตให้กระทำการดังกล่าวได้ ก็ต่อเมื่อผู้ประกอบการสามารถพิสูจน์ได้ว่าการกระทำดังกล่าวเข้ากรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้ คือ กรณีแรก ข้อตกลงหรือการกระทำดังกล่าวไม่ ก่อให้เกิดผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะไม่ก่อผลกระทบในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยยะสำคัญ หรือ กรณีที่สอง ข้อตกลงหรือการกระทำดังกล่าวส่งผลหรือมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อ สาธารณะและประโยชน์สาธารณะนั้นมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากข้อตกลงหรือการกระทำ ดังกล่าว²²⁰ โดยที่ทั้งสองประเภทข้างต้น ACCC สามารถพิจารณาถึงผลเสียต่อสาธารณะทั้งหมดที่ อาจเกิดขึ้นจากข้อตกลงหรือการกระทำได้

นอกจากนี้การอนุญาตข้างต้น ACCC สามารถตรวจสอบและมีคำสั่งเพิก ถอนการอนุญาตนั้น (revocation) หรือมีคำสั่งเพิกถอนและสืบเปลี่ยนการอนุญาต (revocation and substitution) นั้นได้โดย ACCC เป็นผู้ริเริ่มเอง

²¹⁸ Australian Competition & Consumer Commission, "Authorisation and Notification a Summary" [Online], [May 25, 2016]. Available from:

<https://www.accc.gov.au/system/files/Professions%20and%20the%20CCA.pdf>

²¹⁹ มาตรา 90(7)(b) ,90(8) Competition and Consumer Act 2010

²²⁰ มาตรา 90(7) Competition and Consumer Act 2010

5. กรณีที่การอนุญาตสิ้นสุด

โดยปกติแล้วการอนุญาตให้กระทำการอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าของ ACCC มีระยะเวลาในการคุ้มครองไว้อย่างชัดเจน ถ้าพ้นระยะเวลาดังกล่าวไปแล้วผู้ประกอบการที่ได้รับอนุญาตยังดำเนินการตามข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันอันเป็นการจำกัดการแข่งขันนั้นอยู่ ก็ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองและมีความผิดตามกฎหมาย CCA ดังนั้นเมื่อการอนุญาตของ ACCC ดังกล่าวใกล้หมดระยะเวลาในการคุ้มครองแล้ว ผู้ประกอบการตามข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันนั้นต้องดำเนินการ 2 ประการดังต่อไปนี้คือ²²¹ ประการแรก ยื่นคำขออนุญาตสำหรับข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันนั้นใหม่ หรือยื่นคำขออนุญาตเพิกถอนและสับเปลี่ยนการอนุญาตนั้น และ ประการที่สอง หยุดการกระทำตามข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันข้างต้น หากเห็นว่ามีความเสี่ยงที่จะเป็นความผิดตามกฎหมาย CCA

6. การตรวจสอบคำตัดสินของ ACCC

ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขออนุญาตหรือผู้มีส่วนได้เสียไม่พอใจในคำตัดสิน (final determination) ของ ACCC อาจอุทธรณ์ขอให้องค์คณะพิจารณาการแข่งขันทางการค้าแห่งประเทศออสเตรเลีย (Tribunal) ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระแยกต่างหากจาก ACCC และอยู่ภายใต้สังกัดของศาลสหพันธรัฐประเทศออสเตรเลีย (Federal Court of Australia) เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของคำตัดสินดังกล่าว โดยต้องยื่นอุทธรณ์ให้แก่ Tribunal ภายใน 21 วันนับแต่วันที่ ACCC มีคำตัดสิน และต้องพิสูจน์ให้ Tribunal เห็นว่า คำขออนุญาตของตนสมควรได้รับการอนุญาต ดังที่พิสูจน์แก่ ACCC โดย Tribunal จะดำเนินการรับฟังประชาชนและไม่ตกอยู่ภายใต้กฎหมายในการรับฟังพยานหลักฐาน

ข. ระบบการมีหนังสือแจ้ง (Notification)

CCA ได้กำหนดถึงระบบการมีหนังสือแจ้งแก่ ACCC เพื่อเป็นการคุ้มครองข้อตกลงและการกระทำร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้า จากความผิด

²²¹ Australian Competition & Consumer Commission, Authorisation and notification A summary [Online], [May 25, 2016]. Available from <https://www.accc.gov.au/system/files/Professions%20and%20the%20CCA.pdf>.

ตามกฎหมาย CCA ใน 3 กรณี²²² ได้แก่ กรณีแรก ข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน (exclusive dealings) ทั้งที่เป็นข้อตกลงในลักษณะ Third Line Forcing และข้อตกลงที่ไม่ได้เป็น Third Line Forcing กรณีที่สอง การเจรจาต่อรองร่วมกัน (collective bargaining) ที่อาจมีลักษณะเป็นการตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขัน (Cartel) รวมถึงการกระทำร่วมกันเพื่อปฏิเสธไม่ทำธุรกิจกับอีกฝ่าย (Collective boycotts หรือ Primary boycotts) กรณีที่สาม การกำหนดราคาขายปลีก (Resale Price Maintenance)

1. ข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน (exclusive dealings)

การแจ้งเป็นหนังสือในกรณีข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน ผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามแนวปฏิบัติที่มีชื่อว่า “Exclusive dealing notification guidelines²²³” ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ผู้มีสิทธิทำหนังสือแจ้ง

ผู้ที่มีสิทธิทำหนังสือแจ้งข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตนแก่ ACCC ต้องเป็นคู่สัญญาที่เข้าทำหรือวางแผนที่จะเข้าทำข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตนเท่านั้น หากเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่คู่สัญญาข้างต้นไม่มีอำนาจทำหนังสือแจ้งดังกล่าวไปยัง ACCC

1.2 กระบวนการในการทำหนังสือแจ้ง

เริ่มจากผู้ประกอบการที่เข้าทำข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน จัดทำหนังสือแจ้งตามที่กำหนดไว้ในแนวปฏิบัติและเสนอต่อ ACCC หลังจากที่ ACCC ได้รับหนังสือแจ้งแล้ว ก็จะเชิญผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาให้ข้อมูลไม่ว่าด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับหนังสือ และข้อมูลสนับสนุนของผู้มีหนังสือแจ้ง และเมื่อได้รับข้อมูลต่าง ๆ แล้ว ACCC จะพิจารณาว่า

²²² Australian Competition & Consumer Commission, "Notification" [Online], [May 25, 2016]. Available from: <https://www.accc.gov.au/business/exemptions/notification#exclusive-dealing-notifications>

²²³ "Exclusive Dealing Notification Guidelines" [Online], [May 25, 2016]. Available from: <https://www.accc.gov.au/publications/exclusive-dealing-notification-guidelines>

ข้อตกลงที่ได้แจ้งมานั้นควรได้รับการอนุญาตหรือไม่ โดยใช้หลักเกณฑ์ตามมาตรา 93(3) แห่ง CCA ในการพิจารณาอนุญาต กล่าวคือ ACCC จะเพิกถอนการแจ้งขอผู้ยื่นคำขอได้นั้นต้องพิสูจน์ได้ว่า พฤติกรรมที่มีการแจ้งมีลักษณะ 2 ประการได้แก่ ประการแรก มีวัตถุประสงค์หรือมีผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะมีผลกระทบในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ และ ประการที่สอง ในทุกสถานการณ์ พฤติกรรมนั้นไม่ได้ส่งผลให้เกิดผลประโยชน์แก่สาธารณะมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะ ซึ่งในการพิจารณา ACCC ต้องพิจารณาก่อนว่า พฤติกรรมที่ได้รับแจ้งนั้นมีวัตถุประสงค์หรือมีผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะมีผลกระทบในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ หากมี ACCC ก็จะประเมินถึงผลประโยชน์สาธารณะและผลเสียต่อสาธารณะอันเนื่องมาจากพฤติกรรมที่ได้รับแจ้งต่อไป

1.3 ผลของการทำหนังสือแจ้ง

การทำหนังสือแจ้งจะเริ่มต้นมีผลนับตั้งแต่วันที่ให้มีหนังสือแจ้งไปยัง ACCC จนกว่า ACCC จะมีคำสั่งให้เพิกถอนหรือระงับ

1.4 การเพิกถอนการแจ้งเป็นหนังสือ

เมื่อ ACCC พิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุในการเพิกถอนการแจ้งเป็นหนังสือดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ก่อนที่จะมีการเพิกถอนการแจ้งดังกล่าว ACCC จะออกร่างหนังสือ (draft notice) ซึ่งระบุถึงเหตุผลที่จะเพิกถอนการแจ้งนั้น และเชิญให้ผู้ยื่นคำขอและผู้มีส่วนได้เสียให้เข้ามาประชุมหรือให้ข้อมูลต่อร่างหนังสือดังกล่าว เมื่อ ACCC พิจารณาข้อมูลทั้งหมดแล้วเห็นว่า ยังมีเหตุในการเพิกถอนการแจ้งเป็นหนังสือนั้นอยู่ก็จะออกหนังสือแจ้งเพิกถอน (final notice to revoke)

1.5 การตรวจสอบคำตัดสินของ ACCC

การเพิกถอนความคุ้มครองตามที่มีหนังสือแจ้งข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน ตกอยู่ภายใต้การตรวจสอบของ Tribunal ตามมาตรา 101A แห่ง CCA โดยต้องยื่นอุทธรณ์ขอให้ Tribunal ภายใน 21 วันนับแต่วันที่ ACCC มีคำตัดสิน โดยความคุ้มครองตามที่มีหนังสือแจ้งข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตนยังคงมีผลใช้บังคับอยู่จนกว่า Tribunal จะมีคำสั่งให้ยื่นตามคำตัดสินของ ACCC

2. การเจรจาต่อรองร่วมกัน (collective bargaining)

การเจรจาต่อรองร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการอาจก่อให้เกิดการจำกัดการแข่งขันตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าและคุ้มครองผู้บริโภค (CCA) ได้ไม่ว่าจะเป็นการตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขัน (Cartel) รวมไปถึงการกระทำร่วมกันเพื่อปฏิเสธไม่ทำธุรกิจกับอีกฝ่าย (Collective boycotts หรือ Primary boycotts) ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดการมีหนังสือแจ้งการเจรจาต่อรองร่วมกันต่อ ACCC เพื่อให้ความคุ้มครองแก่การเจรจาต่อรองร่วมกันไม่ตกอยู่ภายใต้ความผิดตามกฎหมาย CCA โดยการแจ้งเป็นหนังสือในกรณีการเจรจาต่อรองร่วมกัน ผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามแนวปฏิบัติที่มีชื่อว่า “Small business collective bargaining notifications and the Competition and Consumer Act²²⁴” ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ผู้มีสิทธิทำหนังสือแจ้ง

คู่สัญญาทุกฝ่ายที่มีการร่วมกันเจรจาต่อรองอาจยื่นแจ้งการเจรจาดังกล่าวเป็นหนังสือให้แก่ ACCC ได้ด้วยตนเองหรือผ่านตัวแทนของกลุ่มที่มีการร่วมกันเจรจาต่อรอง โดยต้องผู้ยื่นคำขอต้องระบุผู้ประกอบการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องในการเจรจา รวมถึงต้องแสดงให้เห็นว่าทุกฝ่ายให้ความยินยอมที่จะให้ยื่นคำขอแจ้งในนามของตนจริง โดยคู่สัญญาแต่ละฝ่ายในการเจรจาต่อรองร่วมกันนั้นต้องมีมูลค่าการค้าติดต่อกับผู้จัดจำหน่ายหรือผู้บริโภคไม่เกิน 3 ล้านดอลลาร์หรือมากกว่านั้นในกรณีกฎหมายอื่นกำหนดไว้

2.2 กระบวนการในการทำหนังสือแจ้ง

เริ่มจากผู้ประกอบการที่ทำข้อตกลงเพื่อเจรจาร่วมกันจัดทำหนังสือแจ้งตามที่กำหนดไว้ในแนวปฏิบัติและเสนอต่อ ACCC หลังจากที่ ACCC ได้รับหนังสือแจ้งแล้วก็จะเชิญผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาให้ข้อมูล ไม่ว่าจะด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรและข้อมูลสนับสนุนของผู้มีหนังสือแจ้ง และเมื่อได้รับข้อมูลต่าง ๆ แล้ว ACCC จะพิจารณาว่าข้อตกลงตามที่ได้แจ้งมานั้นควร

²²⁴ "Small Business Collective Bargaining Notifications and the Competition and Consumer Act" [Online], [May 25, 2016]. Available from: <https://www.accc.gov.au/publications/small-business-collective-bargaining-notifications-the-competition-and-consumer-act>

ได้รับการอนุญาตหรือไม่ โดยใช้หลักเกณฑ์ในเรื่องหลักผลประโยชน์สุทธิ (net public benefit) ในการพิจารณาอนุญาต และอาศัยปัจจัยในการพิสูจน์เหมือนกับบทบัญญัติยกเว้นรายกรณี (Individual assessment) แห่งกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรปโดยต้องประกอบไปด้วย 3 ประการได้แก่²²⁵

1. ข้อตกลงนั้นสร้างประโยชน์ในด้านประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ
2. การจำกัดภายใต้ข้อตกลงนั้นต้องมีความจำเป็นเพื่อบรรลุผลประโยชน์ทางด้านประสิทธิภาพ
3. ข้อตกลงนั้นต้องไม่ก่อให้เกิดแนวโน้มที่จะเป็นการกำจัดการแข่งขันของสินค้าพิพาทในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ

ซึ่งปัจจัยในการพิสูจน์ดังกล่าวจะมีความแตกต่างจากกฎหมาย Capper-Volstead ของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ไม่จำเป็นต้องวิเคราะห์การร่วมกันเจรจาต่อรองล่วงหน้าก่อน แต่ได้ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร (Secretary of Agriculture) สามารถตรวจสอบได้ หากรัฐมนตรีมีเหตุผลที่เชื่อได้ว่า การกระทำร่วมกันนั้นเป็นการผูกขาดหรือจำกัดการค้าอันทำให้ราคาของสินค้าทางการเกษตรเพิ่มขึ้นเกินสมควร

2.3 ผลของการทำหนังสือแจ้ง

ความคุ้มครองตามการแจ้งเป็นหนังสือดังกล่าวจะเริ่มมีผลเมื่อพ้น 14 วันนับแต่วันที่ได้รับการแจ้งเป็นหนังสืออย่างครบถ้วน เว้นแต่ ACCC ได้มีคำสั่งคัดค้านการแจ้งดังกล่าวภายในระยะเวลาอัน

ในส่วนความคุ้มครองตามการแจ้งในกรณีการกระทำร่วมกันเพื่อปฏิเสธไม่ทำธุรกิจกับอีกฝ่าย จะเริ่มมีผลเมื่อพ้น 60 วันนับแต่วันที่ได้รับการแจ้งเป็นหนังสืออย่างครบถ้วน เว้นแต่ ACCC ได้มีคำสั่งคัดค้านการแจ้งดังกล่าวภายในระยะเวลานั้น

ความคุ้มครองทั้งสองกรณีข้างต้นจะมีผลบังคับใช้ไม่เกิน 3 ปี นับแต่วันที่มีการได้รับการแจ้งเป็นหนังสือ เว้นแต่ ACCC จะมีการกำหนดระยะเวลาเป็นอย่างอื่นหรือมีคำสั่งเพิกถอนการแจ้งนั้น

²²⁵ Stephen P King, "Collective Bargaining by Business : Economic and Legal Implications" [Online], [May 25, 2016]. Available from: http://www.unswlawjournal.unsw.edu.au/sites/default/files/5_king_361.pdf

2.4 การเพิกถอนการแจ้งเป็นหนังสือ

ในกรณีที่ผลประโยชน์สาธารณะจากการเจรจาต่อรองร่วมกันมีการเปลี่ยนแปลงไปจนมีน้ำหนักน้อยกว่าผลเสียที่เกิดต่อสาธารณะ ACCC สามารถเพิกถอนการแจ้งข้อตกลงดังกล่าวได้ หากมีการยื่นคำขอให้มีการเพิกถอนการแจ้งการเจรจานั้น โดยกระบวนการเพิกถอนการแจ้งการเจรจาดังกล่าวเหมือนกันกระบวนการเพิกถอนการแจ้งข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน

3. การกำหนดราคาขายปลีก (resale price maintenance)

การกำหนดราคาขายปลีกนั้นถือว่าการกระทำที่มีต้องห้ามโดยเด็ดขาด และมีความผิดตามมาตรา 48 แห่ง CCA อย่างไรก็ตาม การกำหนดราคาขายปลีกก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ประกอบการรวมถึงผู้บริโภค ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดการมีหนังสือแจ้งการกำหนดราคาขายปลีกต่อ ACCC เพื่อให้ความคุ้มครองแก่การกำหนดราคาขายปลีกไม่ให้เป็นการผิดตาม CCA โดยการแจ้งเป็นหนังสือในกรณีดังกล่าว ผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามแนวปฏิบัติที่มีชื่อว่า “Resale Price Maintenance notification guidelines²²⁶” ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 กระบวนการในการทำหนังสือแจ้ง

เริ่มจากผู้ประกอบการที่กระทำการกำหนดราคาขายปลีกจัดทำหนังสือแจ้งตามที่กำหนดไว้ในแนวปฏิบัติและเสนอต่อ ACCC หลังจากที่ ACCC ได้รับหนังสือแจ้งแล้วก็จะเชิญผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาให้ข้อมูล ไม่ว่าจะด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรและข้อมูลสนับสนุนของผู้มีหนังสือแจ้ง และเมื่อได้รับข้อมูลต่าง ๆ แล้ว ACCC จะพิจารณาว่า ข้อตกลงตามที่ได้แจ้งมานั้นควรได้รับการอนุญาตหรือไม่ โดยใช้หลักเกณฑ์ในเรื่องหลักผลประโยชน์สุทธิ (net public benefit) ตามมาตรา 93(3A) แห่ง CCA ในการพิจารณาอนุญาตกล่าวคือ ผลประโยชน์ต่อสาธารณะจากพฤติกรรมที่ได้รับแจ้งจะต้องมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากพฤติกรรมดังกล่าว

²²⁶ Australian Competition & Consumer Commission, "Resale Price Maintenance Notification Guidelines" [Online], [May 25, 2016]. Available from: <https://www.accc.gov.au/publications/resale-price-maintenance-notification-guidelines>

3.2 ผลของการทำหนังสือแจ้ง

ความคุ้มครองตามการแจ้งเป็นหนังสือ จะเริ่มมีผลเมื่อพ้น 28 วัน นับแต่วันที่ได้รับการแจ้งเป็นหนังสืออย่างครบถ้วนเว้นแต่ ACCC ได้มีคำสั่งคัดค้านการแจ้งดังกล่าว ภายในระยะเวลานั้นและความคุ้มครองดังกล่าวจะยังมีผลต่อไปจนกว่าการแจ้งเป็นหนังสือนั้นจะถูกเพิกถอนหรือระงับไป

3.3 การเพิกถอนการแจ้งเป็นหนังสือ

ในกรณีที่ผลประโยชน์สาธารณะมีการเปลี่ยนแปลงไปจนมีน้ำหนัก น้อยกว่าผลเสียที่เกิดต่อสาธารณะ ACCC สามารถเพิกถอนการแจ้งข้อตกลงดังกล่าวได้ หากมีการยื่น คำขอให้มีการเพิกถอนการแจ้งการเจรจานั้น โดยกระบวนการเพิกถอนการแจ้งการเจรจาดังกล่าว เหมือนกันกระบวนการเพิกถอนการแจ้งข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน

3.4 การตรวจสอบคำตัดสินของ ACCC

การตรวจสอบคำตัดสินของ ACCC โดย Tribunal มีลักษณะ เช่นเดียวกับการตรวจสอบคำตัดสินของ ACCC ในกรณีการแจ้งข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน

ค. การขออนุญาตรวมกิจการ

มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การขออนุญาตรวมกิจการสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบดังต่อไปนี้

1. การขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance)

เป็นรูปแบบการขออนุญาตรวมกิจการที่สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรนิยมใช้กันเป็นส่วนใหญ่²²⁷ โดยการขออนุญาตในรูปแบบนี้จะอยู่ภายใต้แนวปฏิบัติที่เรียกว่า “Informal Merger Review Process Guidelines”²²⁸ ซึ่งตามแนวปฏิบัตินี้สามารถแบ่งการตรวจสอบการรวมกิจการออกได้เป็น 2 รูปแบบคือ การตรวจสอบโดยลับ และการตรวจสอบโดยเปิดเผยต่อสาธารณะ

การตรวจสอบโดยลับ นั้นเป็นวิธีการที่คู่กรณีที่รวมกิจการ รวมถึงสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ต้องการให้กระทำก่อนที่จะมีการตรวจสอบโดยเปิดเผยต่อสาธารณะ อย่างไรก็ตามในการตรวจสอบโดยวิธีนี้ เพียงวิธีเดียว ACCC จะไม่สามารถให้ความเห็นอย่างเด็ดขาดได้และความเห็นของ ACCC จะเป็นความเห็นอย่างเด็ดขาด ก็ต่อเมื่อได้มีการตรวจสอบโดยเปิดเผยต่อสาธารณะ ในส่วนของการตรวจสอบโดยเปิดเผยต่อสาธารณะนั้นคู่กรณีที่รวมกิจการ รวมถึงสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร มีหน้าที่ต้องเตรียมข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรให้เพียงพอที่ ACCC จะสามารถประเมินตรวจสอบเพื่อพิจารณาอนุญาตได้ โดยการตรวจสอบโดย ACCC จะพิจารณาว่า การรวมกิจการดังกล่าวมีผลเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ ซึ่งจะใช้ปัจจัยในการพิจารณาตามมาตรา 50(3) แห่ง CCA ไม่ว่าจะเป็น ระดับการแข่งขันในการนำเข้าที่เป็นอยู่หรืออาจเกิดขึ้น อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด การกระจุกตัวในตลาด อำนาจในการตอบโต้ ความสามารถในการทดแทนกันของสินค้า ความสามารถของผู้รวมกิจการในการเพิ่มหรือหาประโยชน์จากการขึ้นราคาอย่างมีนัยสำคัญและยั่งยืน ลักษณะพลวัตของตลาดรวมถึงการพัฒนา การประดิษฐ์และความแตกต่างของสินค้า ซึ่งถ้าหากการรวมกิจการนั้นไม่ได้มีผลเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ ACCC ก็จะอนุญาตให้คู่กรณีสามารถรวมกิจการได้ แต่ถ้าหากการรวมกิจการนั้นมีผลเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ ACCC ก็จะออกแถลงการณ์ที่เรียกว่า “Statement of Issues” ซึ่งจะระบุหลักเกณฑ์และข้อเท็จจริงที่จะนำมาสู่การให้ความเห็นใน

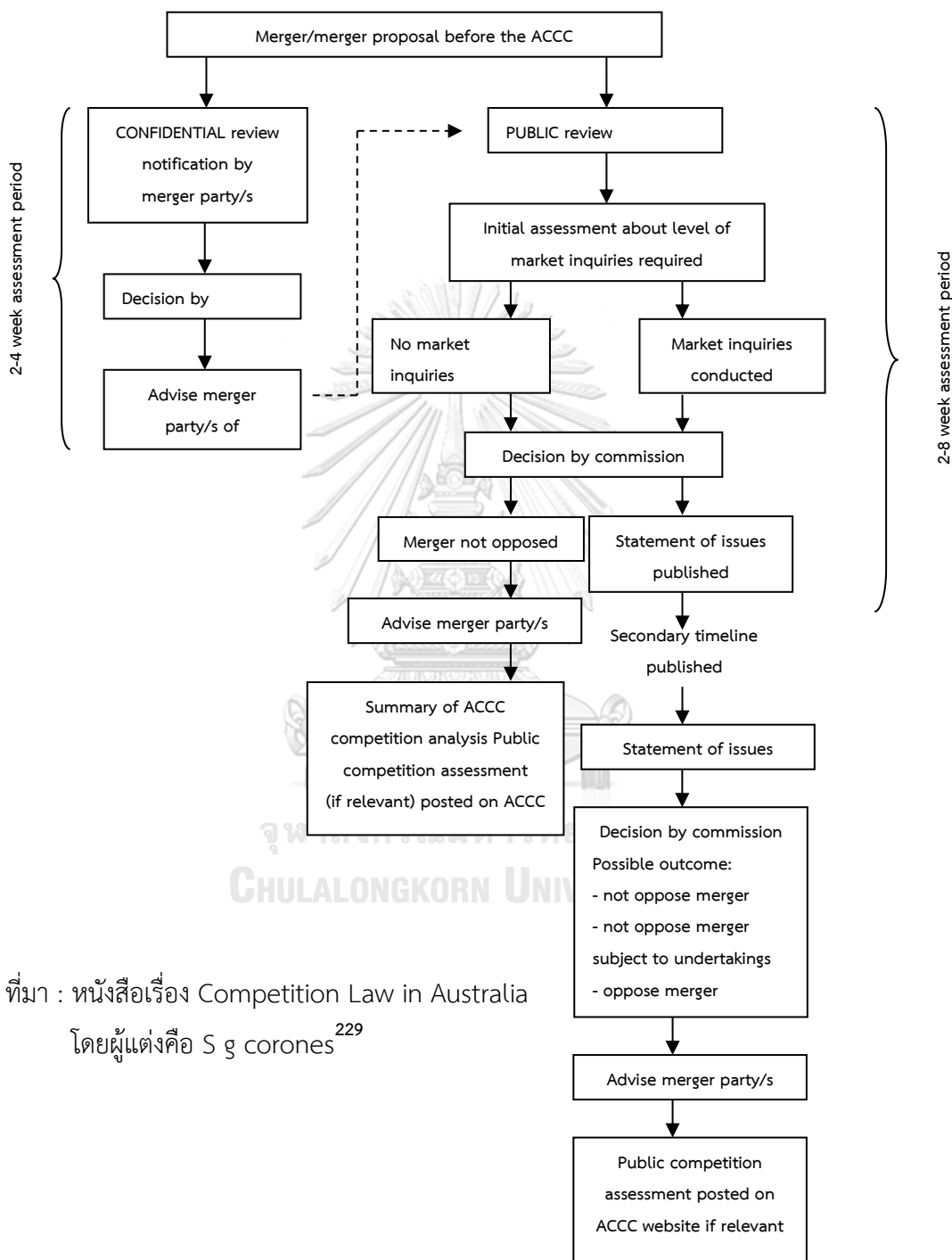
²²⁷ Kathryn Edghill Partner, Addisons. Co-operatives and The Trade Practices Act and Update [Online], [May 25, 2016]. Available from <http://coopsnsw.coop/wp-content/uploads/2015/11/TPA.pdf>

²²⁸ Australian Competition & Consumer Commission, "Informal Merger Review Process Guidelines" [Online], [May 25, 2016]. Available from: <https://www.accc.gov.au/publications/informal-merger-review-process-guidelines-2013>

เบื้องต้นรวมถึงประเด็นที่ต้องการสอบสวนต่อไปเพื่อเปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถหาทางแก้ไขในประเด็นดังกล่าวได้ก่อนที่ ACCC จะมีคำตัดสิน (Decision) ทั้งนี้บัญญัติอยู่ในมาตรา 87B แห่ง CCA โดยรายละเอียดของการรวมกิจการและผลของคำตัดสินจะถูกนำไปเผยแพร่ทางเว็บไซต์ โดยการขออนุญาตรวมกิจการในรูปแบบนี้สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 6 ขั้นตอนการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance)

ที่มา : หนังสือเรื่อง Competition Law in Australia
โดยผู้แต่งคือ S g corones²²⁹

²²⁹ S g corones, *Competition Law in Australia*, p.350.

2. ระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers)

การขออนุญาตรวมกิจการวิธีนี้เป็นวิธีการขออนุญาตรวมกิจการที่สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแทบจะไม่ได้ใช้เลย²³⁰ ซึ่งวิธีการขออนุญาตดังกล่าวเกิดขึ้นโดย Trade Practices Act Amendment Act (No.1) 2006 (Cth) และมีการแก้ไขล่าสุดโดย Competition and Consumer Amendment (Competition Policy Review) เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2560 ซึ่งมาตรา 88 แห่ง CCA ได้กำหนดให้ ACCC พิจารณาอนุญาตให้มีการรวมกิจการก็ต่อเมื่อสามารถพิสูจน์ได้ว่าการรวมกิจการนั้นเข้าหลักเกณฑ์ใดหลักเกณฑ์หนึ่งตามมาตรา 90(7) แห่ง ACCC ใน 2 ประการดังต่อไปนี้คือ²³¹ ประการแรก การรวมกิจการไม่ได้มีแนวโน้มในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ หรือ ประการที่สอง ผลประโยชน์สาธารณะจากการรวมกิจการนั้นมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการในแนวปฏิบัติที่เรียกว่า “Merger Authorisation Guidelines”²³²”

ง. ระบบการยกเว้นแบบกลุ่ม (Class exemptions)

ระบบการยกเว้นแบบกลุ่มเป็นระบบใหม่ที่เกิดขึ้นตามรายงานที่เรียกว่า “Harper Report (2015)” ซึ่งเป็นเป็นบทบัญญัติในหมวด 3 ส่วนที่ 7 ของ CCA โดยให้อำนาจ ACCC สร้างบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่ม สำหรับพฤติกรรมที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง ซึ่งในมาตรา 95AA กำหนดให้ ACCC อาจพิจารณาให้บทบัญญัติในหมวด 4 ของ CCA ในเรื่องการกระทำอันเป็นการจำกัดการแข่งขันอันเช่น การตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขัน การใช้อำนาจเหนือตลาดที่มีขอบการรวมกิจการ ฯลฯ ไม่บังคับใช้กับพฤติกรรมที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงถ้าหาก ACCC พบว่าพฤติกรรมนั้นมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ประการแรก ไม่ได้มีผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะมีผลกระทบเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ หรือ ประการที่สอง ส่งผลหรือมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์สาธารณะมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะ โดย ACCC อาจกำหนดขอบเขตของบทบัญญัติยกเว้นแตกต่างกัน นอกจากนี้ ACCC ต้องกำหนดระยะเวลาการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้น

²³⁰ Ibid.

²³¹ Australian Competition & Consumer Commission, Merger Authorisation Guidelines, [Online], [May 25, 2016]. Available from https://www.accc.gov.au/system/files/Merger%20Authorisation%20Guidelines%202017_0.pdf

²³² Ibid.

ดังกล่าวโดยต้องไม่เกิน 10 ปี โดยบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มนี้จะถูกเผยแพร่อยู่บนเว็บไซต์ของ ACCC อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังไม่ได้มีการออกบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มแต่อย่างใด

เมื่อได้ทราบถึงบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้ CCA ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในส่วนต่อไปจะขอกกล่าวถึงขอบเขตในการบังคับใช้ บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าดังกล่าว

3.3.4.4 ขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

โดยในส่วนนี้จะอธิบายถึงขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้ CCA ต่อพฤติกรรมการแข่งขันของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ได้กล่าวไปแล้วในข้อ 3.3.2 โดยแยกพิจารณาเป็น 4 กรณีดังต่อไปนี้

ก. การใช้อำนาจเหนือตลาดในทางมิชอบ (Misuse of market power)

สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดอย่างมีนัยสำคัญในตลาดหนึ่ง และใช้อำนาจนั้นกระทำการอันมีวัตถุประสงค์หรือมีผลกระทบหรืออาจจะมีผลกระทบอันเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ การกระทำดังกล่าวย่อมมีความผิดตามมาตรา 46 CCA ตัวอย่างเช่น สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดในมลรัฐนั้น ได้กำหนดราคาผลผลิตทางการเกษตรต่ำกว่าต้นทุนหรือราคาตลาด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงหรือกำจัดคู่แข่งของตนหรือการป้องกันไม่ให้ผู้ประกอบการรายใหม่เข้ามาในตลาดในมลรัฐนั้น ซึ่งมีลักษณะการกระทำที่เรียกว่า “การตัดราคาเพื่อทำลายคู่แข่ง (predatory pricing)” การกระทำดังกล่าวย่อมมีความผิดตามมาตรา 46 CCA

อย่างไรก็ตาม เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความผิดตามกฎหมาย CCA สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรสามารถยื่นคำขออนุญาตต่อ ACCC ตามระบบอนุญาต (Authorisation) โดย ACCC จะอนุญาต ก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่า การตกลงร่วมกันดังกล่าวเข้ากรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ กรณีแรก การตกลงร่วมกันดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะไม่ก่อผลกระทบในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยยะสำคัญ หรือ กรณีที่สอง การตกลงร่วมกันดังกล่าวส่งผลหรือมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและประโยชน์สาธารณะนั้นมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากการตกลงร่วมกันดังกล่าว โดยการใช้อำนาจเหนือตลาดที่มีขอบในกรณี

สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรนี้ ยังไม่มีคำตัดสินของ ACCC ไว้แต่อย่างใด ในส่วนระบบการแจ้งเป็นหนังสือ (Notification) นั้นไม่ให้นำมาใช้ในการกระทำในลักษณะนี้

ข. การรวมกิจการ (Acquisitions)

สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรซึ่งได้รับสิทธิ์หรือหุ้นของบริษัทอื่น ๆ สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ย่อมถือว่ามีความผิดตามมาตรา 50 แห่ง CCA หากการได้รับสิทธิ์หรือหุ้นดังกล่าวมีผลกระทบอันเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดหนึ่งตลาดใด โดย ACCC มีอำนาจในการขอคำสั่งจากศาล เพื่อยับยั้งการรวมกิจการดังกล่าวหรือแบ่งแยกการรวมกิจการที่เสร็จสิ้นไปแล้ว

อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการรวมกิจการของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร มีความเสี่ยงที่จะมีความผิดตามมาตรา 50 แห่ง CCA สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอาจยื่นคำขอให้ ACCC พิจารณานุญาตก่อน โดยกระบวนการในการขออนุญาต ACCC ในกรณีรวมกิจการนี้แบ่งได้เป็น 2 วิธีตามที่กล่าวไปแล้วได้แก่ ระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) และการขออนุมัติรวมกิจการอย่างเป็นทางการ (Formal Merger Clearance)

การบังคับใช้ระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) ต่อการรวมกิจการของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรนั้น แทบจะไม่ได้รับการบังคับใช้แต่อย่างใด²³³ โดยการขออนุญาตในกรณีการรวมกิจการที่มีการนำมาใช้ในการรวมกิจการของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเป็นส่วนใหญ่ คือ การขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance)²³⁴ โดย ACCC จะอนุญาตให้มีการรวมกิจการได้ ก็ต่อเมื่อการรวมกิจการนั้นจะไม่มีผลกระทบอันเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดหนึ่งตลาดใด ซึ่งมีตัวอย่างคดีในการขออนุมัติรวมกิจการดังกล่าวดังต่อไปนี้

²³³ Ibid.

²³⁴ Ibid.

1. คดี Murray Goulburn's acquisition of Classic Foods Holdings Pty Ltd.²³⁵

ข้อเท็จจริงในคดี Murray Goulburn ซึ่งเป็นสหกรณ์การเกษตรกรโคนมที่ใหญ่ที่สุดในมลรัฐ Victoria โดยประกอบกิจการจัดจำหน่ายและขายปลีกนมได้ซื้อกิจการของบริษัทที่มีชื่อว่า Classic Foods Holdings Pty Ltd. ซึ่งดำเนินกิจการแปรรูปนมและผลิตภัณฑ์นม โดย ACCC ได้พิจารณาตลาดที่เกี่ยวข้องรวมไปถึง 4 กรณีดังต่อไปนี้ กรณีแรก การได้รับน้ำนมดิบจากเกษตรกรโคนมในมลรัฐ Tasmania กรณีที่สอง การแปรรูปและการขายส่งนมพร้อมดื่มโดยผู้ประกอบการแปรรูปในมลรัฐ Tasmania กรณีที่สาม การผลิตอาหาร ขนมหวานและโยเกิร์ตที่ทำมาจากนม และ กรณีสุดท้าย การแปรรูปและการขายส่งนมแต่งกลิ่นในมลรัฐ Tasmania

คำตัดสินของ ACCC พิจารณาแล้วเห็นว่า การซื้อกิจการของ Murray Goulburn ไม่ได้มีผลกระทบอันเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญเนื่องจากการกระจุกตัวจากการซื้อกิจการดังกล่าวมีผลกระทบต่อตลาดที่เกี่ยวข้องในแต่ละตลาดน้อยมาก ดังนั้น ACCC จึงมีคำสั่งไม่คัดค้านการซื้อกิจการของ Murray Goulburn

2. คดี Geraldton Fisherman's acquisition of the lobster processing assets of Westar Lobster Pty Limited.²³⁶

ข้อเท็จจริงในคดี Geraldton Fishermen's Co-Operative Ltd เป็นสหกรณ์การประมงที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศออสเตรเลียและยังเป็นผู้ส่งออกกั้งหิน (rock lobster) รายใหญ่ได้เข้าซื้อสินทรัพย์ในการแปรรูปกั้งทะเลขนาดใหญ่หลายชนิดจากบริษัท Westar Lobster Pty Limited

คำตัดสินของ ACCC ได้พิจารณาตลาดที่เกี่ยวข้องคือตลาดที่ได้รับกั้งหิน

²³⁵ Australian Competition and Consumer Commission, "Murray Goulburn's Acquisition of Classic Foods C2005/1858" [Online], [May 25, 2016]. Available from: <http://registers.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/724183/fromItemId/751043>

²³⁶ "Geraldton Fishermen's Co-Operative Ltd -Proposed Acquisition of Westar Lobster Pty Ltd 29311" [Online], [May 25, 2016]. Available from: <http://registers.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/801360/fromItemId/751043>

ตะวันตกจากชาวประมงในมลรัฐออสเตรเลียตะวันตกและตลาดที่จัดจำหน่ายกุ้งหินในประเทศและ เห็นว่าการซื้อกิจการของ Geraldton Fishermen's Co-Operative Ltd มีแนวโน้มที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบอันเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากชาวประมงในพื้นที่ มีความสามารถในการสับเปลี่ยนการประมงกุ้งทะเลขนาดใหญ่เพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้ประกอบการ แปรรูปในมลรัฐออสเตรเลียตะวันตกและอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดที่เกี่ยวข้องนั้นอยู่ในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ ดังนั้น ACCC จึงมีคำสั่งไม่คัดค้านการซื้อกิจการของ Geraldton Fishermen's Co-Operative Ltd

ค. การจำกัดการแข่งขันในแนวนอน

สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 3 กรณี ดังต่อไปนี้

1. ข้อตกลงระหว่างคู่แข่งที่เป็นการจำกัดการแข่งขัน (Cartel)

ข้อตกลงระหว่างคู่แข่งเป็นการกระทำทางการค้า ที่มีความเสี่ยงในการตกอยู่ภายใต้ความผิดตาม CCA มากที่สุด เนื่องจากกฎหมาย CCA ได้ห้ามข้อตกลง (agreements) การดำเนินการร่วมกัน (arrangements) หรือความเข้าใจร่วมกัน (understandings) ระหว่างคู่แข่ง ที่มีลักษณะเป็นการตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขัน (Cartel) ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดราคาร่วมกัน (price fixing) การแบ่งพื้นที่ตลาดหรือกลุ่มลูกค้า (sharing of the market or customers) หรือการร่วมมือกันในการประมูล (bid rigging) ซึ่งในส่วนของกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่จะมีความผิดตามกฎหมาย CCA นั้นหมายถึง ข้อตกลงระหว่างสมาชิกของสหกรณ์ที่เป็นคู่แข่งกันในภาคเกษตรกรรมเหมือนกับการตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขันข้างต้น แต่อย่างไรก็ตาม การตกลงร่วมกันเหล่านี้ยกเว้นการร่วมมือกันในการประมูลนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของสหกรณ์การเกษตร

ยกตัวอย่างเช่น สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรรวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรสมาชิก เพื่อนำไปจำหน่ายให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจอื่นและใช้อำนาจเจรจาต่อรองกับผู้ประกอบการรายนั้นเพื่อให้ได้ข้อตกลงและเงื่อนไขที่ดีที่สุด เป็นต้น ซึ่งถ้าหากสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรไม่ได้ตกลงกันในเรื่องราคาและข้อตกลงอื่น ๆ ที่จะขายผ่านสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร รวมทั้งสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรนั้นไม่ได้อยู่ในฐานะตัวแทนในการขายผลผลิตของสมาชิก การกระทำนั้นก็ย่อมไม่มีความผิดเป็นการกำหนดราคาร่วมกัน (price fixing) แต่ถ้าหากสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์

การเกษตรนั้นกระทำการเป็นตัวแทน เพื่อขายผลผลิตของสมาชิกโดยสมาชิกมีการตกลงราคาและข้อตกลงอื่น ๆ ร่วมกัน การกระทำของสหกรณ์การเกษตรดังกล่าวย่อมมีความผิดเป็นการกำหนดราคา ร่วมกัน (price fixing) ได้ ดังนั้นเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการตกลงร่วมกันเหล่านั้นมีความผิดกฎหมาย CCA กฎหมาย CCA ได้กำหนดให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรสามารถดำเนินการ เพื่อขอยกเว้นความผิดซึ่งแบ่งได้เป็น 2 แนวทางได้แก่²³⁷ ระบบการขออนุญาต (Authorisation) และ ระบบการมีหนังสือแจ้ง (Notification) ในกรณีการร่วมกันเจรจาต่อรอง (collective bargaining)

1.1 ระบบการขออนุญาต (Authorisation)

ในระบบการขออนุญาต สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในแนวปฏิบัติที่มีชื่อว่า “Guidelines for Authorisation of Conduct (non-merger)” โดย ACCC จะอนุญาตให้การตกลงร่วมกันของ สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรไม่ตกอยู่ภายใต้ความผิดตาม CCA ก็ต่อเมื่อสหกรณ์ การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรพิสูจน์ได้ว่า การตกลงร่วมกันดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์ สาธารณะ (public benefit) มากกว่าผลเสียที่เกิดแก่สาธารณะ (public detriment) โดยขอ ยกตัวอย่างคดีที่ ACCC ได้พิจารณาในการตกลงร่วมกันดังกล่าวมาดังนี้

1.1.1 คดี Tobacco Co-operative of Victoria Limited²³⁸

ข้อเท็จจริงในคดี สหกรณ์การเกษตรที่มีชื่อว่า Tobacco Co-operative of Victoria Limited (TCV) ได้ยื่นคำขออนุญาตในนามสหกรณ์เองและสมาชิกต่อ ACCC เพื่อกระทำการร่วมกัน 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ข้อตกลงระหว่าง TCV กับเกษตรกรซึ่งเป็น สมาชิกเพื่อจัดจำหน่ายยาสูบของสมาชิกผ่านทาง TCV เท่านั้น ประการที่สอง การเจรจาต่อรองของ TCV ในนามของสมาชิกเกี่ยวกับข้อตกลงและเงื่อนไขในการขายยาสูบของสมาชิกให้กับผู้ประกอบการ

²³⁷ Kathryn Edghill Partner, Addisons. Co-operatives and The Trade Practices Act and Update [Online], [May 25, 2016]. Available from <http://coopsnsw.coop/wp-content/uploads/2015/11/TPA.pdf>

²³⁸ Australian Competition and Consumer Commission, "Tobacco Co-Operative of Victoria - Application for Authorisation A90941 A90942 A90943" [Online], [May 25, 2016]. Available from: <http://registers.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/744760/fromItemId/401858>

ผลิตบุหรี่ยี่ห้อหลาย และ ประการสุดท้าย การควบคุมปริมาณยาสูบที่เกษตรกรสามารถจัดหาให้แก่ TCV

คำตัดสินของ ACCC ผลประโยชน์สาธารณะที่เกิดขึ้นจากการกระทำร่วมกันดังกล่าวมีมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะ และมีคำสั่งอนุญาตให้ TCV สามารถกระทำการร่วมกันตามคำขอได้เป็นระยะเวลา 5 ปี โดยพิจารณาซึ่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์สาธารณะจากการกระทำร่วมกันกับผลเสียต่อสาธารณะอันเกิดจากการกระทำร่วมกัน

ในการพิจารณาผลเสียต่อสาธารณะจากการกระทำร่วมกัน ACCC เห็นว่าผลเสียต่อสาธารณะที่เกิดจากการกระทำร่วมกันข้างต้นนั้นมีน้อยมาก โดยเฉพาะการกีดกันการแข่งขันจากยาสูบนำเข้า เพราะแม้จะเป็นการกีดกันเกษตรกรจากการจัดจำหน่ายยาสูบให้แก่บุคคลอื่นนอกจาก TCV แต่ก็ยังมีผลเสียต่อสาธารณะไม่มากนัก และยังเป็น การปรับปรุงคุณภาพยาสูบที่จะจัดจำหน่ายให้แก่ผู้ประกอบการผลิตบุหรี่ยี่ห้อที่มีคุณภาพขึ้นซึ่งจะทำให้ราคาขายยาสูบสูงขึ้นและทำให้เกษตรกรมีการแข่งขันกันคุณภาพยาสูบเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้นด้วย

ในส่วนของการพิจารณาผลประโยชน์สาธารณะของการกระทำร่วมกัน ACCC เห็นว่า การกระทำร่วมกันดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะโดยเฉพาะการช่วยลดปัญหา 3 ประการได้แก่ ประการแรก การหลีกเลี่ยงภาษีสินค้าภายในประเทศผ่านการขายยาสูบโดยผิดกฎหมาย ประการที่สอง ความเสี่ยงต่อสุขภาพเกี่ยวกับการขายยาสูบโดยผิดกฎหมาย และ ประการที่สาม การกระทำความผิดทางอาญาจากการค้ายาสูบโดยผิดกฎหมาย นอกจากนี้การกระทำร่วมกันดังกล่าวยังทำให้ประหยัดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจผ่านการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในข้อตกลงและเงื่อนไขในการผลิตยาสูบ รวมถึงช่วยเพิ่มอำนาจในการเจรจาต่อรองของเกษตรกรให้มีโอกาสได้รับข้อมูลในการเข้าทำข้อตกลงและเงื่อนไขที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.1.2 คดี Dairy Farmers Milk Co-operative Limited²³⁹

ข้อเท็จจริงในคดี มีการทำสัญญาจัดจำหน่ายนม (Milk Supply Agreement : MSA) ซึ่งได้ระบุถึงนโยบายในการซื้อขายนมต่างตอบแทนและข้อตกลงด้านราคาต่างตอบแทนที่ใช้บังคับกับสัญญาหลายฉบับที่ทำกันระหว่าง Australian Cooperative Foods Limited (ACF) Dairy Farmers Milk Co-operative Limited (DFMC) และเกษตรกรสมาชิกของ

²³⁰ "Dairy Farmers Milk Co-Operative Limited & Ors - Authorisation - A91089" [Online], [May 25, 2016]. Available from: <http://registers.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/829411/fromItemId/401858>

DFMC โดยมีรายละเอียดของข้อตกลงที่สำคัญ 3 ประการได้แก่ ประการแรก DFMC ต้องปรับใช้นโยบายในการซื้อขายนมซึ่งรวมถึงโครงสร้างในด้านราคากับ ACF เหมือนกับนโยบายในการซื้อขายนมจากเกษตรกรสมาชิกของ DFMC ประการที่สอง DFMC ต้องปรับใช้ราคานมที่ ACF ซื้อมาจาก DFMC เหมือนกับราคานมที่ DFMC ซื้อมาจากเกษตรกรสมาชิกของตน และ ประการสุดท้าย DFMC จะขายนมที่ได้รับจากเกษตรกรสมาชิกให้แก่ ACF โดยมีข้อตกลงและเงื่อนไขวิธีการชำระเงิน ราคารวบรวมสินค้าและคุณภาพเหมือนกับสัญญาระหว่าง DFMC กับเกษตรกรสมาชิกของตน โดยทั้ง DFMC และ ACF ได้ยื่นคำขออนุญาตทำข้อตกลงเหล่านี้ไปยัง ACCC

คำตัดสินของ ACCC จากการชั่งน้ำหนักดังกล่าวย่อมสามารถพิสูจน์ได้ว่าผลประโยชน์สาธารณะที่เกิดขึ้นจากการกระทำร่วมกันดังกล่าวมีมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะ ดังนั้น ACCC จึงมีคำสั่งอนุญาตให้ DFMC และ ACF สามารถทำข้อตกลงตามคำขอได้

ในการพิจารณาผลเสียต่อสาธารณะจากข้อตกลงข้างต้น ACCC เห็นว่า การอนุญาตข้อตกลงข้างต้นไม่ได้ทำให้คู่สัญญาสามารถกำหนดราคานมที่สูงหรือต่ำเกินกว่าราคาตลาดได้เนื่องจากราคาเหล่านี้สามารถเจรจาต่อรองได้ในสภาพแวดล้อมที่ราคานมในตลาดโลกมีผลต่อราคานมในประเทศ ประกอบกับสัญญา MSA ยังมีสภาพที่ไม่ผูกพันคู่สัญญา เพราะ ACF สามารถซื้อขายนมจากคู่สัญญาอื่น ๆ นอกจาก DFMC ได้และเกษตรกรที่เป็นสมาชิก DFMC ยังมีอิสระในการเข้าทำสัญญาจัดจำหน่ายนมรวมถึงเมื่อสัญญาระหว่างเกษตรกรสมาชิกกับ DFMC สิ้นสุดลง เกษตรกรเหล่านั้นก็สามารถไปเจรจาต่อรองจัดจำหน่ายนมกับ ACF หรือผู้ประกอบการแปรรูปคนอื่น ๆ ได้โดยตรง นอกจากนี้อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบการแปรรูปในภาคนี้ก็ไม่ได้เพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากข้อตกลงที่ได้ยื่นขออนุญาต

ในส่วนของการพิจารณาผลประโยชน์สาธารณะจากข้อตกลงข้างต้น ACCC เห็นว่า ข้อตกลงดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ 2 ประการได้แก่ ประการแรก ความแน่นอนของปริมาณนมทั้งในระยะสั้นไปจนถึงระยะปานกลาง โดยผ่านการดำเนินการตามข้อตกลงในการจัดจำหน่ายนม (MSA) อย่างต่อเนื่อง และ ประการที่สอง ข้อตกลงดังกล่าวก่อให้เกิดการประหยัดต้นทุนในการทำธุรกิจและผลตอบแทนจากควมมีประสิทธิภาพต่อทั้ง DFMC ACF และเกษตรกรสมาชิกของ DFMC

1.2 ระบบการแจ้งเป็นหนังสือ (Notification)

ในส่วนของระบบการแจ้งเป็นหนังสือในกรณีการร่วมกันเจรจาต่อรอง (collective bargaining) สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในแนวปฏิบัติที่มีชื่อว่า “Small business collective bargaining

notifications and the Competition and Consumer Act” โดย ACCC จะพิจารณาว่า จะไม่ คัดค้านการแจ้งการตกลงร่วมกันของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ซึ่งทำให้ไม่ตก อยู่ภายใต้ความผิดตาม CCA ก็ต่อเมื่อสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรพิสูจน์ได้ว่า การตกลงร่วมกันดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ (public benefit) มากกว่าผลเสียที่เกิดแก่ สาธารณะ(public detriment)

ตัวอย่างคดีที่ ACCC ได้พิจารณาในเรื่องนี้มี 2 คดีได้แก่

1.2.1 คดี NSW MidCoast & SA Barossa Mid North Co-operative Dairymen Limited Collective Bargaining Groups²⁴⁰

ข้อเท็จจริงในคดี กลุ่มที่มีชื่อว่า NSW MidCoast Collective Bargaining Group และสหกรณ์การเกษตรนามที่มีชื่อว่า SA Barossa Mid North Co-operative Dairymen Limited Collective Bargaining Groups ได้มีหนังสือแจ้งถึง ACCC เกี่ยวกับข้อตกลงในการเจรจาต่อรองร่วมกันระหว่าง NSW MidCoast กับ SA Barossa Mid North เพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกของทั้งสองกลุ่มต่อบริษัท Woolworths Ltd. ในเรื่องข้อตกลงและเงื่อนไขในการจัดจำหน่ายนํ้านมดิบ โดยเงื่อนไขในการจัดจำหน่ายนํ้านมดิบได้กำหนดปริมาณและราคาที่แตกต่างกันไป ตามขนาดของกลุ่มและความสามารถในการผลิตนํ้านมดิบ นอกจากนี้แต่ละกลุ่มมีอิสระในการเจรจาต่อรองเพื่อจัดจำหน่ายนํ้านมดิบกับผู้ประกอบกิจการแปรรูปนมหรือโรงงานการผลิตอื่น ๆ ได้

คำตัดสินของ ACCC ผลประโยชน์สาธารณะที่เกิดขึ้นจากการกระทำร่วมกันดังกล่าวมีมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะ จึงไม่คัดค้านการร่วมเจรจาต่อรองระหว่าง NSW MidCoast กับ SA Barossa Mid North

ในส่วนของประโยชน์สาธารณะที่เกิดจากการกระทำร่วมกัน ดังกล่าว ACCC เห็นว่าการเจรจาร่วมกันก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ 2 ประการได้แก่ ประการแรก ก่อให้เกิดการประหยัดต้นทุนในการทำธุรกิจ และ ประการที่สอง การเจรจาต่อรองนั้นเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการทำสัญญาจัดจำหน่ายของเกษตรกรนม อันจะทำให้สัญญาจัดจำหน่ายของเกษตรกรมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในส่วนของผลเสียต่อสาธารณะอันเกิดจากการกระทำร่วมกันนั้น

²⁴⁰ "Nsw Midcoast & Sa Barossa Mid North Co-Operative Dairymen Limited Collective Bargaining Groups - Collective Bargaining Notification - Cb00287" [Online], [May 25, 2016].

Available from:

<http://registers.accc.gov.au/content/index.php/itemId/1184583/fromItemId/815577>

ACCC เห็นว่า ขนาดของกลุ่มและข้อตกลงในการเจรจาต่อรองกับบริษัท Woolworths Ltd. เกิดผลเสียค่อนข้างน้อย

1.2.2 คดี Manning Valley Dairy Farmers²⁴¹

ข้อเท็จจริงในคดี กลุ่มเกษตรกรที่เกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรนม 7 คนในเมือง Manning Valley มลรัฐ New South Wales ได้ยื่นหนังสือแจ้งมายัง ACCC เกี่ยวกับการเจรจาต่อรองในข้อตกลงและเงื่อนไขในสัญญาจัดหาน้ำนมดิบที่ทำระหว่างสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรแต่ละคนกับห้างสรรพสินค้า Woolworths โดยตัวแทนของกลุ่มเกษตรกรจะได้เจรจาต่อรองข้อตกลงและเงื่อนไขในสัญญาดังกล่าวกับ Woolworths หรือ Milk2Market ซึ่งเป็นตัวแทนของ Woolworths

คำตัดสินของ ACCC อนุญาตตามการมีหนังสือแจ้งของกลุ่มเกษตรกรดังกล่าว เนื่องจาก การเจรจาต่อรองของกลุ่มเกษตรกรดังกล่าวเป็นประโยชน์สาธารณะมากกว่าผลเสียที่เกิดขึ้นต่อสาธารณะ โดยเป็นการประหยัดต้นทุนในการทำธุรกิจ ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลตลาดได้ดีขึ้นและยังเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรมีข้อมูลในข้อตกลงและเงื่อนไขในทางสัญญาที่ดีขึ้น

2 การตกลงในลักษณะต่าง ๆ ของผู้ประกอบการอื่นเป็นการจำกัดการแข่งขัน

โดยทั่วไปแล้วข้อตกลง การดำเนินการร่วมกัน หรือการทำความเข้าใจระหว่างกันใด ๆ ก็ตามที่ทำขึ้นระหว่างสหกรณ์การเกษตรกับบุคคลอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็คู่แข่งกันหรือไม่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์หรือผลกระทบอันเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญอัน ย่อมถือว่ามี ความผิดตาม CCA ยกตัวอย่างข้อตกลงที่มีลักษณะเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญเช่น สหกรณ์การเกษตรหลายแห่งที่มีอำนาจเหนือตลาดในมลรัฐหนึ่งซึ่งประกอบกิจการในการจัดจำหน่ายนมของสมาชิกได้ร่วมกันเข้าทำข้อตกลงกับบริษัทผู้จัดจำหน่ายนมและผลิตภัณฑ์นมรายใหญ่ในมลรัฐนั้นเพื่อจัดจำหน่ายนมทั้งหมดของสมาชิกของแต่ละสหกรณ์ให้แก่บริษัทนั้นเพียงรายเดียวเป็น

²⁴¹ "Manning Valley Dairy Farmers - Collective Bargaining Notification - Cb00281 - Cb00282" [Online], [May 25, 2016]. Available from: <http://registers.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/1107132/fromItemId/815577>

ระยะเวลาหลายปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจำกัดหรือลดการแข่งขันจากสหกรณ์การเกษตรในมลรัฐอื่นเข้ามาแข่งขันภายในตลาดนั้น ข้อตกลงดังกล่าวย่อมถือว่ามีคามผิดตาม CCA

อย่างไรก็ตามเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ข้อตกลง การดำเนินการร่วมกัน หรือการทำความเข้าใจระหว่างกันที่สร้างขึ้นระหว่างสหกรณ์การเกษตรกับบุคคลอื่นมีความผิดตาม CCA สหกรณ์การเกษตรหรือบุคคลซึ่งเป็นคู่สัญญาต้องยื่นคำขออนุญาตต่อ ACCC ตามระบบขออนุญาต (Authorisation) เพื่อให้ ACCC อนุญาตให้ทำข้อตกลง การดำเนินการร่วมกัน หรือการทำความเข้าใจระหว่างกันตามคำขอได้ โดย ACCC จะอนุญาต ก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่าการตกลงร่วมกันดังกล่าวเข้ากรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ กรณีแรก การตกลงร่วมกันดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะไม่ก่อผลกระทบในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยยะสำคัญ หรือ กรณีที่สอง การตกลงร่วมกันดังกล่าวส่งผลหรือมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและประโยชน์สาธารณะนั้นมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากการตกลงร่วมกันดังกล่าว โดยการตกลงกันนี้ยังไม่มีคำตัดสินของ ACCC เกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในเรื่องนี้แต่อย่างใด ในส่วนระบบการแจ้งเป็นหนังสือ (Notification) นั้นไม่ให้นำมาใช้ในการตกลงในลักษณะนี้²⁴²

3. การกระทำของบุคคลหนึ่งร่วมกับอีกบุคคลหนึ่งในการกีดกันบุคคลที่สาม (Secondary boycott)

การที่สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรร่วมกับบุคคลอื่นเพื่อกีดกันหรือขัดขวางบุคคลที่สามไม่ให้จัดหาหรือได้รับสินค้าหรือบริการจากบุคคลที่สี่โดยมีวัตถุประสงค์และมีผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจของบุคคลที่สี่ที่ได้รับความสะดวกหรือเสียหายอย่างมีนัยสำคัญ การตกลงร่วมกันดังกล่าวย่อมมีความผิดตามมาตรา 45D แห่ง CCA ยกตัวอย่างเช่น ในท้องที่แห่งหนึ่งสหกรณ์การเกษตร A ซึ่งเป็นสหกรณ์การเกษตรที่มียอดการจำหน่ายน้ำมันดิบมากถึงร้อยละ 85 ของท้องที่นั้นตกลงกับบริษัท B ซึ่งเป็นบริษัทที่รับซื้อน้ำมันดิบจากสหกรณ์การเกษตร A เพื่อนำไปแปรรูปเป็นเนยแข็ง ไม่ให้บริษัท B ขายเนยแข็งที่แปรรูปแล้วให้แก่ร้านค้า C เนื่องจากร้านค้า C เป็นร้านค้าที่สหกรณ์การเกษตร A ปฏิเสธที่จะทำธุรกิจด้วย ซึ่งทั้งบริษัท B และร้านค้า C ต่างก็อยู่ในท้องที่นั้น ทำให้ร้านค้า C ได้รับความเสียหายเนื่องจากไม่สามารถ

²⁴² Kathryn Edghill Partner, Addisons. Co-operatives and The Trade Practices Act and Update [Online], [2016, May 25]. Available from <http://coopsnsw.coop/wp-content/uploads/2015/11/TPA.pdf>.

จำหน่ายเนยแข็งได้ การกระทำร่วมกันระหว่างสหกรณ์การเกษตร A และบริษัท B จึงมีความผิดตามมาตรา 45D แห่ง CCA

อย่างไรก็ตาม วิธีการหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการกระทำร่วมกันที่มีลักษณะเป็นการกระทำของบุคคลหนึ่งร่วมกับอีกบุคคลหนึ่งในการกีดกันบุคคลที่สามเป็นความผิดภายใต้มาตรา 45D แห่ง CCA สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรต้องยื่นขออนุญาตต่อ ACCC เพื่อให้ ACCC อนุญาตให้สามารถกระทำการร่วมกันดังกล่าวได้ตามระบบอนุญาต (Authorisation) ซึ่ง ACCC จะอนุญาต ก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่า การตกลงร่วมกันดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ (public benefit) มากกว่าผลเสียที่เกิดแก่สาธารณะ (public detriment) โดยปัจจุบันยังไม่เคยมีคำตัดสินของ ACCC เกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในเรื่องนี้ ในส่วนระบบการแจ้งเป็นหนังสือ (Notification) นั้นไม่ให้นำมาใช้ในการกระทำในลักษณะนี้

ง. การจำกัดการแข่งขันในแนวดิ่ง

สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 4 กรณี ได้แก่

1. การตกลงในลักษณะต่าง ๆ ของผู้ประกอบการจันเป็นการจำกัดการแข่งขัน

แข่งขัน

ได้กล่าวไปแล้วในการจำกัดการแข่งขันในแนวนอน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์อำนวยการบริหาร

2. การกระทำของบุคคลหนึ่งร่วมกับอีกบุคคลหนึ่งในการกีดกันบุคคลที่สาม (Secondary boycott)

ได้กล่าวไปแล้วในการจำกัดการแข่งขันในแนวนอน

3. ข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน (Exclusive dealings)

ในกรณีที่สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกำหนดเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิของผู้ซื้อที่ในการได้รับสินค้าจากคู่แข่ง หรือจำกัดการสิทธิในการจัดจำหน่ายต่อสำหรับสินค้าหรือบริการต่าง ๆ หรือการจำกัดสิทธิของผู้จัดจำหน่ายในการจัดจำหน่ายให้แก่บุคคลที่สาม หรือปฏิเสธที่จะจัดจำหน่ายสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้ซื้อเพราะผู้ซื้อติดต่อทำธุรกิจกับคู่แข่ง

หรือไม่ยอมรับข้อจำกัดสิทธิในการจัดจำหน่ายต่อ หรือการปฏิเสธที่จะรับสินค้าหรือบริการเพราะผู้จัดจำหน่ายไม่ตกลงตามเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิของเขาในการจัดจำหน่ายให้กับบุคคลที่สาม ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้อยู่ในข้อตกลงอันมีลักษณะเป็นข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน ข้อตกลงดังกล่าวย่อมมีความผิดตามมาตรา 47 แห่ง CCA หากข้อตกลงที่มีเงื่อนไขดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หรือผลกระทบอันเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดใดตลาดหนึ่ง

เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้ข้อตกลงข้างต้นมีความผิดตาม CCA นั้น CCA ได้กำหนดให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรสามารถดำเนินการเพื่อขอยกเว้นความผิดซึ่งแบ่งได้เป็น 2 แนวทางได้แก่²⁴³ ระบบการขออนุญาต (Authorisation) และระบบการมีหนังสือแจ้ง (Notification) ในกรณีข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน (exclusive dealings)

ในระบบการขออนุญาต สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในแนวปฏิบัติที่มีชื่อว่า “Guideline for Authorisation of Conduct (non-merger)” โดย ACCC จะอนุญาตให้ข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตนของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรไม่ตกอยู่ภายใต้ความผิดตาม CCA ก็ต่อเมื่อสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรพิสูจน์ได้ว่า ข้อตกลงนั้นเข้ากรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้คือ กรณีแรก ข้อตกลงดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะไม่ก่อผลกระทบในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยยะสำคัญ หรือ กรณีที่สอง ข้อตกลงดังกล่าวส่งผลหรือมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและประโยชน์สาธารณะนั้นมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากข้อตกลงดังกล่าว ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีคำตัดสินของ ACCC ที่วินิจฉัยเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในเรื่องนี้

ในส่วนของระบบการแจ้งเป็นหนังสือในกรณีข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน (exclusive dealings) สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในแนวปฏิบัติที่มีชื่อว่า “Exclusive dealing notification guidelines” โดยคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าและคุ้มครองผู้บริโภค (ACCC) จะพิจารณาว่าจะไม่คัดค้านข้อตกลงดังกล่าวของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรซึ่งทำให้ไม่ตกอยู่ภายใต้ความผิดตาม CCA ก็ต่อเมื่อสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรพิสูจน์ได้ว่า ข้อตกลงดังกล่าวไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบอันเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ และข้อตกลง

²⁴³ Kathryn Edghill Partner, Addisons. Co-operatives and The Trade Practices Act and Update [Online], [2016, May 25]. Available from <http://coopsw.coop/wp-content/uploads/2015/11/TPA.pdf>

ดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ (public benefit) มากกว่าผลเสียที่เกิดแก่สาธารณะ (public detriment) จากการจำกัดการแข่งขันของข้อตกลงนั้น

ตัวอย่างคดีที่พิจารณาในเรื่องนี้คือ คดี Co-operative Bulk Handling Limited²⁴⁴ โดยสหกรณ์การเกษตรที่มีชื่อว่า Co-operative Bulk Handling Limited (CBH) ซึ่งเป็นสหกรณ์การเกษตรที่ใหญ่ที่สุดในมลรัฐออสเตรเลียตะวันตกและเป็นผู้นำในสินค้าทางการเกษตรประเภทธัญพืชได้มีการแจ้งข้อตกลงในการให้บริการขนส่ง การจัดเก็บและการจัดการผลผลิตธัญพืชที่ทำกับเกษตรกรและผู้ซื้อขายธัญพืชในมลรัฐออสเตรเลียตะวันตกเรียกว่า “Grain Express” ให้แก่ ACCC โดยข้อตกลง Grain Express มีเงื่อนไขให้แก่เกษตรกรและผู้ซื้อขาย 2 ประการได้แก่ ประการแรก เกษตรกรและผู้ซื้อขายจะได้รับการบริการประสานงานร่วมกันในห่วงโซ่อุปทานจาก CBH และประการที่สอง ธัญพืชส่วนที่เหลือในความดูแลของ CBH เกษตรกรและผู้ซื้อขายจะได้รับการขนส่งจาก CBH ผ่านผู้ขนส่งซึ่งเป็นตัวแทนของ CBH

ACCC พิจารณาข้อตกลง Grain Express แล้วเห็นว่าข้อตกลงดังกล่าวจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพที่สำคัญในการประสานงานร่วมกันระหว่างการจัดเก็บรักษา การจัดการและการขนส่งภายในมลรัฐออสเตรเลียตะวันตก และข้อตกลงดังกล่าวไม่ได้ทำให้เกิดการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญภายในตลาดที่เกี่ยวข้องด้วยเหตุผล 2 ประการคือ ประการแรก ข้อตกลง Grain Express ไม่ได้สร้างอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของคู่แข่งรายใหม่ของ CBH และ ประการที่สอง ข้อตกลงดังกล่าวช่วยกระตุ้นการแข่งขันสำหรับการบริการขนส่งของ CBH โดยได้จัดเตรียมจำนวนบริการขนส่งได้อย่างแน่นอนมากขึ้น ดังนั้นข้อตกลงดังกล่าวไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบอันเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ และข้อตกลงดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ (public benefit) มากกว่าผลเสียที่เกิดแก่สาธารณะ (public detriment) จากการจำกัดการแข่งขันของข้อตกลง ACCC จึงได้มีคำสั่งคืนไม่คัดค้านการแจ้งข้อตกลงดังกล่าวของ CBH และ CBH สามารถทำข้อตกลง Grain Express ได้โดยไม่มีคามผิดตามมาตรา 47 แห่ง CCA

4. การกำหนดราคาขายปลีก (Resale price maintenance)

กรณีที่สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรซึ่งขายผลผลิตของสมาชิกให้แก่ผู้ค้าส่งหรือผู้ค้าปลีกและทำข้อตกลงกับผู้ค้าส่งหรือผู้ค้าปลีกให้ขายตามราคาขั้นต่ำที่

²⁴⁴ Australian Competition and Consumer Commission, "Co-Operative Bulk Handling Limited - Notification - N93439" [Online], [May 25, 2016]. Available from: <http://registers.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/832245/fromItemId/809131>

สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกำหนดไว้หรือมากกว่านั้น ซึ่งเป็นมีลักษณะเป็นการกำหนดราคาขายปลีก ข้อตกลงนั้นย่อมมีความผิดตามมาตรา 48 แห่ง CCA

อย่างไรก็ตามวิธีการหลีกเลี่ยงไม่ให้ข้อตกลงที่มีลักษณะเป็นการกำหนดราคาขายปลีกมีความผิดภายใต้มาตรา 48 แห่ง CCA สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรต้องยื่นขออนุญาตต่อ ACCC เพื่อให้ ACCC อนุญาตให้สามารถทำข้อตกลงดังกล่าวได้ตามระบบอนุญาต (Authorisation) ซึ่ง ACCC จะอนุญาตก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่า การตกลงร่วมกันดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ (public benefit) มากกว่าผลเสียที่เกิดแก่สาธารณะ (public detriment) โดยปัจจุบันยังไม่เคยมีคำตัดสินของ ACCC เกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในเรื่องนี้

ในส่วนระบบการแจ้งเป็นหนังสือ (Notification) ในกรณีการกำหนดราคาขายปลีก (Resale Price Maintenance) สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในแนวปฏิบัติที่มีชื่อว่า “Resale Price Maintenance notification guidelines” โดย ACCC จะพิจารณาว่าจะไม่คัดค้านการกระทำดังกล่าวของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอันทำให้ไม่ตกอยู่ภายใต้ความผิดตาม CCA ก็ต่อเมื่อสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรพิสูจน์ได้ว่า การกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ (public benefit) มากกว่าผลเสียที่เกิดแก่สาธารณะ (public detriment) จากการจำกัดการแข่งขันของการกระทำนั้น

จากขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรทั้งหมดสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5 ขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อ
การกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในประเทศออสเตรเลีย

พฤติกรรมการจำกัดการแข่งขัน	ระบบอนุญาต (Authorisation)	ระบบการแจ้งเป็นหนังสือ (Notification)
Cartel	✓ *	✓ **
การตกลงในลักษณะต่าง ๆ ของ ผู้ประกอบการธุรกิจอื่นเป็นการ จำกัดการแข่งขัน	✓ *	✗
Misuse of market power	✓ *	✗
Acquisitions	✓ #	✓ ##
Exclusive dealings	✓ *	✓ ***
Resale price maintenance	✓ *	✓ ****

* ตามแนวปฏิบัติ Guideline for Authorisation of Conduct (non-merger)

** ตามแนวปฏิบัติ Small business collective bargaining notifications and the Competition and Consumer Act

*** ตามแนวปฏิบัติ Exclusive dealing notification guidelines

**** ตามแนวปฏิบัติ Resale Price Maintenance notification guidelines

ตามระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers)

ตามระบบการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance)

3.3.5 สรุป

โดยสรุปแล้วกฎหมายการแข่งขันทางการค้าและคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศออสเตรเลีย (CCA) ไม่ได้กำหนดถึงบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรไว้เป็นการเฉพาะ และกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรต้องตกอยู่ภายใต้ CCA เช่นเดียวกับผู้ประกอบการในทุกภาคอุตสาหกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า โดยสภาพแล้วสหกรณ์การเกษตรกับ CCA

เป็นปรปักษ์ระหว่างกัน²⁴⁵ เนื่องจาก CCA ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการแข่งขันให้มีประสิทธิภาพ และเป็นธรรม ในขณะที่สหกรณ์การเกษตรให้ความสำคัญกับการร่วมมือกันของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอาจจะเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้า แต่ถ้าหากการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะตามหลักผลประโยชน์สาธารณะสุทธิ (net public benefit) ซึ่งส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจและผู้บริโภค อันเป็นการส่งเสริมการแข่งขันทางการค้า กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรก็สามารถยื่นคำขออนุญาตกระทำการดังกล่าวต่อ ACCC ผ่านทางระบบการขออนุญาต (Authorisation) ระบบการแจ้งเป็นหนังสือ (Notification) ระบบการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) และระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Merger) ได้ ซึ่งระบบเหล่านี้ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและแนวทางในการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนอันเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในการปฏิบัติตาม รวมถึงอำนวยความสะดวกให้แก่ ACCC ในการพิจารณาอนุญาตอันจะทำให้ทราบว่า พฤติกรรมจำกัดการแข่งขันของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรได้รับความคุ้มครอง โดยไม่ตกอยู่ภายใต้ความผิดตามกฎหมาย CCA หรือไม่ นอกจากนี้ ACCC ยังมีอำนาจในการกำหนดข้อยกเว้นแบบกลุ่ม (Class exemptions) สำหรับการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ ACCC เห็นว่าเป็นการส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าตามหลักผลประโยชน์สาธารณะสุทธิ (net public benefit) เพื่อให้การกระทำดังกล่าวไม่ตกอยู่ภายใต้ CCA ได้อีกด้วย ซึ่งแม้ในปัจจุบันจะยังไม่มีการกำหนดข้อยกเว้นแบบกลุ่มในการกระทำดังกล่าว แต่จากการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรย่อมเห็นได้ชัดเจนว่า เป็นการส่งเสริมการแข่งขันทางการค้า และการกำหนดข้อยกเว้นดังกล่าวจะทำให้จำนวนคำขออนุญาตในกรณีนี้ที่ ACCC ต้องพิจารณาลดลงไปด้วย

3.4 กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น นับเป็นกฎหมายป้องกันการผูกขาดที่สำคัญอีกฉบับหนึ่งที่มีการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างยาวนาน โดยสาเหตุที่นำกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่นมาพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยนั้น เนื่องมาจากบทบัญญัติว่าด้วยความผิดของกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่นมีความ

²⁴⁵ Ibid, p.13.

คล้ายคลึงกับความผิดของกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยโดยเฉพาะมาตรา 57 ซึ่งจะนำไปใช้พิจารณาถึงขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรต่อไป ดังนั้น การศึกษาถึงบทบัญญัติ แนวปฏิบัติ (Guidelines) คำตัดสินของคณะกรรมการการค้าโดยเป็นธรรมของประเศญี่ปุ่น (Japanese Fair Trade Commission : JFTC) และคำพิพากษาของศาลสูงจึงเป็นประโยชน์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเป็นอย่างมาก

3.4.1 แนวความคิดของกฎหมายป้องกันการผูกขาด

กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่นเริ่มต้นมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม (industrialization) เป็นครั้งแรกในสมัย Meiji โดยการริเริ่มดังกล่าว ไม่ได้เกิดจากผู้ประกอบการเอง แต่เป็นรัฐบาลของประเทศญี่ปุ่น โดยเป็นผู้ประกอบกิจการในอุตสาหกรรมที่สำคัญ ยกตัวอย่างเช่น เหล็ก ต่อเรือ ทอผ้า และในเวลาต่อมาก็ได้ขยายกิจการเหล่านี้ให้แก่ผู้ประกอบการเอกชน ซึ่งทำให้เศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นตกอยู่ภายใต้การครอบงำทางเศรษฐกิจของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ (giant business conglomerates) อันได้แก่ บริษัท Mitsubishi ,Mitsuo, Sumitomo ฯลฯ ซึ่งเรียกกุ่มธุรกิจภาษาญี่ปุ่นว่า “zai-batsu”²⁴⁶ ต่อมาในค.ศ. 1930 รัฐบาลได้ออกกฎหมายเพื่อเกื้อหนุนความสัมพันธ์ระหว่างกองทัพกับกลุ่มธุรกิจ zai-batsu ทำให้เศรษฐกิจของประเทศอยู่ภายใต้การครอบงำของกลุ่มธุรกิจ zai-batsu มากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ความเชื่อของคนญี่ปุ่นในสมัยนั้นไม่ได้มองว่าการรวมอำนาจทางเศรษฐกิจ (concentration of economic power) เป็นสิ่งเลวร้ายเสมอไป

ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง กองกำลังสัมพันธมิตรได้เข้ายึดครองประเทศญี่ปุ่นในฐานะผู้แพ้สงครามและกองกำลังสัมพันธมิตรมีภารกิจที่จะทำให้เศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นมีประชาธิปไตยมากขึ้น (demonstration of the economy) โดยการสลายกลุ่ม zai-batsu ซึ่งเป็นกลุ่มที่คอยสนับสนุนกองกำลังทหารของประเทศญี่ปุ่นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 รวมถึงการรวมอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่น จึงได้มีการออกกฎหมายป้องกันการผูกขาดโดยเอกชน และการรักษาการค้าที่เป็นธรรม (Law on the Prohibition of Private Monopoly and the Maintenance of Fair Trade หรือที่เรียกว่า “Anti-Monopoly Law (AML)”) ในปีค.ศ.1947 ซึ่ง

²⁴⁶ สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/ โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่อกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, หน้า 1-3.

ได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการรวมอำนาจทางเศรษฐกิจ และสนับสนุนการแข่งขันโดยเป็นธรรม และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการการค้าโดยธรรมแห่งประเทศญี่ปุ่น (Japanese Fair Trade Commission : JFTC) ภายใต้สังกัดของสำนักนายกรัฐมนตรี แต่มีหลักประกันความเป็นอิสระ มีอำนาจกึ่งตุลาการและอำนาจกึ่งนิติบัญญัติ โดย JFTC จะเป็นองค์กรที่บังคับใช้กฎหมาย AML ให้มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามเนื่องจากประเทศญี่ปุ่นในสมัยนั้น ยังไม่ยอมรับหลักการในการควบคุมการรวมอำนาจทางเศรษฐกิจ และสนับสนุนการแข่งขันโดยเป็นธรรม ดังนั้นเมื่อกองกำลังสัมพันธมิตรได้ถอนกำลังออกไปในค.ศ.1953 ประเทศญี่ปุ่นจึงได้มีการแก้ไขให้กฎหมาย AML ผ่อนคลายความเข้มงวดลง

ต่อมาในปีค.ศ. 1977 นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น โดยได้มีการแก้ไขกฎหมายป้องกันการผูกขาดประเทศญี่ปุ่น เพื่อสนับสนุนให้มีการแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรมมากขึ้น (free and fair competition) โดยมีปัจจัยที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่²⁴⁷ ประการแรก ผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นเดือดร้อนจากภาวะเงินเฟ้อ และสาเหตุที่ทำให้ดัชนีของราคาผู้บริโภคสูงขึ้น ก็เนื่องจากการร่วมกันกำหนดราคา (price fixing) ของผู้ประกอบการนั่นเองเป็นเหตุผลทางการเมืองที่สำคัญที่รัฐบาลญี่ปุ่นต้องนำกฎหมายป้องกันการผูกขาดมาแก้ไขปัญหานั้น ประการที่สอง การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนของประเทศญี่ปุ่น ทำให้มีผู้ประกอบการทั้งชาวญี่ปุ่นและต่างประเทศเพิ่มขึ้น กฎหมายเกี่ยวกับการแข่งขันจึงมีความสำคัญขึ้น ประการที่สาม การคุ้มครองบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากบริษัทเหล่านี้มีจำนวนมากกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนบริษัททั้งหมดในประเทศญี่ปุ่นที่ผลิตชิ้นส่วนให้กับบริษัทขนาดใหญ่ จึงเป็นรากฐานการเมืองที่สำคัญของรัฐบาล และ ประการสุดท้าย เรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคกลายเป็นเรื่องสำคัญสำหรับรัฐบาลญี่ปุ่นในทศวรรษนี้เป็นต้นไป เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นได้กลายเป็นประเทศร่ำรวย ผู้บริโภคมีรายได้สูงขึ้นและมีความต้องการบริโภคสินค้าและบริการหลากหลาย ทำให้ผู้ประกอบการที่ขาดจริยธรรมใช้วิธีการโฆษณาหลอกลวง การกำหนดราคาขายปลีก หรือการกำหนดราคาพร้อมกันเพื่อเอาเปรียบผู้บริโภค ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นต้องนำกฎหมายป้องกันการผูกขาดมาปรับปรุงแก้ไข และบังคับใช้อย่างเข้มงวด เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ในส่วนของวัตถุประสงค์ของกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่นหรือ AML เหมือนกับกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศที่พัฒนาแล้ว คือ²⁴⁸ เป็นกฎหมายที่ปกป้องผลประโยชน์ทั่วไปของผู้บริโภค และเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประชาธิปไตยและเศรษฐกิจของประเทศอย่างสมดุล โดยมีวิธีการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวคือ การรักษาและส่งเสริมให้มีการ

²⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-4 ถึง 1-5.

²⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-5.

แข่งขันที่เสรีและเป็นธรรม (to ensure and promote free and fair competition) โดยการห้ามพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นการจำกัดการแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรม และกำจัดการจำกัดทางการค้าที่ปราศจากเหตุผลอันสมควร (eliminating unreasonable restraint on the activities of firms)

เมื่อได้ทราบแนวความคิดของกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่นแล้ว ในส่วนต่อไปจะขออธิบายถึงระบบการควบคุมการแข่งขันทางธุรกิจตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น

3.4.2 การควบคุมโครงสร้างและพฤติกรรมการแข่งขันทางธุรกิจตามกฎหมายป้องกันการผูกขาด

ระบบการควบคุมการแข่งขันทางธุรกิจตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่นเป็นระบบผสม²⁴⁹ กล่าวคือนำเอาระบบการควบคุมโครงสร้างและระบบการควบคุมพฤติกรรมการแข่งขันมาใช้ร่วมกันในการควบคุมการผูกขาด ซึ่งตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่นหรือ AML สามารถจัดประเภทการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดได้เป็น 3 ประเภทหลัก (three main pillars) ได้แก่²⁵⁰ *ประเภทแรก* การผูกขาดโดยเอกชน (private monopolization) *ประเภทที่สอง* การจำกัดทางการค้าโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร (unreasonable restraint of trade) และ *ประเภทที่สาม* การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (unfair trade practice)

3.4.2.1 การผูกขาดโดยเอกชน (private monopolization)

การผูกขาดโดยเอกชนสามารถจำแนกได้อีกเป็น 2 ประเภทได้แก่ *ประเภทแรก* การผูกขาดโดยเอกชน และ *ประเภทที่สอง* การรวมและการควบกิจการ (Merger and Acquisition : M&A)

²⁴⁹ ศักดา ธนิตกุล, คำอธิบายและกรณีศึกษาพระราชบัญญัติแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542, หน้า 63.

²⁵⁰ สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/ โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่อกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, หน้า 1-6.

ก. การผูกขาดโดยเอกชน

ในมาตรา 3 แห่ง AML²⁵¹ ได้ห้ามไม่ให้สหกิจต่าง ๆ กระทำการอันเป็นการผูกขาดโดยเอกชน โดยมาตรา 2(5) แห่ง AML ได้ให้คำจำกัดความของการผูกขาดโดยเอกชนว่า²⁵² “กิจกรรมทางธุรกิจที่ผู้ประกอบการรายเดียวหรือหลายรายรวมกัน หรือวางแผนร่วมกันกีดกันออกไป หรือควบคุมกิจกรรมทางธุรกิจของผู้ประกอบการรายอื่น ซึ่งเป็นเหตุให้มีการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantial restraint of competition) และขัดต่อประโยชน์สาธารณะในตลาดใดตลาดหนึ่ง (a particular field of trade)”

โดยจากคำจำกัดความดังกล่าว การกระทำของผู้ประกอบการรายเดียวหรือหลายรายที่จะถือว่าการผูกขาดโดยเอกชนก็ต่อเมื่อการกระทำเหล่านั้นเป็นการกีดกันออกไป (exclusion) หรือการควบคุม (control) ในกิจกรรมทางธุรกิจของผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งการกระทำนั้นส่งผลให้การแข่งขันทางการค้าในตลาดหนึ่งตลาดใดถูกจำกัดอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งผู้ประกอบการที่สามารถกระทำการกีดกันหรือการควบคุมกิจกรรมทางธุรกิจของผู้ประกอบการรายอื่นได้ ต้องมีอำนาจในทางเศรษฐกิจ โดยการกีดกันหรือการควบคุมดังกล่าวจะเป็นความผิดได้นั้นต้องเป็นการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดหนึ่งตลาดใดซึ่งคำว่า “การจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantial restraint of competition)” กับ “ตลาดหนึ่งตลาดใด (a particular field of trade)” นับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณาความผิดในกรณีการผูกขาดโดยเอกชน การรวมกิจการและการจำกัดการแข่งขันทางการค้าโดยปราศจากเหตุอันสมควร รวมไปถึงขอบเขตของการบังคับใช้ AML ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่จะกล่าวถึงต่อไปเป็นอย่างมาก ซึ่งทั้งสองคำข้างต้นจะมีหลักเกณฑ์และวิธีการที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของการกระทำความผิด

คำว่า “การจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantial restraint of

²⁵¹ Antimonopoly Law, Article 3

“An enterprise must not effect private monopolization or unreasonable restraint of trade.”

²⁵² สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/ โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่อกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, หน้า 1-6.

competition)” คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า (JFTC) ได้ให้คำจำกัดความไว้ในแนวปฏิบัติกรรวมกิจการ²⁵³ โดยนำหลักเกณฑ์ในคำพิพากษาของคดี Touhou-Shintouhou มาอธิบายว่า “หมายถึง กรณีที่การแข่งขันถูกจำกัดอย่างมีนัยสำคัญ ทำให้ผู้ประกอบการรายเดียวหรือหลายรายสามารถควบคุมตลาดโดยการกำหนดราคา คุณภาพ ปริมาณและสิ่งต่าง ๆ ทางธุรกิจได้อย่างอิสระอย่างน้อยระดับหนึ่งโดยไม่ต้องคำนึงถึงกลไกการตลาด (market force)”²⁵⁴ สำหรับเกณฑ์ในการพิจารณาว่า มีการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ ในคดีดังกล่าวยังได้กล่าวไว้ว่า “เป็นปัญหาที่แตกต่างกันไปในแต่ละปัญหา ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะกำหนดไว้โดยเกณฑ์เดียวกัน และยังมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้กับองค์ประกอบต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจด้วย กล่าวคือ ไม่สามารถพิจารณาเกณฑ์จากปริมาณอุปสงค์หรืออุปทานของผู้ประกอบการรายนั้นในตลาดได้แต่เพียงอย่างเดียว”²⁵⁵ ดังนั้นในการพิจารณาความผิดจึงต้องพิจารณาแต่ละคดีเป็นรายกรณีไป²⁵⁶

นอกจากนี้ ในแนวปฏิบัติกรว่าด้วยการควบรวมกิจการ²⁵⁷ แนวปฏิบัติว่าด้วยการผูกขาดโดยเอกชน²⁵⁸ ได้กำหนดปัจจัยในการพิจารณาว่า กรณีใดเป็นการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญบ้าง โดยแบ่งออกปัจจัยดังกล่าวเป็น 5 ประเภทหลัก ได้แก่²⁵⁹ 1.) ฐานะของผู้ประกอบธุรกิจ

²⁵³ Japan Fair Trade Commission, "Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business Combination" [Online], [March 20, 2017]. Available from: http://www.jftc.go.jp/en/legislation_gls/imonopoly_guidelines.files/110713.2.pdf

²⁵⁴ The Touhou-Shintouho Case, Decision of the Supreme Court, 25 May 1954, Minshu, 8/5 (1954), 950 et seq. cited in Matsushita, Mitsuo, International trade and competition law in Japan, p. 94 and Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business Combination, Part III.(1).B.

²⁵⁵ วิโรจน์ วาทินพงศ์พันธุ์, "การพัฒนาการกำกับดูแลด้านราคาภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542" (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), หน้า 124.

²⁵⁶ Iyori, Hiroshi and Uesugi, Akinori, The antimonopoly laws and policies of Japan, p. 70 and OCDE/GD(96)131, Abuse of dominance and monopolization, General Distribution, p. 132.

²⁵⁷ Japan Fair Trade Commission, "The "Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business Combination" and "Policies Dealing with Prior Consultation Regarding Business Combination Plans" Were Amended as of March 28, 2007" [Online], [March 20, 2017]. Available from: www.jftc.go.jp/en/pressreleases/yearly-2009/jul/individual-000043.../090729-5.pdf

²⁵⁸ "Publication of the Guidelines for Exclusionary Private Monopolization under the Antimonopoly Act" [Online], [March 20, 2017]. Available from: http://www.jftc.go.jp/en/legislation_gls/imonopoly_guidelines.files/guidelines_exclusionary.pdf

ที่ถูกกล่าวหา (เช่น ส่วนแบ่งตลาดและอันดับของผู้ประกอบธุรกิจ เงื่อนไขของการแข่งขันในตลาด) และเงื่อนไขของคู่แข่ง 2.) แรงกดดันในการแข่งขันที่อาจเกิดขึ้น (เช่น ระดับอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด ระดับความสามารถในการทดแทนของสินค้า) 3.) อำนาจในการเจรจาต่อรองตอบโต้ของผู้บริโภค 4.) สถานการณ์พิเศษเพื่อรับรองผลประโยชน์ของผู้บริโภค (เช่น ความปลอดภัยและสุขภาพ) และ 5.) ประสิทธิภาพ

ในส่วนของ ปัจจัยในข้อ 5.) คือผู้ประกอบธุรกิจที่ถูกกล่าวหาต้องกระทำการเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และประสิทธิภาพจากกิจกรรมทางธุรกิจ โดยเป็นผลมาจาก การประหยัดต่อขนาด การรวมส่งอำนวยความสะดวกในการผลิต การลดต้นทุน การขนส่ง การปรับปรุงประสิทธิภาพในระบบการวิจัยและพัฒนา โดยปัจจัยนี้จะถูกนำมาพิจารณา ก็ต่อเมื่อครบ 3 เงื่อนไขดังต่อไปนี้ คือ²⁶⁰ ประการแรก ประสิทธิภาพข้างต้นมาจากพฤติกรรมที่ถูกกล่าวหา และประสิทธิภาพนั้นไม่อาจเกิดขึ้นโดยวิธีการจำกัดการแข่งขันอื่นที่น้อยกว่า ประการสอง ประสิทธิภาพดังกล่าวต้องสามารถเกิดขึ้นได้จริง เช่น การพิจารณาเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่สำคัญ รวมไปถึงการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญอิสระเกี่ยวกับประสิทธิภาพดังกล่าว และ ประการที่สาม ประสิทธิภาพที่เกิดขึ้น (เช่น ราคาสินค้าที่ลดลง การปรับปรุงคุณภาพสินค้า และการจัดหาสินค้าใหม่ ๆ ต้องกลับสู่ผู้บริโภค และทำให้สวัสดิการของผู้บริโภคดีขึ้น

ในส่วนของคำว่า “ตลาดหนึ่งตลาดใด (a particular field of trade)” ได้มีการให้คำจำกัดความไว้ว่า “หมายถึง ขอบเขตที่ทำให้มีการจำกัดการแข่งขันเป็นอย่างมาก ซึ่งเกิดจากการกระทำในลักษณะเฉพาะ ซึ่งหมายถึง ตลาดตามหลักวิชาเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวไว้ว่า “ตลาด” เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้ผลิตและกลุ่มผู้ซื้อ”²⁶¹ ซึ่งจากแนวปฏิบัติการควรวรรณกิจการที่มีชื่อว่า “Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business

²⁵⁹ Ibid.

²⁶⁰ Japan Fair Trade Commission, The “Guidelines to application of the antimonopoly act concerning review of business combination” and “Policies dealing with prior consultation regarding business combination plans” were amended as of March 28, 2007 [Online], [March 20, 2017]. Available from www.jftc.go.jp/en/pressreleases/yearly-2009/jul/individual-000043.../090729-5.pdf.

²⁶¹ วิโรจน์ วาทินพงศ์พันธุ์, "การพัฒนาการกำกับดูแลด้านราคาภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542," หน้า 118.

Combination”²⁶² ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับขอบเขตของตลาดว่า สามารถแบ่งได้หลายประเภทด้วยกัน ได้แก่ ตลาดสินค้าที่เกี่ยวข้อง ตลาดที่เกี่ยวข้องในเชิงภูมิศาสตร์ ตลาดที่แยกตามระดับผู้ประกอบการ

อย่างไรก็ตาม หากการแข่งขันในตลาดหนึ่งตลาดใดลดลงอันเนื่องมาจากการเติบโตทางธุรกิจตามธรรมชาติ (natural growth) หรือมีเทคโนโลยีขั้นสูง (superior technology) หรือมีความสามารถในการบริหารจัดการ (managerial skills) ของผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการรายนั้นก็ไม่นับว่ากระทำการผูกขาดตามมาตรา 3 แห่ง AML นี้²⁶³

นอกจากนี้การกระทำของผู้ประกอบการรายเดียวหรือหลายรายที่เข้าข่ายจะเป็นความผิดตามมาตรา 3 และ 2(5) แล้ว ยังอาจจะเข้าข่ายความผิดตามมาตรา 2(9) และความผิดฐานปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมข้อ 14 ว่าด้วยการใช้อำนาจเหนือตลาดในแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม ค.ศ.1982 หรือที่เรียกว่า “Designation of Unfair Trade Practices” ด้วย²⁶⁴ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในส่วนของ การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม

ข. การรวมและการควบกิจการ (Merger and Acquisitions : M&A)

การรวมและการควบกิจการได้บัญญัติอยู่ในมาตรา 9 จนถึงมาตรา 18 แห่ง AML โดยมีเจตนารมณ์ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการผูกขาดโดยเอกชน เนื่องจากการผูกขาดโดยเอกชนต้องเป็นการกระทำโดยผู้ประกอบการที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งการได้มาซึ่งอำนาจทางเศรษฐกิจหนึ่งคือการรวมและการควบกิจการ ดังนั้นจึงต้องมีการป้องกันไม่ให้มีการรวมและการควบกิจการซึ่งจะมีผลเป็นการผูกขาดโดยเอกชน โดย AML ได้กำหนดการป้องกันการรวมและการควบกิจการที่สำคัญได้แก่ การควบและการถือหุ้น และการรวมกิจการ

²⁶² Japan Fair Trade Commission, Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business Combination [Online], [March 20, 2017]. Available from http://www.jftc.go.jp/en/legislation_gls/imonopoly_guidelines.files/110713.2.pdf.

²⁶³ Matsushita Mitsuo, “The Antimonopoly Law of Japan”, in Global competition policy, ed. Graham, Edward M. and Richardson, J. David (Washington: Institute for International Economics, December 1997), p.178 from http://www.iie.com/publications/chapters_preview/56/5iie1664.pdf.

²⁶⁴ สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/ โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่อกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, หน้า 1-7.

การควบคุมและการถือหุ้น (Acquisition and Holding of Stocks) ได้บัญญัติอยู่ในมาตรา 10(1)²⁶⁵ ว่า หากการที่บริษัทหนึ่งบริษัทใดจะเข้าไปถือหุ้นของบริษัทอื่น โดยทำให้การแข่งขันในตลาดใดตลาดหนึ่ง (a particular field of trade) ถูกจำกัดอย่างมาก (substantially restrained of competition) การเข้าไปถือหุ้นดังกล่าวย่อมผิดกฎหมาย²⁶⁶

ในส่วนของการรวมกิจการ (Mergers) นั้นได้บัญญัติอยู่ในมาตรา 15(1)²⁶⁷ ว่า²⁶⁸ บริษัทใดบริษัทหนึ่งจะรวมกิจการกับบริษัทอื่นไม่ได้ หากการรวมกิจการนั้นจะทำให้การแข่งขันในตลาดใดตลาดหนึ่ง (a particular field of trade) ถูกจำกัดอย่างมีนัยสำคัญ (substantially restrained of competition) และมาตรา 15(2) ได้กำหนดให้บริษัทต้องทำคำร้องขอรวมกิจการให้ JFTC พิจารณาก่อนตามแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่อง mergers พ.ศ. 1980 โดยการรวมกิจการดังกล่าวสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทคือ²⁶⁹ *ประเภทแรก* กรณีที่บริษัทหนึ่งเข้าไปซื้อหุ้นของอีกบริษัทหนึ่งทำให้บริษัทที่ถือซื้อหุ้นสูญเสียความเป็นบริษัทไป และ *ประเภทที่สอง* กรณีที่สองบริษัทควบรวมกันแล้วตั้งเป็นบริษัทใหม่โดยทำให้สองบริษัทดังกล่าวสูญเสียความเป็นบริษัทไป นอกจากนี้มาตรา 15(1) ยังห้ามการรวมกิจการที่ทำผ่านการใช้วิธีการค้าที่ไม่เป็นธรรม ยกตัวอย่างเช่น การรวมกิจการที่เกิดขึ้นเนื่องจากบริษัทที่ตั้งใจจะรวมกิจการใช้วิธีการทุ่มตลาดอย่างหนัก (dumping) จนทำให้บริษัทคู่แข่งต้องยอมแพ้และยอมทำตามเงื่อนไขและความต้องการของเหล่าบริษัทที่ใช้วิธีการทุ่มตลาด เป็นต้น

²⁶⁵ Antimonopoly Law, Article 10(1)

“No company may acquire or hold shares of any other companies if its acquisition or holding of shares substantially restrains competition in any particular field of trade, nor may any company use unfair trade practices to acquire or hold shares in another company.”

²⁶⁶ สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/ โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่อกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, หน้า 1-11.

²⁶⁷ Antimonopoly Law, Article 15(1)

“No company may effect a merger if any of the following items applies:

- (i) if the merger substantially restrains competition in a particular field of trade
- (ii) if unfair trade practices are employed in the course of the merger.”

²⁶⁸ สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/ โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่อกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, หน้า 1-11.

²⁶⁹ เรื่องเดียวกัน.

3.4.2.2 การจำกัดทางการค้าโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร (Unreasonable restraint of trade)

ในมาตรา 3 แห่ง AML ได้กำหนดห้ามมิให้วิสาหกิจทั้งหลายกระทำการอันเป็นการจำกัดทางการค้าโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ซึ่งคำว่า “การจำกัดทางการค้าโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร” หมายถึงการกระทำในลักษณะที่เป็นการตกลงกันหรือกระทำร่วมกันในแนวนอน (horizontal)²⁷⁰ ได้แก่ การฮั้ว (cartel) ไม่ว่าจะเป็น การฮั้วราคา (price fixing) การจำกัดปริมาณสินค้า (quantity-limiting) การฮั้วประมูล (bid-riggings) การตกลงร่วมกันแบ่งแยกตลาด (market-share cartel) การตกลงร่วมกันจำกัดลูกค้า (customer limiting cartels) ซึ่งมีลักษณะเป็นการตกลงกันระหว่างผู้ประกอบการ ไม่ว่าจะเป็นสายลักษณะอักษรหรือด้วยวาจา เพื่อที่จะหยุดการแข่งขันหรือจำกัดการแข่งขัน อันเป็นการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการแข่งขัน (Anti-competitive) โดยในมาตรา 2(6) ได้กำหนดว่า การกระทำที่จะเป็นการจำกัดทางการค้าโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบความผิด 4 ประการได้แก่²⁷¹ ประการแรก พฤติกรรมร่วมกันของผู้ประกอบการ โดยการทำสัญญาตกลงหรือความเข้าใจกันโดยรู้กัน ประการที่สอง มีวัตถุประสงค์เพื่อจำกัดธุรกรรมทางธุรกิจร่วมกัน ประการที่สาม โดยใช้วิธีการกำหนดราคาขายเป็นราคาเดียวกัน ขึ้นราคาขาย จำกัดปริมาณการผลิต เทคโนโลยี สินค้า ลูกค้าและอื่น ๆ และ ประการที่สี่ การร่วมกันดังกล่าวขัดต่อประโยชน์สาธารณะ (public interest) เนื่องจากมีการจำกัดทางการค้าอย่างมีนัยสำคัญ (substantial restraint of competition) ในการค้าประเภทใดประเภทหนึ่ง (a particular field of trade) ทั้งนี้ AML ได้กำหนดให้ cartels บางกรณีสามารถกระทำได้โดยต้องได้รับอนุมัติจาก JFTC ก่อน

²⁷⁰ Yusuke Nakano et al, "Restraints of Trade and Dominance in Japan: Overview" [Online], [May 28, 2017]. Available from: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/6-571-2765?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true&bhcp=1](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/6-571-2765?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&bhcp=1)

²⁷¹ สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/ โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่อกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, หน้า 1-7 และ 1-13.

3.4.2.3 การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (unfair trade practices)

ในกฎหมาย AML ได้กำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมอยู่ในมาตรา 19²⁷² ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากมาตรา 5 แห่ง Federal Trade Commission Act (FTC Act) ของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยบัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจใด ใช้การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่ชอบธรรม” ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มีเนื้อหาที่กว้างมากและมีลักษณะเป็นมาตราที่จับการกระทำความผิดทุกกรณี (catch-all provision) กล่าวคือ หากการกระทำของผู้ประกอบการไม่เข้าข่ายการฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตราใดเลยในกฎหมายป้องกันการผูกขาด ก็จะต้องพิจารณามาตราานี้ ซึ่งถ้าหากการกระทำดังกล่าวยังไม่เข้าข่ายมาตรานี้ก็ ย่อมถือว่าการกระทำดังกล่าวไม่ได้ฝ่าฝืนต่อกฎหมายป้องกันการผูกขาด อย่างไรก็ตาม มาตรา 19 แห่งกฎหมาย AML นั้นมีความแตกต่างจากมาตรา 5 แห่ง FTC Act ของประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจาก “การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่ชอบธรรม (Unfair Trade Practice)” ในมาตรา 19 แห่งกฎหมาย AML จะอาศัยการตีความที่กว้างกว่า “วิธีการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Methods of Competition)” ตามมาตรา 5 แห่ง FTC Act ของประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้สามารถบังคับใช้กับผู้ประกอบธุรกิจทุกราย โดยไม่เจาะจงว่าจะต้องเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดหรือไม่ และไม่จำเป็นต้องเป็นการสมคบกันเพื่อจำกัดหรือลดแรงกดดันของการแข่งขัน²⁷³ ซึ่งมาตรา 19 เป็นบทบัญญัติที่ใช้ควบคุมการกระทำในลักษณะที่เป็นการตกลงกันหรือกระทำร่วมกันในแนวดิ่ง (vertical)²⁷⁴ และมีความสำคัญในการกำหนดขอบเขตของบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับใช้ AML ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตามมาตรา 22 เป็นอย่างมาก

เนื่องจากบทบัญญัติในมาตรา 19 แห่งกฎหมาย AML ยังมีคลุมเครืออยู่มาก

²⁷² Antimonopoly Law, Article 19

“An enterprise must not employ unfair trade practices.”

²⁷³ สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า, โครงการศึกษาการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมของประเทศต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาแนวปฏิบัติตามมาตรา 29 ตามกฎหมายแข่งขันทางการค้า [ออนไลน์], [18 กุมภาพันธ์ 2559]. แหล่งที่มา : http://www.dit.go.th/otcc/upload/Research_study.pdf

²⁷⁴ Yusuke Nakano et al., Restraints of trade and dominance in Japan: overview [Online], [May 28, 2017]. Available from [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/6-571-2765?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true&bhcp=1](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/6-571-2765?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&bhcp=1)

กฎหมาย AML จึงได้บัญญัติเกี่ยวกับคำจำกัดความของคำว่า “การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่ชอบธรรม” ไว้ในมาตรา 2(9) เพื่อให้ขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 19 มีความชัดเจนมากขึ้น โดยมาตรา 2(9) ได้บัญญัติไว้ว่า²⁷⁵

“วลีที่ว่า “การปฏิบัติทางการค้าไม่เป็นธรรม” ซึ่งใช้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้หมายถึงการกระทำใด ๆ ในข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้ ซึ่งเป็นการกระทำซึ่งอาจขัดขวางการแข่งขันที่เป็นธรรมและเป็นการกระทำที่ถูกกำหนดโดยคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าว่าเป็นการกระทำทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม

- (1) การเลือกปฏิบัติอย่างไม่ชอบธรรมต่อผู้ประกอบการอื่น ๆ (Unreasonable discrimination)
- (2) การทำธุรกรรมโดยใช้ราคาที่ไม่ชอบธรรม (Unreasonable price)
- (3) การชักจูงหรือบังคับลูกค้าของคู่แข่งทางธุรกิจให้ทำธุรกรรมกับตนโดยไม่ชอบธรรม (Unreasonable inducement)
- (4) การทำธุรกรรมโดยใช้เงื่อนไขที่จำกัดการประกอบธุรกิจของลูกค้าโดยไม่ชอบธรรม (unjust restriction)
- (5) การทำธุรกรรมกับลูกค้าโดยใช้อำนาจต่อรองที่เหนือกว่าอย่างไม่เป็นธรรม (abuse of one's dominant position)
- (6) การเข้าแทรกแซงธุรกรรมระหว่างผู้ประกอบการซึ่งเป็นคู่แข่งกับตนในประเทศญี่ปุ่น หรือบริษัทซึ่งตนเป็นผู้ถือหุ้นหรือกรรมการและลูกค้าในธุรกรรมอย่างอื่นโดยไม่ชอบธรรม หรือในกรณีที่ผู้ประกอบการนั้นเป็นบริษัทกระทำการชักชวน ยุยงส่งเสริมหรือบังคับให้ผู้ถือหุ้นหรือกรรมการของบริษัทให้กระทำการที่ขัดประโยชน์ของบริษัท (Unreasonable interference in the affairs of competitor)”

จากมาตราดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมของผู้ประกอบการรายใดจะเป็นการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่ชอบธรรมอันเป็นความผิดตามมาตรา 19 ได้นั้นต้องประกอบไปด้วย 2 องค์ประกอบดังต่อไปนี้คือ ประการแรก ต้องเป็นการกระทำซึ่งอาจขัดขวางการแข่งขันที่เป็นธรรม โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร (unjustly หรือ without justifiable ground) และ ประการที่สอง ต้องเป็นการกระทำที่ถูกกำหนดโดยคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าว่าเป็นการกระทำทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม โดยคำว่า “เหตุผลอันสมควร (justifiable ground)” ได้มีคำนิยามไว้ในแนวปฏิบัติชื่อว่า “GUIDELINES CONCERNING DISTRIBUTION SYSTEMS AND BUSINESS PRACTICES UNDER

²⁷⁵ ศักดา ธนิตกุล, คำอธิบายและกรณีศึกษาพระราชบัญญัติแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542, หน้า 196.

THE ANTIMONOPOLY ACT²⁷⁶” ไว้ว่า หมายถึง ขอบเขตที่สมเหตุสมผล และสำหรับเงื่อนไขที่สมเหตุสมผลที่พฤติกรรมนั้นอาจส่งผลให้เกิดการส่งเสริมการแข่งขันอย่างแท้จริง และผลการส่งเสริมการแข่งขันดังกล่าวจะไม่อาจบรรลุผลได้โดยวิธีการจำกัดการแข่งขันที่น้อยกว่าพฤติกรรมนั้น²⁷⁷

นอกจากนี้ในส่วนของกรกระทำที่ถูกกำหนดโดยคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าได้ถูกกำหนดอยู่ในแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมค.ศ.1982 ซึ่งมีชื่อว่า “Designation of Unfair Trade Practices” ซึ่งได้กำหนดการกระทำที่ถือว่าเป็นการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่ชอบธรรมทั้งหมด 15 การกระทำได้แก่²⁷⁸

- (1) การร่วมกันปฏิเสธที่จะทำธุรกรรมด้วย (Concerted refusal to deal)
- (2) การปฏิเสธที่จะทำธุรกรรมด้วยในรูปแบบอื่นๆ (Other refusal to deal)
- (3) การตั้งราคาที่แตกต่างกัน (Discriminatory pricing)
- (4) การใช้เงื่อนไขที่แตกต่างกันในการธุรกรรม (Discriminatory treatment on transaction term etc.)
- (5) การเลือกปฏิบัติในสมาคมการค้า (Discriminatory treatment in a trade association, etc.)
- (6) การขายโดยตั้งราคาต่ำเกินควร (Unjust low price sales)
- (7) การซื้อโดยให้ราคาสูงเกินควร (Unjust high price purchasing)
- (8) การชักจูงลูกค้าโดยวิธีการหลอกลวง (Deceptive customer inducement)
- (9) การชักจูงลูกค้าโดยให้ประโยชน์อันไม่ควร (Customer inducement by unjust benefit)
- (10) การขายพ่วง (Tie-in sales, etc)
- (11) การทำธุรกรรมโดยมีเงื่อนไขห้ามคู่ค้าทำธุรกรรมกับคู่แข่ง (Dealing on exclusive terms)

²⁷⁶ Japan Fair Trade Commission, "Amendments of the "Guidelines Concerning Distribution Systems and Business Practices under the Antimonopoly Act" [Online], [January 10, 2018]. Available from: http://www.jftc.go.jp/en/pressreleases/yearly2017/June/170616.files/170616_2_1.pdf

²⁷⁷ Ibid.

²⁷⁸ ศักดา ธนิตกุล, คำอธิบายและกรณีศึกษาพระราชบัญญัติแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542, หน้า197-198.

(12) ทำธุรกรรมโดยมีเงื่อนไขไม่ชอบธรรมผูกมัดคู่ค้ามิให้ทำธุรกรรมในลักษณะต่างๆ (Dealing on restrictive terms)

(13) การใช้สถานการณ์มีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าคู่ค้าโดยมิชอบ (Abuse of dominant bargaining position)

(14) การแทรกแซงการทำธุรกรรมของคู่แข่ง (Interference with a competitor's transaction)

(15) การแทรกแซงการดำเนินธุรกิจภายในบริษัทของคู่แข่ง (Interference with internal operation of a competing company)

จากการกระทำเหล่านี้ สามารถจัดกลุ่มประเภทการกระทำได้ทั้งหมด 6 ประเภท ตามมาตรา 2(9) ได้ดังต่อไปนี้

ก. การเลือกปฏิบัติอย่างไม่ชอบธรรมต่อผู้ประกอบการอื่นๆ (Unreasonable discrimination)

แบ่งการกระทำออกได้ 5 การกระทำ

1. การร่วมกันปฏิเสธที่จะทำธุรกรรมด้วย (Concerted refusal to deal)

การกระทำในลักษณะนี้อาจเรียกอีกอย่างว่า “boycott” ซึ่งเป็นการร่วมกันของผู้ประกอบการตั้งแต่สองรายขึ้นไปทำให้เกิดการรวมอำนาจทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการทั้งหลายและก่อให้เกิดการจำกัดการแข่งขันทางการค้าได้ การกระทำในลักษณะนี้จึงเป็นลักษณะเป็นความผิด ยกตัวอย่างเช่น สมาคมการค้าของผู้ผลิตน้ำตาลแห่งหนึ่งได้ทำข้อตกลงกับผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีกโดยให้ผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีกต้องขายน้ำตาลตามราคาที่กำหนด หากผู้ค้าส่งหรือผู้ค้าปลีกรายใดไม่ปฏิบัติตาม บริษัทผู้ผลิตน้ำตาลทุกรายที่เป็นสมาชิกของสมาคมการค้าจะไม่ขายน้ำตาลให้ ข้อตกลงดังกล่าวย่อมมีลักษณะเป็น boycott ซึ่งมีความผิดตามกฎหมาย

2. การปฏิเสธที่จะทำธุรกรรมด้วยในรูปแบบอื่นๆ (Other refusal to deal)

ในกรณีที่ผู้ประกอบการรายเดียวปฏิเสธที่จะทำธุรกิจกับผู้ประกอบการรายหนึ่งย่อมสามารถกระทำได้ตามหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา อย่างไรก็ตามหากการปฏิเสธของ

ผู้ประกอบการรายเดียวซึ่งเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดและเป็นไปเพื่อสนับสนุนพฤติกรรมอื่น ๆ ที่เป็นความผิดตามกฎหมายด้วย การปฏิเสธดังกล่าวย่อมมีความผิดตามกฎหมาย ยกตัวอย่างเช่น บริษัทผู้ผลิตน้ำตาลแห่งหนึ่งซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดได้กำหนดราคาขายปลีกน้ำตาลให้ผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีกปฏิบัติตาม หากผู้ค้าส่งหรือผู้ค้าปลีกรายใดไม่ปฏิบัติตามบริษัทผู้ผลิตน้ำตาลรายนั้นก็จะไม่ขายน้ำตาลให้ การปฏิเสธดังกล่าวของบริษัทผู้ผลิตน้ำตาลเป็นไปเพื่อสนับสนุนพฤติกรรมการกำหนดราคาขายปลีก (resale price maintenance) ย่อมมีความผิดตามกฎหมาย

3. การตั้งราคาที่แตกต่างกัน (Discriminatory pricing)

โดยปกติแล้วการตั้งราคาสินค้าหรือบริการที่แตกต่างกันย่อมไม่มีความผิดตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามหากการตั้งราคาดังกล่าวเป็นไปเพื่อจำกัดการแข่งขันทางการค้า การตั้งราคาดังกล่าวย่อมมีความผิด ตัวอย่างเช่น บริษัทผู้ผลิตน้ำตาลแห่งหนึ่งได้ชักจูงให้เกษตรกรผู้ผลิตอ้อยในท้องถิ่นหนึ่งรวมตัวกันเป็นสหกรณ์การเกษตร โดยบริษัทจะรับซื้ออ้อยจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรในราคาที่สูงกว่าเกษตรกรในท้องถิ่นที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร การตั้งราคาซื้อที่แตกต่างกันดังกล่าวเป็นการกำหนดราคาซื้อ (price fixing) โดยมีการตั้งราคาที่แตกต่างกันเป็นความผิดจริง การตั้งราคาซื้อดังกล่าวจึงมีความผิดตามกฎหมาย

4. การใช้เงื่อนไขที่แตกต่างกันในการธุรกรรม (Discriminatory treatment on transaction term etc.)

ตัวอย่างการกระทำที่ถือว่าเป็นการใช้เงื่อนไขที่แตกต่างกันในการธุรกรรม เช่น การเลือกปฏิบัติในวิธีการชำระเงิน มาตรฐานด้านคุณภาพ เป็นต้น

5. การเลือกปฏิบัติในสมาคมการค้า (Discriminatory treatment in a trade association, etc.)

ตัวอย่างเช่น สมาคมการค้าแห่งหนึ่งไล่ผู้ประกอบการรายหนึ่งออกจากสมาคมการค้าอันทำให้ผู้ประกอบการรายนั้นประสบปัญหาในการดำเนินธุรกิจ เป็นต้น

ข. การทำธุรกรรมโดยใช้ราคาที่ไม่ชอบธรรม (Unreasonable price)

สามารถแบ่งการกระทำได้เป็น 2 กรณีคือ

1. การขายโดยตั้งราคาต่ำเกินควร (Unjust low price sales)

การขายที่สินค้าหรือบริการที่จะถือว่าเป็นการขายโดยตั้งราคาต่ำเกินควร ต้องเป็นกรณีที่ผู้ประกอบการขายสินค้าหรือบริการในราคาที่ต่ำกว่าต้นทุนมากและดำเนินการขายดังกล่าวติดต่อกันเป็นระยะเวลาอันพอสมควร เพราะจะทำให้ผู้ประกอบการรายอื่นไม่สามารถรับต้นทุนในการประกอบธุรกิจและต้องออกจากตลาดไป

2. การซื้อโดยให้ราคาสูงเกินควร (Unjust high price purchasing)

ตัวอย่างเช่น การซื้อวัตถุดิบในราคาที่สูงเกินสมควรซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายอื่น

ค. การชักจูงหรือบังคับลูกค้าของคู่แข่งทางธุรกิจให้ทำธุรกรรมกับตนโดยไม่ชอบธรรม (Unreasonable inducement)

สามารถแบ่งการกระทำได้เป็น 3 กรณีได้แก่

CHULALONGKORN UNIVERSITY

1. การชักจูงลูกค้าโดยวิธีการหลอกลวง (Deceptive customer inducement)

ตัวอย่างเช่น การโฆษณาสินค้าหรือบริการด้วยข้อความเท็จ เป็นต้น

2. การชักจูงลูกค้าโดยให้ประโยชน์อันไม่ควร (Customer inducement by unjust benefit)

การกระทำดังกล่าวนี้นอกจากจะอยู่ภายใต้กฎหมาย AML แล้วยังอยู่ภายใต้กฎหมายที่มีชื่อว่า Law Prohibiting Unreasonable Premium and Representation and Other matters และกฎที่ออกโดย JFTC

3. การขายพ่วง (Tie-in sales, etc)

การขายพ่วงที่จะเป็นความผิดต้องเป็นการขายพ่วงที่ผู้ขายสินค้าหรือบริการนั้นมีอำนาจเหนือตลาดในการบังคับให้ผู้ซื้อสินค้าหรือบริการนั้นต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ยกตัวอย่างเช่น สหกรณ์เกษตรซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดในท้องถิ่นหนึ่งได้ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำที่รัฐบาลให้เงินสนับสนุนแก่เกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิก โดยกำหนดเงื่อนไขว่าสมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้ต้องซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ที่สหกรณ์การเกษตรนั้นขายเท่านั้น การกระทำดังกล่าวของสหกรณ์การเกษตรย่อมเป็นความผิด เป็นต้น อย่างไรก็ตามหากเป็นการขายพ่วงที่มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมคุณภาพของสินค้า การขายพ่วงดังกล่าวย่อมไม่มีความผิดตามกฎหมาย

ง. การทำธุรกรรมโดยใช้เงื่อนไขที่จำกัดการประกอบธุรกิจของลูกค้าโดยไม่ชอบธรรม (unjust restriction)

การกระทำในกลุ่มนี้สามารถแบ่งได้เป็น 3 กรณีได้แก่

1. การทำธุรกรรมโดยมีเงื่อนไขห้ามคู่ค้าทำธุรกรรมกับคู่แข่ง (Dealing on exclusive terms)

เป็นกรณีการทำข้อตกลงที่คู่สัญญาอีกฝ่ายที่อ่อนแอกว่าต้องยอมรับเงื่อนไขที่จะไม่ทำธุรกรรมกับคู่แข่งชั้นของคู่สัญญาที่เข้มแข็งกว่า โดยกรณีที่ข้อตกลงดังกล่าวจะมีความผิดได้ คู่สัญญาที่เข้มแข็งกว่าต้องมีอำนาจเหนือตลาด รวมถึงปัจจัยอื่นๆที่กำหนดอยู่ในแนวปฏิบัติที่ JFTC

ในค.ศ.1991 ด้วยได้แก่²⁷⁹ ประการแรก ลักษณะของตลาด ตลอดจนลักษณะพิเศษของสินค้าหรือบริการนั้น ประการที่สอง จุดยืนของบริษัทที่วางเงื่อนไข เช่น การตลาด ชื่อเสียงของเครื่องหมายการค้า ประการที่สาม จำนวนผู้ขายส่งหรือผู้ขายปลีก ประการที่สี่ ผลกระทบของเงื่อนไขต่อธุรกรรมของผู้ขายส่งหรือผู้ขายปลีก และ ประการที่ห้า ผลกระทบของเงื่อนไขพ่วงนั้นต่อการแข่งขันและการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบการรายใหม่

2. ทำธุรกรรมโดยมีเงื่อนไขไม่ชอบธรรมผูกมัดคู่ค้ามิให้ทำธุรกรรมในลักษณะต่างๆ (Dealing on restrictive terms)

การกระทำในลักษณะนี้ได้แก่ การกำหนดราคาขายปลีกเป็นกรณีที่ผู้ผลิตสินค้ากำหนดเงื่อนไขให้ผู้ขายส่งและผู้ขายปลีกสินค้าต้องขายในระดับราคาที่ผู้ผลิตสินค้ากำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวส่งผลให้การแข่งขันในเรื่องราคาระหว่างผู้ขายส่งหรือผู้ขายปลีกทั้งหลายลดลงหรือหมดสิ้นไปการแบ่งพื้นที่ในการจำหน่ายและการแบ่งกลุ่มลูกค้า หรือการแบ่งพื้นที่ในการจำหน่าย เช่น ผู้ผลิตแบ่งพื้นที่ที่จะให้ผู้จัดจำหน่ายแต่ละรายขายสินค้า โดยการแบ่งพื้นที่ในการจำหน่ายจะเป็นความผิดตามกฎหมายก็ต่อเมื่อมีการแบ่งพื้นที่จำหน่ายอย่างเด็ดขาดอันทำให้ผู้ผลิตสินค้าสามารถรักษาระดับราคาสินค้าได้ หรือการแบ่งกลุ่มลูกค้า ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่ผู้ผลิตสินค้าให้ผู้จัดจำหน่ายสินค้าจำหน่ายสินค้าให้แก่กลุ่มลูกค้าที่ผู้ผลิตกำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งการแบ่งกลุ่มลูกค้าที่จะเป็นความผิดได้นั้นต้องเป็นการแบ่งกลุ่มลูกค้าเพื่อรักษาระดับราคาสินค้าของผู้ผลิต โดยผู้ผลิตในทั้งสองกรณีต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือตลาดในสินค้าดังกล่าว

จ. การใช้สถานการณ์มีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าคู่ค้าโดยมิชอบ (Abuse of dominant bargaining position)

ในข้อ 14 ของแนวปฏิบัติฉบับนี้ได้ระบุว่า การกระทำที่จะเป็นการใช้อำนาจต่อรองที่เหนือกว่าคู่ค้าโดยมิชอบตามแนวปฏิบัติ “Guidelines Concerning Abuse of a Superior Bargaining Position Under the Antimonopoly Act” มี 3 กรณีได้แก่²⁸⁰ กรณีแรก การเรียกร้อย

²⁷⁹ สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/ โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่อกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, หน้า 1-19.

²⁸⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-21.

ให้ผู้ประกอบการอีกฝ่ายซื้อสินค้าและบริการอย่างอื่นนอกเหนือจากสินค้าและบริการของการทำธุรกิจนั้น กรณีที่สอง การเรียกร้องให้ผู้ประกอบการทำธุรกรรมด้วยการจ่ายเงิน บริการหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่ตน และ กรณีที่สาม การตั้งหรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการทำธุรกิจให้เป็นประโยชน์แก่ตน

การกระทำทั้งสามกรณีข้างต้นจะเป็นความผิดตามข้อ 14 ของแนวปฏิบัติก็ต่อเมื่อมีเงื่อนไข 2 ประการดังต่อไปนี้ ได้แก่²⁸¹ ประการแรก ผู้ประกอบการรายนั้นต้องมีอำนาจเหนือกว่าคู่สัญญา (dominant position) โดยในข้อ 14 ไม่ได้ให้คำจำกัดความของ dominant position แต่อย่างไรก็ตาม JFTC และนักวิชาการได้ให้ความเห็นว่า²⁸² dominant position ไม่ได้หมายถึงการมีอำนาจเหนือตลาด (dominant position in the market) แต่อย่างใด ดังนั้นแม้ผู้ประกอบการที่ไม่มีอำนาจเหนือตลาด แต่มีสถานะที่เหนือกว่าอันจะบีบบังคับให้คู่สัญญาที่อ่อนแอกว่าต้องยอมรับสัญญาที่ตนเสียเปรียบ ผู้ประกอบการรายนั้นก็ถือว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือคู่สัญญาอย่างไม่ชอบด้วยกฎหมาย (an abuse of dominant position) และ ประการที่สอง การใช้อำนาจเหนือคู่สัญญาอย่างไม่เป็นธรรม ความเห็นทางวิชาการเห็นว่า จะต้องมีการกระทำที่เป็นการบีบบังคับ (suppressive) หรือถากถางเหยียดหยัน (to intimidate) ของคู่สัญญาที่มีอำนาจเหนือ

ช. การเข้าแทรกแซงธุรกรรมระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งเป็นผู้แข่งกับตนโดยไม่ชอบธรรม (Unreasonable interference in the affairs of competitor)

ในกลุ่มนี้สามารถแบ่งการกระทำออกได้เป็น 2 กรณีได้แก่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University

1. การแทรกแซงการทำธุรกรรมของคู่แข่ง (Interference with a competitor's transaction)

หมายถึงการเข้าแทรกแซงธุรกิจของผู้ประกอบการรายอื่นโดยไม่ชอบยกตัวอย่างเช่น ข้อตกลงของผู้ขายสินค้ารายหนึ่งกับลูกค้าว่าหากลูกค้ายอมผิดสัญญากับคู่แข่งของผู้ขายสินค้านั้น ผู้ขายสินค้านั้นจะยอมจ่ายเงินเป็นค่าเสียหายให้

²⁸¹ เรื่องเดียวกัน.

²⁸² เรื่องเดียวกัน.

2. การแทรกแซงการดำเนินธุรกิจภายในบริษัทของคู่แข่ง (Interference with internal operation of a competing company)

ยกตัวอย่างเช่น การชักจูงหรือข่มขู่ให้ผู้ถือหุ้นหรือกรรมการของบริษัทคู่แข่ง ให้กระทำการอันเป็นการขัดต่อผลประโยชน์ของบริษัทคู่แข่ง เป็นต้น

เมื่อได้ทราบถึงระบบการควบคุมการแข่งขันทางธุรกิจตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่นแล้ว ในส่วนต่อไปจะขออธิบายถึงองค์การในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น

3.4.3 หน่วยงานกำกับดูแล

หน่วยงานกำกับดูแลการแข่งขันให้เป็นที่ไปตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่นที่สำคัญประกอบไปด้วย 2 หน่วยงานได้แก่²⁸³

1.) คณะกรรมการการค้าโดยธรรมของประเทศญี่ปุ่น (Japanese fair trade commission : JFTC) เป็นองค์กรอิสระที่บริหารงานโดยขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีและสำนักนายกรัฐมนตรี แต่ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของคณะรัฐมนตรี อย่างไรก็ตามหน่วยงานรัฐต่างๆรวมถึงสำนักนายกรัฐมนตรีไม่สามารถควบคุมหรือแทรกแซงอำนาจในการตัดสินใจของ JFTC ได้โดย JFTC มีอำนาจอิสระทางด้านบริหาร รวมถึงมีอำนาจกึ่งนิติบัญญัติอันได้แก่การสร้างกฎ (rule-making power) ตัวอย่างเช่น การกำหนดพฤติกรรมของผู้ประกอบการอย่างไรที่เป็นการปฏิบัติทางการค้าไม่เป็นธรรมตามมาตรา 2(9) แห่งกฎหมาย AML และอำนาจกึ่งตุลาการ เช่นการตัดสินการละเมิดกฎหมาย AML ของผู้ประกอบการและการออกคำสั่งบังคับต่างๆ เป็นต้น²⁸⁴ อย่างไรก็ตามการบริหารงานของ JFTC ตกอยู่ภายใต้กลไกการตรวจสอบ 2 วิธีคือ วิธีแรก JFTC ต้องรายงานผล

²⁸³ จิรัตติกาล สุริยะ, "ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายแข่งขันทางการค้า" (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2556), หน้า 48-49.

²⁸⁴ สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/ โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่อกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, หน้า 1-24 และ 1-25.

การปฏิบัติให้แก่รัฐสภาของประเทศญี่ปุ่นทราบปีละครั้ง²⁸⁵ และ วิธีที่สอง คำตัดสินของ JFTC ในกรณีการละเมิดกฎหมาย AML อาจถูกตรวจสอบโดยศาลยุติธรรม²⁸⁶

ในส่วนของอำนาจบริหารนั้น JFTC มีอำนาจสอบสวนในกรณีที่สงสัยว่า จะมีการละเมิดกฎหมาย AML โดยอาจได้รับร้องเรียนจากประชาชน หรือกรมอัยการหรือกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรม (MITI) ทำเป็นหนังสือแจ้งมา หรือ JFTC ริเริ่มสอบสวนด้วยตนเอง รวมถึงมีอำนาจเรียกพยาน วิเคราะห์หลักฐานตลอดจนการตัดสินว่า มีการละเมิดกฎหมาย AML หรือไม่ หากมีการละเมิดกฎหมาย AML จริง ทาง JFTC สามารถดำเนินการตามกฎหมายและสั่งให้ผู้ที่กระทำละเมิดหยุดหรือระงับการละเมิดนั้น (cease and desist order) หรือออกคำสั่งให้ผู้ที่กระทำผิดต้องจ่ายค่าธรรมเนียมพิเศษทางปกครอง (an administrative surcharge) ในกรณีที่การละเมิดนั้นมีลักษณะเป็นการกำหนดราคาร่วมกัน (price fixing) หรือการตกลงร่วมกันอย่างอื่น (cartel) ที่มีผลกระทบในด้านราคา²⁸⁷

2.) ศาลยุติธรรม เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย AML โดยตรง โดยมีหน้าที่ในการทบทวนคำตัดสินของ JFTC ในกรณีที่ผู้กระทำผิดไม่พอใจในคำตัดสินของ JFTC โดยผู้กระทำผิดต้องยื่นอุทธรณ์ต่อศาลสูงเมืองโตเกียว (Tokyo High Court) ภายใน 30 วันนับจากวันที่คำสั่ง JFTC มีผลใช้บังคับ โดยศาลสูงเมืองโตเกียวจะรับฟังข้อเท็จจริงตามที่ JFTC ได้ไต่สวนและบันทึกไว้และพิจารณาเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายที่อุทธรณ์ขึ้นมาว่า JFTC ตีความตามกฎหมาย AML ถูกต้องหรือไม่²⁸⁸ แล้วจึงมีคำพิพากษาในคดีนั้น ซึ่งถ้าหากศาลสูงเมืองโตเกียวมีคำพิพากษาแล้ว คู่ความฝ่ายใดไม่พอใจในคำพิพากษาดังกล่าวยังสามารถฎีกาไปยังศาลฎีกา (Supreme Court) ได้²⁸⁹

เมื่อได้ทราบถึงหน่วยงานกำกับดูแลแล้ว ในส่วนต่อไปจะขออธิบายถึงบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้ AML ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร รวมถึงขอบเขตในการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นดังกล่าวต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วย

²⁸⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-24.

²⁸⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-23.

²⁸⁷ เรื่องเดียวกัน.

²⁸⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-28.

²⁸⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-27.

3.4.4 บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

3.4.4.1 แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตรนั้น เริ่มต้นมาจากสมาคมเกษตรกรและเจ้าของที่ดินที่มีชื่อว่า “Nogyokai”²⁹⁰ ซึ่งดำเนินการภายใต้คำสั่งของรัฐบาล เพื่อรวบรวม จัดเก็บรักษาและจัดจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรไปยังท้องที่ต่าง ๆ ในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้แปรสภาพเป็นสหกรณ์การเกษตร หรือที่เรียกว่า “JA” ในช่วงฟื้นตัวภายหลังจากแพ้สงครามและช่วงสภาวะขาดแคลนอาหารเพื่อป้องกันการซื้อขายข้าวที่มีราคาสูงภายในตลาดมืด และต่อมา JA ได้กลายมาเป็นสถาบันการเกษตรให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกได้โดยสมัครใจ

กฎหมายสหกรณ์ของประเทศญี่ปุ่น มีความแตกต่างไปจากกฎหมายสหกรณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และประเทศออสเตรเลีย เนื่องจากมีการบัญญัติกฎหมายสหกรณ์ตามประเภทของแต่ละสหกรณ์อย่างชัดเจน อันได้แก่ กฎหมายสหกรณ์ผู้บริโภค (Consumers Livelihood Co-operative Society Law 1948) กฎหมายสหกรณ์การประมง (Fisheries Co-operative Association Law 1948) กฎหมายสหกรณ์เจ้าของป่าไม้ (Forestry Owners Cooperative Law 1951) และกฎหมายสหกรณ์การเกษตร (Agricultural Co-operative Law 1947)²⁹¹

จากการศึกษากฎหมายสหกรณ์การเกษตรของประเทศญี่ปุ่นอันได้แก่ Agricultural Co-operative Law 1947 (ACL) สามารถแยกพิจารณาเป็นรายประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1.) คำนิยามของเกษตรกร (farmer) ใน ACL มีความแตกต่างไปจากกฎหมายสหกรณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรปและประเทศออสเตรเลียประการหนึ่ง คือ มีการให้คำ

²⁹⁰ Mohamed Esham et al, "Japanese Agricultural Cooperatives at Crossroads : A Review" [Online], [April 25, 2018]. Available from: https://www.researchgate.net/publication/266411586_Japanese_Agricultural_Cooperatives_at_Crossroads_A_Review

²⁹¹ Akira Kurimoto, "Agricultural Cooperatives in Japan: An Institutional Approach " [Online], [April 25, 2018]. Available from: <https://pdfs.semanticscholar.org/aafb/a8520535916cc9d256f8582b8e18492dc494.pdf>

นิยามของเกษตรกรไว้ซึ่งปรากฏอยู่ในมาตรา 3 แห่ง ACL ซึ่งบัญญัติไว้ว่า เกษตรกร หมายถึง บุคคลธรรมดาที่ดำเนินการทางเกษตรกรรมหรือประกอบธุรกิจทางด้านการเกษตรกรรม

2.) คำนิยามของการเกษตรกรรม (agriculture) นอกจากคำนิยามของเกษตรกรแล้ว ACL ยังมีความแตกต่างไปจากกฎหมายสหกรณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา กับสหภาพยุโรป คือ ไม่ได้มีการให้คำนิยามของคำว่า “สินค้าทางการเกษตร” ไว้เป็นการเฉพาะ แต่ได้มีการให้คำนิยามของคำว่า “เกษตรกรรม” ไว้ในมาตรา 3 แห่ง ACL ซึ่งมีความหมายว่า เป็นธุรกิจการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงไหมรวมถึงธุรกิจอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องนอกจากนี้ยังรวมไปถึงการผลิตพืชหรือถ่านหินโดยเกษตรกรอีกด้วย

3.) ประเภทของสหกรณ์การเกษตร ตาม ACL ได้กำหนดประเภทของสหกรณ์การเกษตรไว้เป็น 3 ประเภทได้แก่ สหกรณ์การเกษตร (agricultural cooperatives) ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร (federation of agricultural cooperatives) และสหภาพสหกรณ์การเกษตร (Union of Agricultural Cooperatives) โดยทั้งสามประเภทมีฐานะเป็นนิติบุคคลทั้งหมด ซึ่งมีโครงสร้างดังกล่าวนี้มีความคล้ายคลึงกับสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ของประเทศไทยและกฎหมายของประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรปบางประเทศ อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการแก้ไข ACL และให้ยกเลิกสหภาพสหกรณ์การเกษตรโดยให้สหภาพสหกรณ์การเกษตรกลางแปรสภาพ (Central Union of Agricultural Cooperatives) เป็นสมาคมที่เรียกว่า “general incorporated association” ส่วนสหภาพสหกรณ์การเกษตรจังหวัด (Prefectural Union of Agricultural Cooperatives) แปรสภาพเป็นชุมนุมสหกรณ์การเกษตรภายใน 3 ปี 6 เดือนนับแต่วันที่กฎหมายมีผลบังคับใช้²⁹²

4.) การจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร ตามมาตรา 55 แห่ง ACL สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณีได้แก่ กรณีสหกรณ์การเกษตร ต้องมีเกษตรกรเป็นผู้ก่อการตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป ส่วนในกรณีชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ต้องมีสหกรณ์การเกษตรตั้งแต่ 2 สหกรณ์ขึ้นไปเป็นผู้ก่อการ

* เป็นลักษณะขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นภายใต้กฎหมาย General Incorporation Association and Incorporated Foundation Law. โดยดำเนินกิจการที่ไม่จำเป็นต้องหวังผลกำไร และมีสถานะเป็นนิติบุคคลจะต้องจ่ายภาษีรายได้เฉพาะสำหรับกิจการส่วนที่มีผลกำไร แต่ส่วนที่เป็นกิจการไม่หวังผลกำไรจะไม่ใช่ในข่ายการเสียภาษี

²⁹² Akeda Tsukuru, "A Study of the Latest Amendments to the Agricultural Cooperatives Act of Japan" [Online], [May 28,2017]. Available from: www.nochuri.co.jp/english/pdf/rpt_20161026.pdf

5.) บุคคลที่มีสิทธิเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีสหกรณ์การเกษตร บุคคลที่มีสิทธิเป็นสมาชิกของสหกรณ์ต้องเป็นบุคคลดังต่อไปนี้และได้รับการพิจารณาให้เป็นสมาชิกของสหกรณ์ตามข้อบังคับของสหกรณ์ ได้แก่ ประการแรก เกษตรกร ประการที่สอง กลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินกิจกรรมในการบริหารฟาร์ม ประการที่สาม บุคคลธรรมดาที่อาศัยอยู่ในท้องที่ที่สหกรณ์การเกษตรนั้นตั้งอยู่ และ ประการที่สี่ สหกรณ์การเกษตรอื่นที่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดหรือบางส่วนของสหกรณ์การเกษตรนั้น ซึ่งในส่วนนี้จะมีความแตกต่างไปจากพระราชบัญญัติสหกรณ์ของประเทศไทยที่ผู้มีสิทธิเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหกรณ์ได้นั้นต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น

ส่วนกรณีชุมนุมสหกรณ์การเกษตรนั้น บุคคลที่มีสิทธิเป็นสมาชิกของสหกรณ์ต้องเป็นบุคคลดังต่อไปนี้และได้รับการพิจารณาให้เป็นสมาชิกตามข้อบังคับของชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ได้แก่ ประการแรก สหกรณ์การเกษตร ประการที่สอง องค์กรร่วมกันที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายอื่น และดำเนินธุรกิจคล้ายสหกรณ์การเกษตร ประการที่สาม บริษัท

นอกจากนี้ ACL ยังได้ให้อำนาจแก่สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในการรับบุคคลที่ไม่ได้เข้าข่ายเป็นบุคคลตามที่กล่าวไปข้างต้น แต่มีคุณสมบัติตามข้อบังคับสหกรณ์การเกษตรเข้ามาเป็นสมาชิกสมทบ (associate member) ได้²⁹³ ซึ่งในส่วนนี้เองเป็นเอกลักษณ์ของกฎหมายสหกรณ์การเกษตรของประเทศญี่ปุ่นที่แตกต่างไปจากสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และออสเตรเลีย แต่ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ได้มีการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสมาชิกประเภทนี้ไว้ดังเช่น ACL

6.) บทบัญญัติเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกร (Farmers-Group Corporation) บทบัญญัติในส่วนนี้ของ ACL เป็นความแตกต่างในประการที่สำคัญจากกฎหมายสหกรณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรปและประเทศออสเตรเลีย เนื่องจากในกฎหมายสหกรณ์ของทั้งสามประเทศดังกล่าว ไม่ได้มีการบัญญัติในเรื่องนี้ โดยบทบัญญัติในส่วนนี้สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก กลุ่มเกษตรกรมีฐานะเป็นนิติบุคคล ประการที่สอง การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรต้องมีเกษตรกรตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปเป็นผู้ก่อการ และ ประการที่สาม บุคคลที่มีสิทธิเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มได้แก่ เกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และบริษัทจัดการกรรมสิทธิ์ในที่ดินเพาะปลูก (Farmland ownership rationalization corporation)

²⁹³ Yoshihisa Godo, "The Significance of Non-Farmers in Japanese Agricultural Cooperatives" [Online], [April 25, 2018]. Available from: http://ap.fftc.agnet.org/ap_db.php?id=264

7.) การแปรสภาพสหกรณ์การเกษตร สามารถแบ่งได้เป็น 4 กรณี ได้แก่ กรณีแรก สหกรณ์การเกษตร (ยกเว้นสหกรณ์การเกษตรที่ให้บริการการเงินหรือการประกันภัย) สามารถแปรสภาพเป็นบริษัทร่วมทุน (Joint Stock Company) ได้ซึ่งในกรณีนี้จะมีสถานะคล้ายกับสหกรณ์ตามกฎหมายสหกรณ์ในสหภาพยุโรป กรณีที่สอง สหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้มีการหุ้นที่สามารถแปรสภาพเป็นสมาคมที่เรียกว่า “general incorporated association” กรณีที่สาม สหกรณ์การเกษตรที่ไม่มีหุ้นและไม่ได้มีการให้บริการด้านการเงินหรือการประกันภัยอาจแปรสภาพเป็นสหกรณ์ผู้บริโภคได้ กรณีที่สี่ สหกรณ์ที่มีโรงพยาบาลเพื่อสมาชิกอาจแปรสภาพเป็นบริษัททางการแพทย์ (medical corporation) ได้²⁹⁴

8.) ข้อตกลงระหว่างสหกรณ์การเกษตรกับสมาชิก ตาม ACL สหกรณ์การเกษตรไม่สามารถบังคับให้สมาชิกใช้บริการของสหกรณ์การเกษตรแต่เพียงผู้เดียวได้ รวมถึงไม่สามารถบังคับให้สมาชิกต้องบริจาคเงินเฉลี่ยคืน (patronage refunds) ตามมติที่ประชุมสามัญของสหกรณ์ได้

9.) ตาม ACL กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรตั้งแต่ 2 องค์กรขึ้นไปสามารถควบเข้ากัน (Amalgamation) ได้โดยอาศัยมติพิเศษของแต่ละกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตร และได้รับอนุมัติจากหน่วยงานที่กำกับดูแล

นอกจากนี้ใน ACL ยังได้บัญญัติให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งตามกฎหมายนี้เป็นองค์กรที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่มีสิทธิได้รับยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด (AML) อีกด้วยซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

3.4.4.2 ความเป็นมาของบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการป้องกันการผูกขาดต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

เกษตรกรในประเทศญี่ปุ่นจัดว่าเป็นวิสาหกิจ (enterprise) ขนาดเล็กที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆของประเทศญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก โดยในประเทศญี่ปุ่นนั้นการปกป้องวิสาหกิจขนาดเล็กรวมไปถึงวิสาหกิจขนาดกลาง เป็นส่วนสำคัญของนโยบายอุตสาหกรรมเนื่องจากวิสาหกิจส่วนใหญ่ในประเทศญี่ปุ่นเป็นวิสาหกิจขนาดเล็ก ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่น โดยการปกป้องวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลางดังกล่าวมีสาเหตุมาจากสาเหตุที่สำคัญ 3 ประการ คือ²⁹⁵ ประการแรก ความไม่สมดุลระหว่างอำนาจในการเจรจาต่อรองของวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลางกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ ประการที่สอง การขาดความสามารถในการแข่งขัน

²⁹⁴ Ibid.

²⁹⁵ Mitsuo Matsushita, *International Trade and Competition Law in Japan*, p.289.

กับวิสาหกิจขนาดใหญ่ และ ประการสุดท้าย การขาดความสามารถในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ทำให้โดยปกติแล้ววิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลางเสียเปรียบในการติดต่อทำธุรกิจกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ จึงได้มีการออกกฎหมายต่างๆ เพื่อส่งเสริมและปกป้องวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง โดยสามารถจำแนกวัตถุประสงค์ของกฎหมายเหล่านี้ ออกได้เป็น 6 ประเภทดังต่อไปนี้²⁹⁶

- (1) ส่งเสริมความทันสมัยของวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง
- (2) บริหารวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลางต่อวิสาหกิจขนาดใหญ่
- (3) ปกป้องผู้รับเหมาขนาดเล็กจากผู้ผลิตรายใหญ่
- (4) อำนวยความสะดวกในการพัฒนาเทคโนโลยีระหว่างวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง
- (5) ช่วยเหลือวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลางให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

(6) ลดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างหลักทั่วไปในตลาดกับกลไกด้านราคา

ซึ่งในส่วนของกฎหมายประเภทบริหารวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลางต่อวิสาหกิจขนาดใหญ่ มีกฎหมายหลายฉบับที่อนุญาตให้วิสาหกิจขนาดเล็กรวมถึงเกษตรกร สามารถรวมตัวกันจัดตั้งสมาคมหรือสหกรณ์อันรวมไปถึงสหกรณ์การเกษตร* ได้ โดยมีกฎหมายที่สำคัญ 2 ฉบับได้แก่ กฎหมายองค์กรธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง (Medium and Small Business Organization Law) และกฎหมายสหกรณ์ธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง (Medium and Small Business Co-operatives Law) ซึ่งสหกรณ์ธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง สามารถให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมการขายร่วมกัน การซื้อร่วมกัน การผลิตร่วมกัน และกิจกรรมอื่นใดเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกรวมถึงกิจกรรมในการค้นคว้าและพัฒนาเทคโนโลยีในการบริหารและจัดการสหกรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อก่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาด โดยการรวบรวมอุปสงค์ อุปทานและทรัพยากรอื่นใดของสมาชิก เพราะในการซื้อขายสินค้าจากวิสาหกิจขนาดใหญ่ วิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลางอาจเสียเปรียบ อันเนื่องมาจากอำนาจในการเจรจาต่อรองที่น้อยกว่า ดังนั้นการจัดตั้งสหกรณ์จะช่วยให้วิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลางมีอำนาจในการเจรจาต่อรองมากพอที่จะเจรจาซื้อขายสินค้ากับวิสาหกิจขนาดใหญ่

ในส่วนของกฎหมาย AML มาตรา 1 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของ AML ไว้ว่า

²⁹⁶ Ibid, p.290.

* คำว่า “สหกรณ์การเกษตร” ในประเทศญี่ปุ่นจะเรียกว่า “Japanese Agricultural Cooperatives” หรือ JA หรือในภาษาญี่ปุ่นคือ “Nokyo”

“วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ เพื่อส่งเสริมการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม การกระตุ้นการริเริ่มอย่างสร้างสรรค์ของวิสาหกิจ ส่งเสริมกิจกรรมทางธุรกิจ เพิ่มระดับการจ้างงาน และรายได้ของชาติอย่างแท้จริง ส่งเสริมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์และเป็นประชาธิปไตย และคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้บริโภคโดยทั่วไป โดยการห้ามการผูกขาดโดยเอกชน การจำกัดการแข่งขัน โดยปราศจากเหตุอันควร และการปฏิบัติทางการค้าอย่างไม่เป็นธรรม การป้องกันการกระจุกตัวของ อำนาจทางเศรษฐกิจ และการทำลายข้อจำกัดที่ไม่มีเหตุอันควรทางการผลิต ทางการขาย ด้านราคา ด้านเทคโนโลยี ฯลฯ และการจำกัดอย่างไม่เป็นธรรมอื่น ๆ ทุกกรณีในกิจกรรมทางธุรกิจผ่านการ ร่วมมือกัน ข้อตกลง ฯลฯ”²⁹⁷”

อย่างไรก็ตามในการค้าในระบบเสรีนิยม ไม่ได้เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงการแข่งขันอย่างเป็น ธรรม เพราะแม้ว่าเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจะเป็น “วิสาหกิจ (enterprise)” ตามกฎหมาย AML ซึ่งต้องดำเนินธุรกิจเพื่อแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่น แต่โดยทั่วไปวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลางดังเช่นเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร จะอยู่ใน สถานะที่อ่อนแอกว่าวิสาหกิจรายใหญ่ ซึ่งหากวิสาหกิจเหล่านี้ไม่ได้รับความคุ้มครองจากรัฐบาล ก็จะถูกบังคับหรือกีดกันจากวิสาหกิจขนาดใหญ่ให้ออกจากตลาด อันจะส่งผลให้เกิดการผูกขาดตลาด ของวิสาหกิจขนาดใหญ่ โดยในสถานการณ์ดังกล่าวยากที่จะรักษาไว้ซึ่งการแข่งขันอย่างเสรีและ เป็นธรรมตามกฎหมาย AML มาตรา 1²⁹⁸ ดังนั้นรัฐบาลในประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศญี่ปุ่นจึง ต้องมีการกำหนดความคุ้มครองทางกฎหมาย สำหรับการดำเนินการของสหกรณ์ระหว่างวิสาหกิจขนาด เล็กอย่างเกษตรกร เพื่อธำรงไว้ซึ่งการแข่งขันภายในตลาดให้เป็นไปอย่างเป็นธรรมและอิสระอันเป็น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

²⁹⁷ Article 1 Antimonopoly Law

“The purpose of this Act is to promote fair and free competition, stimulate the creative initiative of enterprise, encourage business activity, heighten the level of employment and actual national income, and thereby promote the democratic and wholesome development of the national economy as well as secure the interests of general consumers by prohibiting private monopolization, unreasonable restraint of trade and unfair trade practices, preventing excessive concentration of economic power and eliminating unreasonable restraints on production, sale, price, technology, etc. , and all other unjust restrictions on business activity through combinations, agreements, etc.”

²⁹⁸ Mitsuo Matsushita, International Trade and Competition Law in Japan, p.290.

วัตถุประสงค์ของกฎหมาย AML²⁹⁹ โดยกฎหมาย AML ก็ได้กำหนดบทบัญญัติขกเว้นในกรณีการกระทำของสหกรณ์ ในส่วนที่ 6

ในส่วนที่ 6 กฎหมาย AML ค.ศ.1947 ได้กำหนดบทบัญญัติขกเว้นการบังคับใช้ AML มาใช้บังคับกับพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจอยู่ 4 กรณีได้แก่³⁰⁰ การผูกขาดโดยธรรมชาติ (natural monopolies) ในมาตรา 21 การกระทำตามกฎหมายภายใต้กฎหมายพิเศษและระเบียบอื่น ๆ ในมาตรา 22 การกระทำภายใต้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (intellectual property right) ในมาตรา 23 และการกระทำของสหกรณ์ตามมาตรา 24 ต่อมาในปีค.ศ. 1953 ได้มีการแก้ไขปรับปรุง AML โดยได้เพิ่มบทบัญญัติขกเว้นใหม่เข้ามา 3 กรณี คือกรณีที่เป็นสัญญากำหนดราคาขายปลีก (Resale price maintenance contracts) ตามมาตรา 24-2 กรณีการตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจตกต่ำ (Depression cartels) ตามมาตรา 24-3 และกรณี การตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ (Rationalization cartels) ในมาตรา 24-4 แต่อย่างไรก็ตามตั้งแต่ค.ศ. 1950 จนถึงค.ศ. 1960 Depression cartels และ Rationalization cartels นั้นได้รับยกเว้นจากบทบัญญัติอื่น ๆ ซึ่งเป็นอิสระจากกฎหมาย AML จนกระทั่งค.ศ.1999-2000 กฎหมาย AML ได้มีการแก้ไขอีกครั้ง โดยได้ยกเลิกบทบัญญัติขกเว้น อันได้แก่ การผูกขาดโดยธรรมชาติ (natural monopolies) ในมาตรา 21 การกระทำตามกฎหมายภายใต้กฎหมายพิเศษและระเบียบอื่น ๆ ในมาตรา 22 Depression cartels ตามมาตรา 24-3 และ Rationalization cartels ในมาตรา 24-4 ดังนั้นบทบัญญัติขกเว้นตามกฎหมาย AML ที่ยังใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันได้แก่ การกระทำภายใต้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (intellectual property right) ในมาตรา 21 การกระทำของสหกรณ์ตามมาตรา 22 และสัญญากำหนดราคาขายปลีก (Resale price maintenance contracts) ตามมาตรา 23 โดยส่วนต่อไปจะกล่าวถึงบทบัญญัติขกเว้นการบังคับใช้กฎหมาย AML ต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรรวมถึงชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

²⁹⁹ Iwakazu Takahashi, "Anti-Monopoly Act Exemptions in Japan" [Online], [March 20, 2017]. Available from: www.jftc.go.jp/eacpf/05/hanoiTaka.pdf

³⁰⁰ Ibid.

3.4.4.3 บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

โดยทั่วไปสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรทั้งหลายในประเทศญี่ปุ่นจะตกอยู่ภายใต้กฎหมายสหกรณ์การเกษตรที่เรียกว่า “Agricultural Cooperative Law” (ACL) นอกจากนี้ใน ACL ยังได้มีการกำหนดบทบัญญัติไว้ในบทที่ 2.2 เกี่ยวกับสถาบันเกษตรกรที่ทำหน้าที่เพิ่มผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างสมาชิกและดำเนินการร่วมกับสหกรณ์การเกษตรซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของประเทศญี่ปุ่นขึ้นมาอีกหนึ่งองค์กรซึ่ง ได้แก่ “กลุ่มเกษตรกร (Farmers-Group Corporation)” โดยกลุ่มเกษตรกรมีฐานะเป็นนิติบุคคล และผู้ที่เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรได้นั้น ต้องเป็นเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรในท้องที่ที่กลุ่มเกษตรกรตั้งอยู่เท่านั้น ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรยังสามารถเข้าไปเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรในท้องที่ดังกล่าวได้ด้วย โดยกลุ่มเกษตรกรมีขอบเขตในการดำเนินธุรกิจที่สำคัญ 2 ประการได้แก่³⁰¹ ประการแรก การบริหารฟาร์ม รวมไปถึงกิจกรรมการผลิตและการแปรรูปสินค้าทางการเกษตรต่าง ๆ และ ประการที่สอง การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการเกษตรที่ใช้ร่วมกันซึ่งรวมไปถึงกิจกรรมการขนส่ง การแปรรูป หรือการเก็บรักษาสินค้าทางการเกษตรที่เป็นวัตถุดิบ การดำเนินธุรกิจดังกล่าว มักจะต้องดำเนินการร่วมกับสหกรณ์การเกษตรในท้องที่นั้น ซึ่งกลุ่มเกษตรกรดังกล่าวนี้ จะมีลักษณะเหมือนกับกลุ่มเกษตรกรตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ของประเทศไทยในหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นสภาพนิติบุคคล ขอบเขตการดำเนินธุรกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับสหกรณ์การเกษตร

บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้ AML ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรสามารถ ได้แก่ มาตรา 22 แห่ง AML

ในมาตรา 22 แห่ง AML ได้บัญญัติไว้ว่า

“บทบัญญัติในกฎหมายฉบับนี้ (AML) ไม่ใช้บังคับกับการกระทำ โดยห้างหุ้นส่วนใดหุ้นส่วนหนึ่ง (รวมถึงสหพันธ์หนึ่งสหพันธ์ใดของห้างหุ้นส่วนหลายแห่ง) ซึ่งปฏิบัติตามตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ และซึ่งจัดตั้งตามกฎหมายอื่นใด อย่างไรก็ตามความข้างต้นไม่ให้ใช้บังคับในกรณีการกระทำนั้นมิได้ลักษณะเป็นการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่ชอบธรรมหรือกรณีที่การแข่งขันในการค้าแขนงใดแขนงหนึ่งถูกจำกัดโดยมีนัยสำคัญซึ่งส่งผลให้ราคาเพิ่มขึ้นเกินควร

³⁰¹ มาตรา 72.8 แห่ง Agricultural Cooperative Act

- (1) วัตถุประสงค์ของห้างหุ้นส่วนเพื่อช่วยเหลือร่วมกันต่อวิสาหกิจขนาดเล็กหรือผู้บริโภค
- (2) ห้างหุ้นส่วนถูกจัดตั้งขึ้นโดยสมัครใจ และผู้เป็นหุ้นส่วนอาจเข้าร่วมและออกจากห้างหุ้นส่วนนั้นโดยสมัครใจ
- (3) ผู้เป็นหุ้นส่วนแต่ละคนมีสิทธิในการออกเสียงเท่ากัน
- (4) ถ้ามีการพิจารณาแบ่งสรรกำไรระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วน ขอบเขตของการแบ่งสรรดังกล่าวต้องถูกกำหนดโดยกฎหมาย หรือระเบียบ หรือในบทบัญญัติว่าด้วยห้างหุ้นส่วน”

จากบทบัญญัติข้างต้น ในมาตรา 2(2) แห่ง AML ได้มีการให้คำจำกัดความของคำว่า “ห้างหุ้นส่วน (Partnership)” นั้นหมายถึง การร่วมมือกันในทางสัญญาใดระหว่างวิสาหกิจตั้งแต่ 2 ฝ่ายขึ้นไป โดยในส่วนของสหกรณ์การเกษตรนั้น ACL ในมาตรา 9 ได้กำหนดให้สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรทั้งหมดที่จัดตั้งตามกฎหมาย ACL เป็นห้างหุ้นส่วน(Partnership) ที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในมาตรา 24 ของกฎหมาย AML เดิม(ปัจจุบันคือมาตรา 22 แห่งกฎหมาย AML) ดังนั้นโดยทั่วไป AML จะไม่บังคับใช้กับการกระทำของสหกรณ์การเกษตร (รวมถึงถึงกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร) และชุมนุมสหกรณ์การเกษตร แม้การกระทำดังกล่าวจะเข้าข่ายเป็นการผูกขาดโดยเอกชน (private monopolization) หรือการจำกัดทางการค้าโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร (unreasonable restraint of trade) ยกตัวอย่างเช่น เกษตรกรของสหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งทำข้อตกลงในการขายผลผลิตทางการเกษตรให้แก่คู่ค้าในราคาเดียวกัน ซึ่งข้อตกลงดังกล่าว แม้จะมีลักษณะเป็นการตกลงราคาร่วมกัน (price fixing) อันเป็นการจำกัดทางการค้าโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร แต่การกระทำดังกล่าวของสหกรณ์การเกษตรก็ได้รับการยกเว้นไม่ให้อยู่ภายใต้ AML เป็นต้น ในส่วนของกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรอันจะได้รับการยกเว้นการบังคับใช้ AML ตามมาตรา 9 แห่ง ACL แต่หากกลุ่มเกษตรกรมีโครงสร้างที่เป็นไปตามเงื่อนไขในมาตรา 22 แห่ง AML ย่อมมีสิทธิได้รับยกเว้นการบังคับใช้ AML ได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตามในมาตรา 22 แห่งกฎหมาย AML ก็ยังได้กำหนดขอบเขตของการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ที่ไม่ได้รับยกเว้นและต้องตกอยู่ภายใต้ AML โดยสามารถแบ่งได้ 2 กรณีได้แก่ กรณีแรก การกระทำที่มีลักษณะเป็นการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่ชอบธรรม (unfair trade practices) และ กรณีที่สอง กรณีที่การแข่งขันในการค้าแขนงใดแขนงหนึ่ง (any particular field of trade) ถูกจำกัดโดยมีนัยสำคัญ (substantial restraint of competition) ซึ่งส่งผลให้ราคาเพิ่มขึ้นเกินควร (unjust price increases) โดยในกรณี

เครื่องใช้จากสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้น นอกจากนี้ ACL ที่มีการแก้ไขใหม่นี้ก็ได้มีการบัญญัติห้ามไม่ให้สหกรณ์การเกษตรบังคับให้สมาชิกของตนต้องใช้บริการของสหกรณ์การเกษตรแต่เพียงผู้เดียวด้วย³⁰³

2.) สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งยอมให้เกษตรกรสมาชิกเข้าถึงการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการเกษตรร่วมกันของสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้น โดยมีเงื่อนไขว่า เกษตรกรสมาชิกต้องขายผลผลิตและหรือซื้อเครื่องมือเครื่องใช้จากสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้นเท่านั้น

3.) สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งยอมให้เกษตรกรสมาชิกกู้ยืมเงิน เพื่อใช้ในทางการเกษตรจากตน โดยมีเงื่อนไขว่า เกษตรกรสมาชิกต้องขายผลผลิตและหรือซื้อเครื่องมือเครื่องใช้จากสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้นเท่านั้น

ข. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกับสหกรณ์การเกษตร

ยอดขายทั้งหมดจากการขายเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตรหรือการขายผลผลิตทางการเกษตรของสหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งที่กระทำผ่านชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการชุมนุมสหกรณ์การเกษตรระดับจังหวัด (Keizairen) หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรระดับชาติ (Zen-noh) ถือว่าเป็นเปอร์เซ็นต์ในการใช้ประโยชน์ในช่องทางของสหกรณ์ (Percentage Utilization of Cooperative Channels: PU) ที่มีลักษณะสำคัญในการบริหารงานของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเป็นอย่างมาก โดยหาก PU สูงขึ้นเท่าไร จะทำให้ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรได้รับผลประโยชน์ โดยการเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับอำนาจในการเจรจาต่อรองการซื้อเครื่องมือเครื่องใช้และการขายผลผลิตของสหกรณ์การเกษตรสมาชิกได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม สหกรณ์การเกษตรซึ่งเป็นสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรย่อมมีอิสระที่จะเลือกใช้บริการของผู้ประกอบการเอกชนแทนชุมนุมสหกรณ์การเกษตรได้ เพื่อเป็นหลักประกันในการส่งเสริมการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการเอกชนกับชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ดังนั้นในแนวทางปฏิบัติข้างต้นจึงได้ห้ามชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกระทำการดังต่อไปนี้

1.) การซื้อผลผลิตทางการเกษตร หรือขายเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตรให้แก่สหกรณ์การเกษตรสมาชิก โดยสหกรณ์การเกษตรรายนั้นต้องขายผลผลิตทางการเกษตรหรือซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตรในส่วนที่จะกระทำกับผู้ประกอบการเอกชนให้แก่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเท่านั้นซึ่งในส่วนนี้กฎหมาย ACL ที่มีการแก้ไขใหม่นี้ก็ได้มีการบัญญัติห้ามไม่ให้ชุมนุม

³⁰³ Tsukuru, "A Study of the Latest Amendments to the Agricultural Cooperatives Act of Japan". [Online].

สหกรณ์การเกษตรบังคับให้สมาชิกของตนต้องใช้บริการของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแต่เพียงผู้เดียวด้วย³⁰⁴

2.) การให้ส่วนลดแก่สหกรณ์การเกษตรซึ่งเป็นสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้นโดยพิจารณาตาม PU ของสหกรณ์การเกษตรแต่ละราย

นอกจากนี้แนวปฏิบัติยังได้กำหนดให้ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ต้องแสดงราคามาตรฐาน สำหรับราคาขายปลีกที่สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งจะดำเนินการกับเกษตรกรสมาชิกของตน โดยราคามาตรฐานดังกล่าวต้องเป็นไปเพื่อใช้ในการอ้างอิงเท่านั้น จะนำไปบังคับให้สหกรณ์การเกษตรต้องปฏิบัติตามราคาขายปลีกรดังกล่าวไม่ได้

ค. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์การเกษตรหรือสหกรณ์การเกษตรกับผู้ประกอบการเอกชน

ในการดำเนินธุรกิจไม่ว่าจะเป็นชุมนุมสหกรณ์การเกษตรหรือสหกรณ์การเกษตรย่อมต้องมีการทำธุรกรรมที่หลากหลายกับผู้ประกอบการเอกชน ซึ่งแนวปฏิบัติข้างต้นได้ห้ามชุมนุมสหกรณ์การเกษตรหรือสหกรณ์การเกษตร ในการใช้อำนาจในการเจรจาต่อรองที่เหนือกว่าโดยไม่ชอบกับผู้ประกอบการเอกชน³⁰⁵ โดยการใช้อำนาจในการเจรจาต่อรองที่เหนือกว่าโดยไม่ชอบดังกล่าว JFTC ได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ชื่อว่า “Guidelines Concerning Abuse of a Superior Bargaining Position Under the Antimonopoly Act” ซึ่งได้ห้ามไม่ให้องค์กรธุรกิจรวมถึงชุมนุมสหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์การเกษตรกระทำการใด ๆ ในทางที่ไม่ได้เป็นการดำเนินธุรกิจตามปกติโดยไม่มีเหตุอันสมควร โดยใช้อำนาจเจรจาต่อรองที่เหนือกว่าต่อคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งดังต่อไปนี้³⁰⁶

1.) เป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งในธุรกรรมนั้น(รวมถึงคู่สัญญารายใหม่ของอีกฝ่ายหนึ่งที่มีเจตนาเข้าทำธุรกรรม) ต้องซื้อสินค้าหรือบริการนอกเหนือจากสินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องในธุรกรรมนั้น

³⁰⁴ Ibid.

³⁰⁵ Akeda Tsukuru, A study of the Latest Amendments to the Agricultural Cooperatives Act of Japan [Online], [May 28, 2017]. Available from www.nochuri.co.jp/english/pdf/rpt_20161026.pdf

³⁰⁶ Ibid.

2.) เป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งในธุรกรรมนั้นต้องจัดเตรียมเงิน บริการหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างอื่นด้วยตนเอง

3.) ปฏิเสธที่จะรับสินค้าตามธุรกิจนั้นจากอีกฝ่ายหนึ่งหลังจากที่ตนได้รับสินค้าดังกล่าวมาแล้วอันเป็นเหตุให้อีกฝ่ายต้องยอมรับสินค้านั้นคืนไป หรือชำระค่าตอบแทนสำหรับธุรกรรมนั้นให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งล่าช้า หรือลดจำนวนเงินที่ต้องชำระ หรือ กำหนดหรือเปลี่ยนแปลงข้อตกลงทางการค้าหรือธุรกรรมที่อยู่ในระหว่างดำเนินการไปในทางที่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบ

เมื่อได้ทราบถึงบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแล้ว ในส่วนต่อไปจะขออธิบายถึงขอบเขตในการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

3.4.4.4 ขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการป้องกันการผูกขาดต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ดังที่ได้อธิบายไปแล้วในระบบการควบคุมการแข่งขันทางธุรกิจตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่นว่า การกระทำที่เป็นความผิดตาม AML สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 3 ประเภทได้แก่ *ประเภทแรก* การผูกขาดโดยเอกชน (private monopolization) *ประเภทที่สอง* การจำกัดทางการค้าโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร (unreasonable restraint of trade) และ *ประเภทที่สาม* การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (unfair trade practice) ซึ่งในส่วนนี้จะได้นำการกระทำเหล่านี้มาพิจารณาประกอบกับบทบัญญัติกเว้นตาม AML ที่ได้กล่าวไปแล้วรวมถึงแนวคำตัดสินของ JFTC และคำพิพากษาของศาล เพื่อพิจารณาถึงขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้ AML ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในประเทศญี่ปุ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยต่อไป

ก. การผูกขาดโดยเอกชน (private monopolization)

โดยหลักแล้วการผูกขาดโดยเอกชนเกิดจากการกระทำของผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งในส่วนนี้ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ซึ่งโดยทั่วไปสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในระดับต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นตาม Agricultural Cooperative Law (ACL)

ตามมาตรา 9 แห่ง ACL ย่อมถือว่าเป็นห้างหุ้นส่วนที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 22 แห่ง AML อันส่งผลให้การกระทำของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรโดยปกติได้รับยกเว้น และไม่ตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติของ AML ดังนั้นหากสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกระทำการร่วมกับสหกรณ์การเกษตร ชุมชนสหกรณ์การเกษตรหรือผู้ประกอบการเอกชนอื่นใดอันเป็นการผูกขาดโดยเอกชน การกระทำของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรย่อมถือว่าไม่มีความผิดตาม AML ทั้งในกรณีผูกขาดโดยเอกชนตามมาตรา 3 ประกอบมาตรา 2(5) แห่ง AML และกรณีการรวมและการควบกิจการ (Merger and Acquisitions) ตามมาตรา 9 ถึงมาตรา 18 แห่ง AML

แต่อย่างไรก็ตามมาตรา 22 แห่ง AML ได้จำกัดขอบเขตอำนาจในการกระทำอันเป็นการผูกขาดโดยเอกชนของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ว่า ในกรณีที่การกระทำดังกล่าวของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรทำให้การ แข่งขันในการค้าแขนงใดแขนงหนึ่งถูกจำกัดโดยมีนัยสำคัญ (substantially restraint) ซึ่งส่งผลให้ราคาเพิ่มขึ้นเกินควร (unjust price increases) การกระทำดังกล่าวของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรย่อมไม่ได้รับยกเว้นและต้องตกอยู่ภายใต้ความผิดตาม AML ในกรณีผูกขาดโดยเอกชนตามมาตรา 3 ประกอบมาตรา 2(5) แห่ง AML หรือกรณีการรวมและการควบกิจการ (Merger and Acquisitions) ตามมาตรา 9 ถึงมาตรา 18 แห่ง AML แล้วแต่กรณี โดยการผูกขาดโดยเอกชนของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่เป็นความผิดตามกฎหมาย AML JFTC ได้มีคำตัดสินไว้ในคดี JA Fukai Prefectural Economic Federation of Agricultural Cooperatives³⁰⁷ ในปีค.ศ. 2015

คดี JA Fukai Prefectural Economic Federation of Agricultural Cooperatives JFTC ได้ออกคำสั่งให้หยุดและระงับแก่ JA Fukai Prefectural Economic Federation of Agricultural Cooperatives หรือ JA Fukui Keizairen ซึ่งได้ทำการผูกขาดโดยเอกชนโดย JA Fukui Keizairen ได้ควบคุมการประมูลโรงงานในการอบแห้ง การลอกเปลือกและการจัดเก็บรักษาธัญพืชในจังหวัด Fukui ผ่านการแต่งตั้งผู้เข้าร่วมการประมูลที่จะชนะการประมูล ซึ่งคดีนี้เป็นคดีแรกในรอบ 17 ปีที่ JFTC ออกคำสั่งทางบริหารอย่างเป็นทางการต่อการผูกขาดโดยเอกชนโดยการควบคุม

³⁰⁷ Setsuko Yufu et al, "The Handbook of Competition Enforcement Agencies 2016" [Online], [May 28, 2017]. Available from: <http://globalcompetitionreview.com/benchmarking/the-handbook-of-competition-enforcement-agencies-2016/1067068/japan>

ข. การจำกัดทางการค้าโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร (unreasonable restraint of trade)

ขอบเขตการบังคับใช้บทยกเว้นในกรณีนี้มีลักษณะ เหมือนกับการผูกขาดโดยเอกชน กล่าวคือ สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในระดับต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นตาม Agricultural Cooperative Act (ACL) ตามมาตรา 9 แห่ง ACL ย่อมถือว่าเป็นสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเหล่านั้นเป็นห้างหุ้นส่วนที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 22 แห่ง AML อันส่งผลให้การกระทำของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรโดยปกติได้รับยกเว้นและไม่ตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติของ AML ในส่วนของกลุ่มเกษตรกร หากปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตรา 22 แล้ว ย่อมไม่ตกอยู่ภายใต้ AML เช่นกัน ดังนั้นไม่ว่ากลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตกลงระหว่างกันเอง หรือตกลงร่วมกับผู้ประกอบการอื่นที่ไม่ใช่สถาบันการเกษตรเหล่านี้ อันเป็นการจำกัดทางการค้า การกระทำความผิดของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ย่อมถือว่าไม่มีความผิดตามมาตรา 3 ประกอบมาตรา 2(6) แห่งกฎหมาย AML

อย่างไรก็ตาม มาตรา 22 แห่ง AML ได้จำกัดขอบเขตอำนาจในการกระทำการอันเป็นการจำกัดทางการค้าโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ว่า ในกรณีที่การกระทำความผิดของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ทำให้การแข่งขันในการค้าแขนงใดแขนงหนึ่งถูกจำกัดโดยมีนัยสำคัญ (substantially restraint) ซึ่งส่งผลให้ราคาเพิ่มขึ้นเกินควร (unjust price increases) การกระทำความผิดของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรย่อมไม่ได้รับยกเว้นและต้องตกอยู่ภายใต้ความผิดตามมาตรา 3 ประกอบมาตรา 2(6) แห่งกฎหมาย AML

ค. การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (unfair trade practice)

สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในระดับต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นตาม Agricultural Cooperative Law (ACL) ตามมาตรา 9 แห่ง ACL ย่อมถือว่าเป็นสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเหล่านั้นเป็นห้างหุ้นส่วนที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 22 แห่งกฎหมาย AML อันส่งผลให้การกระทำของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรโดยปกติได้รับยกเว้นและไม่ตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติของ AML เช่นเดียวกับกลุ่มเกษตรกรที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตรา 22

อย่างไรก็ตาม มาตรา 22 ได้จำกัดขอบเขตอำนาจการกระทำของบริษัทกลุ่ม

เกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรว่า หากการกระทำดังกล่าวเป็นการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (unfair trade practice) ตามมาตรา 19 แห่ง AML หรือเป็นการกระทำตามแนวปฏิบัติชื่อว่า “The Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives” ตามที่ได้กล่าวไปในข้อ 3.4.4.3 การกระทำดังกล่าวของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรย่อมไม่ได้รับยกเว้นและต้องตกอยู่ภายใต้ความผิดตามมาตรา 19 แห่ง AML โดยกรณีการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่ชอบธรรมของสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่เป็นความผิดตามกฎหมาย AML ได้มีคำตัดสินของ JFTC และคำพิพากษาของศาลยุติธรรมที่วินิจฉัยในเกี่ยวกับเรื่องนี้ดังต่อไปนี้

1. คดี Snowbrand (1956)

ข้อเท็จจริงในคดีนี้มีอยู่ว่า บริษัท Snowbrand และบริษัท Hokkaido Butter เป็นบริษัทที่ผลิตและจำหน่ายนมและผลิตภัณฑ์จากนมรายใหญ่ที่สุดบน Hokkaido ของประเทศญี่ปุ่น โดยบริษัททั้งสองมีส่วนแบ่งตลาดรวมกันถึงร้อยละ 70 ในตลาดการรับซื้อนมสดจากเกษตรกรเลี้ยงวัวนมบน Hokkaido โดยบริษัท Snowbrand สมคบกับบริษัท Hokkaido Butter และสถาบันการเงินชื่อ Norinchukin และชุมนุมสหกรณ์ของเกษตรกรบนเกาะฮอกไกโดชื่อ Hokushinren วางแผนกำจัดบริษัทคู่แข่ง โดยร่วมกันกำหนดให้สถาบันการเงิน Norinchukin ปลอยสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำให้กับเกษตรกรสมาชิกของ Hokushinren ที่ขายนมวัวให้เฉพาะกับบริษัท Snowbrand และบริษัท Hokkaido Butter เท่านั้น โดยในสัญญาสินเชื่อของ Norinchukin มีเงื่อนไขจำกัดห้ามเกษตรกรขายนมให้แก่บริษัทอื่นนอกจากทั้งสองบริษัทข้างต้นเท่านั้น และ Hokushinren จะมีการค้าประกันสินเชื่อให้แก่เกษตรกรสมาชิกโดยมีเงื่อนไขเหมือนกับ Norinchukin นอกจากนี้ทั้งบริษัท Snowbrand บริษัท Hokkaido Butter สถาบันการเงิน Norinchukin และ Hokushinren ยังได้ตกลงร่วมกันอีกว่าการปล่อยสินเชื่อข้างต้นจะปล่อยให้เกษตรกรจำนวนมากในเขตที่การแข่งขันในการซื้อนมวัวกับบริษัทคู่แข่งที่สูง และจะปล่อยสินเชื่อให้แก่เกษตรกรในจำนวนที่น้อยลงในเขตที่การแข่งขันไม่สูง ซึ่งการตกลงร่วมกันดังกล่าวทำให้บริษัทคู่แข่งเสียหายเป็นอย่างมาก โดยการตกลงร่วมกันดังกล่าว JFTC ได้ตัดสินให้บริษัท Snowbrand และบริษัท Hokkaido Butter มีความผิดในเรื่องการผูกขาดโดยเอกชน (private monopolization) ในส่วนของสถาบันการเงิน Norinchukin และ Hokushinren ในเรื่องการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Business Practice) ตามมาตรา 19 แห่งกฎหมาย AML³⁰⁸

³⁰⁸ ศักดา ธนิตกุล, คำอธิบายและกรณีศึกษาพระราชบัญญัติแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542, หน้า 253.

จากพฤติกรรมข้างต้นระหว่างชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกับเกษตรกรฝ่าฝืน ข้อ 11 การทำธุรกรรมโดยมีเงื่อนไขห้ามคู่ค้าทำธุรกรรมกับคู่แข่ง (Dealing on exclusive terms) ตามแนวปฏิบัติ Designation of Unfair Trade Practices ของมาตรา 19 แห่ง AML และยังเป็นกรณีที่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งห้ามไม่ให้เกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกติดต่อค้าขายกับผู้ประกอบการเอกชนอื่นๆ トラบเท่าที่เกษตรกรนั้นยังต้องการขายผลผลิตผ่านสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้น ตามความสัมพันธ์ระหว่างสหกรณ์การเกษตรกับเกษตรกรสมาชิกตามแนวปฏิบัติ Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives ด้วยพฤติกรรมดังกล่าว จึงไม่ได้รับยกเว้นจาก AML และมีความผิดตามมาตรา 19 แห่ง AML

2. คดี Farmers' Cooperative Case (1993)

ข้อเท็จจริงในคดีนี้ คือ สหกรณ์การเกษตรของชาวนาซึ่งมีอำนาจให้กู้ยืมเพื่อพัฒนาการเกษตร (เงินส่วนนี้เป็นการให้กู้โดยรัฐบาลซึ่งจะคิดดอกเบี้ยแก่สมาชิกต่ำกว่าท้องตลาดทั่วไป) และมีอำนาจต่อรองเหนือกว่ากลุ่มชาวนาซึ่งเป็นสมาชิกและต้องกู้ยืมเงินดังกล่าว ได้วางเงื่อนไขในการให้กู้ยืมว่าจะต้องซื้อเครื่องจักรซึ่งในการประกอบกิจการของทางสหกรณ์การเกษตรด้วย คดีนี้คณะกรรมการแข่งขันทางการค้าแห่งประเทศไทย (JFTC) วินิจฉัยว่า พฤติกรรมดังกล่าวเข้าข่ายเป็นการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Business Practice)³⁰⁹

ในคดีนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า การกระทำของสหกรณ์การเกษตรดังกล่าวมีลักษณะเป็นการใช้สถานการณ์มีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าคู่ค้าโดยมิชอบตามข้อ 14 แห่งแนวปฏิบัติ Designation of Unfair Trade Practices เนื่องจากสหกรณ์การเกษตรใช้อำนาจต่อรองที่เหนือกว่ากลุ่มชาวนาในการบีบบังคับให้ชาวนาที่กู้ยืมเงินจากสหกรณ์การเกษตรต้องซื้อเครื่องจักรซึ่งในการประกอบกิจการของทางสหกรณ์การเกษตรด้วย ประกอบกับการกระทำดังกล่าวยังมีลักษณะเป็นกรณีที่สหกรณ์การเกษตรยอมให้เกษตรกรสมาชิกเข้าถึงการใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการเกษตรร่วมกันของสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้นอันได้แก่การให้กู้ยืมเงิน โดยมีเงื่อนไขว่าเกษตรกรสมาชิกต้องซื้อเครื่องมือเครื่องใช้จากสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้น ในความสัมพันธ์ระหว่างสหกรณ์การเกษตรกับเกษตรกรสมาชิกตามแนวปฏิบัติ Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives กระทำดังกล่าวจึงไม่ได้รับยกเว้นจาก AML และมีความผิดตามมาตรา 19 แห่ง AML

³⁰⁹ เสนีย์ พันธุ์ไร, "ปัญหาการขายพ่วงตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542" (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), หน้า 110.

3. คดี Yatsushiro District Agricultural Cooperative³¹⁰ (2005)

เมื่อวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ.2005 ในคดีนี้ JFTC ได้ออกหนังสือเตือนไปยัง สหกรณ์การเกษตรชื่อว่า Yatsushiro JA ว่าฝ่าฝืนข้อ 11 การทำธุรกรรมโดยมีเงื่อนไขห้ามคู่ค้าทำธุรกรรมกับคู่แข่ง (Dealing on exclusive terms) ตามแนวปฏิบัติ Designation of Unfair Trade Practices ของมาตรา 19 แห่ง AML เกี่ยวกับเครื่องอำนวยความสะดวกของ Yatsushiro JA ที่เรียกว่า “DAPF” ซึ่งเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกที่ถูกติดตั้งสำหรับโรงงานและการเพาะปลูกต้นอ่อนและมีกระบวนการที่เป็นประโยชน์ร่วมกันอื่น ยกตัวอย่างเช่น การควบคุมศัตรูพืชและสร้างปุ๋ยหมักคุณภาพสูง โดย Yatsushiro JA ปลอมเข้า DAPF ให้แก่เกษตรกรอย่างน้อย 3 คนขึ้นไปโดยบังคับให้จัดตั้งเป็นสมาคมบริหารการผลิต (production management association) เพื่อให้ได้สิทธิการเข้า DAPF โดย Yatsushiro JA ได้กำหนดเงื่อนไข 2 ประการได้แก่ ประการแรก ต้องซื้อปุ๋ย เคมีทางการเกษตรและวัสดุอุปกรณ์อื่นๆจาก Yatsushiro JA และ ประการที่สอง เกษตรกรต้องส่งผลผลิตให้แก่ Yatsushiro JA ก่อนที่จะได้รับสิทธิการเข้า การกระทำดังกล่าวเป็นการลดโอกาสในการแข่งขันของคู่แข่งของ Yatsushiro JA

4. คดี JA Tosa-Aki Agricultural Cooperative³¹¹ (2017)

เมื่อวันที่ 29 มีนาคม ค.ศ.2017 JFTC ได้ออกคำสั่งห้ามและระงับแก่ สหกรณ์การเกษตรที่มีชื่อว่า JA Tosa-Aki Agricultural Cooperative เนื่องจากได้ฝ่าฝืนมาตรา 19 แห่ง AML ในข้อ 11 การทำธุรกรรมโดยมีเงื่อนไขห้ามคู่ค้าทำธุรกรรมกับคู่แข่ง (Dealing on exclusive terms) ตามแนวปฏิบัติ Designation of Unfair Trade Practices โดยสหกรณ์การเกษตรทำหน้าที่รับซื้อมะเขือยาวสีม่วง (eggplant) จากเกษตรกรสมาชิก ได้ทำข้อตกลงการรับซื้อมะเขือยาวสีม่วงของเกษตรกรสมาชิกโดยมีเงื่อนไข 2 ประการได้แก่ ประการแรก JA Tosa-Aki ไม่ยอมรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรสมาชิกเดิมที่ถูกไล่ออกจากสหกรณ์การเกษตร เนื่องจากบุคคล

³¹⁰ Japan Fair Trade Practice, "Warning to Yatsushiro District Agricultural Cooperative"

[Online], [May 27, 2017]. Available from:

http://www.jftc.go.jp/en/pressreleases/yearly_2005/mar/individual_000268.html

³¹¹ "The Jftc Issued a Cease and Desist Order to the Ja Tosa-Aki Agricultural Cooperative"

[Online], [May 27, 2017]. Available from: <http://www.jftc.go.jp/en/pressreleases/yearly-2017/March/170329.html>

เหล่านั้นขายผลผลิตให้แก่บุคคลอื่นนอกจาก JA Tosa-Aki และ ประการที่สอง JA Tosa-Aki เรียกเก็บค่าธรรมเนียม ค่าปรับ ฯลฯ จากเกษตรกรสมาชิกที่ฝ่าฝืนส่งมะเขือยาวขายให้แก่บุคคลอื่น

จากคดีนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า การกระทำของ JA Tosa-Aki เป็นกรณีที่ สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งห้ามไม่ให้เกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกติดต่อค้าขายกับผู้ประกอบการเอกชน อื่นๆ トラบเท่าที่เกษตรกรนั้นยังต้องการขายผลผลิตผ่านสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้น ตามความสัมพันธ์ ระหว่างสหกรณ์การเกษตรกับเกษตรกรสมาชิกตามแนวปฏิบัติ Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives ด้วยการกระทำดังกล่าวของ JA Tosa-Aki จึง ไม่ได้รับยกเว้นจากกฎหมาย AML และมีความผิดตามมาตรา 19 แห่ง AML

3.4.5 สรุป

โดยสรุปแล้ว บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่นต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรมีลักษณะเหมือนกับ บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทย กล่าวคือ มาตรา 22 แห่ง AML ได้ยกเว้นไม่ให้เกิดการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตกอยู่ ภายใต้ AML ทั้งนี้ตามมาตรา 9 แห่ง ACL ซึ่งเหมือนกับมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยที่กำหนดไม่ให้พระราชบัญญัติฉบับนี้ บังคับใช้กับสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีกฎหมายรับรอง และมีวัตถุประสงค์ดำเนินทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่นก็มีความแตกต่าง จากกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยในประการที่สำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก ได้มีการกำหนดเงื่อนไขทางโครงสร้างที่กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรมีสิทธิได้รับยกเว้นจาก AML ตามมาตรา 22 แห่ง AML และ ประการที่สอง ขอบเขตของการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์ที่ชัดเจนตามมาตรา 22 แห่ง AML ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่วิทยานิพนธ์เล่มนี้ต้องการจะศึกษา

3.5 สรุปขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าในต่างประเทศต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

โดยสรุปแล้วขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าในต่างประเทศต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร สามารถแยกพิจารณาตามกลุ่มประเภทการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์เกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรที่มีลักษณะเป็นความผิดตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดและแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.5.1 การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดหรือการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ (Monopolization or Attempt to Monopolization or Abuse of Dominant Position)

สามารถสรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 บทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆต่อการกระทำหรือการพยายามผูกขาดหรือการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ประเทศ	กฎหมายป้องกันการผูกขาด และแข่งขันทางการค้า		บทบัญญัติกเว้น
	Abuse of Dominant	Monopolization/ Attempt to Monopolization	
สหรัฐอเมริกา	-	Sherman Act § 2	- Capper-Volstead Act
สหภาพยุโรป	Art.102 TFEU	-	- SINGLE CMO Reg. (EU) 1308/2013 - Guidelines on the application of the specific rules set out in Articles 169, 170, 171 of the CMO Regulation for the olive oil, beef and veal and arable crops sectors
ออสเตรเลีย	Sect. 46 CCA	-	- Authorisation (Sect. 88 CCA) - Guidelines for Authorisation of Conduct (non-merger)
ญี่ปุ่น	-	AML § 3 , 2(5)	AML § 22

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบขอบเขตของบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด และการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆต่อกรณีการผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดหรือการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมีขอบของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ประเทศ	บทบัญญัติกเว้น	กรณีที่ได้รับยกเว้น	กรณีที่ไม่ได้รับยกเว้น
สหรัฐอเมริกา	Capper-Volstead Act	<p>- การผูกขาดหรือพยายามผูกขาดระหว่าง<u>กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเอง</u>ที่เป็นนิติบุคคลซึ่งปฏิบัติตาม Capper-Volstead Act § 1 (โดยไม่สนใจว่ามีส่วนแบ่งตลาดเท่าใด : คดี Fairdale Farms v. Yankee Milk) ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นนิติบุคคลรูปแบบใดก็ได้ที่เกิดจากการรวมตัวกันของผู้ผลิตสินค้าทางการเกษตร 2. นิติบุคคลนั้นต้องดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก 3. นิติบุคคลดำเนินงานด้วยการร่วมกันแปรรูป การจัดเตรียมสำหรับตลาด การจัดการหรือการตลาดสินค้าทางการเกษตร 4. นิติบุคคลนั้นต้องปฏิบัติตามหลักหนึ่งคนหนึ่งเสียง (One Man One Vote) หรือการจำกัดเงินปันผลไม่เกินร้อยละ 8 ต่อปี (8 Percent Limit on Dividends) 5. ผลผลิตส่วนใหญ่ที่ซื้อขายผ่านนิติบุคคลดังกล่าวต้องเป็นของสมาชิกนิติบุคคลนั้น 	<p>- กรณีการผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดระหว่าง<u>กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเอง</u>ทำให้ราคาสินค้าทางการเกษตรเพิ่มขึ้นเกินสมควร (unduly enhances price) (Capper-Volstead Act § 2)</p> <p>- กรณีที่การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดนั้น<u>กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กระทำร่วมกับบุคคลซึ่งไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย Capper-Volstead</u> (หลักในคดี Borden และคดี Nation Broiler Marketing Association)</p> <p>- การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดระหว่าง<u>กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองที่มีลักษณะเป็นพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (Predatory Conduct)</u> ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การข่มขู่และการบีบบังคับไม่ว่ากรณีใดๆให้ผู้ผลิตเข้าร่วมหรืออย่างน้อยที่สุดปฏิบัติตามราคาและกฎระเบียบอื่นๆที่กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกำหนดไว้ (คดี Gulf Coast Shrimpers & Oystermans Ass'n v. United States) 2. การกระทำในลักษณะ "Secondary Boycotts" ต่อผู้ซื้อ (คดี United States v. King) 3. การซ่อนเร้นการปั่นราคา (manipulation of price) ที่ผู้ซื้อชำระให้ โดยการให้ส่วนลดโดยลับ (secret rebates) เพื่อตัดราคาคู่แข่ง (คดี Bergjans Farm Dairy v. Sanitary Milk Producers) 4. การประท้วงผู้ค้าปลีกที่ซื้อสินค้าทางการเกษตรจากผู้แปรรูปที่ไม่ได้รับซื้อผลผลิตจากสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเพื่อบังคับให้ผู้ค้าปลีกซื้อสินค้าทางการเกษตรจากผู้แปรรูปที่รับซื้อผลผลิตจากสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเท่านั้น (คดี Otto Milk Company v. United Dairy Farmers) 5. การรบกวนการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรไปยังโรงงานของผู้แปรรูปที่ไม่ประสงค์จะทำธุรกิจกับกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร (คดี United States v. Maryland & Virginia Milk Producers Association)

			6. การปล่อยเงินกู้ให้แก่ลูกค้าและใช้อำนาจจากเงินกู้ดังกล่าวบังคับให้ลูกค้าต้องยอมรับราคาและเงื่อนไขทางการค้าอื่นๆที่กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกำหนด (คดี United States v. Maryland & Virginia Milk Producers Association)
สหภาพยุโรป	<p>-SINGLE CMO Reg. (EU)1308/2013</p> <p>-Guidelines on the application of the specific rules set out in Articles 169, 170, 171 of the CMO Regulation for the olive oil, beef and veal and arable crops sectors</p>	<p>- การใช้อำนาจเหนือตลาดภายในสหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์แห่งเดียวผ่านกิจกรรมการขายร่วมกันหรือการเจรจาต่อรองร่วมกันที่เป็นไปตามเงื่อนไขใน Art. 169-171 SINGLE CMO Reg. (EU) 1308/2013 ประกอบ Guidelines ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สหกรณ์การเกษตรต้องเป็น Recognised PO ตามมาตรา 152(1) แห่ง Single CMO Regulation หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรต้องเป็น Recognised APO ตามมาตรา 156(1) แห่ง Single CMO Regulation 2. ต้องกระทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่านั้นในการรวบรวมผลผลิตของสมาชิก (concentrating supply) การกระจายสินค้าที่สมาชิกผลิตขึ้นให้แก่ตลาด (placing on the market of the products produced by members) และการปรับต้นทุนการผลิตให้เหมาะสม (optimizing production costs) 3. กิจกรรมที่ผสมผสานกันทั้งหลายได้แก่ การจัดจำหน่ายร่วมกัน การส่งเสริมร่วมกัน การบริหารการควบคุมคุณภาพร่วมกัน การใช้เครื่องมือเครื่องใช้หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการเก็บรักษาร่วมกัน) ต้องนำไปสู่ประสิทธิภาพที่สำคัญเพราะกิจกรรมของ POs และ APOs ทั้งหมดสนับสนุนการบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP) 4. จำนวนของสินค้าทางการเกษตรที่มีการเจรจาต่อรองกันโดย PO แห่งหนึ่งต้องไม่เกินร้อยละ 20 ของตลาดที่เกี่ยวข้องในกรณีสินค้าจำพวกน้ำมันโอลีฟ และต้องไม่เกินร้อยละ 15 ของการผลิตโดยรวมภายในประเทศในกรณีสินค้าจำพวกธัญพืชจากการเพาะปลูกและเนื้อวัวและเนื้อลูกวัว 	<p>- การใช้อำนาจเหนือตลาดภายในสหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์แห่งเดียวผ่านกิจกรรมการขายร่วมกันหรือการเจรจาต่อรองร่วมกันที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขใน Art. 169-171 SINGLE CMO Reg. (EU) 1308/2013 ประกอบ Guidelines</p> <p>- การใช้อำนาจเหนือตลาดร่วมกันระหว่างสหกรณ์การเกษตรที่เป็น Recognised PO หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่เป็น Recognised APO หลายแห่ง</p>
ออสเตรเลีย	<p>-Authorisation (Sect.88 CCA)</p> <p>- Guidelines for Authorisation of Conduct (non-merger)</p>	<p>การใช้อำนาจเหนือตลาดทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองและกรณีร่วมกับบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์โดยเข้าลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะไม่ก่อผลกระทบในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ หรือ 2. ส่งผลหรือมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและประโยชน์สาธารณะนั้นมากกว่า 	<p>- การใช้อำนาจเหนือตลาดทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองและกรณีร่วมกับบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์โดยเข้าลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ก่อให้เกิดผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะไม่ก่อผลกระทบในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ หรือ 2. ส่งผลหรือมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะแต่ประโยชน์สาธารณะนั้นน้อยกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากข้อตกลงหรือการกระทำ

		ผลเสียต่อสาธารณะจากข้อตกลงหรือการกระทำดังกล่าว	ดังกล่าว
ญี่ปุ่น	AML § 22	- การผูกขาดทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองและกรณีร่วมกับบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ที่ไม่ทำให้การแข่งขันในการค้าขายใดขายหนึ่งถูกจำกัดอย่างมีนัยสำคัญและทำให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นเกินสมควร (AML § 22)	- การผูกขาดทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองและกรณีร่วมกับบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ที่ไม่ทำให้การแข่งขันในการค้าขายใดขายหนึ่งถูกจำกัดอย่างมีนัยสำคัญและทำให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นเกินสมควร (AML § 22) ตัวอย่างในคดี JA Fukai Prefectural Economic Federation of Agricultural Cooperatives

3.5.2 การรวมกิจการ (Merger and Acquisition)

สามารถสรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆต่อกรณีการรวมกิจการของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ประเทศ	กฎหมายป้องกันการผูกขาดและแข่งขันทางการค้า	บทบัญญัติกเว้น
สหรัฐอเมริกา	Sherman Act § 1,2 Clayton Act § 7	- กฎหมายสหกรณ์ของมลรัฐต่างๆ - Capper-Volstead Act
สหภาพยุโรป	Council Regulation No. 4064/89	-
ออสเตรเลีย	Sect. 50 CCA	- Co-operatives (Adoption of National Law) Bill 2012 - Authorisation for mergers (Sect. 88 CCA) - Merger Authorisation Guidelines - Informal Merger Review Process Guidelines
ญี่ปุ่น	AML § 9-18	-Agricultural Cooperative Society Law -AML § 22

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบขอบเขตของบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด และการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆต่อกรณีการรวมกิจการของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ประเทศ	บทบัญญัติยกเว้น	กรณีที่ได้รับยกเว้น	กรณีที่ไม่ได้รับยกเว้น
สหรัฐอเมริกา	Capper-Volstead Act	<p>- การรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองตามกฎหมาย สหกรณ์ของมลรัฐ เช่น Oregon's General Cooperative Statutes แห่งมลรัฐ Oregon หรือ Alaska Cooperative Corporations Act แห่งมลรัฐ Alaska ประกอบหลักเกณฑ์ Capper-Volstead Act § 1 ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นนิติบุคคลรูปแบบใดก็ได้ที่เกิดจากการรวมตัวกันของผู้ผลิตสินค้าทางการเกษตร 2. นิติบุคคลนั้นต้องดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก 3. นิติบุคคลดำเนินงานด้วยการร่วมกันแปรรูป การจัดเตรียมสำหรับตลาด การจัดการหรือการตลาดสินค้าทางการเกษตร 4. นิติบุคคลนั้นต้องปฏิบัติตามหลักหนึ่งคนหนึ่งเสียง (One Man One Vote) หรือการจำกัดเงินปันผลไม่เกินร้อยละ 8 ต่อปี (8 Percent Limit on Dividends) 5. ผลผลิตส่วนใหญ่ที่ซื้อขายผ่านนิติบุคคลดังกล่าวต้องเป็นของสมาชิกนิติบุคคลนั้น 	<p>- การรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย Capper-Volstead (หลักในคดี Maryland & Virginia Milk Producers)</p> <p>- การรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองที่มีลักษณะเป็นพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (Predatory Conduct) ตัวอย่างเช่น คดี Maryland & Virginia Milk Producers</p>
สหภาพยุโรป	-	-	-
ออสเตรเลีย	- Co-operatives (Adoption of National Law) Bill 2012	-การรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองที่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด	การรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองที่ไม่ได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด
	-Authorisation for Mergers (Sect.88 CCA) - Merger Authorisation Guidelines	<p>-การรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์โดยเข้าลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตาม Sect.88 CCA ประกอบ Merger Authorisation Guidelines ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ หรือ 2. ส่งผลหรือมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและประโยชน์สาธารณะนั้นมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากข้อตกลงหรือการกระทำดังกล่าว 	<p>- การรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์โดยเข้าลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตาม Sect.88 CCA ประกอบ Merger Authorisation Guidelines ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ก่อให้เกิดผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ หรือ 2. ส่งผลหรือไม่มีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะแต่ประโยชน์สาธารณะนั้นน้อยกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากข้อตกลงหรือการกระทำดังกล่าว

	Informal Merger Review Process Guidelines	- การรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ที่ไม่ได้ส่งผลเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantially lessen competition) ตัวอย่างคดี Murray Goulburn's acquisition of Classic Foods Holdings Pty Ltd. และคดี Geraldton Fisherman's acquisition of the lobster processing assets of Westar Lobster Pty Limited.	- การรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ที่ส่งผลเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantially lessen competition)
ญี่ปุ่น	Agricultural Cooperative Society Law	- การรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองซึ่งปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด	- การรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองซึ่งไม่ได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด
	AML § 22	- การรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองที่ไม่ได้ส่งผลเป็นการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantially restraint) อันทำให้ราคาเพิ่มขึ้นเกินสมควร (unjust price increases)	- การรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองที่ส่งผลเป็นการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantially restraint) อันทำให้ราคาเพิ่มขึ้นเกินสมควร (unjust price increases) หรือเป็นการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Trade Practice)

3.5.3 การร่วมกันจำกัดการแข่งขันในแนวนอน (Horizontal Restraints)

สามารถสรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆต่อกรณีการจำกัดการแข่งขันในแนวนอนของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ประเทศ	กฎหมายป้องกันการผูกขาดและแข่งขันทางการค้า	บทบัญญัติกเว้น
สหรัฐอเมริกา	Sherman Act § 1	Capper-Volstead Act
สหภาพยุโรป	Art.101 TFEU	<ul style="list-style-type: none"> - SINGLE CMO Reg. (EU) 1308/2013, - Guidelines on the application of the specific rules set out in Articles 169, 170, 171 of the CMO Regulation for the olive oil, beef and veal and arable crops sectors, - Specialisation Block Exemption Regulation - Art.101(3) TFEU - Council Regulation 1/2003 - Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty - Guidelines on the applicability of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to horizontal co-operation agreements
ออสเตรเลีย	Sect. 44ZZRA (Hardcore Cartel), 45D (Secondary Boycott) CCA	<ul style="list-style-type: none"> - Authorisation (Sect.88 CCA) - Guidelines for Authorisation of Conduct (non-merger) - Notification (Sect.93AB CCA) - Small business collective bargaining notifications and the Competition and Consumer Act
ญี่ปุ่น	AML § 3,2(6)	AML § 22

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบขอบเขตของบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด และการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆต่อกรณีการจำกัดการแข่งขันในแนวนอนของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ประเทศ	บทบัญญัติกเว้น	กรณีที่ได้รับยกเว้น	กรณีที่ไม่ได้รับยกเว้น
สหรัฐอเมริกา	Capper-Volstead Act	<p>- Cartel ระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองที่เป็นนิติบุคคลซึ่งปฏิบัติตาม Capper-Volstead Act § 1 ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นนิติบุคคลรูปแบบใดก็ได้ที่เกิดจากการรวมตัวกันของผู้ผลิตสินค้าทางการเกษตร 2. นิติบุคคลนั้นต้องดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก 3. นิติบุคคลดำเนินงานด้วยการร่วมกันแปรรูป การจัดเตรียมสำหรับตลาด การจัดการหรือการตลาดสินค้าทางการเกษตร 4. นิติบุคคลนั้นต้องปฏิบัติตามหลักหนึ่งคนหนึ่งเสียง (One Man One Vote) หรือการจำกัดเงินปันผลไม่เกินร้อยละ 8 ต่อปี (8 Percent Limit on Dividends) 5. ผลผลิตส่วนใหญ่ที่ซื้อขายผ่านนิติบุคคลดังกล่าวต้องเป็นของสมาชิกนิติบุคคลนั้น 	<p>- Cartel ระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองที่ทำให้ราคาสินค้าทางการเกษตรเพิ่มขึ้นเกินสมควร (unduly enhances price) (Capper-Volstead Act § 2)</p> <p>- Cartel ระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองที่มีลักษณะเป็นพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (Predatory Conduct) รวมไปถึงถึงกรณีSecondary boycott ตัวอย่างเช่นคดี United States v. King</p> <p>- Cartel ระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ร่วมกับบุคคลซึ่งไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย Capper-Volstead (หลักในคดี Borden และคดี Nation Broiler Marketing Association)</p>
สหภาพยุโรป	<p>- Art. 169-171 SINGLE CMO Reg. (EU) 1308/2013</p> <p>- Guidelines on the application of the specific rules set out in Articles 169, 170, 171 of the CMO</p>	<p>- Cartel โดยการขายร่วมกันหรือการเจรจาต่อรองร่วมกันภายในสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งเดียวซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขใน Art. 169-171 SINGLE CMO Reg. (EU) 1308/2013 และ Guidelines ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สหกรณ์การเกษตรต้องเป็น Recognised PO ตามมาตรา 152(1) แห่ง Single CMO Regulation หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรต้องเป็น Recognised APO ตามมาตรา 156(1) แห่ง Single CMO Regulation 2. ต้องกระทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่านั้นในการรวบรวมผลผลิตของสมาชิก (concentrating supply) การกระจายสินค้าที่สมาชิกผลิตขึ้นให้แก่ตลาด (placing on the market of the products produced by members) และการปรับต้นทุนการผลิตให้เหมาะสม (optimizing production costs) 3. กิจกรรมที่ผสมผสานกันทั้งหลาย(ได้แก่ การจัดทำนายร่วมกัน การส่งเสริมร่วมกัน การบริหารการควบคุมคุณภาพร่วมกัน การใช้เครื่องมือเครื่องใช้หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการเก็บรักษาร่วมกัน) ต้องนำไปสู่ประสิทธิภาพที่สำคัญเพราะกิจกรรมของ POs และ APOs 	<p>- Cartel ระหว่าง Recognised PO/ Recognised APO หลายแห่ง (ความเห็นของ Wahl ซึ่งเป็นปรัชษากฎหมายของศาลยุติธรรมยุโรป (Advocate General) ในคดี Belgian endive)</p> <p>- Cartel ภายใน Recognised PO/ Recognised APO แห่งเดียวแต่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขใน Art. 169-171 SINGLE CMO Reg. (EU) 1308/2013 และ Guidelines</p>

	<p>ทั้งหมดสนับสนุนการบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP)</p> <p>4. จำนวนของสินค้าทางการเกษตรที่มีการเจรจาต่อรองกันโดย PO แห่งหนึ่งต้องไม่เกินร้อยละ 20 ของตลาดที่เกี่ยวข้องในกรณีสินค้าจำพวกน้ำมันโอลีฟ และต้องไม่เกินร้อยละ 15 ของการผลิตโดยรวมภายในประเทศในกรณีสินค้าจำพวกธัญพืชจากการเพาะปลูกและเนื้อวัวและเนื้อลูกวัว</p>	
<p>- Art. 209 SINGLE CMO Reg. (EU) 1308/2013</p>	<p>Art 209 ส่วนแรก</p> <p>- Cartel ในข้อตกลงการผลิตหรือการค้าที่มีความจำเป็นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของ CAP ตามมาตรา 39 TFEU ทั้ง 5 ประการได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เพิ่มความสามารถในด้านการผลิตทางการเกษตร โดยการสนับสนุนความก้าวหน้าทางเทคนิค การรับประกันการพัฒนาในด้านการผลิตทางการเกษตร และการใช้ปัจจัยทางการผลิตโดยเฉพาะแรงงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2. รับประกันมาตรฐานการครองชีพของประชาคมทางการเกษตรอย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะการเพิ่มรายได้ต่อหัวให้แก่บุคคลที่ประกอบอาชีพเกษตรกร 3. สร้างความมีเสถียรภาพให้แก่ตลาด 4. รับประกันความพร้อมใช้ประโยชน์ของสินค้า และ 5. รับประกันว่าสินค้าจะถึงมือผู้บริโภคในราคาที่สมเหตุสมผล <p>Art 209 ส่วนท้าย</p> <p>- Cartel ยกเว้นกรณี Price Fixing ในข้อตกลง คำตัดสิน และการกระทำร่วมกันของเกษตรกร (farmers) สมาคมเกษตรกร (farmers' association) สมาคมของสมาคมเกษตรกร (association of farmers' association) ระหว่างกันเองหรือ ข้อตกลง คำตัดสิน และการกระทำร่วมกันภายใน PO ที่ถูกยอมรับตามมาตรา 152 แห่ง Single CMO Regulation หรือ APO ที่ถูกยอมรับตามมาตรา 156 แห่ง Single CMO Regulation เกี่ยวกับกิจกรรมการผลิตหรือการค้าสินค้าทางการเกษตร หรือกิจกรรมในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกันเพื่อการจัดเก็บ (storage) การดูแล (treatment) และการแปรรูป (processing) สินค้าทางการเกษตรที่ไม่ทำให้วัตถุประสงค์ของนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP) ตามมาตรา 39 แห่ง TFEU เสียหาย</p>	<p>Art 209 ส่วนแรก</p> <p>- Cartel ในข้อตกลงการผลิตหรือการค้าที่ไม่มีความจำเป็นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของ CAP ตามมาตรา 39 TFEU</p> <p>Art 209 ส่วนท้าย</p> <p>- Price Fixing ในข้อตกลงในการผลิตหรือการค้าหรือข้อตกลงในการผลิตหรือการค้าที่เป็นการทำลายการแข่งขัน (competition is excluded)</p> <p>- Cartel ระหว่างเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์ (หลักในคดี Meldoc Case)</p> <p>- มติของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือ ชุมนุมสหกรณ์ที่กระทำภายหลังจากการทำ Cartel กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์ (คดี BloemenvelingenAalsmeer)</p> <p>- Cartel ระหว่าง Recognised PO/ Recognised APO หลายแห่ง (ความเห็นของ Wahl ซึ่งเป็นปริญญากฎหมายของศาลยุติธรรมยุโรป (Advocate General) .ในคดี Belgian endive)</p>
<p>- Specialisation Block Exemption Regulation (SBER)</p>	<p>- เป็น Cartel ในข้อตกลงในการผลิตร่วมกัน และการจัดจำหน่ายร่วมกันที่เป็นไปตามเงื่อนไขใน SBER ดังต่อไปนี้</p>	<p>- เป็น Cartel ในข้อตกลงในการผลิตร่วมกันและการจัดจำหน่ายร่วมกันที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขใน SBER</p>

		<p>1. ส่วนแบ่งตลาดรวมของคู่สัญญาทั้งหมดต้องไม่เกินร้อยละ 20 ของตลาดที่เกี่ยวข้อง(relevant market) และ</p> <p>2. ข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันต้องไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดการแข่งขันอย่างร้ายแรง (Hardcore restriction) เว้นแต่ Price fixing ที่เรียกเก็บจากลูกค้าในทันทีภายใต้การจัดจำหน่ายร่วมกัน the fixing of prices charged to immediate customers in the context of joint distribution และ</p> <p>Limitation of output or sales ที่กำหนดความสามารถและปริมาณการผลิตภายใต้ข้อตกลงการผลิตร่วมกัน (the setting of the capacity and production volume in the context of a joint production agreement) และกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการขายภายใต้การจัดจำหน่ายร่วมกัน (the setting of sales targets in the context of joint distribution)</p>	- Allocation of markets or customers
	<p>- Art.101(3) TFEU</p> <p>- Council Regulation 1/2003</p>	<p>- Cartel ที่เป็นไปตามเงื่อนไขใน Art.101(3) TFEU ประกอบด้วย Council Regulation 1/2003 ได้แก่</p> <p>1. ข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันนั้นจะต้องถูกจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการผลิต หรือการจัดจำหน่ายสินค้า หรือเพื่อความก้าวหน้าทางเทคนิคหรือทางเศรษฐกิจ</p> <p>2. ข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันนั้นจะต้องก่อให้เกิดผลประโยชน์ตามสมควรแก่ผู้บริโภค</p> <p>3. ข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันนั้นจะต้องเป็นข้อตกลงที่จำเป็นและขาดไม่ได้เพื่อให้วัตถุประสงค์ในประการที่หนึ่งบรรลุผลอย่างสมบูรณ์ และ</p> <p>4. ข้อตกลงนั้นจะต้องไม่เปิดโอกาสให้มีการขจัดการแข่งขันให้หมดไป</p>	- Cartel ที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขใน Art.101(3) TFEU ประกอบด้วย Council Regulation 1/2003
ออสเตรเลีย	<p>- Authorisation (Sect.88 CCA)</p> <p>- Guidelines for Authorisation of Conduct (non-merger)</p>	<p>- กรณีที่ Cartel และ Primary หรือ Secondary boycott ทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองและกรณีร่วมกับบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ(public benefit) มากกว่าผลเสียต่อสาธารณะ (public detriment) ตัวอย่างคดี ได้แก่ คดี Tobacco Co-operative of Victoria Limited และคดี Dairy Farmers Milk Co-operative Limited</p>	- กรณีที่ Cartel และ Primary หรือ Secondary boycott ทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองและกรณีร่วมกับบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ (public benefit) มากกว่าผลเสียต่อสาธารณะ (public detriment)
	<p>- Notification (Sect.93AB CCA)</p> <p>- Small business collective bargaining</p>	<p>- กรณีที่ Cartel และ Primary boycott ทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองและกรณีร่วมกับบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือ</p>	- กรณีที่ Cartel และ Primary boycott ทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยกันเองและกรณีร่วมกับบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ที่

	notifications and the Competition and Consumer Act	ชุมนุมสหกรณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ (public benefit) มากกว่าผลเสียต่อสาธารณะ (public detriment) ตัวอย่างคดี ได้แก่คดี NSW MidCoast & SA Barossa Mid North Co-operative Dairymen Limited Collective Bargaining Groups และ คดี Manning Valley Dairy Farmers	ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ(public benefit) มากกว่าผลเสียต่อสาธารณะ (public detriment)
ญี่ปุ่น	AML § 22	- Cartel ทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยตนเองและกรณีร่วมกับบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ที่ไม่ทำให้การแข่งขันในการค้าขายใดแขนงหนึ่งถูกจำกัด อย่างมีนัยสำคัญและทำให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นเกินสมควร (AML § 22)	- Cartel ทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ด้วยตนเองและกรณีร่วมกับบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ที่ทำให้การแข่งขันในการค้าขายใดแขนงหนึ่งถูกจำกัดอย่างมีนัยสำคัญและทำให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นเกินสมควร (AML § 22)

3.5.4 การร่วมกันจำกัดการแข่งขันในแนวตั้ง (Vertical Restraints)

สามารถสรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆต่อกรณีการจำกัดการแข่งขันในแนวตั้งของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ประเทศ	กฎหมายป้องกันการผูกขาดและแข่งขันทางการค้า	บทบัญญัติกเว้น
สหรัฐอเมริกา	Sherman Act § 1 Clayton Act § 3	Capper-Volstead Act
สหภาพยุโรป	Art.101 TFEU	- SINGLE CMO Reg. (EU) 1308/2013 - Art.101(3) TFEU - Council Regulation 1/2003 - Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty - Guidelines on Vertical Restraints
ออสเตรเลีย	Sect. 47 (Exclusive Dealings, Tying agreement), 48 (Resale Price Maintenance) CCA	- Authorisation (Sect.88 CCA) - Small business collective bargaining notifications and the Competition and Consumer Act - Notification (Sect.93AB CCA) - Exclusive dealing notification guidelines - Resale Price Maintenance notification guidelines
ญี่ปุ่น	AML § 9-18	- AML § 22 - Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives - Guidelines Concerning Abuse of a Superior Bargaining Position Under the Antimonopoly Act”

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบขอบเขตของบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด และการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆต่อกรณีการจำกัดการแข่งขันในแนวตั้งของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

ประเทศ	บทบัญญัติกเว้น	กรณีที่ได้รับยกเว้น	กรณีที่ไม่ได้รับยกเว้น
สหรัฐอเมริกา	Capper-Volstead Act	<p>-การร่วมกันจำกัดการแข่งขันแนวตั้งระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับสมาชิกของตนซึ่งปฏิบัติตาม Capper-Volstead Act 5 1 ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นนิติบุคคลรูปแบบใดก็ได้ที่เกิดจากการรวมตัวกันของผู้ผลิตสินค้าทางการเกษตร 2. นิติบุคคลนั้นต้องดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก 3. นิติบุคคลดำเนินงานด้วยการร่วมกันแปรรูป การจัดเตรียมสำหรับตลาด การจัดการหรือการตลาดสินค้าทางการเกษตร 4. นิติบุคคลนั้นต้องปฏิบัติตามหลักหนึ่งคนหนึ่งเสียง (One Man One Vote) หรือการจำกัดเงินปันผลไม่เกินร้อยละ 8 (8 Percent Limit on Dividends) 5. ผลผลิตส่วนใหญ่ที่ซื้อขายผ่านนิติบุคคลดังกล่าวต้องเป็นของสมาชิกนิติบุคคลนั้น 	<p>-การร่วมกันจำกัดการแข่งขันแนวตั้งระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับสมาชิกของตนซึ่งมีลักษณะเป็นพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (Predatory Conduct) ตัวอย่างคดี Gulf Coast Shrimpers & Oystermans Ass'n v. United States</p> <p>- การร่วมกันจำกัดการแข่งขันในแนวตั้งระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย Capper-Volstead (หลักในคดี Borden และคดี Nation Broiler Marketing Association) ได้แก่ Resale Price Maintenance และ Exclusive Dealings</p>
สหภาพยุโรป	- Art. 209 SINGLE CMO Reg. (EU) 1308/2013	<p>Art 209 ส่วนแรก</p> <p>- การร่วมกันจำกัดการแข่งขันในแนวตั้งที่มีความจำเป็นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของ CAP ตามมาตรา 39 TFEU ทั้ง 5 ประการได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เพิ่มความสามารถในด้านการผลิตทางการเกษตร โดยการสนับสนุนความก้าวหน้าทางเทคนิค การรับประกันการพัฒนาในด้านการผลิตทางการเกษตร และการใช้ปัจจัยทางการผลิต โดยเฉพาะแรงงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2. รับประกันมาตรฐานการครองชีพของประชาชนทางการเกษตรอย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะการเพิ่มรายได้ต่อหัวให้แก่บุคคลที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม 3. สร้างความมีเสถียรภาพให้แก่ตลาด 4. รับประกันความพร้อมใช้ประโยชน์ของสินค้า และ 5. รับประกันว่าสินค้าจะมีผู้บริโภคในราคาที่สมเหตุสมผล 	<p>Art 209 ส่วนแรก</p> <p>- การร่วมกันจำกัดการแข่งขันในแนวตั้งที่ไม่มีความจำเป็นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของ CAP ตามมาตรา 39 TFEU</p> <p>Art 209 ส่วนท้าย</p> <p>- การร่วมกันจำกัดการแข่งขันในแนวตั้งระหว่างสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ร่วมกับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร ชุมชนสหกรณ์ (ตามหลักในคดี Meldoc case) ได้แก่ Resale Price Maintenance และ Exclusive Supply</p>

	<p>- Art..101(3) TFEU</p> <p>- Council Regulation 1/2003</p>	<p>- การร่วมกันจำกัดการแข่งขันในแนวดิ่ง<u>ทั้งกรณีระหว่างสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับสมาชิกของตนและกรณีระหว่างสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ที่เป็นไปตามเงื่อนไขใน Art..101(3) TFEU ประกอบ Council Regulation 1/2003 ได้แก่</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันนั้นจะต้องถูกจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการผลิต หรือการจัดจำหน่ายสินค้า หรือเพื่อความก้าวหน้าทางเทคนิคหรือทางเศรษฐกิจ 2. ข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันนั้นจะต้องก่อให้เกิดผลประโยชน์ตามสมควรแก่ผู้บริโภค 3. ข้อตกลงหรือการกระทำร่วมกันนั้นจะต้องเป็นข้อตกลงที่จำเป็นและขาดไม่ได้เพื่อให้วัตถุประสงค์ในประการที่หนึ่งบรรลุผลอย่างสมบูรณ์ และ 4. ข้อตกลงนั้นจะต้องไม่เปิดโอกาสให้มีการจัดการแข่งขันให้หมดไป 	<p>- การร่วมกันจำกัดการแข่งขันในแนวดิ่ง<u>ทั้งกรณีระหว่างสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับสมาชิกของตนและกรณีระหว่างสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ที่เป็นไปตามเงื่อนไขใน Art..101(3) TFEU ประกอบ Council Regulation 1/2003</u></p>
<p>ออสเตรเลีย</p>	<p>- Authorisation (Sect.88 CCA)</p> <p>- Guidelines for Authorisation of Conduct (non-merger)</p>	<p>- กรณี Resale Price Maintenance <u>ทั้งกรณีระหว่างสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับสมาชิกของตนและกรณีระหว่างสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ(public benefit) มากกว่าผลเสียต่อสาธารณะ (public detriment)</u></p> <p>-กรณี Exclusive Dealings และ Tying agreement <u>ทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับสมาชิกของตนและกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ ที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ หรือ 2. ส่งผลหรือมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและประโยชน์สาธารณะนั้น<u>มากกว่า</u> ผลเสียต่อสาธารณะจากข้อตกลงหรือการกระทำดังกล่าว 	<p>กรณี Resale Price Maintenance <u>ทั้งกรณีระหว่างสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับสมาชิกของตนและกรณีระหว่างสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ(public benefit) มากกว่าผลเสียต่อสาธารณะ (public detriment)</u></p> <p>-กรณี Exclusive Dealings และ Tying agreement <u>ทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับสมาชิกของตนและกรณีระหว่างสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ ที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>ก่อให้เกิดผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ หรือ</u> 2. ไม่ส่งผลหรือมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะแต่ประโยชน์สาธารณะนั้น<u>น้อยกว่า</u> ผลเสียต่อสาธารณะจากข้อตกลงหรือการกระทำดังกล่าว
	<p>- Notification (Sect. 93 CCA)</p> <p>- Exclusive dealing notification guidelines</p> <p>- Resale Price Maintenance notification</p>	<p>- กรณี Exclusive Dealings และ Tying agreement <u>ทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับสมาชิกของตนและกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ(public benefit) มากกว่าผลเสียต่อสาธารณะ (public</u></p>	<p>- กรณี Exclusive Dealings และ Tying agreement <u>ทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับสมาชิกของตนและกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ(public benefit) มากกว่าผลเสียต่อสาธารณะ (public detriment) และส่งผลเป็นการ</u></p>

	guidelines	<p>detriment) และไม่ส่งผลเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantially lessen competition)</p> <p>-กรณี Resale Price Maintenance ทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับสมาชิกของตนและกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ ที่ไม่ได้ส่งผลหรือไม่มีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและประโยชน์สาธารณะนั้นมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากข้อตกลงหรือการกระทำดังกล่าว</p>	<p>ลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantially lessen competition)</p> <p>-กรณี Resale Price Maintenance ทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับสมาชิกของตนและกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ ที่ไม่ได้ส่งผลหรือไม่มีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะแต่ประโยชน์สาธารณะนั้นน้อยกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากข้อตกลงหรือการกระทำดังกล่าว</p>
ญี่ปุ่น	AML § 22	<p>-การจำกัดการแข่งขันในแนวตั้งระหว่างระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับสมาชิกของตน ซึ่งไม่ได้เข้าลักษณะ AML § 19 และ Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives</p>	<p>- AML § 19 ได้แก่ Resale Price Maintenance (ในกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์) และ Exclusive Dealings ทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับสมาชิกของตนและกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ ตัวอย่างคดี ได้แก่ คดี Yatsushiro District Agricultural Cooperative, JA Tosa-Aki Agricultural Cooperative</p> <p>- Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives</p> <p>กรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับสมาชิกของตน</p> <p>ได้แก่ (1) ความสัมพันธ์ระหว่างสหกรณ์การเกษตรกับเกษตรกร ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งห้ามไม่ให้เกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกติดต่อค้าขายกับผู้ประกอบการเอกชนอื่นๆ ควบเท่าที่เกษตรกรนั้นยังต้องการขายผลผลิตและหรือซื้อเครื่องมือเครื่องใช้จากสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้น (คดี JA Tosa-Aki Agricultural Cooperative) 2. สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งยอมให้เกษตรกรสมาชิกเข้าถึงการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการเกษตรร่วมกันของสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้น โดยมีเงื่อนไขว่าเกษตรกรสมาชิกต้องขายผลผลิตและหรือซื้อเครื่องมือเครื่องใช้จากสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้นเท่านั้น 3. สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งยอมให้เกษตรกรสมาชิกกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการเกษตรจากตน โดยมีเงื่อนไขว่าเกษตรกรสมาชิกต้องขายผลผลิตและหรือซื้อเครื่องมือเครื่องใช้จากสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้นเท่านั้น

		 <p>จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY</p>	<p>(2) ความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกับสหกรณ์การเกษตร ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กรณีที่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรซื้อผลผลิตทางการเกษตรหรือขายเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตรให้แก่สหกรณ์การเกษตรสมาชิก โดยมีเงื่อนไขว่าสหกรณ์การเกษตรรายนั้นต้องขายผลผลิตทางการเกษตรหรือซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตรในส่วนที่กระทำกับผู้ประกอบการเอกชนให้แก่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วย คดี Snowbrand 2. กรณีที่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรให้ส่วนลดแก่สหกรณ์การเกษตรซึ่งเป็นสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้นโดยพิจารณาตาม PU ของสหกรณ์การเกษตรแต่ละราย 3. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรบังคับให้สหกรณ์การเกษตรสมาชิกต้องปฏิบัติตามราคาขายปลีกที่ชุมนุมสหกรณ์กำหนด <p>(3) ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์</p> <p>ห้ามกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในการใช้อำนาจในการเจรจาต่อรองที่เหนือกว่าโดยไม่ชอบกับผู้ประกอบการเอกชนตามแนวปฏิบัติ “Guidelines Concerning Abuse of a Superior Bargaining Position Under the Antimonopoly Act” ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งในธุรกรรมนั้น(รวมถึงคู่สัญญารายใหม่ของอีกฝ่ายหนึ่งที่มีเจตนาเข้าทำธุรกรรม) ต้องซื้อสินค้าหรือบริการนอกเหนือจากสินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องในธุรกรรมนั้น 2. เป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งในธุรกรรมนั้นต้องจัดเตรียมเงิน บริการหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างอื่นด้วยตนเอง 3. ปฏิเสธที่จะรับสินค้าตามธุรกิจนั้นจากอีกฝ่ายหนึ่งหลังจากที่ตนได้รับสินค้าดังกล่าวมาแล้วอันเป็นเหตุให้อีกฝ่ายต้องยอมรับสินค้านั้นคืนไป หรือชำระค่าตอบแทนสำหรับธุรกรรมนั้นให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งล่าช้าหรือลดจำนวนเงินที่ต้องชำระ หรือ กำหนดหรือเปลี่ยนแปลงข้อตกลงทางการค้าหรือธุรกรรมที่อยู่ในระหว่างดำเนินการไปในทางที่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบ
--	--	--	--

โดยในส่วนต่อไปจะได้เปรียบเทียบถึงบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดหรือกฎหมายการแข่งขันทางการค้าในประเทศต่างๆต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร รวมไปถึงปัญหาในบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

บทที่ 4

เปรียบเทียบและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์และ ชุมนุมสหกรณ์เกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

จากการศึกษาบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆ ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร เมื่อพิจารณาตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ซึ่งยกเว้นการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีกฎหมายรับรองและมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร (ต่อไปนี้จะเรียกว่า “กลุ่มเกษตรกรและหรือสหกรณ์การเกษตร” สามารถแยกพิจารณาเป็นประเด็นปัญหาได้เป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) ปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไขโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสิทธิได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 (2) ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ซึ่งผู้เขียนจะขออธิบายในประเด็นต่าง ๆ ข้างต้นดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสิทธิได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

4.1.1 สภาพปัญหา

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ในมาตรา 4 ได้บัญญัติไว้ว่า

“พระราชบัญญัตินี้มิให้ใช้บังคับแก่การกระทำของ

(3) กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีกฎหมายรับรอง และมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร”

สมาชิกของตนต้องปฏิบัติตามราคาดังกล่าว หากไม่ปฏิบัติตามจะได้รับโทษ ซึ่งการกระทำดังกล่าวของสหกรณ์การเกษตรแสดงให้เห็นได้ว่าเป็นการจำกัดเสรีภาพของเกษตรกรในการกำหนดราคาผลผลิตของสมาชิก และไม่ได้เป็นไปเพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 อย่างแท้จริง รวมไปถึงยังเป็นการขัดแย้งต่อหลักการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก (MEMBER ECONOMIC PARTICIPATION) ตามแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของสหกรณ์เช่นเดียวกัน

4.1.2 เปรียบเทียบและวิเคราะห์บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าในประเทศต่าง ๆ

จากสภาพปัญหาข้างต้น เมื่อได้ศึกษากฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆ ในบทที่ 3 พบว่า ประเทศที่มีการกำหนดเงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรและหรือสหกรณ์การเกษตรที่มีสิทธิได้รับยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า ได้แก่ Capper-Volstead Act มาตรา 1 ของประเทศสหรัฐอเมริกา และ AML มาตรา 22 ของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเงื่อนไขในบทบัญญัติยกเว้นทั้งสองประเทศนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึง หลักการสหกรณ์สากลตามแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของสหกรณ์ขององค์การสัมพันธภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (The International Co-operative Alliance: ICA) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่บัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 ดังนั้นผู้เขียนจึงจะขอแนะนำเงื่อนไขดังกล่าวตามบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดการแข่งขันทางการค้าของทั้งสองประเทศนี้มาพิจารณาเปรียบเทียบกัน และพิจารณาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์ในประเทศไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 รวมไปถึงหลักการสหกรณ์สากลตามแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ของ ICA เพื่อให้ได้หลักเกณฑ์ที่เหมาะสมที่สุดในการกำหนดเงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสิทธิได้รับยกเว้นตาม มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act สามารถสรุปเงื่อนไขทางโครงสร้างข้างต้นได้ดังต่อไปนี้

1. การรวมกันของผู้ผลิตสินค้าทางการเกษตรเพื่อจัดตั้งนิติบุคคล
2. นิติบุคคลต้องดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก

3. นิติบุคคลต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการร่วมกันในการแปรรูป (processing) การจัดเตรียมสำหรับตลาด (preparing for market) การจัดการ (handling) และการตลาด (marketing) สินค้าทางการเกษตรของสมาชิกในการพาณิชย์ระหว่างมลรัฐและระหว่างประเทศ
4. ต้องปฏิบัติตามหลักหนึ่งคนหนึ่งเสียง (One Man One Vote) หรือการจำกัดเงินปันผลไม่เกินร้อยละ 8 ต่อปี (8 Percent Limit on Dividends)
5. ผลผลิตส่วนใหญ่ที่ซื้อขายต้องเป็นผลผลิตที่ผลิตโดยสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตร

จากเงื่อนไขข้างต้นนี้ กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ที่ประสงค์จะได้รับยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act นั้น ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตราดังกล่าวอย่างครบถ้วนแล้ว

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรจะปฏิบัติตามเงื่อนไขทางโครงสร้างดังกล่าวแล้ว แต่ถ้าหากว่า การกระทำของกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรเหล่านั้น มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ การกระทำนั้นย่อมไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act และต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาด ไม่ว่าจะเป็น Sherman Act Clayton Act หรือ FTC Act ได้แก่ พฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) ตามคำพิพากษาของศาล และ พฤติกรรมที่ทำให้ราคาผลผลิตของสมาชิกที่กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรจะนำออกขายเพิ่มสูงขึ้นเกินสมควร (unduly enhance the prices) ตามมาตรา 2 แห่ง Capper-Volstead Act

ส่วนประเทศญี่ปุ่นนั้น ได้กำหนดเงื่อนไขทางโครงสร้างดังกล่าว ไว้ในมาตรา 22 แห่ง AML โดยสามารถสรุปเงื่อนไขได้ดังต่อไปนี้

1. เป็นห้างหุ้นส่วน (Partnership) ซึ่งถูกจัดตั้งตามกฎหมายอื่น (ได้แก่ Agricultural Cooperative Society Law : ACL ซึ่งกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร มีฐานะเป็นนิติบุคคล)
2. มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือร่วมกันระหว่างเกษตรกรหรือผู้บริโภค
3. ต้องจัดตั้งขึ้นโดยสมัครใจและผู้เป็นสมาชิกสามารถเข้าร่วมและออกจากกลุ่มเกษตรกรได้โดยสมัครใจ
4. สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิในการออกเสียงเท่ากัน
5. มีจำกัดการแบ่งสรรกำไรระหว่างสมาชิกตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

(ถ้ามี)

โดยหลักแล้วห้างหุ้นส่วนที่ประสงค์ที่จะได้รับยกเว้นตามมาตรา 22 แห่ง AML ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตรา 22 ครบถ้วนแล้ว อย่างไรก็ตามในมาตรา 9 แห่ง ACL ได้กำหนดให้สหกรณ์การเกษตรรวมถึงชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเป็นห้างหุ้นส่วนที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้ว ดังนั้นโดยหลักแล้วสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์ย่อมได้รับยกเว้นไม่ให้เกิดอยู่ภายใต้การบังคับใช้ AML ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรนั้น ยังมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้างต้นอย่างครบถ้วน จึงจะได้รับการยกเว้นตามมาตรา 22 แห่ง AML

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร จะได้รับยกเว้นไม่ให้เกิดอยู่ภายใต้การบังคับใช้ AML ตามมาตรา 22 แห่ง AML แล้วก็ตาม แต่หากกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรดังกล่าวกระทำการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ การกระทำนั้นย่อมไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 22 แห่ง AML และต้องตกอยู่ภายใต้ AML ได้แก่ การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่ชอบธรรม (unfair trade practices) ตามมาตรา 19 ประกอบมาตรา 2(9) แห่ง AML และ การกระทำที่ทำให้การแข่งขันในการค้าแขนงใดแขนงหนึ่งถูกจำกัดโดยมีนัยสำคัญ (substantially restraint) ซึ่งส่งผลให้ราคาเพิ่มขึ้นเกินควร (unjust price increases)

เมื่อเปรียบเทียบบทบัญญัติยกเว้นของทั้งสองประเทศข้างต้นแล้ว พบว่า เงื่อนไขทางโครงสร้างข้างต้นไม่ได้เป็นหลักประกันว่า การกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร จะได้รับยกเว้นไม่ให้เกิดอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า เนื่องจากต้องพิจารณาจากลักษณะการกระทำของกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรเป็นหลักว่า การกระทำของกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรนั้น เข้าหลักเกณฑ์ที่ไม่ได้รับการยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้นหรือไม่ ซึ่งในส่วนนี้จะได้กล่าวต่อไปในปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตในการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

แต่อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขทางโครงสร้างข้างต้น ก็ยังเป็นส่วนสำคัญในการให้ความคุ้มครองแก่กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ให้สามารถดำเนินธุรกิจของตน เพื่อเสริมสร้างอำนาจที่แข็งแกร่งของเกษตรกรในการเจรจาต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง รวมไปถึงส่งเสริมให้เกษตรกรทั้งหลายสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ตั้งแต่การผลิต การรวบรวม การจัดเก็บรักษา การแปรรูป การขนส่งและการขายผลผลิต ผ่านกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์สูงสุด อันเป็นไปตามเจตนารมณ์ในการจัดตั้งและการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร

จากผลการศึกษาข้างต้น เมื่อนำเงื่อนไขทางโครงสร้างของทั้งสองประเทศมาพิจารณาเปรียบเทียบกันแล้ว พบว่า มีเงื่อนไขที่เหมือนกันทั้งหมด 4 ประการ ได้แก่ การรวมตัวกันจัดตั้งนิติบุคคล วัตถุประสงค์เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก หลักหนึ่งคนหนึ่งเสียง (One Man One Vote) และการแบ่งสรรกำไรให้แก่สมาชิกตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้

หากจะนำมากำหนดเป็นเงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ต้องพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 ประกอบกับหลักการสหกรณ์สากลตามแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ของ ICA ซึ่งสามารถแยกพิจารณาเป็นรายเงื่อนไขได้ดังต่อไปนี้

1.) การรวมตัวกันจัดตั้งนิติบุคคล ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ได้กำหนดให้กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์มีสภาพเป็นนิติบุคคล ทั้งนี้ตามมาตรา 37 มาตรา 105 และมาตรา 120 ตามลำดับ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในข้อ 2.4.1 นอกจากนี้ ยังเป็นไปตามหลักการว่าด้วยการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Co-operation among Co-operatives) ตามแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์

2.) วัตถุประสงค์เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ได้กำหนดเงื่อนไขนี้ให้เป็นหลักเกณฑ์ในการจัดตั้ง ทั้งสหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ ตามมาตรา 33 และมาตรา 105 ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในข้อ 2.4.1.1 รวมถึงคำนิยามของสหกรณ์ ในมาตรา 4 ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในข้อ 2.2.2 ในส่วนของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร ได้กำหนดเงื่อนไขนี้ให้เป็นหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร ตามมาตรา 5 ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในข้อ 2.4.2.1 โดยหลักเกณฑ์เหล่านี้มีความสอดคล้องกับหลักการควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย (DEMOCRATIC MEMBER CONTROL) ตามแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์

3.) หลักหนึ่งคนหนึ่งเสียง (One Man One Vote) ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ได้กำหนดเงื่อนไขนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานของสหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ ตามมาตรา 59 และมาตรา 106 ตามลำดับ ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในข้อ 2.4.1.3 ในส่วนของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร ได้กำหนดเงื่อนไขนี้ให้เป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร ตามมาตรา 20 ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในข้อ 2.4.2.3 นอกจากนี้ยังเป็นไปตามหลักการควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย (DEMOCRATIC MEMBER CONTROL) ตามแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์

4.) การแบ่งสรรกำไรให้แก่สมาชิกตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ได้กำหนดเงื่อนไขนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานของสหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ ตามมาตรา 60(1)¹ และมาตรา 105 ประกอบมาตรา 60(1) ตามลำดับ ในส่วนของพระราชกฤษฎีกา

¹ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 60

“ในการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์ ให้จัดสรรเป็นทุนสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิ และเป็นค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่เกินร้อยละ 5

ว่าด้วยกลุ่มเกษตรกรนั้น ได้กำหนดเงื่อนไขนี้ให้เป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร ตามมาตรา 21(1)² นอกจากนี้ ยังเป็นไปตามหลักการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก (MEMBER ECONOMIC PARTICIPATION) ตามแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์

ส่วนเงื่อนไขทางโครงสร้างที่แตกต่างกันนั้น มาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead ได้แก่ ประการแรก นิติบุคคลต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการร่วมกันในการแปรรูป (processing) การจัดเตรียมสำหรับตลาด (preparing for market) การจัดการ (handling) และการตลาด (marketing) สินค้าทางการเกษตรของสมาชิกในการพาณิชย์ระหว่างมลรัฐและระหว่างประเทศ และ ประการที่สอง ผลผลิตส่วนใหญ่ที่ซื้อขายต้องเป็นของสมาชิกสหกรณ์ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 พบว่า เงื่อนไขในประการแรก เป็นเงื่อนไขที่คล้ายกับการดำเนินงานของสหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ ตามมาตรา 46(1) และมาตรา 105 ประกอบมาตรา 46(1) ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในข้อ 2.4.1.4 ในส่วนพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร เป็นเงื่อนไขที่คล้ายกับการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร ตามมาตรา 10(1) ที่ได้กล่าวไปแล้วในข้อ 2.4.2.4 นอกจากนี้ยังเป็นไปตามหลักการเปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยความสมัครใจ (VOLUNTARY AND OPEN MEMBERSHIP) ตามแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์

ในส่วนเงื่อนไขประการที่สอง นั้นจะเห็นได้ว่ามีความคล้ายกับหลักเกณฑ์ในการดำเนินการของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ตามมาตรา 63³ และมาตรา 105 ประกอบมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ นอกจากนี้ยังเป็นไปตามหลักการควบคุมโดย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ของกำไรสุทธิ กำไรสุทธิประจำปีที่เหลือจากการจัดสรรเป็นทุนสำรองและค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ที่ประชุมใหญ่อาจจัดสรรได้ภายใต้ข้อบังคับ ดังต่อไปนี้

(1) จ่ายเป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว แต่ต้องไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง สำหรับสหกรณ์แต่ละประเภท”

² พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร มาตรา 21

“ในการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีของกลุ่มเกษตรกร ให้กันไว้เป็นทุนสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิ

กำไรสุทธิประจำปีที่เหลือจากการกันไว้เป็นทุนสำรอง ที่ประชุมใหญ่อาจมีมติให้จ่ายตามข้อบังคับในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว แต่ต้องไม่เกินอัตราที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด”

³ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 63

สมาชิกตามหลักประชาธิปไตย (DEMOCRATIC MEMBER CONTROL) ในแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์

ในส่วนเงื่อนไขทางโครงสร้างตามมาตรา 22 แห่ง AML นั้น ได้แก่ ห้างหุ้นส่วนต้องจัดตั้งขึ้นโดยสมัครใจและผู้เป็นสมาชิกสามารถเข้าร่วมและออกจากกลุ่มเกษตรกรได้โดยสมัครใจ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 แล้ว พบว่า กฎหมายทั้งสองฉบับไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ใดที่มีความคล้ายคลึงกับเงื่อนไขนี้ อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขข้างต้นเป็นหลักสหกรณ์สากลในเรื่องการเปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยความสมัครใจ (VOLUNTARY AND OPEN MEMBERSHIP) ตามแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ทุกประเทศต้องปฏิบัติ เพื่อคงความเป็นสหกรณ์

นอกจากนี้ ในส่วนของบทบัญญัติกเว้นในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ทั้งในประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นมีความคล้ายกัน กล่าวคือ สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรถือว่าเป็นห้างหุ้นส่วนที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตรา 22 แห่ง AML และได้รับยกเว้นการบังคับใช้ AML โดยไม่จำเป็นต้องมีภาระการพิสูจน์ในเงื่อนไขเหล่านั้นแต่อย่างใด ทั้งนี้โดยผลตามกฎหมายของมาตรา 9 แห่ง ACL ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 แต่ในมาตรา 4(3) ได้ยกเว้นการกระทำของกลุ่มเกษตรกรด้วย เพื่อความร่วมมือกันอันเป็นไปตามหลักการว่าด้วยการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Co-operation among Co-operatives)

จากการเปรียบเทียบข้างต้น สามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

CHULALONGKORN UNIVERSITY

“ให้สหกรณ์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการขายหรือแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรที่สมาชิกผลิตขึ้น พิจารณาซื้อหรือรวบรวมผลิตผลจากสมาชิกก่อนผู้อื่น”

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบเงื่อนไขทางโครงสร้างของบพัญญุติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมาย
ป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าในประเทศต่าง ๆ กับกฎหมายสหกรณ์ของประเทศ
ไทย และหลักการสหกรณ์สากลตามแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ของ ICA

เงื่อนไข	มาตรา 1 Capper-Volstead Act	มาตรา 22 AML	กฎหมายสหกรณ์ ไทย	หลักสหกรณ์สากล
การรวมตัวกันจัดตั้งนิติบุคคล	✓	✓	พรบ.สหกรณ์ มาตรา 37, 105, 120	หลักการว่าด้วยการ ร่วมมือระหว่างสหกรณ์
วัตถุประสงค์เพื่อผลประโยชน์ ร่วมกันของสมาชิก	✓	✓	พรบ.สหกรณ์ มาตรา 4, 33, 105 พรฎ.กลุ่มเกษตรกร มาตรา 5	หลักการควบคุมโดย สมาชิกตามหลัก ประชาธิปไตย
หลักหนึ่งคนหนึ่งเสียง (One Man One Vote)	✓	✓	พรบ.สหกรณ์ มาตรา 59, 106 พรฎ.กลุ่มเกษตรกร มาตรา 20	หลักการควบคุมโดย สมาชิกตามหลัก ประชาธิปไตย
การแบ่งสรรกำไรให้แก่สมาชิก ตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด	✓	✓	พรบ.สหกรณ์ มาตรา 60(1), 105 พรฎ.กลุ่มเกษตรกร มาตรา 21(1)	หลักการมีส่วนร่วมทาง เศรษฐกิจโดยสมาชิก
นิติบุคคลต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อ ดำเนินการตลาดร่วมกันสินค้า เกษตรของสมาชิก	✓	X	พรบ.สหกรณ์ มาตรา 46(1), 105 พรฎ.กลุ่มเกษตรกร มาตรา 10(1)	หลักการเปิดรับสมาชิก ทั่วไปและด้วยความ สมัครใจ
ผลผลิตส่วนใหญ่ที่ซื้อขายต้อง เป็นของสมาชิกสหกรณ์	✓	X	พรบ.สหกรณ์ มาตรา 63, 105	หลักการควบคุมโดย สมาชิกตามหลัก ประชาธิปไตย
ห้างหุ้นส่วนต้องจัดตั้ง ขึ้นโดยสมัครใจและผู้เป็นสมาชิก สามารถเข้าร่วมและออกจาก กลุ่มเกษตรกรได้โดยสมัครใจ	X	✓	X	หลักการเปิดรับสมาชิก ทั่วไปและด้วยความ สมัครใจ
บพัญญุติให้ถือว่าเป็นองค์กร ยกเว้นการบังคับใช้กฎหมาย แข่งขันทางการค้า	X	✓ มาตรา 9 แห่ง ACL	✓ มาตรา 4(3) พรบ. แข่งขัน	หลักการว่าด้วยการ ร่วมมือระหว่างสหกรณ์

4.1.3 วิเคราะห์แนวทางแก้ไขสภาพปัญหาในมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการ แข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

ตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 อาจตีความได้ว่า การกระทำทุกกรณีของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ได้รับการยกเว้นไม่ให้เกิดอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ ทำให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร อาจอาศัยความคุ้มกันตามมาตรา 4(3) ในการดำเนินธุรกิจโดยมุ่งแสวงหากำไรเกินสมควร และกำหนดเงื่อนไขให้เกษตรกรทั้งที่เป็นสมาชิกหรือไม่ก็ตาม ต้องปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว อันไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรอย่างแท้จริงโดยไม่อาจปฏิเสธได้ เนื่องจากจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยการให้บริการของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อให้ประหยัดต้นทุนในการผลิตและการขายผลผลิตของตนเอง ซึ่งการกระทำดังกล่าวของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร เป็นการขัดต่อหลักการสหกรณ์สากลตามแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของสหกรณ์ ICA

ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรนำเงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ในมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act และมาตรา 22 แห่ง AML มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรดังกล่าว ดำเนินธุรกิจให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกรอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับหลักสหกรณ์สากลตามแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของสหกรณ์ของ ICA โดยสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี ดังต่อไปนี้

กรณีแรก กำหนดเงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act โดยในแนวทางนี้มีข้อพิจารณาที่น่าสนใจ กล่าวคือ มาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ได้กำหนดให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ตนเองได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 1 อย่างครบถ้วนแล้ว จึงจะได้รับการยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด ซึ่งหากนำแนวทางดังกล่าวมาใช้กับกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรตามมาตรา 4(3) จะส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรต่างๆ ตามมาตรา 4(3) ต้องรับภาระที่ย่างยากในการเตรียมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดยกเว้นไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1⁴ ประกอบ

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1

“คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตนให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายหรือมีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดา

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 26⁵ รวมไปถึงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการเตรียมพยานหลักฐานดังกล่าว ทั้งที่เมื่อเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ประกอบพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 กับเงื่อนไขทางโครงสร้างตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act แล้ว เงื่อนไขทางโครงสร้างนั้นเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ ประกอบพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย กลุ่มเกษตรกรข้างต้นอยู่แล้ว ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนกันในการบังคับใช้กฎหมายระหว่าง พระราชบัญญัติ การแข่งขันทางการค้า กับพระราชบัญญัติสหกรณ์ประกอบพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร

กรณีที่สอง กำหนดเงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ตามมาตรา 22 แห่ง AML ประกอบมาตรา 9 แห่ง ACL ซึ่งวิธีนี้จะช่วยลดหน้าที่การพิสูจน์และ ค่าใช้จ่ายในการเตรียมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่กล่าวไปข้างต้นของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ การเกษตร รวมถึงไม่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนระหว่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า กับ พระราชบัญญัติสหกรณ์ประกอบพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า แนวทางที่ 2 มีความเหมาะสมที่สุดในการนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ การเกษตรตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

โดยสามารถพิจารณาแนวทางในการกำหนดเงื่อนไขข้างต้นได้เป็น 2 กรณี ดังต่อไปนี้

แนวทางแรก แก้ไขมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 โดยเพิ่มเงื่อนไขทางโครงสร้างตามมาตรา 22 แห่ง AML และแก้ไขพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 โดยเพิ่มบทบัญญัติให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรถือว่าเป็นองค์กรที่ปฏิบัติตาม เงื่อนไขในมาตรา 4(3) แล้ว

ของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะ ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว”

⁵ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2539 มาตรา 26

“กระบวนการพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้และข้อกำหนดตามมาตรา 30 ในกรณีที่ไม่มียกเว้นและข้อกำหนดดังกล่าว ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ข้อดี คือ ทำให้สามารถบังคับใช้กฎหมายได้ง่ายขึ้น และเกิดความชัดเจนในการยกเว้นการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรไม่ให้เกิดอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 และโดยผลของการบัญญัติกฎหมายจะผูกพันให้ศาลต้องปรับใช้กฎหมายโดยไม่ต้องอาศัยการตีความ

ข้อเสีย คือ การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายต้องผ่านขั้นตอนที่มีความซับซ้อน และมักจะใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน

แนวทางที่สอง อาศัยการตีความมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ว่า กลุ่มเกษตรกรที่จดทะเบียนตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 รวมถึงสหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ที่ได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์การเกษตรตามกฎหมายกำหนดประเภทของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน พ.ศ. 2548 ประกอบพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เป็นกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรตามมาตรา 4(3) และได้รับยกเว้นไม่ให้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ เนื่องจากตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกรได้กำหนดให้มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกรอยู่แล้ว

ข้อดี คือ สามารถนำกฎหมายที่มีอยู่มาพิจารณาปรับใช้และอาศัยการตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ทันที โดยไม่ต้องมีการแก้ไข

ข้อเสีย คือ การตีความกฎหมายขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลเป็นหลัก ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการตีความกฎหมาย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากแนวทางทั้งสองข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า แนวทางที่สองที่อาศัยการตีความมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มีลักษณะที่เป็นคุณ และเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรมากกว่า เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรเหล่านี้ได้รับการรับรองตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ประกอบพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 อยู่แล้ว ประกอบกับพระราชบัญญัติสหกรณ์และพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวได้กำหนดบทบัญญัติให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ต้องปฏิบัติตามเพื่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์การประกอบอาชีพของเกษตรกร

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตในการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

4.2.1 ความเป็นมาและสภาพของปัญหา

บุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ต่างก็มีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ไม่เว้นแม้แต่เกษตรกร แต่อย่างไรก็ตาม ในการประกอบอาชีพของเกษตรกรนั้น มักจะประสบปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการผลิต เช่น สภาพอากาศที่ไม่แน่นอน ความแตกต่างของท้องที่ในการเพาะปลูก ลักษณะสินค้าที่เน่าเสียง่าย หรือปัญหาด้านการตลาด เช่น ต้นทุนในการขนส่งและการจัดเก็บรักษาที่สูง การกดราคาผลผลิตจากพ่อค้าคนกลาง และการแข่งขันกับผู้ประกอบธุรกิจรายใหญ่ที่มีความสามารถในการแข่งขันสูงในตลาดเดียวกัน เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จึงได้กำหนดให้รัฐบาลต้องจัดให้มีกลไกในการช่วยเหลือเกษตรกร ซึ่งหนึ่งในกลไกที่สำคัญ คือ การให้เกษตรกรรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เพื่อให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลผลิตที่มีปริมาณ คุณภาพและความปลอดภัยที่สูง โดยใช้ต้นทุนต่ำ ทำให้เกษตรกรสามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่นในตลาดได้ ซึ่งในปัจจุบัน กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรนั้นบางส่วนสำคัญต่อภาคเกษตรกรรมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากสถิติจำนวนกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560 ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่ได้กล่าวไปในข้อ 2.3

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับข้างต้นยังได้กำหนดให้รัฐบาลต้องสร้างกลไก เพื่อส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรให้มีความสามารถในการแข่งขันในตลาดด้วย โดยกลไกสำคัญที่มีส่วนช่วยในการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ได้แก่ มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรสมาชิกทั้งหลายได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ทั้งในด้านการขายผลผลิตของสมาชิกให้ได้ราคาสูง และการซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อนำมาจำหน่ายให้แก่สมาชิกในราคาที่เป็นธรรม อันจะส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร สามารถดำเนินธุรกิจแข่งขันกับผู้ประกอบการรายใหญ่ในตลาดเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพ (Efficiency) ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ดังนั้นการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์

การเกษตรดังกล่าวจึงได้รับการยกเว้นไม่ให้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ ตามมาตรา 4(3)

แต่อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้มาตรา 4(3) ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ การเกษตรในปัจจุบันยังไม่มี ความเหมาะสม เนื่องจากอาจทำให้เกิดการตีความว่า การกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรไม่ว่ากรณีใดก็ตาม ไม่ตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 และกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรอาจอาศัยอำนาจตามมาตราดังกล่าวในการดำเนินงานขัดต่อหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และยังเป็น การจำกัดการแข่งขันทางการค้าโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือผู้ประกอบการรายอื่น หรือผู้บริโภค ได้รับความเสียหาย ยกตัวอย่างเช่น สหกรณ์การเกษตร A และสหกรณ์การเกษตร B ตกลงฮั้วราคา ผลผลิตของสมาชิกของตน เพื่อกำจัดผู้ประกอบการเอกชน C ซึ่งเป็นคู่แข่งในตลาดเดียวกันออกจากตลาด หรือในทางกลับกัน สหกรณ์การเกษตร A อาจตกลงกับผู้ประกอบการเอกชน C เพื่อกำจัด สหกรณ์การเกษตร B ออกจากตลาด เป็นต้น ซึ่งจากตัวอย่างข้างต้น สหกรณ์การเกษตรทั้งสองย่อม ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) ในขณะที่ผู้ประกอบการเอกชน C ต้องตกอยู่ภายใต้ความผิดตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรกับผู้ประกอบการเอกชนในการบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ และเป็นการขัดแย้งต่อหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 รวมถึง วัตถุประสงค์ในการส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ด้วย

ดังนั้น ตราบไต่ที่ยังไม่มีการกำหนดขอบเขตที่เหมาะสมในการบังคับใช้มาตรา 4(3) ต่อ การกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร การดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ การเกษตรเพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรจากการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงการแข่งขันอย่าง เสรีและเป็นธรรมระหว่างกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรกับผู้ประกอบการรายอื่นในตลาด ก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งจากการศึกษามาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ สามารถแยกเป็นข้อพิจารณาต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

4.2.2 ข้อพิจารณาพฤติกรรมการแข่งขันภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ปัญหาภาคเกษตรกรรมในประเทศไทยเป็นปัญหาที่รัฐให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนในมาตรา 73 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ว่า

“รัฐพึงจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่ช่วยให้เกษตรกรประกอบเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพสูง มีความปลอดภัย โดยใช้ต้นทุนต่ำและสามารถแข่งขันในตลาดได้ และพึงช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากไร้ให้มีที่ทำกินโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่นใด”

จากมาตราดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า รัฐต้องการแก้ไขปัญหาทั้งในด้านการผลิต โดยช่วยให้เกษตรกรได้รับปริมาณผลผลิตที่มีคุณภาพสูงขึ้นและมีความปลอดภัย โดยใช้ต้นทุนต่ำและด้านการตลาด โดยช่วยให้เกษตรกรมีความสามารถในการแข่งขันกับผู้ประกอบการต่าง ๆ ภายในตลาดสินค้าเกษตรได้ ซึ่งหนึ่งในวิธีการที่มีประสิทธิภาพ คือ การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร โดยเกษตรกรทั้งหลายต่างมีเสรีภาพที่จะรวมตัวกันจัดตั้งและประกอบอาชีพผ่านทางกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ตามมาตรา 42 และ 40 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องส่งเสริม สนับสนุน ค้ำครอง และสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ รวมไปถึงการสร้างกลไก เพื่อส่งเสริมสหกรณ์ให้มีความสามารถในการแข่งขันกับผู้ประกอบการต่าง ๆ ในตลาดได้อย่างเหมาะสม ตามนโยบายของรัฐและนโยบายการปฏิรูปประเทศ ตามมาตรา 75 วรรค 3 และมาตรา 258 ฉ ด้านเศรษฐกิจ (4) ดังนั้น รัฐจึงมีการตราบทบัญญัติมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร สามารถดำเนินการเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และนำมาซึ่งประโยชน์ของเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิก โดยไม่ตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้

อย่างไรก็ตาม ก็มีได้หมายความว่า เกษตรกรทั้งหลายจะมีเสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร และการประกอบอาชีพผ่านทางกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร โดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ เพราะมาตรา 42 และมาตรา 40 ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ว่า รัฐอาจจำกัดเสรีภาพทั้งสองข้างต้นได้ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ตราขึ้น เพื่อการแข่งขันอย่างเป็นธรรม หรือเพื่อการป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แม้ว่ามาตรา 4(3) แห่ง

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 โดยหลักแล้วจะช่วยส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแข่งขันกับผู้ประกอบการต่าง ๆ ในตลาดก็ตาม แต่ถ้าหากกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติดังกล่าวในการกระทำอันเป็นการขัดต่อพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจเหนือตลาดหรืออำนาจผูกขาด โดยทำให้เกิดความเสียหายแก่กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือผู้ประกอบการรายอื่น ทำให้องค์กรเหล่านั้นไม่สามารถแข่งขันกันได้อย่างเป็นธรรม และต้องออกจากตลาดไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคไม่มีทางเลือกในการซื้อสินค้าเกษตรอย่างอิสระ หรือยิ่งไปกว่านั้น กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรใช้อำนาจเหนือตลาดหรืออำนาจผูกขาดดังกล่าวในการแสวงหากำไรเกินควรจากผู้บริโภค โดยการขายสินค้าเกษตรในราคาที่สูงขึ้น แต่ใช้ต้นทุนเท่าเดิมหรือต่ำลง โดยไม่มีการพัฒนาปัจจัยการผลิตให้เหมาะสม ทำให้ผู้บริโภคต้องซื้อสินค้าเกษตรในราคาแพง แต่ไม่ได้รับสินค้าที่มีคุณภาพ และในที่สุดก่อให้เกิดความเสียหายแก่ระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก การกระทำเหล่านี้ก็อาจถูกรัฐจำกัดเสรีภาพเพื่อการแข่งขันอย่างเป็นธรรม หรือเพื่อการป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด ตามมาตรา 42 และ 40 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้

ดังนั้น รัฐซึ่งมีหน้าที่ในการส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรให้มีความสามารถในการแข่งขันอย่างเหมาะสม จึงต้องมีหน้าที่ในการกำหนดมาตรการหรือกฎหมาย ที่ใช้ในการจำกัดเสรีภาพของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรข้างต้น เพื่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมและเท่าเทียมกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเพื่อป้องกันและขจัดการกีดกันหรือการผูกขาดภายในตลาด ซึ่งในที่นี้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 น่าจะเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุด ในการสร้างการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม รวมถึงการป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาดภายในตลาด เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมระหว่างผู้ประกอบการในตลาดเดียวกัน

4.2.3 ข้อพิจารณาพฤติกรรมการแข่งขันตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

แม้ว่ากลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรจะได้รับยกเว้นไม่ให้เกิดอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 4(3) แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า เกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร จะมีสิทธิได้รับยกเว้นการกระทำอันขัดต่อพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าในทุกกรณี ซึ่งจากการศึกษาคำตัดสินและคำพิพากษาในต่างประเทศเกี่ยวกับกรณีนี้ พบว่า มีหลายพฤติกรรมที่องค์กรการแข่งขันทางการค้าและศาลของประเทศนั้น ได้กำหนดให้การกระทำของกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า โดยไม่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า

และเมื่อเปรียบเทียบกับกรกระทำตามมาตรา 4(3) แล้ว ผู้เขียนจะขอสมมติตัวอย่างที่กรกระทำของ กลุ่มเกษตรกรและหรือสหกรณ์การเกษตรที่อาจเข้าข่ายมีความผิดตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ตามประเภทพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

4.2.3.1 พฤติกรรมของผู้มีอำนาจเหนือตลาดตามมาตรา 50

จากการศึกษาพบว่า ยังไม่เคยมีการร้องเรียนต่อคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรตามมาตรา 50 โดยสาเหตุอาจจะมาจากกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่ ไม่เข้าข่ายการเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาด ตามประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันมีสหกรณ์การเกษตรหลายแห่งที่มีความสามารถในการผลิตและการตลาดที่สูง โดยเฉพาะการส่งออก ยกตัวอย่างเช่น สหกรณ์การเกษตรท่ายาง ซึ่งเป็นสหกรณ์การเกษตรที่ส่งออกกล้วยหอมรายใหญ่ที่สุด โดยมีจำนวนสมาชิก ณ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559 ถึง 2,733 คน⁶ ชุมชุมสหกรณ์จังหวัดตรัง ที่ส่งออกยางพารา และสหกรณ์การเกษตรเมืองจันทบุรี ที่ส่งออกผลไม้ฤดูทุก ซึ่งจะมีจำนวนสมาชิก ณ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559 ถึง 3,039 คน⁷ เป็นต้น ประกอบกับนโยบายภาครัฐที่ต้องการพัฒนาความเข้มแข็งและเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของสหกรณ์ ตามยุทธศาสตร์ในแผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมสหกรณ์ 5 ปี (พ.ศ. 2560 – 2564) และแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) อันเป็นการมุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับภาคการเกษตรของประเทศไทย ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ในอนาคตนั้น สหกรณ์การเกษตรมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาด ตามประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด และใช้อำนาจเหนือตลาดดังกล่าวไปในทางที่มีขอบมากขึ้นด้วย

โดยผู้เขียนขอสมมติตัวอย่างเช่น กรณีการกำหนดหรือรักษาระดับราคาขายสินค้า หรือค่าบริการอย่างไม่เป็นธรรม ตามมาตรา 50(1) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า เช่น สหกรณ์การเกษตร A ซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดในการขายส่งและขายปลีกกล้วยหอมทอง ได้กำหนดราคาขายปลีกกล้วยหอมทองที่ขายให้แก่ผู้บริโภคสูงกว่าปกติ โดยไม่ได้มีสาเหตุมาจากต้นทุนการผลิต

⁶ กรมส่งเสริมสหกรณ์, "Report Cooperative Profile" [Online], [20 กุมภาพันธ์ 2560]. แหล่งที่มา: http://app1.cpd.go.th/profile/report_inter_profile.asp

⁷ เรื่องเดียวกัน.

ที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้ตนได้รับผลกำไรเพิ่ม ทำให้ผู้บริโภครู้สึกต้องจ่ายค่ากล้วยหอมแพงขึ้น แต่ได้คุณภาพเท่าเดิม หรือกรณีการกำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่ไม่เป็นธรรมให้บุคคลอื่นต้องจำกัดโอกาสในการเลือกขายสินค้า เช่น สหกรณ์การเกษตร A ซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด ได้ปล่อยเงินกู้ในการผลิตให้แก่เกษตรกรสมาชิก โดยมีเงื่อนไขว่า เกษตรกรต้องขายกล้วยหอมทั้งหมดที่ผลิตได้ให้แก่สหกรณ์แต่เพียงผู้เดียวเป็นเวลา 5 ปี ทำให้เกษตรกรไม่มีอิสระในการเลือกขายผลผลิตของตนเอง และทำให้ผู้ประกอบการซึ่งเป็นคู่แข่งไม่สามารถแข่งขันกับสหกรณ์ได้อย่างเท่าเทียม เป็นต้น ซึ่งหากพิจารณาจากทั้งสองกรณีข้างต้น สหกรณ์การเกษตร A ย่อมได้รับการยกเว้นจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 4(3) ทั้งนี้ พฤติกรรมดังกล่าว ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากแก่ผู้บริโภค รวมไปถึงผู้ประกอบการรายอื่นที่เป็นคู่ค้าหรือคู่แข่งในตลาดเดียวกัน ซึ่งเป็นการขัดต่อการแข่งขันกันอย่างเสรีและเป็นธรรม ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้

4.2.3.2 พฤติกรรมเกี่ยวกับการควมรวมกิจการมาตรา 51

ในปัจจุบัน ยังไม่พบว่า มีการร้องเรียนต่อคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรตามมาตรา 51 โดยผู้เขียนเห็นว่า สาเหตุอาจมาจากการควมรวมกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่ มักจะเป็นไปเพื่อประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นการประหยัดต่อขนาด (economics of scale) การประหยัดต่อขอบเขต (economics of scope) หรือการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตให้ดีขึ้น รวมถึงเพื่อสร้างความเข้มแข็งในเจรจาต่อรองกับทั้งภาครัฐและเอกชน และเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สูงสุดของสหกรณ์ทั้งหลายรวมถึงสมาชิกสหกรณ์ ตามที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 ได้ให้อำนาจแก่กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตร ในการควมรวมกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการว่าด้วยการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Co-operation among Co-operatives) ตามคำแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ และการควมรวมดังกล่าว เป็นการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสิทธิได้รับยกเว้นการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า ตามมาตรา 4(3) อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า นโยบายภาครัฐในการพัฒนาความเข้มแข็งและเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของสหกรณ์ ตามยุทธศาสตร์ในแผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมสหกรณ์ 5 ปี (พ.ศ. 2560 – 2564) และแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) อันสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 อาจส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร มีแนวโน้มในการได้รับอำนาจเหนือตลาดเพิ่มมากขึ้น ซึ่งถ้าหากว่า

การควบรวมของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรเหล่านี้ ทำให้เกิดการแข่งขันในตลาดลดลง อย่างมีนัยสำคัญ หรือกลายเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาด หรือมีอำนาจผูกขาด การควบรวมกิจการนั้นก็ อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการรายอื่น และผู้บริโภคได้ ถ้ากลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์ การเกษตรจากการควบรวมดังกล่าว อาศัยอำนาจเหนือตลาดหรืออำนาจผูกขาดนั้น ในการกระทำการ ที่ไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า

โดยขอสมมติยกตัวอย่างเช่น ในตลาดขายส่งกล้วยหอมทอง จังหวัดเพชรบุรี มี ผู้ประกอบการขายส่งในตลาดนี้ 3 ราย ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร A มีส่วนแบ่งในตลาดร้อยละ 35 สหกรณ์การเกษตร B มีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 25 และ ผู้ประกอบการเอกชน C มีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 40 ต่อมาสหกรณ์การเกษตร A และสหกรณ์การเกษตร B ได้ควบรวมกัน เป็นสหกรณ์การเกษตร D ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดสูงถึงร้อยละ 60 และได้กำหนดราคาขายกล้วยหอมทองของสมาชิกต่ำกว่าทุน (predatory price) ทำให้ผู้ประกอบการเอกชน C ไม่สามารถขายกล้วยหอมทองแข่งขันได้ และต้อง ออกจากตลาดไป เป็นต้น ซึ่งจากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การควบรวมสหกรณ์ข้างต้นได้รับการ ยกเว้นจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า ตามมาตรา 4(3) ทั้งที่ การควบรวมนั้น อาจก่อให้เกิดการเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาด ดังเช่นกรณีการควบรวมกิจการระหว่างผู้ประกอบการ เอกชนที่ตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า และต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ การแข่งขันทางการค้าก่อนตามมาตรา 51 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า เพื่อให้ คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าประเมินผลประโยชน์และผลเสียจากการควบรวมดังกล่าว และ เพื่อป้องกันการเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดจากการควบรวมนั้นไปในทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันจะ ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจ รวมไปถึงผู้บริโภค ดังนั้น ตราบใดที่ยังไม่มี การกำหนดขอบเขตในการควบรวมกิจการของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ชัดเจน การ แข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าก็มิอาจ เกิดขึ้นได้เช่นกัน

4.2.3.3 พฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการ แข่งขันที่ส่งผลร้ายแรงตามมาตรา 54

กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร มีหน้าที่สำคัญในการรวบรวมผลผลิตของ เกษตรกรสมาชิก และกำหนดราคาหรือปริมาณการขายผลผลิตร่วมกัน รวมถึงราคาซื้อหรือปริมาณ ใช้จ่ายในการผลิตต่าง ๆ เพื่อเพิ่มอำนาจในการเจรจาต่อรองกับพ่อค้าคนกลางหรือผู้ดำเนินกิจกรรม การตลาดต่าง ๆ อันจะนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรสมาชิก และทำให้สามารถแข่งขันกับ ผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ในตลาดได้ ดังจะเห็นได้จากนโยบายของกระทรวงการเกษตรและสหกรณ์ที่

เรียกว่า “Smart Agricultural Curve” ในปี พ.ศ. 2561 ที่มีเป้าหมายสำคัญอย่างหนึ่งคือ การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร โดยการพัฒนาศักยภาพของสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรให้เป็นองค์กรหลักระดับอำเภอ และเป็นศูนย์กลางในการให้บริการสมาชิกและเกษตรกรในการขายปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ แหล่งรวบรวมผลผลิตเกษตรกรจากสมาชิก ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่สำคัญตามแผนปฏิบัติการและแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ อันสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของ มาตรา 4(3) พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 รวมไปถึงนโยบายการปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญ ที่กำหนดให้รัฐต้องสร้างกลไกเพื่อส่งเสริมสหกรณ์ให้มีความสามารถในการแข่งขันอย่างเหมาะสม

ดังนั้น โดยหลักการแล้ว การฮั้วราคา (price fixing) และการจำกัดปริมาณสินค้าของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร จึงสมควรได้รับยกเว้นจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า ตามมาตรา 4(3) และจากการศึกษา ก็ยังไม่เคยพบว่า มีเรื่องร้องเรียนตามมาตรา 54 ในกรณีนี้แต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ก็อาจเกิดปัญหาในกรณีที่กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรดังกล่าว อาศัยบทบัญญัติยกเว้นดังกล่าว ในการตกลงฮั้วราคาและหรือจำกัดปริมาณสินค้า ไม่ว่าจะระหว่างกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรด้วยกันเอง หรือกับผู้ประกอบการเอกชนรายอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรเกินควร หรือจำกัดคู่แข่งในตลาด

สมมติตัวอย่างเช่น ในตลาดขายส่งผลิตภัณฑ์นม จังหวัดราชบุรี มีผู้ประกอบการทั้งหมด 3 ราย ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร A สหกรณ์การเกษตร B และผู้ประกอบการเอกชน C โดยสหกรณ์การเกษตร A และ สหกรณ์การเกษตร B ตกลงร่วมกันฮั้วราคาผลิตภัณฑ์นมของสมาชิกที่จะจำหน่ายให้ต่ำกว่าราคาของ ผู้ประกอบการเอกชน C ทำให้ผู้ประกอบการเอกชน C ไม่สามารถแข่งขันในด้านราคาผลิตภัณฑ์นมกับสหกรณ์ทั้งสองได้ และต้องออกจากตลาดไป หรือในทางกลับกัน สหกรณ์การเกษตร A กับผู้ประกอบการเอกชน C ตกลงร่วมกันฮั้วราคาผลิตภัณฑ์นมข้างต้น ทำให้สหกรณ์การเกษตร B ไม่สามารถแข่งขันในด้านราคาได้ และต้องออกจากตลาดไป ซึ่งทั้งสองกรณีข้างต้นเมื่อคู่แข่งได้ออกจากตลาดไป ทั้งสองฝ่ายที่เหลืออยู่อาจตกลงฮั้วราคาผลิตภัณฑ์นมให้มีราคาสูงขึ้นเพื่อแสวงหากำไรเกินควร ซึ่งอาจจะส่งผลให้ผู้บริโภคต้องซื้อผลิตภัณฑ์นมในราคาที่สูงขึ้น แต่กลับได้รับสินค้าที่มีคุณภาพเท่าเดิม เป็นต้น จากตัวอย่างข้างต้นนั้น การกระทำของสหกรณ์การเกษตร A และ สหกรณ์การเกษตร B ย่อมได้รับการยกเว้นไม่ให้ความผิดตามมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 4(3) ในขณะที่ผู้ประกอบการเอกชน C ซึ่งตกลงร่วมกันกับสหกรณ์นั้น มีความผิดตามมาตรา 54 ทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า มาตรา 4(3) นั้นสร้างความเสียเปรียบให้แก่ผู้ประกอบการเอกชนในตลาด ซึ่งถ้าหากไม่มีการกำหนดขอบเขตการบังคับที่ชัดเจน ก็ไม่อาจสร้างบรรยากาศการแข่งขันที่เสรีและเป็นธรรม ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ

การแข่งขันทางการค้า รวมถึงแผนยุทธศาสตร์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 และ นโยบายการปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญได้

4.2.3.4 พฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันที่ไม่ได้ส่งผลร้ายแรงตามมาตรา 55

นอกจากหน้าที่รวบรวมผลผลิตของสมาชิกเพื่อจำหน่าย และรับซื้อปัจจัยการผลิตมาจำหน่ายให้แก่สมาชิกตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรยังเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างสมาชิก รวมไปถึงข้อมูลในด้านการตลาดที่สำคัญ โดยเฉพาะข้อมูลด้านราคา ซึ่งกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรเหล่านี้ สามารถกำหนดราคาอ้างอิงในการขายผลผลิต เพื่อให้เกษตรกรสมาชิกรวมไปพิจารณาในการกำหนดราคาผลผลิตของตนเองที่จะขายในตลาดได้ ซึ่งการกำหนดราคาดังกล่าวมีลักษณะเป็นความตกลงร่วมกันกำหนดราคาในแนวดิ่ง ระหว่างสหกรณ์การเกษตรกับสมาชิก เพื่อให้สมาชิกได้รับราคาที่สมควร ดังจะเห็นได้จากโครงการตลาดเกษตรกรของสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร (Co-op Market) ตามนโยบาย Smart Agricultural Curve ซึ่งเป็นสถานที่ที่กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์จัดขึ้น เพื่อให้เกษตรกรสมาชิกสามารถนำผลผลิตที่ตนผลิตได้ มาขายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง โดยกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรอาจกำหนดราคาอ้างอิงของผลผลิตไว้ ทำให้เกษตรกรสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น และยกระดับความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรให้สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่นในตลาดได้อย่างเหมาะสม ตามเจตนารมณ์ของมาตรา 4(3) พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 รวมไปถึงนโยบายการปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญ

ดังนั้น โดยหลักการแล้ว การตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรกับเกษตรกรสมาชิก ย่อมก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมด้านการตลาดของสมาชิกและกลุ่มเกษตรกรกับสหกรณ์การเกษตรเอง และสมควรได้รับยกเว้นจากการบังคับใช้มาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าข้างต้น โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 4(3) แต่อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรอาจอาศัยบทบัญญัติยกเว้นดังกล่าว ในการตกลงร่วมกันกับสมาชิกหรือคู่ค้าของตนเอง เพื่อกำจัดคู่แข่งของตนในตลาดหรือจำกัดอิสรภาพในการดำเนินธุรกิจของคู่ค้า ยกตัวอย่างเช่น ในตลาดสินค้าเกษตรแห่งหนึ่ง สหกรณ์การเกษตร A กำหนดราคาขายปลีกขั้นต่ำ ให้เกษตรกรสมาชิกต้องปฏิบัติตาม เพื่อกำจัดผู้ประกอบการเอกชน C ซึ่งเป็นคู่แข่งในตลาดเดียวกัน ทำให้ C ไม่สามารถแข่งขันได้ และต้องออกจากตลาดไป หรือสหกรณ์การเกษตร A ตกลงจะขายผลผลิตของสมาชิกให้แก่ผู้ประกอบการเอกชน D หากผู้ประกอบการเอกชน D ตกลงจะซื้อผลผลิตจากสหกรณ์การเกษตร A แต่เพียงผู้เดียว ทำให้

ผู้ประกอบการเอกชน D ไม่มีเสรีภาพในการเลือกซื้อผลผลิตจากแหล่งอื่น ซึ่งตามมาตรา 4(3) ได้กำหนดให้สหกรณ์การเกษตร A ไม่ต้องตกอยู่ภายใต้ความผิดตามมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทงการค้า ทั้งที่พฤติกรรมดังกล่าวเป็นการทำลายการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม เนื่องจากการกำจัดคู่แข่งชั้นออกจากตลาด ทำให้การแข่งขันในตลาดลดน้อยลง

4.2.3.5 พฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า ตามมาตรา 57

ตามหลักการสหกรณ์สากลว่าด้วยการเปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยความสมัครใจ (VOLUNTARY AND OPEN MEMBERSHIP) ในแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ (The Statement of Cooperative Identity) ของสัมพันธ์ภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (ICA) เกษตรกรสมาชิก มีพันธะที่ต้องปฏิบัติต่อกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรอย่างหนึ่ง คือ การใช้บริการของของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ดังนั้นโดยทั่วไปแล้ว กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรสามารถทำสัญญากับสมาชิกของตน โดยกำหนดเงื่อนไขให้สมาชิกปฏิบัติตามภายในขอบเขตและระยะเวลาที่เหมาะสมได้ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรสามารถดำรงอยู่ได้ ยกตัวอย่างเช่น สหกรณ์การเกษตร A กำหนดให้สมาชิกของตนต้องขายผลผลิตทั้งหมดให้แก่กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรเป็นเวลา 1 ปี เพื่อรักษาระดับปริมาณธุรกิจของตนให้สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่นได้ เป็นต้น

ดังนั้นโดยหลักการแล้ว สัญญาระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตร กับสมาชิกข้างต้น ย่อมสมควรได้รับการบังคับใช้มาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทงการค้า ตามมาตรา 4(3) และจากการศึกษา พบว่า ยังไม่เคยมีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมตามมาตรา 57 ในกรณีนี้แต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรที่ไม่มีอำนาจเหนือตลาด ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทย อาจอาศัยบทบัญญัติยกเว้นดังกล่าวในการกระทำต่อสมาชิก คู่ค้าหรือคู่แข่งชั้นของตน โดยไม่มีเหตุผลทางธุรกิจที่เหมาะสม ทำให้สมาชิกหรือคู่ค้าของตนอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ หรือทำให้การประกอบธุรกิจของคู่แข่งชั้นได้รับความเสียหาย โดยขอสมมติตัวอย่างเป็น 2 กรณี ได้แก่ กรณีแรก จากตัวอย่างข้างต้น สหกรณ์การเกษตร A ได้กำหนดเงื่อนไขว่า หากสมาชิกต้องการออกจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์ ต้องเสียค่าปรับในอัตราสูงสุด และค่าธรรมเนียมพิเศษเพิ่มเติมอันเนื่องมาจากการออกจากการเป็นสมาชิก หรือ กรณีที่สอง สหกรณ์การเกษตร B ตกอยู่กับผู้ประกอบการเอกชนซึ่งเป็นคู่ค้าขายส่งของตน โดยกำหนดเงื่อนไขว่า จะขายผลผลิตให้ ก็ต่อเมื่อผู้ขายส่งของตนไม่ทำธุรกิจกับผู้ประกอบการเอกชน C ซึ่งเป็นคู่แข่งชั้นของสหกรณ์การเกษตร B อันมีลักษณะเป็น Secondary Boycott ทำให้การดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการเอกชน C ได้รับความเสียหาย ซึ่งจากทั้งสองกรณิดังกล่าว ทั้งสหกรณ์การเกษตร A

และสหกรณ์การเกษตร B ย่อมได้รับการยกเว้นไม่ให้ความผิดตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติ การแข่งขันทางการค้า ตามมาตรา 4(3) แต่ผู้ประกอบการเอกชนซึ่งเป็นผู้ค้ำประกันมีความผิดตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า ทั้งที่การกระทำของทั้งสหกรณ์การเกษตรและ ผู้ประกอบการเอกชนต่างก็ทำให้การประกอบธุรกิจของผู้อื่นได้รับความเสียหาย จึงทำให้ ผู้ประกอบการเอกชนตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ และทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการบังคับใช้ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

จากการควบคุมพฤติกรรมทั้งหมดข้างต้น จึงอาจสรุปได้ว่า ตราบไต่ที่มาตรา 4(3) ไม่ได้มีการกำหนดขอบเขตของการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ได้รับยกเว้น และไม่ได้รับยกเว้นไว้อย่างชัดเจน การแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมระหว่างกลุ่มเกษตรกรและ สหกรณ์การเกษตรกับผู้ประกอบการเอกชนรายอื่น ๆ ในตลาด ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ การแข่งขันทางการค้าก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ประกอบกับกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรอาจอาศัย มาตรา 4(3) ในการกระทำการที่เป็นการขัดต่อแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 รวมไปถึงนโยบายในการปฏิรูปประเทศของรัฐ ที่ต้องการ สร้างกลไก เพื่อส่งเสริมสหกรณ์ให้มีความสามารถในการแข่งขันอย่างเหมาะสมตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

4.2.4 เปรียบเทียบขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกัน การผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าในประเทศต่าง ๆ

จากการศึกษาขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกัน การผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่าง ๆ อันได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพ ยุโรป ประเทศออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น พบว่า ขอบเขตการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 ประเภทตามลักษณะของ การกระทำ โดยทั้งสองประเภทนี้จะพิจารณาถึงขอบเขตการกระทำที่ได้รับการยกเว้นตามบทบัญญัติ ยกเว้น และการกระทำที่ไม่ได้รับการยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้น ได้แก่

4.2.4.1 กรณีการกระทำฝ่ายเดียวและการกระทำร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยตนเอง

สามารถจำแนกได้เป็น 2 กรณี ได้แก่

ก. การกระทำที่รั้งบยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้น

จากการศึกษาถึงแนวความคิดของกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่าง ๆ พบว่า แนวความคิดเกี่ยวกับขอบเขตของการกระทำที่รั้งบยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 แนวทางด้วยกัน คือ

แนวทางแรก การกระทำที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า หรือกฎหมายอื่น ๆ เป็นการเฉพาะ ได้แก่ กฎหมายสหกรณ์ของประเทศนั้น Capper-Volstead Act ในมาตรา 1 ของสหรัฐอเมริกา และ AML ในมาตรา 22 ของประเทศญี่ปุ่น โดยมีข้อสังเกตว่า เงื่อนไขที่รั้งบยกเว้นตาม Capper-Volstead Act มาตรา 1 และ AML มาตรา 22 จะเป็นเงื่อนไขทางโครงสร้างและการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นไปตามหลักการสหกรณ์สากลของ ICA เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรนั้นดำเนินกิจกรรมไป เพื่อผลประโยชน์สูงสุดของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกอย่างแท้จริง โดยมีหลักการที่สำคัญ ได้แก่ หลัก One Man One Vote กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์โดยชอบด้วยกฎหมาย หลักความสมัครใจในการจัดตั้งและการเข้าเป็นสมาชิก การจำกัดการจ่ายปันผล เป็นต้น โดยกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ประสงค์จะรั้งบการยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้นข้างต้น ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ตนเองได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติยกเว้นนั้นอย่างครบถ้วนแล้ว เว้นแต่บทบัญญัติหรือกฎหมายอื่นให้ถือว่า กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรนั้นได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้างต้นแล้ว ซึ่งเป็นการยกเว้นกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรโดยผลทางกฎหมาย ดังเช่น มาตรา 9 แห่ง ACL ที่ให้ถือว่าสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเป็นห้างหุ้นส่วนที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของมาตรา 22 แห่ง AML แล้ว

แนวทางที่สอง การกระทำที่มีการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจตามกฎหมาย และหรือแนวปฏิบัติทางการค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว อาจก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การกระทำที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาที่กำหนดไว้ในระบบอนุญาตตาม TFEU มาตรา 101(3) ของสหภาพยุโรปกับ การกระทำที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาที่กำหนดไว้ในระบบการอนุญาต (Authorisation) ระบบการมีหนังสือแจ้ง (Notification) ระบบการอนุญาตรวมกิจการ (Merger Authorisation) และการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) ตาม CCA ของประเทศออสเตรเลีย เนื่องจากกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศเหล่านี้ ไม่ได้มีการกำหนดบทบัญญัติยกเว้นการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรไว้เป็นการเฉพาะ จึงต้องอาศัยบทบัญญัติยกเว้นทั่วไปที่บังคับใช้กับ

ทุกภาคอุตสาหกรรม กลุ่มประเทศเหล่านี้จะใช้ระบบการพิจารณาอนุญาตเป็นรายกรณี โดยนำทฤษฎีผลประโยชน์สาธารณะสุทธิ (net public benefit) ซึ่งพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างผลประโยชน์ต่อสาธารณะกับผลเสียต่อสาธารณะมาใช้ในการวิเคราะห์การกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งถ้าหากพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว การกระทำนั้นก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะ แม้จะก่อให้เกิดการจำกัดแข่งขันในตลาดอยู่บ้าง แต่เป็นการจำกัดการแข่งขันนั้นพอสมควรแก่เหตุ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจสูงสุด การกระทำดังกล่าวก็ย่อมได้รับอนุญาต ไม่ให้ตกอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า ซึ่งเป็นการนำหลักเหตุผล (Rule of reason) มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์การกระทำดังกล่าวว่าควรตกอยู่ภายใต้ความผิดตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าหรือไม่

นอกจากนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการในการได้รับการยกเว้นไม่ให้ตกอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า รวมไปถึงการลดจำนวนคำขออนุญาตที่หน่วยงานที่กำกับดูแลต้องพิจารณาอนุญาต ในประเทศเหล่านี้ยังได้มีการตราบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่ม ได้แก่ SBER ของสหภาพยุโรปซึ่งเป็นบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มที่ (Block exemptions) ที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลงว่าด้วยการผลิต และ บทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่ม (Class exemptions) ซึ่งเป็นบทบัญญัติในหมวด 3 ส่วนที่ 7 ของ CCA โดยบทบัญญัติเหล่านี้กำหนดเงื่อนไข เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจเช่นเดียวกับระบบการพิจารณาอนุญาตต่างๆ ข้างต้น ซึ่งกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มอย่างครบถ้วนก่อน พฤติกรรมการจำกัดการแข่งขันทางการค้าจึงจะได้รับการยกเว้นจากการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า เสมือนว่าได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในระบบการอนุญาตต่างๆ ข้างต้นแล้ว

อย่างไรก็ตามทั้งสองแนวทางข้างต้น มีพฤติกรรมการจำกัดการแข่งขันทางการค้าในบางกรณี ที่ไม่ได้มีการกำหนดบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าเอาไว้ จึงทำให้พฤติกรรมนั้นต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าดังเช่นผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอื่นๆ

จากแนวทางทั้งสองข้างต้น สามารถแยกพิจารณาตามพฤติกรรมการแข่งขันทางการค้าในแต่ละประเทศได้ ดังต่อไปนี้

1. การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาด

ในพหุติกรรมนี้ ส่วนใหญ่มักจะเป็นสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร โดยแยกพิจารณาได้ ดังต่อไปนี้

ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา (Antitrust laws) หากกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรพิสูจน์ได้ว่า ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ตามที่ได้กล่าวไปในข้อ 4.1.2 โดยหลักแล้วการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรเหล่านั้น ย่อมได้รับการยกเว้นจากการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด (Antitrust laws) ทั้ง Sherman Act Clayton Act และ FTC Act และการกระทำนั้นต้องไม่เข้าข่ายเป็นการกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้นตามคำพิพากษาของศาลซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

ตัวอย่างในกรณีนี้ได้แก่ คดี Fairdale Farms v. Yankee Milk ซึ่งศาลตัดสินว่า กรณีที่สหกรณ์การเกษตร Yankee Milk กับ RMCA ซึ่งเป็นชุมนุมสหกรณ์ที่ Yankee Milk เป็นสมาชิกกำหนดราคาผลผลิตร่วมกัน โดยไม่ได้มีลักษณะเป็นพหุติกรรมเพื่อขจัดการแข่งขัน ย่อมได้รับการยกเว้นจากมาตรา 2 แห่ง Sherman Act ตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead และคดี Kinnett Dairies v. Dairyman, Inc. ซึ่งคดีมีลักษณะอย่างเดียวกันและตัดสินไปในแนวทางเดียวกัน

ในส่วนของกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น (AML) โดยหลักแล้ว กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ปฏิบัติตามเงื่อนไขตามมาตรา 22 แห่ง AML แล้ว จึงจะได้รับการยกเว้นการบังคับใช้ AML ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร แต่ในส่วนของสหกรณ์การเกษตรรวมถึงชุมนุมสหกรณ์การเกษตรนั้น มาตรา 9 แห่งกฎหมายสหกรณ์การเกษตร (ACL) ได้ถือว่าสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรปฏิบัติตามมาตรา 22 แห่ง AML ดังนั้นการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรโดยทั่วไป ย่อมได้รับการยกเว้นจากการบังคับใช้ AML นอกจากนี้ การกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ต้องไม่เข้าข่ายเป็นการกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้น มิฉะนั้นการกระทำเหล่านั้นต้องตกอยู่ภายใต้ AML เหมือนภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) มีบทบัญญัติยกเว้นในภาคเกษตรกรรมในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ คือ มาตรา 169-171 ตาม Single CMO Regulation ประกอบ Guidelines on the application of the specific rules set out in Articles 169, 170, 171 of the CMO Regulation for the olive oil, beef and veal and arable crops sectors แต่จากการศึกษาพบว่า ไม่สามารถนำมาปรับใช้กับพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าของไทยได้ เนื่องจาก สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่จะได้รับการยกเว้นตามมาตรา 169-171 ต้องมีสถานะเป็น Recognised PO หรือ Recognised PO ที่ได้รับ

การรับรองจากประเทศสมาชิกตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน Single CMO Regulation และเมื่อพิจารณาจาก TFEU แล้ว พบว่า TFEU ไม่ได้กำหนดบทบัญญัติกเว้นในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยไม่ชอบตามมาตรา 102 TFEU ไว้แต่อย่างใด ดังนั้นสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในสหภาพยุโรป จึงต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมของมาตรา 102 TFEU ดังเช่นอุตสาหกรรมอื่น ๆ

ส่วนกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย (CCA) การกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่เข้าข่ายเป็นความผิดฐานใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบตามมาตรา 46 แห่ง CCA ต้องขออนุญาตจาก ACCC ตามระบบขออนุญาต (Authorisation) ตามมาตรา 88 แห่ง CCA ประกอบแนวปฏิบัติ Guideline for Authorisation of Conduct (non-merger) ซึ่งใช้บังคับกับทุกภาคอุตสาหกรรม โดยการกระทำนั้นจะได้รับอนุญาตจาก ACCC ก็ต่อเมื่อสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรพิสูจน์ได้ว่า การกระทำนั้นเข้าลักษณะข้อใดข้อหนึ่ง คือ กรณีแรก การกระทำไม่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยยะสำคัญ หรือ กรณีที่สอง การกระทำส่งผลหรือมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและประโยชน์สาธารณะนั้นมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากการกระทำดังกล่าวนั้น เมื่อ ACCC มีคำสั่งอนุญาตแล้ว สหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจึงจะสามารถทำการตามที่ยื่นคำขอได้ โดยไม่มีความผิดตามมาตรา 46 แห่ง CCA

2. การรวมกิจการ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายสหกรณ์ในบางมลรัฐ สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ต่างๆ รวมถึงสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรสามารถรวมกิจการกันได้โดยวิธี Merger หรือ Consolidation เช่นบทบัญญัติ Alaska Cooperative Corporations Act ของมลรัฐ Alaska และบทบัญญัติ Oregon's General Cooperative Statutes ของมลรัฐ Oregon โดยต้องอาศัยมติพิเศษจากที่ประชุมและได้รับอนุมัติจากหน่วยงานที่กำกับดูแล ซึ่งการรวมกิจการดังกล่าวย่อมเป็นไปตามหลักการว่าด้วยการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Co-operation among Co-operatives) ของ ICA เพื่อเสริมสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรให้เท่าเทียมกับผู้ประกอบการในตลาดอื่น ๆ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรสมาชิก อย่างไรก็ตาม ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า หากสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรดังกล่าวต้องการได้รับการยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act เพื่อป้องกันไม่ให้ความผิดฐานการรวมกิจการที่อาจเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญตามมาตรา 6 แห่ง Clayton Act สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

การเกษตรเหล่านั้น ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act แล้ว

ในประเทศญี่ปุ่น กฎหมายสหกรณ์การเกษตร (ACL) ได้ให้อำนาจกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรตั้งแต่ 2 องค์กรขึ้นไปสามารถรวมกิจการกันได้ด้วยวิธี Amalgamation โดยอาศัยมติพิเศษของแต่ละกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรและได้รับอนุมัติจากหน่วยงานที่กำกับดูแล นอกจากนี้ในมาตรา 9 แห่ง ACL ยังได้ถือว่า สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร เป็นห้างหุ้นส่วนที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตรา 22 แห่ง AML แล้ว การรวมกิจการของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์จึงได้รับยกเว้นจากการบังคับใช้ AML ในส่วนกรณีการรวมกิจการของกลุ่มเกษตรกรนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า หากกลุ่มเกษตรกรต้องการได้รับการยกเว้นตามมาตรา 22 แห่ง AML กลุ่มเกษตรกรต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า ตนเองได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตรา 22 แล้ว อย่างไรก็ตาม หากการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรเข้าข่ายเป็นการกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้น การกระทำเหล่านั้นก็ต้องตกอยู่ภายใต้ AML เหมือนภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) Single CMO Regulation และ TFEU ไม่ได้มีการกำหนดบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้ TFEU เกี่ยวกับกรณีการควบรวมกิจการไว้แต่อย่างใด ดังนั้นสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรทุกแห่งย่อมต้องตกอยู่ภายใต้ Merger Regulation (Council Regulation No.4064/89) ดังเช่นภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ

ส่วนในประเทศออสเตรเลีย ตามกฎหมายสหกรณ์ Co-operatives (Adoption of National Law) Bill 2012 ได้กำหนดให้สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์รวมถึงสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรสามารถรวมกิจการกันได้ด้วยวิธี Merger และ Transfer of engagements (หรือที่เรียกว่า Acquisition) ซึ่งเป็นไปตามหลักการว่าด้วยการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Co-operation among Co-operatives) ของ ICA และจากการศึกษาของผู้เขียนก็ไม่พบกรณีการขออนุญาตรวมกิจการทั้งในการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) และ ระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) ในกรณีนี้

3. การจำกัดการแข่งขันในแนวนอน

ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา (Antitrust laws) มีลักษณะเช่นเดียวกับการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายาม

ผูกขาด ตัวอย่างในกรณีนี้ได้แก่ คดี Fairdale Farms v. Yankee Milk และคดี Kinnett Dairies v. Dairymen, Inc.

ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น (AML) มีลักษณะเช่นเดียวกับกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาด

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) มีการกำหนดบทบัญญัติยกเว้นในช่วงเวลาปกติไว้เป็น 2 ประเภท คือ บทบัญญัติยกเว้นตาม Single CMO Regulation กับ บทบัญญัติยกเว้นตาม TFEU โดยบทบัญญัติยกเว้นตาม Single CMO Regulation สามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ บทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกรณี (Specific derogations) และ บทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไป (General derogations) ซึ่งบทบัญญัติยกเว้นทั้งสอง ผู้เขียนมีความเห็นว่าไม่สามารถนำมาปรับใช้กับพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มาตรา 4(3) ได้ เนื่องจาก บทบัญญัติยกเว้นเฉพาะกรณีใช้เฉพาะกับสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่มีสถานะเป็น Recognised PO และ Recognised APO ที่ได้รับการรับรองจากประเทศสมาชิกตามหลักเกณฑ์ใน Single CMO Regulation เท่านั้น ส่วนบทบัญญัติยกเว้นกรณีทั่วไป การกระทำที่จะได้รับการยกเว้นการบังคับใช้มาตรา 101(1) TFEU ต้องเป็นการกระทำที่สอดคล้องกับนโยบายการเกษตรร่วมกัน (CAP) ซึ่งเป็นนโยบายเฉพาะตัวของสหภาพยุโรป ดังนั้นบทบัญญัติที่สามารถนำมาปรับใช้กับมาตรา 4(3) จึงมีเฉพาะบทบัญญัติยกเว้นตาม TFEU

ในส่วนของบทบัญญัติยกเว้นตาม TFEU ได้กำหนดให้ข้อตกลง มติของสมาคมขององค์กรทางธุรกิจ (รวมถึงมติของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร) หรือการกระทำร่วมกัน (รวมถึงการกระทำร่วมกันระหว่างสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยกันเอง) ที่เข้าข่ายเป็นความผิดตามมาตรา 101(1) TFEU แต่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ สามารถยื่นขออนุญาตต่อคณะกรรมการยุโรป (European Commission) ได้ตามมาตรา 101(3) TFEU ประกอบแนวปฏิบัติ Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty และแนวปฏิบัติ Guidelines on the applicability of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to horizontal co-operation agreements โดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข 4 ประการ ดังต่อไปนี้ 1.) ความตกลงดังกล่าวถูกจัดทำขึ้นเพื่อปรับปรุงการผลิตหรือการจัดจำหน่ายสินค้า หรือเพื่อเป็นการส่งเสริมความก้าวหน้าทางเทคนิคหรือทางเศรษฐกิจ 2.) ความตกลงดังกล่าวต้องก่อให้เกิดผลประโยชน์ตามสมควรต่อผู้บริโภค 3.) ความตกลงดังกล่าวต้องไม่เป็นการวางข้อจำกัดที่ไม่จำเป็นในการทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กล่าวมา และ 4.) ความตกลงดังกล่าวต้องไม่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำการนั้นสามารถกระทำการอันเป็นการขจัดการแข่งขันในส่วนสำคัญของสินค้าที่เกี่ยวข้องได้ ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้เป็นไปตามทฤษฎีผลประโยชน์สาธารณะสุทธิ (net public benefit) อันเป็นการนำเอาหลักเหตุและผล (Rule of reason) มาใช้ใน

การพิจารณาว่าข้อตกลง มติของสมาคม หรือการกระทำร่วมกันนั้นควรได้รับยกเว้นความผิดตามมาตรา 101(1) TFEU หรือไม่ โดย Commission จะพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นรายกรณีไป และมีคำสั่งอนุญาต เมื่อข้อตกลง มติของสมาคม หรือการกระทำร่วมกันเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 101(3) TFEU

อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการคุ้มครององค์กรทางธุรกิจไม่ให้ความผิดตามมาตรา 101(1) TFEU และช่วยลดจำนวนคำขออนุญาตที่ Commission ต้องพิจารณาอนุญาต จึงได้มีการออกบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่ม (Block exemptions) เพื่อยกเว้นการกระทำในบางลักษณะและกำหนดแบ่งแยกตามประเภทของข้อตกลง ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ได้แก่ บทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มตาม Commission Regulation (EU) No.1218/2010 หรือที่เรียกว่า “Specialisation Block Exemption Regulation : SBER” ซึ่งเป็นบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มเกี่ยวกับข้อตกลงในกิจกรรมการผลิต รวมไปถึงการรวบรวม การแปรรูป และการแปรสภาพสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกด้วย

SBER จะคุ้มครองข้อตกลงที่กระทำร่วมกันภายในหรือระหว่างสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยตนเอง และข้อตกลงเกี่ยวกับปริมาณและยอดขายสินค้าที่ซื้อขายกับผู้ซื้อเท่านั้น โดยสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเหล่านั้น ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข 2 ประการ คือ 1.) ส่วนแบ่งตลาดรวมของคู่สัญญาทั้งหมดต้องไม่เกินร้อยละ 20 ของตลาดที่เกี่ยวข้อง (relevant market) และ 2.) ข้อตกลงเฉพาะทางต้องไม่มีลักษณะการกระทำที่เป็นการจำกัดการแข่งขันอย่างร้ายแรง (hard-core restriction) เว้นแต่เป็นการจำกัดการแข่งขันที่ SBER ให้กระทำได้ หากสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรปฏิบัติตามเงื่อนไขทั้งสองประการนี้แล้ว SBER จะสันนิษฐานว่า ข้อตกลงของสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเป็นไปตามมาตรา 101(3) และได้รับยกเว้นไม่ให้ความผิดตามมาตรา 101(1) TFEU จากบทบัญญัติยกเว้นทั้งสองข้างต้นแสดงให้เห็นได้ว่า การพิจารณาอนุญาตการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ให้ได้รับยกเว้นตามมาตรา 101(3) TFEU นั้น อาศัยการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจตามทฤษฎีผลประโยชน์สาธารณะสุทธิ (net public benefit) เพื่อให้เกิดประสิทธิทางเศรษฐกิจสูงสุด

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย (CCA) การกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ที่เข้าข่ายเป็นความผิดฐาน Cartel ตามมาตรา 45AD การตกลงในลักษณะต่าง ๆ ของผู้ประกอบการจันเป็นการจำกัดการแข่งขัน ตามมาตรา 45 และ Secondary boycott ตามมาตรา 45D แห่ง CCA ต้องขออนุญาตจาก ACCC ตามระบบขออนุญาต(Authorisation) ตามมาตรา 88 แห่ง CCA ประกอบแนวปฏิบัติ Guideline for

Authorisation of Conduct (non-merger) ซึ่งใช้บังคับกับทุกภาคอุตสาหกรรม โดยแยกหลักเกณฑ์ การพิจารณาอนุญาตได้เป็น 2 ประเภท คือ 1.) การกระทำอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่เป็นความผิดในตัวเอง (Per Se) ได้แก่ การกระทำที่เข้าข่ายเป็น Cartel และ Secondary boycott โดยการกระทำนั้นจะได้รับการอนุญาตจาก ACCC ก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่า การกระทำส่งผลหรือมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและประโยชน์สาธารณะนั้นมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากการกระทำดังกล่าวนั้น โดยมีตัวอย่างคดีในกรณีนี้ ได้แก่ คดี Tobacco Co-operative of Victoria Limited และคดี Dairy Farmers Milk Co-operative Limited 2.) การกระทำอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่ได้เป็นความผิดในตัวเอง ได้แก่ การกระทำที่เข้าข่ายตามมาตรา 45 CCA โดยการกระทำนั้นจะได้รับการอนุญาตจาก ACCC ก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่า การกระทำนั้นเข้าลักษณะข้อใดข้อหนึ่ง คือ กรณีแรก การกระทำไม่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะไม่ก่อผลกระทบในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยยะสำคัญ หรือ กรณีที่สอง การกระทำส่งผลหรือมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและประโยชน์สาธารณะนั้นมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากการกระทำดังกล่าวนี้

นอกจากนี้ในกรณีการกระทำที่เข้าข่ายเป็น Cartel และ Primary Boycott นั้น CCA ยังได้กำหนดระบบการมีหนังสือแจ้ง (Notification) ตามแนวปฏิบัติ Small business collective bargaining notifications and the Competition and Consumer Act ให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ต้องการกระทำการในลักษณะดังกล่าว สามารถแจ้งเป็นหนังสือไปยัง ACCC ได้ ซึ่งหาก ACCC เห็นว่า การกระทำนั้นส่งผลหรือมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและประโยชน์สาธารณะนั้นมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากการกระทำดังกล่าวนี้ ACCC ก็จะไม่คัดค้านการกระทำดังกล่าว และกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรสามารถกระทำการดังกล่าวได้ โดยไม่มีความผิดตาม CCA โดยมีตัวอย่างคดีในกรณีนี้ ได้แก่ คดี NSW MidCoast & SA Barossa Mid North Co-operative และคดี Manning Valley Dairy Farmers จากทั้งสองระบบแสดงให้เห็นได้ว่า การพิจารณาอนุญาตการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ให้ได้รับยกเว้นการบังคับใช้ CCA อาศัยการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจตามทฤษฎีผลประโยชน์สาธารณะสุทธิ (net public benefit) เพื่อให้เกิดประสิทธิทางเศรษฐกิจสูงสุด

4. การจำกัดการแข่งขันในแนวตั้ง

ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา (Antitrust laws) สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร นิติบุคคลต่างๆ ที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act สามารถทำสัญญาหรือข้อตกลงที่จำเป็นเพื่อบรรลุ

วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในมาตราดังกล่าวกับสมาชิกของตนได้ โดยสัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าว ย่อมได้รับยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act โดยไม่เป็นการจำกัดการแข่งขันตามมาตรา 1 แห่ง Sherman Act แต่สัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวต้องไม่มีลักษณะเป็นการกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้นตามที่ศาลมีคำพิพากษา ซึ่งจะได้กล่าวไป

ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น (AML) มีลักษณะเช่นเดียวกับกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาด

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) มีลักษณะเช่นเดียวกับกรณีการจำกัดการแข่งขันในแนวนอน เฉพาะในส่วนมาตรา 101(3) แห่ง TFEU เท่านั้น โดยมีแนวปฏิบัติในกรณีนี้คือ Guidelines on Vertical Restraints ในส่วนของ SBER เป็นบทบัญญัติยกเว้นเฉพาะในกรณีการจำกัดการแข่งขันในแนวนอนเท่านั้น

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย (CCA) การกระทำที่เข้าข่ายเป็นความผิดฐานการตกลงในลักษณะต่าง ๆ ของผู้ประกอบการอื่นเป็นการจำกัดการแข่งขัน ตามมาตรา 45 Secondary boycott ตามมาตรา 45D ข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน (Exclusive dealings) ตามมาตรา 47 และการกำหนดราคาขายปลีก (Resale Price Maintenance) ตามมาตรา 48 แห่ง CCA ต้องขออนุญาตต่อ ACCC ตามระบบการอนุญาต (Authorisation) เช่นเดียวกับการจำกัดการแข่งขันในแนวนอน โดยหลักเกณฑ์การพิจารณาอนุญาตสามารถแบ่งตามลักษณะการกระทำได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ กรณีแรก การกระทำที่เข้าข่ายเป็น Secondary boycott และ Resale Price Maintenance ใช้หลักเกณฑ์เช่นเดียวกับกรณีการจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่เป็นความผิดในตัวเอง (Per Se) ส่วนการกระทำที่เข้าข่ายเป็น Exclusive dealings หรือตามมาตรา 45 ใช้หลักเกณฑ์เดียวกับกรณีการจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่ได้เป็นความผิดในตัวเอง

นอกจากนี้ ในกรณีการกระทำที่เข้าข่ายเป็น Resale Price Maintenance และ Exclusive dealings นั้น CCA ยังได้กำหนดระบบการมีหนังสือแจ้ง (Notification) โดยกรณี Resale Price Maintenance นั้น มีหลักเกณฑ์และวิธีการตามแนวปฏิบัติ Resale Price Maintenance notification guidelines โดยกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ต้องการกระทำการในลักษณะดังกล่าว สามารถแจ้งเป็นหนังสือไปยัง ACCC ได้ ซึ่งหาก ACCC เห็นว่า การกระทำนั้นส่งผลหรือมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและประโยชน์สาธารณะนั้นมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากการกระทำดังกล่าว ACCC ก็จะไม่คัดค้านการกระทำดังกล่าว และกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรสามารถกระทำการดังกล่าวได้ โดยไม่มีความผิดตามมาตรา 48 CCA

ในส่วนของการกระทำที่เข้าข่ายเป็น Exclusive dealings นั้น มีหลักเกณฑ์

และวิธีการตามแนวปฏิบัติ Exclusive dealing notification guidelines ซึ่งหาก ACCC เห็นว่า การกระทำนั้นไม่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะไม่ก่อผลกระทบในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยยะสำคัญ และยังไม่ส่งผลหรือมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและประโยชน์สาธารณะนั้นมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากการกระทำดังกล่าวนั้น ACCC ก็จะไม่คัดค้าน และการกระทำดังกล่าวจะไม่ตกอยู่ภายใต้ความผิดตามมาตรา 47 CCA โดยมีตัวอย่างคดีในกรณีนี้ ได้แก่ คดี Co-operative Bulk Handling Limited ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งสองระบบจะมีหลักการพิจารณาแตกต่างกันอย่างไร แต่ผลสุดท้ายในการอนุญาตต้องไปเพื่อประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจสูงสุด ตามหลักผลประโยชน์สาธารณะสุทธิ (net public benefit)

ข. การกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้น

จากการศึกษาถึงแนวความคิดของกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่าง ๆ พบว่า แนวความคิดเกี่ยวกับขอบเขตของการกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 แนวทางด้วยกัน คือ

แนวทางแรก การจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่มีเหตุผลอันควรตามคำพิพากษา กฎหมายและหรือแนวปฏิบัติทางการค้าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) ตามคำตัดสินของศาล และการกระทำที่ส่งผลให้ราคาสินค้าของสมาชิกเพิ่มขึ้นเกินสมควร (unduly enhance the prices) ตามมาตรา 2 แห่ง Capper-Volstead Act ในประเทศสหรัฐอเมริกา และ การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 19 ประกอบ 2(9) แห่ง AML ประกอบแนวปฏิบัติ Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives แห่งประเทศญี่ปุ่น

จากการเปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) กับการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 19 ประกอบ 2(9) แห่ง AML พบว่า การกระทำเหล่านี้จะมีเจตนาเพียงเพื่อขัดขวางการแข่งขันที่เป็นธรรม และไม่มีเหตุผลทางธุรกิจที่สมควรรองรับการกระทำดังกล่าว ทำให้ผู้ประกอบการรายอื่นไม่ว่าจะเป็นคู่แข่งหรือคู่ค้า ผู้บริโภคหรือระบบเศรษฐกิจได้รับความเสียหาย ซึ่งหากกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรกระทำการในลักษณะพฤติกรรมนี้ ย่อมไม่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า

แนวทางที่สอง การกระทำที่มีการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจตามกฎหมาย และหรือ แนวปฏิบัติทางการค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การกระทำที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระบบอนุญาตตามมาตรา 101(3) แห่งกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) กับ การกระทำที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระบบการอนุญาต (Authorisation) ระบบการมีหนังสือแจ้ง (Notification) ระบบการอนุญาตรวมกิจการ (Merger Authorisation) และการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าและคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศออสเตรเลีย (CCA) ซึ่งได้กล่าวไปแล้วข้างต้น รวมไปถึงบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่ม ได้แก่ SBER ของสหภาพยุโรปซึ่งเป็นบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มที่ (Block exemptions) ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาว่าด้วยการผลิต และ บทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่ม (Class exemptions) ซึ่งเป็นบทบัญญัติในหมวด 3 ส่วนที่ 7 ของ CCA ด้วย นอกจากนี้ยังรวมถึง การกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ที่ทำให้การแข่งขันในการค้าแขนงใดแขนงหนึ่งถูกจำกัดโดยมีนัยสำคัญ (substantially restraint) ซึ่งส่งผลให้ราคาเพิ่มขึ้นเกินควร (unjust price increases) ตามมาตรา 22 แห่ง AML ด้วย

อย่างไรก็ตามทั้งสองแนวทางข้างต้น ในบางประเทศไม่ได้มีการกำหนดบทบัญญัติ ยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าต่อพฤติกรรมกรรมการจำกัดการแข่งขันทางการค้าในบางกรณีเอาไว้ จึงทำให้พฤติกรรมนั้นต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าดังเช่นผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอื่นๆ ยกตัวอย่างเช่น กรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ หรือการรวมกิจการตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป

จากแนวทางทั้งสองข้างต้น สามารถแยกพิจารณาตามพฤติกรรมกรรมการแข่งขันทางการค้าในแต่ละประเทศได้ ดังต่อไปนี้

1. การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาด

ในพฤติกรรมนี้ ส่วนใหญ่มักจะเป็นสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร โดยแยกพิจารณาได้ ดังต่อไปนี้

ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของสหรัฐอเมริกา (Antitrust laws) การกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นการบังคับใช้ Antitrust laws ตาม Capper-Volstead Act มาตรา 1 แบ่งได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ พฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) ซึ่งเกิดจากคำพิพากษาของศาลในคดีต่าง ๆ ซึ่งมีข้อสังเกตว่า จะเป็นพฤติกรรมที่ปราศจากวัตถุประสงค์ทางธุรกิจที่สมควร และมีเจตนาที่สำคัญเพียงแต่จำกัดการแข่งขัน

หรือระงับการแข่งขันเท่านั้น โดยตัวอย่างพฤติกรรมในคดีต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรณีที่สหกรณ์การเกษตรประท้วงและข่มขู่บุคคลอื่นซึ่งติดต่อกับผู้แข่งขัน เพื่อห้ามไม่ให้บุคคลนั้นทำธุรกิจกับผู้แข่งขันของตนในคดี *Otto Milk Company v. United Dairy Farmers* ใช้อำนาจผูกขาดนั้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อกำจัดคู่แข่งออกจากตลาด ในคดี *Case-Swayne v. Sunkist Growers* และการรบกวนการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรของผู้อื่นที่ไม่ประสงค์จะทำธุรกิจกับสหกรณ์การเกษตร ในคดี *North Texas Producers Ass'n v. Metzger Dairies*

ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น (AML) การกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นการบังคับใช้ AML ตามมาตรา 22 แห่ง AML แบ่งได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ การกระทำที่ทำให้เกิดการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดหนึ่งตลาดใดอันส่งผลให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นเกินสมควร (unjust price increases) และการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (unfair trade practices) โดยในส่วนของกระทำที่ทำให้เกิดการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดหนึ่งตลาดใดอันส่งผลให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นเกินสมควร JFTC ต้องมีการกำหนดตลาดที่เกี่ยวข้องและพิจารณาปัจจัยที่ก่อให้เกิดการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ โดยอาศัยแนวปฏิบัติการว่าด้วยการควบรวมกิจการและแนวปฏิบัติว่าด้วยการผูกขาดโดยเอกชน ซึ่งได้กำหนดปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ ประสิทธิภาพ (Efficiency) โดยปัจจัยนี้จะถูกนำมาพิจารณา ก็ต่อเมื่อครบ 3 เงื่อนไขดังต่อไปนี้ คือ ประการแรก ประสิทธิภาพข้างต้นมาจากพฤติกรรมที่ถูกกล่าวหา และประสิทธิภาพนั้นไม่อาจเกิดขึ้นโดยวิธีการจำกัดการแข่งขันที่น้อยกว่า ประการสอง ประสิทธิภาพดังกล่าวต้องสามารถเกิดขึ้นได้จริง และ ประการที่สาม ประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นต้องกลับสู่ผู้บริโภค และทำให้สวัสดิการของผู้บริโภคดีขึ้น ซึ่งปัจจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงการพิจารณาตามทฤษฎีประโยชน์สาธารณะสุทธิ (net public benefit) เช่นเดียวกับการอนุญาตตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU ในสหภาพยุโรป และการอนุญาตตาม CCA ในประเทศออสเตรเลีย ตัวอย่างคดีในกรณีนี้ได้แก่ คดี *JA Fukai Prefectural Economic Federation of Agricultural Cooperatives* อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรไม่เข้าลักษณะนี้ แต่อาจจะเข้าการกระทำในลักษณะการใช้สถานการณ์มีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าคู่ค้าโดยมิชอบ (Abuse of dominant bargaining position) ซึ่งเป็นการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมได้

การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมบัญญัติอยู่ในมาตรา 19 ประกอบกับ 2(9) แห่ง AML โดยการกระทำที่จะเป็นความผิดในกรณีนี้ได้ ต้องเป็นการขัดขวางการแข่งขันที่เป็นธรรม โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร (unjustly หรือ without justifiable ground) ซึ่งคำว่า “เหตุผลอันสมควร (justifiable ground)” ได้มีการให้คำนิยามไว้ในแนวปฏิบัติ GUIDELINES CONCERNING DISTRIBUTION SYSTEMS AND BUSINESS PRACTICES UNDER THE ANTIMONOPOLY ACT ไว้ว่า หมายถึง ขอบเขตที่สมเหตุสมผล และสำหรับเงื่อนไขที่สมเหตุสมผลที่พฤติกรรมนั้นอาจส่งผลให้

เกิดการส่งเสริมการแข่งขันอย่างแท้จริง และผลการส่งเสริมการแข่งขันดังกล่าวจะไม่อาจบรรลุผลได้ โดยวิธีการจำกัดการแข่งขันที่น้อยกว่าพฤติกรรมนั้น

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบของสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้มีสถานะเป็น Recognised PO และ Recognised APO ต้องตกอยู่ภายใต้มาตรา 102 TFEU ดังเช่นอุตสาหกรรมอื่น ๆ ตามเหตุผลที่ได้กล่าวไปในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดตามข้อ ก.

ส่วนกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย (CCA) การกระทำของสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นการบังคับใช้ CCA และตกอยู่ภายใต้มาตรา 46 แห่ง CCA ได้แก่ การกระทำที่ไม่ได้รับอนุญาตตามระบบการอนุญาต (Authorisation) ตามมาตรา 88 แห่ง CCA ประกอบแนวปฏิบัติ Guideline for Authorisation of Conduct (non-merger) เนื่องจากการกระทำดังกล่าวไม่เป็นไปตามทฤษฎีผลประโยชน์สาธารณะ สหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act เป็นการกระทำตามที่ได้กล่าวไปแล้วในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดข้างต้น เนื่องจากการกระทำดังกล่าวขัดต่อเจตนารมณ์ตาม Capper-Volstead Act ที่ต้องการให้เกษตรกรสามารถร่วมมือกันในสหกรณ์การเกษตรเพื่อสนับสนุนความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจและดำเนินกิจการให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ในตลาดสินค้าเกษตร รวมถึงเพิ่มอำนาจสหกรณ์การเกษตรให้เท่าเทียมกับพ่อค้าคนกลางที่ดำเนินกิจกรรมทางการตลาด

2. การรวมกิจการ

ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา (Antitrust laws) จากการศึกษายังไม่พบว่ามีคำพิพากษาของศาลหรือคำตัดสินขององค์กรควบคุมการแข่งขันทางการค้าเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ในกรณีนี้ แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่า การรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act เป็นการกระทำตามที่ได้กล่าวไปแล้วในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดข้างต้น เนื่องจากการกระทำดังกล่าวขัดต่อเจตนารมณ์ตาม Capper-Volstead Act ที่ต้องการให้เกษตรกรสามารถร่วมมือกันในสหกรณ์การเกษตรเพื่อสนับสนุนความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจและดำเนินกิจการให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ในตลาดสินค้าเกษตร รวมถึงเพิ่มอำนาจสหกรณ์การเกษตรให้เท่าเทียมกับพ่อค้าคนกลางที่ดำเนินกิจกรรมทางการตลาด

ส่วนกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น (AML) จากการศึกษาพบว่า ยังไม่มีการคำพิพากษาของศาลและคำตัดสินของ JFTC ในกรณีนี้ อาจจะเป็นเนื่องจากเหตุผลที่การรวมกิจการในกรณีนี้ได้รับยกเว้นโดยผลของกฎหมายทั้งบทบัญญัติการควบคุมและมาตรา 9 แห่ง ACL และมาตรา 22 แห่ง AML แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีความเห็นว่า การควบรวมระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 22 แห่ง AML

เป็นการกระทำตามที่ได้กล่าวไปแล้วในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดข้างต้น เนื่องจากการกระทำเหล่านั้นขัดต่อการอ้างไว้ซึ่งการแข่งขันภายในตลาดให้เป็นไปอย่างเป็นธรรมและอิสระ อันเป็นวัตถุประสงค์ของกฎหมาย AML

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) การรวมกิจการระหว่างสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยกันเอง ต้องตกอยู่ภายใต้ Merger Regulation (Council Regulation No.4064/89) ดังเช่นอุตสาหกรรมอื่น ๆ โดยมีสาเหตุดังที่กล่าวไปแล้วในกรณีการรวมกิจการตามข้อ ก.

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย (CCA) จากการศึกษาของผู้เขียน ไม่พบกรณีการขออนุญาตรวมกิจการทั้งในการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) และ ระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) ในกรณีนี้

3. การจำกัดการแข่งขันในแนวนอน

ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา (Antitrust laws) การจำกัดการแข่งขันระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act และต้องตกอยู่ภายใต้ Antitrust laws โดยเฉพาะมาตรา 1 แห่ง Sherman Act ได้แก่ การกระทำตามที่ได้กล่าวไปแล้วในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดข้างต้น

ส่วนกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น (AML) การจำกัดการแข่งขันระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 22 แห่ง AML และต้องตกอยู่ภายใต้มาตรา 3 และ 2(6) แห่ง AML ได้แก่ การกระทำตามที่ได้กล่าวไปแล้วในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดข้างต้น เฉพาะในส่วนการกระทำที่ทำให้เกิดการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดหนึ่งตลาดใดอันส่งผลให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นเกินสมควร (unjust price increases)

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) การจำกัดการแข่งขันที่จะไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU คือ การกระทำที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน SBER และไม่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการยุโรปในกรณีบทบัญญัติยกเว้นรายกรณีตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวไปแล้วในการจำกัดการแข่งขันในแนวนอนตามข้อ ก.

ส่วนกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย (CCA) การจำกัดการแข่งขันที่ไม่ได้รับยกเว้นการบังคับใช้ CCA ตามมาตรา 45AD 45 และ 45D ได้แก่ การกระทำที่ไม่ได้รับอนุญาตจาก ACCC ตามระบบการอนุญาต (Authorisation) และหรือการกระทำที่ ACCC มีคำสั่งคัดค้านการแจ้งเป็นหนังสือ ตามระบบการแจ้งเป็นหนังสือ (Notification) ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวไปแล้วในการจำกัดการแข่งขันในแนวนอนตามข้อ ก.

4. การจำกัดการแข่งขันในแนวดิ่ง

ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา (Antitrust laws) การจำกัดการแข่งขันระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act และต้องตกอยู่ภายใต้ Antitrust laws โดยเฉพาะมาตรา 1 แห่ง Sherman Act และ Clayton Act ได้แก่ การกระทำตามที่ได้กล่าวไปแล้วในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดข้างต้น

ส่วนกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น (AML) การจำกัดการแข่งขันระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 22 แห่ง AML และต้องตกอยู่ภายใต้มาตรา 19 ประกอบ 2(9) แห่ง AML ได้แก่ การกระทำตามที่ได้กล่าวไปแล้วในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดข้างต้น เฉพาะในส่วนการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (unfair trade practices) ประกอบกับการกระทำที่กำหนดไว้ในแนวปฏิบัติ The Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างสหกรณ์การเกษตรกับเกษตรกรสมาชิก กับความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกับสหกรณ์การเกษตรสมาชิกซึ่งได้กล่าวแล้วในข้อ 3.4.4.3 ตัวอย่างคดีในกรณีนี้ ได้แก่ การทำธุรกรรมโดยมีเงื่อนไขห้ามคู่ค้าทำธุรกรรมกับคู่แข่ง (Dealing on exclusive terms) ในคดี JA Tosa-Aki Agricultural Cooperative คดี Yatsushiro District Agricultural Cooperative คดี Farmers' Cooperative Case และคดี Snowbrand

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) การจำกัดการแข่งขันที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU คือ การกระทำที่ไม่ได้รับอนุญาตจาก คณะกรรมาธิการยุโรปในกรณีขบถบัญญัติยกเว้นรายกรณีตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวไปแล้วในการจำกัดการแข่งขันในแนวดิ่งตามข้อ ก.

ส่วนกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย (CCA) การจำกัดการแข่งขันที่ไม่ได้รับยกเว้นการบังคับใช้ CCA ตามมาตรา 45 45D 47 และ 48 ได้แก่ การกระทำที่ไม่ได้รับอนุญาตจาก ACCC ตามระบบการอนุญาต (Authorisation) และหรือ

การกระทำที่ ACCC มีคำสั่งคัดค้านการแจ้งเป็นหนังสือ ตามระบบการแจ้งเป็นหนังสือ (Notification) ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวไปแล้วในการจำกัดการแข่งขันในแนวดิ่งตามข้อ ก.

4.2.4.2 กรณีการกระทำร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและ ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกับบุคคลและหรือนิติบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

สามารถจำแนกได้เป็น 2 กรณี ได้แก่

ก. การกระทำที่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้น

จากการศึกษาถึงแนวความคิดของกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่าง ๆ พบว่า แนวความคิดเกี่ยวกับขอบเขตของการกระทำที่ ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 แนวทางด้วยกัน คือ

แนวทางแรก การกระทำที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติยกเว้น

การบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า หรือกฎหมายอื่น ๆ เป็นการเฉพาะ ได้แก่ มาตรา 22 แห่ง AML ของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นเงื่อนไขเกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างและการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรซึ่งเป็นไปตามหลักการสหกรณ์สากลของ ICA เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรนั้นดำเนินกิจกรรมไป เพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกอย่างแท้จริง โดยมีหลักการที่สำคัญ ได้แก่ หลัก One Man One Vote หลักความสมัครใจในการจัดตั้งและการเข้าเป็นสมาชิก การจำกัดการจ่ายปันผล เป็นต้น โดยกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ประสงค์จะได้รับการยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้นข้างต้น ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ตนเองได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่มาตรา 22 แห่ง AML กำหนดไว้อย่างครบถ้วนแล้ว อย่างไรก็ตามมาตรา 9 แห่ง ACL ได้กำหนดให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรนั้นเป็นห้างหุ้นส่วนที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตรา 22 แห่ง AML แล้ว และให้การกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรได้รับยกเว้นจากการบังคับใช้ AML

แนวทางที่สอง การกระทำที่มีการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจตามกฎหมาย และหรือ

แนวปฏิบัติทางการค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว ก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การกระทำที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระบบอนุญาตตามมาตรา 101(3) แห่งกฎหมายการแข่งขันทาง

การค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) กับ การกระทำที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระบบการอนุญาต (Authorisation) ระบบการมีหนังสือแจ้ง (Notification) ระบบการอนุญาตรวมกิจการ (Merger Authorisation) และการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าและคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศออสเตรเลีย (CCA) โดยมีรายละเอียดดังที่ได้กล่าวไปแล้วในแนวทางที่สองตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1

อย่างไรก็ตามทั้งสองแนวทางข้างต้น มีพฤติกรรมการจำกัดการแข่งขันทางการค้าในบางกรณี ที่ไม่ได้มีการกำหนดบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าเอาไว้ จึงทำให้พฤติกรรมนั้นต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าดังเช่นผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอื่นๆ ได้แก่ สหภาพยุโรป ในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบตามมาตรา 102 TFEU และกรณีการรวมกิจการตาม Merger Regulation

ในส่วนกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา (Antitrust laws) นั้น มีคำพิพากษาของศาลที่กำหนดให้ พฤติกรรมจำกัดการแข่งขันทางการค้าระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร กับบุคคลและหรือนิติบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตาม Capper-Volstead Act นั้น ตกอยู่ภายใต้ Antitrust laws ดังเช่นภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ ซึ่งจะได้อธิบายต่อไปในส่วนของการกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติกเว้น

จากแนวทางทั้งสองข้างต้น สามารถแยกพิจารณาตามพฤติกรรมการแข่งขันทางการค้าในแต่ละประเทศได้ ดังต่อไปนี้

1. การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาด

ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น (AML) สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตรา 22 แห่ง AML โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่ได้กล่าวไปแล้วในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดตามข้อ ก ในข้อ 4.2.4.1

ส่วนกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบของสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้มีสถานะเป็น Recognised PO และ Recognised APO ต้องตกอยู่ภายใต้มาตรา 102 TFEU ดังเช่น

อุตสาหกรรมอื่น ๆ ตามเหตุผลที่ได้กล่าวไปในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย (CCA) การใช้อำนาจเหนือตลาดของสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่จะได้รับยกเว้นการบังคับใช้ CCA มาตรา 46 ได้แก่ การกระทำที่ได้รับอนุญาตตามระบบการอนุญาต (Authorisation) ตามมาตรา 88 แห่ง CCA ประกอบแนวปฏิบัติ Guideline for Authorisation of Conduct (non-merger) เนื่องจากการกระทำดังกล่าวเป็นไปตามทฤษฎีผลประโยชน์สาธารณะสุทธิตามที่ได้อ้างอิงไปในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1

2. การรวมกิจการ

ในประเทศญี่ปุ่น จากการศึกษากฎหมายสหกรณ์การเกษตร (ACL) พบว่า ACL ให้อำนาจกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรสามารถควมรวมระหว่างกันเองเท่านั้น ไม่ได้บัญญัติให้อำนาจแก่กลุ่มเกษตรกรและหรือสหกรณ์การเกษตรในรวมกิจการกับผู้ประกอบการเอกชนไว้แต่อย่างใด ดังนั้นจึงไม่อาจพิจารณาการรวมกิจการที่ได้รับยกเว้นในกรณีนี้ได้

ส่วนกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป Single CMO Regulation และ TFEU ไม่ได้มีการกำหนดบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้ TFEU เกี่ยวกับกรณีการควมรวมกิจการไว้แต่อย่างใด ดังนั้นสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรทุกแห่งย่อมต้องตกอยู่ภายใต้ Merger Regulation (Council Regulation No.4064/89) ดังเช่นภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ

ในประเทศออสเตรเลีย ตามกฎหมายสหกรณ์ Co-operatives (Adoption of National Law) Bill 2012 ได้กำหนดให้สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์รวมถึงสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรสามารถรวมกิจการกับผู้ประกอบการเอกชนรายอื่นได้ ด้วยวิธี Merger และ Transfer of engagements (หรือที่เรียกว่า Acquisition) อย่างไรก็ตาม หากการรวมกิจการนั้นเข้าข่ายเป็นความผิดตามมาตรา 50 แห่ง CCA ต้องได้รับอนุญาตจาก ACCC ก่อนตามหลักเกณฑ์และวิธีการในการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) และหรือระบบการอนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) โดยในการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) เป็นวิธีการขออนุญาตที่กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรมักจะใช้ โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไว้ในแนวปฏิบัติ Informal Merger Review Process Guidelines ซึ่งสามารถแบ่งการตรวจสอบการรวมกิจการออกได้เป็น 2 รูปแบบคือ การ

ตรวจสอบโดยลับ และการตรวจสอบโดยเปิดเผยต่อสาธารณะ โดยการตรวจสอบที่ ACCC สามารถมีคำตัดสินเพื่ออนุญาตให้รวมกิจการได้นั้น ได้แก่ การตรวจสอบโดยเปิดเผยต่อสาธารณะ โดย ACCC พิจารณาอนุญาตโดยมีคำสั่งไม่คัดค้านการรวมกิจการ ก็ต่อเมื่อการรวมกิจการนั้นไม่ได้มีผลเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ ตัวอย่างคดีที่ ACCC มีคำสั่งไม่คัดค้าน ได้แก่ คดี Murray Goulburn's acquisition of Classic Foods Holdings Pty Ltd. และคดี Geraldton Fisherman's acquisition of the lobster

ส่วนระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) เป็นวิธีการที่ไม่ค่อยได้รับความนิยมาจากกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรในการขออนุญาตรวมกิจการ โดยหลักเกณฑ์และวิธีการในการขออนุญาตเป็นไปตามแนวปฏิบัติ Merger Authorisation Guidelines โดย ACCC จะมีคำสั่งอนุญาต ก็ต่อเมื่อพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า การรวมกิจการมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ ประการแรก การรวมกิจการไม่ได้มีแนวโน้มในการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ หรือ ประการที่สอง ผลประโยชน์สาธารณะจากการรวมกิจการนั้นมากกว่าผลเสียต่อสาธารณะจากการรวมกิจการ

3. การจำกัดการแข่งขันในแนวนอน

ตามกฎหมายป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมของประเทศไทย (AML) กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตรา 22 แห่ง AML โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่ได้กล่าวไปแล้วในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1 จึงจะได้รับยกเว้นไม่ให้เกิดอยู่ภายใต้มาตรา 3 ประกอบ 2(6) แห่ง AML

ส่วนกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) มีการกำหนดบทบัญญัติยกเว้นในช่วงเวลาปกติไว้เป็น 2 ประเภท คือ บทบัญญัติยกเว้นตาม Single CMO Regulation กับ บทบัญญัติยกเว้นตาม TFEU โดยบทบัญญัติยกเว้นที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางพิจารณาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้แก่ บทบัญญัติยกเว้นตาม TFEU โดยข้อตกลง มติของของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร หรือการกระทำร่วมกันระหว่างสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยกันเองที่เข้าข่ายเป็นความผิดตามมาตรา 101(1) TFEU จะได้รับการยกเว้นตามมาตรา 101(3) TFEU ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการยุโรปตามมาตรา 101(3) TFEU หรือปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน SBER ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในกรณีการจำกัดการแข่งขันในแนวตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย (CCA)

การจำกัดการแข่งขันของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่จะได้รับยกเว้นไม่ให้ความผิดตามมาตรา 45AD 45 และ 45D ได้แก่ การกระทำที่ได้รับอนุญาตจาก ACCC ตามระบบการอนุญาต (Authorisation) และหรือการกระทำที่ ACCC ไม่ได้มีคำสั่งคัดค้านการแจ้งเป็นหนังสือ ตามระบบการแจ้งเป็นหนังสือ (Notification) ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวไปแล้วในการจำกัดการแข่งขันในแนวนอนตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1 โดยมีตัวอย่างคดีตามระบบการอนุญาต ได้แก่ คดี Tobacco Co-operative of Victoria Limited และตามระบบการแจ้งเป็นหนังสือ ได้แก่ คดี NSW MidCoast & SA Barossa Mid North Co-operative และคดี Manning Valley Dairy Farmers

4. การจำกัดการแข่งขันในแนวดิ่ง

ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น (AML) การจำกัดการแข่งขันที่จะได้รับการยกเว้นการบังคับใช้มาตรา 3 ประกอบ 2(5) แห่ง AML กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรต้องปฏิบัติเงื่อนไขในมาตรา 22 แห่ง AML ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) มีลักษณะเช่นเดียวกับกรณีการจำกัดการแข่งขันในแนวนอนตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1 เฉพาะในส่วนมาตรา 101(3) แห่ง TFEU เท่านั้น โดยมีแนวปฏิบัติในกรณีนี้คือ Guidelines on Vertical Restraints ในส่วนของ SBER เป็นบทบัญญัติยกเว้นเฉพาะในกรณีการจำกัดการแข่งขันในแนวนอนเท่านั้น

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย (CCA) การจำกัดการแข่งขันของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่จะได้รับยกเว้นไม่ให้ความผิดตามมาตรา 45 45D 47 และ 48 ได้แก่ การกระทำที่ได้รับอนุญาตจาก ACCC ตามระบบการอนุญาต (Authorisation) และหรือการกระทำที่ ACCC ไม่ได้มีคำสั่งคัดค้านการแจ้งเป็นหนังสือ ตามระบบการแจ้งเป็นหนังสือ (Notification) ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวไปแล้วในการจำกัดการแข่งขันในแนวดิ่งตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1 โดยมีตัวอย่างคดีตามระบบการแจ้งเป็นหนังสือ ได้แก่ คดี Co-operative Bulk Handling Limited

ข. การกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้น

จากการศึกษาถึงแนวความคิดของกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่าง ๆ พบว่า แนวความคิดเกี่ยวกับขอบเขตของการกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้น สามารถแบ่งได้เป็น 3 แนวทางด้วยกัน คือ

แนวทางแรก พฤติกรรมจำกัดการแข่งขันทางการค้าระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร กับบุคคลและหรือนิติบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้นในทุกกรณี ได้แก่ กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา ในคดี Borden คดี Nation Broiler Marketing Association และคดี Maryland & Virginia Milk Producers ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดต่อไป

แนวทางที่สอง การจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่มีเหตุผลอันควรตามกฎหมายและหรือแนวปฏิบัติทางการค้าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 19 ประกอบ 2(9) แห่ง AML ประกอบแนวปฏิบัติ Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives และแนวปฏิบัติ Guidelines Concerning Abuse of a Superior Bargaining Position Under the Antimonopoly Act

แนวทางที่สาม การกระทำที่มีการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจตามกฎหมาย และหรือแนวปฏิบัติทางการค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การกระทำที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระบบอนุญาตตามมาตรา 101(3) แห่งกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) กับ การกระทำที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระบบการอนุญาต (Authorisation) ระบบการมีหนังสือแจ้ง (Notification) ระบบการอนุญาตรวมกิจการ (Merger Authorisation) และการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าและคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศออสเตรเลีย (CCA) ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในแนวทางที่สองตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1 รวมไปถึงการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ที่ทำให้การแข่งขันในการค้าแขนงใดแขนงหนึ่งถูกจำกัดโดยมีนัยสำคัญ (substantially restraint) ซึ่งส่งผลให้ราคาเพิ่มขึ้นเกินควร (unjust price increases) ตามมาตรา 22 แห่ง AML ด้วย

อย่างไรก็ตามทั้งสองแนวทางข้างต้น มีพฤติกรรมการจำกัดการแข่งขันทางการค้าในบางกรณี ที่ไม่ได้มีการกำหนดบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าเอาไว้ จึงทำให้พฤติกรรมนั้นต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าดังเช่นผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอื่นๆ

จากแนวทางทั้งสองข้างต้น สามารถแยกพิจารณาตามพฤติกรรมการแข่งขันทางการค้าในแต่ละประเทศได้ ดังต่อไปนี้

1. การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาด

ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา (Antitrust laws) การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดของสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรร่วมกับบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิตหรือนิติบุคคล ที่ไม่ใช่ผู้ผลิตที่กำหนดไว้ใน Capper-Volstead Act การกระทำนั้นย่อมไม่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ในทุกกรณี และตกอยู่ภายใต้มาตรา 2 แห่ง Sherman Act ดังที่ปรากฏอยู่ในคดี Borden ซึ่งวางหลักไว้ว่า Capper-Volstead Act และกฎหมายอื่น ๆ ที่ยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต่อสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร จะไม่ครอบคลุมถึงกรณีที่สมคบกันจำกัดการแข่งขัน พยายามใช้อำนาจผูกขาด หรือการกระทำอื่นใดที่ฝ่าฝืนกฎหมาย Sherman Act และกฎหมายป้องกันการผูกขาดอื่น ๆ กับบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ผลิตที่ได้รับการยกเว้นตาม Capper-Volstead Act นอกจากนี้ในคดี Nation Broiler Marketing Association ยังได้วางหลักต่อไปอีกว่า Capper-Volstead Act และกฎหมายอื่น ๆ ที่ยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดสำหรับผู้ผลิตทางการเกษตร จะคุ้มครองสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ที่มีสมาชิกเป็นผู้ผลิตโดยสุจริตเท่านั้น โดยมีตัวอย่างคดีในกรณีนี้ ได้แก่ คดี Maryland & Virginia Milk Producers และคดี North Texas Producers Ass'n v. Metzger Dairies

ส่วนกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น (AML) การกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นการบังคับใช้ AML ตามมาตรา 22 แห่ง AML และต้องตกอยู่ภายใต้มาตรา 3 ประกอบ 2(5) แห่ง AML สามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ การกระทำที่ทำให้เกิดการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดหนึ่งตลาดใดอันส่งผลให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นเกินสมควร (unjust price increases) และการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (unfair trade practices) โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่ได้กล่าวไปแล้วในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดตามข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.1

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบของสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้มีสถานะเป็น Recognised PO และ Recognised APO ต้องตกอยู่ภายใต้มาตรา 102 TFEU ดังเช่นภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ ตามเหตุผลที่ได้กล่าวไปในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1

ส่วนกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย (CCA) การกระทำของสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นการบังคับใช้ CCA และต้องตกอยู่ภายใต้มาตรา 46 แห่ง CCA ได้แก่ การกระทำที่ไม่ได้รับอนุญาตตามระบบการอนุญาต

(Authorisation) ตามมาตรา 88 แห่ง CCA ประกอบแนวปฏิบัติ Guideline for Authorisation of Conduct (non-merger) เนื่องจากการกระทำดังกล่าวไม่เป็นไปตามทฤษฎีผลประโยชน์สาธารณะ สหุติตามที่ได้อ้างไป ในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาด ตามข้อ 4.2.4.1

2. การรวมกิจการ

แม้ว่ากฎหมายสหกรณ์ในบางมลรัฐ ยกตัวอย่างเช่น Alaska Cooperative Corporations Act ของมลรัฐ Alaska หรือ Oregon's General Cooperative Statutes ของมลรัฐ Oregon จะให้อำนาจสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ ซึ่งรวมไปถึงสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรสามารถรวมกิจการกับผู้ประกอบการเอกชนได้ โดยวิธี Merger หรือ Consolidation แต่หากผู้ประกอบการเอกชนดังกล่าวเป็นองค์กรธุรกิจที่ไม่ใช่สหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์ที่ได้รับการยกเว้นตาม Capper-Volstead Act การรวมกิจการดังกล่าวย่อมไม่ได้รับยกเว้นตาม Capper-Volstead Act และต้องตกอยู่ภายใต้ Antitrust laws โดยเฉพาะมาตรา 7 แห่ง Clayton Act โดยมีตัวอย่างคดีที่ตัดสินในเรื่องนี้ คือ คดี Maryland & Virginia Milk Producers

ส่วนกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) การรวมกิจการระหว่างสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในทุกกรณี ต้องตกอยู่ภายใต้ Merger Regulation (Council Regulation No.4064/89) ดังเช่นภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ โดยมีสาเหตุดังที่กล่าวไปแล้วในกรณีการรวมกิจการตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1

ในประเทศออสเตรเลีย แม้กฎหมายสหกรณ์ Co-operatives (Adoption of National Law) Bill 2012 ได้กำหนดให้สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์รวมถึงสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรสามารถรวมกิจการกับผู้ประกอบการเอกชนรายอื่นได้ ด้วยวิธี Merger และ Transfer of engagements (หรือที่เรียกว่า Acquisition) แต่หากการรวมกิจการนั้นเข้าข่ายเป็นความผิดตามมาตรา 50 แห่ง CCA และไม่ได้รับอนุญาตจาก ACCC ก่อนตามหลักเกณฑ์และวิธีการในการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) และหรือ ระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) ซึ่งได้อ้างไปแล้วในข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1 การรวมกิจการดังกล่าวย่อมไม่ได้รับยกเว้นจากการบังคับใช้มาตรา 50 แห่ง CCA

3. การจำกัดการแข่งขันในแนวนอน

ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา (Antitrust laws) การจำกัดการแข่งขันของสหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรร่วมกับบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ที่ไม่ใช่ผู้ผลิตที่กำหนดไว้ใน Capper-Volstead Act การกระทำนั้นย่อมไม่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ในทุกกรณี และอาจมีความผิดตาม Antitrust laws โดยเฉพาะมาตรา 1 แห่ง Sherman Act ทั้งนี้ปรากฏอยู่ในคดี Borden และคดี Nation Broiler Marketing Association ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายามผูกขาดตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1

ส่วนกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น (AML) การจำกัดการแข่งขันระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 22 แห่ง AML และต้องตกอยู่ภายใต้มาตรา 3 และ 2(6) แห่ง AML ได้แก่ การกระทำตามที่ได้กล่าวไปแล้วในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบตามข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.1 เฉพาะในส่วนการกระทำที่ทำให้เกิดการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดหนึ่งตลาดใดอันส่งผลให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นเกินสมควร (unjust price increases) โดยมีตัวอย่างคดีในกรณีนี้ได้แก่ คดี Country Elevator Works and Rice Milling Facility Works และคดี Country Elevator Works

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) การจำกัดการแข่งขันที่จะไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU คือ การกระทำที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน SBER และไม่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการยุโรปในกรณีบัพัญญูติยกเว้นรายกรณีตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวไปแล้วในการจำกัดการแข่งขันในแนวนอนตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1

ส่วนกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย (CCA) การจำกัดการแข่งขันที่ไม่ได้รับยกเว้นการบังคับใช้ CCA ตามมาตรา 45AD 45 และ 45D ได้แก่ การกระทำที่ไม่ได้รับอนุญาตจาก ACCC ตามระบบการอนุญาต (Authorisation) และหรือการกระทำที่ ACCC มีคำสั่งคัดค้านการแจ้งเป็นหนังสือ ตามระบบการแจ้งเป็นหนังสือ (Notification) ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวไปแล้วในการจำกัดการแข่งขันในแนวนอนตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1

4. การจำกัดการแข่งขันในแนวดิ่ง

ตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกา (Antitrust laws) มีลักษณะเช่นเดียวกับกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การผูกขาดหรือการพยายาม

ผูกขาดตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.2 โดยมีตัวอย่างคดีในกรณีนี้ ได้แก่ คดี United States v. King คดี Gulf Coast Shrimpers & Oystermans Ass'n v. United States คดี Bergjans Farm Dairy v. Sanitary Milk Producers และคดี United States v. Maryland & Virginia Milk Producers Association

ส่วนกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่น (AML) การจำกัดการแข่งขันระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 22 แห่ง AML ได้แก่ การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (unfair trade practices) การกระทำตามที่ได้กล่าวไปแล้วในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบตามข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.1 ประกอบกับการกระทำที่กำหนดไว้ในแนวปฏิบัติ The Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ และแนวปฏิบัติ Guidelines Concerning Abuse of a Superior Bargaining Position Under the Antimonopoly Act ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในข้อ 3.4.4.3

ตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป (TFEU) การจำกัดการแข่งขันที่จะไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU คือ การกระทำที่ไม่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการยุโรปในกรณีบทบัญญัติยกเว้นรายการตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวไปแล้วในการจำกัดการแข่งขันในแนวตั้งตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1

ส่วนกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย (CCA) การจำกัดการแข่งขันที่ไม่ได้รับยกเว้นการบังคับใช้ CCA ตามมาตรา 45 45D 47 และ 48 ได้แก่ การกระทำที่ไม่ได้รับอนุญาตจาก ACCC ตามระบบการอนุญาต (Authorisation) และหรือการกระทำที่ ACCC มีคำสั่งคัดค้านการแจ้งเป็นหนังสือ ตามระบบการแจ้งเป็นหนังสือ (Notification) ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวไปแล้วในการจำกัดการแข่งขันในแนวตั้งตามข้อ ก. ในข้อ 4.2.4.1

จากการศึกษาแนวความคิดของกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่าง ๆ ข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า หลักการสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการกำหนดขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร คือ ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (economic efficiency) กล่าวคือ การกำหนดการกระทำที่มีสิทธิได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้นไม่ว่าจะเป็นการกำหนดเงื่อนไขทางโครงสร้างหรือการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร เพื่อให้การกระทำดังกล่าวเป็นการส่งเสริมการแข่งขันอย่างแท้จริง และยังเป็น การช่วยแก้ไขปัญหาคู่แข่งในภาคเกษตรกรรมให้แก่เกษตรกร ไม่ว่าจะเป็น การลดต้นทุนในการผลิตและการตลาดสินค้า การประหยัดต่อขนาด การปรับปรุงประสิทธิภาพ

ในระบบการวิจัยหรือการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและการตลาดสินค้า นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มอำนาจในการเจรจาต่อรองต่อพ่อค้าคนกลาง และขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรในการแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่นในตลาดได้อย่างเท่าเทียมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า

ในขณะเดียวกัน การกำหนดการกระทำที่ไม่มีสิทธิได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติยกเว้น เป็นไปเพื่อควบคุมการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรสมาชิกอย่างแท้จริง รวมถึงป้องกันไม่ให้สถาบันการเกษตรเหล่านี้ดำเนินธุรกิจไปในที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจเหนือตลาดหรืออำนาจผูกขาดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และอาศัยอำนาจดังกล่าวในการก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้แข่งขันในตลาด คู่ค้า และผู้บริโภค อันนำมาสู่ภาวะตลาดล้มเหลว (market failure) หรือความไม่สมบูรณ์ของตลาด (market imperfection)

4.2.5 วิเคราะห์แนวทางแก้ไขขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2560

จากข้อพิจารณาพฤติกรรมการแข่งขันตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ตามข้อ 4.2.3 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวทางในการกำหนดขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของต่างประเทศตามข้อ 4.2.4 ทั้งกรณีการกระทำฝ่ายเดียว หรือการกระทำร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรระหว่างกันเองหรือกับบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ผู้เขียนสามารถวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

4.2.5.1 วิเคราะห์ตามมาตรา 4(3) และพฤติกรรมการแข่งขันตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

สามารถแยกวิเคราะห์ได้เป็น 2 กรณี ได้แก่

ก. การกระทำที่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3)

มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้

กำหนดบทบัญญัติให้การกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่กฎหมายรับรองได้รับ ยกเว้นไม่ให้ตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งมีลักษณะเป็นการกระทำที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติ ยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าเป็นการเฉพาะ เช่นเดียวกับ Capper-Volstead Act มาตรา 1 ของสหรัฐอเมริกา และ AML มาตรา 22 ของญี่ปุ่น ตามแนวทาง แรกของ ข้อ ก. ทั้งในข้อ 4.2.4.1 และ 4.2.4.2 อย่างไรก็ตาม มาตรา 4(3) นั้นแตกต่างจากกฎหมาย ป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของทั้งสองประเทศตรงที่ว่า มาตรา 4(3) ไม่ได้มีการ กำหนดเงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสิทธิได้รับยกเว้นไว้อย่าง ชัดเจน ดังเช่นกฎหมายของทั้งสองประเทศข้างต้น ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ตามข้อ 4.1.3 มีความเห็นว่า ควร ใช้ถ้อยคำตามมาตรา 4(3) เดิม

ข. การกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3)

สามารถแยกวิเคราะห์ตามพฤติกรรมในพระราชบัญญัติการแข่งขันทาง การค้า พ.ศ. 2560 ได้ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมของผู้มีอำนาจเหนือตลาดตามมาตรา 50

แม้ว่าสหกรณ์การเกษตรรวมไปถึงชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ส่วนใหญ่ของประเทศไทยในปัจจุบันจะเป็นเพียงวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง แต่เมื่อพิจารณา ถึงการส่งเสริมสหกรณ์ของรัฐบาลผ่านกิจกรรมตามนโยบายต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาความเข้มแข็ง ของสหกรณ์ ตามยุทธศาสตร์ที่ 1 และการพัฒนาความเข้มแข็งของสหกรณ์เพิ่มขีดความสามารถ ทางการแข่งขันของสหกรณ์ ตามยุทธศาสตร์ที่ 4 ของแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ที่ได้กล่าว ไปแล้วในข้อ 2.3 ผู้เขียนมีความเห็นว่า สหกรณ์การเกษตรจะมีส่วนแบ่งตลาดและยอดขายสูงขึ้นและ กลายเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดตามประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์ การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด ยิ่งไปกว่านั้น สหกรณ์การเกษตรดังกล่าวอาจจะใช้ อำนาจเหนือตลาดกระทำการในลักษณะที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่มีเหตุอันสมควรตามมาตรา 50(1) - 50(4) ตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า ดังนั้นจึงต้องมีการพิจารณาพฤติกรรมตามมาตรานี้ ต่อการกระทำของสหกรณ์การเกษตร

เมื่อพิจารณาจากการกระทำตามมาตรา 50(1) – 50(4) พบว่า การกระทำของผู้มีอำนาจเหนือตลาดที่จะเป็นความผิดตามมาตรา 50 นั้น ต้องเป็นการกระทำที่ “ไม่ เป็นธรรม” และ “ไม่มีเหตุผลอันสมควร” ซึ่งเมื่อพิจารณาจากแนวปฏิบัติตามมาตรา 25 แห่ง

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542⁸ ซึ่งมีลักษณะบทบัญญัติที่คล้ายกับมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว พบว่า การกระทำดังกล่าวมีเจตนาในการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ รวมถึงการจำกัดการแข่งขันหรือระงับการแข่งขันเป็นหลัก โดยปราศจากวัตถุประสงค์ทางธุรกิจที่สมควร เช่น การส่งเสริมประสิทธิภาพหรือคุณภาพของสินค้าหรือบริการ การลดต้นทุน การเปลี่ยนแปลงของสถานะอุปทานและหรืออุปสงค์ ซึ่งเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่มีเหตุผลอันควรตามคำพิพากษา หรือตามกฎหมายและหรือแนวปฏิบัติทางการค้าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังเช่นพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ปราศจากวัตถุประสงค์ทางธุรกิจที่สมควรและมีเจตนาจำกัดการแข่งขันหรือระงับการแข่งขันเพียงร่วมกันตามที่ศาลประเทศสหรัฐอเมริกาตัดสินไว้ และมีลักษณะเช่นเดียวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (unfair trade practices) ตามมาตรา 2(9)(5) ว่าด้วยการทำธุรกรรมกับคู่ค้าโดยใช้อำนาจต่อรองที่เหนือกว่าอย่างไม่เป็นธรรม (abuse of one's dominant position) แห่ง AML ตามแนวทางแรกของข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.1 และตามแนวทางที่สองของข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.2 ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่มีเหตุผลอันสมควร ได้แก่ การกระทำที่ไม่มีขอบเขตที่และเงื่อนไขที่สมเหตุสมผลที่พฤติกรรมนั้นอาจส่งผลให้เกิดการส่งเสริมการแข่งขันอย่างแท้จริง และผลการส่งเสริมการแข่งขันดังกล่าวจะอาจบรรลุผลได้โดยวิธีการจำกัดการแข่งขันที่น้อยกว่าพฤติกรรมนั้น ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า กรณีของทั้งสองประเทศมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันไม่ให้สหกรณ์การเกษตรและหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรใช้อำนาจเหนือตลาดไปในทางที่เสื่อมเสียแก่คู่แข่ง ไม่ว่าจะเป็สหกรณ์การเกษตร ชุมชุมสหกรณ์การเกษตร หรือผู้ประกอบการเอกชนรายอื่น คู่ค้า และผู้บริโภค และยังเป็นส่งเสริมให้ใช้อำนาจเหนือตลาดไปในทางที่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตและการตลาดสินค้าของสมาชิก ดังนั้นบทบัญญัติของทั้งสองประเทศจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาบังคับใช้กับมาตรา 50 และกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

⁸ สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, แนวปฏิบัติตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542 ว่าด้วยการใช้อำนาจเหนือตลาดในทางมิชอบ [ออนไลน์], [18 กุมภาพันธ์ 2559] แหล่งที่มา otcc.dit.go.th/wp-content/.../07/Guidelines-under-Section-25.pdf

2. พฤติกรรมเกี่ยวกับการควบรวมกิจการมาตรา 51

แม้ว่าพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 จะให้อำนาจเฉพาะกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรด้วยตนเองในการควบกิจการเข้ากัน (Amalgamation) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของขบวนการสหกรณ์การเกษตร รวมไปถึงผลประโยชน์ของเกษตรกรสมาชิก ซึ่งกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่ของประเทศไทยในปัจจุบันจะเป็นเพียงวิสาหกิจขนาดเล็กหรือขนาดกลาง แต่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า จากการส่งเสริมสหกรณ์ของรัฐบาลผ่านกิจกรรมตามนโยบายต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาความเข้มแข็งของสหกรณ์ ตามยุทธศาสตร์ที่ 1 และการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของสหกรณ์ตามยุทธศาสตร์ที่ 4 ของแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ที่ได้กล่าวไปแล้วในข้อ 2.3 อาจส่งผลให้การควบกิจการเข้ากันของกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรอาจก่อให้เกิดการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดสินค้าเกษตร ทำให้ผู้แข่งขันในตลาดสินค้าเกษตรลดลงเป็นจำนวนมาก ยิ่งไปกว่านั้นการควบกิจการเข้ากันดังกล่าวอาจนำไปสู่การกลายเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดหรืออำนาจผูกขาดในที่สุด นอกจากนี้ในอนาคตอาจมีการกำหนดให้กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรสามารถรวมกิจการในรูปแบบอื่น หรือสามารถรวมกิจการกับผู้ประกอบการเอกชนได้ ดังเช่นกฎหมายสหกรณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลีย ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาด การเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดหรืออำนาจผูกขาดเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงควรพิจารณาพฤติกรรมตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ต่อการรวมกิจการของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร

ตามมาตรา 51 สามารถแยกพิจารณาการอนุญาตรวมธุรกิจได้เป็น 2 กรณีคือ กรณีที่อาจก่อให้เกิดการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ ตามมาตรา 51 วรรค 1 กับกรณีที่อาจก่อให้เกิดการผูกขาดหรือการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด ตามมาตรา 51 วรรค 2 ในกรณีที่อาจก่อให้เกิดการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญนั้น จากการศึกษาพบว่า ยังไม่มีประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าว่าด้วยหลักเกณฑ์การพิจารณาการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ พบว่า ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้นำ AML ของประเทศญี่ปุ่นมาเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา⁹ ซึ่งกรณีการรวมและการควบกิจการได้บัญญัติอยู่ในมาตรา 9 จนถึงมาตรา

⁹ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, "บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ..." [Online], [18 พฤษภาคม 2560]. แหล่งที่มา: http://www.senate.go.th/bill/bk_data/268-1.pdf

18 แห่ง AML โดยการรวมและควบกิจการจะกระทำไม่ได้ หากทำให้การแข่งขันในตลาดใดตลาดหนึ่ง ถูกจำกัดอย่างมาก (substantially restrained of competition) ซึ่งในแนวปฏิบัติชื่อว่า “Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business Combination”¹⁰ ได้กำหนดปัจจัยในการพิจารณาว่า กรณีใดเป็นการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญบ้าง โดยแบ่งออกปัจจัยดังกล่าวเป็น 5 ประเภทหลัก ได้แก่¹¹ 1.) ฐานะของผู้ประกอบธุรกิจ ที่ถูกล่ามทา (เช่น ส่วนแบ่งตลาดและอันดับของผู้ประกอบธุรกิจ เงื่อนไขของการแข่งขันในตลาด) และเงื่อนไขของคู่แข่ง 2.) แรงกดดันในการแข่งขันที่อาจเกิดขึ้น (เช่น ระดับอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด ระดับความสามารถในการทดแทนของสินค้า) 3.) อำนาจในการเจรจาต่อรองตอบโต้ของผู้บริโภค 4.) สถานการณ์พิเศษเพื่อรับรองผลประโยชน์ของผู้บริโภค (เช่น ความปลอดภัยและสุขภาพ) และ 5.) ประสิทธิภาพ โดยปัจจัยในข้อ 1.) – 4.) มีลักษณะคล้ายกับปัจจัยในการพิจารณาการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญตามการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) ของออสเตรเลีย แต่ต่างกันว่าปัจจัยในการพิจารณาการแข่งขันในตลาดใดตลาดหนึ่งถูกจำกัดอย่างมาก (substantially restrained of competition) ของประเทศญี่ปุ่นพิจารณารวมถึง ประสิทธิภาพด้วย ซึ่งประสิทธิภาพจะถูกนำมาพิจารณา ก็ต่อเมื่อครบ 3 เงื่อนไขดังต่อไปนี้ คือ¹² ประการแรก ประสิทธิภาพข้างต้นมาจากพฤติกรรมที่ถูกล่ามทา และประสิทธิภาพนั้นไม่อาจเกิดขึ้นโดยวิธีการจำกัดการแข่งขันที่น้อยกว่า ประการสอง ประสิทธิภาพดังกล่าวต้องสามารถเกิดขึ้นได้จริง เช่น การพิจารณาเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่สำคัญ รวมไปถึงการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญอิสระเกี่ยวกับประสิทธิภาพดังกล่าว และ ประการที่สาม ประสิทธิภาพที่เกิดขึ้น เช่น ราคาสินค้าที่ลดลง การปรับปรุงคุณภาพสินค้า และการจัดหาสินค้าใหม่ ๆ ต้องกลับสู่ผู้บริโภค และทำให้สวัสดิการของผู้บริโภคดีขึ้น

จากปัจจัยเหล่านี้ จึงอาจอนุมานได้ว่า การพิจารณาการรวมกิจการ

¹⁰ Japan Fair Trade Commission, Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business Combination [Online], [March 20, 2017]. Available from http://www.jftc.go.jp/en/legislation_gls/imonopoly_guidelines.files/110713.2.pdf.

¹¹ Ibid.

¹² Japan Fair Trade Commission, The “Guidelines to application of the antimonopoly act concerning review of business combination” and “Policies dealing with prior consultation regarding business combination plans” were amended as of March 28, 2007 [Online], [March 20, 2017]. Available from www.jftc.go.jp/en/pressreleases/yearly-2009/jul/individual-000043.../090729-5.pdf.

ว่าจะมีความผิดตามมาตรา 51 วรรค 1 หรือไม่ ต้องมีการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจโดยใช้หลักเกณฑ์ตามกฎหมาย และหรือแนวปฏิบัติทางการค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจจากการรวมกิจการนั้น ซึ่งสามารถนำไปจายต่างๆ ข้างต้นตามแนวปฏิบัติชื่อว่า “Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business Combination” มาพิจารณา ซึ่งหากพบว่า การรวมกิจการนั้นเป็นการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ และไม่ได้ก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ การกระทำดังกล่าวก็ย่อมเป็นความผิดตามมาตรา 51 วรรค 1 โดยไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นไปตามแนวทางที่สองข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.1 และแนวทางที่สามข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.2 ดังเช่นการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) ของออสเตรเลีย และการพิจารณา “การจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantial restraint of competition)” ตามแนวปฏิบัติชื่อว่า “Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business Combination” ของญี่ปุ่น

ในส่วนกรณีที่น่าจะก่อให้เกิดการผูกขาดหรือการเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด ต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าก่อน ตามมาตรา 51 วรรค 2 ซึ่งการพิจารณาอนุญาตจะคำนึงถึงความจำเป็นตามควรทางธุรกิจ ประโยชน์ต่อการส่งเสริมการประกอบธุรกิจ การไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจอย่างร้ายแรง และการไม่กระทบต่อประโยชน์สำคัญอันควรมีควรได้ของผู้บริโภคส่วนรวมตามมาตรา 52 วรรค 2 โดยสามารถนำตัวอย่างการพิจารณาอนุญาตอยู่ในแนวทางปฏิบัติการตกลงร่วมกันทางธุรกิจตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ซึ่งพิจารณาอนุญาตปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้นเช่นเดียวกัน โดยมีตัวอย่างการอนุญาต เช่น มีนวัตกรรมใหม่ที่เพิ่มคุณค่าหรือคุณภาพในตัวสินค้าและบริการ เกิดการประหยัดต่อขนาด ที่ช่วยลดต้นทุนที่เหมือนกัน ผู้บริโภคได้รับประโยชน์ มีทางเลือกมากขึ้น ได้รับการตอบสนองอย่างรวดเร็ว รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เพื่อการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูง ช่วยส่งผลดีต่อเศรษฐกิจ และเกิดประโยชน์แก่ผู้บริโภค¹³ ซึ่งจากตัวอย่างข้างต้นมีลักษณะที่คล้ายกับประโยชน์สาธารณะจากการรวมกิจการที่ได้รับการยอมรับโดย ACCC ของประเทศออสเตรเลียเพื่อชั่งน้ำหนักเปรียบเทียบกับผลเสียต่อสาธารณะจากการรวมกิจการว่าเป็นการแก้ไขประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ผ่านการแก้ไขต้นเหตุของสภาวะตลาดล้มเหลว (market failure) หรือความไม่สมบูรณ์ของตลาด (market imperfection) ตามระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) ที่ปรากฏอยู่ในแนวปฏิบัติที่เรียกว่า “Merger Authorisation

¹³ สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า, "แนวปฏิบัติการตกลงร่วมกันทางธุรกิจตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542". [Online].

Guidelines” ของประเทศออสเตรเลีย รวมไปถึงปัจจัยในการพิจารณา “การจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantial restraint of competition)” ในเรื่องประสิทธิภาพตามแนวปฏิบัติชื่อว่า “Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business Combination” ที่ได้กล่าวไปแล้ว

จากกรณีข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่า การพิจารณาการรวมและการควบกิจการว่าจะมีความผิดตามมาตรา 51 วรรค 2 หรือไม่ ต้องมีการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจโดยใช้หลักเกณฑ์ตามกฎหมาย และหรือแนวปฏิบัติทางการค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจจากการรวมธุรกิจนั้น หากพิจารณาปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า การรวมธุรกิจนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ การกระทำดังกล่าวก็ย่อมเป็นความผิดตามมาตรา 51 วรรค 2 โดยไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นไปตามแนวทางที่สอง ข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.1 และแนวทางที่สามข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.2 ดังเช่นการพิจารณาซึ่งนำหน้าระหว่างประโยชน์สาธารณะจากการรวมกิจการนั้นกับผลเสียต่อสาธารณะจากการรวมกิจการนั้น ตามระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) ของออสเตรเลีย และการพิจารณา “การจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantial restraint of competition)” ตามแนวปฏิบัติชื่อว่า “Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business Combination” ของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งหลักเกณฑ์ของทั้งสองประเทศเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะนำมาเป็นแนวทางในการพิจารณาอนุญาตตามมาตรา 51 วรรค 2 และกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร โดยสรุปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการรวมธุรกิจใดก็ตามที่อาจก่อให้เกิดการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ ตามมาตรา 51 วรรค 1 หรือกรณีที่สามารถก่อให้เกิดการผูกขาดหรือการเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด ตามมาตรา 51 วรรค 2 ย่อมมีลักษณะคล้ายกับแนวทางที่สองข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.1 และแนวทางที่สามข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.2

3. พฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือ จำกัดการแข่งขันที่ส่งผลร้ายแรงตามมาตรา 54

การดำเนินธุรกิจของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรโดยหลักแล้วมักจะต้องมีตกลงร่วมกันในด้านราคาหรือปริมาณร่วมกันในการซื้อขายผลผลิตของสมาชิก รวมไปถึงการแบ่งท้องที่ในการขายผลผลิตหรือขายปัจจัยการผลิต ทั้งนี้ ไม่ว่าจะป็นระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรด้วยกันเอง หรือระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรกับผู้ประกอบการเอกชนซึ่งเป็นคู่แข่งกัน อย่างไรก็ตามการตกลงร่วมกันดังกล่าวอาจมีเจตนาเพื่อผูกขาด

ลดหรือจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่เข้าข่ายความผิดตามมาตรา 54 ทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งเป็นคู่แข่งในตลาด คู่ค้า รวมไปถึงผู้บริโภค ซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าว ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจไม่อาจเกิดขึ้นได้ และในที่สุดกลายเป็นสภาวะตลาดล้มเหลว (market failure) หรือความไม่สมบูรณ์ของตลาด (market imperfection) ได้

ในมาตรา 54 ได้กำหนดให้การตกลงร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจที่เป็น คู่แข่งขันในตลาดเดียวกันที่เข้าข่ายตามมาตรา 54(1) – (4) ที่มีผลเป็นการผูกขาด ลดหรือจำกัดการแข่งขันในตลาดหนึ่งตลาดใดเป็นความผิด ซึ่งเมื่อพิจารณานิยามศัพท์ของคำว่า “การผูกขาด” “การลดการแข่งขัน” และ “การจำกัดการแข่งขัน” ตาม แนวทางปฏิบัติการตกลงร่วมกันทางธุรกิจตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 อาจกล่าวได้ว่า การตกลงร่วมกันต้องก่อให้เกิดสถานการณ์ที่มีผลกระทบอย่างใดอย่างหนึ่งต่อตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่งหรือบริการใดบริการหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น การมีอำนาจในการกำหนดราคาหรือปริมาณการซื้อขายของทั้งตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่ง หรือบริการใดบริการหนึ่ง การลดทางเลือกของผู้ซื้อหรือผู้ขายในการซื้อหรือขายหรือทำธุรกรรม หรือการทำให้ผู้ประกอบการรายอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกไม่สามารถแข่งขันหรือเข้าสู่ตลาดได้ ซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจตามแนวทางที่สองข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.1 และแนวทางที่สามข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.2 ว่าก่อให้เกิดการผูกขาด การลดการแข่งขันหรือการจำกัดการแข่งขันหรือไม่ อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยการตกลงร่วมกันตามมาตรา 54 เป็นการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันที่ส่งผลร้ายแรง ดังนั้นหากการตกลงร่วมกันใดมีลักษณะเข้าข่ายเป็นความผิดตามมาตรา 54 ย่อมเป็นความผิดโดยไม่ต้องพิจารณาถึงประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะแตกต่างจากแนวทางทั้งสองข้างต้นที่ต้องมีการวิเคราะห์เพื่อหาประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

4. พฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือ จำกัดการแข่งขันที่ไม่ได้ส่งผลร้ายแรงตามมาตรา 55

การดำเนินธุรกิจของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรโดยหลักแล้ว มักจะต้องมีตกลงร่วมกันในด้านราคาหรือปริมาณร่วมกันในการซื้อขายผลผลิตของสมาชิก หรือปัจจัยการผลิต รวมไปถึงการแบ่งท้องที่ในการซื้อขายผลผลิตหรือปัจจัยการผลิต ทั้งนี้ ไม่ว่าจะ เป็นระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรกับเกษตรกรสมาชิก หรือระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือ สหกรณ์การเกษตรกับผู้ประกอบการเอกชนซึ่งเป็นคู่ค้า อย่างไรก็ตามการตกลงร่วมกันดังกล่าวอาจมี เจตนาเพื่อผูกขาด ลดหรือจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่เข้าข่ายความผิดตามมาตรา 55 ทำให้เกิด ความเสียหายต่อเกษตรกรสมาชิก หรือผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งเป็นคู่แข่งในตลาด คู่ค้า รวมไปถึง

ผู้บริโภค ซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าวประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจไม่อาจเกิดขึ้นได้ และในที่สุดกลายเป็นสภาวะตลาดล้มเหลว (market failure) หรือความไม่สมบูรณ์ของตลาด (market imperfection) ได้

มาตรา 55 ได้กำหนดให้การตกลงร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ

ไม่ว่าจะเป็นคู่แข่งกันในตลาดเดียวกันหรือไม่ก็ตาม ซึ่งเข้าข่ายตามมาตรา 55(1) – (5) ที่มีผลเป็นการผูกขาด ลดหรือจำกัดการแข่งขันในตลาดหนึ่งตลาดใดเป็นความผิด เฉกเช่นเดียวกับมาตรา 54 แต่เนื่องจากการตกลงร่วมกันตามมาตรา 55 นั้นไม่ได้ส่งผลอย่างร้ายแรง จึงได้มีการกำหนดบทบัญญัติยกเว้นมิให้เป็นความผิดไว้ในมาตรา 56 โดยมีกรณีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรคือ การตกลงร่วมกันในธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาการผลิต การจัดจำหน่ายสินค้าและการส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าทางเทคนิคหรือเศรษฐกิจ ตามมาตรา 56(2) ซึ่งการตกลงร่วมกันดังกล่าว ต้องไม่สร้างข้อจำกัดที่เกินกว่าความจำเป็นในการบรรลุประโยชน์ข้างต้น และไม่ก่อให้เกิดอำนาจผูกขาด หรือจำกัดการแข่งขันในตลาดอย่างมีนัยสำคัญ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้บริโภคตามมาตรา 56 วรรคท้ายด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศแล้ว พบว่า การตกลงร่วมกันตามมาตรา 56(2) ประกอบวรรคท้ายมีองค์ประกอบที่คล้ายกับมาตรา 101(3) แห่ง TFEU กล่าวคือ มีการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจโดยใช้หลักเกณฑ์ตามกฎหมายและหรือแนวปฏิบัติทางการค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจจากการตกลงร่วมกันนั้น หากพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว พบว่าการตกลงร่วมกันไม่ได้ก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ การตกลงร่วมกันดังกล่าวก็มีความผิดตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า ประกอบกับเมื่อพิจารณาตัวอย่างในกรณีการอนุญาตเนื่องด้วยประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจตามแนวทางการปฏิบัติการตกลงร่วมกันทางธุรกิจตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทงการค้า พ.ศ. 2542 ที่ได้กล่าวไปข้างต้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมตามมาตรา 55 เป็นไปตามแนวที่สองตามข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.1 และแนวทางที่สามตามข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.2 แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังไม่มีแนวทางการวินิจฉัยเกี่ยวกับการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญตามมาตรา 56 วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทงการค้าฉบับนี้

จากกรณีดังกล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทงการค้า พ.ศ. 2560 โดยมีเหตุผลตามที่ได้กล่าวไปแล้วในพฤติกรรมการรวมกิจการ ตามมาตรา 51 นั้น สามารถนำปัจจัยต่างๆ ในการพิจารณาการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญตามแนวปฏิบัติชื่อว่า “Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business Combination” ซึ่งใช้พิจารณารวมถึงกรณีการจำกัดทางการค้าโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรตามมาตรา 3 ประกอบมาตรา 2(6) แห่ง AML มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกรณีตามมาตรา 56 เพื่อนำมากำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งหากพบว่า การตกลงร่วมกันนั้นเป็นการจำกัดการแข่งขันอย่างมี

นัยสำคัญ และไม่ได้ก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ การกระทำดังกล่าวก็ย่อมเป็นความผิดตามมาตรา 55 โดยไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

5. พฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า ตามมาตรา 57

ในบางครั้งกลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์การเกษตรโดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ไม่เข้าข่ายเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทย อาจดำเนินธุรกิจไปในลักษณะที่เข้าข่ายพฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมทางการค้าส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการรายอื่น ยกตัวอย่างเช่น สหกรณ์การเกษตรตกลงจะปล่อยกู้ให้แก่เกษตรกรสมาชิก โดยมีเงื่อนไขว่าเกษตรกรผู้ที่ประสงค์จะกู้ยืมเงิน ต้องรับซื้อเครื่องจักรในการผลิตฟางไปด้วย มิฉะนั้นจะไม่ยอมปล่อยกู้ให้ ซึ่งมีลักษณะเป็นการขายฟางที่เป็นการจำกัดเสรีภาพของเกษตรกรสมาชิกในการเลือกใช้บริการสหกรณ์การเกษตร และทำให้คู่แข่งของสหกรณ์การเกษตรได้รับความเสียหายจากการที่ไม่สามารถขายเครื่องจักรในการผลิตได้ และต้องออกจากตลาดไป เป็นต้น ซึ่งการกระทำในลักษณะดังกล่าวเป็นความผิดฐานการกระทำที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Trade Practices) ตามมาตรา 57(1)-(4) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า

เมื่อพิจารณาจากมาตรา 57 แล้วพบว่า มีลักษณะคล้ายกับมาตรา 19 ประกอบ 2(9) แห่ง AML ของญี่ปุ่น ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจจับการกระทำความผิดทุกกรณีที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม (catch-all provision) ซึ่งในมาตรา 22 แห่ง AML กำหนดให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่มีพฤติกรรมเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Trade Practices) ตามมาตรา 19 ประกอบ 2(9) มีความผิดตาม AML โดยไม่ได้รับยกเว้น ตามมาตรา 22 แห่ง AML ดังนั้นกรณีตามมาตรา 19 ประกอบ 2(9) จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมตามมาตรา 57 เพื่อกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 และอาจถือได้ว่าพฤติกรรมตามมาตรา 57 มีลักษณะเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมและไม่มีเหตุผลอันควรตามตามกฎหมายตามแนวทางแรกของข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.1 และแนวทางที่สองของข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.2 และสามารถนำมากำหนดเป็นขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

โดยสรุปแล้ว การกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มีลักษณะเป็นการกระทำที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าเป็นการเฉพาะ และในส่วนของกระทำของกลุ่มเกษตรกรและ

สหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ ตกอยู่ภายใต้ 2 แนวทางได้แก่ แนวทางแรก การจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่มีเหตุผลอันควรตามคำพิพากษา กฎหมายและหรือแนวปฏิบัติทางการค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และแนวทางที่สอง การกระทำที่มีการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจตามกฎหมาย และหรือแนวปฏิบัติทางการค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจตามทฤษฎีผลประโยชน์สาธารณะ ซึ่งจะขอแนวทางกรณีการกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ไปวิเคราะห์กับบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆ ที่ได้ศึกษามา เพื่อหาแนวทางในการกำหนดขอบเขตของมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ที่เหมาะสมที่สุด

4.2.5.2 วิเคราะห์ตามบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของต่างประเทศ

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าในต่างประเทศที่ได้ศึกษาไปข้างต้นแล้ว ผู้เขียนสามารถวิเคราะห์แนวทางในการกำหนดการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เป็นขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้เป็นรายประเทศ ดังต่อไปนี้

ก. ประเทศสหรัฐอเมริกา

จากการศึกษาทั้งในบริบทของขบวนการสหกรณ์การเกษตรและกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า พบว่ามีความแตกต่างกันในหลายด้านที่ไม่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าได้ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับขบวนการสหกรณ์การเกษตร

แม้ว่าขบวนการสหกรณ์การเกษตรของทั้งประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาถูกจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันคือ การแก้ไขปัญหาด้านการผลิต เช่น สภาพอากาศไม่แน่นอน ความแตกต่างทางภูมิศาสตร์ ความไม่แน่นอนของอุปสงค์ในตลาดสินค้า

เกษตร และปัญหาด้านการตลาด เช่น ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการขนส่งหรือการจัดเก็บรักษาผลผลิต การขาดอำนาจในการเจรจาต่อรองซื้อขายผลผลิตหรือปัจจัยการผลิตกับพ่อค้าคนกลาง แต่อย่างไรก็ตาม จากการพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับขบวนการสหกรณ์การเกษตร ผู้เขียนพบว่ามีความแตกต่างกันอยู่หลายประการดังต่อไปนี้

1.) ประเทศไทยมีการตราพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ซึ่งใช้บังคับกับสหกรณ์ทุกประเภท ดังนั้นบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะกำหนดถึงหลักเกณฑ์และวิธีการกว้าง ๆ ไม่ได้เจาะจงเฉพาะสหกรณ์การเกษตร ส่วนสหรัฐอเมริกา นั้น ในบางมลรัฐจะมีการตรากฎหมายสหกรณ์การเกษตรไว้เป็นการเฉพาะ ทำให้หลักเกณฑ์และวิธีการในกฎหมายดังกล่าวเจาะจงเฉพาะสหกรณ์การเกษตร

2.) ขบวนการสหกรณ์ของประเทศไทยสามารถแบ่งได้เป็น 4 ระดับคือ กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ ชุมชุมสหกรณ์ และสันนิบาตสหกรณ์ ในขณะที่ขบวนการสหกรณ์ของสหรัฐอเมริกาสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับคือ สหกรณ์ และชุมชุมสหกรณ์

3.) พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดบทบัญญัติว่าด้วยกลุ่มเกษตรกรซึ่งเป็นองค์กรที่มีลักษณะสำคัญและการดำเนินการคล้ายกับสหกรณ์ไว้เป็นการเฉพาะ ในขณะที่กฎหมายสหกรณ์ของสหรัฐอเมริกา ไม่ได้มีการกำหนดบทบัญญัติดังกล่าว แต่กำหนดให้ผู้ผลิตทางการเกษตรสามารถรวมตัวกันในรูปแบบใดก็ได้ที่อาจใกล้เคียงกับกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act

4.) บุคคลที่สามารถเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์ได้ ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กำหนดให้เฉพาะบุคคลธรรมดาที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเท่านั้นที่มีสิทธิเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์ได้ ในขณะที่กฎหมายสหกรณ์ของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้เปิดโอกาสให้ นิติบุคคล เช่น สมาคม บริษัท สามารถเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์ได้

5.) พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์สามารถรวมกิจการกันได้เฉพาะวิธีการควบเข้ากัน (Amalgamation) เท่านั้น และต้องเป็นการควบเข้ากันระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์ด้วยตนเองเท่านั้น ในขณะที่กฎหมายสหกรณ์ของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้สหกรณ์การเกษตรสามารถรวมกิจการกันโดยวิธีอื่นได้ เช่น Merger ยิ่งไปกว่านั้นยังกำหนดให้สหกรณ์การเกษตรสามารถรวมกิจการกับผู้ประกอบการเอกชนอื่น ๆ ได้

2. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับหน่วยงานกำกับดูแลตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานกำกับดูแลของทั้งสองประเทศมีความแตกต่างกันดังต่อไปนี้

1.) คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าของไทยมีอำนาจดำเนินคดีและกำหนดบทลงโทษทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา ในขณะที่คณะกรรมการการค้าสหพันธ์ (FTC) มีอำนาจดำเนินคดีและมีอำนาจกำหนดบทลงโทษเฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น โดยจะมีแผนกป้องกันการผูกขาดภายใต้สังกัดของกระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานแยกต่างหากซึ่งมีอำนาจดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและอาญา

2.) ตามมาตรา 2 แห่ง Capper-Volstead Act ได้ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร (Secretary of Agriculture) ในการสอบสวนและมีคำสั่งห้ามหรือระงับไม่ให้สหกรณ์การเกษตรรวมถึงชุมนุมสหกรณ์การเกษตรใช้อำนาจผูกขาดหรือกระทำการจำกัดการค้าและใช้อำนาจเหนือตลาด (market power) ในการเพิ่มราคาสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกที่จะนำออกขายให้สูงเกินสมควร (unduly enhance the prices) ในขณะที่ประเทศไทยไม่ได้ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในเรื่องดังกล่าว ซึ่งหากจะให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจดังเช่นมาตรา 2 แห่ง Capper-Volstead Act คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าต้องเสนอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ซึ่งรักษาการตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ออกกฎกระทรวงเพื่อให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจ ซึ่งมีขั้นตอนที่ค่อนข้างยุ่งยาก ประกอบกับแนวทางการบังคับใช้มาตรา 2 แห่ง Capper-Volstead Act ยังไม่มีความชัดเจน เพราะยังไม่มีคำตัดสินหรือคำพิพากษาที่วินิจฉัยตามมาตรานี้ไว้แต่อย่างใด

3. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับขอบเขตของบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า

จากการศึกษาพบว่า ในแนวทางนี้มีข้อจำกัดอยู่หลายประการดังต่อไปนี้

1.) เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเป็นระบบคอมมอนลอว์ที่มีคำพิพากษา

เป็นบ่อเกิดของกฎหมาย ดังนั้นขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act โดยหลักแล้วจึงเกิดจากคำพิพากษาของศาล ซึ่งศาลใช้ดุลพินิจในการพิจารณาข้อเท็จจริงแตกต่างกันไปในแต่ละคดี ทำให้คำพิพากษาอาจจะแตกต่างกันไปและไม่มีความแน่นอน

2.) กรณีที่การกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรกระทำร่วมกับผู้ประกอบการเอกชนไม่ว่าบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ไม่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act เพื่อใช้อำนาจเหนือตลาดหรือจำกัดการแข่งขัน การกระทำดังกล่าวย่อมทำให้กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาดดังเช่นผู้ประกอบการเอกชนในทุกภาคอุตสาหกรรม ซึ่งถ้าหากนำมาปรับใช้กับพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 อาจทำให้สถาบันการเกษตรถูกกลั่นแกล้งฟ้องร้องเป็นคดี ทั้งที่ความเป็นจริงการใช้อำนาจเหนือตลาดหรือจำกัดการแข่งขันดังกล่าวอาจก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ และเนื่องจากกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรไม่สามารถพิสูจน์ให้เข้าเงื่อนไขตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ได้ จึงทำให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรต้องรับภาระและค่าใช้จ่ายสูงในการเตรียมการต่อสู้คดี

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่า พฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) ตามคำพิพากษาของศาลที่กำหนดขอบเขตการบังคับใช้ Capper-Volstead Act มาตรา 1 สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้ โดยเฉพาะพฤติกรรมของผู้มีอำนาจเหนือตลาดตามมาตรา 50 และพฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า ตามมาตรา 57 เนื่องจากการกระทำตามมาตรา 50(1) – 50(4) และมาตรา 57(1) - (3) มีลักษณะเป็นการกระทำที่ “ไม่เป็นธรรม” และ “ไม่มีเหตุผลอันสมควร” ซึ่งเป็นการกระทำที่มีเจตนาในการจำกัดการแข่งขันหรือระงับการแข่งขันเป็นหลัก โดยปราศจากวัตถุประสงค์ทางธุรกิจที่สมควร ที่มีลักษณะคล้ายกับพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) ที่ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาไว้ในหลายกรณี ได้แก่ เช่น คดี Gulf Coast Shrimpers & Oystermans Ass’n v. United States ที่มีลักษณะเป็นการกำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 50(2) และมาตรา 57(3) หรือคดี United States v. Maryland & Virginia Milk Producers Association ที่มีลักษณะเป็นการแทรกแซงการประกอบธุรกิจของผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรตามมาตรา 50(4) และการใช้อำนาจตลาดหรืออำนาจต่อรองที่เหนือกว่าอย่างไม่เป็นธรรมตามมาตรา 57(2)¹⁴

¹⁴ "สาระสำคัญของกฎหมาย" [Online], [25 พฤษภาคม 2560]. แหล่งที่มา: http://otcc.dit.go.th/?page_id=1761&page=4

ข. สหภาพยุโรป

จากการศึกษาทั้งในบริบทของขบวนการสหกรณ์การเกษตรและกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับขบวนการสหกรณ์การเกษตร

จากการพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับขบวนการสหกรณ์การเกษตร ผู้เขียนพบว่า ขบวนการสหกรณ์การเกษตรของทั้งประเทศไทยและประเทศออสเตรเลียมีความแตกต่างกันอยู่หลายประการดังต่อไปนี้

1.) สหกรณ์การเกษตรถูกจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันคือ การแก้ไขปัญหาด้านการผลิต เช่น สภาพอากาศไม่แน่นอน ความเหมาะสมทางภูมิศาสตร์ ความไม่แน่นอนของอุปสงค์ในตลาดสินค้าเกษตร และปัญหาด้านการตลาด เช่น ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการขนส่งหรือการจัดเก็บรักษาผลผลิต การขาดอำนาจในการเจรจาต่อรองซื้อขายผลผลิตกับพ่อค้าคนกลาง เป็นต้น

2.) ขบวนการสหกรณ์ของทั้งประเทศไทยและสหภาพยุโรปสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับหลักคือ สหกรณ์ ชุมชุมสหกรณ์ และสหภาพสหกรณ์ (หรือสันนิบาตสหกรณ์ในประเทศไทย)

อย่างไรก็ตามสหกรณ์การเกษตรของประเทศไทยและสหภาพยุโรป มีความแตกต่างกันดังต่อไปนี้

1.) สหกรณ์การเกษตรของประเทศไทยอยู่ในรูปของสหกรณ์จำกัด ความรับผิดชอบ¹⁵ ในขณะที่สหกรณ์การเกษตรของสหภาพยุโรป อาจอยู่ในรูปอื่นเช่น สหกรณ์ไม่จำกัดความรับผิดชอบ (unlimited liability) กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Economic interest grouping) หรือบริษัทร่วมหุ้น (joint stock company)

2.) พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดบทบัญญัติว่าด้วยกลุ่มเกษตรกรซึ่งเป็นองค์กรที่มีลักษณะสำคัญและการดำเนินการคล้ายกับสหกรณ์ ในขณะที่

¹⁵ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 43

“ข้อบังคับของสหกรณ์อย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

(1) ชื่อสหกรณ์ ซึ่งต้องมีคำว่า “จำกัด” อยู่ท้ายชื่อ”

ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ และยังทำให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรต้องรับภาระและค่าใช้จ่ายสูงในการเตรียมการต่อสู้คดี

2.) มาตรา 101(3) แห่ง TFEU กับ SBER เป็นแนวทางยกเว้นโดยการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจเพื่อประเมินประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่จากการวิเคราะห์พฤติกรรมตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ตามข้อ 4.2.5.1 พบว่านอกจากจะมีแนวทางดังกล่าวแล้ว ยังมีแนวทางในกรณีการจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่มีเหตุผลอันควรตาม คำพิพากษา กฎหมายและหรือแนวปฏิบัติทางการค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปรากฏอยู่ในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบตามมาตรา 50 และการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า ซึ่งหากนำแนวทางตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU กับ SBER มาปรับใช้เพียงอย่างเดียว อาจไม่ครอบคลุมถึงแนวทางนี้

ค. ประเทศออสเตรเลีย

จากการศึกษาทั้งในบริบทของขบวนการสหกรณ์การเกษตรและกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า พบว่ามีความแตกต่างกันในหลายด้านที่ไม่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตของมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับขบวนการสหกรณ์การเกษตร

จากการพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับขบวนการสหกรณ์การเกษตร ผู้เขียนพบว่า ขบวนการสหกรณ์การเกษตรของทั้งประเทศไทยและประเทศออสเตรเลียมีความแตกต่างกันอยู่หลายประการดังต่อไปนี้

1.) กฎหมายสหกรณ์ของออสเตรเลียได้เอาหลักการสหกรณ์รอชเตลมาบัญญัติไว้ใน Co-operatives (Adoption of National Law) Bil 2012 ในขณะที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 ไม่ได้มีการบัญญัติในเรื่องดังกล่าว

2.) Co-operatives (Adoption of National Law) Bil 2012 ประกอบกับ Co-operatives National Regulation 2012 (CNR) ได้ให้คำนิยามและหลักเกณฑ์ในการจำแนกขนาดของสหกรณ์เป็น สหกรณ์ขนาดเล็ก (small co-operative) กับ สหกรณ์ขนาดใหญ่

(large co-operative) อย่างชัดเจน ในขณะที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ไม่ได้มีการจำแนกขนาดของสหกรณ์ในลักษณะดังกล่าว

3.) ขบวนการสหกรณ์ของออสเตรเลียแบ่งได้เป็น 2 ระดับคือ สหกรณ์ กับชุมนุมสหกรณ์ (Co-operative group) ในขณะที่ขบวนการสหกรณ์ของประเทศไทยแบ่งได้เป็น 4 ระดับคือ กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ ชุมชนสหกรณ์และสันนิบาตสหกรณ์

4.) Co-operatives (Adoption of National Law) Bill 2012 ได้กำหนดนิยามของ “สมาชิกที่ยังใช้บริการอยู่ (Active member)” ในสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ไว้ อย่างชัดเจน ในขณะที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 ไม่ได้มีการบัญญัติในเรื่องดังกล่าว

5.) บุคคลที่จะเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์นั้น ตาม Co-operatives (Adoption of National Law) Bill 2012 กำหนดให้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลสามารถเข้าเป็นสมาชิกได้หากมีคุณสมบัติครบถ้วน ในขณะที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 กำหนดให้เป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้นที่มีสิทธิเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์

6.) Co-operatives (Adoption of National Law) Bill 2012 ได้บัญญัติให้สหกรณ์รวมถึงชุมนุมสหกรณ์สามารถรวมกิจการกันโดยการควบรวมกิจการ (mergers) หรือโอนกิจการ (transfers of engagements) และสามารถรวมกิจการกับผู้ประกอบการเอกชนได้ แต่ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 กำหนดให้กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์สามารถรวมกิจการได้เฉพาะวิธีการควบเข้ากัน (amalgamation) โดยการรวมกิจการดังกล่าวต้องเป็นการรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์ด้วยกันเองเท่านั้น

7.) พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดบทบัญญัติว่าด้วยกลุ่มเกษตรกรซึ่งเป็นองค์กรที่มีลักษณะสำคัญและการดำเนินการคล้ายกับสหกรณ์ ในขณะที่ Co-operatives (Adoption of National Law) Bill 2012 ไม่ได้มีการกำหนดบทบัญญัติดังกล่าว แต่เกษตรกรอาจรวมกลุ่มกันเพื่อขออนุญาต ACCC ในการกระทำการจำกัดการแข่งขันทางการค้าตาม CCA ตามที่ปรากฏในคดี Manning Valley Dairy Farmers

2. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับหน่วยงานกำกับดูแลตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานกำกับดูแลของทั้งประเทศไทยและ

ประเทศออสเตรเลียมีความคล้ายกันดังต่อไปนี้

- 1.) คณะกรรมการการการแข่งขันทางการค้าและคุ้มครองผู้บริโภคแห่งประเทศออสเตรเลีย (ACCC) มีอำนาจในการสืบสวน สอบสวนและดำเนินคดีต่อผู้ที่กระทำความผิดตาม CCA รวมถึงออกคำสั่งอนุญาตหรือเพิกถอนการจำกัดการแข่งขันในกรณีการรวมธุรกิจที่เข้าข่ายต้องขออนุญาต เช่นเดียวกับคณะกรรมการการการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทย
- 2.) ศาลสหพันธรัฐประเทศออสเตรเลีย ทำหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบคำสั่งของ ACCC ดังเช่นศาลปกครองของประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนยังพบว่า หน่วยงานกำกับดูแลของทั้งประเทศไทยและประเทศออสเตรเลียมีความแตกต่างในประการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1.) ACCC มีอำนาจออกคำสั่งอนุญาตหรือเพิกถอนคำสั่งอนุญาตในกรณีอื่นๆ นอกจากกรณีการรวมกิจการ เช่น การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยไม่ชอบ การตกลงร่วมกัน การกำหนดราคาขายปลีก ข้อตกลงให้ทำธุรกิจเฉพาะกับตน เป็นต้น ซึ่งในพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ไม่ได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการการการแข่งขันทางการค้าในเรื่องดังกล่าว

2.) อำนาจในการกำหนดบทลงโทษหรือบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ ตาม CCA ไม่ว่าจะเพิกถอนทางอาญา หรือให้ระงับหรือยับยั้งการจำกัดการแข่งขันทางการค้า เป็นอำนาจของศาลสหพันธรัฐประเทศออสเตรเลีย หาก ACCC ต้องการกำหนดโทษหรือบังคับใช้มาตรการใดๆ ที่ตนเองได้มีคำสั่งไป ต้องไปร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลเป็นคนกำหนดให้ ในขณะที่คณะกรรมการการการแข่งขันทางการค้ามีอำนาจในการกำหนดบทลงโทษหรือบังคับใช้มาตรการต่างๆ ตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ด้วยตนเอง

3.) ประเทศออสเตรเลียมีหน่วยงานทางการเกษตร (Agriculture Unit) เป็นหน่วยงานย่อยที่ถูกจัดตั้งขึ้นภายในสำนักงานของ ACCC เพื่อพิจารณา ในเรื่องการแข่งขันและการค้าที่ไม่เป็นธรรมในภาคเกษตรกรรม เพื่อปรับปรุงการบังคับใช้และปฏิบัติตาม CCA ในส่วนของภาคการเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอยู่ 3 ประการได้แก่ ประการแรก การระบุประเด็นในภาคเกษตรกรรมที่สำคัญ เพื่อการบังคับใช้ การสอบสวน และการฟ้องร้องตามกฎหมาย ประการที่สอง เสริมสร้างความตระหนักถึงกฎเกณฑ์ในการควบคุมพฤติกรรม การเจรจาต่อรองร่วมกัน และกระบวนการในการให้คำปรึกษาของ ACCC และประการสุดท้าย การศึกษาตลาดเฉพาะเจาะจงเพื่อสร้างความเข้าใจในการแข่งขันทางการค้าในภาคเกษตรกรรมรวมถึงแนวทางในการเกิดผลกระทบต่อภาคเกษตร โดยจะทำงานร่วมกับกรรมการการการแข่งขันทางการค้าและคุ้มครองผู้บริโภคที่มีความเชี่ยวชาญในภาคเกษตรกรรม ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยนั้น ไม่พบว่ามีหน่วยงานในลักษณะดังกล่าว ซึ่งในเรื่องนี้ ผู้เขียนเห็นว่า มีความเห็นว่า หน่วยงาน

ดังกล่าวและกรณีการผู้เชี่ยวชาญในด้านนี้เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากภาคเกษตรกรรมนั้นมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมากโดยจะได้กล่าวต่อไป

3. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับขอบเขตของบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า

จากการศึกษาถึงบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศออสเตรเลีย ผู้เขียนมีความเห็นว่า ยังไม่เหมาะสมในการนำมากำหนดขอบเขตของมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 เนื่องด้วยเหตุผล 2 ประการ ได้แก่

1.) CCA ของประเทศออสเตรเลีย ไม่มีบทบัญญัติยกเว้นการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรไม่ให้อยู่ภายใต้ CCA ไว้เป็นการเฉพาะ แต่อาศัยการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจซึ่งบังคับใช้กับทุกภาคอุตสาหกรรม ในขณะที่พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้มีการบัญญัติยกเว้นการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรไม่ให้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ไว้ในมาตรา 4(3)

2.) ในประเทศออสเตรเลีย ทุกพฤติกรรมที่เข้าข่ายเป็นความผิดตาม CCA ไม่ว่าจะเป็นการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การรวมกิจการ การตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันทั้งแนวนอนและแนวตั้ง อาจได้รับอนุญาตให้กระทำได้โดยได้รับยกเว้นความผิดตาม CCA โดยกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ระบบการอนุญาต (Authorisation) ระบบการแจ้งเป็นหนังสือ (Notification) การขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) ระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) หรือระบบการยกเว้นแบบกลุ่ม (Class Exemption) กำหนดไว้ตามแต่ละประเภทพฤติกรรม ในขณะที่พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ของประเทศไทยได้กำหนดให้พฤติกรรมการรวมกิจการตามมาตรา 51 และพฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลดหรือจำกัดการแข่งขันที่ไม่ได้ส่งผลร้ายแรงตามมาตรา 55 ที่อาจได้รับยกเว้นความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

3.) การพิจารณายกเว้นทุกพฤติกรรมตาม CCA ในระบบอนุญาตต่างๆ ที่ได้กล่าวไปข้างต้น อาศัยการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจเพื่อประเมินหาประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจตามทฤษฎีประโยชน์สาธารณะสุทธิ (net public benefit) ตามแนวทางที่สอง ข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.1 และตามแนวทางที่สาม ข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.2 เท่านั้น ในขณะที่พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า นอกจากแนวทางดังกล่าวแล้ว ยังมีแนวทางในกรณีการจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่มี

เหตุผลอันควรตามคำพิพากษา กฎหมายและหรือแนวปฏิบัติทางการค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งไม่จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจเพื่อประเมินหาประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ แต่พิจารณาเพียงว่าการจำกัดการแข่งขันดังกล่าว มีเหตุผลทางธุรกิจที่สมควรหรือไม่ ดังที่ปรากฏอยู่ในกรณีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบตามมาตรา 50 และการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า

อย่างไรก็ตาม จากการพิจารณาพฤติกรรมการรวมกิจการตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า ผู้เขียนมีความเห็นว่า ระบบการอนุญาตให้รวมกิจการไม่ว่าจะเป็นการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) หรือระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับการรวมกิจการตามมาตรา 51 เป็นอย่างมาก กล่าวคือ ในการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) นั้น ACCC จะใช้หลักเกณฑ์การลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantially lessening competition) ในการพิจารณาอนุญาตการรวมกิจการของสหกรณ์การเกษตร ซึ่งคล้ายกับกรณีการแจ้งการรวมกิจการที่อาจก่อให้เกิดการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญตามมาตรา 51 วรรค 1 ประกอบกับการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการนั้นมีแนวปฏิบัติ Informal Merger Review Process Guidelines ที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไว้อย่างชัดเจน รวมถึงมีตัวอย่างคดีที่ ACCC เคยพิจารณาอนุญาตในคดี Murray Goulburn's acquisition of Classic Foods Holdings Pty Ltd. และคดี Geraldton Fisherman's acquisition of the lobster processing assets of Westar Lobster Pty Limited ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ในการนำมากำหนดแนวทางการบังคับใช้มาตรา 51 วรรค 1

ส่วนระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) นั้น ACCC จะใช้หลักเกณฑ์การลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantially lessening competition) หรือการชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์สาธารณะกับผลเสียต่อสาธารณะตามทฤษฎีผลประโยชน์สาธารณะสุทธิ (net public benefit) ซึ่งการชั่งน้ำหนักดังกล่าวคล้ายกับหลักเกณฑ์การพิจารณาอนุญาตการรวมกิจการที่อาจก่อให้เกิดการผูกขาดหรือการเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดตามมาตรา 52 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ประกอบระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) นั้นมีแนวปฏิบัติ Merger Authorisation Guidelines ที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการขออนุญาตไว้อย่างชัดเจน ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ในการนำมากำหนดแนวทางการบังคับใช้มาตรา 51 วรรค 2

สรุปได้ว่า ระบบการอนุญาตให้รวมกิจการไม่ว่าจะเป็นการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) หรือระบบการขออนุญาตรวม

กิจการ (Authorisation for Mergers) สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาการรวมกิจการของกลุ่มเกษตรกรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรตามมาตรา 51 เพื่อกำหนดขอบเขตการบังคับใช้ มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้

ง. ประเทศญี่ปุ่น

จากการศึกษาพบว่า สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตของมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าได้อย่างเหมาะสมที่สุด เนื่องจากมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้รับอิทธิพลมาจาก AML ผ่านทางกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศเกาหลีใต้ (The Monopoly Regulation and Fair Trade Act : MRFTA) และเมื่อพิจารณาทั้งในบริบทของขบวนการสหกรณ์การเกษตรและกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า พบว่ามีข้อพิจารณาที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับขบวนการสหกรณ์การเกษตร

ระบบเศรษฐกิจโดยเฉพาะภาคเกษตรกรรมของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นนั้น ต่างก็เป็นระบบคู่ (dual economy) ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจที่มี 2 ลักษณะประกอบกัน คือ ภาคดั้งเดิม (traditional sector) เช่น ภาคเกษตรกรรม ที่มีความล้าหลังและไม่มีประสิทธิภาพแต่มีความสำคัญต่อประเทศ และภาคทันสมัย (modern sector) เช่นภาคอุตสาหกรรมที่มีความก้าวหน้า ทันสมัย และมีประสิทธิภาพจากการพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับขบวนการสหกรณ์การเกษตร นอกจากนี้เมื่อพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับขบวนการสหกรณ์การเกษตร ผู้เขียนพบว่า ขบวนการสหกรณ์การเกษตรของทั้งประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นมีลักษณะที่เหมือนกันอยู่หลายประการดังต่อไปนี้

1.) ขบวนการสหกรณ์ของประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยสามารถแบ่งได้เป็น 4 ระดับคือ คือ กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ ชุมชุมสหกรณ์และสหภาพสหกรณ์ (หรือสันนิบาตสหกรณ์)

2.) กฎหมายสหกรณ์การเกษตร (ACL) ของญี่ปุ่นและพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ของไทยต่างก็มีการกำหนดบทบัญญัติว่าด้วยกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรต่างมีฐานะเป็นนิติบุคคลเหมือนกัน

3.) ACL ของญี่ปุ่นและพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ของไทยต่างก็มีการกำหนดบทบัญญัติให้กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรสามารถรวมกิจการกันได้โดยวิธีการควบเข้ากัน (Amalgamation)

4.) ACL ของญี่ปุ่นและพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ของไทยต่างก็ได้มีการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสมาชิกสมทบ (associate member) เหมือนกัน

อย่างไรก็ตาม ACL และพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีความแตกต่างกันดังต่อไปนี้

1.) ACL กำหนดให้สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ใช่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล เช่น กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรอื่นหรือผู้ประกอบการเอกชนก็ได้ ในขณะที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กำหนดให้สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ใช่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น

2.) ACL กำหนดให้สหกรณ์การเกษตรสามารถแปรสภาพเป็นองค์กรอื่นได้ ไม่ว่าจะเป็นบริษัทร่วมทุน (Joint Stock Company) สมาคมที่เรียกว่า “general incorporated association” สหกรณ์ผู้บริโภครหรือบริษัททางการแพทย์ (medical corporation) ตามหลักเกณฑ์ที่ ACL กำหนดไว้ แต่ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ไม่ได้มีการบัญญัติถึงการแปรสภาพข้างต้น

2. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับหน่วยงานกำกับดูแลตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานกำกับดูแลของทั้งประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นมีความคล้ายกันดังต่อไปนี้

1.) คณะกรรมการการค้าโดยธรรมของประเทศญี่ปุ่น (JFTC) เป็นองค์กรอิสระที่บริหารงานโดยขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีและสำนักนายกรัฐมนตรี แต่หน่วยงานรัฐต่างๆ รวมถึงสำนักนายกรัฐมนตรีไม่สามารถควบคุมหรือแทรกแซงอำนาจในการตัดสินใจของ JFTC เช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทย¹⁶

¹⁶ พระราชบัญญัติการการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มาตรา 27

“ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าขึ้นเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการและไม่เป็นรัฐวิสาหกิจ และให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล”

2.) JFTC มีอำนาจอิสระทางด้านบริหาร ในการริเริ่มสอบสวนด้วยตนเอง เรียกพยานและวิเคราะห์หลักฐาน รวมถึงมีอำนาจกึ่งนิติบัญญัติ อันได้แก่การสร้างกฎ (rule-making power) และอำนาจกึ่งตุลาการ เช่น การตัดสินการละเมิดกฎหมาย AML ของผู้ประกอบการและดำเนินการตามกฎหมายและสั่งให้ผู้ที่กระทำละเมิดหยุดหรือระงับการละเมิดนั้น (cease and desist order) หรือออกคำสั่งให้ผู้กระทำผิดต้องจ่ายค่าธรรมเนียมพิเศษทางปกครอง (an administrative surcharge) เช่นเดียวกับคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าของไทย ซึ่งบัญญัติอำนาจไว้ในมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560¹⁷

3.) ศาลยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น มีหน้าที่ในการทบทวนคำ

¹⁷ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 มาตรา 17

“ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) เสนอแนะต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) ออกระเบียบหรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
- (3) กำกับดูแลการประกอบธุรกิจและกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้มีการแข่งขันทางการค้า อย่างเสรีและเป็นธรรม
- (4) พิจารณาเรื่องร้องเรียนและสอบสวนการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้
- (5) พิจารณาวินิจฉัยคำร้องขอตามมาตรา 59
- (6) วางระเบียบการสืบสวนและสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวน
- (7) ประกาศแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
- (8) ดำเนินคดีอาญาตามผู้เสียหายร้องทุกข์ตามมาตรา 78 (9) พิจารณากำหนดโทษปรับทางปกครองตามมาตรา 80 มาตรา 81 มาตรา 82 และ มาตรา 83 รวมทั้งฟ้องคดีต่อศาลปกครอง
- (10) เชิญบุคคลหนึ่งบุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบาย คำแนะนำหรือความเห็น
- (11) เสนอความเห็นและเสนอแนะต่อรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ ด้านการแข่งขันทางการค้า
- (12) ให้คำแนะนำแก่หน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ หรือคำสั่งที่เป็นอุปสรรคต่อ การแข่งขันทางการค้า ทำให้เกิดการกีดกัน จำกัดการแข่งขัน หรือลดการแข่งขันทางการค้า อันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ
- (13) กำหนดแผน กลยุทธ์ และแนวทางการบริหารงานของสำนักงาน
- (14) ออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กร การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน และการดำเนินงานอื่นของสำนักงาน
- (15) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ บรรดาระเบียบหรือประกาศที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้”

ตัดสินของ JFTC ในกรณีที่ผู้กระทำผิดไม่พอใจในคำตัดสินของ JFTC เช่นเดียวกับศาลปกครองในประเทศไทย

3. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับขอบเขตของบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า

จากการศึกษาถึงบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศญี่ปุ่น ผู้เขียนมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งในการนำมากำหนดขอบเขตของมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 เนื่องด้วยมาตรา 22 แห่ง AML ได้กำหนดขอบเขตการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 22 ไว้อย่างสอดคล้องกับแนวทางทั้งสองที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วจากพฤติกรรมตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ตามข้อ 4.2.5.1 ได้แก่ การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่ชอบธรรม (unfair trade practices) ตามมาตรา 19 ประกอบ 2(9) แห่ง AML ซึ่งเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่มีเหตุผลอันควรตามกฎหมายและหรือแนวปฏิบัติทางการค้าอื่นๆ ตามแนวทางที่หนึ่ง ข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.1 และแนวทางที่สอง ข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.2 กับการกระทำที่ส่งผลให้การแข่งขันในการค้าแขนงใดแขนงหนึ่ง (any particular field of trade) ถูกจำกัดโดยมีนัยสำคัญ (substantial restraint of competition) และทำให้ราคาเพิ่มขึ้นเกินควร (unjust price increases) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจตามกฎหมาย และหรือแนวปฏิบัติทางการค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินหาประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจตามแนวทางที่สอง ข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.1 และแนวทางที่สาม ข้อ ข. ในข้อ 4.2.4.2

ในส่วนของการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่ชอบธรรมตามมาตรา 19 ประกอบ 2(9) แห่ง AML เมื่อพิจารณาในส่วนของการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรตามมาตรา 22 แห่ง AML สามารถแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1.) แนวปฏิบัติชื่อว่า “GUIDELINES CONCERNING DISTRIBUTION SYSTEMS AND BUSINESS PRACTICES UNDER THE ANTIMONOPOLY ACT” มีการกำหนดนิยาม คำว่า “เหตุผลอันสมควร (justifiable ground)” เพื่อพิจารณาการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 2(9) แห่ง AML ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งหมายถึง ขอบเขตที่สมเหตุสมผลและสำหรับเงื่อนไขที่สมเหตุสมผลที่พฤติกรรมนั้นอาจส่งผลให้เกิดการส่งเสริมการแข่งขันอย่างแท้จริง และผลการส่งเสริมการแข่งขันดังกล่าวจะไม่อาจบรรลุผลได้โดยวิธีการจำกัดการแข่งขันที่น้อยกว่าพฤติกรรมนั้น ซึ่งนิยามดังกล่าวมีลักษณะที่คล้ายกับพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) ที่ใช้กำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ของ

สหรัฐอเมริกา ซึ่ง AML ได้รับอิทธิพลมา ยิ่งไปกว่านั้นยังคล้ายกับพฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมและไม่มีเหตุผลอันสมควรซึ่งได้มีการกำหนดรายละเอียดไว้ในแนวปฏิบัติตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 การใช้อำนาจเหนือตลาดในทางมิชอบซึ่งมีลักษณะบทยุติธรรมที่คล้ายกับมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 และแนวปฏิบัติพฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ซึ่งมีลักษณะบทยุติธรรมที่คล้ายกับมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ดังนั้นนิยามดังกล่าวจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาปรับใช้ในพฤติกรรมของผู้มีอำนาจเหนือตลาดตามมาตรา 50 และพฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า ตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 และนำมากำหนดเป็นขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องกับขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของนานาประเทศต่อไป

2.) ในแนวปฏิบัติ Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives ได้มีการกำหนดการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นการบังคับใช้ AML ตามมาตรา 22 แห่ง AML ไว้อย่างชัดเจน โดยการกระทำตามแนวปฏิบัตินี้มีลักษณะเป็นการจำกัดการแข่งขันในแนวตั้งซึ่งเป็นการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่ชอบธรรมตามมาตรา 19 ประกอบ 2(9) แห่ง AML อันได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตร(รวมถึงชุมชนสหกรณ์การเกษตร) กับสมาชิกของตน และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรกับผู้ประกอบการเอกชน ซึ่งในประเทศไทยไม่มีแนวปฏิบัติในลักษณะดังกล่าว ดังนั้นแนวปฏิบัติข้างต้นจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมากำหนดเป็นขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

3.) จากแนวปฏิบัติ Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives ในกรณีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรกับผู้ประกอบการเอกชน ให้นำแนวปฏิบัติ Guidelines Concerning Abuse of a Superior Bargaining Position Under the Antimonopoly Act ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาการกระทำที่เป็นการใช้อำนาจในการเจรจาต่อรองที่เหนือกว่าโดยไม่ชอบตามมาตรา 2(9)(5) แห่ง AML ไว้อย่างชัดเจน มาพิจารณาการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นการบังคับใช้ AML ตามมาตรา 22 แห่ง AML ซึ่งการกระทำที่เป็นการใช้อำนาจในการเจรจาต่อรองที่เหนือกว่าโดยไม่ชอบตามมาตรา 2(9)(5) แห่ง AML มีลักษณะคล้ายกับการใช้อำนาจตลาดหรืออำนาจต่อรองที่เหนือกว่าอย่างไม่เป็นธรรม ตามมาตรา 57(2) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ดังนั้นหลักเกณฑ์ในแนวปฏิบัติ Guidelines Concerning Abuse of a Superior Bargaining Position Under the Antimonopoly Act จึงน่าจะเป็นประโยชน์ในการ

กำหนดรายละเอียดของมาตรา 57(2) เพื่อนำไปกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ต่อไป

การกระทำที่ส่งผลให้การแข่งขันในการค้าแขนงใดแขนงหนึ่ง (any particular field of trade) ถูกจำกัดโดยมีนัยสำคัญ (substantial restraint of competition) และทำให้ราคาเพิ่มขึ้นเกินควร (unjust price increases) เมื่อพิจารณาในส่วนของ การกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรตามมาตรา 22 แห่ง AML พบว่า แนวปฏิบัติ Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business Combination ของประเทศญี่ปุ่น ได้กำหนดปัจจัยในการพิจารณาการจำกัดการแข่งขันอย่างมี นัยสำคัญ (substantially restraint of competition) เพื่อพิจารณาความผิดในกรณีการจำกัดทาง การค้าโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรตามมาตรา 3 ประกอบ 2(6) แห่ง AML และกรณีการรวมและ การควบกิจการในมาตรา 9 จนถึงมาตรา 18 แห่ง AML ซึ่งแบ่งปัจจัยในการพิจารณาดังกล่าวเป็น 5 ประเภทหลัก ได้แก่¹⁸ 1.) ฐานะของผู้ประกอบธุรกิจที่ถูกกล่าวหา (เช่น ส่วนแบ่งตลาดและอันดับของ ผู้ประกอบธุรกิจ เงื่อนไขของการแข่งขันในตลาด) และเงื่อนไขของคู่แข่ง 2.) แรงกดดันในการ แข่งขันที่อาจเกิดขึ้น (เช่น ระดับอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด ระดับความสามารถในการทดแทนของ สินค้า) 3.) อำนาจในการเจรจาต่อรองตอบโต้ของผู้บริโภค 4.) สถานการณ์พิเศษเพื่อรับรอง ผลประโยชน์ของผู้บริโภค (เช่น ความปลอดภัยและสุขภาพ) และ 5.) ประสิทธิภาพ (Efficiency) เช่น การประหยัดต่อขนาด การรวมส่งอำนวยความสะดวกในการผลิต การลดต้นทุนการขนส่ง การ ปรับปรุงประสิทธิภาพในระบบการวิจัยและพัฒนา

ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นในข้อ 1.) – 4.) มีลักษณะคล้ายกับการ พิจารณาการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantially lessening of competition) ซึ่งบัญญัติ อยู่ในมาตรา 50(3) แห่ง CCA และในปัจจัยข้างต้นในข้อ 5.) ยังคล้ายกับหลักเกณฑ์การพิจารณาตาม ทฤษฎีประโยชน์สาธารณะสุทธิ (Net Public Benefit) ซึ่งปัจจัยทั้งหมดนี้ใช้ในการอนุญาตให้รวม ธุรกิจตามระบบการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) หรือ ระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางใน การพิจารณาการรวมธุรกิจของกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรตามมาตรา 51 แห่ง พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 เพื่อกำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่ง พระราชบัญญัติฉบับนี้ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ยิ่งไปกว่านั้นการพิจารณาปัจจัยดังกล่าวข้างต้นยังมี ลักษณะคล้ายกับการพิจารณาอนุญาตตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU ซึ่งพระราชบัญญัติการแข่งขัน

¹⁸ Commission, "Publication of the Guidelines for Exclusionary Private Monopolization under the Antimonopoly Act". [Online].

ทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้นำมาบัญญัติไว้ในมาตรา 56(2) ประกอบวรรคท้าย เพื่อยกเว้นพฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันที่ไม่ได้ส่งผลร้ายแรงตามมาตรา 55

ด้วยเหตุทั้งหมดที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า หลักเกณฑ์ตามบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศญี่ปุ่นมีความเหมาะสมที่สุดใน การนำมากำหนดขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

แม้ว่ามาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 จะมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรทั้งหลายสามารถดำเนินการเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันผ่านการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรทั้งหลาย ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ก็ตาม แต่ถ้อยคำในมาตรา 4(3) อาจทำให้เกิดตีความได้ว่า การกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรได้รับยกเว้นไม่ใหตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ในทุกกรณี และไม่อาจมีความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้แต่อย่างใด ซึ่งจากการตีความดังกล่าว อาจทำให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรอาศัยมาตรา 4(3) ในการดำเนินการที่เป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ข้างต้นและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ว่าด้วยการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ยกตัวอย่างเช่น การจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรเกินสมควรหรือจำกัดคู่แข่งทางการค้า ซึ่งทำให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรด้วยตนเอง ผู้ประกอบการเอกชน ผู้บริโภค รวมไปถึงระบบเศรษฐกิจได้รับความเสียหาย

ดังนั้นเพื่อให้การบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 รวมไปถึงนโยบายการปฏิรูปประเทศเพื่อสร้างกลไกในการส่งเสริมสหกรณ์แต่ละขนาดให้มีความสามารถในการแข่งขันอย่างเหมาะสม ตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 ฉ. ด้านเศรษฐกิจ (4) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรมีการแก้ไขมาตรา 4(3) โดยเพิ่มเติมข้อความให้การกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่จะได้รับยกเว้นไม่ตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าข้างต้นตามมาตรา 4(3) ต้องเป็นการกระทำที่ทำให้เกษตรกรทั้งหลายสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของตนเองตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เท่านั้น นอกจากนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่า การกระทำใดบ้างที่กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร จะไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) และต้องตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรให้คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าอาศัยอำนาจตาม

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าในการกำหนดแนวปฏิบัติว่าด้วยการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าดังกล่าวต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อกำหนดการกระทำที่กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) โดยนำหลักเกณฑ์ตามมาตรา 22 แห่ง AML และ Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรทราบว่า การบังคับใช้มาตรา 4(3) ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรมีขอบเขตมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ยังเป็นการควบคุมการกระทำของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรให้สอดคล้องกับหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเกษตรกรอย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และสอดคล้องตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แผนปฏิบัติการและแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ รวมไปถึงเพื่อให้เกิดการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าอย่างเท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์การเกษตรกับผู้ประกอบการอื่น ๆ ในตลาด อันจะนำไปสู่การส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ป้องกันการผูกขาดทางการค้าและการจำกัดการแข่งขัน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพ (Efficiency) ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ทั้งต่อผู้ประกอบการและผู้บริโภค ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 และเป็นการสร้างกลไกเพื่อส่งเสริมสหกรณ์แต่ละขนาดให้มีความสามารถในการแข่งขันอย่างเหมาะสม ตามเจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของทุกประเทศต่างมีเจตนารมณ์ที่สำคัญเพื่อการส่งเสริมการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้บริโภคและทำให้ระบบเศรษฐกิจดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นทุกภาคอุตสาหกรรมจึงควรตกอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า แต่อย่างไรก็ตาม เจตนารมณ์ข้างต้นก็มีใช้เหตุผลเดียวที่รัฐบาลของประเทศต่างๆ จะบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของตน เนื่องจากกฎหมายการแข่งขันของแต่ละประเทศ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าต่างๆ มากมาย ที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สถาบันต่าง ๆ และปัจจัยอื่นที่ไม่อาจเพิกเฉยได้ ยกตัวอย่างเช่น กฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีวัตถุประสงค์ในการปกป้องวิสาหกิจขนาดเล็กระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น ประกอบกับกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้ายังต้องเผชิญหน้ากับนโยบายของรัฐบาลที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การค้าระหว่างประเทศ การลงทุน หรือนโยบายการพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงต้องมีการทบทวนบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและกฎหมายแข่งขันทางการค้าขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและกฎหมายแข่งขันทางการค้า และนโยบายของรัฐบาลในแต่ละประเทศ

จากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (UNCTAD) ในภาพรวมกฎหมายป้องกันการผูกขาดและกฎหมายแข่งขันทางการค้าของประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย พบว่าบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและกฎหมายแข่งขันทางการค้ามีความคล้ายกันมากกว่าความแตกต่างกัน โดยเฉพาะในด้านเกษตรกรรม ซึ่งเป็นบทบัญญัติกเว้นที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสมดุลในอำนาจการเจรจาต่อรองหรืออำนาจทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกัน และช่วยรับประกันว่า เกษตรกรจะได้รับราคาที่เป็นธรรมและคงที่สำหรับผลผลิตและแรงงานของตน โดยการแก้ไขปัญหาค่าในการผลิตและการตลาดผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรผ่านขบวนการสหกรณ์การเกษตร ซึ่งบางประเทศจะมีการทบทวนบัญญัติกเว้นนี้ไว้เป็นการเฉพาะ ดังเช่น มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 Capper-Volstead Act ของประเทศสหรัฐอเมริกา และมาตรา 22 แห่ง AML ของประเทศญี่ปุ่น แต่ในบางประเทศนั้น แม้ว่า

จะไม่ได้มีการตราบทบัญญัติยกเว้นดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ แต่ก็มียกเว้นการบังคับใช้กฎหมาย ป้องกันการผูกขาดและกฎหมายแข่งขันทางการค้า ผ่านระบบอนุญาต โดยอาศัยหลักเกณฑ์การ วิเคราะห์เศรษฐกิจ (economic analysis) เป็นรายกรณีไป ดังเช่น มาตรา 101(3) แห่ง TFEU ของ สหภาพยุโรป และระบบอนุญาต (Authorisation) และระบบการมีหนังสือแจ้ง (Notification) ของ ประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีกำหนดการอนุญาตแบบกลุ่มเพื่อให้เกิดความสะดวกใน การพิจารณาอนุญาตแก่หน่วยงานกำกับดูแล และการประเมินตนเองของผู้ประกอบธุรกิจ ดังจะเห็น ได้จากบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มของสหภาพยุโรปตาม Commission Regulation (EU) No.1218/2010 หรือที่เรียกว่า “Specialisation Block Exemption Regulation” (SBER) และ บทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย (Class exemptions) ในบทบัญญัติในหมวด 3 ส่วนที่ 7 ของ CCA

ในส่วนประเทศไทยนั้น เมื่อพิจารณาจากมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทาง การค้า พ.ศ. 2560 แล้ว มีข้อพิจารณาที่น่าสนใจ โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็น ได้แก่

5.1.1 เงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสิทธิได้รับ ยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

ผู้เขียนพบว่า ในมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ไม่ได้มี การกำหนดเงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีกฎหมายรับรอง และมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร (หรือที่ เรียกว่า สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร) ที่มีสิทธิได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) นี้ไว้ ซึ่งอาจ ทำให้กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรดำเนินการทางธุรกิจ โดยมุ่งแสวงหา กำไรมากเกินไปเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร อย่างแท้จริง ตามหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรของ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 อย่างแท้จริง และยิ่งขัดแย้งต่อหลักการสหกรณ์ตามที่องค์การ สัมพันธ์ภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (International Co-operative Alliance: ICA) ได้มี แถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของสหกรณ์

จากการศึกษากฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าในต่างประเทศเกี่ยวกับ เงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสิทธิได้รับยกเว้นตามกฎหมาย ป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า พบว่า ในบางประเทศนั้น ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับ เงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรไว้อย่างชัดเจน อันได้แก่ มาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ของประเทศสหรัฐอเมริกา และมาตรา 22 แห่ง AML ของ

ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งจากการศึกษาเงื่อนไขทางโครงสร้างดังกล่าวของทั้งสองประเทศแล้ว พบว่า ลักษณะของเงื่อนไขทางโครงสร้างของทั้งสองประเทศมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ แม้ว่าเงื่อนไขทางโครงสร้างข้างต้นจะไม่ได้เป็นหลักประกันว่าการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจะได้รับยกเว้นจากการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าเสมอไป แต่ก็ยังเป็นเงื่อนไขดังกล่าวส่วนที่สำคัญ ในการคุ้มครองกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ให้สามารถดำเนินธุรกิจของตน เพื่อเสริมสร้างอำนาจแข็งแกร่งของเกษตรกรในการเจรจาต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง รวมไปถึงส่งเสริมให้เกษตรกรทั้งหลายดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

ในแง่ขององค์ประกอบของเงื่อนไขทางโครงสร้างดังกล่าวนี้ มาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ของประเทศสหรัฐอเมริกา และมาตรา 22 แห่ง AML ของประเทศญี่ปุ่น มีองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 ในประการที่สำคัญถึง 4 ประการได้แก่ ประการแรก การรวมตัวกันจัดตั้งนิติบุคคล ประการที่สอง วัตถุประสงค์เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก ประการที่สาม หลักหนึ่งคนหนึ่งเสียง (One Man One Vote) และ ประการสุดท้าย การแบ่งสรรกำไรให้แก่สมาชิกตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ องค์ประกอบเหล่านี้ยังสอดคล้องกับหลักการสหกรณ์สากลอันเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะความเป็นสหกรณ์ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เป็นหลักการที่ใช้ในการพิจารณาความเป็นสหกรณ์ในเบื้องต้น ซึ่งสัมพันธ์ภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (ICA) ได้ประกาศไว้ในแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ (The Statement of Cooperative Identity)

อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขทางโครงสร้างข้างต้นของประเทศญี่ปุ่นมีความแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาในประการสำคัญอย่างหนึ่ง กล่าวคือ ในประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่จะได้รับยกเว้นจากการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ตนเองได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act อย่างครบถ้วนแล้ว ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่น มาตรา 9 แห่ง ACL ได้กำหนดให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ถือเป็นห้างหุ้นส่วนที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตรา 22 แห่ง AML ทุกประการ โดยผลของกฎหมาย และได้รับยกเว้นการบังคับใช้ AML ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรได้รับยกเว้นตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ แต่พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้จะยกเว้นรวมถึงกลุ่มเกษตรกรด้วย

5.1.2 ขอบเขตในการบังคับใช้มาตรา 4(3) ตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

ในเรื่องขอบเขตในการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของต่างประเทศต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรนั้น จากการประชุม UNCTAD สามารถสรุปได้ว่า บทบัญญัติกเว้นกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าไม่ได้ยกเว้นการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรไม่ให้ตกอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าในทุกกรณี หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในบางกรณีอาจไม่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติกเว้นดังกล่าวและอาจตกอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าได้ เนื่องจากสถาบันการเกษตรเหล่านี้โดยสภาพมีลักษณะเป็นหน่วยธุรกิจที่จำเป็นต้องดำเนินการทางธุรกิจเพื่อแข่งขันระหว่างกัน นอกจากนี้จากการศึกษากฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ประเทศออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น ต่างก็พบว่า ประเทศต่างๆมีหลักเกณฑ์และแนวทางในการพิจารณากำหนดขอบเขตการกระทำของสถาบันการเกษตรข้างต้นที่ได้รับยกเว้นและไม่ได้รับยกเว้นจากกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าไว้อย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรม เพื่อส่งเสริมและกำกับดูแลการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า รวมถึงนโยบายของรัฐบาลของประเทศตน

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยแล้ว พบว่า มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 กำหนดให้ทุกการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรได้รับการยกเว้นจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้อย่างเด็ดขาด และอาจทำให้กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร อาศัยความคุ้มครองตามมาตรานี้ในการกระทำการอันไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยกันเอง ผู้ประกอบการเอกชนรายอื่น ผู้บริโภค รวมไปถึงระบบเศรษฐกิจ อันเป็นการขัดต่อหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และการส่งเสริมการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ รวมไปถึงนโยบายของรัฐต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แผนปฏิบัติการและแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ หรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมไปถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2560 ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่า การบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรยังไม่มีความเหมาะสมเพียงพอ เมื่อพิจารณาประกอบกับบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าในต่างประเทศต่อกรณีนี้ สามารถแยกพิจารณาได้เป็นรายพฤติกรรมการแข่งขันตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า ดังต่อไปนี้

5.1.2.1 พฤติกรรมของผู้มีอำนาจเหนือตลาดตามมาตรา 50

ในแง่ของขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติยกเว้นกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าต่อพฤติกรรมของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่มีอำนาจเหนือตลาด ประเทศต่าง ๆ ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางในการพิจารณาถึงขอบเขตดังกล่าวไว้ อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม กล่าวคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขภายใต้มาตรานี้ ได้รับการยกเว้นไม่ให้เกิดอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาด (Antitrust Laws) แต่อย่างไรก็ตาม หากพฤติกรรมของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรดังกล่าวทำให้ราคาสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกที่จะนำออกขายเพิ่มสูงขึ้นเกินสมควร (unduly enhance the prices) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรสามารถพิจารณากำกับดูแลพฤติกรรมของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเหล่านั้นให้เป็นไปตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดได้ นอกจากนี้ เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ระบบกฎหมายแบบ Common Law ซึ่งยึดถือคำพิพากษาของศาลสูงเสมือนเป็นกฎหมาย ศาลสูงจึงได้มีการพิจารณาวางหลักเกณฑ์ไว้ในคำพิพากษาต่างๆ เพื่อกำหนดพฤติกรรมการใช้อำนาจผูกขาดที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ได้แก่ การใช้อำนาจผูกขาดร่วมกับบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ผลิต ดังที่ปรากฏในคดี North Texas Producers และพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่งชั้น (predatory conduct) ยกตัวอย่างเช่น คดี Case-Swayne v. Sunkist Growers คดี Fairdale Farms v. Yankee Milk คดี Kinnett Dairies v. Dairyman, Inc. คดี Gulf Coast Shrimpers & Oystermans Ass'n v. United States และคดี United States v. Maryland & Virginia Milk Producers Association เป็นต้น ซึ่งการกระทำในคดี Gulf Coast Shrimpers & Oystermans Ass'n v. United States และคดี United States v. Maryland & Virginia Milk Producers Association มีลักษณะคล้ายกับพฤติกรรมในมาตรา 50(2) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ซึ่งมีเจตนาสำคัญเพียงจำกัดการแข่งขันหรือระงับการแข่งขัน โดยไม่มีเหตุผลทางธุรกิจอันสมควร

ส่วนสหภาพยุโรปนั้น ไม่ได้มีการกำหนดบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อพฤติกรรมของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่มีอำนาจเหนือตลาดไว้เลย ดังนั้นสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรดังกล่าวย่อมต้องตกอยู่ภายใต้มาตรา 102 แห่ง TFEU ดังเช่นภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ ในขณะที่ประเทศออสเตรเลีย พฤติกรรมของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรดังกล่าวจะได้รับยกเว้นจากการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้า ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าและคุ้มครองผู้บริโภคผ่านระบบการอนุญาต (Authorisation) ซึ่งบังคับใช้กับผู้ประกอบธุรกิจในทุกภาคอุตสาหกรรม โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณา ไว้อย่างละเอียดและชัดเจนในแนวปฏิบัติชื่อว่า “Guideline for Authorisation of Conduct (non-merger)”

ในส่วนของประเทศญี่ปุ่นนั้น ในมาตรา 22 แห่ง AML ได้กำหนดให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรดังกล่าวต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อให้ได้รับยกเว้นจากการบังคับใช้ AML เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา แต่มีหลักเกณฑ์ที่น่าสนใจคือ มาตรา 9 แห่ง ACL ได้กำหนดให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรดังกล่าวเป็นห้างหุ้นส่วนที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตรา 22 แห่ง AML แล้ว อย่างไรก็ตามมาตรา 22 แห่ง AML ยังได้บัญญัติถึงกรณีที่สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรดังกล่าวไม่อาจได้รับยกเว้น ได้แก่ การกระทำที่ทำให้การแข่งขันในการค้าแขนงใดแขนงหนึ่งถูกจำกัดโดยมีนัยสำคัญ (substantially restraint) ซึ่งส่งผลให้ราคาเพิ่มขึ้นเกินควร (unjust price increases) ซึ่งมีตัวอย่างในกรณีนี้คือ คดี JA Fukui Prefectural Economic Federation of Agricultural Cooperatives ที่ JA Fukui Keizairen ได้ทำการผูกขาดโดยเอกชน โดยควบคุมการประมูลโรงงานในการอบแห้ง การลอกเปลือกและการจัดเก็บรักษารัญพืช

สำหรับประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า ยังไม่เคยมีการร้องเรียนต่อคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าเกี่ยวกับพฤติกรรมตามมาตรานี้ของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร แต่ในปัจจุบันมีสหกรณ์การเกษตรหลายแห่งที่มีความสามารถในการผลิตและการตลาด โดยเฉพาะการส่งออกที่สูง ประกอบกับนโยบายภาครัฐที่ต้องการพัฒนาความเข้มแข็ง และเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของสหกรณ์ ตามยุทธศาสตร์ในแผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมสหกรณ์ 5 ปี (พ.ศ. 2560 – 2564) แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าอาจจะส่งผลให้สหกรณ์การเกษตรในอนาคตมีแนวโน้มที่จะมีอำนาจเหนือตลาดมากขึ้น และกลายเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาด ตามประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด รวมถึงมีแนวโน้มที่จะใช้อำนาจเหนือตลาดไปในทางที่มิชอบตามมาตรา 50 มากขึ้นตามไปด้วย

5.1.2.2 พฤติกรรมเกี่ยวกับการควบรวมกิจการมาตรา 51

ในเรื่องขอบเขตในการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นกฎหมายการป้องกันการผูกขาด และการแข่งขันทางการค้าต่อควบรวมกิจการทั้งกรณีการควบรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยกันเอง และการควบรวมกิจการกับผู้ประกอบการเอกชนอื่นๆ จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ พบว่า ไม่ว่าจะเป็นมาตรา 6 Clayton Act แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา CCA แห่งประเทศออสเตรเลีย และมาตรา 22 แห่ง AML ของประเทศญี่ปุ่น มีการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาที่มีลักษณะคล้ายกัน กล่าวคือ ได้กำหนดให้การควบรวมกิจการทั้งสองกรณีข้างต้นอาจเข้าข่ายเป็นความผิดตามกฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าได้ โดยไม่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติกเว้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า หากการควบรวมกิจการนั้นอาจก่อให้เกิดการลดหรือการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantially lessening/ restraint of competition) และไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจตามทฤษฎีประโยชน์สาธารณะสุทธิ (net public benefit) ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ดังกล่าวกับพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 พบว่า มาตรา 51 วรรค 1 ได้บัญญัติเรื่องการรวมธุรกิจที่อาจก่อให้เกิดการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกัน แต่ยังไม่ได้มีการออกประกาศของคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าในเรื่องนี้

ในแง่ของแนวทางในการพิจารณา แต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา การควบรวมกิจการระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยกันเองที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขภายใต้มาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ย่อมได้รับการยกเว้นไม่ให้เกิดอยู่ภายใต้กฎหมายป้องกันการผูกขาด (Antitrust Laws) เว้นแต่การควบรวมกิจการดังกล่าวทำให้ราคาสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกที่จะนำออกขายเพิ่มสูงขึ้นเกินสมควร (unduly enhance the prices) หรือการควบรวมกิจการในกรณีที่ศาลสูงได้มีคำพิพากษาว่าการควบรวมกิจการนั้นไม่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act จึงได้มีการพิจารณาวางหลักเกณฑ์ไว้ในคำพิพากษาต่างๆ เพื่อกำหนดพฤติกรรมการใช้อำนาจผูกขาดที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ได้แก่ การควบรวมกิจการกับองค์กรธุรกิจที่ไม่ใช่สหกรณ์การเกษตร และพฤติกรรมเพื่อขจัดคู่แข่ง (predatory conduct) ยกตัวอย่างเช่น คดี Maryland & Virginia Milk Producers ซึ่งเมื่อการควบรวมกิจการเหล่านี้ไม่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา 1 แห่ง Capper-Volstead Act ต้องมาพิจารณาตามมาตรา 6 แห่ง Clayton Act ว่า การควบรวมกิจการดังกล่าวอาจก่อให้เกิดการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่

ส่วนในประเทศออสเตรเลียนั้น การควบรวมกิจการทั้งในกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยกันเอง และการรวมกิจการกับผู้ประกอบการ

เอกชนอื่นๆ ต้องตกอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกับผู้ประกอบการธุรกิจในภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ คือ หากประสงค์จะขอยกเว้นจากการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้า ต้องได้รับอนุญาตจาก คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าและคุ้มครองผู้บริโภคผ่านระบบการขออนุญาตรวมกิจการ (Authorisation for Mergers) หรือการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Merger Clearance) ซึ่งทั้งสองระบบมีความน่าสนใจ คือ มีการออกแนวปฏิบัติที่กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาค่อนข้างละเอียดและชัดเจน ได้แก่ แนวปฏิบัติ “Guideline for Authorisation of Conduct (non-merger)” และแนวปฏิบัติ “Informal Merger Review Process Guidelines” โดยพิจารณาว่า การควบรวมกิจการดังกล่าวอาจก่อให้เกิดการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ ซึ่งแนวปฏิบัติในการขออนุมัติรวมกิจการอย่างไม่เป็นทางการนี้เอง มีตัวอย่างคดีที่คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าและคุ้มครองผู้บริโภคได้นำหลักเกณฑ์ตามแนวปฏิบัติมาปรับใช้ ได้แก่ คดี Murray Goulburn’s acquisition of Classic Foods Holdings Pty Ltd. และคดี คดี Geraldton Fisherman’s acquisition of the lobster processing assets of Westar Lobster Pty Limited ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นจะมีลักษณะเช่นเดียวกับพฤติกรรมของผู้มีอำนาจเหนือตลาดซึ่งได้กล่าวไปแล้วในข้อ 5.1.2.1

ในส่วนของสหภาพยุโรปนั้น ไม่ได้มีการกำหนดบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าต่อการควบรวมกิจการของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและ ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรข้างต้นไว้เลย ดังนั้นการควบรวมกิจการดังกล่าวระหว่างประเทศสมาชิกย่อม ต้องตกอยู่ภายใต้ระเบียบ Merger Regulation (Council Regulation No.139/2004) ดังเช่น ภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ

สำหรับประเทศไทยนั้น จากการศึกษาพบว่า ยังไม่เคยมีเรื่องร้องเรียนมายัง คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า อันอาจเกิดจากพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 ได้ให้อำนาจเฉพาะกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยตนเอง ในการควบกิจการเข้ากันก็ตาม แต่จากการส่งเสริมสหกรณ์ตาม นโยบายของรัฐต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายของกระทรวงการเกษตรและสหกรณ์ และแผนปฏิบัติการ กรมส่งเสริมสหกรณ์ แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ ผู้เขียนมีความเห็นว่า อาจส่งผลให้การรวมกิจการของสถาบันการเกษตรเหล่านี้เกิดการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาด และอาจจะนำมาสู่การมีอำนาจเหนือตลาดและอำนาจผูกขาดในที่สุด

5.1.2.3 พฤติกรรมการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการ แข่งขันที่ส่งผลร้ายแรงและไม่ร้ายแรงตามมาตรา 54 และ 55

ในเรื่องขอบเขตในการบังคับใช้บทบัญญัติกเว้นกฎหมายการป้องกันการผูกขาด และการแข่งขันทางการค้าต่อพฤติกรรมการตกลงร่วมกันทั้งกรณีระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วยกันเอง และระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกับผู้ประกอบการเอกชนอื่นๆ นั้น จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ พบว่า จากการศึกษากฎหมายในต่างประเทศ พบว่า อันได้แก่ 101(3) TFEU และ SBER แห่งสหภาพยุโรป CCA แห่งประเทศออสเตรเลีย และมาตรา 22 แห่งประเทศญี่ปุ่น กำหนดให้การจำกัด การแข่งขันที่มีอาจก่อให้เกิดการลดหรือการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ (substantially lessening/ restraint of competition) และไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจตามทฤษฎี ประโยชน์สาธารณะสุทธิ (net public benefit) ตามหลักเกณฑ์ในกฎหมายป้องกันการผูกขาดและ การแข่งขันทางการค้าของประเทศนั้น มีความคิดว่าด้วยการควรวรรวมกิจการตามกฎหมายของแต่ละ ประเทศ ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ดังกล่าวกับพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 พบว่า มาตรา 56 วรคทำย ซึ่งเป็นบทบัญญัติกเว้นความตกลงร่วมกันตามมาตรา 55 ได้บัญญัติถึงความตกลงร่วมกันที่ต้องไม่เป็นการจำกัดการแข่งขันในตลาดอย่างมีนัยสำคัญเช่นเดียวกัน

ในแง่ของแนวทางในการพิจารณา แต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ในสหภาพยุโรป การตกลงร่วมกันทั้งในแนวนอนและแนวตั้งที่มีลักษณะเข้าข่ายความผิดตาม มาตรา 101(1) แห่ง TFEU หากกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ประสงค์ที่จะให้ความตกลงร่วมกันดังกล่าวได้รับยกเว้นไม่ให้เป็นความผิดตามมาตรา 101(1) ต้องขออนุญาต ต่อคณะกรรมการยุโรปผ่านระบบอนุญาต (Authorisation) ก่อนตามมาตรา 101(3) แห่ง TFEU เพื่อให้มีคำสั่งอนุญาตแล้วจึงจะสามารถดำเนินการตามความตกลงร่วมกันนั้นได้ โดยการพิจารณา อนุญาตจะคำนึงจากประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจตามทฤษฎีประโยชน์สาธารณะสุทธิ (net public benefit) ซึ่งระบบอนุญาตดังกล่าวนี้ใช้บังคับกับผู้ประกอบธุรกิจในทุกภาคอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลีย เพราะในประเทศออสเตรเลียมีระบบอนุญาต (Authorisation) ที่ คล้ายกับระบบอนุญาตของสหภาพยุโรป แต่จะมีความแตกต่างตรงที่มีระบบการแจ้งเป็นหนังสือ (Notification) เพื่อช่วยลดจำนวนคดีที่คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าและคุ้มครองผู้บริโภคต้อง พิจารณาอนุญาต และยังเป็น การช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการรายย่อยในการดำเนิน ธุรกิจอีกด้วย นอกจากนี้ ทั้งสหภาพยุโรปและประเทศออสเตรียยังมีกำหนดการอนุญาตแบบกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตแก่หน่วยงานกำกับดูแล และการประเมินตนเองของผู้ ประกอบธุรกิจ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติกเว้นแบบกลุ่มของสหภาพยุโรปตาม Commission

Regulation (EU) No.1218/2010 หรือที่เรียกว่า “Specialisation Block Exemption Regulation” (SBER) และบทบัญญัติยกเว้นแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย (Class exemptions) ในบทบัญญัติในหมวด 3 ส่วนที่ 7 ของ CCA ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นนั้น เฉพาะความตกลงร่วมกันในแนวนอนที่จะมีลักษณะเช่นเดียวกับพฤติกรรมของผู้มีอำนาจเหนือตลาดซึ่งได้กล่าวไปแล้วในข้อ 5.1.2.1 ในส่วนของความตกลงร่วมกันในแนวดิ่งจะมีความแตกต่างจากสหภาพยุโรปและประเทศออสเตรเลีย เนื่องจากความตกลงร่วมกันในแนวดิ่งจะอยู่ภายใต้บทบัญญัติว่าด้วยพฤติกรรมค้าที่ไม่ธรรม

สำหรับประเทศไทยกรณีการตกลงร่วมกันที่มีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันที่ส่งผลร้ายแรงตามมาตรา 54 จากการศึกษาพบว่า ยังไม่เคยมีเรื่องร้องเรียนต่อคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เพราะการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 แต่กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอาจตกลงร่วมกันระหว่างกันเอง หรือกับผู้ประกอบการเอกชน เพื่อแสวงหากำไรเกินสมควรหรือจำกัดคู่แข่งในตลาดเดียวกันได้

5.1.2.4 พฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า ตามมาตรา 57

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ พบว่า มาตรา 22 แห่ง AML ของประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดให้การกระทำของสถาบันการเกษตรข้างต้นที่เป็นการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (unfair trade practices) ไม่ได้รับยกเว้นจากการบังคับใช้ AML ตามมาตรา 22 และมีความผิดตามมาตรา 19 และมาตรา 2(9) แห่ง AML ยิ่งไปกว่านั้น ยังได้มีการกำหนดรายละเอียดการกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้นของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรข้างต้นในความสัมพันธ์ทั้งต่อสมาชิกและคู่ค้าซึ่งเป็นผู้ประกอบการเอกชนไว้ในแนวปฏิบัติ Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives อย่างชัดเจน และในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกับคู่ค้าซึ่งเป็นผู้ประกอบการเอกชน ยังได้นำการกระทำที่กำหนดไว้ในแนวปฏิบัติ Guidelines Concerning Abuse of a Superior Bargaining Position Under the Antimonopoly Act มาพิจารณากำหนดการกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 22 อีกด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่ธรรมระหว่างมาตรา 19 ประกอบมาตรา 2(9) แห่ง AML กับมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 แล้ว พบว่าบทบัญญัติทั้งสองมีความคล้ายกัน เนื่องจากประเทศไทยได้รับอิทธิพลของมาตรา 57 มาจากพฤติกรรมการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 19 ประกอบ 2(9) แห่ง AML

สำหรับประเทศไทย พฤติกรรมในกรณีนี้ยังไม่เคยมีเรื่องร้องเรียนต่อคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าเช่นเดียวกับกรณีอื่น ๆ อาจเนื่องมาจากการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 อย่างไรก็ตามกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ที่ไม่ได้มีสถานะเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาด ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทยอาจอาศัยบทบัญญัติยกเว้นตามมาตรา 4(3) กระทำการอันไม่เป็นธรรมต่อผู้ประกอบการ คู่ค้าและผู้บริโภคได้ ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการ คู่ค้า ผู้บริโภค และระบบเศรษฐกิจอย่างร้ายแรงได้

5.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้ขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มีความเหมาะสมมากขึ้น และสอดคล้องกับหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 รวมถึงหลักการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรีและเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรกำหนดขอบเขตการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ตามมาตรา 4(3) ดังต่อไปนี้

5.2.1 การกระทำที่ได้รับยกเว้น

แม้ว่ามาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 จะไม่ได้กำหนดเงื่อนไขทางโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ที่มีสิทธิได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) ไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาจาก AML ของประเทศญี่ปุ่นซึ่งการบัญญัติมาตรา 4(3) ได้รับอิทธิพลผ่านทางกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศเกาหลีใต้ (The Monopoly Regulation and Fair Trade Act : MRFTA) แล้ว พบว่า มาตรา 9 แห่ง ACL ได้กำหนดให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเป็นห้างหุ้นส่วนที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตรา 22 แห่ง AML ทำให้การกระทำของสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรดังกล่าวไม่ตกอยู่ภายใต้ AML โดยผลของกฎหมาย ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายกับมาตรา 4(3) ที่กำหนดให้การกระทำสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรได้รับยกเว้นจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าดังกล่าว โดยมาตรา 4(3) ได้ให้ความคุ้มครองที่มากกว่า เนื่องจาก ได้กำหนดให้การกระทำของกลุ่มเกษตรกรได้รับยกเว้นด้วย ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรให้ใช้ถ้อยคำเดิมตามมาตรา 4(3) โดยอาศัยการตีความให้สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ที่จดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุม

สหกรณ์การเกษตรตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และกลุ่มเกษตรกรที่จดทะเบียนจัดตั้งตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ดังกล่าวประกอบกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 สามารถดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ได้ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ เว้นแต่ การดำเนินธุรกิจนั้นจะเข้าข่ายกรณีการกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้น

5.2.2 การกระทำที่ไม่ได้รับยกเว้น

จากปัญหาตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 อาจตีความได้ว่า การกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีกฎหมายรับรอง และมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกรในทุกกรณีได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) โดยไม่ตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอาจดำเนินการขัดต่อหลักการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมตามวัตถุประสงค์ของมาตรา 4(3) และหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรตามเจตนารมณ์ของกฎหมายสหกรณ์ไทย อันอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอื่นๆ ผู้ประกอบการเอกชน และผู้บริโภค และระบบเศรษฐกิจอย่างร้ายแรงได้ ดังนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า วิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมที่สุด คือ การแก้ไขมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้ โดยกำหนดยกเว้นเฉพาะการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่เป็นการกระทำที่เป็นธรรมหรือมีเหตุผลอันสมควร เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้นักลงทุนหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรโดยเฉพาะสถาบันการเกษตรที่มีอำนาจเหนือตลาดหรืออำนาจผูกขาดกระทำการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจำกัดการแข่งขันภายในตลาดใดตลาดหนึ่งเพียงอย่างเดียว โดยปราศจากเหตุผลทางธุรกิจที่สมควร อันจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันการเกษตรดังกล่าวหรือผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ที่เป็นคู่แข่งหรือคู่ค้า ผู้บริโภคและระบบเศรษฐกิจ และกำหนดยกเว้นเฉพาะการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ก่อให้เกิดการลดหรือจำกัดการแข่งขันในตลาดใดตลาดหนึ่งอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากการลดหรือจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดสินค้าเกษตร อาจส่งผลให้ผู้แข่งขันในตลาดสินค้าเกษตรลดลงเป็นจำนวนมาก รวมถึงมีแนวโน้มที่จะทำให้กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่กระทำการดังกล่าวกลายเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดหรืออำนาจผูกขาดและใช้อำนาจดังกล่าวไปในทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งการกำหนดยกเว้นเฉพาะการกระทำข้างต้นนี้ จะช่วยสร้างการแข่งขันระหว่างกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกับผู้ประกอบการอย่างและเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.

2560 มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมชนสหกรณ์ การเกษตรดำเนินงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรภายใต้หลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตาม เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ เพื่อให้ขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 4(3) มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนเห็นว่า ควรให้คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าอาศัยอำนาจตามมาตรา 17(2) และ (3) แห่ง พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ในการออกประกาศและแนวปฏิบัติเพื่อพิจารณา ประกอบการกระทำที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมตามมาตรา 4(3) เป็น 2 กรณี ได้แก่

5.2.2.1 การกระทำอย่างไม่เป็นธรรมหรือไม่มีเหตุผลอันสมควร

ให้คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าอาศัยอำนาจตามมาตรา 17(3) ในการออก แนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

ก. หลักเกณฑ์การพิจารณาการกระทำอย่างไม่เป็นธรรมหรือไม่มีเหตุผลอันสมควร

ผู้เขียนขอเสนอแนะให้กำหนดนิยามคำว่า “เหตุผลอันสมควร (justifiable ground)” ไว้ในแนวปฏิบัติว่าด้วยพฤติกรรมกรใช้อำนาจเหนือตลาดตามมาตรา 50 และแนวปฏิบัติ ว่าด้วยการปฏิบัติทางการค้าอย่างไม่เป็นธรรมตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทาง การค้า พ.ศ. 2560 ที่จะออกมาในอนาคต โดยอาศัยนิยามดังกล่าวตามแนวปฏิบัติ GUIDELINES CONCERNING DISTRIBUTION SYSTEMS AND BUSINESS PRACTICES UNDER THE ANTIMONOPOLY ACT ของประเทศญี่ปุ่นมากำหนด ซึ่งนิยามดังกล่าวในแนวปฏิบัติดังกล่าวแม้จะ ไม่ผูกพันให้คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าหรือศาลของประเทศญี่ปุ่นในการยึดถือตาม แต่ก็ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาพิจารณาการกระทำที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่มีเหตุผลอันสมควร และนิยาม ดังกล่าวยังมีองค์ประกอบที่ใกล้เคียงกับพฤติกรรมตามแนวปฏิบัติตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติ การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 (ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่คล้ายกับมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติการ แข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560) และแนวปฏิบัติพฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 (ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่คล้ายกับมาตรา 57 แห่ง พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560) ดังนั้นนิยามคำว่า “เหตุผลอันสมควร (justifiable ground)” จึงสามารถทำให้คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าและศาลของประเทศสามารถ พิจารณาการกระทำที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่มีเหตุผลอันสมควรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดนิยาม ในแนวปฏิบัติว่า “เหตุผลอันสมควร หมายถึง ขอบเขตที่สมเหตุสมผล และสำหรับเงื่อนไขที่

สมเหตุสมผลที่พฤติกรรมนั้นอาจส่งผลให้เกิดการส่งเสริมการแข่งขันอย่างแท้จริง และผลการส่งเสริมการแข่งขันดังกล่าวจะไม่อาจบรรลุผลได้โดยวิธีการจำกัดการแข่งขันที่น้อยกว่าพฤติกรรมนั้น”

ข. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

ผู้เขียนขอเสนอแนะให้ออกแนวปฏิบัติกำหนดรายละเอียดของการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ตามหลักเกณฑ์ในแนวปฏิบัติ Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives ของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้มีการแยกพิจารณาความสัมพันธ์ไว้อย่างชัดเจนทั้งหมด 3 กรณี ทำให้คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าและศาลของประเทศญี่ปุ่นสามารถพิจารณาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 19 ประกอบมาตรา 2(9) แห่ง AML ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ก็ได้มีการกำหนดบทบัญญัติว่าด้วยพฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมไว้ในมาตรา 57 ซึ่งคล้ายกับมาตรา 19 ประกอบมาตรา 2(9) แห่ง AML ดังนั้นหากประเทศไทยดำเนินตามแนวปฏิบัติข้างต้นของประเทศญี่ปุ่นก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งในการพิจารณามาตรา 57 ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร โดยกำหนดรายละเอียดในแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างสหกรณ์การเกษตรกับเกษตรกร

ได้แก่การกระทำดังต่อไปนี้

1.1 สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งห้ามไม่ให้เกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกติดต่อค้าขายกับผู้ประกอบการเอกชนอื่นๆ トラบเท่าที่เกษตรกรนั้นยังต้องการขายผลผลิตและหรือซื้อเครื่องมือเครื่องใช้จากสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้น

1.2 สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งยอมให้เกษตรกรสมาชิกเข้าถึงการใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการเกษตรร่วมกันของสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้น โดยมีเงื่อนไขว่าเกษตรกรสมาชิกต้องขายผลผลิตและหรือซื้อเครื่องมือเครื่องใช้จากสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้นเท่านั้น

1.3 สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งยอมให้เกษตรกรสมาชิกกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการเกษตรจากตน โดยมีเงื่อนไขว่าเกษตรกรสมาชิกต้องขายผลผลิตและหรือซื้อเครื่องมือเครื่องใช้จากสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้นเท่านั้น

2. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์การเกษตรกับสหกรณ์การเกษตร

ได้แก่ การกระทำดังต่อไปนี้

2.1 กรณีที่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรซื้อผลผลิตทางการเกษตรหรือขายเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตรให้แก่สหกรณ์การเกษตรสมาชิก โดยมีเงื่อนไขว่าสหกรณ์การเกษตรรายนั้นต้องขายผลผลิตทางการเกษตรหรือซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตรในส่วนที่จะกระทำกับผู้ประกอบการเอกชนให้แก่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรด้วย

2.2 กรณีที่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรให้ส่วนลดแก่สหกรณ์การเกษตรซึ่งเป็นสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้นโดยพิจารณาตามเปอร์เซ็นต์ในการใช้ประโยชน์ในช่องทางของสหกรณ์ (Percentage Utilization of Cooperative Channels: PU) ของสหกรณ์การเกษตรแต่ละราย

2.3 ชุมชนสหกรณ์การเกษตรบังคับให้สหกรณ์การเกษตรสมาชิกต้องปฏิบัติตามราคาขายปลีกที่ชุมนุมสหกรณ์กำหนด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์

ห้ามกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรหรือชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในการใช้อำนาจในการเจรจาต่อรองที่เหนือกว่าโดยไม่ชอบกับผู้ประกอบการเอกชน ตามแนวปฏิบัติ “Guidelines Concerning Abuse of a Superior Bargaining Position Under the Antimonopoly Act”

ค. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาการใช้อำนาจต่อรองที่เหนือกว่าอย่างไม่เป็นธรรม

สืบเนื่องจากที่ผู้เขียนได้เสนอแนะให้กำหนดรายละเอียดของการจำกัดการแข่งขันในแนวตั้งที่ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 4(3) ข้างต้น ตามหลักเกณฑ์ในแนวปฏิบัติ Guidelines for Application of the Antimonopoly Act to Agricultural Cooperatives ในความสัมพันธ์

ระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์กับบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ ซึ่งกำหนดให้นำแนวปฏิบัติ Guidelines Concerning Abuse of a Superior Bargaining Position Under the Antimonopoly Act ของประเทศญี่ปุ่นมาใช้ขึ้น เนื่องจากแนวปฏิบัติดังกล่าวทำให้คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าและศาลของประเทศญี่ปุ่นสามารถพิจารณาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการใช้อำนาจต่อรองที่เหนือกว่าอย่างไม่เป็นธรรมตามมาตรา 19 ประกอบมาตรา 2(9)(5) แห่ง AML ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 แล้วพบว่า มีการบัญญัติพฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมในลักษณะนี้ไว้เช่นเดียวกันในมาตรา 57(2) ดังนั้นหากประเทศไทยดำเนินตามแนวปฏิบัติข้างต้นของประเทศญี่ปุ่นก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งในการพิจารณาตรา 57(2) ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร รวมไปถึงการส่งเสริมการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 โดยให้คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยออกแนวปฏิบัติว่าด้วยการใช้อำนาจต่อรองที่เหนือกว่าอย่างไม่เป็นธรรม โดยมีรายละเอียดการกระทำดังต่อไปนี้ ที่ถือว่าเป็นการใช้อำนาจต่อรองที่เหนือกว่าอย่างไม่เป็นธรรม ได้แก่

1. การกระทำที่เป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งในธุรกรรมนั้น (รวมถึงคู่สัญญารายใหม่ของอีกฝ่ายหนึ่งที่มีเจตนาเข้าทำธุรกรรม) ต้องซื้อสินค้าหรือบริการนอกเหนือจากสินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องในธุรกรรมนั้น
2. การกระทำที่เป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งในธุรกรรมนั้นต้องจัดเตรียมเงิน บริการหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างอื่นด้วยตนเอง
3. การปฏิเสธที่จะรับสินค้าตามธุรกิจนั้นจากอีกฝ่ายหนึ่งหลังจากที่ตนได้รับสินค้าดังกล่าวมาแล้วอันเป็นเหตุให้อีกฝ่ายต้องยอมรับสินค้านั้นคืนไป หรือชำระค่าตอบแทนสำหรับธุรกรรมนั้นให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งล่าช้า หรือลดจำนวนเงินที่ต้องชำระ หรือ กำหนดหรือเปลี่ยนแปลงข้อตกลงทางการค้าหรือธุรกรรมที่อยู่ในระหว่างดำเนินการไปในทางที่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบ

5.2.2.2 การกระทำที่ก่อให้เกิดการลดหรือการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ

ให้คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าอาศัยอำนาจตามมาตรา 17(2) และ (3) ในการออกประกาศและแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

ก. หลักเกณฑ์การพิจารณาการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ

ผู้เขียนขอเสนอแนะให้ออกประกาศว่าด้วย หลักเกณฑ์การวินิจฉัยการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ ตามความในมาตรา 51 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามแนวปฏิบัติ Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business Combination ของประเทศญี่ปุ่นมาใช้ เนื่องจากแนวปฏิบัติข้างต้นได้ระบุถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญไว้อย่างละเอียดชัดเจน ทำให้คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าและศาลของประเทศญี่ปุ่นสามารถพิจารณาเกี่ยวกับการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญอันเป็นองค์ประกอบความผิดที่สำคัญของพฤติกรรมต่าง ๆ ตาม AML ซึ่งรวมไปถึงการรวมกิจการตามมาตรา 9-18 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้มีการกำหนดให้การลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดหนึ่งตลาดใดเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการพิจารณาว่า ผลการรวมธุรกิจต้องแจ้งต่อคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าหรือไม่ ตามมาตรา 51 วรรค 1 ดังนั้นหากประเทศไทยดำเนินตามแนวปฏิบัติข้างต้นของประเทศญี่ปุ่นก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งในการพิจารณาการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญตามมาตรา 51 วรรค 1 ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตร รวมไปถึงการส่งเสริมการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญตามประกาศดังกล่าวดังต่อไปนี้

- 1.) ฐานะของผู้ประกอบธุรกิจ (เช่น ส่วนแบ่งตลาดและอันดับของผู้ประกอบธุรกิจ เจือปนของการแข่งขันในตลาด) และเจือปนของคู่แข่ง
- 2.) แรงกดดันในการแข่งขันที่อาจเกิดขึ้น (เช่น ระดับอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด ระดับความสามารถในการทดแทนของสินค้า)
- 3.) อำนาจในการเจรจาต่อรองของผู้บริโภค
- 4.) สถานการณ์พิเศษเพื่อรับรองผลประโยชน์ของผู้บริโภค (เช่น ความปลอดภัยและสุขภาพ)

ข. หลักเกณฑ์การพิจารณาการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ

ผู้เขียนขอเสนอแนะให้ออกแนวปฏิบัติกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ ตามหลักเกณฑ์ในแนวปฏิบัติ Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business Combination ของประเทศญี่ปุ่นมาใช้

ใช้ เนื่องจากแนวปฏิบัติข้างต้นได้ระบุถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญไว้อย่างละเอียดชัดเจน ทำให้คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าและศาลของประเทศญี่ปุ่นสามารถพิจารณาเกี่ยวกับการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญอันเป็นองค์ประกอบความผิดที่สำคัญของพฤติกรรมต่าง ๆ ตาม AML ซึ่งรวมไปถึงการจำกัดทางการค้าโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรตามมาตรา 3 ประกอบมาตรา 2(6) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้มีการกำหนดให้การจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในตลาดหนึ่งตลาดใดเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการพิจารณาการยกเว้นความผิดในความตกลงร่วมกันตามมาตรา 55 ทั้งนี้ตามมาตรา 56 วรรคท้าย และแม้ว่าโดยหลักแล้วแนวปฏิบัติจะไม่ผูกพันให้คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าหรือศาลของประเทศไทยในการยึดถือตาม แต่ก็เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาพิจารณาการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นหากประเทศไทยดำเนินตามแนวปฏิบัติข้างต้นของประเทศญี่ปุ่นก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งในการพิจารณาตามมาตรา 56 วรรคท้าย ต่อการกระทำของกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร รวมไปถึงการส่งเสริมการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการจำกัดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในแนวปฏิบัติในลักษณะเช่นเดียวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาการลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญตามมาตรา 51 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

รายการอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

- A.W. Filson, G. D. H. Cole. *British Working Class Movements: Select Documents*: Springer, 2015.
- Abrahamsen, Martin A. *Cooperative Business Enterprise*, New York: McGraw-Hill Book Company 1976.
- ACCC. [Agriculture](https://www.accc.gov.au/about-us/information-for/agriculture) [Online]. Available from: <https://www.accc.gov.au/about-us/information-for/agriculture>. [February 18, 2016]
- Agriculture, United States Department of. [Antitrust Status of Farmer Cooperatives : The Story of the Capper-Volstead Act](#) [Online]. 2002. Available from: <http://www.uwcc.wisc.edu/pdf/CIR59.pdf>. [February 18, 2016]
- al, Catherine Del Cont et. [Agriculture and Competition Law](#) [Online]. Available from: http://www.unitus.it/public/contenuti/ExJSite/Prof_%20Del%20Cont%20. [April 20, 2016]
- al, Jos Bijman et. [Support for Farmers' cooperatives](#) [Online]. Available from: https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/external-studies/2012/support-farmers-coop/fulltext_en.pdf. [April 20, 2016]
- al, Mohamed Esham et. [Japanese Agricultural Cooperatives at Crossroads : A Review](#) [Online]. Available from: https://www.researchgate.net/publication/266411586_Japanese_Agricultural_Cooperatives_at_Crossroads_A_Review. [April 25, 2018]
- al, Setsuko Yufu et. [The Handbook of Competition Enforcement Agencies 2016](#) [Online]. Available from: <http://globalcompetitionreview.com/benchmarking/the-handbook-of-competition-enforcement-agencies-2016/1067068/japan>. [May 28, 2017]
- al, Yusuke Nakano et. [Restraints of Trade and Dominance in Japan: Overview](#) [Online]. Available from:

2765?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&bhcp=1
 . [May 28, 2017]

Alliance, International Co-operative. Co-Operative Identity, Values & Principles
 [Online]. Available from: <https://ica.coop/en/whats-co-op/co-operative-identity-values-principles>. [April 25, 2018]

Association, American Bar. The Robinson-Patman Act [Online]. Available from:
https://www.americanbar.org/groups/young_lawyers/publications/the_101_201_practice_series/robinson_patman_act.html. [April 25, 2018]

Association, National Cooperative Business. Clusa International. Cooperative Statutes by State [Online]. Available from: <http://ncba.coop/our-work/cooperative-statute#>. [February 18, 2016]

Casemine. National Broiler Marketing Assn. V. U.S [Online]. Available from:
<https://www.casemine.com/judgement/us/5914c579add7b049347d466e>.
 [April 20, 2016]

Casetext. Gvf Cannery, Inc. V. Calif. Tomato Growers Ass'n (N.D.Cal.1981) [Online].
 Available from: <https://casetext.com/case/gvf-cannery-inc-v-calif-tomato-growers-assn>. [February 17, 2016]

———. United States V. Maryland Cooperative Milk Pro., (D.D.C. 1956) [Online].
 Available from: <https://casetext.com/case/united-states-v-maryland-cooperative-milk-pro>. [February 17, 2016]

Clough, Daniel. Law and Economic of Vertical Restraints in Australia. Melbourne University Law Review volume 25 no.3 December 2001.

COGECA. European-Agri Cooperatives. Development of Agricultural Cooperatives in the Eu 2014 [Online]. Available from:
zadruga.coop/upload.../development-of-agricultural-cooperatives-in-the-eu_2014.pdf. [April 20, 2016]

Cohen, Heidi. 72 Marketing Definitions [Online]. Available from:
<https://heidicohen.com/marketing-definition/>. [April 25, 2018]

Commission, Australian Competition & Consumer. Anti-Competitive Conduct
 [Online]. Available from: <https://www.accc.gov.au/business/anti-competitive-behaviour/anti-competitive-conduct>. [May 25, 2016]

- . Authorisation and Notification a Summary [Online]. Available from:
<https://www.accc.gov.au/system/files/Professions%20and%20the%20CCA.pdf>.
 [May 25, 2016]
- . Exclusive Dealing Notification Guidelines [Online]. Available from:
<https://www.accc.gov.au/publications/exclusive-dealing-notification-guidelines>.
 [May 25, 2016]
- . Guidelines for Authorisation of Conduct (Non-Merger) [Online]. Available
 from:
<https://www.accc.gov.au/system/files/Guidelines%20for%20authorisation%20of%20Conduct%20%28non-merger%29.pdf>. [May 25, 2016]
- . Informal Merger Review Process Guidelines [Online]. Available from:
<https://www.accc.gov.au/publications/informal-merger-review-process-guidelines-2013>. [May 25, 2016]
- . Merger Authorisation Guidelines [Online]. Available from:
https://www.accc.gov.au/system/files/Merger%20Authorisation%20Guidelines%202017_0.pdf. [May 25, 2016]
- . Notification [Online]. Available from:
<https://www.accc.gov.au/business/exemptions/notification#exclusive-dealing-notifications>. [May 25, 2016]
- . Resale Price Maintenance Notification Guidelines [Online]. Available from:
<https://www.accc.gov.au/publications/resale-price-maintenance-notification-guidelines>. [May 25, 2016]
- . Small Business Collective Bargaining Notifications and the Competition and Consumer Act [Online]. Available from:
<https://www.accc.gov.au/publications/small-business-collective-bargaining-notifications-the-competition-and-consumer-act>. [May 25, 2016]
- Commission, Australian Competition and Consumer. Co-Operative Bulk Handling Limited - Notification - N93439 [Online]. Available from:
<http://registers.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/832245/fromItemId/809131>. [May 25, 2016]

- . Dairy Farmers Milk Co-Operative Limited & Ors - Authorisation - A91089
[Online]. Available from:
<http://registers.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/829411/fromItemId/401858>. [May 25, 2016]
- . Geraldton Fishermen's Co-Operative Ltd -Proposed Acquisition of Westar Lobster Pty Ltd 29311 [Online]. Available from:
<http://registers.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/801360/fromItemId/751043>. [May 25, 2016]
- . Manning Valley Dairy Farmers - Collective Bargaining Notification - Cb00281 - Cb00282 [Online]. Available from:
<http://registers.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/1107132/fromItemId/815577>. [May 25, 2016]
- . Murray Goulburn's Acquisition of Classic Foods C2005/1858 [Online].
Available from:
<http://registers.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/724183/fromItemId/751043>. [May 25, 2016]
- . Nsw Midcoast & Sa Barossa Mid North Co-Operative Dairymen Limited Collective Bargaining Groups - Collective Bargaining Notification - Cb00287
[Online]. Available from:
<http://registers.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/1184583/fromItemId/815577>. [May 25, 2016]
- . Tobacco Co-Operative of Victoria - Application for Authorisation A90941 A90942 A90943 [Online]. Available from:
<http://registers.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/744760/fromItemId/401858>. [May 25, 2016]
- Commission, European. Guidelines on the Application of Article 81(3) of the Treaty
[Online]. 2011. Available from:
ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/handbook_vol_1.pdf. [April 20, 2016]
- . The "Milk Package" [Online]. Available from:
https://ec.europa.eu/agriculture/milk/milk-package_en. [April 26, 2016]

- . Recognition of Producer Organisations [Online]. Available from: https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/producer-interbranch-organisations/documents/recognition-producer-organisations_en.pdf. [April 25, 2016]
- Commission, Federal Trade. The Antitrust Laws [Online]. Available from: <https://www.ftc.gov/tips-advice/competition-guidance/guide-antitrust-laws/antitrust-laws>. [April 25, 2018]
- Commission, Japan Fair Trade. Amendments of the “Guidelines Concerning Distribution Systems and Business Practices under the Antimonopoly Act [Online]. Available from: http://www.jftc.go.jp/en/pressreleases/yearly2017/June/170616.files/170616_2_1.pdf. [January 10, 2018]
- . Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business Combination [Online]. Available from: http://www.jftc.go.jp/en/legislation_gls/imonopoly_guidelines.files/110713.2.pdf. [March 20, 2017]
- . The “Guidelines to Application of the Antimonopoly Act Concerning Review of Business Combination” and “Policies Dealing with Prior Consultation Regarding Business Combination Plans” Were Amended as of March 28, 2007 [Online]. Available from: www.jftc.go.jp/en/pressreleases/yearly-2009/jul/individual-000043.../090729-5.pdf. [March 20, 2017]
- . Publication of the Guidelines for Exclusionary Private Monopolization under the Antimonopoly Act [Online]. Available from: http://www.jftc.go.jp/en/legislation_gls/imonopoly_guidelines.files/guidelines_exclusionary.pdf. [March 20, 2017]
- Competition, DG. The Interface between Eu Competition Policy and the Common Agriculture Policy (Cap) : Competition Rules Applicable to Cooperation Agreements between Farmers in the Dairy Sector [Online]. Available from: http://ec.europa.eu/competition/sectors/agriculture/working_paper_dairy.pdf [April 20, 2016]

- Consumer, Australian Competition and. Dairy Farmers Milk Co-Operative Limited & Ors - Authorisation - A91089 [Online]. Available from:
<http://registers.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/829411/fromItemId/401858>. [February 18,2016]
- Cooperatives, Center for. Cooperatives in the U.S. [Online]. Available from:
<http://www.uwcc.wisc.edu/whatisacoop/History/>. [April 25, 2018]
- Council, National Competition. About Us [Online]. Available from:
http://ncc.gov.au/about/about_us. [April 25, 2018]
- Court, JUSTIA US Supreme. Case-Swayne Co., Inc. V. Sunkist Growers, Inc. 389 U.S. 384 (1967) [Online]. Available from:
<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/389/384/>. [February 16, 2016]
- . Hudson's Bay Co. Fur Sales Inc. V. American Legend Co-Op., 651 F. Supp. 819 (D.N.J. 1986) [Online]. Available from:
<https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/651/819/2306533/>. [February 16, 2016]
- . Otto Milk Co. V. United Dairy Farmers Cooperative Ass'n, 261 F. Supp. 381 (W.D. Pa. 1966) [Online]. Available from:
<https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/261/381/1674915/>. [February 16, 2016]
- . Sunkist Growers, Inc. V. Winckler & Smith 370 U.S. 19 (1962) [Online]. Available from:
<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/370/19/case.html>. [February 16, 2016]
- . United States V. Borden Co. 308 U.S. 188 (1939) [Online]. Available from:
<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/308/188/>. [February 18, 2016]
- . United States V. Columbia Steel Co., 334 U.S. 495 (1948) [Online]. Available from:
<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/334/495/case.html>. [April 25, 2018]
- . United States V. E.I. Du Pont De Nemours & Co. : United States Supreme Court, 351 U.S. 377(1956) [Online]. Available from:

- <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/351/377/case.html>. [February 18, 2016]
- . United States V. Grinnell Corp. 384 U.S. 563 (1966) [Online]. Available from: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/384/563/>. [February 18, 2016]
- . United States V. Maryland & Virginia Milk Pro. Ass'n, 167 F. Supp. 45 (D.D.C. 1958) [Online]. Available from: <https://law.justia.com/cases/federal/districtcourts/FSupp/167/45/1633022/>. [February 18, 2016]
- CURIA. Infocuria-Case-Law of the Court of Justice [Online]. Available from: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=196626&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=812640>. [April 27, 2016]
- Downey, Richard L. Kohls and W. David. Marketing of Agricultural Products U.S.A: Macmillan Publishing Co., Inc., 1972.
- EUR-Lex. Commission Implementing Regulation (Eu) 2016/558 of 11 April 2016 Authorising Agreements and Decisions of Cooperatives and Other Forms of Producer Organisations in the Milk and Milk Products Sector on the Planning of Production [Online]. Available from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32016R0558>. [April 25, 2016]
- . Commission Implementing Regulation (Eu) 2016/559 of 11 April 2016 Authorising Agreements and Decisions on the Planning of Production in the Milk and Milk Products Sector [Online]. 2016. Available from: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0559>. [April 25, 2016]
- . Commission Regulation (Eu) No.1218/2010 of 14 December 2010 on the Application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to Certain Categories of Specialization Agreements [Online]. Available from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32010R1218>. [April 20, 2016]

- . Council Regulation (Ec) No.139/2004 of 20 January 2004 on the Control of Concentrations between Undertakings (the Ec Merger Regulation (Ecmr)) [Online]. Available from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32010R0330>. [April 20, 2016]
- . Guidelines on the Application of the Specific Rules Set out in Articles 169, 170 and 171 of the Cmo Regulation for the Olive Oil, Beef and Veal and Arable Crops Sectors [Online]. Available from: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52015XC1222\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52015XC1222(01)). [April 20, 2016]
- . Guidelines on the Effect on Trade Concept Contained in Articles 81 and 82 of the Treaty [2004] Ojc 108/81 [Online]. Available from: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:101:0081:0096:EN:PDF>. [April 20, 2016]
- . Regulation (Eu) No 261/2012 of the European Parliament and of the Council of 14 March 2012 Amending Council Regulation (Ec) No 1234/2007 as Regards Contractual Relations in the Milk and Milk Products Sector [Online]. Available from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32012R0261>. [April 26, 2016]
- Fairbairn, Brett. The Meaning of Rochdale, the Rochdale Pioneer and the Co-Operative Principles [Online]. Available from: <http://usaskstudies.coop/documents/occasional-papers/Meaning%20of%20Rochdale.pdf>. [April 25, 2018]
- Fels, and Allan. The Future of Competition Law: School of Government December 2003.
- Fels Ao, Allan, Grimwade, and Tim. Authorisation : Is It Still Relevant to Australian Competition. Competition & Consumer Law Journal 11, October 2003.
- Ferrell, Pride and. Marketing 12e [Online]. Available from faculty.bus.olemiss.edu/vbush/ppt10.products.ppt. [April 25, 2018]
- Finkelshtain, Yael Kachel and Israel. The Agricultural Exemption from Antitrust Regulation : A License for Cartel or a Necessary Evil for Cooperation? [Online]. Available from:

https://www.researchgate.net/publication/228591350_The_Agricultural_Exemption_from_Antitrust_Regulation_A_License_for_Cartel_or_a_Necessary_Evil_for_Cooperation. [February 18, 2016]

Gellhorn, Ernest, Kovacic, William E and Calkins, Stephen. Antitrust Law and Economics, USA: Thomson west, 2004.

Godo, Yoshihisa. The Significance of Non-Farmers in Japanese Agricultural Cooperatives [Online]. Available from: http://ap.fftc.agnet.org/ap_db.php?id=264. [April 25, 2018]

———. The Treatment of Agricultural Cooperatives in the Antimonopoly Act in Japan [Online]. Available from: http://ap.fftc.agnet.org/ap_db.php?id=547. [May 28, 2017]

Goetz, Charles J., Mchesney, and Fred. Antitrust Law: Interpretation and Implementation, 2nd. Newark, N,J: Lexisnexis, 2002.

Heydon, J.D. Trade Practices Law : Restrictive Trade Practices Deceptive Conduct and Consumer Protection, Sydney: Law Book Co., 1978.

<https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/312/319/1468795/>, JUSTIA US Supreme Court [Online]. Available from. United Egg Producers V. Bauer International Corp., 312 F. Supp. 319 (S.D.N.Y. 1970) [Online]. Available from: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/312/319/1468795/>. [February 16, 2016]

ICA. Co-Operative Identity, Values & Principles [Online]. Available from: https://ccednet-rcdec.ca/files/ccednet/W-269_Women_In_Co-ops.pdf. [April 25, 2018]

Institute, Legal Information. 7 U.S. Code Chapter 18 - Cooperative Marketing [Online]. Available from: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/7/chapter-18>. [April 25, 2018]

Kathryn Edghill Partner, Addisons Co-Operatives and the Trade Practices Act and Update [Online]. Available from: <http://coopsnsw.coop/wpcontent/uploads/2015/11/TPA.pdf>. [May 25, 2016]

- Khemani, R. Shyam. Application of Competition Law : Exemptions and Exception
 [Online]. Available from: unctad.org/en/Docs/ditcclpmisc25_en.pdf.
 [February 18, 2016]
- King, Stephen P. Collective Bargaining by Business : Economic and Legal Implications
 [Online]. Available from:
http://www.unswlawjournal.unsw.edu.au/sites/default/files/5_king_361.pdf.
 [May 25, 2016]
- Kolasky, William. Senator John Sherman and the Origin of Antitrust [Online].
 Available from:
https://www.wilmerhale.com/uploadedFiles/WilmerHale_Shared_Content/Files/Editorial/Publication/Origins%20of%20Antitrust.pdf. [April 25, 2018]
- Kovaleff, and Theodore P. The Antitrust Impulse: An Economic, Historical, and Legal Analysis, Armonk, New York: M.E. Sharpe, 1994.
- Kurimoto, Akira. Agricultural Cooperatives in Japan: An Institutional Approach
 [Online]. Available from:
<https://pdfs.semanticscholar.org/aafb/a8520535916cc9d256f8582b8e18492dc494.pdf>. [April 25, 2018]
- Laidlaw, A.F. The Cooperative Sector [Online]. Available from:
<http://www.uwcc.wisc.edu/info/laidlaw.html>. [April 25, 2018]
- Law, Australian Competition. Anti-Competitive Agreements and Concerted Practices
 [Online]. Available from:
<http://www.australiancompetitionlaw.org/law/agreements/index.html>. [May 25, 2016]
- . Australian Competition Law Overview [Online]. Available from:
<http://www.australiancompetitionlaw.org/overview.html>. [May 25, 2016]
- League. Fairdale Farms V. Yankee Milk, Inc. [Online]. Available from:
<https://www.leagle.com/decision/19801672635f2d103711492>. [February 17, 2016]
- legislation, NSW. Co-Operatives (Adoption of National Law) Bill 2012 [Online].
 Available from: <https://www.legislation.nsw.gov.au/bills/94e2b495-7b05-4989-f0ab-d88fc3025180>. [April 25, 2018]

- . Co-Operatives National Regulations [Online]. Available from <https://www.legislation.nsw.gov.au/#/view/regulation/2013/601/sch7>. [April 25, 2018]
- Listener, Court. Agritronics Corp. V. National Dairy Herd Ass'n, 914 F. Supp. 814 (1996) [Online]. Available from: <https://www.courtlistener.com/opinion/2130684/agritronics-corp-v-national-dairy-herd-assn/>. [April 20, 2016]
- May, Slaughter and. The Eu Competition Rules on Horizontal Agreements [Online]. Available from: <https://www.slaughterandmay.com/media/64578/the-eu-competition-rules-on-horizontal-agreements.pdf>. [April 20, 2016]
- MHRD. Horizontal Agreements in Us and Eu [Online]. Available from: http://epgp.inflibnet.ac.in/epgpdata/uploads/epgp_content/law/03._competition_law/12._horizontal_agreements_in_us_and_eu_/et/5653_et_12et.pdf. [April 25, 2018]
- Mitsuo Matsushita. International Trade and Competition Law in Japan, 4th. New York: Oxford University Press, 1993.
- O'Conner, Godfrey & Kahn and Kevin J. Basic Antitrust Rules of Thumb [Online]. Available from: <http://www.law.columbia.edu/sites/default/files/microsites/attorneys-general/files/Basic%20Antitrust%20Rules%20of%20Thumb.pdf>. [April 20, 2016]
- Practice, Japan Fair Trade. The Jftc Issued a Cease and Desist Order to the Ja Tosa-Aki Agricultural Cooperative [Online]. Available from: <http://www.jftc.go.jp/en/pressreleases/yearly-2017/March/170329.html>. [May 27, 2017]
- . Warning to Yatsushiro District Agricultural Cooperative [Online]. Available from: http://www.jftc.go.jp/en/pressreleases/yearly_2005/mar/individual_000268.html. [May 27, 2017]
- Reich, Arie. The Agricultural Exemption in Antitrust Law : A Comparative Look at the Political Economy of Market Regulation [Online]. Available from: <http://www.tilj.org/content/journal/42/num3/Reich843.pdf>. [February 18, 2016]

- Reid, Bill and Hellmann, Wolfgang. Overview of Australian Antitrust Law [Online].
Available from: www.globalcompetitionreview.com/apar/aus_overview.cfm.
[April 25,2018]
- Richard Whish. *Competition Law*, 5th. London: LexisNexis, 2003.
- Rosch, J. Thomas. Developments in the Law of Vertical Restraints : 2012 [Online].
Available from:
https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/public_statements/developments-law-vertical-restraints-2012/120507verticalrestraints.pdf. [April 25, 2018]
- S g corones. *Competition Law in Australia*, 4th. Sydney: Lawbook, 2006.
- Schaars, Marvin A. *Cooperatives, Principles and Practices* 2nd Edition Madison, Wis.:
Univetsity of Wisconsin-Extension, 1971.
- Service, United States Department of Agriculture and Agricultural Cooperative.
Managing Cooperative Antitrust Risk [Online]. 1989. Available from:
<https://www.rd.usda.gov/files/cir38.pdf>. [May 23, 2016]
- Shaikh, Saqib. Market : Meaning, Definition and Features | Economics [Online].
Available from: <http://www.economicdiscussion.net/market/market-meaning-definition-and-features-economics/13765>. [April 25, 2018]
- Stanton, William J. *Fundamentals of Marketing*, 3rd Edition. U.S.A: McGraw-Hills, Inc.,
1971.
- Statement on the Co-Operative Identity. [Online]. Available from: https://ccednet-rcdec.ca/files/ccednet/W-269_Women_In_Co-ops.pdf. [Apri 25, 2018]
- Statistics, Australian Bureau of. The History of Co-Operatives in Australia [Online].
Available from
<http://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/Lookup/by%20Subject/1301.0~2012~Main%20Features~The%20history%20of%20co-operatives%20in%20Australia~288>. [April 25, 2018]
- Sullivan, and Lawrence Anthony. *Hand Book of the Law of Antitrust*, St.Paul,minn:
West, 1977.
- Surfin, Alison Jones and Brenda. *Eu Competition Law: Texts, Cases, and Materials*,
4th. Oxford: Oxford University Press, 2011.

- Takahashi, Iwakazu. Anti-Monopoly Act Exemptions in Japan [Online]. Available from: www.jftc.go.jp/eacpf/05/hanoiTaka.pdf. [March 20, 2017]
- ThandiLamprecht, Irma Gouws and. Competition Law and Agricultural Co-Operatives: Can International Developments Show the Way Forward for South Africa? [Online]. Available from: <http://www.compcom.co.za/wp-content/uploads/2014/09/COMPETITION-LAW-AND-AGRICULTURAL-CO-OPERATIVES-INTERNATIONAL-DEVELOPMENTS-I-Gouws-T-Lamprecht-FIN.pdf>. [February 18, 2016]
- Trust, Co-operative Heritage. The Rochdale Principles [Online]. Available from: <https://www.rochdalepioneersmuseum.coop/about-us/the-rochdale-principles/>. [April 25, 2018]
- Tsukuru, Akeda. A Study of the Latest Amendments to the Agricultural Cooperatives Act of Japan [Online]. Available from: www.nochuri.co.jp/english/pdf/rpt_20161026.pdf. [May 28, 2017]
- Wales, RDA Mid North Coast for the Co-operatives Federation of New South. Co-Operatives in Australia a Manual [Online]. Available from: www.rdamnc.org.au/wp-content/uploads/Coop_Manual_FINAL.pdf. [May 25, 2016]

ภาษาไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

- กมลนัยน์ ชลประทีน. มาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับในการแข่งขันระหว่างรัฐวิสาหกิจกับเอกชน ในธุรกิจสายการบินภายในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2555.
- กรมการข้าว, สำนักงานวิจัยและพัฒนาข้าว. องค์ความรู้เรื่องข้าว [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.ricethailand.go.th/Rkb/varieties/index.php-file=content.php&id=3.htm>. [25 เมษายน 2561]
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรป [Online]. แหล่งที่มา: http://www.dtn.go.th/images/EU_121054_1.pdf. [25 เมษายน 2561]

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. กฎกระทรวง กำหนดประเภทของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน พ.ศ.2548 ลงวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2548 [Online]. แหล่งที่มา: https://www.cad.go.th/cadweb_client/ewt_dl_link.php?nid=4514. [25 เมษายน 2561]
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. Report Cooperative Profile [Online]. แหล่งที่มา: http://app1.cpd.go.th/profile/report_inter_profile.asp. [20 กุมภาพันธ์ 2560]
- . พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 [Online]. แหล่งที่มา: e-service.cpd.go.th/elib/pdf_file/1001_2511.pdf. [25 เมษายน 2561]
- . พระราชบัญญัติสหกรณ์ พุทธศักราช 2471 [Online]. แหล่งที่มา: e-service.cpd.go.th/elib/pdf_file/1004_2471.pdf. [25 เมษายน 2561]
- กรมส่งเสริมสหกรณ์, ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. จำนวนกลุ่มเกษตรกรและสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในประเทศไทย ณ 31 ธันวาคม 2560 [Online]. แหล่งที่มา: <https://drive.google.com/file/d/16E-ltziaVR2TPIIhrmHN3zAUPJnYKI2/view> [6 กุมภาพันธ์ 2561]
- กรีนยงค์, นกุล. หลักและวิธีการสหกรณ์ [Online]. แหล่งที่มา: www.eco.ku.ac.th/prinprac/Prinpract2554.pdf [18 กุมภาพันธ์ 2559]
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรมส่งเสริมสหกรณ์. Smart Agricultural Curve [Online]. แหล่งที่มา: web.cpd.go.th/cttc2/images/file_pdf/Smart_Agri_Curve_2561.pdf. [6 กุมภาพันธ์ 2561]
- . ประเภทสหกรณ์ [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.cpd.go.th/cpdth2560/index.php/component/k2/item/185> [18 กุมภาพันธ์ 2559]
- . แผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมสหกรณ์ 5 ปี พ.ศ. 2560 – **2564** [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.cpd.go.th/cpdth2560/index.php/component/k2/384>. [6 กุมภาพันธ์ 2561]
- . แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ 20 ปี พ.ศ.2560 – **2579** [Online]. แหล่งที่มา: http://www1.cpd.go.th/ewt_dl_link.php?nid=4092 [6 กุมภาพันธ์ 2561]
- คลังสารสนเทศของสถาบันนิติบัญญัติ. พระราชบัญญัติสมาคมเพิ่มเติม พ.ศ. 2459 [Online]. แหล่งที่มา: dl.parliament.go.th/handle/lirt/16356. [25 เมษายน 2561]

- จักรกฤษณ์ ควรพจน์. มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการควบบริษัทของประชาคมเศรษฐกิจยุโรป. วารสารกฎหมายสู่ไทยธรรมมาธิราช, มิถุนายน 2535.
- จิรัตติกาล สุริยะ. ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายแข่งขันทางการค้า. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2556.
- ชุตินวงศ์, นราทิพย์. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค, พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ประดิษฐ์ มัชฌิมา. สังคมวิทยาชนบทและการสหกรณ์, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.
- ประสพชัย พสุนนท์. ปัญหาการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย : ทฤษฎีฐานรากจากข้าราชการของกรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (Operational Problems of Agricultural Cooperatives in Thailand : A Grounded Theory Developed from Government Officials in Cooperative Promotion Department and Cooperative Auditing Department). วารสารศรีนครินทร์ วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), (13 มกราคม — มิถุนายน 2558).
- ปรีชา สุวรรณทัต และ ทรงพล พนาวงศ์. คำอธิบายกฎหมายสหกรณ์ พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ.2542, กรุงเทพมหานคร: บริษัท จามจุรี โปรดักส์ จำกัด, 2555.
- ปัญญาวงศ์, สนิท. รายงานผลการดำเนินงาน เรื่องวิกฤติตลาดพริกกับการแก้ไขปัญหาเชิงบูรณาการที่อำเภอท่าม่วง [Online]. แหล่งที่มา: http://www.research.doae.go.th/webphp/webmaster/fileworkres/13472512780_011.pdf. [25 เมษายน 2561]
- ผกาวิโร ผาติเวชย์. ปัญหาทางกฎหมายของการแบ่งกลุ่มพฤติกรรมการค้าตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขันและระบบการขออนุญาตตามมาตรา 27 ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2555.
- ผู้เชี่ยวชาญของธนาคารโลก. หลักเกณฑ์การใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า มาตรา 25-29 ซึ่งสำนักงานส่งเสริมการค้าแข่งขันทางการค้า กรมการค้าภายใน แปลมาจาก Guideline of Trade Competition Act for Section 25, 26, 27 and 29, นนทบุรี: สำนักงานส่งเสริมการค้าแข่งขันทางการค้า, 2540.
- พิทักษ์สิทธิ์ ฉายะภูติ. การตลาดการเกษตร, ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เกษตรไทย, 2527.
- เล็กอุทัย, ประพันธ์ เสวตนันท์ และไพศาล. หลักเศรษฐศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

- วรามา วรพิชโยทัย. นโยบายการแข่งขันภายในกรอบขององค์การการค้าโลก : ศึกษากรณี คดีพู่จิกโก ตัก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2543.
- วิริยะกิจพัฒนา, ดำรงค์ศักดิ์ ชัยสนิทธิ และก่อเกียรติ. การตลาดสินค้าเกษตร, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิศิษฐ์การพิมพ์, 252-.
- วิโรจน์ วาทินพวงศ์พันธ์. การพัฒนาการกำกับดูแลด้านราคาภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2557.
- ศักดิ์ดา ธนิตกุล. คำอธิบายและกรณีศึกษาพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2553.
- ศักดิ์ดา ธนิตกุล และ คณะ. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาวิจัยเรื่องการปรับปรุงกลไกการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542 (Institutional Design of Tcc/Otcc to Improve Its Function of Competition Law Enforcement), กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.
- สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ. โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย : การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์/ โดย สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ เสนอต่อกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพาณิชย์, 2542.
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. [Online]. แหล่งที่มา: http://www.senate.go.th/bill/bk_data/268-1.pdf. [18 พฤษภาคม 2560]
- สมคิด ทักษิณาวิสูทธิ. หลักการตลาดสินค้าเกษตร, กรุงเทพฯ: ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.royin.go.th/dictionary/> [1 มีนาคม 2561]
- สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า. แนวปฏิบัติการตกลงร่วมกันทางธุรกิจตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 [Online]. แหล่งที่มา: <http://otcc.dit.go.th/pdf/Guidelines27.pdf.pdf>. [18 กุมภาพันธ์ 2559]
- . แนวปฏิบัติตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542 ว่าด้วยการใช้อำนาจเหนือตลาดในทางมิชอบ [Online]. แหล่งที่มา: otcc.dit.go.th/wp-content/.../07/Guidelines-under-Section-25.pdf. [18 กุมภาพันธ์ 2559]

- . แนวปฏิบัติพฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติการ
แข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 [Online]. แหล่งที่มา: [otcc.dit.go.th/wp-](http://otcc.dit.go.th/wp-content/.../07/Guidelines-under-Section-26.pdf)
[content/.../07/Guidelines-under-Section-26.pdf](http://otcc.dit.go.th/wp-content/.../07/Guidelines-under-Section-26.pdf). [18 กุมภาพันธ์ 2559]
- . สาระสำคัญของกฎหมาย [Online]. แหล่งที่มา:
http://otcc.dit.go.th/?page_id=1761&page=4. [25 พฤษภาคม 2560]
- สำนักนโยบายการออมและการลงทุน, ส่วนนโยบายการออมและการลงทุนในภาพรวม. ศัพท์น่ารู้
เกี่ยวกับเศรษฐกิจ [Online]. แหล่งที่มา: [http://www.fpo.go.th/S-](http://www.fpo.go.th/S-i/Source/word/Word.php?Language=Thai&BeginRec=1047&NumRecShow=8&sort=3&search=)
[i/Source/word/Word.php?Language=Thai&BeginRec=1047&NumRecShow=8&so](http://www.fpo.go.th/S-i/Source/word/Word.php?Language=Thai&BeginRec=1047&NumRecShow=8&sort=3&search=)
[rt=3&search=](http://www.fpo.go.th/S-i/Source/word/Word.php?Language=Thai&BeginRec=1047&NumRecShow=8&sort=3&search=). [6 กุมภาพันธ์ 2561]
- สุธีร์ ศุภนิตย์. หลักการและกฎเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542,
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.
- สุธีร์ ศุภนิตย์, and คณะ. รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนากฎหมายแข่งขันทางการค้าใน
ประเทศไทย, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2536.
- สุเมธ นาควโรดม. การขออนุญาตกระทำการจำกัดการแข่งขัน : ศึกษากรณีการห้ามมิให้ผู้ทำธุรกิจกับ
คู่แข่งในอุตสาหกรรมยานยนต์. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2549.
- เสนีย์ พันธุ์อุไร. ปัญหาการขายพ่วงตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542.
วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2552.
- หนังสือวันสหกรณ์แห่งชาติปี 2538, ฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี สหกรณ์ไทย เทิดไว้เหนือเกล้า.
ศิลปะสนองการพิมพ์.
- เหมรัชตะ, ไชยยศ. คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยการกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาดทาง
การค้า, สน: 2537.
- องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย. รายงานประจำปี 2559 [Online]. แหล่งที่มา:
www.dpo.go.th/wp-content/uploads/2017/03/รายงานประจำปี2016.pdf. [18
กุมภาพันธ์ 2559]
- อภิญา เลื่อนฉวี. กฎหมายสหภาพยุโรป, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548.
- เอี่ยมศรี, จิรพร. การตลาดสินค้าเกษตร, กรุงเทพฯ: นวชนก, 2528.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายวัจนันต์ ศรีวิชัย เกิดวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2533 ที่จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา จากโรงเรียนดาราวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาระดับปริญญา ตีรี นิติศาสตร์บัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2554 สอบผ่านหลักสูตรวิชาว่า ความของสำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภาทนายความ รุ่นที่ 38 ปี พ.ศ. 2554 และสอบไล่ได้ ชั้นเนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 66 จากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ปีการศึกษา 2556 ต่อมาเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาโท นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเอกชน และธุรกิจ ที่คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2557

